

ספר

בסף מזוקק

סבעתים כאור החכמה בהיר הוא ונהיר וזהו אשר
אור לו בצינני טעמי טעמי כל הכתוב בספר התורה
ותחור לו כנהר דמור במלי דאגדת ואף כל דבריהם
של רבותינו הקדושים היו לו לחלה ער מדרג כף
יריהם במאמריהם ובפירושיהם הריזה זריו. ומכר
סה פועלו מחברו וממציאו בעתח עינים לספר בסף
כבחר הקוד' ליו אשר זה טבע עינים נבנתה הרפסותו
ויבא ראסוק' טבעו בעולם. ואחר כך יבא אחיו זה חלק
סבי לו ראי זה כראי זה בדמסע עמוק' לן ונכרפים
ככרוף. בסף הבכר הבחל המוליד אותם ברומה לעומק
סכלו הוא מעלת הרב המומקד כמהרר יא' שידו כרו
בן ההר' יוכף פייטנו כע רוח הנפסא בו בהרמנות
דמלכ' אשר היתה עליו רבנו הגדול בדורו כמהרר
יעקב אבואלעפיא זלהו וחכמתו היו סמכתהו :

כרפס והנה בעיון כמרץ כפיכח האפסר

בניציאה

שנת שפח לפק

בית וואני קאליני

IN VENETIA 1628.

Appresso gli Illustri. Sig. Pietro, Aluise, &
Lorenzo Bragadini.

דרוש א פרשת מסעי

ויניחם מקדם לנע:

וצריך להקדים בביאור ענין זה שהקב"ה אמר שלכם היא והם אומרי' שלך היא והיכא רמיה ועוד כיון שהשיב להם הקב"ה שלכם היא מהכחם עוד לחזור ולומר להבה שלך היא ואם הוא ממה שכתו' טובינו והרי גם כתיב: הטיבנו ואפי' הכי השיב הקב"ה שלכם היא טובו אלי ואשובה אליכם ועוד כבאר מ"ם לכו' נאמר הטיבנו הוכי' דמשמע שדקדק בזה דקדקו חרש בכתוב ועק' שדרשו כקדם כארס שכתוב ויגרם את הארס ודבר זה אינ' לו הבנה שהיו שואלים ישראל שיחזקו ימיהם כארס שגירשו מן עושי' אותם מקדם לנע שהוא אצל גהינם ומה זו שאלה אשר אינ' לה שמר' ונלמד שדקדקו חזל מן הטיבנו האליך מאליך דהא קרא אחריכא כתיב טובנו אלהי ישיענו ולא כתיב טובנו אליך ועק' כפל הטיבנו וחזר לומר ונשובה ועוד למה הפסיק בין הטיבנו ובין נשובה וכך הילל הטיבנו ונשובה אליך לזה דרשו שהוא ויטוב בין ישראל לאביהם שבשמים שאמרו ישראל הטיבנו ה' כי שלך היא ולך נאה לפתוח בתשובה הטיב הקב"ה לישראל ואמר אליך כלומר שלכם היא רכתיב טובו אלי ואשובה אליכם וירקדקו ע"ס באותו פסוק שאמר טובו אלי נאם ה' צבאות ואשובה ליכם אמר ה' צבאות שהענין הוא שבה כח בתורה ושבת עד ה' אלהיך וכתוב אחריו ושב ה' אלהיך את שביתך ואם הקב"ה טובו אלי בענין ושבת עד ה' שהוא נאם ה' צבאות בתורה ואשובה אליכם דהיינו ושב ה' אלהיך את שביתך אשר אמר ה' צבאות והבטיח אתכם לשוב שביתכם ונמצא שגלת הטיבנו אשר ישראל ומלך אליך הם רברי הקב"ה לישראל אליך הרבר הזה לשוב בתשובה אז אמרו ישראל ומשובה כלומר נשובה שנית יחד כרכתיב טובנו אלי ישיענו שהכוונה נשוב יחד שנינו וכן מבאחי בילקוט תהלים על פסוק טובנו אלהי ישיענו אמר בני קרח להקב"ה אתה אומר טובה ישראל והם אומרים לך טובה ה' עד מתי לא אתה תקדים לעבדך ולא הם אלא טובינו שנינו יחד וא"כ מ"ם כאן נשובה הם רברי ישראל להקב"ה ונשובה שנינו יחד בלי קדימה לאחר משנינו לכו' נאמר הטיבנו ה' לך ותשובה שאמר ותשובה אחר אליך לפי שהוא תשובת ישראל כיון שאי אפשר להטיבנו אתה א"כ נשובה גם יחד אנו ואתה חרש ימינו כקדם כארס הראשון ויתבאר הענין ע"ס מה שכתוב ע"ס ויאמר ה' הן הארס היה כאמר ממנו ועתה פן יסלח ירו' גם אל עץ החיים ויגרם את הארס ודרשו ועתה פן יסלח ירו' מלמד שפתח לו הב' פתח של תשוב' ואמר לו ועתה שחיה תשובה כרכתיב ועתה ישראל מה ה' שאל וכו' והשיב ארס ואמר פן סלח רצה לעשות תשובה אז ויגרם את הארס ועכשיו התפלל לחרש ימינו כקדם כמו שפתח אתה תשובה לארס שפתח סלח ככנס בה גורם מנע עכשיו חרש ימינו לפתוח פתח תשובה ונשובה יחד:

סדר דברים דרוש א

במדרש

רבח וחי בימי אהו פת צרה תחת שפארס מקדם ופליסחים כאחור' משל לבן סלבים שנוודו לו פדנוג' אלהיתו אכר' אם אני הורגו עכשו נאחזיב ביתה למלך אלא דרינו מוסך מינקחו סבנו ומעצמו הוא סח' כך אמה אהו אם אין גדיים אין תישים אם אין תישים אין צאן אם אין צאן איך דועה אם אין רועה אין עולי' כך חיר' סבור בדעתו לומר אם אין קטנים אין תלמידים אם אין תלמידים אין חכמים אם אין חכמים אין קנים אם אין קנים אין נביאים אם אין נביאים אין חב' משרת שבינתו עליהם חזר צור העדר' חתום

עבתינו מדבר על הבתים של העיר גם נחלתינו מדבר על נחלת לחנוה מאביהם ואסף שא"ל לא נחלתינו היא ולא בתינו אלא נלך הוא משמע שלך בא אסף לומר אלא שאינה נחלתינו כי אם נחלתך לל הב' ומי יחלוק על זה שבודאי נחלת הקב"ה היא והוא נתנה לנו ומאי בינייהו ועוד אבאר מה שהקרינו חזל לומר כאילו מהפכה כמהפכת סרוס וסמכו לזה ואמרו ירמיה קורא אלהי נחלתינו ומ' ענין זה לזה והיה אפשר לדרוש ירמיה קרא נחלתינו שהיא כמו נחלה שבזמן שהיא בדינו היא נחלתינו וכמהפכה לזרים אח' עוד חלק ונחלה בה וישע' קראה בית קרטינו שדושתה גם כשתהיה שוממה והיא לסריפת אש ממ בית קרטינו אקרי' ונלמד שדקדק מ' מהפכה ולא אמר היתה לזרים לומר מהפכה כמהפכת סרוס מהפכה כמו אש דכתיב וה' המטיר על סרוס גפרית ואש וא"כ נחלתינו מהפכה כמו אש ירמיה קורא אותה נחלתינו לומר שהעיר ירושלים שנקראת נחלה כרכתיב כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ולא הנחלה מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים ואמר נחלתינו שהיא ירושלים מהפכה כמו אש כרכתיב ממרוס שלח אש בעצמותי וכו' וישעיה קרא אותה בית לומר שהתקד' בלבד הנשרף ובהפך כמו אש כרכתיב בית קרטינו ותפארתינו היה לגריפת אש ולא כאמר ירמיה שכל הנחלה שהיא ירושלים מהפכה כמו אש ואסף ואמר לא נחלתינו שהיא ירושלים מהפכה ולא בית קרטינו כשרף רק באו גוים לתוך שלך וחולקו ע"ס ירמיה שאמר נחלתינו מהפכ' כו' והוא אמר באו גוים בנחלתך וגם ע"ס ישעיה שאמר בית קרטינו היה לסריפת אש והוא אמר טמאו את היכל קרטיך ולא אמר כשרף היכל קרטיך ושמו את ירושלים לעיני ולא הוציר סריפת אש זל בביאור המאמר:

יתומים היוו וחי' אב כו' כתיב איך אב וקרינו וחי' אב לרמוז טאין יתמות שלנו מאבחי העולמים כי אבינו הוא ואמותינו שהיא כנסת ישראל היא כאלמנה ולא אלמנה מתע' כי לא אמן ישראל והיה מאלהיו ולכך לא אמר וחי' אב שלא יהיה חוזר אל היתומים אלא הפסיק לומר איך אב והוא כמו בן איך לו שדרשו חזל עיי' לו בן אב גם כן אב שבאמת ילדנו אב אחד אשר הוא בראנו ימינו בבסף שתינו לרמוז שגם המים שהבאנו לעצמינו לקחו ממנו ומכרו' לנו באופן שתימינו שלנו בבסף שתינו ועצמינו בתחיר יבואו והלואי יקחו סווי דמי העצי' ונריות דמי הטורח שנסאנו העצים על כווארינו אלא שאכחנו גם על כווארינו כדרפנו להכריחנו לפרוע העצים והשכירות באופן שיענו ולא הונח לנו אפילו הנחה בעלמא' מצרים נתנו יר' אסור לשבוע לחם ירצה שבמצרים נשתעברנו ולא מצינו סיוע מהם כי אם היו עלינו לאויבים והן אחת שלענין הרעב היח' לנו במצרים שירד יעקב ובניו מפני הרעב וכפי זה לשבוע לחם היה מקום לנו לחם למצרימה מפני זלעפות רעב כיון שפעם אחרת נסענו מסע' לחם במצרי' אבל אכחנו עיינו להפך כי מצרים נתנו יר' שהיו לנו לעזרה ע"ס היותנו יודעים אשר הרעו לנו המצרים ויענונו לשבוע לחם הלכנו לאסור ולא למצרים זקנים משער שבתו במדרס מזמריהן שבתו וכל שדקדקו בכתוב דהיל' זקנים משער ובחורים מנבייתם שבתו לזה דרשו שמעון וזיירותם של הבחורים לכך שבתו הזקנים עור ירמוז מ' התנא משבטלה סנהדרין בטל הסיר וז' זקנים משער שבתו שהם הסנהדרין גם שבתו הבחורים מנבייתם עור כתיב הטיבנו האליך ונשובה אחרת ככסת ישראל לפני הקב"ה שלך היא הטיבנו אמר לה הקב"ה שלכם היא טובו אלי ואשובה ליכם א"כ אמר ה' צבאות ואמר רבשע שלך היא טובו אלי ישיענו לכו' נאמר הטיבנו האליך ונשובה חרש ימינו כקדם כארס שכתוב בו ויגרם את הארס

קפ

וְהָיוּ חֹרֵה בְלִימוֹדֵי רַבִּי חֲוִינָא בַר אֱלֵעָז אָמַר לֹסַח נִקְרָא
שֶׁמוֹ אִחֻז שֶׁאֵחָז בָּהִי בְּנִסְיוֹת וּבְחֵי מִדְּרָשׁוֹת רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲבָהוּ
בְּשֵׁם ר' אֲחָא אָמַר יִשְׁעִיָּה וּבְחִיָּתִי לֵה' הַמַּסְתִּיר פָּנָיו מִכֹּחַ יַעֲקֹב
אֵין לָךְ שֶׁעַת קֶשֶׁת בְּאוֹחַח שֶׁעַת שִׁבְחוֹ בָּהּ וְאֵנֶכִי הַסֹּתֵר אִסְתִּיר
פָּנַי בְּיוֹם הַחַוָּא וּמֵאוֹחַח שֶׁעַת קִיָּתִי לוֹ שֶׁאִמַּר כִּי לֹא חֲשַׁבְתִּי
יָצֵעַ וְכֵן הָיָה לִי חֶנֶּח אֲנִכִּי וְחִילָדִים אֲשֶׁר נָחַן לִי ח' לְאוֹחַח
וּלְבוֹשָׁתִים וּבְיָיִלְדוֹ חָיו וְחָלַח תְּלִמִּידוֹ הָיוּ אֲלֵא מִלֵּמַד שִׁרְיוֹ
חֲבִיבִים עָלָיו כִּכְנִיּוֹ וְכִיּוֹן שֶׁאֵחָז בָּהִי בְּנִסְיוֹת וּבְחֵי מִדְּרָשׁוֹ הִתְחִילוּ
הַכֵּל צוֹחִים וְזֵי וְיָתִי בִּימֵי אֲחָז וְזֵי בִּימֵי יִחוּקִים וְכֵן צָרָה
הִתְחַל שֶׁם רֵאיוֹתִי אֵת הָאָרֶץ וְחֶנֶח חוֹחָו וּבְחֵי מִשַּׁל לְמֶלֶךְ שִׁשְׁלִי
פָּרַס טַבָּח שֶׁלֹּו בְּמִדְּיָנָה מִחַ עָשׂוּ לֵה בְּנֵי תְּמִרְנָה נָטְלוּ אוֹתָהּ
וּקְרָעוּ אוֹתָהּ וְשָׂרְפוּ אוֹתָהּ כֹּאֵשׁ שֶׁנֶּאֱבָר וְיָתִי בְּקִרְיָה יְהוּדִי שֶׁלֹּש
דְּלִתוֹת וְאַרְבַּעַת חֲלָה אֲרַבְעָה פְּסוּקֵי בִּיּוֹן שֶׁחֲנִיעַ לְפָסוֹק חָיו
צָרִיח לְרֹאשׁ יִקְרַעְנָה כְּחֶעֱר הַסּוֹפֵר וְחִשְׁלִיךְ אֶל הָאֵשׁ עַר חוֹס
כֵּל הַמְּגִלָּה עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הָאֵחַ בִּיּוֹן שִׁרְאוֹ הַכֵּל בֵּן הַחֲחִילוּ
הַכֵּל צוֹחִים וְזֵי וְיָתִי בִּימֵי יִחוּקִים עֲבֹלֶת

הקדמה אך זה היום מדי ציחי אשמה ויחפץ רחמי
בזכרון סברנו ופקודת חובותנו כי כפו
מים על ראשנו כבזרנו לנו בבלות המד והזמחר ולא עלתה לנו
אדוכה כי בית קרמנו ותפארתנו היה לשמה ומחמדנו לחרבה
אשר על כן מרי ענה בשנה יאות לנו לעורר קינים והנה ביום
מר שנפל כליל ראשינו ועטרת תפארתנו וגם כי היום קרוש
אלהינו ביום השבת אין לעורר בו כל עצב וכל רבד רע • אך
אמנה ביום השבת הזה זה שמו אשר יקראו לו שבת איכה לפי
שבו ביום קוראים פרשת רברים שכתוב בה איכה אשא לבדי
טרחים ומשאכס וריבכם גם מפטירים בבכיה בחזון ישיעיהו
שכתוב גם איכה היתה לזיה וקורין בעניינא דיומא איכה
ישבה בדר ומטעם זה יש לנו לקבוע הרשף בשלשת הענייני
יש לנו להקדים כי שמו רכלא ויסוד כל קיום וכל בנין הוא
בהיות ישראל מקיימים התורה שאז תרצה על כל הרברים
הרעים שעושים ישראל ויכולה היא שתרחס ותכפר לכל עון
ולכל חטאת • ולזה אמר הכביא ישיעיהו הוי גוי חוטא עם כבד
עון זרע מרעים כו' ויש לרקרק בו שקרא לבני יש' זרע מרעים
והלא משה רבינו ע"ה על שאמר לישראל שמעו נא המורים
נעמט • אמנם כלע"ד טרצה הכביא להוכיח לישראל שהעבנות
סלהם מצובים הם מזיד כי גוי אחר מגויי הארץ נקרא חוטא
בשגגה כיון שאין להם תורה אבל עם ישראל נקרא י"ע כבד
עון באותו חטא ממעשחטאו הגוי כי שגגת תלמוד של ישראל
עולה זרע • ולזה הוי גוי חוטא שבאותה מרה עצמה שנקרא
הגוי חוטא נקרא עם ישראל כבד עון לפי שהגוי ההוא הוא
זרע מרעים והלכו אחרי אבותם והרעו כמותם אבל עם בני
ישראל שבאים מזרע קדושה הם משחיתים ועצבו את ה'
ונאכזאת קרוש ישראל ולא הלכו בדרך אברהם אביהם רק
נזורו אחר ער תרח לעשו' כמעשהו ממנו אחזו דרכיו ולא שמו
לב על שאירע להם כמה רעות ובעתות בלהות כלמו' שכולם
היו בשביל עצובו התורה כמח"ל על פסוק כי לא מועף לאשר
מועף לה אין כמסר עוף בתורה ביד המציק לו בעת הראשון
היקל בתורה שבת זבולון ונפתלי ולכך גלו' • ולזה אמר על
מה תוכו על הרבד אשר הכה ה' אתכם שהוא על שהקלתם
בתורה עוד תוסיפו טרה וכשאלתם לעצוב התורה ולא תשיתו
לב אל ההבאות והייסורים שהיו בהשגחה אלא חשבתם כי
במקרה היו כל ראש לחולי אם חט אדם בראשו הוא אומר כי
הוא חולי הרגיל להיות' לאדם מיוחד ראש וכן וכל לבד רמי ואם
מקף רגל ועד ראש אין בו מקום אתם אומרים כי היה גרמת

דרוש א פרישת דברים

ובית עשו לקם שרשם כמק יהיה אלו האבות מפני מה הם
מאסו תורת ה' צבאות וכו' . ויש לרקרק מאד להו' לר' דהאי
דקאמר כאכול קם הוא שהקם אוכל אס והלא לשון הכתוב
הוא היולי ויש לדרוש בו כאכול לקם לשון אס דהא לא קאמר
נמי כאכול קם ללשון אס דלישתמע שהקם אוכל לאס וכיון
דקאמר כאכול קם לשון אס דמשתמע הכי ומשמע הכי חומא
כפשוטו שהאס אוכל הקם . ועוד קשה למה הקשו מתחלת
הכתוב ובי יס קם אוכל אס ולא הקשו נמי ובי יס חסם אוכל
להבה . אמנם כל' ער דר' דקרקו מכח סי' דקרא דקאמר
וחסם להבה יר' שאין לפרשו שלחשם להלהבה יר' לפי שאינו
סייך רפיון בחסם שהוא התבן רק שהלהבה תלשטנו מכל וכל
ואיך הוא אומר ירפה יומכח זה אנו דריבין לדרוש בו שהבונה
לומר שהחשם ללהבה ירפה בלומר שלפעמים נותנים על
הלהבה סק מלא חסם וכח התבן הנופל על הלהבה מרפה
הלהבה כפי שעה וכדאי' כאלו היא כבה עד שאח' היא הולכת
וחוק' הלהבה על החסם ואוכלתו אבל כפי שעה החסם ללהבה
ירפה חוק' הלהבה כרבע וזה נראה בחוש העין . וכפי פירוש
זה קשה תחלת הפסוק שאומר כאכול קם לשון אס עאי
איפשר שקם יאכל את האס לזה דרשו קם זה עשו ואס זה יעק'
והכי קאמר לכן אס תראו שאוכל הקם על עשו לאס סל יעקב
והחשם ללהבה סל יוסף הנה זה הטעם והסיבה בסביל רפיון
התורה ואס ירפה רהיינו שרפו יריהם מן התורה ולא נתחזקו
לעסוק בתור' כל בורכן ולכן כתב ה' גמולם ששלטו בם האמו'
מבני עשו . והוא על דרך מה שדרשו ר' ל למעלה בפסוק וצבא
תנתן על התמיר בפסעה של תורה איך צבא אלא מלכין תנתן
על התמיר אלו ישראל דכתיב והגית בו יומם ולילה בפסע
בפסעה של תורה והכוונה להם לדרוש סעל שפוטע' מלהגות
בתורה תמיר יומם ולילה ורפו יריהם מן התורה . לכן צבא
המלכיות תנתן עליהם אבל אס משליכין דברי תורה מהל וכל
לארץ אז גזורים גזירות על גופם של ישראל ומבליחין . ואס
גם כן בפסוק זה כאכול קם לשון אס וחסם להבה הוא סימן
סירפה מדברי תורה ובעין זה שלטו בהם בני עשו אבל בזמן
שמאסו תורת ה' צבאות מכל וכל אז תהיה מפלתם גדולה כי
שרשם של זכות אבות במק יהיה ולא יעמוד להם כלל וזה
שאמר כי מאסו את תורת ה' זו תורה שבכתב ואמרת קדוש
ישראל נאזו זו תורה שבעל פה והוא סדקרק מה שאמר תורת
ה' צבאות ואחר כך אמר אמרת קדוש ישראל שאמרת מורה על
הדבר' הנאמרים בעל פה . ובזו כ' פירש בזה דמדיכתיב
תורת ה' צבאות רמזו תורה שבכתב שהיא התורה שנתאוו
נזמרו מלאכי צבאות לפי שכל התורה היא שמונתו של הקב"ה
ומאי דקאמר את אמרת קדוש ישר' ולא כתיב אמרת ה' צבאות
בא לרמזו על תורה שבעל פה דהם דברים רשייכי לישראל ולא
למלאכים עד כאן דבריו ז' ולמרנו מזה שאין ישר מתקיימים
אלא מתוך ר"ת וכיון שהקל קולו יעקב מרת אז היר' ירו עשו
ועל זה הפליג המקוץ ואמר ויגרל עץ בת עמי לומר שהיה
בידם ביטול תורה שהוא חמור מחטאת קדוש אשר נהפכה
כמו רגע בלא ייסורין ולא חלו בה ידים של ב' כי אס מלאך
ה' הפכה באפו כדכתי' ויהפך את כל הערים האל וכאן שלטו
בה ידים של עשו על ביטול התורה כי כיון שהקל קולו של
יעקב מלעפוק בתורה שלט עשו בהם . וכפי דברי חז"ל ירבה
שבירושלם היה נקרא עין של מזיר ובפרסם נקרא מטאת
דכתיב ומטאתם כי כבדה מאד . ואפילו הכי נעכסו בפרס
ליהפך מה שלא נהפכה ירושלים . והטעם הוא כי עס בפרס
לא חלו בה ידים במצות ג' אבל כאן ידי נסים רחמיניות
היו עשות הבראה לשכנות מהאוכל שהיה עמור לפי אכלן
והעלה

סדקרקו בכתוב מה שאמר על עזבם את תורתו אשר נתתי
לפניהם כי מאי לפניהם דקאמר הי'ל אסר נתתי להם ועוד
מהו כפל ולא הלכו בה' לכן דרשו שרמו כאן על עזבם ברכת
תורתו אשר נתתי שיאמרו לפני התורה וזהו לפניהם לפני
הקורים בתורה סיבכנו בתחלה ולא הלכו בתורה לקיימה .
ולבאר שאר הספיקו כל' ער שברכת התורה בתחלה היא אשר
בחר בנו ונתן לנו את תורתו וזה שלא בדרך ברכה זו נראה
שאינו מודה בבחירה שבחר בנו ה' ומקרא מלא הוא ב' .
ואתחנן ותחת כי אהב את אבותיך ויבחר בזרעו . אחריו וכו'
להורים בנים גדולים ועבדתי' מתך לתת לך את ארצם וכו' ובך
בחר ה' להיות לו לעם סגולה וכו' וכיון שאינו מודה בבחירה
שבחר בנו האס כן גם כן איך לו חלק בארץ כי לא נתנה ה'
אלא לעם זו בחר ולכן לא הלכו בה בארץ ויגלס ה' אל ארץ
אחרת . וכפי זה יהיה לא הלכו בה כלומר לא הלכו בארץ ולא
קאי התורה ורבי הווא סובר שאין לומר שאברהם הארץ על
עזיבת התורה שהרי כתיב בימי יהויקים והיה כי יאמרו אל'ך
על מה דבר העל'ינו את כל הרעה הברלה הזאת ומה עוננו
ומה חטאתינו ואמרת אליהם על אשר עזבו אבותיכם אותי
נאס ה' וילכו אחרי אלהים אחר' ויעבדום וישתחוו להם ואותי
עזבו ואת תורת' לא שמרו ואתם הרעותם לעשות מאבותיכם
וכו הרי שבימי אבותם עבדו ע' ולא שמרו התורה ולא גלו
באיתו זמן ואיך נאמר שגלו עכסו על עזיבת התורה . וכי
תימא רבימי אבותם היו עוסקים בתורה ומאי דכתיב ואת
תורת' לא שמרו הוא סלא קיימו התורה ודבריה ומכל מקום
כיון שהיו לומדים בתורה ה' תלמוד תורה עליה' אבל עכסו
אפילו ללמוד לא למדו . ללא כתיב ואותי עזבו ואת תורת' לא
שמרו שמכח קושיא אחרת שבכתב דכתיב ואותי עזבו הוא
מיותר שכבר נאמר על אשר עזבו אבותיכם את' נאס ה' וזה
חזר לומר ואותי עזבו וכו' אלא ודאי הכי קאמר הלואי אותי
עזבו והייתי תרצה בזה אס את תורת' שמרו . וכיון שסייער
הכתוב כך הוא הלואי אתי עזבו ואת תורת' שמרו איך לנו
לפרש מ' ואת תורת' שמרו על קיום המצוות שאיך יתכן לומר
הלואי אותי עזבו ואת תורת' יקיימו . שאם יקיימו את התורה
איך יעזבו את ה' והוא תרתי דסתקן אהדרי ובשלמא אי לא
מפרסין בכתוב הלואי אותי עזבו איכא למימר שהם שתי
תרעומות הא' אתי עזבו על ש' עזבו ע' ואת תורת' לא שמרו
על קיום התורה אבל השתא דדרסין הלואי אותי עזבו קשה
אלא ודאי הכי קאמר הלואי אותי עזבו סלא יקיימו רב' ה'
ולפחות תורת' שמרו ללמוד התור' אעפ' שאין מתקיימין אותה
כי הסימור שהוא הלימוד מחזירם למוטב דהא אמר רב הווא
למוד סלא לשמה שמתוך סלא לשמה בא לשמה . אס כן הרי
סבימי אבותם גם כן לא למדו התורה ומכל מקום לא גלו
ואיך נאמר שגלו על עזיבת התורה . לזה הביא סברת רבי
סזעזן בן יוח' שאמר אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה
דהיינו שהסליכו עכסו דברי תורה לארץ והן אחת סבימי
אבותם גם כן לא למדו התורה אבל לא היו משליכין דברי
תורה לארץ וכיון שהסליכו דברי תורה בימי יהויקים התחיל
מקוץ איכה סכיון שהסליכו דברי תורה לארץ הרי הם סגולה'
כדכתיב ונח ישראל טוב זו תורה אויב ירדפו . ודרשו חז"ל
בת' איכה ונח ישראל התורה שנקראת טוב מיר אויב ירדפו
לשלוט עליו לפי שקיימו של ישראל הוא בקול תורה שבהיות
קולו של יעקב מפספף בדברי תורה איך היר' ירו עשו שולטו .
וזהו הנרצה לחל' שם שאמר לכן כאכל קם לשון אס וכי יס
קם אוכל אס והלא דרכה של אס לאכול הקם אלא קם זה עשו
ואס זה יעקב שנאמר והיה בית יעקב אס ובית יוסף להבה

פרשת דברים

קפא

תקום מארב במדבר כי הוא גלוי ואין מקום להסתתר: בר מכל
מקום ארבו לנו כי בשביל חטאתינו נהפכו עלינו מדרי העולם
ורוח אפנו משיח ה' כלכד ברוחי יושב בבי האפנו: על מחיתות
של ישראל המעבדים את הבאולה וביאת מסיחני אשר אמרנו
בכלנו כמיה בבנוים * ומל' ים לנו להאמין כי לא יחל לעולם ה'
ואם עכשו בת אדם כהלה וסמח' גס עליה יעבור כוס תשכרי
ותתערי מלסין ותער כהה אל הסקת טפופה לערות כל אשר
מלא' והורש' מחלב יס' ותם עוכך בת ביון לא יוסף להגלותך *
ובזה כבול לבחור הפרט' האמר משה איכה אשא' לבדי וכו'
וכבר ביארתיו ברש' אחר-אך אות' קודם לא יוכל לבד' שאת
אתכם ואח' אחר איכה אשא ומהו שאמר בעת ההיא לאמר
וגם סס ביארתיו ביאור חז' הרבה אתכם ע' דייכס *
ונלער מלהיות שיתרו אחר למשה לא טוב הדבר אשר אתם
עושה כבול תבול וכו' עתה שמע בקולי אעכ' ויהי אלהים
עמך המלך בבבורה וכתיב וישמע משה לקול חותנו ויעם כל
אשר אחר דהיינו שממלך בבבורה והסכים עמו * ול' ואומר
אליכס בעת ההיא לאמר בשביל אמירת הק' שאתם לא
לבחור אכשו חיל אז אמרתי לא אוכל לבד' שאת אתכם כיון
סחין הקדוש ברוך הוא מסכים שאיהו אני לבדי שופט ישראל
וראיתי כי ה' אליכס הרבה אתכם במעלה ע' דייכס סאני
כצב מבוקר עד ערב לריב רינכם ולרזן רינכם ולא הקפיד
הב' על כבודו והקפיד מלא תהיו אתם מעובדים מן בקר
עד ערב עד שתבוא שעה שלכם לעסית דייכס ועל זה מוכח
דייכס אחרים וספטו את העם בכל עת * עוד מבינו סכטוה
הרין מלא יעכב דין העני עד שידון השפיר וכי יאמר הרין
הרי אני הדיין מעכב עצמי עד שארזן למניהם: אם דל ואם
עשירומה בכך אם יתעכב העי' שעה אחת יותר וכי הוא
חסוב יותר ממני אלא ה' אליכס הרבה אתכם ע' דייכס
ויע' לכם מעלה יתירה על הדייכס וכיון שראיתי מלא הסכים
הב' שארזן אני לבדי אתכם איכה אשא לבדי אעפ' שאיהו
אני רוצה לשאת ולטרוח ביותר מעמכם איכה אשא בהיותי
לבדי עושה מבלי הסכמת הסות סבין אלץ הב' מסכים עמי
עצתי לבדי לא תקום ותענו אותי ותאמרו וכו' כתרע' משה בצני
דברים * הא' ועתה אותי סאני מהלכות ררך ארץ לענות
אותי על הדבר הזה סכראה כאל' אתם סמחים וספדים בזה
והיה לכם לכבוס פמיכס בקרקע ולענות ע' סליח * ועוד
תרעומת סני ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות לפי סהו'
אומר הבו לכם אכשים חכמים וכבונים וכו' ואשמים בראשיתם
סהם יבחרו האכשים החכמים ואחר כך הוא ימים עליהם סרי
אלפים והם אמרו טוב הדבר סברת לעשות סגס כתינת
האכשים לבחור אותם יהיה על ירך שאתה תבחרם מכל ישראל
ואחר כך תסיתמו לסרים עלינו סכל זה הוראה סהם קבים
במשה וספדים במהיותו הדבר סיכא לפועל בהיות משה
מבקם את האכשים וסותנס לס' פטים עליהם וכן סתוב ויבחר
משה אכשו חיל מכל יס' ולא ויסימם וכו' וכתיב סאן ואקח את
ראשי סבטויכס וכו' ואתן אותם ראשים עליכס וכו' ואכזה את
סופטיכס בעת ההיא לאמר סכונה סבעת ההיא סכנתמם
ססופטים על ידי סויתם סמוע בין אחיכ' בסיווי סקטון סברול
ולא ססאן פנים ראלו מנו אתכם ישראל הייתם מולקים סבור
למי סמנה אתכם והיה בזה סטיית הדין אבל בעת ההיא
סאני מתינת אותם און עליכס מורא וסחר סמוס ארס ודקדק
במלת לאמר לפי סכאח וסזהרה זו היא לאמר לרורות סאעפ'
סססופטים מתמכים לעתיד מפי הגדולים אל יחלקו להם
סבור בדין רק סקטון סברול ססמטון * ומעתה כבא לביאור
המאמר אשר סכבנו פתח ססער ויס' להקדק בו סחלה מ' סה

סעלה עליהם הב' סאן סאלו ילריהן ממש לעסות מהם גח *
ונ' טעם לחז' סססכאן סססוק מירי סססונו רססמס סססו
ילריהן ממש * לפי ססס סן חיק הוא אות' אכס' סכלה האת סחיתו
ס' ויכ' אס בדין סססר סחיתו וספין' סעכיס ואכס' וסרי סחיתו
סרעכססו ילריהן * לסך סרסו סלא ססלו ממש אבל העלה
עליהם הב' סאן עסו וססלו ילריהן לבחול ססר עס ססכנות *
ואמר לא סחיתו מלכי ארץ ס' כי יכח סר ואויב ססביל מה
סרלו ססס סכעסס סעערי יוססלס כי סמה סססאת סל ברזן
ונגרי סססרו ססער א' סססער קייס * וע' לא ססס אכס סססכלו
סאויבי להכנס ומה ססססו היה מחטאת כביא' סססרנו לזכרי'
ואחר כל הזמן סססיו' וססס ער ימי סדקיה היה העון קייס והס
סופססס בקרבה סס סקייס ולזה לא אחר סססו כי אס סספסס
ססווה בזמן ירמיה * ססו עוריס ססססות אסל' במדרס סססין
סססס אססו מי יראה לנו אותם מקום סססרנו את זכריה ססלך
ונסבססו ונססססו לקייס מה סססמר ססו עורי' בסססות סססאלו
סרס' סססס ססססס היו אומרים מי יראה לנו את הרס סל
זכריה ססלך וססססס בה לקייס מה סססמר סלא יוכלו יעסו
בלבסיהם * וספי רסססס' אססר סססס סריקיס סססססו על
סססרנו לזכריה סססו עוריס בססססות ססססו סססכלו להלך וסססס
רססס את הרס לסבססו ולסססן מה היו עסססס סססל וסססס
מלכססס בבדיהם סרסס כרי למסססו סכל סעס והסססרס היו
יחסיס הרס אבל לא יוכלו ללכס עד מקומם כי סס סססרס וכל
יכלו ללכס יעסו בלבסיהם סל ססססס אסר סססל וסססס וסיו
מססססס אותם סאן ססססו במקום הרס עססו * וסיו אומרים
ססססס לסורי סססו סמא מלססן ססרה לי סססא סססס סססס
סדבר סססא וסססל מרס קרלו למן לעוריס * אן יאמר ססס
סססל וססס סססס וסיו קורס ליסרל ססססס וסססו ססס
קרלו למן ליס' סססו סססו א' סססו סכו סססס סססו רוכי' ליסמא
סרסס ולא ליגס בסכך אסס יסורי ססססן סססססו יסרל לברות
זכ' סכו ועסס סססן סכך וס' מלססן סססס סכו מירססלי' אססו
סססססס כי בביוס לא יסססו יס' לבור עסס ורסיה לרבר סעסי
ס' חלק' סכל עבר וססס מעס מזה ומעס מזה לא יוסף להביט
יזכרס ולסססו עליה סססן סססי סססס לא סססו דהיינו בהריגת
זכריה סססס וסיה כביא וססס וקניס לא סססו סלומר מחטאת
ססססס סלא סססו פסיהם לסך לא סססו סאויכס על הזקיס
והרס בהם סמה אלפס זקניכ' עור רסס פני ס' חלק' סססרקה
עסס הב' להגלות את יסרל בין ססססות ססססל על סדקות
סרססו ביסרל וסס סססן ססססס לא יוסף עוד סאויב להביט
לעסות בהם סכל כרי סלא יאמר עליו מלססות קטיע' ססססר
סס סרבריו חז' * עורנו סכליכס עיכס סן בעורנו עומרים
ביוססלס פסיו אל גוי לא יסססו וססססו סכל כי לא ססססו
סססס אלסיו על סן סרי סעססו סססס סמה מלרביס סררססס
לסור סססס יסר' וכל זה העוסס היה מסיבת לסת ברססססו
ולא ברסססס בית המדרס לעססן סתורה וסיונו פוכי' א' דברי
סכל על סן קרס קסיו סססר' היה רססן וקרב קרס לבגלות
מן הארץ ומלסו יססס סלא בעססס מסיבת כי בא קסיו קר'
סססר והגלות * ויס' סססר קרס קסיו על קר' יסססס סל
סססס סקרב ודילג על קר' וסביא בגלותיכס גס בגלות סכל
מלאו יסססו סססר הקב' כי לפי מלאת לבקל סססס ססס
אססור אססס סו' וסססר הקינה היא על הגלות הארץ הזה כי
בא קסיו וכלו הקיסס ואין עססר ואלו ססססו בקול ה' היינו
נגלס רסססס יססס אס סקולו ססססו וססססו מעכססס את
יסססס על סן קליס היו רורפינו * ואס סעלה מרססס ססס
דלקסו אעפ' סעליית סססר היא קסמא מכל מקום דלקסו סססר
הרורף במיסור ואס סלססו במדבר ססס ארבו לנו אעפ' סאין

דרוש א לפרשת דברים

לומר במלכי ישראל ויהי בימי יהואחז מבימי עליה ארם וישימם כעפר לרשם וכתיב עליו ארם מקדם ופלסטים מאחור וסם היתה יד ארם עליהם וכאן לא עלה בידם להלחם חתם ואיך הוא אומר ויהי בימי במקום שאין סם צרה • וכפי זה מם מה צרה היתה סם ארם מקדם ופלסטים מאחור הכל הוא לסוף קושיא לרחות שאין צורך כאן לומר ויהי בימי אחז אלא על מה פעלה ברעתו לבטל התורה מישראל ואחז בתי כנסיות ובתי מדרשות ולתת טעם וסברא לאחז שאחז בתי כנסיות ומדרשות מה היה ברעתו הנה ביארתי במקום אחר עם מחל בממלא מפני מה לא מנו אחז עם המלכים שאחז להם חלק לערב ואמר מפני שהיה לו בוסת פנים שנסתרה הכביא מוכיחו היה הולך למקום טומאה שלא תסרה סם השכינה וזכה בא לא לקראת אחז למסלת סרה כובס ודרסין כובס שהיה כובס פניו בקרקע מפני הבוסה ומפני כך רצה לבטל בתי כנסיות ומדרשות ואמר אם אין גריים אין תישים וכו' אין נביאים ואין הקבה משרה שכינתו וכמא שכל כוננת היתה שלא תסרה מוכינה ויבואו הנביאים להוכיחו על פני ויהיה בום ונכלם מפניהם • וכמו שהיה מסתיר ללכת למקום טומאה כרי שלא תסרה סם השכינה כך ביקש להסתיר שלא תהיה המדרגה מוכינה ולא יהיו תלמידי חכמים בעולם סיהיה בום מפניהם • אמר ישיעיה וחכיתו לה וכו' הכונה שאמר ישיעיה הנה כל מה שעשה אחז לסלק הנבואה והשכינה הנני מוחל לגילוי סכינה שתראה עלי וזה וחכיתו לה' שתגלה שכינתו עלי בנבואה • והטעם כי הובטחנו בתורה שאפילו בשעת הסתר פנים ממסתיר הקדוש ברוך הוא מים עכ' לא תסכח התורה מפי זרעו כלומר מפי הקטנים שהם זרע בתי ישראל וכיון שלא יתום ספר התורה מפי בני ישראל איך חשם שתסתלק השכינה • ולזה וחכיתו לה' שגלה עלי בנבואה ולא חששתי לשאחז בתי מדרשות כי המסתיר פניו מבית יעקב שהיא אותה טעה קשה שאחז ואכזי הסתר הסתר פניו ומאותה טעה קיויתי לו כלומר באותו פרק וזין שמסתיר פניו הקדוש ברוך הוא מיעקב אני קיויתי לו לגילוי שכינתו כיון שהבטחתם שלא תסכח התורה מפי זרעו ובזכות אותה תורה הקדוש ברוך הוא מגלה שכינתו בנבואה • ומם מאותה טעה קיויתי לו הכונה לעד שיקראו בכחוב שאמר וקויתי לו בצירי האלו והילל וקויתי לו בחיריק האלו כמם וחכיתו • ועוד כפל וחכיתו וקויתי ולא עוד אלא שאינם כמוכות לומר וחכיתו וקויתי לה' המסתיר פניו וכו' ולמה הפסיק ואמר וחכיתו לה' המסתיר פניו מבית יעקב ואחר כך אמר וקויתי לו • לזה ררסו וקויתי בצירי האלו שהוא לשון עבר והכוו' וחכיתו לבבואתה לפי שאפילו בשעה הקשה שהוא מסתיר פניו מיעקב מאותה טעה קיויתי לו לסעבר בהיותו הובטחנו שלא תסכח התורה מפי זרעו זרע בני ישראל התלמידים לא יתום ספר התורה מפניהם ואיפשר להרחיב עוד הענין כי אפילו בשעה שאמר הב' ואכזי הסתר הסתר פניו הקדוש ברוך הוא מיעקב אני קיויתי לו לגילוי שכינתו מעל ישראל ולא יגלה עליהם • באותה טעה עבמה אחר להם תיקון כדי שתגלה שכינתו דהיינו ענין לימוד התורה כי סכ נאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ים' • הרי שאמר ועתה כלומר בשעת הקדוץ אף והסתרת פני שכינה באותה טעה יס לכס' תיקון בלימוד התור' ואין לכס' לחום סמא תתבטל התור' כי לא תסכח מפי זרעו אעפ' שתתבטל מהגורלי הוא מפי זרע בני ישראל הקטנים עומדת ולא תסכח • הרי שהבאחז שאחז חשם שתתבטל גילוי שכינתו על ישראל כיון שים תורה ואין חשם לביטול תורה כי לא תסכח מפי זרעו ואם כן כל מה פעום אחז כרי לבטל הנבואה ולסלק השכינה אין לחום כלל סככה הקדים

צרה היתה סם כיון שהקדים תחלה כל מקום שאמר ויהי בימי אינו אלא צרה ועכסו בא לבארס לא הילל בלשון הזה שהוא לסוף טאלה אלא לומר ויהי בימי אחז ארם מקדם וכו' וקושיא זו מופלת גם כן בויהי בימי יהויקים שאמר בלשון טאלה מה צרה היתה סם וכו' היה ראוי לו לומר ויהי בימי יהויקי היתה סם צרה ראיתי את הארץ והנה תהוה וכו' • ועוד קשה רלאו רישיה סיפיה • מקורס אחר שהצדה היתה ארם מקדם וכו' ובקוף המאמר אחר שהצדה היתה על סאחז בתי כנסיות וכו' ואינה על היות ארם מקדם וכן מוכיח המסל שהצדה היא על סילוק ממקדו דהיינו במסל סילוק הסכינה • ועוד נדרקדק כי ככתובים הבאים סם ביטעיה כראה מפאוק זה על ארם מקדם הוא נאמר על מלך ישראל • סבימי יהואחז מלך ישראל עלה חזאל מלך ארם וישימם כעפר לרשם וכן כתיב ארם מקדם ופלסטים מאחור ויאכלו את ישראל בכל פה וכו' ואילו אחז היה מלך יהודה ואיך הוא אומר שהצדה שהיתה בימי אחז היתה ארם מקדם • הן אחת פגס בימי אחז הכו אנסי ארם ביהודה מהגורלה כמו שמפורס ברברי הימים אבל קשה איך הביאו ראיה מפסוק ארם מקדם שמרבר במלכי ישראל ובפסרת הסבטים • ועוד צריך לבאר מה היא כונת אחז להיותו אחז בתי כנסיות ובתי מדרשות ומי הכביסו לתגר זה • ועוד קשה מם ישיעיה וחכיתו לה' המסתיר פניו מה הם כוננת דבריו אם הוא שפמע בקול אחז לבטל או לא שפע לא ומז' זס אין לך טעה קשה וכו' ומאותה טעה קיויתי לו מנין לנו שמאותה טעה היה מקוה ודילמא עכסו מראה דצרה היה מקוה ומאל דכר סמיה בהסתרת פנים על הקדוש ברוך הוא כי אין אנו עוסקים בזה אם הקבה הסתיר פנים כדי שיאמר ישיעיה אפילו שסתיר פניו הקבה וחכיתו לה' אבל עת צרה היא ליעקב מביטול בתי מדרשות סביטל אחז מה ענין לזה מם הקבה ואכזי הסתר הסתר פני • ועוד קשה מם ומה הועיל לו להנה אכזי והילדים וכו' שהם דברים שאין להם והבנה סכראה שלא הועיל לו ליטעיה ומהיכן היינו אומרים שהועיל כדי שיאמר ומה הועיל לו • ועוד שאמר הנה אכזי והילדים רמזשע דמוכח מכאן שלא הועיל לו והם דברי שאין להם סחר • הן אחת שים לפרס דברי חזל ומה הועיל לו כלו מה הוא הרבר שהועיל ליטעיה הנה הם התלמידים כמם אכזי והילדים • אבל עדין קשה כי מי אחר לנו שהועיל לו כדי לסאל ומה הועיל לו דרילמא לא הועיל לו • וכן נבאר מהו ענין המועיל הזה שהרברים סתומים • ועוד קשה מם וכו' ילדיו היו והלא תלמידיו היו ודילמא ילדיו מם ומנין ידענו שלא היו ילדיו לשאל וכו' ילדיו היו צריך לבאר כל המאמר על תכונתו • ונלמד מאל אורי לטעמיהו שאמר וקדס כל מקום סכאמר ויהי בימי הוא צרה • ולזה באו לייסב הכתוב שאמר ויהי בימי אחז כפי טענת קרסה שהרי אין סם צרה אלא סמחה והנחה דכתיב ויהי בימי אחז עליה ואם כן הדבר מבואר שהיה הסקט וסמחה ואין כאן צרה כי אין לומר טעת צרה היא על מה פעלה על ירשלים להלחם שהרי הכל הולך אחר החיתוכים וכיון שסוף דבר לא יכול להלחם איך יאמר ויהי בימי סמורה צרה והנה רל דרסו במקו אחר ויהי בימי אחז שאמר מלאכי הסרת ווי שמלך אחז והסביב הבה בן יוחס הדריק הוא חכית אבידמגן עליו • ובה סם באו לתרץ קושי זה שכתבנו שאין סם צרה לומר ויהי בימי • וכאן כתי הקסו כן זס ויהי בימי אחז מה צרה היתה סם והוא בלשון קושיא כלומר מה צרה יס סם לומר ויהי בימי אחז אם תאמר על עליית מלך ארם עליהם ובעלי תו היצר להם • אם כן יותר צורך היה

דרוש ב לפרשת דברים קבב

לענין פסוק ויהי בימי שפוט המופעים מה צרה היתה מס ויהי רעב בארץ למדי' שהיה חייב' ליפס למלך כ' כי יס לרקר' רלא ריעיה סיפ' דק'אמ' מהצ' היה הרעב ואחכ הביא המסל' לומר מהצרה היתה שפוט את מופטיהם אתמהה' לכ' נר' לי מהוא בלשון שאלה מה צרה היתה מס ויהי רעב בארץ היתכן מעל הרעב אומר ויהי בימי מהוא לשון צרה אכ בכל עשרה מימי רעבן סבאו בימי אברהם וכו' ה'לל ויהי בימי אברהם ויהי רעב' אלא וראי סאינו אונג' ויהי בימי על' בחינת הרעב לה הביא המסל' מהצרה היתה על שפוט את מופטיהם : וכן יס לפרס' בכאן מהקשה יתכן סאמר ויהי בימי בשביל שראה את הארץ והנה תוהו ובוהו כיון מהוא לבדו ראה כך ואף הוא ויהי בימי לזא מהצ' הית' על שראו הכל שקדעו את המגילת'.

סדר דברים דרוש ב

במדרש ג' נחנבאו בלשון איכה משה וישיעיה וירמיה' משה אמר איכה אשא לבדי וישיעיה אמר איכה ויתח לזונת ירמיה אמר איכה וישב כד' אמר רבי ר'ו מל למסדונת שחיו לח' שושבינים אחר ראה איתח' בשלוקח ואחר בפחזחזח ואחר בניולח' כך משה ראה אותה בשלוקח ואמר איכה אשא לבדי וישיעיה ראה אותה בפחזחזח ואמר איכה ויתח לזונת ירמיה ראה אותה בניולח ואמר איכה וישב כד' חעיר רבתי עם וכו' עכ"ל

דבר ידוע הוא כי האור שבעיניו והאור של הגזירה שגבר עלינו בחורבן בית קדשנו ותפארתנו היתה מעין המרגלים שחטאו בפיהם לזכר לשון הרע על הארץ הטובה אשר נתן ה' גם דבר העם בלתי חזק הוא ממנו אך בעל הב' יכול להזיז את כליו מעם וכל העם האמינו להם ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בליל' הוא את' הב' הם בכו בכי' של חסד אני אקבע להם בביה לרור' וזש המקוץ בכה תבכה בלילה אחז' בשביל הבכי' שבו בלילה הוקבעו בביה לרור' בליל' ט' באב ובס' כסף נבחר דקדקתי שכתו' בכו בזאז וקרינן בכה בה לומ' על מה שבו לשעב' במרגל' תבכס בכל לילה של ט' באב בכל שנה ורמז עור בכה תבכה על ב' חורב' וזכתי' במספ' הימי' אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה כו' רמז לט' שהיה יום הספר ומתי' בו רור המדבר כמבואר לחז' כו' עיין בספ' נבחר' באופן כי חורבן מקדשנו וגלוי' מעל ארמתנו היה בשביל אותו עון אשר חטאו בפיהם וישא ידו להם להפיל אות' במרגל' ולהפיל זרעם בגל' ולזרותם בארצות שלא נתרצה הב' בעיני' ארבעים שנה אשר הולכס במרגל' ומתו כל אותו הדור כי אס למעט שמור עונם ער חרבן המקדש וגלוי' יס' וז'ה מצינו בפר' ה זאת מהזכיר משה במה עמי' ענין המרגל' ותחלה הובי' ואל' הרברים אשר רבר משה א כל יס' כו' במרגל' בערב' כו' בין פארץ סה' עון המרגל' ואל' חזר לומ' ותקרבון לי כולכם ותאמרו נשלח אנשי' לענינו כו' וזכתי' וישמע ה' את קול רבר' ויקנף וישב על' אח' אס ורא' אים באנשי' הלא וביא' הכתובים הללו ביארת' בס' כסף נבחר עס' יעקב צריכין אנו לבאר ביון שס' מסנה תורה הוא לחזור ולשכח' לים' בעב' הידרר כל התורה והמז' אשר צוהו ה' וזהו היה בחרש שטב בשנת המ' שהוא אחר קורס מיתתו של משה דהיינו לסדר תלמודי' ל' יום קורס מיתתו ואל' מה לו להזכיר לישראל עונות ראשונים שהוא את אשר הענו במרגל' ובמרגל' והרי כבר נשאו עונם שמתו כל הדור ההוא' וכך ה'לל אלה הרברים אשר רבר משה בעבר הידרר הואיל משה באר את התורה הזאת וכתוב פרטי ריני התורה והמצות'.

הקדים הרפואה בתורה והבטיח כי לא תשכח כלל' אמר עוד ומה הועיל לו הנה אנכי והילדים' הכוונה סבא לבאר תחלת דבריו סאמר ויהי בימי אחז מהוא לשון כער על סאחו בתי כססיות ומדרשות' והנה אנו רואים בפסוק זה העקט ובטח מעלה עליו רצין ולא יכול להלחם לזה ביאר פיעקר הכער הוא על סאחו בתי מדרשות ואס ראיית מהכליה ולא יכלו להלחם עליו' אמר ישיעיה דע לך כי מה שהועיל לו שלא יכלו אליו הוא הילדים אשר נתן לו ה' רהיניו התלמיד' אשר היה מלמד' ישיעיה חס אנכי והילדים אשר נתן לי ה' רהיניו התורה שהיה לומר ישיעיה וגם התלמידים שהיו עמו זה גרס שלא נסתלק' העכסיה וחסה על ישראל שלא יכלו להלחם עליה' ומכאן מהוא אחז היה משתדל לבטל התורה כדי שתסתלק העכסיה וארדה התורה מהיה לומר ישיעיה בביתו עם תלמידיו היא סעמרה להכילם שלא יכלו להלחם עמם ולכך היה אומר ישיעיה וזכתי' לה' כל' לבזות ה' כיון שאין התורה מתבטלת מיס' כי אף על פי סאחו בטל בתי מדרשות' הנה אנכי והילדים אשר נתן לי ה' שהם התלמידים עוסקים בתורה והיא סעמדה לו כי מה הועיל לו לחזו שלא יכלו להלחם עליו אלא זכות זה' ומס' וכי ילדינו היו איעמר מרקדקו סאס בניו היו ה'לל הילדים אשר חכני ה' מאי הילדים אשר נתן לי ה' כי מלשה סותפק יס בארס הב' ואביו ואמו ואס כן אין לומר אשר נתן לי ה' שהדיגס אביו ואמו של ארס יס להם חלק בהם וראי לומר אשר חנן לי ה' כמס' יעקב הילדים אשר חנן אלהים את עבדך לזה דרשו שהיו התלמידים ועכסו כדוק לומ' אשר נתן לי ה' סמהיכ' נקראים ילדינו מסיב' התורה אשר נתן לי ה' ולמדתו אותם תורה ומצות' ונרא' לי עוד לומ' סרמוז ענין זה בכתובי' שאל' אח' פסוק ויהי בימי אחז כו' ואל' ה' יא ישיעיה בא נא לקרא אחז אתה וסא' ישוב בכך רהיניו סאמר לו הבה אמו' לאחז אעפי' עס' לך ואחז בתי מדרשו והיה ראוי שלא לרסס כיון שאין יס' עוסקין בתורה' עכ' נא לקראתו אתה וסא' ישוב בכך כל' בזכותך ובזכות השארית שהם בניך ותלמידך הלוטמים עמך ובזכות זה אני מכילס כי כיון שיש עסקי' בתורה הם נוכחי' כרסתי' וחובל עול מפני סחן סדרסו חז' וחובל עול מפני סחן וחובל עולו של סכחריב מפני סמנו סל חזקיהו שהיה מרליק כרי' סיעסקו בתורה' ואס כן מה סאחז' באן ומה הועיל לו כל' לאחז' הנה אנכי והילדים נרמז במקום אחר סאמר ויהי בימי אחז שהכל אמרו ווי סמלך אחז כי רבה לבטל בתי מדרשות ועסק התורה ואס אין תורה אין קיוס ח' ו' והנה עלה רצין ופקח למלחמה ועת צרה היא כיון שאין זכות תורה עומד להם' ועל כן ויגד לבית דוד נחה ארס כו' יניע לבבו כו' ויאמר ה' ישיעיה נא לקרא אחז כי מה הועיל לו הנה הוא זכותך וזכות תלמידך ואתה וסא' ישוב בכך כלומ' אוחס סאיכס בניך ובאמצע' התורה סאתה מלמדס הם שביס להיות נקראים בניך בזכות' אמו' לי השמר והסקט א תירא' ויהי בימי יהויקים כו' מה צרה היתה מס ראיתי את הארץ וכו' כפי דברי ספירסתי למעלה בויהי בימי אחז כל' לפרס סדרסו חז' מה צרה היתה מס סהרי מס כאמר ויהי בימי יהויקים כו' ויהי רבר ה' לי לאמ' בטרס אכרך בבטן ירעתיך זה איכה צרה ואף אמו' ויהי בימי יהויקי' סה' לשון כער ותירץ מהצ' הית' מה ס'אח' ראיתי את הארץ והנה תוהו' והכוונה היא שסאחותו מרא' כבוא' סאח' לו הבה בטרס אכרך בבטן ירעתיך אות' סעה דאס כל אותם דברים את הארץ והנה תוהו ואל' השמי' כו' וזהו כער לירמיהו שראה כך וגם היה כער לכל' העולם כסקרע המגילה בתער המופ' והשליך א האס וכסארו הכל כך התחילו גווחין ווי בימי יהויקים' ועדיין על' למה הוצרך להביא המסל' ומספיק היה לפרסו בפרת' ראיתי את הארץ ואמ' כער אמרתי

דרוש ב לפרשת דברים

ויבאר ענין זה כבאר קודם מחלל במדרש רבה חלל ראה
לשונה של תורה כמה חביבה שהיא מרפאה את
הלשון מן פסוק מרפא לשון עץ חיים ואין עץ חיים אלא
תורה שבכתב עץ חיים היא למחזיקים בה ולשונה של תורה
מחיה את הלשון וקצת לך שהחלל עתה לבוא הבה מעלה מן
עין אילנות מנצחיים ומהו מבין מהם מרפא את הלשון
מכאן ועל הכלל עלה על שפתו מזה מזה והיה פרי למחלל
ועלה לתרופה להתורפה שיהיה שם ולוועט מזה
מתרפאה ומתחזקת מיר ברברי תורה ספר כתיב מזה ומזה
ואין מזה ומזה אלא תורה שאלה מזה ומזה הם כתובים
רבי לוי אמר מה לנו למדור ממקום אחד על זור ממקומו הרי
משה ער שלא זכה לתורה כתיב לא איש דברים אכסי כיון
שזכה לתורה נתרפא לשון והתחיל לרבר דברים מן מזה
מקורו בענין אלה הדברים אשר דבר משה
ויש דקדק מה הוא זה שאלה לשונה של תורה מרפא את
הלשון שאלה הוא שמי שהאבד שם הוא מתחזק לשון
בתורה אם כן למה הוצרך להביא עוד ראיה ולומר תרע לך
לעיתר הבה מעלה אילנות מנצחיים וכו' והרי כבר הביא ראיה
מכתוב מרפא לשון עץ חיים ועוד דקדק למה חזר ואמר
ולשונה של תורה מחיה את הלשון ולמעלה אחר מרפא וכל
פניה לומר מחיה את הלשון ועוד קשה שאין מחלל ראה
שהתורה מרפאה את הלשון לפי שלעיתר מעלה הקבה מנצח
אילנות מנצחיים והיה פרי למחלל ועלה להתיר פה ומי
פלוט ממונו לשון מתחזקת ברברי תורה אם כן האילן
ופרי הוא שמתיר את הלשון אבל לא התורה ואעפ"י שאלה הם
מזה ומזה שהיא התורה הכוונה שיכחש פרי האילן את הלשון
לעסוק ברת אבל ברברי תורה יכחש את הלשון בלי אכילת
פרי אילנות אילן מכלל וכן כריכין לנו לבאר מה קשר ושייכות
יש לענין זה בפסוק אלה הדברים הן אחת מדרשה זו שייכא
על מ"ר רבי לוי שמש קודם שלמד תורה כתיב בו לא איש
דברים אכסי ואח"כ כתיב ביה אלה הדברים ומכל מקום כריכין
לנו לפרש מה הוקשה להם בפסוק עד שדרשו דרשה זו:
וזלער מחלל הוקשה להם בפסוק שאלה הדברים וקיימא
לן כל מקום שאלה פסל את הראשונים וכאן
אינו צורך לומר אלה לפי שבפסוק שלמעלה במקום הקפ כתיב
אלה המצוות אשר צוה ה' ביד משה ואח"כ הילל ואלה הדברים
שהוא מוסיף על הראשונים מאי אלה ועוד דקדקו כיון שכוונת
ספר זה הוא לשנות את התורה אם כן מהו ענין התוכחות
שהזכיר כאן והילל מיר אלה הדברים הואיל משה באר את
התורה וכו' לא שאל להודיע מעלת התורה שהיא מרפאה
את הלשון שהוא ענין עין לשון הרע מי ירפא אותו הוא לשון
התורה ויחטא בלשון ונרפא בלשון שאל מרפא לשון הרע הוא
הוא עץ חיים זו תורה ודקדק לומר ראה לשונה של תורה לומר
שאין להאמין בדבר הזה מפי השמוע' בלבד רק ראה בעיניך
אין היא התורה מבינה ומועילה לרפוא' לשון הרע שהרי אתה
רואה בחוש העין שלשונה של תורה מחיה הלשון למי שהחלל
וכבר פה ובתורה יהנה מתחזק לשון וכסם שהתורה מחיה
כברות הלשון כך היא מרפאה גם כן את לשון הרע ועל זה פא
ואחר תרע לך לעתיד לבוא הבה מעלה מנצחיים מנצחיים
והיה פרי למחלל ועלה לתרופה להתיר פה שכל מי שהוא אב
ולוועט מזה לכו מתרפא ומתחזקת מיר ברת וכוונת דבריה
שענין אכילת פירות האילן הוא לפתוח פה האס כי כיון שהוא
אב אין לו פה לסיק ברת והן אחת שהתורה יש לה כח אבל
אם היה לו פה היצר איפשר לו לרבר דת לך ברא הקבה אותם
אילנות שאלה פלוט מפריו של אותו אילן לשון מתרפאה

שיכולה לרבר ומכל מקום ענין אינה מתחזקת באכילת פרי
האילן ואינתי מתחזקת כשתחלת דיבורי הוא מיר ברת אב
התורה מתחזקת דיבורי באופן שהוצרך פרי האילן לפתוח
פה מי שהיה אס לא יפתח פיו וכוון שנפתח פיו הוא הנה
ברת והתורה מחיה את הלשון שלא יהיה כבר פה בי אס כתיב
הלשון ודוק לשון המאמר שאמר שמי שהוא אס ולוועט מזה
לשון מתרפאה ומתחזקת מיר ברת כי הרי הם ברברי תורה
מתרפאה וגם מתחזקת וזה הכוונה הוא ברברי תורה וכן
דרשו בכתוב האומר ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה וכו'
והיה פרי למחלל ועלה לתרופה ודרל מזה ומזה זו תורה
שכתוב בה מזה ומזה הם כתובים וכן הוא נדרש ועל הנחל
יעלה על שפתו מזה ומזה כי כריך שיעלה על שפתו של אדם
דיבור התור שהיא מזה ומזה כי זהו רבר הכרחי מלבד אכילת
פרי הנחל ועל הנחל שאל מפריו כריך שיעלה על שפתו כיון
שפתותיו שיהיו דובבות דת שכתוב בהם מזה ומזה והיה
פרי למחלל ועלה להתיר פה ומתוך דיבור התורה יהיה לו
כחות הלשון ואכילת פרי שהתורה מתחזקת הלשון מכאן אחת הן
שמרפאה לשון הרע: אחר רבי לוי מה לנו לרדן ממקום אחד
כלמור ממקומו הרי משה וכו' הכוונה שלמור זה הוא ללמוד
רפואת לשון הרע מתחזקת לשון העלב ואינם שנים לגמרי אבל
כלמור ממקומו שהוא דמיון גמור ודבר הסוה' שהרי משה עד
שלא זכה לתורה כתיב ביה לא איש דברים אכסי וביאור הענין
איפשר לעד שכלבר המובן שהיה משה כבר פה עד שלא זכה
לתורה ולא היה איש דברים וכשזכה אחר כך לתורה היה איש
דברים שנאמר אלה הדברים ופסל אותם דברים ראשונים שהיה
כבר פה עוד יש לו לומר שבטביל שכלכר משה בדיבור לשון הרע
שדבר על ישראל ואמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי והנה
הורהו שחטא שחטא ואמר לו מה זה בידך ויאמר משה ונהפך
לכשם דת כי כמו שרבר הנחש לשון הרע כך רבר פיו של משה
ואמר לו מזה אתה צריך ללקות ולקח בדרעת שכתובה יד
וכיון שהרגיש משה שחטא בלשון הרע לכא לא איש דברים
אכסי כיון שאבד כבר פה ומה גם שדברתי בלשון וחטאתי וכל
זמן שלא זכה לתורה לא כתכפר לו לשון הרע שדבר ולא היה
איש דברים וכיון שזכה לתורה נאמר בו אלה הדברים שכתובה
לשון וגם נרפא לשון הרע בתורה וכו' והיה מבורר שיעור
הכתוב אלה הדברים אשר דבר משה שלאחר שזכה בתורה
נרפא לשון הכחש לשון וגם נרפא לשון הרע שדבר פיו
זהו אות ומופת על כל ישראל שחטאו במדבר ובמרגלים שרוב
עונם היה ברברי לשון הרע ויש להם תיקון ורפואה בתורה
ולכך הואיל משה באר את התורה שיהיה לישראל רפואה למחש
לשונם ומרפא לשון הרע הוא עץ חיים ולכך הזכיר משה
קודם משנה תורה עון המרגלים ומילסוף ומה שהפלו על העין
שהכל היה אברוייהו לשון הרע והקדי' שדבר ירפא להם ודבר
זה ילמדו ממשה שזכזה לתורה כתיב ביה אלה הדברים
אשר דבר משה גם א כל ישראל ראוי לירע שבמדבר במדבר
מול סוף בין פארן ובין תוכל ולכן וכו' פה עונות לשון הרע
הואיל משה באר את התורה הזאת לומר להם שדך הם רפואה
לעונם ומרפא לשון עץ חיים וחטאו בלשון ונרפאו בלשון ועל
כן מבינו שבכל זמן שהיו יש עונקים בתורה האריך הבה אנו
להם והגיו עליהם קול התורה ולא נפקד להם עין המרגלים
שחטאו בקולם כדכתיב ותשא כל הצרה ויתקו את קולם וכו'
שעזבו דת חז בתלגל עון המרגלים שזכו העם בלי להזיזתו
את קול בבכי ונקבע להם בבית לדורו במדבר בית המקדש
שנאמר בכה תבכה וכו' וכמו שכתבנו וזשה על מה אברה הארץ
ויאמר ה' כל עזב את תורתו וכן כתוב ופכא תנתן על התמיד
בפסע

דרוש ב פרשת דברים

קפנ

ירושלם כנרה מאוסה • עור ירצה מה נכתבנו מכתבנו מאוסה •
בני ישראל כזה ה' שיהיו סביביו כריו וירושלם מהם הענינים
והאבנים היתה ביניהם קיימת אעפ"י שהיתה מאוסה כנרה
עכ"ל היה לה תקוה כנרה שעתירה לטוהר יעור ירצה כי פרעה
כיון בידיה וכו' מאס ישר' מאוס כי כזה ה' לעינקב ועברו מנותיו
כי לכך נקראו בשם יעקב לרמוז שלא עשו רכוש אביה' שבטמי'
ולכן ראוי להם העונם שיהיו סביביו כריו אבל ירושלם מה
מטאה שהיתה לכרה ביניהם • עור ירצה כי היא בוריה גרמה
כיון מצוה לה ה' שלא להחיות כל נשמה כי סביביו על יעקב
עתידי' להיו' כריו כאות והיה אשר תותירו מהם לשבי' בעיניכם
ולכנינים בצריכם כו' והיתה ירושלם כנרה ביניהם מאוסה
והם החיו אותם אס כן היא גרמה לעצמה וצריך' הוא ה' כי
פיהו מריתי ירצה צריך הוא ה' בכל משפטיו כי פיהו אשר כזה
לי שלא להחיותם מריתי והעון גרם לי לכן שמעו נא הדבר
הזה שאמרתי שמוני גרם לי ועל כן ראו בעין גורל מכאובי
בלתי נחמה כי אליו היו הייסורים מאהבה או להראות בני אדם
בטחוני או היה לנפולות אחותי הייתי מתנחם בנקיון כפי כי
הייסורים שבאים על אדם בלי עון אינו כאב גדול כי מתנחם
בנקיון כפיו אבל כשבאים מחמת עון הם שמים רעו' הייסורים
זה עון שגרם להם ועל כן בתולותי ובחורי הלכו בשבי ונעשה
החרב ער הכפס קודם החורבן • ואם תאמר היה לי ללכת
למאהבי פיתפללו עלי קראתי למאהבי המה כמוני וכהני
חוקי בהיות העיר עורכה קיימת גועו ומתו ונחשבה להם
המית' כמו גויעה שאין בה כער בבחי' הרעב שהיו מצטרפים
לבקש אוכל ולא לחם כי אס כל מין אוכל ושיבו את נפשם •

עור ירצה צריך הוא ה' להצדיקו עלי' את הדין אך בדבר הזה
משפטים ארבר ושמעו נא כל העמים וראו גורל מכאובי על
כי בת לותי ובחורי שלא טעמו טעם חטא הלכו בשבי וקראתי
למאהבי ובעור המה אוהבי שלא נשקו מאהבים לשונאים
אלא המה בזמן האהבה רמוני כמחל' שהמלאכיהו משביעין
אותם ולא ענו כי נשקו ממלכות • או יאמר למאהבי על
בני יצמחאל שהלכו להם והאכילום מלוחים כו' ואם אף לכהני
וחקני יתפללו בערי הלל לעמם לא הצילו כי גועו מחמת
הרעב ואף יתקנו לעצמי ויותר טוב שיבו לנפשם אם היו
יכולים לתקן בתפלתם ועל כל אלו הצרות ראה ה' כי הצרה
התקיפה עלי' היא לי על עצמי ומעי מחמר ונעשה בהם שתי
מיות שהוא סימן מהטרפיות ונהפך לבי בקרבי ממה שהייתי
אומר ראו מכאובי מחמת בתולותי ובחורי שהלכו • עתה
חרתי כי ונהפך לבי ואומרה שפיקר הצרה היא על כי מרת
מריתי שהוא מרי כפול ועל זה היה רוח לבי בראנה כפולה
על המרי הכפול שמרה מריתי וכן ראוי שיהיה העונם כפול כי
מחוז שכלה חרב וגם בבית יהיה לי אומת מות שקול כמות
שהוא יותר ממה שאמר הכתוב ומחדרים אימה גהמות הוא
יותר מן האימה • עור ירצה נהפך לבי ונעשה קרבים וזהו
נהפך הלל בקרבים ובני מעים והוא ע"ר שאחזל כבר לב
פרעה • או יאמר ראה ה' כי הכר הוא לי על החטא וראו לרבר
כי מעי בקרבי חמרתי וזה ודאי נמשך מראובן נפש על
הטאתי שמעי כי נאחזה אני כעור גדול מניע לאדם שרואה
שאחרים שמעו בצערו ואין מנחם אותו והנה אלה כת' א' שאיב'
מנחמים ולא מרמי שמחה על צערי אבל כל אויבי שמעו רעתי
שמו ומחמו על כי אתה עשית לי הרעה ולא הם כמו פרעה
עשית אחר כך נקמה בו והם ראו שאתה עשית לי הרעות
שמו כי אמרו ראו ברעתי מתקום אחר וידה לא היתה בי לחוש
פן ינקם מהם • והנה ראוי שישוב אפך על כי שמחו בכפול
אויבם ותתן חרוךך עליהם ולפחות זאת אוחיל לה' כי הבאת

צמח כמו שדרשו חז"ל עיי' בם' בסף נבחר כי שם נבחר
וכיון שפיקר עונם היה על נשיאות קול כמם ותשא כל הערה
ויתנו את קולם • לכך לא ריחם הקב"ה על ישראל בתפלת
האבות ומשה ע"ה כמו שהוא כתוב באורך במדרש איכה עד
שבאה רחל ואמרה זכור ה' מה פסבלתי קנאת אחותי וקול
ברמה נלמס נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בגיה אז אמר
לה הבה מכני קולך מבכי ועיניך מרמס' כי יש שער לפעולתך
כו' ויש תקוה לאחריתך נאם ה' נשבו בניס לגבולם והוא הענין
שבא קולה של רחל לכפר על ותשא כל הערה ויתנו את קולם
ויבכו בעיני המרגלים ואחזל בבכי ונאזו וכו' בסביל בכיתה
של רחל יבואו מארץ גלותם • וזהו שאמרו חז"ל כתנה עלי
בקולה על כן שנכתיה אותי קול שבאיתם גרם לכם ללקות •
וכן דרשו לקול המולה גרולה הזית אס עליה • ובמקום אחר
דרשו בקולה שגלו ובקולה אהבו שחמר השמיעני את קולך
שהוא קול דברי תורה המגין על אותנו קול כמו שכתבנו • וזהו
שאמר הכתוב לרחל כה אמר ה' מעני קולך מבכי כלומר אותו
קול ובכי שבכו ישראל במרגלים כבר נרפא להם בקולך
ובכייך ואס' כן מעני קולך מסיבת אותו בכי כי יש שער
לפעולתך שגרמת רפואה לקולם ובכייך שמתוכה נגור עליהם
גלות ועתה נשבו בניס לגבולם וכיון שעון המרגלים היה
טאור לחורבן בית המקדש לכך הפליג המקונן ויקונן סלה
כל אבירי ה' בקרבי קרא עלי מועד לטבור בחורי עיי' בסוף
נבחר כי שם ביארתי כל הפסוקים עמור עליהם ותמצאם שם
מבוארים באר היטב • ועוד אפשר לבארם עכ' הפסוק הקודם
נפקד עול פשעי בירו שהכונה לומר שירעה והכירה כי כל
ייסורים והמכות הגדולות אשר באו עליה הן הן היו על רוב
פשעים ומתוך כך שהיו ע"י עון כשעלו על כוארי הכשיל כחי
לפי שהעון נעשה קטיגו' ונכתנו ה' ומכרני ביד המסחי' הנעשה
מהעון כי לא אוכל קום מפניו והוא ע"ר ותמוגמו ביר עוננו וכל
כך גרם העון ורוב הפשעים שנענשתי אני והעיר והמקדש
ססילה כל אבירי ה' בקרבי אעפ"י שאין בעל הרחמים כונע
בנפשות תחלה עכ"ל סלה והרג הבוהים בהיות ירושלם ערין
בזויה ושוקטת ואעפ"י שמתת הצריך מכפר' על בני הרור לא
הפיל אלא גם קרא עלי מועד לטבור בחורי וסוף סוף נחרב
גם כן המקדש כי גת דרך ה' לתולות בת יהודה שהוא חרב
המקדש שהפליך משמים ארץ תפארת ישראל ובעט במקדש
כדורק גת • על אלה על הפשעים שגרמו לי אני בזויה ורמו
לומר אני בזויה ולא אחר בזויה לרמוז שם העצם שנעשית
בזויה תמיד ולא היה הבכי על הרע והעונם שבא עלי לא לפי
סרחן ממני מנחם מטיב נפשי כיון שנפשי מעלה בה ואם ממני
מצד עצמי שחטאתי ויהייתי הסיבה וכיון שיש עון גורם לכך
שנבחר האויב היתה מכה כחלה והיו בני שוממים • עור ירצה
פייסורי האים השלם שבאים למרק עוננו או לנפשות או לתועל'
הרואים יש לו תנחומים בשלימות נפשו אבל אי רחוק ממני
מנחם מטיב נפשי כיון שגברו עונותי ומתוך רוב פשעי היו בני
שוממי' וראיה לתוקף עונותי כי גבר אויב וכתב גדל וכל המכיר
לישראל נעשה ראש וזהו הוראה על רוב הפשעים • או יאמר
שהיו שוממים על שגבר אויב לומר כחיו ועונם ירי עשה לו ולא
ירע כי העון גרם פרעה כיון את עצמה על כי בודיה עשתה
מעשים וגרמה שאין מנחם לה מתוך פשעים וכו' ה' בעל
הרחמי' סביביו של יעקב והיו כריו ואינו דומה הרע המגיע
לאדם משכניו וקרוביו כרע המגיע מן הרחוקים וכהם העון
גורם פשעים למדת הרחמים שתהיה לאכזר כמו שדרשו על
וה' המטייר על סדום ועל עמרה וכו' והיתה ירושל' מאוס כנרה
ולא מיבציא בעיני ישראל אלא ביניהם ביהם לבין עמקם היתה

דרוש ב רפרשת דברים

זהו צוה ה' ליעקב שביטוי דריו ויאלכו דריו ליעקב בכל פה ולא עוד אלא שאלו פתחו פתחו ויריהם לעניים כתיב שם על כן אכבו מכרך לאמר פתחו פתחו את ירך לאחיך לעניך ולאחיך בארץך לומר שתזכה להיות בארץך ולא תגלה ממנה ועכשיו מלא זכותם בצדקה הרי אתם גולים והיתה ירושלים לנדה בימים מרוחקת מבניה ואינם אילו זכותם הייתם קוראים אלה מוערי ה' כי הם ה' שמה אשמו ובניו באומרו ושמתם בחגך אתה ובכך וכו' ועכשיו במקום שמת המוערים על אלה אני בוכה כל' על אלה מוערי ה' הם שומעים לו זכות הייתם קוראים במסלה נעלה וכו' וזה נבוא לביאור המאמר שהענין ראשונה ולכאורה נראה לי שהכוונה בו היא עם מה מדרשו חז"ל לא בלוי ישראל עד שספרו ביחורו של עולם ובעשר הדברות ובמילה שניתנה לעשרים דור ובחמשה חומשי תורה והוא נוטריקון של איכה וז"ל ב' כתבוא בלשון איכה שהוא נוטריקון יחירו של עולם ועשרת הדברות ומילה לב דר וה' חומשי תורה ומשה ראה אותם בשלוקת ואמ' איכה אשא לבדי כלומר אעפ' שאינם הבונים כיון שיש להם ר' שבחים לו שמונים ביחורו של עולם ועשרת הדברות ומילה שניתנה לעשרים דור וה' חומשי תורה איכה אשא לבדי ערסם כי ה' הרבה אותם ע' דייניהם מתחת חשיבותם וישפיה ראה אותם בפחזותם כלומר פחטאו באותם דברים ואמר איכה היתה לזונה כמין נוטריקון איכה שהם אותם דברים כולם חטאו והיו כזונה וירמי' ראה אותם במיוולס שגלו על מה פחטאו באותם הדברים והיה עונשם וגלותם על חטאתם ואיפשר עוד לומר ב' כתבוא בלשון איכה במה שיש לרקיק ברברי המאמר ראשון מביא למה לי שאומר ב' כתבוא ואמר אלו נכתבוא וכו' ואני יודע שהם ב' וכן קשה למה הזכיר מילת נבואה בכאן כי מספיק לומר באמרו לשון איכה וכן נבאר מה כוונתם לומר שאלשתם אמרו איכה כי מה ממנו יש בלשון הזה של איכה שבא ללמדנו שאלשתם אמרו איכה וכן נבאר משל פראה אותה בשלוקת ובפחזות ובמיוולס והנה ברור הקורס ביארתני עני אחר בכונת לשון איכה ועוד נלמד לבאר מאמר זה עם מה במדרש רבי יהודה ורבי נחמיה רבי יהודה אומר אין איכה אלא לשון תוכחה הכתוב איכה תאמרו חכמים אכחנו ותורת האתנו ר' נחמיה אומר אין לשון איכה אלא קינה הכתוב ויאמר לו איכה אני לך ואימתי נאמרה מבלת קינות רבי יהודה אומר בימי יהויקים נאמרה אמר לו רבי נחמיה וכו' בוכין את המת קורס סימנים אלא לאחר שנחרב בית המקדש הרי פתרונו איכה ישבה בדר' ויש להבין במאי פלוגי ומה שייכות יש למחלוקת אימתי נאמרה מבלת קינות עם האומר קורס ועוד קשה מאי רעתיה רבי יהודה שאומר שנאמרה בימי יהויקים והלא אין בוכין את המת קורס סימנים ונבאר מה שאמר הרי פתרונו מהו ענין הרי פתרונו אסנן האי פלוגתא תלוי באיך פלוגתא רבי יהודה ור' אבהו פאיכה הוא לשון תוכחה כדכתיב איכה תאמרו חכמים וכו' שהיה ירמיה מוכיח את ישראל על שלא היו חוזרין בתשובה ואמר להם איכה תאמרו חכמים אכחנו ותנור' אתנו ואם באמת אתם לומדים התורה לא למדתם הפסוק שאומר ושבת עד ה' אלהיך ולדעתכם שאינם חוזרים בתשובה אלא לשקר עשה אותו פסוק שבו ושבת עד ה' אלהיך וכו' היה עט שקר הסופרים שכתבו אותו פסוק בתורה הרי מלשון איכה הוא תוכחה וכיון שאיכה הוא תוכחה לכן אמר שנאמר מגילה זו בימי יהויקים שאין להקשות וכו' בוכים על המת קורס סימנים לשי' שאין כאן בכיה אלא תוכחה ורבי תוכחת ראוי לאומרו קורס

יום קראת עלי ולא מצא חפץ ממכיהויו הם כמוני בברה ולא יהיו כמני ברהם שלא יהיה פירור לבית עשו כסרירים אשר ה' קורא לבני ישראל באמרו לא רברר למחות את עמי ישראל או יאמר כי אתה עשית שהבאת יום קראת רהיינו קרא עלי מועד נהיה גם הם כמוני או יאמר כי אתה עשית שבזר עלי כן ישים ה' עליכם רהיינו ישינו אויבי ממפלתו ולרברר הזה התפללתי שהיו כמוני בברה ואעפ' שפלוגי ההסבחה היו על רוב עשיו גם להם יש כמה עונות וחטאות ותבוא כל רעתם לפניך אשר אתה קצפת מעט והמה עזרו לרעה ולכן תגלגל עליהם כל רעתם ועולל למו ולא לפקוד עונם על בנייהם עד דור אחר כי אם ועולל למו מעט ורמועור כל רעתם בבת אחת שלא לפקוד עון ראשון ראשון מעט מעט כי אם כל רעתם עשיו מימיהם תפרע בבת אחת עור רמז כל רעתם לפניך אעפ' שלא יראה בפועל כי אם במחשבה היא גלוי לפניך ולא בשביל כך אשמה על מפלת כי רבו אכחותי מעשרי ולבי רוי מחטאתי עוד כל מאמר ויהיו כמוני כיון שכבר הבאת הרעה עלי ואיפשר לשוב אפך מעלי עליהם אבל לפחות יהיו הם כמוני בברה ומאמר תאמר שלא אמר הק' בהפ'ל אויבך אל תשמה וכו' יראה לרע בעיניו והם מעלינו אפ' בבני אדם שחטאו למקום שכל העושים רשעה ישימו וישמחו במפלתם לזה סמך תבא כל רעתם לפניך רתינח אם היו הם דריקו ואני הרשעתי אבל תבוא כל רעתם עשיו גם הם לפניך ועולל למו על חטאתם ורעותם כאשר עוללת לי על רשעתי ואין לחוש שמה אשמה גם אני במפלתם וחזר הרק כי רבות אכחותי ולבי רוי ואין השמחה טורה בי ער יפקוק וירא ה' משמים:

ובמדרש איכה רבי יהודה פתח תחת אשר לא עברת את האלהיך אילו זכותם הייתם קוראים וכו' אילו זכותם הייתם קוראים ראה ראיתי את עני עמי ועכשיו שלא זכותם הרי אתם קוראים ראה ה' כי כר לי והכוונה נלמד שם מה שאמרו חז"ל על פסוק ראה ראיתי שהיו שתי ראוי לרעה האחת שהיו באותו פרק ישראל רעים וחטאים מה אלו עובדי ע' וכו' כאמ' לבוא לקחת לו בני מקרב גוי וגם ראיתי אני לעתיד עתידות להכעיס ולעשות העגל וכו' ועל זה הפליג לקוין התקונן כי לשעבר במדבר ראה הק' שתי ראיות לרעה ועכ' באל ישראל ועכשיו כר לי משי חמרמו כי מרה מריתי על שהם שתי מריות מרה מריתי ולשעבר העביר כל שתייה וביום פקודת העגל לא פקד כי אם בחרב כמו שאמר משה לבני לוי שימאיש חרבנו על ירכו וכאן בחן שכלה חרב וחר ע' אפ' בבית כמות שהיה עונם כפול מות וחרב אילו זכותם הייתם קוראים כדק דק תדרוך ועכשיו שלא זכותם אתם קוראים כדק הוא ה' כל לבארו שהכתוב אמר דק דק תדרוך למען תחיה וירשת את הארץ הרי אם זכותם הייתם יורשים את הארץ בהם דריפת הכדק ועכשיו שלא זכותם ברדיפת הכדק אתם קוראים כדק הוא על מה שעשה לי ולפי שפיהו אשר צוה לי דק דק תדרוך מריתי על כן בתולותי ובחורתי הלכו בשבי כי בזכות דק דק הביטח הק'ה למען תחיה וירשת את הארץ וכיון שפיהו מריתי ולא רדפתי את הכדק לא ירשתי את הארץ והלכו בחורי ובתולותי בשבי אילו זכותם הייתם קוראים פתחו תפתח ירך וכו' ועכשיו שלא זכותם אתם קוראים פירשה כיון בירה נראה רהבי דרש פירשה כיון בשביל יריה שלא פתחה אותם כאשר צוה הש' אמר פתחו תפתח את ירך ובשביל שלא רברה תכחומיך על לב העניים בצדקת יריה כך היא אין מנחם לה ואותה צדקה שהיה יכולה לתת בידה לעניי ולא נתנה סוף לפתוח יריה לתת ללכדים כי לא זכה יהיה לשבעו של עשו ואם זכה יהיה לרשע בו כל יעקב

דרוש ג לפרשת דברים

קפר

קודם כל הרעיה כרי פנימו ולא לאחר שתבא רעתם • ודבי נחמיה סובר ראיה הוא לשון קינה שהוא לשון אי לך ולהכי אויל לטעמיה דאי אישער שנאמר ביה יהויק' סכין מאיכה הוא לשון קינה איך היו בוכים בימי יהויקים קודם שימו' המות כי החרבן לא היה עד ימי בריקיה • לכן אמר רבי נחמיה שנאמר אחר החורבן ולכך נזרק לומר קינה ואי אח' החרבן והרי פתורנו איכה יטבה בדר כלומר ראיה לרבינו שהוא אחר החרבן הוא לשון הכתוב שאמר איכה יטבה בדר בלשון עבר שבזמן בריקיהו אחר החרבן יזרק לומר איכה יטבה בדר הרי פתורנו של דבר שאמרתי ולא כרברי רבי יהודה שהוא בימי יהויקים ואעפ' שיפרט שהוא לשון תוכחה יקשה איך הוא אומ' בלשון תוכחת איכה יטבה בדר כי עדיין לא יטבה בדר והי' בלשון עתיד איכה יטבה בדר ונמצינו למדן שיש שתי הבנות בלשון איכה ובעל התאמר שהענין סובר שיש בלשון איכה ג' הבנות • הראשון הוא איכה כמו איך שהוא לשון תימה איכה נהיה הרבה הזה ויש לשון תוכחה איכה תעשה ככה ולא תתן לב ויש לשון קינה איך על הרעה הגדולה הזאת והנה משה שאמר איכה אשא לברי כיון שראה לישראל בשלונתן אמ' איכה בלשון תימה איכה אוכל לשאת לברי טרחם כיון ש' להיכ' הרבה אחת • וישעיה שראה אותם בפחזותם הזכית בתוכחת מגולה ואמר איכה היתה לזונה כי ראוי לשוט בתשובה וירמיה שראה אותם בניגולם אמר איכה יטבה בדר בלשון קינה ואי ואביו על מה שעלתה להם כך • ואח' שלשה נתבאר לפי דקוית' לך אין סיגנון אח' עולה לפני נביאי ופירש רמ' פרק הנחניק' מאין פני נביאים מתנבאים לשון אחד טכר היו נביאי הטקד שרברו לאחאב פה אחד טוב אל המלך אבל סיגנון אחד עולה לכמה נביאים ענין אחד בלשונות מתחלפות וכאן שלשה נביאים נתבאר בסיגנון אחד לומר כולם לשון אחד איכה יהא פלא לזה אמר כיון שהיו בזמנים מתחלפים וכל אח' אמר בכונה אחת אין לתמוה כי משה שראה אותם בשלונתם אמר איכה בכונה אחת לומר ולהגדיל התימה איך אוכל לשאת טרחם כי ה' אליהם הרבה אחת • וישעיה היה בזמן אחד שראה אותם בפחזותם ואמר איכה היתה לזונה בלשון תוכחת וירמיה היה בזמן החורבן שהוא בניגולם ואמר איכה בלשון קינה • אם כן שלשה נתבאר בלשון איכה כי כל אח' דבר כפי זמנו בכונה אחת זה כל וסימתי הדרוש כי עתיד ה' שיכנס ביון ויתקיים מקרא שכתוב שישו אתה משוט כל המתאבלים עליה ויהיה במהרה בימינו אמ' כן יהי רצון •

סכין מחטאית גרמו אלה בודאי כי בעשותי התשובה ימנע ורפא לי ומה גם כי איך רואה חסדי ה' בפעלים • הראשון הוא כי לא תמנו כי כמקבץ ה' עלינו בחטאיתנו כתיב אשר איך קצפתי מעט וחטך למטה מעוננו באופן שהיו ראוים כלים ובחטאי ה' לא תמנו ועוד חסד ה' עומד עלינו תמיד כי לא כלו רחמיו בכל דור פעומרים עלינו לכלותינו וה' מילנו מידם וכיון שראיתי חסדי ה' חלקי האתר' נפשי הנני חלק אלה ממעל אשר על כן לא עזבני ביד כר לעשות בי כרצונו ועל כן אחיל לו מעתה ועד עולם • וחמו הנדעה בפרט מהתחיל משה רבינו ע' להזכיר את ישראל כל ההפעמות שהענינו לשעבר להקבץ כרי שיחזרו בתשובה ולא ישובו עוד לסכלה •

ויש לדרקק שהרי מצינו עשר נסיונות ניסו אבותינו לה' בה במדבר שהם ב' בים פנים בשלו ופנים במן וכו' ולמה לא הזכיר כאן מהם אלא ז' דברים בלבד שהם במד' בערבה וכו' ולא הזכירם על הג' האחרים ונאח' בפרט עקב הזכירם באין ובתבערה ובמטה ובקברות המאזה מקציעים וכו' ולמה לא הזכירם כאן • ועוד שאין סדר למקרא זה להזכירם בסדר והזכיר עין פטים בשנייה במדבר בערבה ואחר כך הזכיר מול סוף שהיה ראשון לכל דבר וימרו על ים בים סוף וכן עין העגל היה בתחלה והזכירו בסוף הפסוק ורי זהב ועור מהזכירו בלשון די מהו זה די • וכן קשה אם עארן הוא ענין המרגלים ותופל ולכן הוא עין שתפלו על המן מהו זה שאמר ביין פארץ ובין תופל והי' בלשון פארץ ובתופל ולכן כמו שאמר במדבר בערבה • ונבאר ענין תוכחות אל' למה הזכיר שהיו אחרי הכותות את סיחון וכו' ודרך חז' ירוע • ועוד קשה מ' ויהי בארבעים שנה שהי' ויהי בארבעים שנה דבר משה את הדברים הא' כל ישראל במדבר בערבה וכו' • ועוד מהו כפל דבר משה אל בני ישראל זה פעמים ומהו כפל אשר צוה ה' אותם איהם כי פשוט הוא בכל הדבריו שלא דבר משה רק אשר צוה ה' ולמה הזכיר כאן • וכן נבאר מהו זה שאמר ה' אלינו דבר אינו בחורב מה ענינו אבל התוכחות • ועוד קשה שאמר ואומר אליהם בעת ההיא לא אמר לא אוכל לברי שאת אחתם מהו בעת ההיא • ולמה אמר קודם לא אוכל לברי בגזירה מוחלטת ואחר כך חזר ואמר איכה אשא לברי דנראה שאיפ' לו לשאת אותה ומ' אמר איכה אשא ולמה הפס' בן לא אוכל ובין איכה אשא בשני פסוקים שהם ה' אליהם הרבה אחתם וכו' ה' אליהם ויסיף עליהם וכו' ועוד מקודם נתן קצבה ואח' לא נתן קצבה לברכתם כמו שאחז' •

ונלעך שאעפ' שמצינו שחטאו ישראל במדבר בזולת א' ה' דברים שהזכירו כאן מכל מקום לא היו כל יס' בחטא זולת באלה ה' דברים בלבד והשאר היו מהעם הם ערב רב אשר עלה אתם וז' א' הדברים לפסול השאר שחטאו העם א' הם אשר הנכיח לכל ישראל שהם עצמם חטאו בהם ויהזכיר תחלה במדבר שהוא מה שכתוב בפר' בשלח בא' • וילוו כל ערת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר ויאמרו אליהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים הרי מצוה חטאו כל ישראל • וכן בערבה שהוא ענין פעור בשמים כמחז' כתיב וימרו ישראל לבעל פעור ולכך לא דרשו חז' בערבה זה הזנות שהיה בשמים • לפי שבזנות לא חטאו ישראל כי אם העם שהם ערב רב דכתיב ויחל העם לזנות כו' • מול סוף גם כן חטאו ישראל דכתיב ויסע משה את יס' מים סוף הסופים מחטאו של יס' בין פארץ לו המרגלים דכתי' ותשא כל העדה ויתקו את קולם • ותופל ולכן שתפלו דברי' על המן שהוא לבן דכתיב וישונו ויבכו בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו במד' זכרנו את הדרך פ' ועתה נפאנו יבשה אין כל בלתי א' המן עינינו וכתיב בתרי' ויהי

סדר דברים דרוש ג

במדרש

אלה הדברים החז' אלה עשיתי ונחמתי מחו אלה עשית אלה אלוך וישראל עשית ונחמתי לבם למח שחיה משח מפנים עליו ואומר ר' סלח נא שטעתי לו דמיח חיות אהיה כמון דביחם הצורח ר' יוצרדח והנשימה למשעח אוכיתך וארבעה לענין אעורר כל וכו' •

הקדמה

ירוע הוא כי מתוך זכרון דברי' אשר יעלה אדם על לבבו הכר' אגד עכרן על ראשיו וחורבן בית קדשנו יקח האדם מדרות בלבבו ויכנע א' ה' ישוב בתשובה • וז' המקוץ זכור תזכור ותשוח עלי נפשי ירעה כי בזכריו הצרית אשר עברו עלי כת' זכור עכיו ומרורי לענה וראש ככר זכירה זו תזכור נפשי ותשוח עלי על רוב פשעי אשר גרמו לי הרעה הזאת • וכיון שאני זוכר הב' זכירות ומצריך זו כנגד זו על כן אחיל לו ואיני מקיאש מן הרחמים

דרוש נ הפרשת דברים נ

כל לעיניך שנינו העגל אשר גרמתם לחטוא בו ולומר לכם
אלה אלהיך ישראל ענין זה עומד לכם • וזהו שאמר אלה
הדברים על ענין אלה אלהיך ישראל באו אלה המוכחות אל כל
ישראל וכמאז שהיו זכר מעשה העגל תחלה לכל רבר וחזר
ואמר לבסוף ורי זהב כלומר אם תראו מעשה המסכן שבא
לכפר על מעשה העגל לא תחשבו שכפר כל מעשה העגל לגמרי
כי עדיין מה שאמר לפניהם אלה אלהיך ישראל ולא מחיתם
בם הענין הזהו ענין זה עומד ורי שנתכפר הבאת הזהב
מנזיכם לעגל בהבאת הזהב למסכן • וזהו שאחזקל זו קשה
עלי מהכל שאינו ענין לומר שמעשה העגל היה אחרון לכל
המעשים הרעים אבל הכונה לומר שבענין העגל היו כמה
חטאות אם הבאת הזהב ואם עשייתו ואם אמרם אלהיך יס'
ומכל אותם הדברים הרעים שנעשו בו זו שאמרם אלהיך יס'
שהיא האחרונה שבאותן מעשה היא קשה מכלם ולכן הזכירו
משה ראשונה א תוכחותיו ואמר אלה הדברים • כלומר ענין
אלהיך יס' שאמרם בפני יס' ולא מיחו בם הם הדברים אשר
דבר משה אל כל ישראל וכן הוכיחם במדבר בערבה כו' אבל
על פאר הדברים הרעים שנעשו שהיו הבאת הזהב ועשייתו
ודי זהב רי להזכירו כי כבר נתכפר להם אבל זו שאמרם אלה
אליך קשה מעשייתו ומהבאת הזהב שאין לו כפרה •

עוד איפשר דרזל רשע פסוק זה בענין המרגלים לפי שקודם
לזה הפסוק כתוב פיר שלח בדרעה ולספוק תמזיר
מרמה תשב באחיק תרבר וכו' אללא עשית וכו' אמנם מדבר
במספרי לשון הרע וחזל רשעיו בדואב באומ' ולרשע אמר
אלהים מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיר שהתור היתה
מהשפה ולחוף אבל כפי פשוטו אמר פיר שלח בדרעה מדבר
בישראל כששלחו המרגלים אות שליחות היה בדרעה ולספוק
הזמיר מרמה שדברו לשון הרע ואמרם חרץ אוכלת יוסבי' היא
וכו' אפס כי עז העם וכי' וכי' שיימינו לרבריהם פתחו בדברי
אמת תחלה שאמרם טובה הארץ מאד מצר זה היה מרמה
בעיהם כיו שיימינו לרבריהם הרעים • ומתוך רבריהם על
המרגלים היה קבה עד שניאמרם איש אל אחיו נתנה ראש וכו'
וזהו תשב באחיק תרבר שכל אדם נשם באחיו לרבר' בסתר
ויותר היה ראוי להם שבבן אחך תתי רופי בהם ולומר מקר
המרגלים שהם בני אחך היה לך ליתן רופי בהם ולומר מקר
אתם רוברים על ה' ויותר ראוי היה שמתן רופי בבן אחך ולא
לתת רופי חו' ביוצר הכל לומר חזק הוא ממנו כביכול אין
בעל הבית יכול להוביל את כליו משם ורבייתם לחזור למצרים
וע' ויבכו העם וכו' בודאי מזה הוא ענין פלילי יותר מהעגל כי
אלהיך ישראל עשית ואפ' שאין לך רור רור שפורע אונקיה
אחת מענין העגל מכל מקו' החרשתי לפי שעה אבל ענין זה על
מרגלים רמית היות אהיה כמון שעון זה חתור מהעגל לפי
שבבעל רמית הצורה ליוצרה כלומר שאמרם עשה לנו אלהים כי
זה משה האיש שעשו משה בפרך אלהי רכתיב וה' הולך לפנייהם
יומם והם אמרו אשר ילכו לפנינו כי זה משה הנורו ברבריהם
שהחזיקו עד עכשו למטה בגדר אלהים וזהו דמיתם הרעה
ליוצרה כי בכלם אלהים עשה את האדם כמאז האדם הוא
בצורת אלהים אבל אינו יוצר הכל ואחת רמיתם הצור ליוצר'
והכניעה למוטעה וכתוב הנוטע אונתך וכו' • או יאמר תיכח
מרמית' בעגל הצורה ליוצר' או כמו שאמרם שאמרם קום עשה
לנו אלהים אנש'ראו פני מור במרכבה וימירו את כבוד בתבנית
מור אוכל עשב אבל ראוי גם כן במרגלים שתדמו את הכניע'
למוטעה לפי שאהיה כמון צורה בכלם אלהים רק הם נקראים
עץ השדה באו' כי האדם עץ השדה ונקראים נטיעה והקבה
נוטע • ואחת אמרתם על הגוים שבראך כנען כי חזק הוא
מיחיר

האמת בזה נראה הוא ענין כענין הכרתה שהוא לבן • וחדשות
זה מחלוקתו של קרח רכתיב ואנשים מבני ישראל חמשים
ומאתים כו' וכתוב ויקהל עליהם קרח את כל העדה • ודי זהב
זה העגל שאפ' שערב רב עשאוהו ממה הזהב שהביאו לעשותו
בו היה מאזיהם על בני ישראל וראיה לרבר שהרי במסכן
כתיב הביאו בני ישראל כרבה לה' וכתוב כל נריב לב הביאו
חזק וכו' ואחזקל בזמנים חטאו בזמנים נתכפר להם הרי
שנינו הזהב על העגל חטאו בהבאתו בני ישראל ולכן הזכיר
העגל בלשון ורי זהב ולא אמר בפירוש ועשייתם את העגל לפי
שבבענין העגל לא חטאו בני ישראל כי אם הערב רב וכאן
בא בתוכחות אל כל ישראל לכך אמר ורי זהב לרמוז על ענין
הזהב שהיה חטא לבני ישראל • ואמר ורי זהב לרמוז שאפ' ש
שכבר נתכפר ענין הזהב במסכן ומה מקום יס' להוכיחם על
דבר שכבר נתכפר לזו ורי זהב כלומר רי שנתכפר לכם הבאת
הזהב לעגל בהב' הזהב למסכן אבל גרמא שגרמא' שאמרם
לפניהם אלה אלהיך יס' מתוך העגל שנעשה בזהב שלכם זהו
עדיין עומד לכם ענין כתיב וכו' וכו' פקדי ופקדתי וכו' ולכן
הביאו באחרונה לומר מזה שקול כנגד הכל כמשחזל משל למי
שעשה להזכירו רעות ואח' עשה לו רעה אחת אמר לו זו קשה
עלי מן הכל וכו' וקשה טובא שאין הנמשל רומה למשל כי עס
עשה אותה רעה באחרונה אבל כאן העגל היה בתחלה •

אבל איפשר יובן עם המאמר שהענין הראשונה האומר הה'
אלה עשית והחרשתי וכו' ולעמוד על בוריו נדרקן בו
כי מה באו חזל לררום בפסוק זה ומה הוקשה להם בפסוק
שאמרם מהו אלה עשית וכשרשעו בעגל אמר והחרשתי • סכן
משה מפיסם סלח נא • לא היה לו להביא אלא מה שאמר הבה
ויאמר ה' סלחתי ועו' קשה טובא שפסוק זה אינו מדבר בענין
העגל אלא במרגלים ומה זה עדימו הצורה ליוצרה ומה זה
שאמרם אעורר כל והביאו הפסוק מפשוטו • ונלע"ד שהוקשה
לזלזל מאיאלה רפסל את הראשונים ולא שייך הכא כי הנה
למעלה אמר אלה המצות אשר דבר ה' ביר משה ולמה יאמר
במתוך אלה הדברים הנראה שפסל את הראשונים ועוד קשה
כי אם הם תוכחות שזכיר משה לישראל למה הזכיר ודי זהב
באחרונה ומה גם שכבר נמחל לישראל עון העגל והם כי לא
להזכיר מה שכבר נמחל • לזה הביא פסוק אלה עשית וכו'
דקשה רכינו שאמר והחרשתי על אשר עשית מהו זה שחז' ואמר
אונתך ואערכה לעיניך כי אין אחר גמר רין מחלוקת • לזה
רשעו בעגל שאפ' שכפי ההאזות נמחל עון העגל אמר
ה' לא מחלתי כי חם החרשתי לפי שעה עד עת בוא פקודת'
סכן משה מפיסם אותי סלח נא מאי נא שאם הוא לשון בקשה
ה' לל נא סלח לעון וכו' מהו סלח נא אלא משה לא ביקש אלא
להעביר אף ה' לפי שעה ואם סלח נא כלומר לפי שעה ואפ'
שפסוק זה הוא מדבר במרגלים הרי הוא כמו בא ללמד וכמא'
למר שהרי כתיב במרגלים סלח נא לעון העם הזה כגורל
חסדך וכאשר נשאת לעם הזה ממזרים ועד הגה • ואם בעגל
סלח לגמרי איך הוא אומר במרגלים סלח נא לפי שעה כאשר
נשאת ממזרים והרי עס נשא לגמרי • לא מוכרחים אנו לומר
שגם בעגל לא סלח אלא לפי שעה ולכן התפלל במרגלי' סלח
נא לפי שעה כאשר נשאת לפי שעה ממזרים ועד הגה במעשה
העגל • ולזה דקדק ואמר והחרשתי שאינו סליחה גמורה לא
החרשה לפי שעה ואלה דמית היות אהיה כמון עס אהיה
הגורל יהיה כמון כמו שאתה שכתתי לגמרי • כרתיב ועמי
סכונתי ימים אין מקפר שמדבר במעשה העגל כמחזל רמיתם
הצורה ליוצרה וכמס' שאתם סכחונתי כך אני אשכח לגמרי
את העגל אשר עשיתם ולא כן הרבר כי אם לאחר זמן אעורר

דרוש נ לפרשת דברים

קפה

מחמירי מל עולם ואם כן עמיתם הנטועה כנוטעה • וזה נרמז בכתוב שאומ' דמית היות אהיה כמוך שהוא כפול היות אהיה אבל רמז לומר עונם עונם של המרגלים כי בעגל דמית היות האדם דומה לבוראיו ודמיתם הכורה שהוא האדם לומר לומר קום עשה לנו אלהי' והוא עון פלילי אבל יותר חמור הוא שאני אהיה כמוך שפל הערך חלילה כי אם העלו את האדם לברר אלהים וכאן עשו גדר אהים שנה להתחננו' שאמרו כי חזק הוא ממנו ומה גם כי אם היה דמיון וכאן אמרו שיש חזק אל התחננו' יותר ממנו ח' חלילה אשר על עון זה אוסיףך אעפ' שמתו כל הדור ההוא עכ' אוסיףך על עונך וגם אגלגל כל העונות אשר עשית במרג' אעורר כל לעיניך לפי שאם לא היה עון זה לא היו ארבעים שנה במדבר כי מיר נכנסו לארץ ולא חטאו כל החטאות ההם נמצא כי הכל תלוי במרגלים ועל כן בתוכחות אשר אוסיףך אעורר ואסדר כל שאר העונות אשר נמשכו מזה • ועל זה הוכיחם משה קודם משנה תורה ואמר אלה הרברים שהוא עון אלה אלהיך ישראל החריש הבה אבל עון המרגלים שהוא בין פארג' וכנה גלגל את הכל וחסר גם כן לעורר רי זהב שהוא העגל עם כל שאר חטאות • ולתיקון זה הואיל משה באר את התורה שהתור' היא מרפא לשון הרע וכמו שכתבתי בדרוש הקודם • ולבאר שהזכיר ענין הפעור בערבה קודם מול סוף איפשר שהוכיחם על היותם שונים באולתם כי ב' חטאות אלו שהם במדבר שאמרו מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים בעבדותנו על סיר הבשר שהורו בזה קוצר אמת • גם ענין הפעור בערבה שכתבו ועשו ע' כל לו השמים כבר חטאו בהם במול סוף שהיו קטני אמת בים סוף כדכתי' ומרו על ים בים סוף והק' בה חזמן להם כל מיני מפדני' בים ויוליכם בתהומות כמדבר גם ועבר בים צרה מפלל מיכה עבר עמם שהיה ע' הרי נכסלתם בא' השמים רעות שחטאת' במדבר בערבה כבר חטאתם בם מול סוף והיא תוכח' מגול' לומר שהיו אוילים שונים באולתם • ואמר בין פארג' ובין תופל ולכן וחסדות שמעתי ממורי ז' אלה שהוכיחם כי בין על עון המרגלים שבפארג' ובין על מה שתפלו דברים על המ' היה להם להסתכל בחסדות מה שאירע עם למדים על שדברה באמיה והם דברו על הק' והעל המ' • והוא מכונן לדרשת חז' שדרשו וחסדות לא היה להם להסתכל מה שעשיתי למדים בחסדות • ואמר אחר עשר יום וכו' ראו מה גרמו מעשי' שמהלך י' יום והיה בארבע' שנה הזכרת' לילבט בו ארבעים שנה • ועל פי הרברים האלה הוכיחם כמוך למיתתו בעשתי עשר חרם באחר לחרם והכונה לרמות מחז' שאין מוכיחין האדם אלא כמוך למיתתו שמה יהא מוכיחו וחסד ומוכיחו גם שלא יהיה חבירו רואהו ומתבייש ולא יהיה בלבן עליו • גם אמרו מפני מה הוכיח יעקב לבניו כמוך למיתתו אחר שלא ויחוס וילכו לירדק בעשו אחי • ואל כל הדברים האלה רמזו הפסוקים הללו ואם כן שלא יהיה מוכיחו רואהו ומתבייש ממנו אחר שתוכחות הללו היו בעשתי עשר חרם זמן מועט קודם מיתתו שאין כאן רואהו ומתבייש ואין לחוש שמה ילכו מחמת התוכחות להדבק באומות לפי שתוכחות אלו היו אחרי הכותות את סיחון ועשו באופן שאין ימי לחוש שירדקו בם גם אין לחוש שלא יהיה בלבם עליו שהרי הואיל משה באר את התורה ומי שיש בידו תורה אין לחוש כלל ועיקר כי כתו' בתור' לא תשגא את אחיך בלבבך גם מתוך התור' שילמדו אין לחוש שלא יהיו עוד בריסין לתוכחות כי התורה מחזרת למנוח ורמז לומר ככל אשר צוה ה' אותי אליהם אל מחז' במשל הגהלת והמרג' לית בו' כך אחר משה רבינו ע' בשביל שאמרתו שמעו נא המורים נטלתי את עלי מתחת ידיה' ועכשיו אני בא להוכיחן

אמר לו הבה דבר ואל תירא וצריך לבקש צד אסתכל' בפסוק שאמר לו הבה כך • ואיפשר שכרת כאן דבר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה האותו אליהם שאמר לו דבר ולא תתיר' ויש לתת אסתכלת אחרת בענין שכתוב למעלה בסוף ספר במדבר לה המכות אשר צוה ה' ביד משה הם לה הרברי' אשר דבר משה בתוכחת מגולה כי התוכחות האלו צוה ה' ביד משה לומר אותם אל כל ישראל שכן אמר לו דבר ואל תתירא' ויש לרדע עוד ככל אשר צוה ה' אותי אליהם שמה הוכיחת בני יס' בדרך כבוד כמו שצוה ה' אל בני ישראל לחלוק להם כבוד כמחז' על ויזם אל בני ישראל בום לחלוק להם כבוד לישראל כן עשה משה בדברי התוכחות הללו שלא ביזה אותם א' דרך כבוד ככל אשר צוה האותו לחלוק אליהם כבוד לבני ישראל • והתחיל להוכיחם ואמר ה' אליהם דבר אלנו בחורב לאמר הכוונה שאמר להם ראו כמה חיוב אתכם הקבה שבחורב דבר ה' אליהם אתנו כולנו יחד אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום כל בית ישראל יחד ולמה הוצרך לדבר אתנו כולנו ולא דבר עמי בלבד כמו שעשה בשאר כל הדברות והטעם היה לאמר לכם כמה אתם חביבים לפני כי פנים בפנים דבר ה' עמכם ואותו ריבון עמכם עמכם היה לאמר שתבינו כמה רב לכם שבת בהר הזה כמה גדולה נמשכה לכם מישיבת ההר הזה וכיון שראיתי הכבוד שחלק לכם הק' והוא לא לכם בעת ההיא דייקא באותה טעם שראיתי חסידותיכם לפני ית' שריב' עמכם פה א' פה פני' בפני' אז אמרתי לא' אוכל לבדי שאת אתכם' החלטתי הדבר שלא אוכל לשאת אתכם כיון שה' אהי' הרבה אתכם והגדיל אתכם בגדולה מודע' כזאת לדבר עמכם מבלי אמצעי מי יוכל לשפוט את העם הזה הכבד בגדול' יתיר' כזאת והנכם היום ככוכבי השמים לרוב לא את' לריבוי לפי שלא היו לא קדר רבוא אלא אחר והנכם היום ככוכבי השמים לרוב בבחינת הגדולה והמעל' שהם למעל' ראש וכיון שאתם בגדולה רמה לא אוכל לבדי שאת אתכם ויש עוד זמן שה' אהי' אבותיכם יוסף עליהם ככם אלף פעמים ואין אותן תוספת מדר עמכם כי אינכם הגונים אבל יברך אהכם מדר אבותיכם כאשר דבר לכם וקיימא לן כל ל' ולו הסמוך לריבוי הוא לשון על • ואם כן יברך אתכם כאשר דבר עליכם לאבותיכם בזכות' וכיון שאין הברכה מדר עמכם לפי שאינכם זכאין ותהיה התוספת והברכה מדר אבותיכם אם כן איני מחליט לומר לא אוכל כי יכול אני אבל איכה אשא לבדי כל אותו טורח ומשא • עוד יאמר ה' אליהם הרבה אתכם וכו' ע' מחז' הרבה אתכם ע' דייקא וצריך לבאר כפי זה מה שייך לומר והנכם היום ככוכבי השמים • אמנם יתבאר עם מחז' לעתיד לבוא החתיה והלכנה יס' להם בושא דכתיב ומפירה הלכנה ובושה החתיה והכוכבים אין להם בושא ונאשה ומפירה הרבי' ככוכבי' לעולם ועד • ובזה אני מדרקק מ' לעולם ועד שהכוונה לומר שכוונה הכוכבים היא עומדת לעולם ועד שאין להם הפסק בחמה ולב' וידוע הוא שפני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה • לכן אמר משה לישראל ה' אליהם הרבה אתכם ע' דייקא שהרי אני ריין שלכם ואני דומה לחמה • גם יהושע שעתיד לשפוט אתכם אחרי מותי הוא דומה ללבנה והחמה והלכנה יס' להם בושא לעתיד ואתם בני ישראל הנכם היום ככוכבי השמים יס' לכם איכות הסוככים שהכוכבי' הם גדולי' מחמה ולכנה בבחינת שאין להם בושא כנ' ונמצא שהרבה אתכם הבה בגדולה על דייקא' ובפשט הכתוב שאומ' ככוכבי השמים לרוב • וכדקדק בפסוק ה' אליהם אבותיכם יוסף עליכם ככם וכו' מלת ככם היא מיותרת רמזת' לומר ה' אליהם אבותיכם יוסף עליכם אלף פעמים • אמנם כל מהבטיח הבה לישראל

דרוש ג לפרשת דברים ג

לְיִשְׂרָאֵל עַל אֲבֵרָתָם לְהַרְבֵּתָם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָחוֹל וְהָיָה כֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם הֵם מְסַפְּרִים רַבּוֹת כְּמִחְזָל וְהַכֶּסֶם הַיּוֹם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל סָר רַבּוֹת וְהָחוֹל אֵין לוֹ מִסְפָּר אֲבָל הַכֵּל רַעִים עָלָיו מֵה שֶׁאֵין כֵּן כְּכֹכְבִים שֶׁהֵם לִמְעַלָּה רֹאשׁ לְכָל אֲמִתּוּסָה לְיִשְׂרָאֵל הַכֶּסֶם הַיּוֹם סָר רַבּוֹת כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם גַּם שׁוּיִם לָהֶם לְרֹב בְּבַחֲנִית הַגְּדוּלָּה לִמְעַלָּה כְּכֹכְבִים וְה' אֱלֹהֵיכֶם עֲתִיר לְהוֹסִיף עָלֵיכֶם עַד שֶׁתִּהְיוּ כָחוֹל שֶׁאֵין לוֹ מִסְפָּר וְהִי רַצוֹן מִיָּהִיָּה תוֹסֶפֶת הַחוֹל כִּסֵּם שֶׁאֵינְכֶם מְשׁוּעָבְרִי לְהִיּוֹת רִישׁ כָחוֹל כִּי אִם כְּכֹכְבִים כֵּן תִּזְכּוּ לְשִׁתִּים לְרִבּוּי הַחוֹל וּגְדוּלַת הַכֹּכְבִים וְגַם יוֹסִיף עָלֵיכֶם מִמִּסְפָּר הַכֹּכְבִים לִמְסַפְּרֵי הַחוֹל שֶׁאֵין לוֹ מִסְפָּר וְתִהְיוּ בְּגִדְלָה כְּכֹכְבִים שֶׁלֹּא תִהְיוּ רִישׁ כָחוֹל אֲבָל כְּכֹכְבִים לְרֹב וְכִי תִימָא אֵיךְ אֵיפְשָׁר לְהִתְבָּרֵךְ בְּשִׁתִּיהֶם לִזְה אֲמִיר וְיִבְרָךְ אֶתְכֶם כֹּאשֶׁר רָבֵר לָכֵס בְּבִרְכַּת אֲבֵרָתָם לֹא וְהִרְבָּה אֲבֵרָתָם אֶת זֶרַעַךְ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָחוֹל אֲשֶׁר עַל שִׁפְתֵי הַיָּם לִמְדָּר שֶׁתִּהְיוּ בְּרִבּוּי כָחוֹל וּבְגִדְלָה כְּכֹכְבֵי וְכִינן סָךְ הוּא לֹא אוֹכֵל לְבָרִי שֶׁאֵת אֶתְכֶם עוֹד יֵם לְדִרוֹשׁ מִסָּאִיכָה אֲשֶׁר לְבָרִי עַם מִחְזָל שֶׁאֲמִיר יִשְׂרָאֵל אֶתָּה נֹתֵן קֶבֶדָה לְבִרְכּוֹתֶיךָ וְאֲמִיר מִסָּה זֶה מִסָּלִי וְלִכְסִיבָא הַקֶּבֶד יִבְרָךְ אֶתְכֶם כֹּאשֶׁר רָבֵר לָכֵס מִסָּל לְמִלֵּךְ שֶׁאֲמִיר לְשִׁלּוּחַ תֵּן לְפִי לְיִשְׂרָאֵל זֶה וְנִתֵּן ה' רִיבִירָן וְקִסָּה רִבְעָלָא בְּמִסָּל אֵין ה' רִיבִירָן בְּכָלֵל הַלִּיטְרָא אֲבָל בְּבִרְכּוֹת הַקֶּבֶד יֵם בְּכָלֵל בְּרִכּוֹת עֲבִירָן מִסָּה וְאֵיפְשָׁר לִי לִמְדָּר שֶׁסָּם אֲמִיר הַסָּלִיחַ תִּקְחוּ ה' רִיבִירָן עֲכָסוֹ וְלִכְסִיבָא הַמִּלֵּךְ תִּקְחוּ הַלִּיטְרָא וְכִן אֲמִיר מִסָּה בִּינִי וְכִינן עַד שִׁיבּוֹא הַקֶּבֶד תִּקְחוּ בְּרִכְתִּי וְכִסִּיבָא הַבָּה יִבְרָךְ אֶתְכֶם וְסוֹב אֵינִי כְּרִיכִי לְבִרְכְּתִי וְהִנֵּה מִסָּה אֲמִיר בְּתַחֲלָה לֹא אוֹכֵל לְבָרִי שֶׁאֵת אֶתְכֶם מִחֲמַת מַעֲלַת כְּפִסְכֶם כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם וְכִסְאֲמִיר לֹא לְמֵה נִתְּן קֶבֶדָה לְבִרְכְּתִינִי אִז אֲמִיר מִסָּה רִאִן בְּעִינֵיכֶם טִרְחַכֶם עֲבִירָן בְּרִכּוֹת עֲבִירָכִי אֶתְכֶם הִתְרַעַמְתֶּם וְאֵיכְכָה אוֹכֵל לְעִשּׂוֹת טִרְחַכֶם וְמִסְאֲכֶם הִרִי אֶתְכֶם שֶׁלֹּא אוֹכֵל לְבָרִי שֶׁאֵת אֶתְכֶם עוֹד יִמְדָּר וְאֲמִיר לִכֵּס בַּעַת הַהִיא שֶׁאֵין רִמְזִיתִי חִיבִיתוֹ סָר הַקֶּבֶד לָכֵס שֶׁרָרָךְ יֵם יוֹם אֲמִיר פִּנּוֹ וְסַעֲלָכֶם בְּיוֹם אֲחֵר וְאֶתְכֶם לֹא הִשְׁבַּתְכֶם רָבֵר לִמְדָּר הַכֶּסֶם וְעָלִינוּ כְּרִבְרָה בַּעַת הַהִיא יִדְעִיתִי מִרְיִיכֶם וְאֲמִיר אֵלֵיכֶם לֹא אוֹכֵל לְבָרִי שֶׁאֵת אֶתְכֶם כִּי טִרְחַכִּים אֶתְכֶם וְכִפְּנוּי טוֹבִיתוֹ סָר הַקֶּבֶד גַּם אֲחֵר כֵּךְ אֲמִיר מִסָּה הִנֵּה בִּאֶתְכֶם עַד הִרְאֵנוּרִי רִאִה כִּתְּתִי לְפִכִּי אֶת הָאֶרֶץ כִּינן עֲבִאֶתְכֶם עַד הִרְאֵנוּרִי בְּיָמֵינוּ זֶהוּ סִימָן שֶׁתִּרְאִי בְּעִינֵיךְ כֹּאֲלֵנוּ כִּבְרִיתָן ה' אֱלֹהֵינוּ לְפִנֵּיךְ אֶת הָאֶרֶץ דִּמְאָן רַעֲבִיר הָא עֲבִיר הָא וּמַעֲתָה אֵין בֹּא לְעִינֵינוּא דִּימְאָן בְּמִגְלִלָּה אֵין הַגְּבֵר לְכַתּוּב בֵּה מַעֲט מִזְעֵר מִאֲשֶׁר חֲכָנִי ה' אֵין הַגְּבֵר רִאִה עֲנוּי וְכִי אֲחִיזָל אֵין לֵךְ מִרָּה קֶסֶה כְּעִינִית אֵינוֹב בִּיקָם חֲמִשִּׁים מְכוֹת סָךְ כִּי יִרְאֵנוּ כְּנַעֲנָה בִי וְלֹא בִיקָם עֲנוּיִת סָךְ אֲמִיר לֹא חֲבִירָנוּ כִּי עַל זֶה בִּחְרַת מַעֲנוּי אֲמִיר הַמִּקְוֵן אֵינוֹב כִּקְרָא גְבֵר שֶׁאֲמִיר מִי גְבֵר כֹּאֵינוֹב וְלֹא רִאִה עֲנוּיִת שֶׁהֵם עֲנוּיִת אֲבָל אֵין הַגְּבֵר עַם הַיּוֹתִי גְבֵר כְּמִוְהוֹ וְהִיא לִי גְבוּרָה בְּכָל מִכָּל אֵין הַגְּבֵר רִאִה עֲנוּי וְהַלּוּאִי הִיא בְּגֵבֵר פְּנִים וְרַבִּירִים רַבּוֹת כִּי הַמַּעֲשִׂים הַעֲנוּיִתִּים לֹא בְּרָכָו אֲבָל הִיא עֲנוּיִת בְּבִטּוֹן עֲבִירָנוּ בִּאֵף וְחִמָּה וּבִקְבָק גְּבוּל עוֹר יִרְכָּה כִי עֲנוּי חֲסוֹב שֶׁהִיא מִקְוֵרֶם עֲשִׂיר הוּא דְּבִר קֶסֶה וְאֵין הַיּוֹתִי גְבֵר בְּגִבּוּרִין בְּהַצְלָחָה וְכִבּוּר וְאֲחֵר כֵּךְ רִאִה עֲנוּי זֶהוּ וְרִאִי שֶׁבֶט עֲבִירָה גְּבוּלָה עוֹר יִרְכָּה שֶׁהִיא שֶׁלֹּא בְּמַזְרִים חֲרוֹן אִפּוֹ עֲבִירָה וְעַם זְכָרָה מַעֲלַחַת מִלְּאֲכִי רַעִים וְכָכֵל אֶתְכֶם חֲמֵם כּוֹקֶסוֹ וְכָלְכֵרִי אֲבָל אֵין הַגְּבֵר רִאִה עֲנוּי הַזְרֹתִים בְּבִטּוֹן עֲבִירָנוּ בְּלִבְרִי כִי עִי עֲבִירָה בְּלִבְרִי בִּאֵה אֵלֵי כָל הִרְעָה הַזֹּאת מְבַלִּי מִשִּׁים חֲרוֹן אֵף וְעַם כּוֹסִיבִיאֲחִי מִמַּזְרִי הִיא ה' הוֹלֵךְ לְפָנֵי עַמּוֹד אֵם לִילָה לְהַאֲדִיר לִי וְכֹאֵן אֲוִתִי כִּהֵב וְיִוֹלֵךְ חֲסָךְ וְלֹא אֲוִר כִּי לֹא הִיא מֵאִיר לִי בְּעַמּוֹר אֲשֶׁר עוֹד יִרְכָּה בְּלִי

שֶׁהַכְּתוּב אֲמִיר כִּי אֲשַׁב בְּחִשָּׁךְ ה' אֲוִר לִי וְכֹאֵן הַיּוֹתִי בְּחִשָּׁךְ וְלֹא הִיא לִי ה' לְאֲוִר אֵךְ אֲרִבְרָה יִסּוֹב וְהַפּוֹךְ יִרְוֹ לְחֹרֶם הַמַּכָּה בְּכָל יוֹם רִהֲיִינוּ לְכַפּוֹל הַחֲשָׁךְ וְהַזְכָּרָה כִּיכָר בְּלֵה בְּסִרִּי וְעוֹרִי תַחֲלָה וְאֵיחִלָּה לְאֲוִר יַעֲלֶה אֲרוֹכְ לִמְחַלְתִּי וְיִבָּא חֲשָׁךְ כִּי סָבֵר עֲכָמוֹתִי עוֹר יִרְכָּה אֲוִתִי כִּהֵב וְיִוֹלֵךְ כִּי בִאֵינוֹב הִיא לֹא אֲוִר אֲחֵר הַחֲשָׁךְ בִּאֲוִר וְיִוֹסֵף ה' אֶתְכֶם כָּל אֲשֶׁר לֹאֵינוֹב לְמַסְנָה אֲבָל אֵין אֲוִתִי כִּהֵב וְיִוֹלֵךְ בְּחִשָּׁךְ וְלֹא הִיא אֲחֵרִינוּ אֲוִר וְסִמָּא תִאֲמִיר כִּינן שֶׁהִיא לִי מִכַּת הַעֲנוּיִת הַקֶּסֶה מִחֲמִשִּׁים מְכוֹת אֵין קִיס לִי בְּרִבְרָא מִנִּי וְלֹא בִאֲוִר עָלֵי מְכוֹת אֲחֵרֹתִי לֹא אֵךְ בִּי יִסּוֹב אֲחֵר מִכַּת הַעֲנוּיִת יִסּוֹב הַפּוֹךְ יִרְוֹ כָּל הַיּוֹם שֶׁהֵם הַחֲמִשִּׁים מְכוֹת דְּכִתִּיב בְּהֵם כִּי יִרְאֵנוּ כְּנַעֲנָה בִי גַם אֵין יִהְיֶה יִרְוֹ כָּל הַיּוֹם שֶׁבִּטּוֹן עֲבָנוֹ יִסְפּוּרִין וְעוֹנִי כֹאֲחֵר וּבִאֵינוֹב מֵה הִיא לֹא סָחִין רַע מִקָּךְ רִבְגֵּל וְיִקַּח לֹא חֲרָם לְהִתְגַּבֵּר בּוֹ וְאֲמִיר בְּעוֹרִי וּבְבִסְרִי דְּבִקָּה עֲכָמִי שֶׁהִיא לֹא עוֹר וְכִסֵּר עֲכָמוֹתִי קִיּוּמוֹת אֲבָל אֵין גְּבִיר וְיִסְפּוּרִי כִּי בְּלֵה בְּסִרִּי וְעוֹרִי וְסִבֵּר עֲכָמוֹתִי וְהַלּוּאִי הַיּוֹתִי כֹאֵינוֹב סָבִאוֹ רִיבִיר לְגִדּוֹ לֹאֵנוֹחֵמוֹ כִּי בִּזְה יִקָּל מַעֲט מִהִרְאֵהוּ וְהַעֲבֵר אֲבָל אֵין בְּנֵה עָלֵי וְיִקָּף רוֹשׁ וְתַלְלָה בִּאֲוִרָן שֶׁאֵין מִנְחָם לִי וְלֹא עוֹד אֲלֵה בְּמַחֲסִים הוֹסִיבִנִי שֶׁהוּא בְּמִקָּם חֲשָׁךְ מִלֵּא אֲרָהָה בְּנִי אֲרָם לְהִסְתַּעֲשַׁע בְּהֵם וְעַם הַיּוֹתִי בְּמִקָּם חֲשָׁךְ גְּבֵר גַּם כֵּן בְּעוֹרִי אֲעִפִּי מִלֵּא אֲבָל מִחֲמַת הַחֲשָׁךְ מִכָּל מִקָּם גְּבֵר בְּעוֹרִי וְלֹא כִּתְרָה בִּזְה כִּי אִם גַּם הַכְּבִיד מִחֲמַתִּי בִּאֲוִרָן מִיָּהִי וְיִסְפּוּרִין מִסּוֹלָסִים כִּי בְּהַיּוֹתִי בְּמִקָּם הַחֲשָׁךְ גַּם כִּי אֲזַעֲקָ וְאֲסוּעַ סָתֵם תַּפְלִיתִי עוֹד יִרְכָּה אֵין הַגְּבֵר בִּאֵינוֹב שֶׁרִאִה עֲנוּיִת בְּבִטּוֹן עֲבִירָנוּ שֶׁהוּא עַם הַיּוֹתִי וְיִחַד אֲבָל בִּאֵינוֹב כְּתִיב וְה' שֶׁבִּאֵת עֲבוֹת אֵינוֹב מִרְאִשִּׁיתוֹ וְיִוֹסֵף ה' אֶתְכֶם כָּל אֲשֶׁר לֹאֵינוֹב לְמַסְנָה אֵךְ בִּי יִסּוֹב הוּא לְהַפּוֹךְ יִרְוֹ כָּל הַיּוֹם שֶׁהֵם הַמְּכוֹת סִבְרָאִים יִרְאֵנוּ כְּנַעֲנָה כִּי הַפּוֹכֶם לְחֹרֶם הַכֹּאֵב וְכִלָּה בְּסִרִּי וְעוֹרִי וְכִי בְּמַחֲסִים הוֹסִיבִנִי כִי עֲנוּי חֲסוֹב כְּמַת וְסִמָּא חֲסוֹב כְּמַת וְהִיא לִי עוֹנִי בְּמַחֲסִי הוֹסִיבִנִי וְכִינן כְּחִשָּׁבִית כְּמַתִּי עוֹלָם כְּסִנִּי מִתִּי בְּעִתִּי הַבְּחִינֹת עֲנוּיִת וְסִמָּא עוֹד רִמּוֹן עַל חוֹרְבָן רִאֲסוֹן אֲוִתִי כִּהֵב וְיִוֹלֵךְ חֲשָׁךְ וְלֹא אֲוִר וְאֲעִפִּי שֶׁאֵךְ בִּי יִסּוֹב לְבִנּוֹת בֵּית סָנִי מִכָּל מִקָּם הַפּוֹךְ יִרְוֹ כָּל הַיּוֹם שֶׁהִיוּ פוֹלְטִים הַסּוֹנָחִים בְּבִית בִּזְכָּוָן וְיִוֹסֵף עַל הַמִּקְוֵרֶם וְכָכֵל שֶׁהִיא לֹא הוֹנֵחַ לָהֶם וְרִמּוֹן עַל גְּלוּת יִכְכִּי בִּאֲוִרָה בְּסִרִּי וְעוֹרִי שֶׁהֵם הַחֲרָם וְהַמְּכָבֶה שֶׁהִיוּ הַסִּבְרָדִירִין הַחוֹפִין עַל יֵם כְּעוֹר עַל הַבְּסָר וְסִבֵּר עֲכָמוֹתִי שֶׁהֵם הַעֲכָמוֹתִים וְהַגְּבוּלִים הַמֵּה רִאֲסוֹן אֲלִפִּי יֵם וְגַם בְּנֵה עָלֵי מִסְמָלִךְ דְּרִקִּיָּה וְהִיא כְּרִאֵה בִּינן לְכִנִּי יִשְׂרָאֵל לְגִדּוֹר אֶת פְּרַצוֹתֶיהֶם לְהַקִּים לְדוֹר מוֹשֵׁל עַל יִשְׂרָאֵל וְלֹא עֲבָרוּ סָנִים מוֹעֲטוֹת עַד שִׁיקָף רִישׁ וְתַלְלָה סָבִאוֹ כְּכֹכֵר כֹּאֲדָר וְכִבּוּרִי אֲרָן וְיִשְׁחַט אֶת בְּנֵי דְּרִקִּיָּהוּ לְעִינֵי וְיַעֲזוֹר אֶת עֵינָיו וְיִאֲסְרֵהוּ בְּכַחוֹשִׁתִּים בִּאֲוִרָן שֶׁשֶׁהִיא בִּינִים לְדְּרִקִּיָּהוּ שֶׁכָּכֵל אֲחֵר מֵהֵם הוּא חֲסוֹב כְּמַת שֶׁהוּא סָמִיחַ עֵינָיו וְיִמִּיתָם בְּכִסֵּם שֶׁהֵם סָמִיחִים חֲסוֹבִים כְּמַת וְגַם לֹאֵה טַסְחַט בְּכִינוּ הִרִי הִיא חֲסוֹב כְּמַת וְאֲחֵר כֵּךְ וְיַעֲזוֹר אֶת עֵינָיו דִּהֲיִינוּ בְּמַחֲסִים הוֹסִיבִנִי כְּמַזָּא בִּמִּיתָחוֹת כְּמַתִּי עוֹלָם כְּסִנִּי מִתִּים מִת בְּחִינֵינוּ עוֹד אֲלֵה גְבֵר בְּעוֹרִי וְלֹא אֲבָל כִּי לְאַחֵר סָמִיחַ אֶת עֵינָיו לֹא הִיא יִכּוֹל לְבִרְחָה דְּרִקִּיָּהוּ וְלֹא כְּמַת רַעֲתוֹ כִּי אִם גַּם וְיִאֲסְרֵהוּ בְּכַחוֹשִׁתִּים וְזֶהוּ גְבֵר בְּעוֹרִי בְּכַחוֹשִׁתִּים אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא אֲבָל מִחֲמַת הַעוֹרֵן וְהַלּוּאִי הִיוּ שֶׁלְּשִׁלָּאִית שֶׁל קִימְמָלָה אֲלֵה הַכְּבִיד כְּחוֹשִׁתִּי וְיִאֲסְרֵהוּ בְּכַחוֹשִׁתִּים חֲזָקוֹת וְאֲעִפִּי שֶׁהִיא הִיא וְהִיא טִרָם יִקְרָאוּ וְאֵין אֲעִנָּה אֲבָל עֲכָסוֹ גְבֵר הַעוֹן סָגֵם לְאַחֵר הַזְעָקָה כִּי אֲזַעֲקָ וְאֲסוּעַ שֶׁתִּי תִפְלִיתִי עוֹד רִמּוֹן לְמַחְזָל עַל מֵה שֶׁאֲמִיר הַכְּתוּב עַל כּוֹאֲרֵנוּ כְּרַפְּסָנוּ שֶׁרִאִה כְּכֹכֵר כֹּאֲדָר לְיִשְׂרָאֵל עַל שִׁפְתֵי הַהֵר וְכִינן לְתֵת עָלֵיהֶם מִשָּׂא כְּבֵר כְּרִי מִלֵּא וְהִיא לְהֵס כְּמַת רוּחַ לְהִתְפַּלֵּל וְלֹא כִּתְרָה בְּגִלוּת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיוּ הוֹלָכִים בְּעִירִים וְיִחָף אֲלֵה כָל כּוֹאֲרָנוּ שֶׁהִיא קִימְמָתִי וְזִקְנָה בְּלִי

קפר

בְּלִי מַסָּה בַּחֲסֵד וְזֶה נִדְרָתָם וְזֶה בְּדִבְעֵיהֶם וְהַעֲלֵה מִלֵּךְ חֹסֶד
לְבָרוּת וְהַכְבִּיד כְּחֻשׁוֹ לְחֻשׁוֹ עֲלֵמֹו עֲלֵמֹו מִלְּאֲחֻת מִלְּבָרֵךְ כִּי
מִתְמַרְקֵה דַעְתֵּיהֶם וְלֹא כֹכֵל לְסֹכֵן בְּתַפְלָה בְּאִשְׁכּוֹ כִּי בִּסְכּוֹ כִּי
אֲזַעֲקָ וְאֲשַׁעֲקָ מִסֵּת תְּפִילָתָהּ וְיֵם לְרִמּוֹן עֵדֶר בְּבוֹת עֵדֶי שִׁנְתָן
אֶסְפֵּס יִנְיֹוֹת צֹמְרִים בְּאֶרְבֶּעַ הַחֹת הַעֵדֶר וְרוּחַ מַעֲרִיבִית נִתָּן
רַשׁוֹת עֵדֶר שְׁעוֹת כְּמִבְּוֹאֵה בְּמִדְרָגֵה אִיכָה לֹא גִירָה בְּעֵדֶי בִּבְ
מַחֲוֹת וְכִרְוֹת מַעֲרִיבִי גִירָה רַחֲמֵי בְּנֵי מִלָּךְ כֹּכֵל לְבָרֵךְ וְהַסִּיל
קֹדֶשׁ בְּדַרְכֵים בְּאִשְׁכּוֹ כִּי רֹכֵב אֲדֹרֵב הֹאֵל לִי כִי דֹרֵשׁ קֹדֶשׁ
בְּמִדְרָגִים מְקֻדָּשִׁים וְיַפְסַחְנִי הֵייתִי שׁוֹמֵם כִּי הִכַּם מִהַעֲדִיר יִפּוֹל אֵל
פֶּתַח הַקְּדוּשִׁים בְּאִשְׁכּוֹ שֶׁהִיא עֹמֶד וְלֹא הִיא יֹכֵל לָזֶה וְיִמְצָא
עֹמֶד כְּמַטְרֵה לֶחֶץ עַר אֲשֶׁר דִּרְקָשְׁתּוֹ וְהִבִּיא בְּכֻלְחֵיתִי הַחֲבִי
כִּי לֹא הֵייתִי יֹכֵל לְבָרוּת וְהִיא זֹאת כְּחַמְתִּיכֹו כִּי לֹא יִצְחָ לְעֹלָם
הָאֵל רִחֲמֵי תוֹקֵף הַבְּרוּת עֲבָרֹו דֹאשׁ יֵם לָנוּ לְהִאֲמִיץ בְּתַשׁוּבָה
עִבְדֵי אֵל הַגּוֹה ה' הַתְּנוּגָה וְהַזְכָּרָה הֵם בְּשֵׁם ה' בַּעַל הַדַּחְמִי וְרַחֵם
כְּרֹב חֲסִידֵי אֲמִן כֵּן וְיֵאמֶר ה' יוֹשִׁיב שְׁבוֹתֵהוּ וְיִבְכֵּי בֵית קִרְשָׁם
וְתִפְאֲרֵתְהוּ אֲמִן כֵּן יְהִי רָצוֹן :

במדרש נחמו נחמו עמי וכו' ושהאנוש מחלות
יצחק בועז מנחם ישלם ה' פולק וקבילת
תחנונות בשינוס ה' ציון על אחת במת ובמת :

ידוע

ירדע
הוא שהמאמין בהשגחת הבורא ית' כדריך להאמין
שלא עזבנו ה'ואל יעזובנו ואם סתיונו ומצוינו כס'
רעל בחורבן בית קרסנו ומתפארתנו עוד חזון למועד ישיב ה'
את סבותינו וגאלתנו של ישראל במעלה לשחר שאלו האור עולה
אלא מתוך החשך כדכתיב כי אש"ב בחשך ה' אור לי • וזה
כי שמה לעפר נפשו וכו' קומה עזרת' לנו וכו' והנה טעם נבחרת
אחר טוב למד שלא כתיבש מן הרהמים כי מובטח'אנו לקבל
נחמה מהק"ה כמו שאמר הכבוי' וירמיה כי לא זכח למלס ה'
כי אם הנה וירמס כדבן חסדיו • אמר שאעפ"י שאנו מרובאים
ומעושים בעול הנלות ותוקף הדיו • לא זכח ואם באולי זכח
לא יהיה לעולם אדני להיות לעולם מדת הדין מתחיה עליו •
כי אם הנה מלפון תנא' כי מייסרנו למד לב ואת' כרה רוחה
ורחם כדבן חסדיו שמה טובה היא מרובה ממדת פורענות
והטעם כי הנה טוב ומיטיב ברצונו אבל בפורענות לא עשה
מלבו ורצונו וכיון שאינו ברצונו כשהוא מנה בני אדם ונותן
להם תנא' במסורין אינו דרך נקמה כי לא יחפץ במות המת
כי אם בשבוב מדרכיו ועוד ויב' בני אדם שהם חשוב ולא עמיה
להם זכות אבותיו הוא בשביל לרכי' תחת רגליו להביאם
לעבודתו ודתי ית' ויקבלו עליהם חלכותיו לפי שהם אסירי ארץ
מורכבים מחומר ויעזרם הגשם מהרבה בני ית' ולכך מייסרם
במסורין כדי להביאם לעבודתו ית' כי איך לחשוב תופעה ה'
ולמד שרצה הק"ה להטות משפט גבר ביון שעבר על רביו
ית' והטה עליו משפט דרך נקמה כיון שב' על חטאיו אשר זה
הדבר הוא כד פני עליון והפך מדרגי טובו ית' ואפילו להט'
כך מאזנים לחובה בהכרעת עון אחד להטות משפט גבר
ולחייבו הוא כד פני עליון הפך מדרגי טובו והרי הוא מעביר
ראשון ראשון כמשה אל תזכור לנו עונות ראשונים להביאם
אח"כ בכך מאזנים כי אם שיהיו נמחים מכל וכל יען כי רלמו
מאר במות ואם יהיו כבבאים בחשבון יהיו מוכרעים עינות
על הזכויות • גם אין למד שמה כשהק"ה רואה לאדם שאינו
עושה רצונו מניחו אל מול המערכה ודוח קומעה עוכרתו
ומתוך כך יבא משפט האדם יעוקל סיבואו עליו רעוק רבות

דרוש א לפרשת ואתחנן

הקדמות והנכונים כדעת המעשים סכנה כחם סוף סכנה
צנעם וכחן להורות על הפסוק המעון כי מחללה היו לו לזמן
זמן ועכשיו יאמר אלך אלך אלף אלפים לכל אחד יתן מנחה
מהם סכנה כפולים מהם יד בניס סהיהלו תוסף מנחה בכל
הפרטים וזלתי בבנות וכן יאמר במחנה סהיהל מנחה לישראל
מאמר מאמר נחמו נחמה כפול על בית שכן ובסוף הבית הסליחי
שעתה ילומה אלתיכס לפי מהות יבנה אותו ויהיה קיים לעד
והוא משה גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון
ועד לרקדקק מאי הזה דמקפיד לומר גדול יהיה כבוד הבית
האחרון מן הראשון או יאמר גדול יהיה כבוד הבית הזה מן
הראשון אמנם רצו על הבית הסליחי מנחה במהרה בימינו
יאמר גדול יהיה כבוד הבית הזה על הבית הקדש על
יהיה גדול מהראשון כי הרבדים חסרו בבית שני במחל על
ואכברה שהוא חסר הנהוא ארון ואורים ותומי ואם של גבוה
וכונס בבית שני היו משועבדים למלכות רומי אבל אמר
גדול יהיה כבוד הבית הזה אמנם האחרון סיבב בעה במהרה
זה יהיה יותר מן הראשון ועליו רצו נחמה סכית שהיא מפי
אלהים עור רצו חל סמיכות הכתוב עם מלח חזקיהו אך
שלוש ואמת יהיה בימאמר לו הבה צורכך ביקשת בו וכבר
ביארתי ענין זה ועתה אשיבה דרי בעה עם דקדקק הכתובים
כי מה זה היה עונשו של חזקיהו על שהראה בית נכסחה לסרי
מלך בבל כי אין הקצפון ראוי אל כל זה הבחינו ועור כבאר
מאי בעת ההיא שלח מלאך וכו' והלל אחר הרבדים האלה
שלח וכו' ואחר הוא סמך ועור הלל וישמע ממורך כי חלה
חזקיהו ושלח לו ספרים ומנחה ומה זה שאמר שלח ספרים
ומנחה ואחש אמר כי שמע כי חלה ויחזק ועור דקדקק מל
וישמח עליהם חזקיהו מאי עליה והלל ושמח בהם כונס כבאר
דברי יסעיהו שאמר אליו מה אמרו האנשים הלא ומאין יבואו
לך ואין סדר למקרא זה שבתחלה יס לשאול מאין יבואו
האלה ואחר כך מה אמר לך ונרקדקק גם כן והלל מאין
באומה ומאין יבואו אלך ועור כבאר מחל ג' בדרך הבנה
ומאין עביט של מי רגלים קץ בלעם חזקיהו וקשה רתינת
בקין ובלעם כי פי ה' המרבה אליהם אבל חזקיהו כששאל
ממנו יסעיהו מה אמר אלך האנשים ומאין יבואו לא בא לו
ברבה הכרי סמיט ויאל לו ה' ויורשולמה זה תשאלני אבל חשב
חזקיהו שמעמו של יסעיהו ולכך הסיבב סמיט אדם לחבירו
מאין רחוקה בא לו וכו' ועור דקדקק מה שאמר חזקיהו
טוב דבר יהושע כי לא היה בזה טוב כי אם רע ומה זה שאמר
ויאמר פעם אחרת וביאור כי יהיה שלום ואמת בימי סכרלי
דברים זרים לאיש כמיהו חזקיהו המלך שלא היה חס כי אם
על עצמו וזלעד סמורך בלארץ שלח ספרים ומנחה על
המופת עשה האלהים בחזרת השמש שחזר לאחוריו ואמר לו
אנשי סמיטור כי אלזהו של חזקיהו עשה כך וכיון שראה אות
זה שנסתני העת ההיא סקס משכנו כמנהגו בסמיטות ומא
העת של שנת הבקר בעת ההי' ועל כן סמיט העת שלח ספרים
ומנחה לחזקיהו כמחל סכתב שלמה רבא לחזקיהו ולא להא
רבא עד שבה כבוכר נאמר והחזיר הכתבים וכתב תחלה
שלמה רבא לאלהא רבא החזקיהו ולא שלח המנחה על רפואת
חזקיהו כי אחש שמע ענין החולה וזהו וישמע כי חלה ויחזק
ועור איפשר עם מה שכתבתי בסוף בחרר בחירוש עמידת
חולי ע' חזקיהו סהיה בחולי הגזר למות כי מאלו שם והלמה
כתחש עמידת חולי אבל חלולי אשר ימות בו לא הית' לו תקומ'
וחזקיהו חרש שאעפי סגזרה עליו מיתה כדכתיב לו לביתך
כי מת אתה ולא תחיה כרפא ויחי מחליו ומלך בבל לא שמע
מחלה חולי אשר ימות בו וכרפא כרי סיתפלא בעיניו רק שמע

לנחלה חזקיהו חלה חולי בעלמתי ולא היה זה כדאי לסלח לו
מנחה כבאלהא רבא רבא רבא חולי ומלכים בארץ כי לא שלח
המנחה כדאס להורות לאלהא על העת ההיא שנסתנית מערב
לעת בקר וחזקיהו לא שמה הדברים ויבנה לבו מאמר כי לא
שלח המנחה אלא לכבודו כדכתיב מהחולי ולזה ושמח עליהם
תקויו ששקד סמחתו היתה עליו כי היה גדול עליהם על
מלאך בלארץ ועל אביו כי עורב ח' כמאמר חל ונסתפברו
לזוסי גדול עליהם ועל כן סמח להיותו כבודו גדול עליהם
וירע בעיניו ה' סתלה הגדול בעצמו ולא תלחה בבעליהו יבוא
יסעיהו הנביא וזכיר אלך הנביא לומר כי במלכות ה' בא
הנביא ויעיר לו און באמור לו מה אמר האנשים בלומה מתוך
דברי האנשים אשר אמרו אלך שלמה רבא לאלהא רבא ואמר
כך שלמה לחזקיהו היה לך לתת לב כי לא באו כי אם לדרוש
את המופת אשר עשה האלהים דאס לא כן מה להם להקדים
סלס לאלוהים חזקיהו וכיון שראית דבריה היה לך לרקדקק
כי מאין יבואו אלך מאי זה דר יבואו לך אם לא מדר גדולתו
ית אשר עשה חרשות בארץ בחזרת השמש עשר מעלות וכיון
שאמר לו כל לו הרמחות היה לו לחזקיהו לעורר את לבו
להורות על מה שחטא אלא עמד בתירו ואמר מארץ רחוקה
באו לי וכו' כלומר איך איפשר שבאו על המופת כיון שאמר
רחוק באו וענין לא עבר זמן כדי שירע המופ' היה בסבלי
ואם כן לא בא אלא להקדים לי שלום ולהיות עמי בשלום והוא
לא ידע כי תקף ומיר בעת ההיא בסיני העת אמר לו חכמי
בחסכתם סנעסס גם זה לחזקיהו ובספר הוה סדר מקץ
כתבו סנעסס על שהראה למלך בבל בית נכסחה והאין וזסה
כל מכבריה הזיליה כי ראו עזותה כי מלך בבל כבדו ברוחן
וגם נתן כבוד לה' לפסוע ג' פסיעות לכבוד ה' לכתוב שלמה
רבא לאלהא רבא ואחש מלך בבל עצמו החריב בית המקדש
וזה הזיליה כי ראו על אשר הראה לו הארון והכרובים ויאמר
יסעיהו שמע רב ה' הכה ימים באים וכו' לא יותר דבר אחר ה'
איפשר לומר שרמזו מאחר החורבן יהיה בגלות דבר ה' כי
הסכינה תהיה עמם ולא יותר אפילו דבור של סה אמ' ה' יהיה
סם בגולה לך אחר טוב דבר ה' אשר רברת סתהיה הסכינה
עמם בגלות ולמאן ראמר סריס סנסתרסס ע' צימיהס
מתייטב מל טוב דבר ה' אשר רברת סיהיו בגי ממסרס ע'
בגלות בהיותם בארץ אויביהם ועל שלח התפלל עליהם
סיהיה הק' בה עמם בגלותם אמר לנהנה כרכך בקשת ואמר
הבה לישראל נחמו נחמו כי אני מנחם אתכם בגלות רחוב
עמו אכבי ברה ויהיה פירוש נחמו עמי כמו עמי כלומר אחי
סאחי תהיו בגלות ואין לכם נחמה גדולה מזו כי עתיר להפני
סכינתו ויסיב סבותסס עמו עור יס לבאר עם המאמר
סהעכו האומה כחמו נחמו זסה האנש מאלוה יצחק בועז
מנחם יסלס ה' פעלך וקיבלה תנחומין סכינתס הק' בה עאכו'
ויס לרקדקק בו קסר הסני כתובים ומה באו לררס בכתוב
הזה וזל סרקדקקו בכתוב שאמר נחמו נחמו עמי
יאמר אלהים והלל אמר אלהים והבואו פסוק האנש מלוה
יצחק שהוא כפול האנש מאלוה יצחק אם מעשהו יטהר גבר
ועור הלל האנש מאלוה עושהו יטהר ויצחק לך דרסו בועז
מנחם סהכנה לומר כל נחמתו של בועז לרות לא היתה נחמה
סוה יעשה לה כך וכך אלא בועז מנחמה ממה שעתיר הק' בה
לעשות לה באומ' יסלס ה' פעלך וכו' ומנחמת נחמת בועז היתה
דברים נחומים מדר שהק' בה ירחס עליה לסלס לה כפעלה
וכס כשהק' בה בעצמו הוא המנחם פים לקבל יותר תנחומין
כי הנה המנחם והוא הכותן סכרס' ואם האנש סוה בועז
יצחק בנחמתו מדר אלוה שאמר שעתיר האלהים לסלס סכרה
ואם

מעבוד לישראל אומותי בזמן מלכותם ה' כיון דהיינו בגין בית
שלישי שהוא על ידי הקב"ה והוא נראה בכבודו וכבודו נראה
וקיים כן יתקיים אותנו בגין לעד ורמז גס כן באומות כי בא
מועד הוא מסך והוא בעת האחרונה כי בגין כאלו נבטל
עתידין ליבאל במהרה בימינו אמן וכן יהי רצון:

סדר ואתחנן דרוש א

אז יבריל משה ג' ערים ושם אוחב בסף לא ישבע בסף אין
אנו יודעין שאין אדם מסלג נפשו מהו בסף רבנין אמרי
אלו תלמידי חכמים שאוחבים ר"ת שנמשלה בבסף שנאמר וקנות
בינה נבחר מבסף אמר רב נחמן מי שאוחב חורח ואינו שבע
חורח ומחורמי אוחב בחמון לא חבואת מי שחומח ומחמח אחר
חורח לא חבואת ואינו מעביר תלמידים גם זה חבל אמר ר' חסא
מי שחוא לום תורת ואינו מלמד אין לך חבל גדול מזה דבר אחר
אוחב בסף א"ר יצחק מי שחוא אוחב מצות אינו שבע מצות
ביצר אח מוצא שני גדולי עולם דוד ומשה ולא שבעו דוד אע"פ
שאמר לו הקב"ה רק אחת לא הבנת חבית לשמי חיה דוד ואמר
לעצמו ובי מפני שאמר לי חבל אחת לא חבנת חבית אני יושב
בח עשה וירא את עצמו וחתקן כל צרכיו עד שלא מח ש' וחתק
בעניי חביותיו לבית אלוהי וכך משה אמר אע"פ שאמר לי חבל
כי לא חבנתי אח חירץ חוח אמר משה אני עובר מן חמור
ואינו מפרש להם ערי מקלט מיד אז יבריל משה שלש ערים -
עכל:

ידוע הוא מבאולתן של ישראל כמסלה למחר וגם כי
עבר עלינו קץ ועתידנו מכינו כוס קובעת החמה
בחורבן בית מקדשנו ועל אלה חשבנו עינינו עוד לאלוהי ישועה
ורחמים וכבוד ה' עלינו יורח כאור השחר העולה מתוך החשך
רכתיב כי אשכ בחשך האור לי וזהו טעם ז' רכתמתא בתר ג'
דפורענותא כי מרה טובה מרובה ולא חת לעולם ה' ואם לא
יעשה למעננו כי אין בנו מעשים יעשה בעבור שמו הגדול
שיטענת של ישראל היא ישועתו של ה' כי השיב אחר ימינו
מפני איויב ולקץ הימים הושיע לי ימינו ואנחנו במס ה' אלהינו
נושע וזהו ואומר אבר נכחי ותחלתו מה' ירכה עבראונת
כל הרעה הבאה עלי אמרתי אל לבי אבר נכחי מה אוחל
עוד וגרל עברי נחלה מכתי אכל עבתי ותקון אל לבי כי יוש לי
תקוה ותחלת לי לא נכזב' משם ה' שעתיד הבה לגדלו ולהושיע
ימינו כי בזמן הגלות אין השם שלם וכל הנשמה תהלה יה בשם
יה אכל עתיד לגדל שם ה' שלם וזהו כי עני ומרת יה ה' ירכה
ששם יה עתיד להיות נקרא בשם ה' שם שלם וזה העני הוא לי
לישועה כיישועתו של הקב"ה היא ישועתן של ישראל וזהו כאן
ותחלתו היא מה שעתיד להיות השם שלם ובו אישועת ירכה
ותחלתו מה שכל צרתן של ישראל לו כר לכן אכל ה' זכור
עני ומרתו שהיינו חשוב ויררתי פלא ועני חשוב עירר הוא
עובד גדול וכפול שהוא לענה וראש וגם אני ידעתי כי זכור
תזכור ולא תשכחני כי בכל צרתם לו כר אכל ביני וביני תשוח
עלי כפשי ובעת צרתי זאת אשיב אל לבי כי בכל צרתי לו כר
עלכן אוחל לו לישועתו - עוד ירכה שאמר קודם וזכנח
משלום כפשי כשיתי טובה רח על ב' החורבנות עבית ראשון
כחבר על ביטול תורה כדכתיב על עזבם את תורתו ובית שני
כחבר על שכחת חכם ואין שלום וזהו ותזכנח משלום כפשי בבית
ב' כשיתי טובה ואין אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי
לכם וכו' וגם בבית ראשון כשיתי טובה וכיון שאין תורה אין
העולם עולם ואומר אבר נכחי ותחלתו היא לי מה שהבטיחני
כי לא תשכח מפני זרעו שאין תורה פוסקת מישראל
לב א 32 I ולכך

אם כן מצוהו יטהר גבר כל וקו טהרה כפיכחם סתיה
מחמתו מקובלת יותר - ואם נחמו נחמו עמי כיון שיאמר להי' -
והוא המנחם והוא המקיים הבטחתו ואמר רבנו על לב ירושלם
כנגד ב' החורבנות כי בחורבן ראשון מלאה בבאה וה' בעתה
ובית שני הוא מ' אחיטנה כי אין לו חק וחמץ קצוב עד כי
נרצה עונה ואז זכו אחיטנה כי אם לקחה מיר ה' כפלים בעתי
החורבנות היה בכל חטאיה שחטאה בכפלים - קול קורא
ומכרז בבאולה העתידה במדבר פנו דרך ה' במקו' דרכי כיון
אבלות ועצמו מסלה לאהינו לעולי רגלים כל גיא ינשא וכו' ויזכור
לראות את פני הארץ ה' ואלו נבלה כבוד ה' וראו כל בשר יחרו
כי פיה דברה כי עין בעין יראו פי ה' המרבר עמם כמו שהיה
במקו' תורה דכתיב פנים בפנים דבר ה' עמכם עד שאמר כך
אמרתי אם יספיק אכחנו לטמא וכו' וביאור הכתובים פי' הזקן
מה' יציר אל שאמרתי כיון שהטוב הנמשך מהמות דכתיב כי
טוב מאד זה יום המיתה לפי שאין זוכה הנשמה לראו' באור פני
מלכו של עולם ועתה הטוב מעלה זו כי ראינו אשר יד' אלהים
עם האדם ואם כן מעתה למה נמות אם היה לנו תוספת השנה
עוד על מה שהטוב במעמ' הר סיני עכשיו ומתנו אבל אם הוא
כשיעור הזה בלבר למה נמות כדי להשיבו כי כבר הטובנו זה
השיעור במעמ' הקדום הזה - ולי נראה שאמר למטה דבר
אחר עמנו וכשנמנה ואל ידבר עמנו חלה' פן נמות ואין לבקש
לשמוע מפני אלהים כדי להשיב הטוב אחר פני סכינתו אע"פ
נאמנו שהיה כבר הטובנו שיעור זה ועתה למה נמות קודם בא
זמן המיתה מתוך שמיצת קול הקב"ה כי היום הזה ראינו אשר
ידבר אלהים את האדם וחי ואם נשוב לראות נמות ועם זה אני
מבאר פסוק וכל בניך למוריה ורבים שלום בניך כי לעתיד יהיו
כל י' למוריה ומה הבה ולא יחשקו למית כמו שאמרנו עכשיו
ול ידבר עמנו אלהים פן נמות אבל עם היותם למוריהם הבה
ורב שלום בניך ואין פרץ ואין כוזה כי אם שלום - וכי תימא
טוב למות כיון שזכרה לראות ולתהערך בזיו זהר פני אלהים
לראו אם הכוונה היא על תוספת ראיות פני אלהים אם יוספים
אנחנו לראות הרי נשיג עורינו זה בשעת מיתת כי אין אדם מת
ער שרואה פני סכינה וזה עוד ומתנו כי בשעת המיתה נשיג
הטובה זו - וכי תימא יהיה עכשיו פעם ב' ובשעת המיתה פעם
ג' לראו כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר מתוך
האם כמונו וחי וראו בכל שעתא ושעת מתרחים כים' ואיפשר
שכפעם הזאת נמות ולא נחיה ועתה למה נמות כי סוף אדם
למות ואז נשיג מעלה זו לכן קרב אתה ושמע כו' ומצאת ביאור
פסוקים אז בבסף נבחר א' עקב יחזקנו לענין ראשון שלעתידי
תהיה הנשמה שלימה ונבלה כבוד ה' וראו את פי ה' הדוב עמם
וזה יהיה בבנין בית ג' בכה ולזה התפלל דוד ואמר אתה תקום
תרחס כיון כי עת לחכמה כי בא מועד עם מש בם' הזוהר כי
בגלות הזה שאין לו קץ מיועד כפלה לא תוסף קום מליה לפי
סאיכה ירעת הקץ כמו בבית ראשון שכיון שכלל קץ ע' שנה
עבד עליו מיר קמה מעבדה אבל עכשיו אקים את סוכת דוד
הכופלת ולזה אמר דוד אתה תקום לרחם כיון ולהקיים מעמד
כי עת לחכמה זו היא העת של רחמים ומחנה חכם כי בפעם
האחרת לא היה שם רחמים כי מלאה בבאה ותקם מעמד' אבל
עכשיו עת לחכמה כי בא מועד בחורבן ראשון ולכך לא הזכירה
לרחמים אבל עכשיו שאין מועד קצוב לבגלות עת לחכ' ואיפשר
פרחו כי בגאולה ראשון היתה בעתה ובאולה העתידה תהיה
אחיטנה בתורת רחמים וזהו כי עת לחכמה כי בא מועד בגאולה
ראשונה אבל עכשיו החיפה מכלל לנו ותקום תרחם כיון כי
בראשונה רצו עבדיך את אכניה ובהו הבנין ע' בשך ודס ולכך
היו משועבדים בבית שני תחת מלכי רומי אבל בבית ג' וראו
נשים את שם ה' וכל מלכי הארץ את כבודך שלא יהיה עוד שום

דרוש א רפרשת ואחרון

רבו הטוב לקץ הימים וגם נדמה שאין סבוכה התורה והוא רבה
להיבן יקום לעול יקי' הבטחתו להקי' סוכ' ריוד הנפול כי התורה
היא מצלת את האדם מכל מיני צרה כמחול בפסיקת ויקר' משה
א כל ים פרע' זו נסמך לשלמעל' מ' נסמך את חוקיו ואת משפטיו
כו' לא לפי עדברי תורה מזילין את בעליהן מכל צרה שכלומר
בהתהלך תנחה אותך כסם שערי מקלט קולטות את הדנוצח
לפי הזמלה פרשת אז יבריל משה בתיים - וזכרין אנו לבואה
כונן חזל במאמר זה יבואין דברי חזל הם מכיון שבפרש' שלמעל'
כתו' נסמך את חוקיו כו' ופרש' של משה כתו' ויקר' משה כו' שמש
יש' החוקי' א' ה' ל' למחוך זה לזה ולמ' הפסי' בין משה' לפרש'
אז יבריל משה - לא הכונן לדרוש מני סמיכות לתורה עם צרי
מקלט הראשון לפני פסוק ושמר את חוקיו עם אז יבריל משה
וגם סמיכות לאחריו אז יבריל משה עם ויקרא משה שמע וי' את
החוקים לומר כסם שערי מקלט קולטות את הדנוצח כך התורה
קולט ומצלת מכל צרה בין מלומ' קוד' שתבוא הכר' וזהו סמיכות
ושמרת את חוקיו מקולטת קוד' הזכר הדנוצח ועל כל צרה שלא
תבא וגם לאחר פרשת הדנוצח ה' זכרה פרשת התורה שאלוה
שמש' החוקי' מקולטת ומצלת התור' אף לאחר שתבא הצרה
והוא ענין כסם יומה שהביא המאמר פסוק בהתהלך תנחה
אותך כו' כל מרצה לרמוז מ' במ' מסמך מכו' אמר' יוחנן הרב
סגלה מבלק ישיבתו עמו איני והאר' יוחנן מנין לר' את
קולטין סכ' את בצר במדב' וכתו' בתקריה ואת התורה אשר קם
משה כו' לא קשיא הא בעידכ' דעסיק בה הא בעידכ' ר' לא עסיק
בה ולמרנו מכאן דבעידכ' דעסיק בתורה היא קולטת ואינו
צריך לנזק לערי מקלט - וזכה ים לנזק לדרוש פסוק ושמרת את
חוקיו ואת מצותיו אשר אנכי מצוך היום אשר ייטב לך ולבניך
אחרך ולמען תאריך ימים על הארמה אשר ה' אלהיך נתן לך
כל הימים שהכונה לומר ששמירת התור' מנינה שגם אם חלה
הא' לירוד והרב בגונב אינו צריך לנזק לערי מקלט ולא יאירגו
עון הנפש שהרב כי בתור' שעוסק ייטב לך ולבניך אחרך והי'
נקי מעון והרוב סגלה הוא יושב עם כל ימי חייו עד מות
הכהן הגדול ראתה כיון שאתה עוסק בתורה תאריך ימים על
הארמה אשר ה' אלהיך נתן ואיך צריך לנזק ממנה דק תאריך
ימים על הארמה שאיך כמו שאר הדנוצחים שאינם יושבים על
ארמיתם כל הימים כי אם ימים אחרים עד לאחר מות הכהן
הגדול אבל העוסק בתורה התורה קולטת ותאריך ימים על
ארמיתך כל הימים ולזה רמז המאמר שהביא פסוק בהתהלך
תנחה אותך שאיך צריך לנזק ממקומך דק בהתהלך בארץ
תנחה אותך וקולטת אותך - עוד ירמז בהתהלך הולך ובורח
לברי המקלט לא תרא' פ' ירדוף גואל הדם אחרך והפסיק
כי התורה שלמרת תנחה אותך בדרך מישור וזכה ים לשמור
אז יבריל משה וכו' לא אמר אז יבריל משה שאז בראות משה
מעלת התורה שקולטת בשעה שעוסק בה אז התקין משה ג'
ערי מקלט לכשיבדיל האדם עצמו מרת שאין התורה קולטת
בעידכ' ר' לא עסיק בה והשעה צריכה לך להזמין ג' ערים
לנזק שמה כל רוכח אשר ירצה את רעהו בבלי דעת כל' שאין
בירו דעת התורה שתקלט אותו וגם' אחת מהערים הא' ואי'
אבל זאת התורה עם משה לפני בניי' עתהיה תמיד לפנייהם
ועוסקים בה והי' קולטתם ואינם צריכים לנזק לערי מקלט
וראה לרבר שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היו
ערי מקלט ומה היה קולטם אלא אלה העדרות והחוקים אשר
דבר משה אל בני ישראל באחתם ממזרי' כי באחתם ממזרים
לא היו ערי מקלט וזולת אלה העדר' והחוקי' שהיו קולטין אותם'
ובפרש' חזל דבר אחר נשמתי לך מקום מלמד שהיו ים'
גולים במדבר ארבעי' שנה ולהיכן גולין למחנה
לזיה' יוכל' עם מ' קודם אלה העדרות והחוקים והעשפטים אשר

ולכך חמי' מרבה בתפלה זכור עמי וכו' כי לא נתחלפתי כי
זאת חמי' אל' לבי ירצה זאת שהיא התורה שנקראה זאת
חמי' אל' לבי שאסוב לעסוק בה ובזכות התורה אוחיל לו
כרכתיב זכרנו תורת משה עבדי הנה אכני' שולח לכס' את איה
הנביא כו' והענין לב' אבות על בניי' ואם כן גם בשעה שתטוח
עלי כפטי במיעוט מעשים עבירי זאת חמי' אל' לבי וזכה
תתחזק נפשו כי על כן אוחיל לו וממה סראו ציינו בזמן
החורבן כי אתה החסכת למטה מעוננו וחסדי' היו לנו כי לא
תמנו בחטאיתנו מכאן אנו למד' לעתיד לבא שאתה מחרם
אותנו לבקרים מזמן הגלות רומה ללילה חזן הגאולה רומה
לאור הבקר ורבה אמונתך שנתקעה האמונה בלבבותינו כי
חלקי הארמה נפשו שאני חלק אלזה ממעל' על כן אוחיל לו
סלא יעזבני ולא יטעני ה' - חזו ענין נחמת הנביא שאמר
נחמו נחמו עמי ויאמר אליהם וכבר ביאתי בו כמה פנים
ועוד ירצה שאמר הקב' לנביא נחמו נחמו הא' לעמי שהלכו
בגולה והא' לירושלם וזית שהיו לשמה וסאי' ויש הפרש ביניהם
שנחמת עמי ויאמר אליהם הוא בעצמו נחמה את עמו ישראל
כרכתיב כאיש אשר אמו תנחמנו כן אנכי וכו' ולירושלם הנחמה
היא ע' הנביאים כרכתיב דברו על לב ירושלם ונמצאו ב'
נחמות לישראל האחת פרטית ע' הקב' שיאמר אליהם
והשנית היא מתוך נחמת ירושלם שנחמתין אותה הנביאים
דברו הנביאים על לב ירושלם וקראו אליה פעמיר הקב'ה
להקיימה כי מלאה צבאה בחורבן ב' שהוא קץ הימים והוא
בעתה ויש קץ אחר בזמן שנרצה עונה שהוא חס' זכו אחיטנה
כי נחמה זו שיקיימה מעפרה לקחה מיר' ה' שהבטיחה הקב'ה
אקיים את סוכת דויד הנפלת ולא תוסף קום עוד מעצמה כי
חס' מיר' ה' והיה מדה טובה מרובה כפלים על כל חטאיה'
עיר ירצה שנתן טעם לכפל הקריאות דברו על לב ירושלם
וקראו אליה שהם רבורים וקריאות כפולים וכל כך למה לא
שגם העונם היה כפול כי לקחה מיר' ה' כפלים בחורבן פעמים
והבה ע' במשפט יסר בצביל כל חטאיה' לך הלק' אות' כפלי'
ולזה באה הנחמ' ג' כפלי' דברו וקראו יאמר הנביא' עתה' הנחמ'
תלויה בענין התור' וקול' קורא במדב' פנו דרך ה' שהתור' יתק'
במדב' לז' שהיא חס' לעול במדב' ואם תתנו לב בתור' שניתנה
במדב' הכני' שולח מלאכי ופנה דרך לפני לעבור גאולים ויסרו
בערב' משלה לא היו כי זכרו תורת משה וסמך ליה הנה אנכי
שולח לכס' את אליה וכו' ואז מתכפרי' כל העונות וזהו כל' גיא
יסא עסיק ע' היתה בגיא שכל' ראי דרכך בגיא ועל ראשי
ההרים יזבחונך הר' ונבעה יושפלו ואז אהפך' עמים שפה
ברורה לקר' כולם בשם ה' ולעברו שכם א' והיה העקו' למישור
בי עקוב הלב מכל יהיה למשור ונכל' כבוד ה' פנים א' פנים כמו
שהיה במתן תורה ואעפ' שמאז אמרו היום הזה ראינו כי ירבר
אליהם כו' אם יוספי' לאנחנו כו' כי מי כל בסר כו' אבל לעת' וראו
כל בסר יחרו גרול' וקטנים יראו את פי' כי דבר ולא יזכו
כמו שכתבתי על ביאור פסוק וכל בניך למוריא' שהכונן שיהיו
למורי' ה' פה א' פה ורעה לא תבוא איה' לא ורב סלו' בניך יאמר
הנביא קול' אומ' קרא קול' גרול' להשמיע בשור' הגאולה ויאמר מה
אקרא כיון שאין ביר' של ים מעשי' להג' כי הרי כל הבט' נמשלו
כבהמו' שהם מהלכ' אח' שיח נאה שהם עשבו' הר' גם כל האר'
מקצהו מוטל' אחר החצי' כבהמ' וכל חסדו אס' הם גומלי' חסדי'
חסר' כענין בוקר וטל' משה' הולך שאין בו ממש וכפי' השפה
יבא וימל' כי יבט חסר ככל צי' כי כל זמן קיומו הוא מחס' רוח
ה' אשר נשבה בו והעמידנו כל חיות' הוא בכח הנשמה ורוח ה'
המעמיד אכן חזי' העם כי ה' מי' לחצי' השפ' שאין בו ממש -
אמה הנביא' אמת כי יבט חסר ככל צי' שאין ביר' מעשי' אלא
רבר' להיבן שהבטיח יקי' לעול ואעפ' שאין ביר' מעשי' יקי' ה' את

דרוש א לפרשת ואתחנן

קפה

זאת התורה שה' נתנה מרצונו כפס שילקה בייסורין קלים
שהוא גלות זאת התורה היא אשר עם משה לפני בני יס' ואמר
להם וירעת היום בריך זה כי ה' הוא האלהים ובאותו הרק יס בו
רחמים שלא ככבר מעשיו של ארס הביא עליו • ובזה נבוא
לביאור המאמר הראשון שהענין הראשון יס לרקרק בו ראשו
קשר שני הכתובים אז יבריל משה עם פסוק אוהב כסף ומה
הוקשה לו וכן כבאר יס' איך אנו יורעי' שאין ארס ממלא נפשו
רמזמשע שהוקשה לו פשוטא ואח' אחר מהו כסף ומה קשה לו
מהו כסף כי גורע הוא • ועור מ' אוהב כסף לו תח' טא הביס
ר' רה'לל אוהב כסף זו תורה יעו' במס' לו רת אכמסלו בכסף
והביא ראיה מפסול' וקנו' ביכ' נכח'ר מכסף רמזמשע שהס' חסובי'
יותר מהכסף יעור' טכמה פסוקי' יס שהתורה נקראת כסף ש'
כסף צדק כו' מווקק טבעתי' טמרבר בתורה כרתי' אמרות ה'
אמרות טהורות ולמה הביא כאן פסול' וקנו' ביכ' נכח'ר מכסף •
ועור כבאר מ' רב נחמן אוהב תור' כו' רהיינו סבר' רבנן ומה
חידשי' וכן כבאר מ' רב נחמן ומהו אוהב בהמון סבר' שלסברת רב
נחמן נכתבה טאילה זו' וכן מ' ר' אחא הלומ' ואינו תלמד אין
לך הכל גרול מזה וכן ה' הרבר' טאמר רב נחמן מי שלומ' ואינו
מעמי' תלמידי' גם זה הכל' וכן כבאר הרב אח' טרורטו במכונות
היכן מבינו טרור היה אוהב ה' צדק' ועור טאס רור היה אוהב
המב' ה'ל' לפרנס באותו ממון טגבא את העניי' העסקי' בתור'
כמס' בממלא על פסוק וישכח' את עושהו ויבן היכולת מי לא
היו גברי' רעסקי' באורייתא וכן ררסו חז'ל טענע' רור על טבא
הרעב בימיו ג' טכיס וכמה טסבריו' היו לו לרור כבורין מכסף
מזה מה טה' מתקין לבית המקד' היה צריך להוציא ולתחיות
בו את הכפס' ולא עשה כן אחר לו הבה' בגי' מתי' ברעב ואחיה
זכר ממון לבבות בו בכין חייך אין טלמה נכרך מהס כלום
רבותי' ויבא טלמה את קרטי' אביו כו' ועור אבאר ברבר' משה
איך הוא נמשך ממה טאמר לו הבה' כי לא טעבאו את הירדן שלא
יפריס ערי מקלט טהוא אומר אעפ' טאמר לי הבה' כי לא טעבור
אני עובר מן העולם ואינו מפרס ערי מקלט טהרי' איפס' שלא
יעבו הירדן ויפריס ערי מקלט רלוא הא' בהא תלמי' ונלעד
שהוקס' לחז'ל מ' אז יבריל משה מי' אז ועור רה'לל אז הברילי'
לזה הביאו פסוק אוהב כסף ריקשה איך אנו יורעי' שאין ארס
ממלא נפשו כי ירעב באכילת כסף וכן אס בא לומ' שאין ארס
ממלא תאותו מהכסף כי לא מת ארס נחבי' תאותו בירו' גם זה
פשוט ולכל הפירוטי' קשה מהו כסף כלום למה חזר לומר לא
יטבע כסף רמזפיק לומ' אוהב כסף לא יטבעי' את אמת טכל' ער
גורסת הספרים היא אין אנו יורעים שאין ארס ממלא נפשו
מהכסף והמרפס טעה • כתב מהו כסף ואס גירס' הספר' היא
אמיתי' יהיה הביאו' כמון טכתתי' רבני' אמרי' לו תח' בו' הכונ'
ללמד לת' שלא יעור מעסק התור' לומ' אחו' בזה וגם מזה יפה
תלמו' תורה עם דרך ארץ ילכא תח' טהוא אוהב כסף זו תורה
צריך שלא יטבע כסף לרדוף אחר הממון רק יסתפק בהכרחי'
ולכך הביא פסוק וקנות ביכ' נכח'ר מכסף שאין הכונ' ללמוד
מכאן שהתורה נמשלה בכסף ראית לך קריין סגיי' • אבל בא
ללמד שהביכ' נכח'ר מכסף • וכיון טכן אוהב תורה טהו' התח'
צריך שלא יטבע כסף וזה כי אס יטבע מהביכ' טהיא נכח'ר
מכסף וכפי' דרסת רבני' הכסף טכ' בפסוק ראשון הוא על רת
ולא יטבע כסף הוא מרבר בכסף ממס' • בא רב נחמן ודרס
טתיה' בתורה וט' אוהב תור' אינו טכ' תור' טכל' אנת ואור'ומה
עליו כמי' שלא טמע רת מימי' ועכסו הוקשה לו מהו מי' אוהב
בהמין' רבטלמא לרבני' דרדס' אוהב תורה צריך שלא יטבע
כסף לרדוף אח' הממון כיח' רחמ' הכתו' ומי' אוהב כו' כל' אכל'
אהב בהמון טמהמ' ורדוף אח' הכסף לטבוע ממון לא תבואה

דבר משה א בני ישראל והיכן דבר ערי המקלט טכאח'ס מארץ
מבריס טכאמר ואמר לא צרה והלא' אנה לירו' ושמתי' לך מקו'
או ערי מקלט ובר' ארסו לרדוס טהכתוב אומר ושמתי' לך מקו'
טהוא מחכה לויה והבה מרבר עם משה ושמתי' לך מקו' להיות
אכלו מקום התורה טתמיד עוסקים בה ולא המכות אשר דבר
משה א בני יס' ללמרס תורה באהלו הס היו קולטוס במקו' ערי
מקלט הרי טהתורה קולטת ומכלת את ישראל • עוד במדרס
רבה אז יבריל משה כו' מה כתיב למעלה מן הענן וירע' היום
והטבות א לבכך מהו והטבות א לבכך אחר ר' מאיר אמ' הבה
את ולכך יורעים מעשים טעמית וייסורין טהבאתי עליך שלא
כנגד מעשיך הבאתי עליך • וצריך לרקרק מה התייחסות
יס לדרסה זו עם פסוק אז יבריל משה • ועור מה טלה טאל
מהו והטבות א לבכך והיכן רמזה התשובה טאמר הקבה את
ולכך • יורעי' טלא כנגד מעשיך הבאתי וייסורין עליך •
ונלעד • טבאו לרקרק מי' אז יבריל והלל ויברל משה לא
מה כתיב למעלה מהענן וירעת היום והטבות א לבכך
רקשה מי' היום ומי' והטבות א לבכך מה עם' תשובה ללא
טאלה והלל וירעת עם לבכך כי ה' הוא האלהים וכו' • והבה
ע' האמת פי' בפס' הכתוב טבא ללמד לארס רעת טבראיתו
כתוב טס ה' טהוא רחמים וטס אה' טהוא רין א יהרהר תועה
חו' לומר וכי' יס טתי' רטויות טאנו אומרים מרת הדין ומרת
הרחמים והרי יס לכו אמונה טלימה כי ה' אחר וטמו אחר • לזה
באה התורה לתת ב' סימנים לרבר • והא' הוא מרת יוס ומרת
לילה הס מוחלקים זה מזה אור מפני חטך וטניהס נקראו יוס
או'ס וירעת היום • עוד מבינו טהמשע לממטלת היום פועל ב'
פעולות הפסיות זו מנו טהרי'אס תניח רבר הקפוי כמו טעמיה
בחו'ס היום יהיה כתר וטמס ומבינו טהמשע הוא מקפוי' למלת
טהוא מים טטושים על הארץ וטבא טטמס נקפאים והיו למלת
והארס יפלא לא יטמס טעמיה הוא מקפוי' או הוא מתין וטמטאו
בו כ' ברבים הס הפסיות זה מזה והוא פועל טתיה' רק האחר
הוא פועל הדין והרחמים עם היותס הפסיות וכן והטבות אל
לבכך הוא סימ' א' טבקרבר הארס יס ב' לבבות לב חסס י'כט
ולב כסיל זה י'כט וכו' טבקרבר אס כלב יס טני הפס' י'כט
ויכרר א' פועל הדע' וא' פועל הטוב והכל באר' א כן א תתמה כי
ה' הוא האלהים טטס הרחמים הוא ניהו האלהים מרת הדין זהו
דרך חכמיה אצתי' וחז'ל באו לרדוס בפס' זה דרסה א' טרבה
משה לרמז' יס' כי הבה' אינו דף את יס' כפי טטאח'ס אבל חטך
למטה מעונס' ול'א וירעת היום טעני' טאמרבר לך היום • הרי'
ממנו טרהא טאני' מייסר אנתך כפי מעשיך א' למט' ממעשיך
וגם טטיב לר' עס לכך כי לבו של ארס יורע מעשיו מה טאני'
יורע זולתו כי את ולכך יורעי' מעשיך והטבות א לבכך כי בוראי'
הס הרחמים הס טמררס עליך הבה בהיותו אה' במרת הדין
ביון טאני' מייסרך כפי מעשיך אכ' ה' הוא האלהים טטעת הדין
טנקרא אלהים בלי ספק יס לכנותו או בטס ה' טהו' רחמי' כיון
טלא סקרר כ:ג'ר מעשיך זה איפס' ג' טרמו' לומר אין עור
טהדין טפקד עליך בטמים ממעל ועל הארץ מתחת אין בו
באותו דין טוס תוספת ועוריו על טטאח'ך כי ארבר' הס למטה
מעניך • ולפי טאמר וירעת היום טהיום הזה טרהא בעיניך
אמיתות הרבר הזה לכך אז בו בים יבריל משה ג' ערי' וטעני'
זה הרואה בעיני' יראה איך לא כנג' מעשיו של ארס פוק' הבה'
טהרי' ערי מקלט ה' לקלו' הרונח והרי אס רכח וטפך רס א'
מיס' איך מתרצה הבה בהיותו גולה לערי מקלט ומי' והרי' אין
ייסורין לו כנגד המעשי' טעמיה וטכרדה כפס אחר מיס' מתחת
ירו' א' ורואי' זו הרואה טלא כנגד מעשיך הביא הבה' העונסים
הייסורין וזהו טסמך טס וזאת התורה אשר עם משה כו' לומר

דרוש א רפרשת ואתחנן

העם ועכשיו קרא לכל ישראל חברים באל ואמר אליהם
 שמע ישראל כי בננו אחד אלהינו אחד ונחשבים לאחד ואנחנו
 נקרא קבלתם התורה מאז בחורב שבע ישראל את החוקים
 זאת המעשה אשר אנכי רוצה באוניכם היום שיהיה רוחה
 בעיניכם כאלו היום הזה קבלתם אותם והיו רומים לכם
 כחרשים שמתוך כך נשמרתם זו מעשה לעשותם זה מעשה כי
 הברית שכתב ה' את אבותינו בחורב לא את אבותינו לבד
 היה כי גם אותנו אלה הנכבדים פה עמנו היום שכולנו היום
 אנחנו חיים אנחנו עמים בפנים רב רב ה' עמכם בהר מתוך
 האש ולא היה שום מקדש מבדיל בינו לביניכם עכשיו כולנו חיים
 שזכינו לחזו' בננום ה' פנים בפני' ולהיות חיים ואנחנו שכתב
 ויתקבצו בתחתיו ההר ואחל מלמד שכתב עליהם ההר כניגו'
 שהכונה לחל' כמו שפירשתי שלא היה בהם כח לקבל זה
 זור אור הא' לא מתוך מקדש ההר המפסיק בין ההר הגדול
 ובינם ולכן כפה ההר כניגו' להפסיק ויתקבצו בתחתיו ההר
 ומשם היה איפשר לקבל האור הגדול העומ' על ההר הרי שלא
 ראוי אור פנים בפנים אלא ביאור הענין הוא שהאני קולות
 של אנכי ולא יהיה לך ראוי באור הפנים בפני' ולא היה זה תחת
 ההר כי אם בהר מתוך האשמה שאין כן בשמל' דברו ששמעו
 מתוך ההר ומתוך המבדיל ולא היו על ההר כי אם בתחתיתו
 משם ולא עליתם בהר לאמר הכוונה שבבביל שאלמרו רבוננו
 לראות את מלכנו לכן הזהירם הקב"ה העמרו לכם עלות בהר
 שאלמלא תבעו לראות את מלכם היו עולים בהר וקוני' קדוש'
 יתירה מעל ההר אבל עכשיו ויתקבצו בתחתית ההר כי בזה אני
 מבאר משחל' אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו והכתוב
 אומר את הרברים האלה דבר האל כל קהלכם נר שכל עשרת
 הדברות שמענו מפי הגבורה והראשון תירץ שהאני דברות
 שמענו מפי הגבורה בקול חזק קול היחול מדבר כו' והח' דברות
 הא' דמות היה הקב"ה מדבר בקול נמוך כקולו של משה ואש
 והאלהים יענו בקול בקולו של משה שלא היה לאותו הקול כח
 גבורת הקול של הדברות הראשונים כי בזה אני מבאר מש
 קול גדול ולא יסף לומר שהח' דברות היה קול גדול כקולו של
 משה ולא יסף קולו של הקב"ה על קולו של משה כי האלהים
 יענו כקולו של משה ולא יותר אמנם כפי עניינינו ידבר שהח'
 קולות הראשונים של אנכי ולא יהיה לך היו פנים בפנים בלא
 שום הפסק ביניהם ואשם וכל העם רואים את הקולו' ב' שהם
 אנכי ולא יהיה לך היו רואים עין בעין את כבוד ה' מתוך האש
 אבל הח' דברות היו רואי' מתוך מקדש ומחיצה ואש את הדברי'
 הא' דבר הא' כל קהלכם בהר מתוך האש הענין והערפל שהיו
 שלש מחיצות מבדילות בין אור כבוד ה' כד' שיהיה להם כח
 לסבול והיה קול גדול קול ה' בכח ולא יסף להדלות להם פנים
 בפנים בשפת הקול והיו כשמעו את הקול מתוך החשך שהיה
 הפסק בין אור כבוד ה' ותקדשון לי כל ראשי טבטוכי וטובידי
 ותאמר הן הראונה' אלהינו את כבודו ואת גדלו ואת קולו
 שמענו מתוך האש בב' הדברות שהם אנכי ולא יהיה לך שראו
 את כבוד ה' פנים בפנים וגם בח' דברו' אחרונות דבר ה' עמנו
 ע' מקדש המבדיל וראינו כי ידבר אליהם הא' וחי אנכי שאלו
 מתגלה לי פנים בפנים הרי זכינו אל ה' דבריהם אם בראיית
 פני' לראו' את מלכנו ואם בשמיע' קול לשמוע מפי מלכנו ושמה
 למה נמות דלא מיבעי' שאם נשוב לראו' באור ה' שנמו' אבל אפי'
 אם יוספי' אנחנו לשמוע את קול ה' אפי' שיהי' מתוך כמה משכיס
 ומחיצות אנו חוששים שנמו' כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים
 חיים וכו' ויחי לכן קרב אתה ושמע' עוד ידבר היום הזה ראינו
 כי ידבר אלהים את האדם זה משה פנים אל פנים וחי וכיון
 שרצה הקב"ה להדלות לנו מעלת משה וכתוב וגם כך ואחיו
 לעולם

שאלו משה תצוה ולא חידושי תורה ואנחנו שנים בידנו לימוד
 תורה גם זה הבל כי עיקר הכל הוא שלא לבקש טובה כסף
 וממון כי אם להסתפק בהכרחי' אבל לרב נחמן שדרש אהבה
 תורה לא יטבע תור' ליכא למדרש ממי אהבה בהמון להיל' הומה
 בחר הממון כי ממון מאן דבר שמה באפי' קרא כי הרי דרשנו
 אהבה כסף על התורה ולא יטבע כסף ג' על התורה ואם מהו
 ממי אהבה בהמון לכן דרש מ' שהו' הומה ומהמ' אה' הקוד' ריחי'
 השתא ראויי' בריש דקרא בתור' ואמ' גם זה הבל על מי שאלו
 מעמיר תלמידי ר' הוא עצמו הומה ומהמ' אה' התור' ולא תבוא'
 אינו מוצי' תבואה חרשה בהעמדת תלמידי' גם זה הבל שעיקר
 הלימוד הוא בלימוד התלמידי' ואמ' ר' אחא למרי' ולא לימוד אינ
 לך הבל גדול מהי' הכה בא' ר' אחא לחלוק על דרשת רב נחמן
 שאם פ' ממי אהבה בהמון לא תבוא' הוא מדב' במי שאלו מלמד
 תלמידים יקשה איך אומ' גם זה הבל שכר שהוא מחרט שגם זה
 הבל והרי אין לך הבל גדול מזה ואין אנו כריכין לרבות אותנו
 במלה גם זה הבל לא דרשת רבנן היא עיק' שמדב' בת' ומי
 אהבה בהמון הוא על המהמ' אה' הממון ולא יט' תבואה התורה
 למר' חירש' אפי' שמחזי' הוא ירי' לומר התור' גם זה הבל דא'
 אהבה מנות אינו טבע לדרוק אה' הממו' את מוצא ב' גדולי' הרי'
 כו' רבה לומר שאלעפ' שלא מכינו מפורט טרור היה אהבה המנות
 כיון שאחיה מוצא שהיה גדול הרור מסתמא היה אהבה מצוות
 שכן הוא דרכן של גדולי' הרור לאהבה המצוות ואנחנו שאלו
 הבה רק אחת לא תב' ה' לנשי דקדק ראכין ורקין מיעוטי'
 הם שהוא אינו בונה אבל הוא ממין לבורך הבבין והסין כל
 המעטך ממה שהיה מכתם עצמו ומענה בכל יום ומה שהיה
 צריך להוצא' פעורתו היה גנו' לבנין בית המקדש כמו שדרשו
 חז' כן מפסוק ואני בעיני הכינוי וכו' ממה שהי' מענה עצמו
 כו' חירש' עצמו והתקין כל דרכיו עד שלא מתי' כן משה שביקש
 לעלות לארץ ישראל בשביל לקיים המצות כי לא היה מבקש כרי
 לאכול מפרי' ולטבוע מטובה כחם בגמ' לא היה על קו' המצות
 התלויות בארץ והנה מזה ז' של ערי מקלט תלויה בארץ יס'
 שכן אמ' הכתו' כי אחם עובדי' את הירדן כו' והקרי' ל' כ' ערי'
 ערי מקלט תהיינה לכם כו' ואנחנו שאם למשה כי לא תעבדו את
 הירדן הזה ואם לא היה לו שום תועלת בהפרשת ג' ערי מקלט
 לפי שאין קולטו עד שיהיו ששת קולטות בא' אפי' הכי א' משה
 מזה שבה לירי אקיימנה וז' א' יבדיל משה פלס ערים לו
 שהפריש לו הם תלויות עד שיבדיל לעתיד ג' אחרות ואלו
 תלואי הבה במשה ב' הפרי' משה כל השם כחל' בפסיקתא
 אז יבדיל משה הבדיל לא נחל' לא יבדיל מל' שאף ג' שהבדיל
 יהושע בארץ כנען נקראו על שמו של משה לכן נחל' אז יבדיל
 משה וכהא' יורב' ה' יהושע תנו לכם ערי המקלט אשר דברתי
 ביד משה וז' אני מבאר מקד' פסוק זאת התורה אשר עם
 משה לומר שכל הטעם תלויות במשה לפי שאז הפריש שלם
 ערים זאת התורה של הפרשת ג' ערים אחר' בארץ כנען כזה
 משה לפני צ' יס' שפרישו עם אותם א' אז יבדיל כלו' אז ומה
 שיבדיל הכל תלוי במשה יעור' יס' לדרוש שאנחנו שהבדיל משה
 אז ג' ערים בעבר הירדן הם תלוין לקליטה עד שיבדיל יהושע
 לעתיד לפי שמשה הפריש ג' ערים בעבר הירדן ואינם קולטו'
 זאת התורה שיהיו קולטות אשר עם משה לפני בני ישראל
 שבטעם שיבדילו ג' ערים אחרות בארץ כנען אז יהיו ששת
 קולטו' בא' אבל עכשיו בימי משה הופרשו אנחנו שאלו קולטו'
 כי אהבה מזה זה משה לא טבע מהמצות ואחר מזה שבה
 לירי אקיימנה ועכשיו כבוד לביאור הפסוקים בפדשה ואינו
 מאריך בהעמדת כי מתוך הביאור יתבאר הרקדוקים
 ויקרא משה' כל יס' כי במעמד הר סיני קרא משה לזקני

ולפעמים שתשכח אשה עולה מהוא העולל מפליכתו ודוחפתו מפניה ואינו מחמת שכחה עשכתו אלא מפליכת רחם בן בטנה שהיא מיינקת בבה ויושב על בטנה והעולל בא לקנאת בילד שעל חייה והוא דוחפתו להניק בן בטנה ולרחם עליו וגם לפעמים תהיה המיינקת הרה והיא רוחפ' הבן היונק כרי שלא תזיק לבן היושב בבטן המלא אבל היתכן שהי' שוכחתו שאפ' עזובתו ודוחפתו בוראי שאינו מחמת שכחה אלא מחמת רחם בן בטנה וראוי לאמת הרבה הזה שהרי באמצעו הימים גם אלה תשכחה מהוא העולל וגם בן בטנה עשכטו ראיו כי מפניו רחמ' אמו לעולל הגדול ממנו הנה ימים באים שיגרל הילד שהוא בן בטנה ויהיה לה ולר' אחר בבטנא' וינק מטרי אמו והיא תרחם ותרחף העניים הראשונים מפני זה הקטן הרי בלה שמתחלה לא רחפה את הראשון מחמת שכחה ושכחה לא מפליכת רחם על בן בטנה כיון שמוכיח סופה פגם את זה רחפה מפני הקטן השלישי ואם כך בסר ודס' שאינו מוכח בכיו מכס' שאי' א' אשכחך כלל' וכפי דרך חזל' בגמרא טאמרו טמא תשכח מעשה פניו לזא' אכזי לא אשכחך אעפ' שגם אלה תשכחה רהיניו אלה אלהיך ישראל שהוא מעשה העגל תשכחה אפ' אכזי ה' עקבלתם בפניו לא אשכחך ובספר כסף נבחר ביארתי מאמ' זה ועכסו הוספתי יד לרדקך כיון שיש כאן ב' דברים הקורבנות והעגל וקבלת אכזי ה' ומאלה שכתב הק"ה העגל ולא שכתב הקורבנות וקבלת ישראל אכזי אם כן איך הוא אומר גם אלה תשכחה הרי בשכחה לא יש גם פניו כי אם רבר אחר שהוא העגל ואם כן הילל אלה תשכחה וגם אכזי לא אשכחך שהוא ענין הקורבנות וגם אכזי לא אשכחך' אמנם כל להיות שישראל חטאו במעשה העגל בשמים האחת במעשה אחר ענין את העגל וקודם לזה חטאו בו במחשבה בשעה שראו חיות המרכב' במתן תורה התבוננו בפני פור של מעלה וכשאלו אכזי ה' היה מהשפה ולחוץ כי ויפתוהו בפיהם וכו' ולבסוף לא נכון עמו' וזם גם אלה שהוא עשיית העגל וזר המחשבה שהיה בשעת קבלת אכזי ה' גם אלה שהיו בזמן קבלת אכזי ה' תשכחה וקבלת אכזי עזמה לא אשכחך' למה שהן על כפים חקותיך וכסם' שאי' איפשר לשכוח כפות הידי' כן לא אשכחך ומה גם בהיו' שגם חומותיך לנגדי תמיד שמומן החורבן נטה הקבה קו הבנין שעתיד לבנות בו המקדש כרכתיב חשב' לה' העשית חומת בת כיון ומאותה טעה נטה קו הבנין לחזור ולבנותו וכיון שטרם מכה ציץ רפואה פרח להכין קו המעקולות של הבנין לבנותו במהר' בעצה על כן לא הטיב ידו מבלע' ולא חס על בניו כי במהרה יבנה בעצה וזם חומותיך נגדי תמיד ורמז גם כן כיון שעל כפים חקותיך לא אשכחך דאם כן תשכח ימיני וזהו חקיקת הכפים לרמז אש אשכחך תשכח ימיני' והמפרשים פירשו הן על כפים שהוא על העניים שם חקותיך למעל' כורת הבנין והוא כרכתיב נטא לבבנו אל כפים'.

ובפרש' אחר רבי אבהו ב' דברים שאלו ישראל תלפני הב' ואמרו להם הכבאים לא שאלתם כהונן אמרו

ויבא כגסם לבן אמרו להם הכבאים לא שאלתם כראוי הגסם

הזה יוצאי ררכים מזירין בו טמי' גבות מזירים בו וכו' לא אם

בקשתם לשאול אהיה בטל לישראל' ועור שאלו עימתי כחותם

על לבך אמרו הכבאים לא שאלתם כראוי הלב פעמי' מגולה

פעמים מכוסה אלא אם בקשתם לשאול והיית עטרת תפארת

ביר ה' וצמיח מלוכה בכף להדיך ר' סימון בסר' יוחנן אמר הב' לא

אתם ולא נביאכם שאלתם כראוי אלא אם בקשתם לשאול

הן על כפים חקותיך כסם' שאי' איפשר לאדם לשכוח כפות ידיו

כך גם אלה תשכחה ואכזי לא אשכחך'.

לעולם כבר האלמנה במטה ומעלה איך כורך לראות ולשמור עוד בקול ה' א' קרב אתה ושמע כו' ובכסף נבחר פרשת עקב הרחבת עור ביאור המקראות הללו על ככון'.

סדר עקב דרוש א

מדרש רבת חלכה ארם מושראל שיש לו כנורר של פרקוס כחו שיחא מוהר לטלמל בשכר כך שנו חכמים המרכיב קני כנורה בשבת חייב הטאת ופסוס מח מחייב אמר ר' אבהו בשם רבין ויחנן המרכיב קני' כנורה בשבת בארם שבונו בשבת ופי' שהוא בונה בשבת חייב אמר רבין ויחי בר' חונא איפתי שברו ישראל את השבת בשם שראו לר' י' תחילה בשנות נח לחם באלושמנין שנאמר וישבתו העם כיום חשביני ואח' כבור שפא לרעתך נתתי לכם את חשבת ר' א' נתתי לכם אלא לטובתכם כיצד אמר רבי חייא בר' אבא את בקדש את חשבת במאכל ומשחה ובכסוח נקיית ומרונה את נפשו ואנו נוחן לך שכר מנין שנאמר וקראח לשבת' עונג מח בתיב אחריו אזתה ענן על ח' וכתוב וחתענן על ח' ויחנן ר' משאלו לכך אמרו לו ישראל ואיפתי אתה נוחן לנו שכר המצו' שאנו עושים אמר לחם חקבת המצו' שאתם עושים מפירותיהם אתם אוכלים עכשו אבל שבת' בעקב אנו נוחן לכם מנין בסדר שקדינו בענין ויחי עקב חשמעון:

ידוע הוא פסיקת מעשה המצות אשר יעשה אות' האדם וחי בהם הוא בעה' לשמור ולקיי' את כל מצות ה' כי איך מעשה וחשבון בעה' ומי שטרם בערב שבת יאכל במטה ומס' יקבור אשר זרע בזה העולם כי שם הוא עולם הגמול והסדר וקרא עה' עולם המעשה ועולם הבא עולם הגמול וכיון שפיקר הסדר שמור לעה' איך לנו להרהר על כל צרה שלא תבוא לישראל בעה' שאינו עולם הגמול וה' אלהינו חסד' למטה מעונו על חטאתינו בעה' למען חיותנו בעה' שהוא עולם הגמול וסם יגמלנו ככדקנו ועל זה באה נחמת הקבה לבנין שמתרעמת ותאמר כיון עזבני ה' והקבה עונה לה כי גמלה למטה מהראוי לה כי מהרו בניך מהרסוך ומחרבך מתך יבאו ועכ' אפי' עתיד לבנותה כי עתה תכרי' מיושב וכו' ולבא לביאור הכתובים ירצה כפי דרך חזל' שאמרו מה כתיב למעלה מהענין פרשת מלך המשיח לאחר לאסורים באלו וכו' רנו עמים ונולי' ארץ וכו' כי יחם ה' עמו וענינו ירחם וכיון שראתה כיון עגליות מתכנסים וכל ישראל והשמי' והארץ שמחים והיא אינה נזכרת תחלה התחילה אומרת ותאמר כיון עזבני ה' וכו' שכתב אחר לה יש כלה בלא חופה שאי' פביב עיניך כו' וכפי דרך זה יש לדרוש עזבני ה' כל' כתיב עז בני ה' והוא כד' שדרטו חזל' אחר כך אמרה כנסת ישראל לפני הק"ה שכתח אותנו עז שאמרו לפניך בים בני עזי וזמרת יי' וזכריכ' אזל באר רשתם זל שדרטו כן עזבני כל' כתיב עז של בני שאמרו בני בים עזי וזמרת יי' וגם אנו נבאר עכשו ותאמר כיון הנה העז והכח של בני ה' הוא שם ה' שהוא להושיע ה' שמו הגדול וזו יחסי' לעמו כי יחם ה' עמו ואם כן עז בני הוא שם ה' ואני כיון שכתבני עז ירצה ואדני שכתבני הוא שם חרבות שהיא העסיכה וירוע הוא שכל מקום שגלו ישראל גלתה שכי' עמה' י' ולכך אמר עזבני ה' שהוא שם ההוייה עזבני ושם אדני שהיא העסיכה אפ' שהיא עמו בגלות ולא עזבני מכל מקו' שכתבני עז ירמז עזבני ביר האומות ושכתבני בידיה' ורמז עוד עזבני ושכתבני על ב' חורבנות והשיבה הק"ה התשכח אשה עולה כי איך שכתח לפניך ות' ואפי' בבני אדם שהשכחה מענייה ביניהם

דרוש א לפרשת עקב

למען שמואלדיך אפי' וכו' וזהו יבטח בטסה' ויטען באלהיו
שהשכינה היא בגלות ורין לעבד להיחזק כדבר ומקבל יסוריו
מאבה כי סוף הטובה לבוא בעהב וסוף יאכל מפרי דרכיו
זהו נקרא ירא ה' אבל רואה אני אתכם הן כולכם קורחי את
זהו ומאורי זיקות אם של גיהנם ואין מכבה בכח תורה
ומכנות כי את דת גובר על את של גיהנם ומכבה אותו אבל
כשאין את תורה הם נידונים לעתיד באור אינסוף של גיהנם *
ואמר אשכם לפי שמהעבירות שעושה האדם נעמי שבידי את
לחמו בגיהנם עד עתה והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור
אחר והוא זהו מלאך המות העומד ליפרע ממנו ואתם
מאורי ומחזקי זיקות את העונות שהוא דולק בגיהנם לכן לכן
באור אשכם שאת גרמת' וזיקת' בערת להגדיל המרורה להי'
אם להבה גרול' ואת גרמת' לעכס' ואם מירי הית' זאת לברוא
גיהנם לדון בו הרשעים הנה אין רע יורד מלמעל כי עיקר העונות
הוא לכן ובטבילת' שהרבית' לפשע ולנאות אחר זהו זולת
למענ' תשכבון שמייתת' לא תהיה כרי להרוח וליהנו שעה
כדרך הדריק' שרואי' השכר המתקן להם בסעת מיתת' ובפס'
סבעה וישיטו בשמחה כי ימלאו קבר יאכל לו בעצבון ורואה
תהיה מיתת' ולמענ' יטבבון כי הנה עבדי יאכלו והם ירעבו
ולכן שמעו אלי רורפי דרך מבקשי ה' ואינם נוטים בעה' אחר
יזהר' בי אם בעצת' זהו הם מבקשי ה' ואינם חוששי' על מעשם
הכלחם בעה' אל תקראו תגר על מיעוט הכלחם כי הרי
אברה' שהבטיחו הקב"ה לך ואתה כדך וכו' וקפץ עליו רעבון
ולא קרא תגר וזהו הביטוי אל כור חובבתם * ואל מקבת בור
זו שרה שנקמה לבית פרעה ולא הרהר לקרוא תגר' ופירש
דבריו הביטוי אל אברהם אביכם כדי שלא נטעה לומר שהשם
שחובבנו ממנו הוא תרח אבי אברה' יאלה תחלת החסבון הוא
מאברה' שרה הביטוי אל אברה' ורמז לומר אל כור חובבת' לפי
שלא היה לאברה' ושרה מקו' להולדת בני' והיה אברה' דמשה
לכור יבש בלתי ראוי להוליד * וכך בור הוא רין אין בו מ' כ'ך
היתה שרה כמקבת בור שלא נוקד שלא היתה ראויה לילד
ואחר כך הביטוי אל אברהם ושרה שנתכבדו בבנים כי אחד
קראתיו מתחלה שנאמר אחר היה אברהם לומר שכן אין לו
ואחר כך ואברהם ואברהו הרי שהדריקים סופם שלוח גס
הביטוי וראו כי נחם ה' כיון נחם כל חרבותיה כו' שכן הבטחה
כי חורבותיה ושוממותיה וכו' כי עתה תכרי מיושב ובמקום
בכייתה הבטחה להפוך אותו לשטון ולשמחה * כן גם בני
ישראל רורפי דרך והם מעונים בעה' וסובלי יסורים סופם
שלוח בעהב שהוא פולס הארץ * וזהו הכרזת' בפ' והיה
עקב תשמעון שהוא סוף הפרשה של מעלה היום
לעשות * ושמעתי מדורשי רשומות פאומרים שהוא מלה
מורכבת היום לעשו תם והיה עקב כלומר לבני עשו מיתן היום
שהוא העה' אבל לעקב איש תם והיה שכם בעקב לעהב כי
סכר מצות בהאי על מה ליכא * אבל דריכות' אנו לבאר איך
מלאנו דיאנו כמה דריקים אנוכלים ב' עולמות ונהנים בעה' *
ועל האמת זו היא שאלת מפני מה יש כריק וטוב לו ויש כריק
ורע לו * ומצינו ארץ הנביאים כסתפק בשאלה זו ואמר הראי
כא את כבורך ועפ' דרך חזל שאמר שישב לו הקב"ה כריק
וטוב לו הוא כריק בן כריק דריק ורע לו הוא כרי' ק' רשע רשע
וטוב לו הוא רשע בן כריק רשע ורע לו הוא רשע בן רשע *
צריבין אמר לבאר איך בהיותו כריק ק' רשע הוא נענש ורע לו
והא כתיב לא ימתנו אבות על בנינו ובני' לא ימת
על אבות וכו' ואעפ' שכתוב אחר אומר פוקר עון אבות על
בנים * כבר רשעו חזל באוחרים מעשה אבותיהם בדיהם
נזהר פוקר עון אבות על בנים על שלמים ועל רבנים למוצי
כלומר

וקשה טובה רכיון שהנביא אומר והיית עטרת תפארת ביד
ה' כנף מלוכה בכף אלהיך אם כן מה חירש הקב"ה
לומר הן על כפי חקונת' שכן אמרו הנביאים ביד ה' ובכף
אלהיך והוא קושי עצום * ומתוך הרוחק יש לומר שהנביא
אמר ביד ובכף דמשמע תוך היר והכף וגם שם פעמים מגולה
כשהיד פתוחה ופעמים מכוסה בקפיכת יד והנה אומר הן על
כפי שיהא על גב היר שהוא תמיר מגולה * מהרו בניך כו'
ירצה לדבר על לבה שתרעמה על עזכר נחמת עמו קורס
נחמתה לא אם מהרו בניך למצ' נחמה קורס ממך הוא לפי
גסם בשעת הקלקלה הם גלו תחלה לקלקלתיך כי מהרסך
ומחריבך ממך יכא כלומ' בהיותך במיה ממך יכא ואחר כך
כחברה העיר והנה מנחם על ראשון ראשון כי מי שה' ראשון
בקלקלה היה ראשון בנחמה * ועוד יאמר עד' לפי שמהרו
בניך בקלקלה ועונש שנענשו תחלה ממהרסך ומחריבך
ממך יכא בעורך קיימת לך באה להם הנחמה תחלה ושאי
סביב עיניך וראי כי סוף הכבול לבא לך וכולם נקבצו באו לך
חי אני נאם ה' כי כולם כעדי תלכשי ותקשרים ככלה והכונ'
סהקישורים והתכשיתין של הכלה הם קורמים לכלה כי קורס
יש מיני תכשיתין וקישורין מזומני' בעין וכשיש כלה מביאים
אותם ומקשרים בהם הכלה ומכאן באים לאח' שבאה הכלה
באופן שהם מוקרמים לכלה ומאחרים לה * גם בני ישראל
מתנחמים קורס כיון שהיה הכלה ובאי אחר סגובית כיון ש
כולם נקבצו באו לך כי חרבותיה ושוממותיה וארץ הריסותיה
כי עתה תכרי מיושב עתה היית חריבה ומקום שמחתיך
ס' רבוא עיירות אינו מחזיק ס' רבוא קנים באופן שנקבצה ארץ
ישראל והיא צרה וצרה במקומה בחורב' ומעתה תהיה צרה
מחמת יושב ורוב בני אדם * ואין כריק לומר שאם יקבצו כל
האנשים שהיו מקורס בתוכה טובים ורעים כי בוראי שתכרי
משוב יושב' אלא אעפ' שרחקו מבלעף מלהכנס בתורה ולא
יבואו בה כי אם בני אדם הדריק' בלבד ורחקו מבלעף ממך
עכ' תכרי מיושב מרוב הדריק' שהיו בה' עור יאמרו באו חזק
כו' לפי שקורס החורבן היה גם בירושלם שבמקו' שהיו עומדים
בפופים היו משתחפים רווחים ועכשו הוא אומר תכרי מיושב
ואל לא יהיו מרווחים לא אעפ' שאמרתי תכרי מיושב עכ'
הריוח שהיה דרך נס עוד לעתיד' כבראשונ' שיאמרו באו חזק
כר לי המקום גשה לי ואשבה דה' לל גשה ממני ואשבה לפי
גש עניינו הוא גש הלא ואין אומר גשה לי * אתם רמז
גורל הנס שהיה לעתיד שאעפ' שהם במצור מבלי מקו' ואמר
אדם לחבירו גשה לי התקרב עוד לי ואשבה שלא כדרך טבע
שהיושב כר כריק חבירו להתרחק ממנו וזה בהיותו כר אם
יתקרב עוד ארובה יהיה במרחב דרך השגחה * נאם גשה לי
ואשבה ישיבת ריוח והנה אשר יניח ה' לנו מתוך מעשינו
הטובים כמס' בסוף ההפטרה מי בכס ירא ה' וכו' והכונה לומר
כי אין להבה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים שנאמר יראת
ה' היא אוצרו שהכל בירי שמים חוץ מיראת שמים כדכתיב
בפרשה ועתה ישראל מה האלהיך שאל מעמך כי אם ליראה
וכו' ואם מי בכס ירא האשר בחר בנה' לאזכ' סגולה ומי הוא זה
ששומע בקול עבדו שהוא זהו כי זהו נקרא מלך זקן וסביל
ולזה נקלה ועבר לו וכן אדם שהוא שומע בקול עבדו שהוא
זהו ירא השאעפ' שהלך חסידים ואין מנה לו כי ההולך
בעצת' זהו הוא מלאכי בעה' והדריקים הם סובלים יסורים
בעולם הזה וזהו אשר הלך חסידים בייסוריו והם בהתמדה כי
אין מנהלו להאיר לו מהם ועכ' שומע בעצת' זהו שמייעבו
טיבטח בזה ה' הכלל בשם ישראל כדכתיב ולא דבר ה' למחור'
את עם ישראל לפי ששמו בתוך ישראל והוא מה שאמר הכתוב

דרוש א לפרשת עקב

קצ

כלומר כשהבנים והשוללים והרבעים הם מוכא דהיינו אחרים מעשה אבותיהם בידיהם אבל כדק' מיהיה בן רשע אין ראוי מיהיה נענם בעון אבותיו כי בשלמא רשע בן רשע מיהיה רע לו כחא כיון שחזו מעשה אבותיו בידיו ראוי להרע לו ועוד קשה פתח משכר מזכות בהאי עלמא ליכא איך הקב"ה מטיב בעה"ל למי שהיה צדיק וצדיק ולמה יאכל שכר בעולם הזה וכי תאמר מרב רב במי שיש לו זכות רב שיש בו כדי לאכול ממנו בעה"ל ולישאר לו לעהב א"ס כן למה אחריו חז"ל שכן מזכות בהאי עלמא ליכא והרי למי שיש בידו מזכות הרבה ה"ה כותן לו שכר מזכות בעה"ל ועוד כדק' רשע ויש בידו מזכות הרבה שיש בהם לאכול בעה"ל ובעה"ל למה יגיענו רע בעה"ל וזולת כל אלו דקדקו קשה להלום שאעפ"י שיש בידו מזכות הרבה ישמור הקב"ה שכרו כפול לעהב ולא יהיה נהנה מהם כלום בעה"ל וכך כדק' להביא בהצלחת הרשע א"ס הקב"ה רוצה לשלם שכרו אל פניו בעה"ל כדי להאביר בעה"ל א"ס כן יקשה ברשע רשע למה הענישו בעה"ל כי בורא אין לך רשע שיש בידו קצת מזכות וכיון שיש לו רעה ועונש בעה"ל א"ס כן שכר איתם מזכות הם שמורות לו לעהב והרי ק' לרשע ר' דק' שואכל שכרו בעה"ל וזה מה רשע בן רשע יהיה לו שכר לעהב והאקושי עבוס יתנהו ואסף כתחבטו בררש זה שאמר ירמיה דק' אתה ה' אי אריב אלך איך משפטים אדבר אתך מרוע דרך רשעים בלחה וכו' ואסף אמר כי קנאתי בהוללים שלום רשעים ארצה א"ס גם חבוקוק אמר למה תביט בוגדים תחרים כבלע רשע צדיק ממנו וכל אחר מהם אבאר במקומו בעה"ל ונלמד מהב"ה רב חסד מטה כלפי חסד והבטוחו בתורתו ועושה חסד לאלפים לאוהביו דהיינו כשהבני מחזיקי בברכי וזאתם לרדוף צדקה וחסד והוא צדיק בן צדיק אז הבה גמול לבן חסד כמפעלות אבותיו כי המזנות טעמה אבותיו הם תמורות לו לעהב כי שכר מזכות בהאי עלמא ליכא והיינו למי טעמה המזנות שהוא אבוהו בכולהו כל שכרו הוא שמור לעהב אבל בניו אוכלים בעה"ל מפרי צדקותיו של אבותיו ואין בזה שכר מזכות בהאי עלמא ליכא כי זה אינו אלא בבעל המנו מאינו אוכל שכר בעה"ל אבל הבן שואכל שכר מזכות אבותיו בעה"ל הוא משה ועושה חסד לאלפים וע"ז אמר הכתוב אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם ואכלו ירצה שיש לשבח ולשאר לצדיק גמור מזה לעצמו לאכול שכרו בעה"ל ובניו וזרעו יאכלו בעה"ל מפרי מעללי אבותיו וא"ס כד' טוב לו צדיק ששכרו של הבן הזה שמור לנוכח זכות אבותיו מיהנה ממנו בעה"ל ולכן הוא טוב לו בעה"ל וא"ס הוא רשע בן צדיק גם כן יש טוב לו מזר אביו שואכל מפירות מזכות אבותיו ואינו בן רשע עשה אי זו מזה הנה היא שמורה לו לעהב כי שם ילקה ויהיה כירון על רשעותיו ואחר כך יאכל שכר מזה טעם ועשה א"ס וא"ס הוא רשע רשע רע לו לפי שאין לו זכות אבות לאכול ממנו ואין לו מה שואכל בעה"ל כי א"ס עשה אינו מזה הקב"ה רוצה להאכילו ממנה לעהב וא"ס הוא צדיק בן רשע גם כן שכרו שמור לעהב כי שכר מזכות בהאי עלמא ליכא לבעל המזנות והנה שכרו איתו ופעולתו לפניו לעהב ומכאן אבותיו אין לו מה לאכול כיון שהיה אבותיו רשע לכן רע לו בעה"ל על איזה עון אשר חטא כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וכך היא המדה היסרה בארבעתם ובזה יתבאר משה בפרש' ואתחנן ומשלם לשונות אל פניו להאביר דהיינו משלם לרשעים בחייהם גמולם הטוב כדי להאבירם ב"הב וקשה שכן שוקראם מוכא הם רשעים שמוא' וכתוב אחר אמר פוקד עון אבות על בנים וכו' לשאול דהיינו כשהבנים מוכא הפוקד להם עונם ומענישם בעה"ל אמנם הדבר מוכא כי

שם דבר ברשע בן רשע שאינו מעשה אבותיו ולכן רע לו בעה"ל כי אין לו זכות ממה מיהיה נהנה בו בעה"ל וא"ס פוקד עון אבות על בנים מוכא וא"ס הוא מרב רב ברשע בן צדיק שהזאת שהוא מוכא של הבה ברוב רשעותיו אבל יש לו זכות אבות לאכול ממנו ולכן אמר קורס וירעת כי ה' אלהיך הוא האלהים האל האמת שומר הברית והחסד לאוהביו כלומר משלם לשונות אל פניו וכו' ירצה כי תראה רשע בן צדיק עומ' בהשקט ובבטחה אל תדנהו למשפט מעוקל רק ירוע תרע וירעת כי האלהיך אלן הרחמים שמחם על זה הרשע והיה ראוי להיות אלהיך בדרך מתן עליו על האמת רחמים אלן הם רין גמור והוא האלהים בברית התכלית לפי שה"ה הוא אמת שומר הברית והחסד לאוהביו וכיון שאבותיו של זה היה אהב את ה' ולא נהנה משכר מזכותו בעה"ל כי שכר מזכות בהאי עלמא ליכא לבעל המזנות כמו שפירשנו ושם הקב"ה איתו חסד לבניו של איתו הצדיק וזה היה בן רשע שלא אחז מעש אבותיו רק נהפך למכא של הקב"ה משלם הקב"ה זכות אבותיו אל מוכאיו א שני בעולם הזה ולא יצא לו זכות אבותיו לעולם הבא כי א"ס שני בעולם הזה ישלם לו להאביר מהעולם הבא בעונו אשר העוה והרבה לפשע וא"ס באולי יש בידו אי זה מזה אשר פעל ועשה הקב"ה ישמור לו חסדו לאחר שיקבל עונשו מכל חטאיו אשר עשה ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אביו מצד היום לעשות ירצה כלל גדול יהיה בידך ששכר מזכות טעמה האדם אינו בעולם הזה רק היום לעשותו ומחר לקבל שכרם ושם ואמר ויהי עקב תשמע' כדק' בן צדיק מרב שכין שאבותיו היה ק' וגם הוא כמותו בשכר שתשמעו את כל המצוות אז תאכלו עולם הזה בזכות החסד אשר נסבע לאבותיך ככתיב ושמעו חסד לאלפים לאוהביו ומתוך זכות אבותיך ואהבך וברךך ושכר מזכותי כולם שמורות לעולם הבא או יאמר ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד שכרם מזכות אבותיך האכילה אותך בעולם הזה כך שכר מזכותי ישמור ה' לך לתת לבניך אחרים שהוא הברית והחסד אשר נסבע לאבותיך כן יעשה לך גם כן לשמור הברית והחסד אשר נסבע לאבותיך לתת לאלפי דורו באופן מיהיה זרעך אוכל יחזק ומכא אביו שכר כפול בעולם הזה ומה שתאכל אתה בעול' הזה שהוא ואהבך וברךך והרבה ובירך פרי בטןך ופרי אדמתך וכו' הכל יהיה מכא אשר נסבע לאבותיך לתת לך ככתיב ועושה חסד לאלפי לאוהביו ולמנומי מזכותי וזכותך יהיה שמור לך לעולם הבא וגם יאכלו בניך מפרי דרכיך ומעלליך הטובים שהעשה ובשרש' אח"ל כל הברכות שאוכלים ישר הט' מברכותיו של בלעם אבל הברכות של האבות הם שמורות שכל ושם ה' אלהיך לך את הברית וכו' ושמעתי אומרי שרש' חז"ל גזירה שיה דכתיב כאן ואהבך וכתוב התם בבלעם ולא אבה האלהיך לשמוע אל בלעם וכו' כי אהבך ה' אלהיך ונלמד' שחז"ל רשע ושם לעתיד הברי' אשר נסבע לאבותיך ועכשו בדרך תהיה מכל העמים כלל תאכל הברכות שברוךך העמים דהיינו ברכת בלעם שמכינו בתור שבידך אותם וגם יש לרמוז שכתוב מכל העמים ובלע' היה כללות כל העמים כי באומות קם כביא ומנו בלעם ובזה דקדקו פמיות פסוק בדרך תהיה מכל העמים לפסוק ושם ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נסבע לאבותיך ועוד קשה דה"ל וברךך תהיה מכל העמים בואו התוספת כי יאמר ושם ה' וכו' וברךך תהיה מכל העמים ומדכתיב בדרך תהיה בלא וא"ו התוספת הוא לומר כי ברכת האבות היא שמורה ומה שתאכל עכשו הם הברכות שברךך תהיה בעול' הזה מברכות כל

דרוש א לפרשת עקב

כל העמים אשר בירכוך מהם ברכותיו של בלעם :
 וגמלו : למדן כי עיקר ספר הארץ הוא לעהב והוא מה
 אשר כל ירח ההולך בדרכיו אשר עשונו גדול
 יס לרא' האינו כדרך להיות נזון בעהב במתנת חנם או
 בזכות אחרים רק כל מתן סכנו מתוקן לו לעתיד ואינו אוכל
 עולמו בחייו וכשהוא הולך אל המנוחה לעהב כי הולך הארץ
 אל בית עולמו הוא הולך בדרכיו אשר פעל ועשה בעהב ולא
 כינו לו משכרו כלל אשריו כי שם יאכל מיגיע כפיו אשר טרח
 בעהב ויגיע כפיו כי תאכל בעהב שאינו ההנה משולחן גבוה
 במת' חסד כרכתי וחנתי את אשר אחוז אבל זה הנהה מיגיעו
 כי יגיע כפיו אשר תאכל בעהב וראוי אשריו וטוב לך אשריו
 בעהב שאכלו במדך בעהב פרי מזותיך וטוב לך לעהב ליהנו
 בכח מזותיך כחאמר חז'ל על הרחוקים מזדק' שהם ינוזים
 בזרוע ולא בתורת דרקה . וסעדה כבוא לביאור המאמר
 אשר הצענו ראשונה הלכה אדם מישראל שיש לו מנוחה כו' כי
 דרך להבין קשר דרשה זו בפס' והיה עקב . וע'ק' פלו מהו
 שיהא מותר ויתירכו חייב חטאת ואם היתה הסאלה מהו חייבו
 היה צורך התירוף חייב חטאת ועוד למה הוצרך ללמדנו משה
 מה מחייב מעום בונה ועוד נבאר מנין לנו שלא סמרו ישראל
 אלא שבת אחת וכן נבאר מ' אתה סבור שמה לרעתך כי זה
 לא יעלה על דעת להיות סבור כך וכן נבאר פ'את ישר'ל שאמר
 אימתי אתה הותן הסכר איך כתחשה עכשיו . אבל הנלמד
 מדקדקו חז'ל בפסוק או' את המשפטים האלה כי למעלה כתי'
 מכות וחוקים ומשפטים באו וממרת את המכונה ואת החוקים
 ואת המשפטים ו' . וכתוב המשפטים בלבר . ועוד מאי הלא
 דבראח מהלל ראוב'א אחריו . ועוד כפל וממרת ועשיתם .
 לכך דרשו ספרות' כאן ריב שבת ריקימ'א לן אבות מלאכות
 ארבעים חסר אחת מנין דכתי' א'ה הרבר'א אשר צוה ה' לעשות
 אותם בפסוק ויקהל משה אלה הם ל' ושלשה אותיות הם ט'ל
 זכאן כתיב והיה בספר שתשמעון את המשפטים האלה רהיני
 העונשים על אלה שהם ט'ל מלאכות המדובר וממרת' ועשיתם
 שהוא על פס וממרתם את השבת דאחיה וממרת' השבת בג'ם
 דכתי' הכ' וממרתם ועשיתם וכתוב נמי ושמר ה' אלהיך את
 הברית וכו' . ועוד איפשר כי חז'ל דקדקו בפסוק מאי והיה
 עקב דהילל ע'קב תשמעון וכו' דלא טייד לומר והיה בתחלת
 הענין וכן דקדקו חז'ל בפסוק והיה אם שמוע תשמעו שאם
 הכוונה למה שאמר אח' וכתתי מטר ארבעה הילל אם שמוע
 תשמעו כדכתיב אם בחוקותי מאי והיה . ועוד הילל אם שמוע
 תשמעו אתן מטר ארבעה מאי וכתתי מלא הזכיר קודם דבר
 אחר לומר וכתתי בול'ו העטף כלומר זאת ועוד אחרת על כן
 דרשו פס שחוזר למה שאמר למעלה בסוף למטר השמים
 תמתי מים והיה ספר זה לכס אם שמוע תשמעו זאת ועוד ספר
 אחר וכתתי מטר ארבעה בעתו וכו' וכן דקדקו כאן מאי והיה
 עקב וכן מ' ושמר ה' אלהיך ואו בתחלת הספר דהילל עקב
 תשמעון וכו' יסמור לך את הברית ואת החסד וכו' וכן דקדקו
 בפסוק שבסוף הפרשה הקדומת שאמר וממרת את המכות ואת
 החוקים ואת המשפטים אשר אכני מזון היום לעשותם סכל
 פסוק זה הוא מיותר ומהו ז' היום לעשותם . וחז'ל דרשו
 סמיכות הפסוקים היום לעשות המכות ומחר לקבל סכר' סכ'
 והיה עקב שהסכר היה בעקב באחרית הימים . ועכשו באו
 לדרוש כאן בפנים אחרות שדרשו בפסוק על מעלה שמירת
 השבת דכתיב בה וסמרו בני ישר'ל את השבת שהוא מקול סכר
 כל המכות שכתב ער אלה תאכנס לשמור מצותי ותורותי
 שכתב על יום השבת וכתוב נמי בשבת וישבתו העם ביום
 השביעי וס' נאמר שבת היום לה' ואמר ג' פעמים היום . וכאן

רמז משה לישראל להזהירם על יום השבת ואע"פ על רברים
 שאין בהם חייב חטא וזה בסוג' ופקילה במזיד כמו לטולטל
 קני הממר' שאין בזה שום חייב מהו שיהא מותר והסב' שמו'ת
 יס בזה איסור גזיר' דרבנן משום מרכיב קני מנו' שהמרכיב
 חייב משום בונה ולפי שהאר' כפי סכלו לא יהיה זהיר בטולטול
 קני הממרה באומרו כיון שאין בטולטול שום בגין ואינו
 מרכיבה לא יחוס כל כך . לזה הזהיר משה רבינו ע'ה ואמר
 וממרת במשמרת שבת את המכונה אשר כו' חכמי בגדיותיה'
 ואת החוקים שיש כמה דינין בענין השבת שאין בהם טעם
 כמו מרכיב קני ממרה שאין מוכיח בגין בכלים והוא כמו
 חק ומ' יס בו גזירת חייב . גם את המשפטים שהם רברים
 שהסכל גזר אותם כמו הבונה בגין ממ' שיש בו דין משפט
 מות ואמר אע"פ שבבנין השבת לא נתבאר בו כי אם מלאכה
 ממ' כמו מלאכה בגין סקרקע וכיוצא בה מכל מקום הזהיר
 עכשו ברמז וסמרו בני ישר'ל את השבת אפילו על מכות
 חכמים בגדיותיהם והחוקים שיש בעניינים שאין בהם טעם
 כמו מרכיב קני ממרה והמשפטים כגון בגין ממ' אשר אכני
 מזון היום בענין וישבתו העם ביום השביעי ואיפ' ש'כום פס
 בענייני המשפטים שהם גוף המלאכות והאבות ממ' כל אלו
 צריך אתה לעשותם ולא לבטל שום אחר מהם . וילפי חז'ל דלא
 סמרו ישר'ל אלא שבת אחת מדכתיב וישבתו העם ביום ה'
 רקשה דהילל וישבתו העם למה הוצרך לומר עוד ביום השביעי
 ומה גם סכר נאמר למעלה אל יכ' אים ממקומו ביום
 השביעי למה חזר לומר ביום השביעי וע'ק' דרך היה לו לומר
 אל יכ' אים ממקומו ביום ה' ויעשו כן לא בא לומר' שלא שבתו
 העם אלא אותו יום השביעי . ולפי שאיפשר לאדם להיות סבור
 שמה לרעתך כתי' לך את השבת . והכוונה יתבאר ע'ס מה
 שכתב ה'ם במז'ל פ' מהלכו שבת וז'ל רחוייה שבת אצל סכר'
 כשמות וכו' ואסור להתממה בחילול שבת לחולה שיש בו סכנה
 שנאמר אשר יעשה אותם הארץ וחי בהם ולא סימיות בהם הא'
 למית שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד
 ושלום וכו' עכ' והנה האדם לכאורה יהיה סבור לומר לרעתך
 נתי' לך השבת שהאר' מוזהר שלא לחלל שבת ולשמו' משמרתו
 אפילו במקום שיש בו סכנה כי מוטב סימיות האדם ואל יחלל
 שבת וכמא' לפי זה אזהרת שבת היא לרעתו סימיות בה כיון
 שאין חקוקין לו להחיותו מפני איסור שבת . לז' אע"פ שאני
 מזהירך יותר על שמירת שבת ככל חוקותיו וכל משפטיו אל
 תהא סבור לומר כי לרעתך נתי' לך השבת שחומר השבת הוא
 לשמורו בין בהיותך בטובה ובירא אולם כיון בסעת רעתך
 שמתוך לך רעה וסכנה של מות אתה צריך להזנו' שמיר' שבת
 וימות בה ולא יחיה לכן אמר לא כתי' לך השבת לא לטובתך
 וחי בהם ולא סימיות בהם כי מה תועלת יש בשמירת שבת
 וימות טוב לחלל שבת אחת על קיום נפשו וישמור אחר כך
 שבתות הרבה . ואם כן לטובתך וקיום נפשו' כתי' לך את
 השבת לעב' נפשו' שנאמר והתענג על ה' וזית' לך משלות לבך
 ולא לקיים השבת לרע לך שיהיה לך סכנת נפשו' מחמת שמיר'
 שבת . ואיפשר שדרשו גם זה בפסוק אשר אכני מזון היום
 לעשותם שהוא שמירת השבת דכתי' וישבתו העם ביום השביעי
 כי צריך תנאי אחר שבשמירת השבת יהיה לך חיים . והיה לך
 הוייה וקיום בעולם לשמור שבתות הרבה זהו אשר אכני מזון
 בענין ויס השביעי לאפוקי' אם בקיום השבת יהיה סכנת מות
 שלא יהיה לך הוייה בעולם אז איך מזהר לשמור השבת כי יש
 לך רשות לחלל לשמור שבתות הרבה . אמרו ישר'ל לפני
 הבה אימתי אתה נותן לנו סכר המכות שאנו עושים . הוא
 נקשר למה שאמרנו שבשעת חולי ורעה יחלל השבת ואמר יס'
 למה

למה לזנו תלול שבת כרי לחלל ולקיים מצות והרי טוב למות
בשמינית שבת ולא מצות ולא סכרן של עה"ז כי סכר קיום שבת
הוא בעולם שכולו ארוך. לזה אמר הקב"ה סכר המצות הוא
בעקב לזהב ואם ימות גבר בסביל מלא לחלל השבת הוה
מעפיר כל סכר עה"ז שהיה יכול להרוחח אם יחיה בקיו' המצות
אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. עוד איפשר שאמר שמה
לרעתך וכו' כי מצינו כסחט' ארס הראשון ביום הסמי כעקדס
היום הגזן עליו וכתבפר עונו ואמר מזמור סיר ליום השבת
וכמבא פיוס השבת ניתן להגזן על רעות וחטאות האדם ולא
להרויח טובה ולכך שמרוהו באלום כהגזן לפי סכסכו מחטאו
מל יס והוכרסו להבגת שבת ואם לא מיתן אלא להגזן לא נחוס
בשמירתו אלא למי שיש בו חטא ועון ולא לאנשים כשרים שלא
חטאו כי אינם כריכים להבג' השבת לזא לא ניתן לא לטובתו
של אדם להוסיף לו זכות וזרקות כדכתי' והתענג על ה' שיהיה
אדם בטובה ויהיה לו סכר אמרו ישראל כיון שהשבת הוא
לטובתו של אדם והקב"ה יתן לו משאלותיו בסביל שמירת
שבת אם כן סכר שמירת שבת המצות אימתו אתה מותנס לו
בי איך אנו כריכים לזאתו סכר כיון שהבטחתנו על שמירת
שבת שתתן לנו משאלותינו. אמר הקב"ה שאר כל המצוות הם
לזהב כי סכר זה של ויתן לך משאלות לך הוא מהפידו' וכפי
דרך חלל מתיישב מה שאמר והיה עקב שאמר משה ושמרת
את המצוה וכו' והיה הסכר בגזו לעקב בעה"ב מלכר מה שיתן
לך המשאלות לך שהוא פירות השבת. ער כאן.

נתיח' בידו את יהוה ואת הכלים והוא נתן לו כחו לאלוה
ואזיל ומורו בית אלהיו. וכפל לומר ואת הכלים הביא בית
אזכר אלהיו על זמן סכסכו ליהויסין ואז הביא שאר הכלים
ככתוב בספר מלכים ויקח חמדת הכלים והיינו העולות
והמנורה ואת הכלים האלה הביא בית אזהר אלהיו. ואמר
המלך לאספת להביא מבני ישראל ולא מבני לוי לפי שרובם
היו מקוטעי אבבע כדי שלא לסורר לשני העז' כדכתיב איך
נשיר את סיר העל אדמת נכר הלא המה המסוררים במקדש
בני לוי וקטעו אבבעותיהן כמחלל לכך היה להביא מבני ישראל
שלא יהיו בעלי ממון והיו מזרע' המלכות ואם באו יס בתוכם
אחיה בעלי ממון או רעי מראה ותואר לכך היה וזן הפרתמים
רהיונו פרי תמים כפי' רבינו עשריה זל כלומר שיהיו מזרע
המלכות פרי תמים שהם ילדים אשר אח בהם כל מאוס אפילו
ריבוא רכוסילתא ורקרקו כן מרכתיב מאוס בל' ולא כתיב
מזל לומר שאפילו מה שאינו מוס שהוא כפי' ריבד' רכוסילתא
כיון שהוא מאומה רע לא ימצא בהם והיו טובי מראה ואפפי
סכסכור האדם יפה לחכמה כמו שאמר בגמרא והא איכא
ספירי וגמירי ואמר אי הווסנו הווסנו גמירי טפי מכל מקום יהיו
אלו טובי מראה ומשכילים בכל חכמה במה סקבלו מרובם
וגם יהיו יורעי רעת אחרס דבר מתוך דבר ויש אדם מבין
ויורע ואינו יכול להבין לאחרים את דבריו לזא ומצינו מרע
סויהיה בהם כח להבין לזולתם המרע שלהם ואפפי' שהתורה
מתתת כחו של אדם שהרי נקראת תוסיה' לזא ואשר כח בהם
עם החכמה יהיה להם כח וגבורה לעמוד בהיכל המלך שיהיו
תמיד בעמירה ויהיו יכולים לאנוס עצמם מהסחוק והסניה כל'
וגם יהיה בהם כח ללמוד ספר ולסון ספרים שיהיו בקיאים
בלסון ספרים במקרא ובמכתב. וימן להם המלך מזונס כדי
שלא יהיו טרורים וימנעו מהסגת החכמה לכך הזמן להם
דבר יוס ביומו כמו שהיה לישראל בירידת המן כי לא ניתנה
תורה אלא לאוכלי המן שלא היה להם טרדת המזון וימן להם
דבר יוס ביומו שתהיה הסעודה כפי הזמן והיוס בזמן החוס
מאכלים קרים ובזמן הקור מאכלים חמים וזם וימן משתת
שלא אמר יין משתתהו לרמוז על סתיות הרבה של יבנות משונות
כפי הזמן. ויהי בהם מבני יהודה שאפילו בשעת הקלקלס
כתיב וישחטו ספיר עזים ויהור' גבר באחינו להי' הוא מההיגס
ולכך בניו כזרצו במאכלס. עוד יאמר ויהי בהם מבני יהודה
שהביל את יוסף מנוב של אריות ונחשים סנאמר והבור ריק
איך בו מים ואחלל מים איך בו אכל נחשים ועקרבי' יס בגס
הכיל תמר ושמי במיהמן האל לכך זכות יהודה היה סינע לאלו
הארבעה הייכאים מזרעו. וינס דניאל על לבו הורה בזה
ססירות דניאל ויתר מחביריו שהוא המתחיל בזריות המצוה
וינס הדבר על לבו אפי' סיקחו ממנו רוחו ונסמתו עם ממתו
שלא לאכול וממ ביקס דרך טבעאולי ימצא חניה כמו שעשה
יוסף לארונתו בתחלה וימאן ואחר כך ויאמר אל אשת ארוננו
הן ארוננו סביקס דרך טבע אולי יכלל. ומה שהחמיר כל כך
דניאל למסור כססו על הדבר הזה הוא לפי שראה שר הסריס'
ססס להס סמות של עז' כרי לקרבס לטומאה אז וינס דניאל על
לבו להתרחק יותר מהס כי אמר זהו להעביר על דת ישראל
ולהכניסם תחת כח סיטרא דשמאלא וינס דניאל על לבו אשר
לא יתנאל וכו' ויבקס מסר הסריסים אשר לא יתנאל וכלי ספק
סדבר גדול ריבד דניאל לפני אספכו שהיה איס ספכו זועפים
כפי' רבינו סעריה זל ואמר לפניו סלחם מנואל היה פת בג
המלך ולא הקפיד כנגדו זהו נסיונות חן סנתן לו אהיס בעיני
שר הסריסים וכפי דרך הרמא זל סנמא סכו על רניס לעשות
רצונו ואמר ירא אני על שאר החברים אשר למה יראה את

סדר עקב דרוש ב

מדרש

נתחום' והיה עקב חשמשו ושה למח אירא
בימי רע עון עקבי יס בני חבור שמו ש
חקב' שנתן חרות לישראל שבת תריג מצות קלות וחמורות
ואין בני אדם משגיחין בהם אלא משליכין אותם חחת עקבותם
לומר שהם קלות למיכך חיה דוד בחיירא מיום הדין ואומר איני
סחויירא סן המצוות החמורות שבתורה שחם חמורות מסח אני
סחויירא סן המצוות חקלות שסא עברתי על אחת סרון אדם
עשיתי אם לא לפני שחיחת קלה ואחת אמרת הוי זהיר בסצות
קלה בבחמורה לכך אמר למח אירא וכו' לכך נאמר והיור' עקב
חשמשו ושה חנחמדים מחזב ומפו רב וכו' אבר דוד לפני חב'ח
רבון העולמים תאמר לפני שחם מחוקים בפרתי בהם ח' אלא
גס עבדך נודר בהם בשומרס עקב רב מח רב סוכך אשר צננת
ווסטרן של מצות קלות.

ידוע

הוא סכפי העבודה שעובר האדם להב' יגמלהו
הכזרקו ובמרה שמווד לעבור את הסית מורר
לז לתת לו כדקרתו. וזה מבואר בענין דניאל חכמה מיסאל
והזריה שאפפי' שהיה לב כולס לשמים כפי' רניס עלס במעל'
על כולס כי הוא היה ראשון לדבר סבקרונה כדכתיב וינס
דניס על לבו אשר לא יתגל ויעבור עליו מה וכיון סמסר כססו
על קידוס ה' יותר מחביריו. גס הקב"ה חלק לו בבינה ביתר
סאת יותר עז על סלשת ריעיו כדכתיב והילרי' הלה ארבעתס
נתן להם האלהים מדע והסכל בכל ספר וחכמה ורניאל הבין
בכל חזון וחלומות. ובוז כבוא לביאור פסוקי תחלת
ספר דניאל האומרים בשנת שלס למלכות יהויקים מלך יהודה
בא וכו' וירוסלס ויכר עליה. שיש לרקרק כי בתחלה היה
המזור ואחכ העלייה לירוסלס ואם כן כך הילל ויכר ויעל.
אחכס כאן רמז סכספס הראסונעלה לירוסלס ויהי לו יהויקי'
עבר ב'סנים ובסנת שלס למירר ויכר עליה ובחטאת ישראל

דרוש'ב רפרשת עקב

אזנים ב' עינים ב' נקבי החוטם והפה ושתי ידיים והעמידו הוא המיל' ונזהר אני מבאר גם כן מחז' מה פרי ארמיתך אין בהם חטא ועון כך פרי בטןך - רא פרי ארמיתך מכפרים על פרי בטןך שנאמר וכפר ארמיתו עמו - כי באה לרקק דה' לל' וברכך בפרי בטן שאלם כבר הוא פרי בטןך מהו וברך פרי בטןך - לזה רש'ו שיברך בניך שלא יהיה בהם חטא ועון בפרי ארמיתך רא סיכ' פרי ארמיתך על בניך שיהם פרי בטןך שאלם יתמי' בו מיתה והארס עץ הסרה יקח עץ הארץ לכפר - עוד חרשתי וברך פרי בטןך שירדע כי אשה מזרעת תחלה וולדת זכר ואם איש מזרע תחלה יולדת נקבה וכאן יברכך ה' בפרי בטןך שהוא ממך כי אתה הזרעת תחלה ועכ' יהיה דומה לערי ארמיתך שיש בו עישור ואינו ז' מילה סיהיו לך בני' זכרים - עוד ירצה וברך פרי בטןך ופרי ארמיתך דגנך וכו' על הארמה - הכוונה להיות כי אין הברכ' שורה כי אם בארמיתך שהוא ברבר הסמיו מן העין לכן אמר וברך פרי בטןך לפני ארמיתך שג' אלפיך אעפ' סיהיו על פני הארמה בגלוי על פני הארץ יברכך ה' זה שמעתי מפי בני' וכו' וסמך בריך תהי למר שלא תחוש לברכה זו שמאל יהיה בה זר קמאה כי בריך תהיה ומבורך מפי כל העמים - ולא יהיה בך עקר פירשו בו. למי שמצינו שנעקרה הק' על הברכ' שברכה לבן אחותינו את ה' לא לפי רבבה ותהי עקרה עד שהתפלל עליה יצחק ואתה אעפ' שברכך העמים לא יהיה בך עקר ועקרה כמו שארע בברכת לבן והסיר ה' ממך כל חול' שמתוך מעשיך הטובים יסיר ה' ממך כל חול' וז' ממך כלומר מתוך מעשיך ואמר כל חול' שרש'ו חז' זה עין הרע שכל מתיס בעין הרע וא' בריך כל הארץ וז' אעפ' שכל העמים יברכך לא תחוש לעין הרע כי יסיר ה' ממך כל חול' שהוא עין הרע הכולל כל החל' כולם וכל מדוי מצרים הרעים אשר ירעת מעיקרא לא יסוים בך - עוד ירצה והסיר ה' ממך כל חול' אשר בך וכל מדוי מצרים אשר ירעת לא יסוים בך מאחר שהחליים אשר כבר הם בך יסירים ה' ממך מכ' שכל מדוי מצרים שהם מחרש לא יסוים בך מפי בני' וכו' ואיפשר לרמוז מחז' מתיס מאה הצט הם בעין ואחר במ' תת כל ארס כי במלת ממך י' גימטריא מל מאה וכל חלי הם כח וסיר כח חלקים מהעין הרע וישאר חלק אחר מהעין וחלק אחר ממיתת כל הארץ ובהם הם שקולים סניהם ואבלת את כל העמים י' לך רשות לאכול בכסיהם ואין בהם גזל לפי שמה שהאלהיך נתן לכל העמים עושר וכססים הוא לך בשבילך כי מתמצית ישראל כוונים האומות לא תחוש עיך עליהם וכו' כי מוקש הוא לך ירצה מה שכתוב והיה אשר תותירו מהם לשמים בעיניכם ולנכמים בצדקם כמזל אותו מוקש הוא לך בשבילך. שחמלת עליהם להשאירם ולהותיר מהם - ובסדרש רבה והיה עקב מה שכתוב למעלה וירעת כי ה' אלהיך הוא האלהים האל הנאמן אמר רבי חייא בר אבא לאהבו של מלך שהפקיר אכלו פקדון ומת אוהבו של מלך בא בנו ומבקש הפיקדון מידו אמר לו תן לי הפיקדון שהפקיר אבי אצלך אמר לו המלך מצאת א' טוב ממני לתת לו הפיקדון שאולי לא שמרתי אותו ולא קיפלתיו אותו - כך כשחטאו ישראל בימי ירמיהו אמר לו הבה לירמיהו לך אמור לישראל מה מבוא אבותיכם בי עולעל מה שנשבעתי לאבותיכם לא קיימתי לא בירכתי אתכם ע' משה אמרתי לו שאלו מוכיז אתכם ברכות גדול רכתיב ואחרי כן יבאו ברכות גדול לא כך עשיתי שנאמר וינזיחם בכסף וזהב לפיכך אמר משה ומשמרו את השבועה מן ויפדך מבית העבדים אתה יורע שהוא האל הנאמן - ויש לשאול שכל דרשה זו מתייחסת לפסוק וירעת כי ה' אלהיך הוא האלהים האל הנאמן ואיכה ענין לפסוק והיה עקב' ומיה

פניכם וזעפים מן הילדים וכזכפי זה אני מבאר מ' אחר כך גם כן את עבדיך שמרבר על חכניה מיסאל ועזריה - ולערך פשר הסרסוס נתפעל מרברי רכאל ואח' אוי לי אם לא יאכלו ואחתיב ראשי למלך כי מי יעבור על רבר מלך מלטון והעמבר חייב מיתה ואוי לי אם יאכלו כינן שאינו ברכונם ובלבדם לב ארס יסנה פניו כי לב שמח ייטיב פנים ובהיותם עבדי' ישתנו פניהם ויהיו זעפים ואני רוצה לעשות רצון ארמיתך שתתמלא תאוותיה להיות לילדים הללו תואר פנים ולזה אמר ירא אני את ארמיתך המלך אמר ארמית כנגד חלוקת ארס יאכלו שלא כרכונם אשר יראה את פניהם וזעפים ואמר המלך כנגד חלוקת ארס לא יאכלו מעובר על גזירת המלך ולזה אמר אחר כך וחייבתם את ראשי למלך ולכך נשתלק שר הכרסית מלתת להם המאכל וכתנו על ידי המלצר ובה נתנו ה' לחן ולחסד בעיני שר הסרסוס ואז אמר למלצר גם כן אב עבדיך שלא תמתין עד סוף העשרה ימים שלא יזיק לנו ואין מרפא אח' כך לא הנסיון יהיה לעשות גם כן ממאכל למאכל עד זמן עשרה ימים ויראו לפניך מראינו שאעפ' שדרך טבע הדמיון פועל ואיפ' שתרמה לך שנשתנה המראה שלנו וטוב היה שיראו מראנו לפני ארס אחר שאין בו דמיון - עכ' אכחנו רובים כי יראו לפניך מראינו וכאשר תראה עשה עם עבדיך גם בזה רמז שאין לחוש אעפ' שיראה מראיהם טוב רתינח במראה אבל לענין ההכמה יהיה מטעם מאכל הארעונים לא ואשר תראה עשה וישמע להם לרבר הזה ללכתם כל עשה במסך העשרה ימים והיה כות' להם הפת בג' והם היו מחליפים עם אוכלי הארעונים וז' ויתנו לנו מן הזרעים כוללמקצת ימים עשרה קודם שנשלחו היה המלצר נושא את פתבגם ויון משתיהם וכו' ולמדנו מכאן כי כל מה שיחפץ האיש להתקרב לעבורת ה' כן יקריבוהו ה' ויורנו בדרך יבחר - וזהו הנרצה בפרשה שלנו שאומר והיה עקב תשמעון וכו' וירצה כי שמחה וגיל תשיגון עקב תשמעון את המשפטים הלא כי אין והיה אלא לשון שמחה ולא מייבועי החוקים שאין להם טעם וכן המצות השמעינות שאין להם טעם ספשוט הוא אשר יעשה אותם הארס לעשות רצון יוצרו אשר צוהו לעשותם אלא גם המשפטים שבמשפט יסר יעשה אותם הארס מבלי היות גזירת הבורא יתברך לפי שהשכל שופטם ראוי שלא תעסו אותם לא בכחינת סנה הכה לעשות ובאתם לקיים רצוני ית' - ולזה אמר כאן משפטים ולא הזכיר מצות וחוקים ככתוב בפסוק הקודם לזה - ובספר שתשמעון צווי השית במשפטים ומצותם ועשיתם אותם לא מחמת עמך ולא מחמת סכרן כי אם השכר הזה בלאחר יר כעקב שארס רע בו כך אחת כשיש בחינת הסכר ושמרתם ועשית' לאהבת הבורא ית' - גם הקבה ישמור לך הברית והחסד ואהבך וברכך שכל מה שאתה אוכל הוא פירות סמות לך מאהבה וברכך במזון והרבה בבנים וברך פרי בטןך סיהיו זכרים כמחז' למה הקים פרי בטןך לפרי ארמיתך מה פרי ארמיתך בריך עישור כך פרי בטןך בריך עישור זו מילה - ויש לרקק מהו שאלה דלמה הקים וכו' עשור קשה התירוץ הזה שבא להזהיר על המילה והדי כבר נתפרשה בתורה ולמה נזכרה דרך רמז - וכל' שחז' הקים למה הפסיק בין שם מיני הבעלי חיים שהם ארס ובהמה בפרי הארמ' שהוא הצומח כי יות' התייחסו' יש בין הבעלי חיים המרברים עם שאינם מרברים - ועור קשה מ' וברך פרי בטןך שאלם כבר הוא פרי בטן מה צורך עוד לברכה והלל וברכך סיהיה לך פרי בטן לז' מה פרי ארמיתך בריכ' עישור והכי קאמר וברך פרי בטןך סיהיו זכרים שברכי' עישור שהוא המילה ולא - היו נקבות שאין בהם עישור וז' המילה שנקראת עישור לפי שיש בארס ב'

מהוזה עומד מה כתוב למעלה וירעת וכו' ועוד כריך להבין במשל מההפיקדון שהפיקדון האבות ביר הכה וכו' ויפיקדון לקחת אותו ויעמי ספירט מהפיקדון הוא שיהיו בגיו אמתה מיוחדת להקבה כדכתיב כי ירעתיו למען אשר יבנה ובימי ירמיהו ביקשו אותו פקדון שלא היו רוצין רק לעבוד עז ולא לאלה אברהם אביהם ואינו כראה אכלי פירות זה וכלער עדיקדון חזל מס והיה עקב תשמעון רלא סייך לומר והיה בתחלת הפרשה וכך הלל את תשמעון את המעטיו וכו' ושמר האלהיך וכו' וכן רדקדון למעלה בפסו והיה אם שמוע שדרסו חזל שמוע לענין שלמעלה למטר השמים תשתה מים והיה שהבר זהו אם שמוע תשמעו וכו' ועוד קשה דהלל יסמור האלהיך לך את הברית ואת החסד ראוי בפסוק הזה בזה שאלוהיה עקב תשמעון ושמרתם ושמר האלהיך כו' ועוד קשה דהלל וישלם ה' לך הברית והחסד אבל ושמר מהו ענין שמיר וז' לזה דרשנו מה כתוב למעלה וירעת כי האלהיך וכו' האל כנאמן מלהלך למלך כו' והענין הוא כי המלך עלה חמתו באפו לשתת שלא שאל ממנו הבן חלק מהפקדון כי אמר יאמר שאל נקחויב ממנו לאחרים ורצה לתבוע מהפקדון אביו ואז טוב לו אבל הבן בא לתבוע כל הפקדון מידו וזהו רה שלא הוצרך ל הפקדון רק באותו נפשו בא לשמו' מקום הפקדון ולקחת אותו מידו וז' שפעים במאמר בא בנו ונבקש הפקדון מידו אמר לו תן לי הפקדון שהפקיד אבא אצלך שהוא ענין כפול אמנם תורה שלא בא לקחת הפקדון לשום דרך כי אם לקחת אותו מידו שאינו רוצה שיהיה פקדון בידו וראייה מדבריו שאמר לו תן לי הפקדון שהפקיד אבא אצלך כלומר שאיני חפץ שיהיה אצלך שאם לא כן הלל תן לי מאותו פקדון שהשע' בריכה לו כד אברהם הפקיד ביד הבה חסד לאברהם והבה שמר אותו חסד לבניו במע' שיהיו בריכין לו ואף גם זאת בהמת' בבריתם לא כיכה להם כלום מהפקדון אביהם רק מכח אהבת אברהם אזהבו ומשמרו השבועה שנשבע לו וכל הפקדון של זכות החסד לאברהם עורנו עומד באיתנו ובימי ירמיהו ביקשו לאכול כל הפקדון שהניח להם אביהם אמר הקבה מה מצאו אבותיהם ביעול כי רחוק מעלי ירצה אם בזמן שנתרחקת מעלי דהיינו בארץ מצרים כי הייתם גוי מקרב גוי מה אלו עש' הייתי כפרע מהפקדון היה לכם לומר שזה דר עול כיון שלא נתנו אלא בתורת פיקדון אין לו לפרוע ממנו חובי וכיון שנתחייבתם לי והיה לי ליפרע אותה טעה מהפקדון שבידי מאברה' ולא עשיתי כן כי אם הפקדון היה שמור כולו ככתחל' אם כן מה עול מצאו בי בזמן שרחקו מעלי ונתחייבו שהרי הצאתי אותם ממצרים ביד חזקה ולא אמרו איה ה' המעלה אותנו מארץ מצרים ואם מן ויפרך מבית עבדים אף על פי שהייתם חייבים ולא כיכה הפיקדון ממנו תרע כי הוא האלהים האל הגאמן שומר הברית והחסד שהוא הפקדון עורנו קיים ועומד ויביאת מצרים היתה מכח השבועה שנשבע לאברהם ולכך אנכי מצוך ושמרת את המצוה ואת החוקי ואת המעטיו וזהו שכתב מצד עצמו עקב תשמעון את המעטיו והפיקדון והיה שמור כבראשונ' כי ושמר האלהיך את הבר' ואת החסד אשר נשבע לאבותיך ואת מצד אהבתך ואהבך וברכך והרבך כי כפי אהבתך ורבנותך יגמלך הכדקתך וכו' ובה נבא לביאור המאמר שהענין ראשונה ויש לדקדק בו א' קשר הב' כתובים והיה עקב עם פסוק למה אירא וכו' ומה הקשו בכל אחד משניהם ומה ענין הקדמ' זו שהקרינו לומר יתברך שמו של הקבה שנתן תורה וכו' והלל הקבה נתן טפה מצות קלות וממורת וכו' וכן נבאר מה ואתה אמרת הזהר במצוה קלה שאין כחיה פתוח במקרא כי אם ר' אומר הו זהיר במצוה

קלה כבחמורה ואיך הנה אומר ואתה אמרת פ' מאמר ר' שאמר כך וכן נבאר מה דור שאל מפני מהן מתוקי כפרתי בהם חו' מדבר זה אין לו הבנה כי הוא היה מלכה שבת התור שהיו מתוקה מרבה ואיך הוא אומר כפרתי בהם חו' ונבא כל הכעת דברי המאמר ונל' ע' עדיקדון מל' והיה עקב בתחלת הפרשה רלא סייך לומר והיה בתחלת הענין לא במסבר אחר ענין אחר הוסיף עליו לומר והיה וכך היה ראוי לומר עקב תשמעון וכו' ועוד קשה דהלל עקב תשמעון יסמור ה' לך את הברית ואת החסד ואיך הנה אומר ושמר האלהיך כו' ועוד קשה מהפסיק בענין המעטיו בין העשייה והשמירה שאלו עקב תשמעון את המעטיו האלה ושמרתם ועשייתם כו' וכך היה ראוי לומר והיה עקב תשמעון ושמרתם ועשייתם את המעטיו האלה ושמר האלה וכו' ועוד קשה שדורס הפרשה הזאת הזכיר מצות וחוקים ומעטיו שכן אומר ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המעטיו וכאן לא הזכיר זולת מעטיו בלבד לזה הביאו פסוק למה אירא בימי רע וכו' פס' לדקדק בדברי דור שאמר למה אירא וכו' מי אמר לו סיירא ע' שהיה בא לומר למה אירא ואם הוא יירא מפני עון עק' איך לא עיך לשאול למה אירא לזה דרשו שאמר דור אני ירא מהמצות הקלות וסיעור הכתוב כך הוא שמעו זאת כל העמים ענין המיתה ואטה למשל אנוי שכל בני ארס' אומרים ביהם סימותו ואי כוטה למשל אנוי ונותן תמיר לנבדי יום המות וכי תאמר ולמה חדרת את כל החרדה הזאת לזכור יום המות תמיד לזה הסיב ואמר שאירא בית דע טהם ימי הקבר מעון עקבי יסובני וביאור הענין שיתברך שמו של הקבה שנתן תורה שים בה תרי"ג מצות כלומר שבמלת תורה יש בה רמז התרי"ג כי תור' עולה תרי"ג שזוהי משה ועם אנכי ולא יהיה לך ששמענו מפ' הגבורה הם תרי"ג הרי שכלל המצוה כתיבת תורה להורות כי בהטורפות כל המצוות היתה תורת' תמימה ויש בני ארס' שמסליכין את המצוות הקלות תחת עקבותיהן ובה אינן משלימין ענין התורה שהם תרי"ג מצות ודור אמר איני ירא מהחמור כי אני זהיר וזאת בהם ממה אני מתיירא מהמצות הקלות שאל עבדתי על אחר מהן אם עשיתי אם לא כי זולתי בקיום הקלות והן אמת כי מי שלא קיים מצוה אחת או ב' מפני שלא באו לידו או שלא דרך אחרים אינן עון אבל אם באו לידו וזלזל בהן ומפני הזלזול לא קיים אותם חזר להיות עון בידו וזהו עון עקבי שזלזלתי בהם שלא לקיימם וזהו המלכות תחת העקב וזה העון יסובני כי אתה אמרת הו זהיר במצוה קלה כבחמורה כל שנתנו דבר זה בפסוק והיה עקב תשמעון שאלמר הקבה ושמרת את המצוה ואת החוקים והיא שמירת המצות האלה בתנאי שנקב שהם המצות הקלות שארס' דע בעקבינו תשמעון ותודרו בהם כבחמורות מפני המעטיו והעונשים שפון עקבים יסובם לביהנס' ולכן אמר דור אירא בימי רע מעון עקבי יסובני לביהנס' הרי עון זלזול המצות הקלות ודור גם כן בא לשבח בקיומן שאמר הכתובים מזהב ומפז רב ומתוקים מרבה ונופת צופי' ומתוך שבה זה יש דר כפירה לפי שכתוב דבש מצאת אכול דייך ורוב הדבש מקיף אמה שבמעיו של ארס' אם כן שאל גם כן התורה חס ושלום כי ברוב לימוד התורה שבע הארס' חו' כדבש דכתיב פן תשבחנו והקיימותו והרי נאמר לא ימוס ספר התורה הזה מפיו והגית בו יומם ולילה לכך שמך ואמר גם עבדך נזהר בהם בשמדם עקב רב מה רב טובך כי בממור המצוות שהם קלות וארס' דע בעקבינו ים בהם מה רב טובך ואם כן מכאן חתה דרן שתמיד יהנה בהם ויעסקו במצוות לעולם

דרוש נ לפרשת עקב

סדר עקב דרוש נ

מסכת

קירושין ושםחם את דברי אלה עם חם שנכסלו דה כסם חיים בשל למלך שהכה את בנו. מכה גדול וחנית לורטיית על מכחו ואם לרבוני כל זמן שרטייתו על מכתך אכול כל פח שהנאך ושחה כח שהנאך ורחוק בין בחמין בין בצונן ואין אחת ניווק ואם אחת מעבד' חרו אחת מעל נומי כך אמר לחם תבל' לישראל בני בראחי כבם יצ'ור בראחי ר'ו תורה תכלין כל זמן שאחם עוסקים בח אינו שולט כבם שנאמר חלא אם חייטיב שאח ואם אין אחם עוסקים בת אחם נעסריהם כידו שנאמר ואם לא חטיב לפתח חטאת רובץ ולא עוד אלא ששטאו ופחחו כך שנאמר ואליך חשוקתו ואם אתה רוצה אחת מושלו שנאמר ואתה חב.

ידוע

הוא שהמקבל עליו עול תורה הוא מתגבר על יצרו הרע ונמסר בידו כרכתיב אס רעב שובאך האכילהו לחם מ'צהר הוא סוכאן של ארס האכילהו לחמה של תורה ואחלל אס פגע כך מנוול זה מסכהו לבית המדרש אס אבן הוא נימוח כו' ועל זה אמר הכביא יצר סמוך תכור שלום שלום והכונה לומר כי ה'צהר נולד סמוך לביתו לאויר העולם כדרכתיב לפתח חטאת רובץ וכדין הרבה להנצל ממנו כיון שיש לו חזקה בארס יותר מה'צהר שבא אחר י'ג סנה ולכך תכור שלום שלום שהתור' נקראת שלום כדרכתיב וכל נתיבותי שלום והיא מתקנת כח 'צהר ואס איך בידו של ארס תורה תכור שלום זו בדיקה כרכתיב בה והיה מעשה הדקה שלום וררשו כל העוסק בתורה ובדיקה יכרס מסור בידם שנאמר אסריכם זורעי על כל מים משלחי רגל הסור והחמור זורעי זו בדיקה רכתיב זרעו לכס לבדיקה על כל מים זו תורה רכתיב היו כל כמא לכו למים משלחי רגל הסור והחמור זה יצהר והו תכור שלום שלום על התורה ועל הבדיקה כי כך בטוח 'צהר שלא יסל'ט בכבדית שלום שלום. ובזה יתבאר מחלל על פסוק וירא מנוחה כי טוב זו תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכס ואת הארץ כי נעמה זו תורה שנאמר ארובה מארץ מרה ויט סכמו לסבול עול תורה ויהי למס עובר לו ק' ראשי סנהדרא' שהיו מבניו של יסאכר. וכונת רבדיהם לער שידוע הוא שיש 'צהר ו'צהר ותמיד לוחמים זה עם זה והתורה נקרא' טוב לפי סמחתיב ב'צהר ואס כי לקח טוב נתתי לכס כרי שתקח לעצמך טוב שהוא יצר טוב נתתי לכס תורתי להכניע היצהר ומתוך כך תהיה לכס מנוחה ממלחמת יצהר ותדבקו בטוב 'צהר ואס אל תעזבו התורה כיון שהיא גורמת לכס המנוחה ממלחמת 'צהר והו וירא מנוח כי טוב זו תורה כי היא גורמת רבך טוב 'צהר ומנוחה מ'צהר ואת הארץ כי נעמה ירצה שכל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול ררך ארץ וכיון שזה ראה ומא טוב זו תורה יש לו נעימות ממא מלכות ודרך ארץ לפי שיש עליו עול תורה ויט סכמו לסבול עול תורה ויהי למס במקום מס המלכות יש עליו מס אחר דהיינו לעבוד את ה' בהוראותיו לישראל יעור איפשר שהכונה לומר שאעפ'י שזו היא דרכה של תורה לאכול פת במלח ולא להתערר בעניינות העה' לא ואת הארץ כי נעמה זו תורה שנאמר ארובה מארץ מרה שאעפ'י שצור כל ימי הארץ הלזו העבודה איך לו נעימות מכל מקום התורה היא ארובה מארץ שהיא נכחית אבל הארץ כבד תבלה והתורה קיימת לעולם ובה נמצא הארץ כי נעמה שיש נעימות בארצות החיי' בתור' או יאמר ואת הארץ יש נעימות בתורה אצפי שמזר הארץ איך נעימות כי הארץ כבד תבלה מכל מקום מזר התורה תגל

הארץ כי ארובה מארץ מרה של תורה זיש לה נעימות ומכל הכרין האלו ויט סכמו לסבול עול תור' בארץ הלזו כרי להנצל מינועת בער יצר הרע הכלחם עמו תמיד וכדי לזכות בנו עם ה' בארצות החיים ויהי למס במקום המס שנאמר על יס' להיות לאכול לאומות העולם ולתת להם מס יהיה התח עובר אחים בעסק התורה להורו'ם הדרך הישרה מתוך דת וזהו המס של התלמיד חכם. ורבינו בזה עברולה תורה סנותת חיים לבעליה להכילם מירי פח ומוקשות יצהר. ובזה נפסא לביאור הכתובי הבאי כאחר בקהל האומרי טובים הסמים מן הא'כו כי ירצ' ללמדנו מחלל והנה טוב זה 'צהר מאר זה 'צהר שאלמלא יצהר המתגבר בארס ויטל'טנו הארס בכח 'צהר לא היה לו סכר ותפאר' השלימו' כיון שלא היה לו מנבר כבדו אבל מתוך היצהר המתגבר עליו להחטיו' והוא מכניעו בכח 'צהר אז קונה הוא שלימותו לנפשו ונמצא שעיקר השלימות של הכפס הוא מזר יצהר והנה טוב מאר יצהר כיון שהוא גרמא אל קיימת השלימות וזהו סרמא כאן טובים הסמים זה 'צהר ויצהר מן האחר זה 'צהר לברו שאלו לא היה יצהר לא היה ארס מוליר בניס ולא בונה ביתוכו כמחלל אבל מתוך שהם נכים יש להם סכר טוב בעמל' כי מתוך שרובה להתגב'צהר על 'צהר והוא מכניעו הוא מטיב סכר טוב מאת ה'מ' השמים בעמלו אשר עמל לנכח ליצרו הרע כי אס יפולו שתהיה להם כפילה מזר פיתוי' ה'צהר ונכסל או חטא באחת מכל מצות ה' האת' שהיא 'צהר יקיים את חבירו וירריכהו לדי מזה ויצהר יענה אמר ואילו האחר סיפול אלו היה יצהר לברו וקרהו אסוף אזי לוסאין שני להקיימו אבל כיון שיש שני שהוא 'צהר הוא יחזור להקיים את חבירו גם אס יסכבו סנים וחם להם שיש בשינופס קיימו של עולם בקיום המין סיפה' הוא מחממו לארס לפרות ולרבות ולאחר הוא 'צהר לברו איך יחס כי איך בו חמימות להוליר כמו שאמרנו בבמרא ררשו להתפלל שיעקר יצהר ויאסרוהו וביקשו ביעתא לחולה ולא מצאו כי לא היה חמימות בעולם להוליר ואס יתקפו האחר זה יצהר יתחוק על 'צהר ולא עבר כח 'צהר לעמוד כנגדו השני יעמרו כנגדו רהיבו התורה והבדיקה כמחלל על אסריכם זורעי על כל מים איך מים אלא תורה ואין זורעי אלא בדיקה שנאמר זרעו לכס לבדיקה משלחי רגל הסור והחמור זה יצהר שהוא נמסר בידו מתוך התורה והבדיקה הדי הב' יעמרו כנגדו של יצהר ובכח אלו הסנים אז 'צהר שהוא החוט המסולס הוא ותורה ובדיקה לא במהרה ינתק ונמצינו למדן כי טוב ילד מסכן וחכם שאף על פי שמזר שה'צהר הוא ילד איך לסמוך עליו כי בנין נערים וילד' סתיר' גם מזר שהוא מסכן איך נמצינו לזכר כל אחי רש סכאנו. מכל מקום יש בד אחר בו שהוא חכם והחכמה מכרעת לסמוע בקולו טוב הוא 'צהר ממלך שמזר המלכות הכל נסמעים אליו גם מזר שהוא זקן ראוי לסמוך עליו כי סתירת זקנים היא בנין אבל יש בו בד אחר שהוא כסיל ומזר זה איך לסמוך עליו. ובזה מדויקת שלא אמר הכתוב טוב ילד ומסכן וחכם ממלך זקן וכסיל אלא אמר ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל להיות השני בדרים ראשונים מעבדין לסמוע ל'צהר וגם מסייעים להיות נסמעים ל'צהר אבל יבא הכר השלישי ויכריע שהוא 'צהר חכם וה'צהר כסיל אשר לא ידע להזהר עוד אינו נזהר מהדרים של מותר שיש עוד ותוספת בהם בעה' אינו נזהר מהם אלא הולך אחר תאוותו מכל וכל וענין זה הוא הוללות וסכלות כי איזהו חכם הרואה את הנולד ונזהר מאותו עוריות ותוספת הנאה בעה' ויש עוד להזהר ממנו כיון שמבית הסורים והכרחו כאש' יבא מבאן אמו'בא למלך מבלי קרימת לימוד ומדות ועור טענה אחרת שלא ידע להזהר

דרוש נ לפרשת עקב

קצנ

למה נקרא למקומו מלכותו? שלא יכנס אחר בגבולו. ואררבה גם במלכותו כולל רשע זה וזהו נקרא לו כח לטורדו מאכלו אלא מוכן אכלו בגבולו. ראיתי את כל החיים אלו הדריקו' פקדו' חיים. דכתיב וביהו בן איש חי והחיי' שהם הדריקו' מהלכים עם הילר השכי הוא יזהר שנקרא ילד בשנים והוא שני שבה לאחר יג שנה וכלם מהלכים עמו לפי שיעדים שהוא אשר יעמוד תחתיו כי הוא יהיה לו קיום והעמד' במקומו של הזכר שאין לו העמדה וקיום זה מנוסה וברוק מכל בני העולם אשר אין קץ לכל העם אשר היה לפניו גם לאחרונים אשר הכר השנה שבכול' ביחוד והסכיתו שלא יעמחו בני העול' בו בינה' וכל הריבויים של ההנאות והטובה אשר מה' זהר גם זה הבל ודעות רוח כי אין לו תכלית והכל הולך לבהלה וכיון שכן שמור דרך שלא ללכת אחריו של יזהר וכאשר תלך הכון והכן לך ללכת לבית האלהים אשר עם מושב יקרו של יזהר להדב' בלשון הקרבן אתה אל האלהים מזה השמיעה אשר נתת לך לשמוע ולהבין במדותיו ית' כי יותר תהיה אתה קרוב מזה השמיעה מזה שהסבילים הם קרובים מזה הזבח שמביאין ונקר' קרבן על שהם מתקרבי' לא מזה קרבן הזבח מכל מקום לא ראי זה כראי זה כי אתה קרוב יותר מזה שאת' מוכן לשמוע בקול ה' וחזו הנרמז במאמר שהצטנו ראשונה וקורם שכתב לביאורו בבאר תחלת הפסוקים הבאים בענין הפרע' האומרים והיה אם שמע תשמעו ויש לדרק בהם מהו זה כפל של שמע תשמעו. ועוד שאין גזרה בפסוק שאו' והיה אם שמעו כו' ונתתי מטר וה' ויהי אם שמע תשמעו וכו' אתן מטר ארצכם. ועוד מ' אשר אנכי מצוה אתכם היום שהוא מיותר ועוד שנקר' את' א מצותי שמדבר בכללות המצוות ואח' יכא באהבה ה' שאו' לאהבה את ה' אלהי' ועוד שכתב שמע יס' אמר ואהב' את ה' אלהיך בכל לבבך וכאן אמר בכל לבבכם ובכל נפשכם ולא אמר בכל מאריך וכאן אמר בכל לבבכם ובכל נפשכם ולא אמר ובכל מארצכם. וגם תחלה דבר בלשון רבים באו' ונתתי מטר ארצכם ואחר כך דבר בלשון יחיד ואספ' דגן וכו' ונתתי עשב בעדך לבהמתך וכו' ואח' חזר לדבר בלשון רבי' השמרו לכם פן יפתה לבבכם כו' ולמדתם אותם את בניכם וכו' וחזר לומר בלשון יחיד בסבתך בביתך ובכלתך בדרך כו' ועוד קשה שאין סדר לתקראות או שאומ' ואספ' דגן ונתתי עשב בעדך ואכלת ושבעת והיה ראוי לסמוך ואכל' ושבעת אכל פסוק ואספ' דגן ולא סמוך לנתתי עשב בעדך כו' וחז' רשע שדריך ליתן עשב לבהמה קודם שיאכל'. ועוד קשה מ' השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועברתם אלהי' אחרי' שמרב' בשתי הקבוצו' אמר אם שמע תשמעו ולעבדו בכל לבבכם שהוא דריק גמור ואמר השמרו מעבד' ע' שה' הקצה האחרון ולא דבר בחלוק' הבינוני' כלל. ועוד קשה מה שאמ' ושמרת את רבדי' אה על לבבכם אחר פסוק וסרת ועברת' שאין כאן מקומו לא אח' פסוק לאהבה את ה' אלהי' ולעבדו בכל לבבכם וסרת ושמרת את רבדי' לא על לבבכם ואח' יאמר ואספת דגן כו'. ונלעד' שלהיות פרשת שמע היא קבלת עול מלכות שמים ופרשת והיה אם שמע היא קבלת עול חכות לז' והיה אם שמע כלו' אם קיבלת' עול חלבו' שמים שהוא שמע יס' ולזה כתיב והיה אם שמע חסר וז' לרמוז על שמע יס' יאז תזכו שתשמעו א מצות ה' שמצוה גוררת מצוה ואעפ' שיש כמה מצו' שלא נתחייבו בהם יס' עד שכתבו לארץ מכל מקום תשמעו א מצותי בכוננה טובה שכתבו ואלו לירדס תקיימו אותם והק' מהלך עליכם כלא עשיתם וראייה לדבר ממי תראו אשר אנכי מצוה אתכם היום והרי לא כנסתי לארץ לקיים מצות התלויות בארץ ובלמירת אותם מצוות הריני כלא עשיתם אז יאמר אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה' אעפ' מיראה

שבפרשת שמע לא כוונתי אתכם אלא וזהבית את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך שהוא אפילו כוונתם את נפשך עתה תהיו זוכים מתוך כך לעבדו בכל לבבכם והיינו עבודת המצו' כי כולם תעבדו בכל לבבכם ובעני' יזכירם ובכל נפשכם אפילו כוונתם את נפשכם וכך רשע חז' לעבדה ולשמרה לעבדה או מצות עשה. ובמדרש פסרי אחז' לפי שכתוב ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם שלא נתחייבו בלמוד ער שבהו לירי מעשה תלמוד לומר אם שמע תשמעו שנתחייבו בלימוד קור' שנתחייבו במעשה. ויש לדרק מהיכא סלקא דעתין מהאי קרא דולמדתם אותם שלא נתחייבו בלימוד ער שבהו לירי מעשה והרי לא כתיב ועשיתם ולמדתם לא ולמדתם אותם זהו לימוד וחזר ואמר ושמרתם לעשותם זהו מעשה. אמנם נראה לי עם משמאל ושמרתם זו משנה וכפי זה מה שאמ' הכתו' ולמדת' זה גמרא וחזר לומר ושמרתם זה גמרא ומשנה היו ריבוי אחר ריבוי שהוא למעט שלא נתחייבו בגמרא עד זמן עש' לעשות ולכן אמר כאן שמע תשמעו ולא הזכיר מעשה לומר שנתחייבו בלימוד קודם חוב המעשה יומה שלא הזכיר כאן בכל מאור' כבר כתבתי בזה עם דעתם ז' יס' ארס עממו חביב עליו יותר מגופו לכן נאמר בכל מאריך וזהו ביחוד יס' לך ארס. אבל רובא דעלמא נפסח חביב עליהם יותר מממונס ולזה בפרשה זו נראה בלשון רבים לא אמר בכל מאור' כיין שאמר ובכל נפשכם כי אין הרבים חביב עליהם ממונס יותר מבפס' וייער להם שכן טוב בעמלם שהוא ונתתי מטר ארצכם בעתו וירה ומלקוש לפי שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן ואם יטרידוהו לארס בקשת מזונותיו לא יוכל לעסוק בתורה. לזה הבטוחם בגשמים בעתם באופן שלא יהיה לו שום טרדא לא ואספת דגן ותיכושך ובגמרת מסכת ברכות אמרין רבי חנינא בר פפא רמי כתיב לכן אשוב ולקחתי דגני בעתו יתירוש' בו ועדו וכתוב ואספת דגן ויתירושך לא קשיא כאן בזמן שישראל עושים רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום ובתוספות כאן בזמן שישראל עושים רצונו של מקום נאמר ואספת דגן. ואם תאמר והא לקמן בזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום מוקמינ' ליה. ויש לומר דמירי נמי עושים רצונו אבל אין עושים רצונו כל כך דאינם דריקים גמורים ועוד יש לומר דפליג ליה אהא דלקמן שבה לפרע מה בין כשעושין ואין עושין והכא בעושין ואין עושין כי הדרי כינוי וברבור זה כתובטו כל המעיינים ואענה אף אני חלקי שבתירוש' הסניכו לומר רשאיני האי דרבי חנינא מה היא דקניא שבה לפרעמה בין עושין לאין עושין עלעושין עומדים זרים ועושים מלאכתו ולאין עושין מלאכתו נעשית ע' פסח והכא מרבר ברור שיש עושין ואין עושין דדוקא כשכל הדור אינן עושין כתיב לכן אשוב ולקחתי דגני בעתו ואין דגן בעולם. אבל כשיש גם כן עושין אעפ' שיש אין עושין מכל חקום כיון שיש עושין ואין עושין הבה מולח הדגן בטביל העושין ואותם שאין עושים הם אוספים דגנם ואם כן שפיר אית למימר ואספת דגן בזמן שיש עושים רצונו של מקום כי לפיכך יש דגן בעולם אמנם כשאין גם אחר עושה רצונו יתברך ולקחתי דגנו ומכל חקום כשיש עושין ואין עושין כי הדרי שיש דגן בעולם אותם העושים עומדים זרים ועושים מלאכתם ואותם שאינם עושים הם אוספים דגנם כי לא לקח' ה' הדגן בטביל העושים רצונו יתברך וזה נראה לי כיון בדברי התוספות. וחזר לביאור הפסוקים שאמר ואספת דגן בלשון יחיד לפי שאף על פי שרבים יעשו מצוה אחת מכל חקום השכר מתחלק כפי בחינת כל אחד כיש עושה. מאהבה ויש עושה

דרוש נ. לפרישת עקב

לכם מהשביעה כיהשביעה סופה גוררת עונן פץ ופתה לבבם ומרתם סנ'ואל באלו ככמלתם בשביע' ראיה הזמנית לכם עם תם ורטייה למכת השביעה שהיא עסק התורה והיא עם חיים לרפאת השביעה כמשל המלך שאמר לבנו כל זמן שהבטייה על המכה אכול מאי דהאכך כך אמר הקדוש ברוך הוא כל זמן שאתם עוסקים בתורה אף על פי שתאכלו ותשבעו בשם מלך התורה היא תבלין ליזהר המושל באדם מתוך שביעה . ומשם עם תם הוא שאף על פי שיש עם אחר אל יזהר והיא התשובה וכן אחול ויכור ליום המיתה שאלמר ודמו מלה וכן הכרקה גם היא מכנעת ליזהר המחול על פסוק אשריכם וורעי על כל מים מכל מקום אינם סמים תמימים לפי שיכרו על ארס מתחרש עליו בכל יום ואם היום הזה נכחו בתשובה או בזכרון יום המות או בדקרה למחר ישוב ויערר עמו מלחמה אחרת ולא הועילו הסמים אלא דבר יום ביומו אבל עם עסק התורה הוא עם תם ולזה אמר ולא עוד אלא שכל משא ומתנו כך כלומר אם לא תשוב דהיינו עסק התורה שנקראת לקח טוב אף על פי שתעשה תשובה או תזכור יום המיתה או תעשה דקרה עדיין משאו ומתנו כך כי בכל יום הוא מעורר מלחמות ומתחרש יכרך תמיד רכתיב רק רע כל היום אבל אם תיטיב לעסוק בתורה הנקראת לקח טוב ישא רוחיקהו ליזהר שמסתלק מכל וכל כי הוא ממסך בדרך ולא ירים ראש ומכא זהו עם תם יותר מהכל . ואם אתה רוצה אתה מושל בו הכוונה פקודים שבסמינו שלא יהיה ממסך ביר יכרו אבל לא הובטח שימסך יכרו בירוואם יחזיק בעסק התורה עוד ישוב ומשל ומשל רב ביכרו והוה ואתה תמשל בו עוד ירצה ואתה תמשל בו כלומר כי עם ליזהר היה לך ממסך והקמת ראש כינן שזכחתו ומכא שאלו גרם לך הממשלה . ובפסטיה דקרא כל לבארו עם משל השפחה שאמר בס' הזה' שבו המלך לפתית לבנו והוא מרדפתו לפתותו לעשות רצון המלך כך כזה הקדוש ברוך הוא ליזהר להחטוא הארס למען יכמו אם יעשה רצון אביו שבשמים והיזהר אף על פי שמתגבר להחטוא את הארס הוא רוצה שהארס יתגבר עליו ויכחשו ויהיה עושה רצון אביו שבשמים ואזה ואלוך תסוקתו של יזהר להחטואך וגם תסוקתו היא טאת' תמשל בו ותכניעם ולא ימשול הוא כך להחטואך כי רצונו לעשות רצון יוצא ויחזור לענין הכתובים אמר ושמתם את רברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וכו' והיו לטוטפות בין עיניכם רליבא ועינא תרי סרסורי רעבירה מיכה ובהיותם מושלים ליוכך אז לא תפחד ולכך אמר בשבתך בביתך לסון יחיד לפי שיש כמה מינים בבני ארס יש יושב בבית עובר אלהים ויש הולך בדרך מזה ויש ישן כדי לאפרושי נפשיה מחברת פועלי און ויש'קם כגבור לעשות רצון יוצרו וכולם שנים לטובה וזה גורם אריכות ימים לזה סמך ואמר למען ירבו ימיכם ויש בייכם וכו' .

סדר ראה דרוש א

במדרש

במדרש
 רבות ראה אנכי נותן לפניכם היום
 ברבה וקללה - ושה שמעו והאמינו
 ואל רגבתו • מהו שמעו והאמינו אר' נתחנמם שמעו לזה
 והאמינו לזה ואל תחבכו אל חבברו גבוהות כי הדבר והיכר
 דבר חושבת הכל גבה לב דא שמעו לזה ואל תחבכו אונך
 משמע דה כי הדבר היכן דבר מסיר אנו משמע רוח
 גם תפלתו תועבה • דא שמעו לזה והאמינו לזה מהו ואל
 תחבכו אל תגביתו הטובה מלבוא לעולם ביהו' דבר וחיכו
 דבר

מירארה יע שמה אף על פני שמפסיד ממנו כבוד אס הדומין לו
 ריחו בארז מלאכה ומעבירה בדי לעשות המכה ולזל בלעון
 וחדר כי יע מי עסקו מרוב עקרה רגך בזכותך ויע שמה
 בזכות בהמתו כרכיב ארס ובהמה תושע ה' ואחל ארס
 בזכות בהמה תושע ה' וזהו וכתתי עשב בשרך לבהמתך
 ובזכות הבהמה ואכלת ושבעת וחל דרשו ואכלת וולדות
 בהמה ושבעת וכן יע לומר ואכלת בשר בהמה ושבעת ולכך
 סמך ואמר השמרו לכם כלומר השמרו מהפגיעה שהרעה
 היא לכם לעצמכם כרכיב פן תאכל ושבעת וכו' ורס
 לבבך ושכחת את ה'היך וכו' השמרו לכם פן מתוך הפגיעה
 יפתה לבבכם וסרקס מדת ועברתם אלהים אחרים שהפוע
 מן התורה כאלו עובר עז כרכיב כי ברסום היום מהסתמך
 בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים וסמך לזה ושמתם
 את דברי אלה מלבד מחל ערשו ערמו להם שבהיות בנולה
 לא יעזבו את דברי התורה אלא ושמתם את דברי אלה על
 לבבכם ועל נפשכם :

[illegible]

וּנְלֵךְ שֶׁחָזַל רִקְדָּקוֹ ב' רִקְדָּקִים אֶחָד מִכָּד הִלָּסוֹן וְאֶחָד מִכָּד הִעֲנִין שֶׁמִּכָּד הִלָּסוֹן לֹא שִׁיךְ לֹמ' שִׁימָה בִּרְבִּר' וְהִלָּל וְלִמְדָתָם אֶת רִבְרִי אֱלֹהֵ וְכֵן רִקְדָּקוֹ בִּפְסוּק וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר עִם מִשֶּׁה דִּהִלָּל אֲשֶׁר דָּבַר מִשֶּׁה וְלִכְךָ דִּרְשׁוּהוּ מִלָּפָסוֹן עִם זֶכֶה נִעֲשֶׂה לוֹ עִם חַיִּים וּבִפְסוּק זֶה רִקְדָּקוֹ גַּם כֵּן מִכָּד הִעֲנִין כִּי לְמָה אֲמַר וּשְׁמַתָּם אֶת רִבְרִי אֶחָד פְּסוּק הַשְּׁמִירוֹ לָכֵס פֶּן יִפְתָּה וְכו' הִלָּל לְאֹמְרֵינוּ קוֹרֵם לָכֵן בְּמוֹךְ לִוְהִיָּה אִם שֶׁעַם תִּשְׁמְעוּ וְכו' וְאֲמַר וּשְׁמַתָּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵ וְכו' וְנִתְּתִי מִטָּר אֲרַבְסָם וְכו' . וְעוֹד קִשָּׁה לְמָה לֹא נִכְתַּב פְּסוּק וּשְׁמַתָּם אֶת דְּבָרֵי בִּפ' שְׁמַע יִשְׂרָאֵל . לְמָה דִּרְשׁוּ שֶׁהוּא לְרִמּוֹן עִם תָּם וּבִיאוֹר הִעֲנִין הוּא שְׁאִמְרָה הַתּוֹרָה לְפִי שְׁאִין הַשֶּׁאֵל וְיִזְכָּר מִקְטָרָה אֱלֹהֵ בְּזִמְזִן עֲבָא הָאֵרֶם לְקִיּוּם מִצְוֹתֶיהָ עַל תּוֹרָה וְרִאֲיִיה לְרִבְרֵם עֲבָן יֵד עֲהִיבֵה הָאֵרֶם לְכֻלָּל מִצְוֹת עֲלֵה הָאֵת יִזְכָּרֵה בְּאֵרֶם לְהִיּוֹת לוֹ מַעִיר לְעוֹד מִהִזְכָּר שִׁיּוּס לְהִתְבָּרַע עֲלֵינוּ לְבַטְלֵנוּ מִהַמִּצְוֹת וְקוֹרֵם יֵד עֲעִרִין לֹא נִתְחַיֵּב הָאֵרֶם בְּמִצְוֹת לֹא הוֹצֵךְ לִיִּזְכָּר לְפִי שְׁאִינוֹ מִקְטָרָה אֱלֹהֵ עַל קִיּוּם הַמִּצְוֹת . וְלֹא וְיִהִי אִם שְׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֵל מִצְוֹתַי שְׁאִין יִקּוּם כִּבְבוֹר הִיזְכָּר לְהַחֲטִיֵּאֵךְ וְאִם אֵתָה תֵּאֲכַל וְשִׁבְעַת חוֹסְטֵי לֶךְ פֶּן יִפְתָּה לְבַבְךָ לָכֵן כִּדִּין אֵתָה לָכֵס תָּם עֲהֵה דְּבָרֵי תּוֹרָה וְזֶה שְׁאִמְרָה הַתּוֹרָה וְאִכְלָתָ וּשְׁבַעַת וּמִתּוֹךְ הַעֲבִיָּה חוֹסְטֵי לָכֵס פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶּם וְזֶה הַשְּׁמִירוֹ

דרוש א לפרשת ראה

קצר

ורב שלום עליה בלי ירח שלום רב ללואהי תורתך יסוד וענינים
יהי ארץ והתענו על רב שלום והרין וכל בניך לימודי ה' רב
שלום בניך יסוד לרדקת כחן מיתארבעה חוב שלמות
למה למודי גהול השלום פניתך אל לומדי התורה ולא חתרי גם
בן גהול השלום פניתך ללמדקים ולענינים וללואהי התורה כיון
פככולם כתיב רב שלום חמס הענין מבואר פככול פתיב
רב שלום מיהיה להם שלום בשופע וריבוי ולומדי התורה לא
כתיב רב שלום לבניך אלא רב שלום בניך כלום שלום בניך
המתבונני בתורה ראל תיקרי בניך לא בניך מהם המתבונני
בתורה שלום יגדל רב למעלה על כל ריבוי השלום הכתובי
בבדקים ובענינים ובאויב התורה ואם כן גדול הוא השלום
פניתך ללומדי התורה פהוא יתור מהשלום הניתן לבדקים
ולענינים וזש תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שלום
לומדי התורה הוא מתרבה עולם בבדקה תכונני אמר
הנביא בהיות לך אבני חפץ ועשר רב תעשה בדקה ובדקה
תכונני ורחקי מלעשות בדקה במחשבת גול ועוסק בגון חס
זכה ארס בחפץ אחר לא תעסקו מידו כדי לעשות בו בדקה
אף על פי שלא תירא ימבני ארס סיריניך על העוסק והגזילה
מכל מקום רחקי מעוסק ואף על פי שתעשי בו בדקה אינה
תקופת כי יד ליר לא יקנה רע כלומר מי שגול ביר אחר
תעשה בדקה וזכר הב לא יקנה מדינה של גיהנם ואם תעשה
בדקה שלא יפס בה עוסק אז אתה מתרחק ממחשבת של גיהנם
שלא תקרב אליו וכי תאמר ולומד העתיד מהיכן יהיו פס
ענינים כדי לעשות עמם בדקה והרי כל הגבול הוא מלא
מאבני חפץ ולא יהיו פס ענינים לתת להם בדקה לא הן
גור יגור אפס מאותי דע לך כי עתידים גרים הרבה פכאים
להתבונן אותם פהיו רחוקים ממני ואפס מאותי ויש לך
רשות לקבל גרים מאותם שגרו אחר בפנייתך וכאז עכשו
עליך לישל והם ענינים גרורים שאין להם חלק ונחלה במתנות
האשר פס גבולך לאבני חפץ ועמם תעשה בדקה ובדקה
תכונני ועור ירצה בדקה תכונני להיות שעתיד הקבה
למלאכת גבול ירושלם באבני חפץ וכיון שיש זהב ורוב פנינים
אם כן אין יסוד בדקים לה בדקה זה מה וכיון שאין בדקה וחמר
היאך יעמל במלחמת גוג ומגוג לא בדקה תכונני והגור
יגור פשוט בדקה עם הגרים מאותם פנתגידו בענינות
של ישראל בעולם הזה עוד איפשר פכא לומר שהתורה
שהם לימודי ה' והבדק למה הוכרכו לעתיד לא בבדק תכונני
להיות שגור יגור שעתידים ליאסף עליך המון גוג ומגוג והבדקה
אחר עליך יפול כי עתיד ליפול על גבולך ובזכות הבדקה
תכונני עוד יאמר הן גור יגור מלשון מורא ופחד כמו גורו
לכם מפני חרב אחר לא תירא ממחמה כי הגור יגור ויפחד
ממחית גיהנם אותה פהיה אפס מאותי ולא היה עובר אל
ישראל ואין פחד אלהים לגור עיניו כי נסא אחר יסוד הרע
ומי גר אחר להלך אחר יגור הגב בקרבן אותו סופו נעשה
מקטרגו ועליך יפול בכח גדול כי הנה אנכי בראתי חרש
שהוא היצור בארס כדי שיהיה לו הכנה להוציא כלי למעשהו
פי הוא מופח בארס היצור ומתוך היותו כובש ליצור הוא מוציא
כלי למעשהו שאלמלא יצהר לא היה ארס כונה בתיצור וגם
לא היה לו פחד טוב בעמלו ואם יסא הארס אחר יצור ואנכי
בראתי משחית לחבל כי יצהר השטן המפתה לארס והוא
המחבל שהוא מלאך המות לכך יתקן הארס עצמו כי בבדקה
תכונני וגם בתורה גם כן כי הוי כל צמא לכו לתם כי מוכח
התורה והבדק ובזכות כל כלי זיון שיבא עליך לא יפול וכל הכא
עליך בכח לשון התפל תרשיעי לחיבו כי זאת הלשון והתפלה
היא נחלת עברי ה' שהם יפול יועיל לזולתם לכך הוי כל צמא

ובר אס חאבו ושמעתי סגב חאדן תאכלו טרו אס חאבו
ושמעתי אף אלעזר חסיף וחסיף וידו ברחיב פן וחסיפם
אמר לחם חקלם אס תקימו בה שכתו בספר הזה אתם נישולים
מן חסיף הזה ואם לאו אתם נהרגים בחסיף הזה דא אמר רבי
לוי לחד לעבד שאמר לו רבו חרי פונייק של חב ואם לאו הרי
בבלים של גדול כך אמר הקב"ה לישראל אם אתם עושם רצוני
חרי חברת וחסיב ואם לאו חרי בדברים לפניכם שנאמר ראה
אנכי נותן לפניכם היום ברבתי וכו' *

מהיות

חמרי ה' יתברך פכונם גם פכונם כל היום כי
עברים אכחנו וגם בעבודתינו לא עזבנו ה'
יט עלינו חסר כמאמר עזרה גם ראינו בזמן רמאל פכא היותם
ביר בר כוכב נאמר גבר חסר ה' עליה ויתן אות לחם ולרחמי
ובעתרת חלומי לא היה ארס פיוכל להגיר לו לולי רחמי ה'
מהעיר חזן רמאל וגילה לו עמיקתא ומסתרתא ומעשה אבא
אל פסוקי ההפטרה מהם יורו חמרי ה' שהפליג בנחמתו
ולרבר על לב כיון ויט רברי טובי כיחומי כי גבר עלינו חסרי
וכונת הכתוב לומר עמא פוערה כפי דרשת חזן שמכר פערו
ערו עד היסוד בה לא נוחמה כי ראתה בבגורת בגיזם שאמר
קודם כי ההרים ימושו והנבעות תמוטו וחסרי מאתך לא
ימושו ואם כן עמא פוערה היא כיון וירושלם פערו וסוריה
לא נוחמה שהקבה עתיד לבנות בנין שלישי העתיד בעה
זיורידנו מן השמים כיון לתלפיות ואם כן מקנה המקר וירושל'
פכחבר אין לו חליפין לא הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך שאף
על פי שהקבה כונה וירושלם למעלה עכא אבניך פהיו מבנין
ראשון אנכי מרביץ אותם באבני כוחלה שהוא הפוך והיסודות
פערו וגילו אותם למעלה כמו שבארתי אני מזה עד היסוד
בה שהוא שהעמיקו להרוס עד שהיסוד טרדכו להיות מטה
מטה חזר למעלה באופן שהיסוד היה בה הפך היסוד שהבתי
פיתנים פיסור ועכשו ויסרתיך בפסידים שהוא יסור מוסר חזק
ועתיד פהיו בתחלה אקבעם עכשו ויוסיפו כבוד ועז בהיות
מאירות כאבני לקרח וכל גבולך לאבני חפץ באופן שיהיה
גבולך שלום מתוך רב פנינים וכל בניך כפף חסב לא יחפזו
כי אם לבקש רבר ה' והיו לימודי ה' שתורת אינה משתכחת וכו'
תאמר אם כן מה בין אותם שעסק בתורה בעה למי שלא עסק
כיון פכולם עתידים להיות לימודי ה' ואמר אכן לחכם היה
העסק שעסקנו בעה לזה אמר רב שלום בניך ויוכן עם
דרשת אמר רבי אלעזר אמר ר' חנינא תח מרבים שלום כו' אל
תיקרי בניך אלא בניך שהוא מלשון התבוננות בתורה ותיקרי
לומר אל תיקרי בניך לפי שכיון שאמר וכל בניך לימודי ה'
למה הוכרך לחזור להזכיר ולומר רב שלום בניך רמספי לומר
רב שלום לזה דרשו שאף על פי שכל בניך יהיו לימודי ה'
מכל מקום לעתיד אינם פוים כולם כי בניך המתבונני בתורה
בעה יהיה להם תוספת תורה ורב שלום בניך אותם שעסקו
בעה להתבונן בתורה ביגיעה רבה כן יוסף עליהם ה' כפי
יגיעת ולפום צורה אברא ואיפשר לדרוש שלום מלשון תשלום
פכר מרב תשלום פכר הבגאים המתבוננים ביגיעה בעה
והוא ע"י שדרשו חזן על פסוק ומלאה הארץ דעה אתה כמים
לים מכסים פהרי בים יש מקומות עמוקים ולו מאלו וכפכסו
מי הים כסו כל מקום כפי עומקו ורומו יש מקום עמוק אמה
יש אמתים ויש אמתים עד התהום כך תמלא הארץ דעה את
הכי למי שיש לו יגיעה מועט תהיה הדעה פפי דרכו ומי שהיה
עמוק בידעתו כן תרבה הדעת כי כאים גבורתו *

וגדרש גדול השלום פניתך ללומדי התורה שאל רב שלום
בניך ארבעה רב שלמות הם ופרח בימיך דריק

דרוש א לפרשת ראה

בספר הזה אתם ניבולים מהסיף הזה ולכא מלכו חפץ
בשמיעה אלא אם תאבדו לקיים הכתוב בספר ועל תמלי זה
של ושמעתם אז טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו לקיים אעפ"י
שתשמעו חרב תאכלו וזה הנרצה גם כן בענין שמעו לרבותי
תורה ולא תספיק השמיעה אלא והאזינו לרת לקיימם ולא
תאכלו מטוב הארץ ואל תגביהו הטובה מלבוא לעולם וענין
הסיף והספר שירדו כרוכים נראה לי שהתורה נקראת חרב
פיפית לומר שהמקיימה הוא ניבול מהחרב ההוא ויהיה חרב
נוקם נקם העמים ואם אינו מקיים הכתוב בספר יהיה
החרב חור עליו וזה הסיף והספר ירדו כרוכים שאין דברים
נפרדים כי הספר הוא חרב פיפית והוא כיהו החרב וזהו
מקורן אם קיימתם מה שכתוב בספר אתם ניבולים
מהחרב כלומר שלעולם החרב במקומה עומדת וההפך
הוא שבקיום הספר מנקרא חרב פיפית אתם ניבולי מהחרב
ויהיה חרב נוקם אל שאר העמים ואם לאו אתם מנפלים
בחרב וזה ירוקק עם שאמר ואם תמאנו ומריתם חרב
תאכלו כי פי ה' דבר ומה פי ה' הוא חרב פיפית מנקראת
התורה חרב של פה וספר וזהו כרוכים זה בזה ויש לרשום
במקרא כי סיף וספר אותיותיהם שנים זולת הרשום והירדן
ובמספר קטן פני יורדן הם שנים והרשום הוא שנים וסיף וספר
הכל אחד ורבי לוי פירש לה' לעבד שאמר לו רבו וכו' כל
מכרמו בפסוק אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים
מבית עבדים והרי יותר בורק לומר אנכי ה' אלהיך אשר יצאתיך
ולמה אמר אשר הוצאתיך לרמות המעל לעבד שאמר לו רבו
הרי מומין של זהב ואם לאו הרי כבלים של ברזל כך אמר
הקב"ה לישראל אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים
מבית עבדים והרי אתה עבד לי ואם תעשה רצוני הרי מומין
של זהב כבן חורין ויתקיים כך אשר הוצאתיך מבית עבדים
להיות בן חורין והרי הטוב והברכה ואם איך עושה הרי
כבלים של ברזל כעבד כי אנכי ה' אשר הוצאתיך מבית עבדים
להיות לי עבד והרי הכבלים של הקללה ומכאן הב' דרכים
הקללה והברכה רמזים בפסוק אנכי ה' אלהיך וזהו הנרמז
בפסוק ראה אנכי נותן לפניכם היום כלומר ראה והבן
בפסוק אנכי ה' כי עס נרמז כי הוא נותן לפניכם היום ברכה
וקללה והם השני דרכים הנרמזים בפסוק אס תאבו ושמעתם
טוב הארץ תאכלו וכו' עוד במדרש ספרי ראה אנכי נותן
לפניכם היום ברכה וקללה מה תל ברכה וקללה לפי שכתוב
החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה הרי שני דרכים
יכול באיזה דרך שארצה אלך תלמוד לומר ובחרת בחיים
וקודם שאבוא לביאורו יש לנו להקדים ולומר שירדע הוא
שכל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו הכל היה
לתיקון ותועלת האדם וגם כי האדם יראה לעיני כמה דברים
שהם קשים ורעים לבני אדם לבב האדם יבין כי הכל הוא
לטובתו שהרי ה' צהר שיוצרו קראו דע גם הוא לטובתו של
אדם כמחול והנה טוב זה יצאט מאד זה יצאט שאלמלא יצר
הרע אינו בונה בית ואינו מוטע כרם ועוד כל שה' צהר גורם
סיהיה לאדם שכל ותוספת טובה שאלמלא יצאט שפאר יצאט
הוא מכניעו ומביאו למוטב כי בזה קונה מעלה וכבוד בטוב
שהוא עושה שאלמלא כן אפילו שיעשה טוב אין לו יתרון בו
כיון שאין יצאט מנגדו וכמה יפה כמו להיות נקרא הטוב
טוב מאד מסיבת יצאט שכל להחשיא והוא כובש ומכניעו
ועושה טוב הרי זה טוב מאד וכן מצינו בברכות וקללות
שהקדוש ברוך הוא מייפר את ישראל מהקללות הם לטובתו
של ישראל שמתוכם יסובו לעבוד את ה' יתברך וזהו שרמז
הכתוב באז' ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה
מתכלית

מד"ת מלא עמך בתורה בהיות התורה מונחת לפניו בחכם
כמים לבו למים וגם אשר אין לו כסף לקנות ילך למים שהיה
חכם יומי שיש בידו תורה לבו עברו וקנו אים מרעהו רת וזה
מלמד לחבירו פרק אחר וחבירו מלמדו פרק ב' באופן שהם
קונים זה מזה והקנייה היא בלי כסף ובלי מחיר אלא דת ברת
ואתם קונים רתוי תורה הדמים לית ומלבנים אותה בחלב
ותבעו שכל מעבור המלכין הוא על מלא קניית לחמה של תורה
ולמה קשה לו כסף למלכין בלא לחם במביל שאין בידם לחמה
של תורה ויביעכם בלא מהולך יביעכם בלא רבר להיות של
מבעתם מהתורה וכמו שכתבתי בכסף נבחר עם מחול קחו
מוסרי ואל כסף עם שמעו שמוע אי ואכלו טוב בעה ותתעב
ברען של עיה נפסכם כדכתי' ורוען מרען בתיך ונחל ערירך
תקסק וזה הנרצה במאמר שהתלמו מבהיות יס' עומי רצונו
יתברך וזכים אל הטוב ואל הברכה ויש לרקק בו א' קשר
ב' הכתובים הלא של ראה אנכי עם פסוק שמעו והאזינו וכו' ו
עוד מה שאלה זי שאל מה שמעו והאזינו כי לא כעלם הוא
פירוש שמיעה והאזנה ואם השאלה הוא על הכפל של השמיעה
וההאזנה אם כן לא תרבו כלום ועוד קשה שבשני פירושים
לא שאל מהו ואל תגביה ובפירוש השלישי שאל מהו לא תגביהו
ולמה לא פירשו כמו שפירשו בשני הפירושים מבלי שום שאלה
ועוד קשה מה הסיף והספר ירדו כרוכים מן השמים מה
ענינו ולמה הנרמז לירד כרוכים שגם בהיותם כל אחד בפני
עצמו יס' לומר להם לישראל אם עשיתם רצוני הרי הספר ואם
לא עשיתם רצוני הרי הסיף ועוד צריך להבין המעל שהביא
ר' לוי לעבד שאמר לו רבו וכו' היכן הוא רמזה

וגלעד מחול דקדקו בפסוק מלי ראה אנכי נותן דה' לל
ראה נתתי לפניכם היום ברכה מכן כתיב בפרשת
נכבים ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב וכו' לזה
הביא פסוק שמעו והאזינו לא תגביהו דקשה מה הוא זה הכפל
שמעו והאזינו ועוד קשה דה' לל ואל תגביהו ב' אלו התוספת
מהו אל תגביהו ללא שמעו לרת לא תגביהו א' תרברו גבוהות
וכפי זה תלם והאזינו קאי למ' א' תגביהו והכי קאמר והאזינו
לאזהרת אל תגביהו מלא תרברו גבוהות מתוך שמעתם רת
וגבה לבכם כי ה' דבר תועבת ה' כל גבה לב כי אפילו מי
מתגביהו לב מתוך רת הוא תועבת ה' ולכן לא אמ' לא תגביהו
לפי שאינה אזהרה אחרת רק היא אזהרת האזינו והק' האזינו
באוזן קשבת כיוון אל תגביהו דא' שמעו רת ואל תגביהו אונן
משמע דת וכפי זה הוי כמי האזינו אזהרת א' תגביהו ולכן לא
אמר לא תגביהו לפי שאינה אזהרה אחרת רק היא אזהרה וכיוון
אל תגביהו מלא תגבי' אונן משמע דברי תורה מטעם שכבר
שמעה אונן פעם אחרת רברי התור הזאת רק הזהר להאזין
כיוון אל תגביהו לפי שה' רבר זה פעמי' רבות ולמה אונן אשמענו עוד
גם הקב"ה אומר כבר שמעת תפלותיך פעמי' רבו ולא אונן
עוד לשומעם באופן שגם תפלתו תועבה ר'א שמעו לרת
והאזינו לרת וכפי זה יקשה הכפל וגם קשה מהו אל תגביהו
בלא ואור' לל ואל תגביהו כיון שהיא אזהרה ג' ובתירוקן
קושי זה שאל מהו א' תגביהו יתבאר גם כן כפל שמעו והאזינו
מזה הקב"ה לשמוע רת ולתת אונן קשבת אל התורה דהיינו
קיום התורה ומהו שברו א' תגביהו הטובה מלבוא לעולם ולכן
לא כתיב לא תגביהו לפי שאינו כיוון לא הבטח שכר א' תגביהו
הטובה מלבוא לעולם מתוך האזנה התורה לקיים כל הכתוב בה
כ' ה' רבר אם תאבו ושמעתם מהו אם תאבו ושמעתם דה' לל
אם תאבו לשמוע אבל כיון שכתבו ושמעתם מהו ענין של תאבו
דמספיק לומר אם תמאנו לזה דרשו אם תקיימו את הכתוב

דרוש א לפרשת ראה

קצה

סיעבור הארס להקצה ויבאקס מהקצה סיבכרהו בברכה כרי
 עמתוך הברכה יהיה שקט על שמריו ולא יהיה לו טוס טררה
 ומניעה להשיג השלימות וכן יבקס מהקצה פירחיק ממנו
 הקללה והייסורין כדי שלא ימנעו ממנו השגת השלימות והם
 הייעורים הכתובים בתורה בפרשת בחוקותי ובמסנה תורה
 וזהו שאמר הכתוב החיים והמות בין בחיים ובין במות נתתי
 לפניך הברכה והקללה כמו שכתבנו שיש בחיים בעה"ז ברכה
 וקללה ויש במות ברכה וקללה ושמא תאמר באיזה מהן שלף
 אולעבור הקצה בסביל ברכת עה"ז שהיא אחר המות או
 בסביל הברכה והקללה שהם בחיים בעה"ז לזה אמר ובחרת
 בחיים דהיינו ברכה וקללה של החיים כי יש בהם דר אחד
 שאינו עובר מיראה מה שאין כן בברכ' וקללה של המות שאין
 בה כי אם מאהבה ומיראה שאין לומר לזכר דכזה ברכת עה"ז
 כדי שאעבור להקצה בלי טוס טררה שהרי אין מעשה וחשבון
 בעה"ז ואין שם עשיית מצות ובהכרח אם יעבד' בסביל ברכו'
 עה"ז הוא לעבור בעה"ז כדי לזכות בטכר העה"ז וזהו עבודה
 מיראה אבל בעבודת העה"ז בבחינת ברכות עה"ז יש לנו
 לומר שכבשה מאת אלהינו ברכות העולם הזה כדי להיות
 פנויים בהשקט ובטחה לעבוד את ה' וזהו שאמר כאן הכתוב
 ראה אנכי נותן לפניכם היום בחינת העול הזה כדכתי'
 ובחרת בחיים ואנכי נותן לפניכם היום בחינת החיים ברכה
 וקללה ואין הכוונה שתעבדו את ה' כדי ליירש הברכה אלא
 תרצו בברכה כדי לשמוע קול ה' וזהו שאמר את הברכה אשר
 תשמעו איני אומר אם תשמעו תקבלו הברכה אלא תרצו
 הברכה כדי שתשמעו ותתרחקו מן הקללה כדי שלא יגרס
 לכם שלא תשמעו ובה מרוקדק מה שאמר הכתי' נותן לפניכם
 היום מהו היום אלא לרמוז על ובחרת בחיים דהיינו ברכות
 חיי העולם הזה כמו שכתבנו וזהו שאמר למעלה רבנן שאל
 ואמר כי לרעתם נתתי להם הברכות והקללות הכוונה לומר
 שאם הם סכר העובר את ה' ועונם הקללה לעובר פי' ה' אם כן
 נמצא הארס עובר מצד סכר ועונם ואין לו סכר בעולם הבא
 כיון שהוא מיראה ולא מאהבה ואם כן לרעתם היו הברכות
 והקללות שמתוכם יעבדו על מנת לקבל פרס ואין זו העבודה
 ההגונה אל תחשבו כך אלא נתתי הברכות כדי שלא תהיו
 טורדים מנין שאמר את הברכה אשר תשמעו ולא אמר אם
 תשמעו ואני ברכה לבתיכם שהוא סכר המצוות אלא את
 הברכה אתן לכם כדי שתשמעו אל מצות ה' אלהים :

בתכלית הקללה אינה לרעתכם להנכם מכס אלא כדי שתהיו
 דבקים בברכה אשר תשמעו מצות ה' כי כיון שהיא לתכלית
 שמינית המצוות היה הקללה נחשב לברכה ועוד ביארחי כפי
 הפסט שכל אחד מים' ידן בדעתו שכל ישראל תלוי' בו שאם
 חטא הוא מכריע עצמו וכל העולם לחובה וכן אם זכה הוא
 מכריע לכל העולם לזכות וטוב' ולזה אמר ראה בלשון יחיד
 כי כך תלוי מה שאני נותן לפניך הרבי' או ברכה או קללה
 עוד רמז שכל ישראל הם ערבים זה לזה והיחיד בו תלוי כל
 הברכה והקללה של כל ישראל עור כתבאר הכתוב כפי
 פוטת חזל במדרש רבה הלכה ארס מישראל מהו סיהא מותר
 לקרות קריות הרבה וכו' ותמצא ביאורו בכסף נבחר עם
 ועכסו חידשתי לעורר במאמר ראה תנן הפותח והחותם
 בתורה מברך לפניו ולאחריה וכו' וכן רבמזן המסנה לא היו
 מברכים כל הקוראים איך נתנו טעם לאין מפסיקין בקללות
 מפני שלא יהיה כל קורא מברך ב' פעמים והם מתקללים
 והרי לא היו כל הקוראים מברכים כי אם הקורא ראשון מברך
 לפניו והקורא אחרון מברך לאחריה אמנם נלמד
 מהשאלה היתה בזמן שאין ארס יודע לקרות זולת ארס
 אחד שהוא קורא' פעמים וכיזר תהיה ניכרת קריאת ה'
 פעמים אם לא בברכות לפניו ולאחריה שמברך וקורא
 ומברך לאחריה ונחזר לברך עד' פעמים ולזה רדקין חזל
 בדבריהם מהו סיהא מותר לקרות קריות הרבה בתוכחות
 כלומר ארס אחד סיקרא קריות הרבה והוא בברכות כל ה'
 פעמים כדי סיהא ניכר קריאה של ז' אנשים ולכך אמרו שאין
 לך כל קריו וקריו דהיינו ב' קריו ב' ארס אחד וכן ב' קריו
 עד ז' שריכין לברך על כל קריו ב' פעמים וכתבתי עמו אנכי
 בצרה לך אין מפסיקין וכו' רבנן אמרי וכו' תאמ' לרעתך
 נתתי לכם וכו' נוס' בכסף נבחר תמצא ביאור פסוק ראה אנכי
 כפי כל אחד מהפירוש' ועור אבאר עכסו עם ביאור המאמר
 שהענינו ויש לרדקין בו מה שהקטנו מה תל' ברכה וקללה לא
 כיזר ואמר ראה אנכי נותן לפניכם עור מ' לפי שכתוב
 החיים והמות איך תתן לפסוק באיזה דרך ילך ועור שדרסה זו
 מתייחסת בפסוק ובחרת בחיים ולמה הביאזה בפסוק ראה
 אנכי וכו' וגלע' שחזל הקטן ומספיק לומר ראה אנכי נותן
 לפניכם הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם והקללה אם
 לא תשמעו ומה תל' ברכה וקללה שהוא כלל וחזר ופרט את
 הברכה אשר תשמעו והקללה אם לא תשמעו לזה תירצו
 לפי שכתוב החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה שיש
 לרדקין שם למה הפסיק לומר נתתי לפניך באמצע וכן היה
 ראוי לומר החיים והמות הברכה והקללה נתתי לפניך או יאמ'
 נתתי לפניך החיים והמות הברכה והקללה וכו' וברך נכדי הרחבתי
 בזה כפי הפסט אמנם לרעת חזל ביאור הענין הוא שבחיי
 העה"ז יש לארס ברכה וקללה דהיינו ברכה אם ישמע לקול ה'
 אלהיו לשמור מצותיו והקללה אם לא ישמע וגם במות יש ברכה
 דהיינו להיות מבני עליה וכו' חזל גן ערן ועולם הבא ויש אחר
 המות גם כן קללה דהיינו ייסורי גיהנם וירירת שאל ואם
 יעבור הארס לזכרו בבחינת הברכה והקללה של המיתה
 דהיינו כדי לנחול ג' ועה"ז ולא יהיה נדון בגיהנם אם כן הוא
 עובר מיראת העונש ואהבת הסכר ואינה עבודה שלימה אשר
 בחר ה' אבל אם יעבור הארס להקצה בבחינת הברכה
 והקללה שהיא בחיים בעה"ז אפי' שם בזה יש יראת הקללה
 שלא יהיה נדון בייסורין בעה"ז ויש אהבת הסכר של ברכות
 שמיניהם בעה"ז וגם בזה לא בחר ה' מכל מקום יש בחינה
 אחרת בברכה וקללה של חיי העה"ז שהיא עבודה וראוי' כבון

סדר ראה דרוש ב

במדרש רבה השמר לך פן תעזוב את חריו מר
 בתיב בתריה כי ירחיב האלחך את גבולך
 וכי מה ענין זה לזה אלא אמר הקב"ח לפי פחנותיך מרחיבין
 לך עכל

ירוע הוא ער כמה וכמה גדולה מרת החסד ומרת
 הצדקה שהיא אחר משלטה עמודי עולמי אשר
 העולם מתקיים עליהם כמאמר התנא על ג' דברים העולם
 עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים והצדקה
 וחסד יש לה יותר שאף יותר על העבודה כמו שכתב' כי חסד
 חפצתי ולא זבח ודרשו חזל חביב עלי חסד שאתם גמלים זה
 עם זה מכל הקרבות שבועלם וכו' וביאור המאמר כתבתי
 בספר כסף נבחר' וירא עיני שם ועור מצינו בבני עלי
 שחרה חף' בס על חטאתם כדכתיב ותיקח חטאת הנערים
 גדולה עד מאד וכו' ויקאפו' וישבפ' אש ויתכפר עון בני עלי

דרוש ב לפרשת ראה

היה אדם מביא סקל ומתקפר לו ועכשיו באים האומות ונוטלים אותו בזרוע זכה הלא פרום לרעב לחמך לא זכה ועניי מרדכי תביא בית ויש לדרקק מלא להו למדרש אס זכה אס לא זכה ועור קסה היכא רמזה הכא טהאומות נוטלין אותו הן אמת טבמררש רבה דרשו גבי הדיא עוברא רבני אחתיה דרשב' שמיכה אותם בבאי דרקה ועבו' חושבנא ופשו ז' דרכים והצילם בהם מתביעת תם ריכריכ' כמבואר שם באורך במ' רבה פרשת בהר סיני ודרשו שם על ותפק לרעב נפשו זכה לרעבו של יעקב לא זכה לשבעו של עשו ואס כן כפי זה כאשר רהכא כמי יליף מהלא פרום לרעב לרעבו של יעקב אבל עדיין קסה מהיכא דריש אס לא זכה ועניי מרודים וכו' ועור קסה דהיכ' מצינו טעניי מרודים הוא מדבר בעניי עשו ואחרכ' שם אמרו לשבעו של עשו וגם הכא במדרש רבה קסה מהיכא דרשי ותפיק לרעב זכה לרעבו של יעקב לא זכה לשבעו של עשו וזל' רהכי דרשי קרא דהלא פרום לרעב שיש לדרקק בו מאי הלא פרום הילל פרום לרעב אמתם הכונה לדרוש בשני פנים הלא באמת כי דריך הארס לפרו' לרעב טהו' רעבו של יעקב לחמו ואס לא עשית כן לפרום לרעב לחמך אז ועניי מרודים תביא בית ויהיה פירוש הלא כמו התשטור מכותיו אס לא והכי קאמר הלא אס לא פרום לרעב לחמך אז ועניי מרודי' תביא בית שמצינו שיכחק הנחיל לעשו טבזמן שאין קולו של יעקב מצפוף ברברי תורה וזהו והיה כאשר תריד טהו' מלסון בירי וזש מרודים כלומר מאותם האנשים הרודים בממלה מכח ברכת אביהם שלהם טהם טביעו של עשו תביא בית והכי קאמר אס לא פרסת לחמך לרעבו של יעקב לתת להם דרקה אז לאותם עניי טבאים מאותם הרודים בעולם טהם זרעו של עשו תביא בית ובההיא קרא דותפיק לרעב נפשו נרמוזו אומות העולם בקרא רלעיל דאמר אס תסיר מתוכך מוטה שלא אכבע ודבר און דפטיה דקרא קאמר אס תסיר מתוכך מוטה שלא לשלוח האכבע על חבירו וכל שכן להרס יד על חבירו וגם תסיר שלא לרבר און ומרמה אמתם חזל במדרש דרשו אס ראית חבירך טבורח מן המלכות און הוה אזיל ברא אמור הא אזיל ברא וכוונתם לדרוש טתיה מורה באכבע את הדרך שלא הלך בה ותאמר כי בה הלך ואף על פי שתרבר סקר הותר לך לרבר און כדי שלא יהיה כלכר חבירך ביר המלכות וכל דרמיה המלכות במ' אס תסיר מתוכך מוטה דהיינו מטה טבט מוטלים מטה רשעים דהיינו גרמפטי מהמלכות ואס ראית אותם מבקשים איש יהודי תסירם מעלי כי הותר לך לשלוח אכבע להורות הדרך האחר שלא הלך בה ולרבר און וכפי דרך זה יש לנו לדרוש גם כן בקרא דהלא פרס לרעב לחמך רכתיב לעיל ושלח רכזים חפשי וכל מוטה תתקו שמרבר במטה רשעים טהם טבט מוטלים מאומות העולם שאינם מתנתקים אלא בפרום לרעב לחמך ובה דרקה האי דנקט קרא ותפק לרעב נפשו כי למה לא אמר ותתן לרעב וחזל דרשו מכאן טהמעיטו ברברים ואומר לו תכא נפשי עליך וכו' אבל כאן דרשו ותפק כלומר אס תחפץ להפיק ולסלק עצמך מיד המלכות שלא תהיה כלכר בידם זו היא תקנתך שלרעב יהיה נפשו טהוה ורעבו של יעקב ואס לאוויכך יוצא מעול המלכות כי איך לך תיקון להפיעצמך מתחת ידם אלא בדקה שתתן לרעבו של יעקב כי אז הקב' הוא מרחם עליך וקוויא לך גודר פרץ משובב נתיבות לשבת ואמרו במדרש רבה ר' אבין בש" ברכיה אמר וקור' לך גודר פרץ אמר הקב' הפרצה הזאת היה עלי לנודרה ועמדת אלה וגדרת אותה חיך שאני מעלה עליך כאותו שכתוב בו לולא משה בחירו עמר בפרץ לפני ויש לדרקק בו טכין טעמר וגר

בזבח ובמנחה ודרשו חזל בזבח ומנחה אינו מתקפר אבל מתקפר הוא בתורה ובב' לפי טעמור החסר גרול כבודו בכח התורה וחביב יותר מהעבודה וכן מצינו בזמן הזה שאין לנו בעונותינו לא מזבח ולא קרבן לכפר בעדנו והדרקה וחסר היא טעמרה לנו לכפר בעדנו ולהניץ עלינו כמו טכאמר דרקה תרומם גוי ודרשו חזל אלו ישראל טכאמר ומי כעמך כישראל גוי אחר בארץ ועל זה הזהירה התורה בפרשה זו על עס עני ורל וכותה על דבר השמיטה ואמרה מקץ שבע שנים תעשה שמיטה וביאור כתובים אלו להזהיר על אביון ורל טבטנה הטביעית טהיא סנת השמיטה אשר איך חרש וקביר לאסוף העני לקט ושכח' ופאה הזהיר הבה תעשה שמיטה בקום עשה להשמיט הלואה העני ולומר לו משמיט אני זה דבר השמיטה שטמטס ההלואה כל בעל משה ירו טזקף עליו מלה פרט להקפת חנוכי טאינה משמטת לא יגוש את דעהו ואת אחיו והטעם כי טכתבעטו לעני יקרא העני ויאמר טנה זו היא שמיטה לארץ ומאין לי לפרוע זש כי קרא שמיטה כלומר קרא ובעק העני באמור שמיטה לה טהיה סנת השמיטה אשר אין זרע וקביר לאסוף וללקט ממנו וכי יאמר בעל הבית והרי גס אני כמוהו שלא זרעתי וקצרתי ואס אשמיט גם החוב מאין אפרעט לא לכרי תגוש ואשר יהיה לך את אחיך טשמט יריך ודרשו חזל ולא של אחיך בידך כגון אס יש לאחיך מטכון בידך אח אחת משמיט וכפי זה יאמר כי משני מקומות יש לך פרנסתך הא' הוא טלככרי תגוש וממנו תפרנס עצמך והדבר הטני הוא טדוקא אשר יהיה לך את אחיך טשמט ירך בלכר אבל החוב טהו' על המטכון לא טשמט ומשם פרנסתך ולזה סמך אפס כי לא יהיה בך אביון לרמוז על המטכון שאין אחת מחזירו כי לא יהיה בך בעצמך דר עניות שאין הקב' חפץ טתביא העניות לעצמך טתמסור המטכון טבירך לאחר' ודוקא החוב שאין עליו מטכון אחת משמיט כי איך בזה עניי כיון שלא היה הממון בידך הוי ראוי לך ואינו מוחזק עוד ירצה לחזק לב בעל הבית שלא יהיה חושש טיבא לירי עניות מתוך השמטת כספים כי אפס כי לא יהיה בך אביון כיברך יברכך ה' אלהיך רק אס טמע טשמט בתכאי טתהי עושה רצון הקב' וזהו טחזל כתוב אחר אומר כי לא יהיה בך אביון וכתוב א' אומר כי לא יחל אביון מקרב הארץ ותירצו כאן טט' וט' רצונו ית' כאן טכאין עושים וכו' וזה נרמוז בתורה בא' כי לא יהיה בך אביון רק אס טמע טשמט בתכאי טתעט' רצונו ית' יוסמך למר כי ה' אלהיך ברכך וכו' לומר טהבה הטביח על דבר השמיטה כי ברך יברכך והרי כתוב בביעור המעשרות ברך יברכך וזמן הביעור היה ערב זט של פסח ברביעית ובטביעית וכוון טבטנת הטביע' בחג הפסח בטעת ביעור המעשרות הוטבט בברכה בא' כי יברכך האס כן מה ניתוסף לו בטוף השנה בהשמטת כספי לו' כי ברך יברכך טהרי ככר ברכוה' לא כי ה' אלהיך ברכך לטעבר כאשר רבר לך מכל מקום עד לא לזה יש תוספת טובה וברכה כי והעטבת גוים רבים ואתה לא תעבטו ומטלת בגוים רבים ובך לא ימשולו ווה היא תוספת ברכה כי ברך יברכך ה' עוד ירצה כי בהיות האדם נתן דרקה ישמרהו ה' מיד הגוי' אכשי עמל ואון כדכתי' כי ה' יהיה בטכך ושמר רגלך מלכר ודרשו חזל אס נתת מכיסך דרקה דררש בטכך טכאלו כתי' בכיס לך דהיינו בכיס טלך וטצה רגלך מהיות כלכר ביר האומות מהזימין וגולגלי' ולזה אמר כאן בזכות הדקה טהשמטת חוב אחיך האביון ישמור הכספך שלא ימשלו בך האומות לאכול את כספך אלא ומטלת בגוים רבים ובך לא ימשולו וזהו הכרחא לחזל במרמא פרק קמא רבבא בתרא בזמן טבית המקדש קיים

דרוש ב לפרשת ראה

קצו

מורדים מהו ענין זה שאמרנו מי גרם שיענו ע"י שלא פשטנו כי זהו הורעת טעם עונש ליוורדים מנכסיה' ולא להכי אחת קרא וע"ן מה דקרק בפסוק שאמר ההר ועניי' מרודי' תביא בית אמנם כלער שרקרקו חזל מהו זה שאמר ועניי' מרודים תביא בית וכך הלל הלא פרום לרעב לחמך ולעניי' מרודים ולא עוד אלא רליעריבינהו הכי הלא פרום לרעב' ולעניי' מרודים לחמך ועם דרשה זו של עניי' מרודי' שהם בעלי בתים שירדו מנכסיהם ומי גרם להם על ידי שלא פשטו יריהם בדרקה מתנישב יפה שיעור הכתוב הלא פרום לרעב לחמך והחזיקת בנתינת הדרק' בהביאך לביתך עניי' מרודים בעלי בתים שירדו מנכסיה' כי אז תתן אל לבך ותאמר ארם זה היה עשיר ועשיו הוא מצפה לשולחני מי גרם לו ע"י שלא החזיק בבא' וגם אני יאדע לי כך אם לא אחזיק בדרקה ומתוך כך יפרום לרעב לחמו ואם אס תרצה שתמיד יהיה פרום לרעב לחמך הסתכל שתביא לביתך עניי' מרודים רהיניו בעלי בתים שירדו מנכסיהם ע"י שלא פשטו במצות ומהם תקח מרדות לעמך ותפרום לרעב לחמך ומכאן כי כל מה שפוח הארם לתת דקה הון ועוש' בביתו כי לפי מתנותיו מרחיבין לו כמו שהובא במאמר שהגענו בתחלת הסדר • וראוי לדרק' בו מאי קשיא להו מה כתיב בתריה כי ירחיב כי פדשו' פרשיות הם ומאיה זר לא היתה ראויה פרשה זו להיות סמוכה לה שאמר מה ענין זה לזה וכי יש סמיכות בדרש זו לכל פרשיותיה של תורה שהוקשה בסמיכות זה • ועוד מאין דרשו כי לפי המתנות מרחיבין לו מאין זה • וגל' שדרקו פקודם פרשת לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגןך וכי' השמר לך פן תעזוב את הלוי וכי' כתיב פרשת בשד תאזה סכן כתיב השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה כי אם במקום וכו' רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשד וכי' וכאן בפרשת כי ירחיב מדבר גם בתאות בשד שאין כי תאזה נפשך לאכול בשד בכל אות נפשך תאכל בשד וכי' שכן למה הפסי' בין שתייה' במצו' מעשר לתתו ללוי שאו' השמר לך פן תעזוב את הלוי וכו' ואמר כך כי ירחיב וכי' וז' מה כתיב בתריה כי ירחיב כל' כי פסוק השמר לך פן תעזוב היה ראוי להיות בתרי' דקרא רכי ירחיב ומה ענין זה לזה • אלא אמר הק"ה לפי מתנותיך מרחיבין לך ונראה לי דקרקו בפסוק דה"ל השמר לך כל ימך על אדמתך פן תעזוב את הלוי או יאמר השמר פן תעזוב כל ימך על אדמתך את הלוי ומהו סדר זה שאמר פן תעזוב את הלוי ואמר כך אמר כל ימך על וכו' אמנם הכונה לרמוז מעשה הדרקה שאם לא תעזוב את הלוי תזכה לזבב כל ימך על אדמתך באובה ונחת ואעפ"י שישבת ארץ ישראל היא על ידי ייסורין אלה וזכה שירחיב ה' אלהיך את גבולך בהרחב גדולה עד שתאמר אוכלת בשד כי בגמרא אמרו שלא כל אדם הוא אוכל בשד כי מאה זוזי בעיקר מלחא וחפורא ונדיק סך מעות כדי לאכול בשד ואתה יהיה לך הרחבת יד וגבול וזהו כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך עד אופן שתאמר אוכלת בשד מרוב כל כי לא תהיה ברוחק כי אם בריח כי תאזה נפשך לאכול בשד ובכל אות נפשך תאכל בשד • ובזה יתבאר מחזל בגמ' •

עשבת תעניות פ"ק אשכחיה רבי יוחנן לינקה דריס לקיס אל אימאלי פסוקך אמר ליה עשר תעשר אל' ומאי עשר תעשר אל' עשר בשביל שתתעשר אל' מכלל אל' זיל נמי אל' ומי שרי לנשווי לק"ה והא כתיב לא תנסו את ה' אלהיכם • אמר ליה הכי אמר רבי אושעיא חוץ מזו שנאמר הביאו את המעשר אל בית האוצר ויהיה טרף בביתו ובחמנוי נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמי' והרקותי לכם ברכה עד בלי יעור • שיכלו שפתותיכם מלומר די אמר ליה

וגרד הפרצה מהו זה שאמר לו הק"ה מעלה אני עליך כאותו שכתוב בו לולא משה בחירי עמך כו' כי באמת ראוי לומר לו שגרר פרץ כיון שטעה מעשה הדרקה וגרד פרצות ולא שייך לומר מעלה אני עליך אלא למי שלא גרד ויאמר לו מעלה אני עליך כאלו גרדת וכו' • אמנם הכונה לר"ל שיש חילוק בין הגורד פרץ במקום שיש מי שיגרדה לגורד פרץ במקום שאין שום אחר יכול לגרדה כי בוראי זהו משובח יותר • והמתן דקה לעני גרד פרץ שהיה מוטל על הבה לגרדה אף אם לא גרדה ארם זה • ואמר הק"ה מעלה אני עליך שגרר הרבה כאלו לא היה איפס' לגרדה על ידי זולתך ועמדת אלה וגרדת אותה כמשה שנאמר בו לולא משה בחירי עמך בפרץ לפניו הרי שלא היה איפס' כלל לגרדה לולי שגרדה משה כן מעלה אני עליך כאלו לא היה איפס' כלל לגרדה לולי שגרדת אותה איתה וז' וקורא לך גורד פרץ שלך לברך יצחק לומר גורד פרץ אעפ"י שכל הבה היה לגרדה וזהו שבח שבחים לארם הנותן דקה לעני עוד יל' שמשה הטיב החמה כשעמד בפרץ גם איש זה טעושה דקה מתן במאמר יכפה אף וחמה עזה כמו שדרשו חזל גדול העושה דקה יותר ממשה רבינו שאמר כי יגורתי מפני האף והחמה וכו' וקורא לך גורד פרץ משובח נתיבות לשבת • עוד דרשו משובח נתיבות לשבת א"י יהורה בר סימון העני הזה יושב ומתדעס מה אני מפלוגי הוא יס' על מטותיו ואני יס' כאן פלוגי יס' בביתו ואני כאן ועמדת אלה וכתת לו חייך שאני מעלה עליך כאלו עשית שלום ביני לבינו ההר או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי • וצריבין • אבו לבאר איך הם דורשים משובח נתיבות לשבת גם מהיכפל של שלומות אלו יעשה שלום לי שלום יעשה לי כי לא דבר ריק הוא • אמנם יתבאר עם מה שדרשו חזל ב' כתובים הבאים בענין אחד רש ואיש תככים נפשו מאיר עיני מביהם ה' עשיר ורש נפשו עושה כולם ה' עומד רש עם איש תככים ואמר לו תן לי מזה וכתן לו מאיר עיני מביהם ה' קנה חיי שעה וזה קנה חיי העה"ב עשיר ורש זה ששעיר בנכסים ורש בנכסים עמד רש עם העשיר אחר לו תן לי מזה ולא נתן לו עושה כולם ה' עשיר זה עשיר יכול לעשותו עשיר נמי טענה לזה עשיר יכול לעשותו עני • ושמתתי ממורו זלזה רלא מסיימי קראי אמנם לפי שבפסוק הא' אמר רש ואיש תככי ולא אמר איש תככים ורש בא לרמוז רמידי שאחר שפגע בו העשיר נתן לו מזה ונעשה גם הרש איש תככים שהיה בירו דבר של תוכות וממש ולכך מאיר עיני מביהם ה' אבל בפסוק השני שלא אמר רש ועשי נפשו כי אם עשיר ורש לרמוז רמידי שאמר שאלתו שאל ממנו ערוך הוא רש כי לא נתן לו כלום ולכך עושה כולם ה' ועתה אני בא לביאור מאמרנו כי כשאנו נותן דקה והבה עושה לאותו עשיר עני ולאותו שהיה עני עשיר אם כן עשה הבה שלום עם העני שקרא תגר על ששאלו עני אבל מתוך אותו שלום נמשך מחלוקת ותרעומת עם אותו שה' עשיר וגבזר עליו עושר ועכשו נעשה עני אבל אותו שנותן דקה לעני ומסכך את תלונותיו מעל ה' יעשה שלו' לי עם העני ענין שיש בידו די מחסורו שוב אינו קורא תגר וגם שלו' יעשה לי עם העשיר ששאל קיי' בעושרו והרי יש שלום מכל הדרדן וז' משובח נתיבות לשבת שאינו גורם להפך הנתיבות מגור להיות פלוגי עשיר ופלוגי עני כי כיון שאין עוד תרעומ' ותלונה לעני גורם להיות יושבים הנתיבות על מושבם העני בעומו והעשיר בעושרו עוד במדרש רבה ועניי' מרודים אלו בעלי בת' שירדו מנכסיהם מי גרם שיענו ע"י שלא פשטו יריהם במצות וע"י שלא עשו רצון אביהם שבשמים ההר ועניי' מרודי' תביא בית ויש לדרק' כיון שר"ל באו לבאר הכתוב מהו עני

דרוש ב פרשת ראה

ליה אלז מטיבא ער התם לא הויכא כריכין לך ולרבי הונעיא רבך. ודאוי לרקרק מאי קטיא בהאי קרא בעשר תעשר טאם הוא הכפל כבר דרשו בו בשני מעשרות הכתוב מרבר אחד מעשר רבן וא'מעשר בהמה. וכן נבאר מן רבי יוחנן עשר בטביל שתעשר ואמר ליה ההוא ינוקא מכלן האי ואמר ליה זיל כסי רקסה טובא כחזי אכן אי אטכחנא בכל המעשר מתעשר אס כן מה טאל הינוקא מכלן האי הוה ליה למימר ליה פוק חזי בכל המעשרים מתעשרים ולמה אמר לו סיכסה הוא ברבר. ואס כל בני אדם איכס מתעשרים אעפ' שמעשרים. אכ' היכי אמ' ליה זיל כסי ויהי ראייה מכל בני אדם המעשרים טאיכס מתעשרים ואיך יכסה ברבר טהוא כראה לעין טאיכו כן. ועוד קסה לרבי יוחנן אס כן כל בני אדם היו עשירים כיון טהם מעשרים והתורה אמרה טאס לא יעשר הוא מתחפר כההוא עובדא דהניח לו אביו טרה וכו' ופיחת המעשר ופיחת הטרה וכו' אבל המעשר איכו מתעשר. ועוד קסה רתקא ומיד כטטל הינוקא מכל לן האי היה לו להטיוכו מרתיב הביאו את המעשר וכו' והריקותי לכם ברכה עד בלי די. ולמה הטיוכו קורס זיל כסי ואמר כך כטאמר לו מי טרי לכסויי הביא ההוא קרא דהביאו את המעשר וכו' ומתחלה היה ראוי להביא ראייה טמתעשר מרתיב ברכה עד בלי די. וכן נבאר מה טאמר הינוקא אלז מטיבא להתם לא כריכא וכו' טאין זו מהילכות דרך ארץ ולמה הגיר לנו בעל הגמרא רבר זה טים בו מיעוט דרך ארץ. ונלע' טחז'ל הוקסה להם בכתוב טאס לא כטפל עשר תעשר כי אס בטביל טני מעשרות היה לו לומר עשר עשר או תעשר תעשר ולמה טיכה לומר עשר תעשר לא לדרוש עשר בטביל שתעשר ודוק רלא קאמר עשר ותתעשר אלא בטביל שתתעשר לפי טרוב בני אדם מעשרים ואיכס מתעשרים. אמכס בא הכתוב להתיר טאעפ' טאין רשות לאדם לקרוא בתורה בטביל שיתעשר או טיקראוהו רבי וכן בכל המצות לא יאמר אעטה מצוה זו בטביל טאהיה עשיר או בטביל טאחיה דהוה ליה עובר על מצת לקבל פס. אבל בענין המעשר יס לך רשות לעשר בטביל שתתעשר ולכך אמר הינוקא מכל לן האי טהותר לעשר בטביל בחיכת העוטר מה טאין כן בכל המצות. אמר ליה זיל כסי טאס תעשר בטביל שתתעשר הק'בה מטליס טאלתך ולזה לא הקסה לו מבני אדם טלא כתעשרו דהכחו לא עשרו בטביל שיתעשרו. אלא הקסה לו ומי טרי לכסויי להק'בה ואמר לו חוץ מזו. ומה טלא הביא קורס ראייה מכתוב זה לפי טהתם קאמר טיביאו את המעשר אל בית האוצר וה'הם מזלוח להם והוא יריק להם ברכה ולא פירט פס טמרבר במי טמעשר בטביל שיתעשר וכיון טמרבר בטתם מוציא מעשרות לא ידעינן פירוש דההוא קרא טהרי ראיו כמה בני אדם שמעשרים ואיכס מתעשרים להריק להם ברכה אבל הביא ראייה לענין טמותר לכסות בזה הדבר מרתיב' ובחכמוי כא בזאת ואס הוא מרבי' בטתם מוציאי מעשרות אין הנסיון עולה יפה טהרי לא כתעשרו כל מוציאי מעשרות. אלא ודאי טהענין הוה למעשר בטביל שיתעשר ומי טלא רכה לעשר אלא בטביל העוטר הק'בה ממלא טאילתו ער טיבילן טפתותיו מלומר די ואיפער טלא ער ריבוי הממן ואמר די כי אוהב כסף לא יטבע כסף אבל יאמר די טלא לכסות עוד את ה'כי אס להאמין בו יוכטראה הינוקא טהכתו' אומר ובחכמוי כא בזאת ואיכו מתייטב כי אס בפירוש זה טהוא מנסה לעשר בטביל שיתעשר אמר לרבי יוחנן למה תתלה הדבר ברבי הונעיא ויהי כיון טלמדת הכתוב ההוא בוראי טלא כעלס ממך ביאורו. טהרי גס אכי עס הויתו טפל הערך אלז מטיבא התם לא הוה כריכא לך ולרבי הונעיא רבך טיבא

לי הכתוב וכל טכן אים גדול הערך כמון. טמעצמך ידעת ביאורו ולמה תלית הדבר ברבי אונעיא ואמרת הכי אמר רבי אונעיא ומכל מקום רבי יוחנן רכה לומר הדבר בטס אומרו טמביא גאולה לפול. ועוד תירכתי הקוטי' טהקטיתי למעלה וגדולה היא בעיני כיון טהמוציאי מעשרו'הוה מתעשר ומי טאיכו מעשר הוה מתחפר כמו טררשו גכ חז'ל עשר כרי טלא תתחפר אס כן כל המון העס הבינוכיי' טאיכס לא עטיר' ולא ענייס היכי טעכחת להו טהרי אס עיטרו היו ראויי' להיות' עטירים ואס לא עטרו היו ראוייס להתחפר ולהיות ענייס לכך איכו אמר טלא אומרו טהמעשר הוה מתעשר אלא באדם טלא הוציא את מעשרותיו כראוי לו ויירד מנכסיו כההוא עובדא טהניח לו אביו טרה טעוטה אף כור וכיון טלא הוצי' מעשרותיו כראוי הוציא הטרה מאה כורים והוכיחוהו קרוביו כי כעטה ה'ה בעל הבית והוה כעטה כהן ער טקבל עליו להוציא מעשרותיו כראוי ואס בא הוה לטלס כל מה טפיו' ממעשרותיו גס ה'יתן הטוב והטיב את טבותו ובירך אחריתו מראטיתו ועל כן אדם כיוכא בזה אמר טאס יעשר טופו להתעשר ויטלס לו ה'ה כל מה טפחת באותם הטנים טלא הוציא מעשרותיו כראוי וראיה לרבר מ' הביאו את המעשר טקודס לזה אמר ואותו אחס קובעים הגוי כולו ואמרת' במה קבענך המעשר והתרומה דהיינו טלא הוציאו מעשרותיהן כראוי ועליהם אמר הביאו את המעשר ל בית האוצר כלומר כל אותם המעשרות טקבעתם ולא הבאתם עכטיו הביאו את כל אותם המעשר אל בית האוצר וכיון טאתם טלמתם מה טפיתכ אותם הטני' גס איכא פתח ארובות הטמים בהריקותי ברכה עד בלי די.

סדר שופטים דרוש א

במרש שופטים ושוטרים חחן לך ככל שערך וכו' הלכה קרובו של אדם טחו שיחא מורתי לו ליטב בדינו. כך שנו חכמים ואלי חן הקרובים אחיו ואחיו אכיו ואחיו אטו וכו' למה כן אלא בשם שחקרוב פסול להעיד כן הוה פסול לדון וטח ראיח לומר כן אר' טמעון כן יוחאי כרזי ונגשו כחכמים כני לוי כי כס בהר ח' אלחך לשרדנו ור'בך בשם ח' ועל פיחם יחיו כל ריב וכל נגע כוא וראה הקיש נעים לריבים וריבים לנגעים מח נגעים כיוס אף ריבים כיוס ומה נגע' פרט לקרוב אף ריבים פרט לקרוב אמר רבן טמעון כן גמליאל אל חהא כגלגל בדן שחוא אחד משלש רגלי העור'לם לטח ששנו חכמים על שלשה דכרי' העולם עומד על הדין ועל חאטח ועל חטלות הן דעחק טאס הטיחח אח חרין שחוא כועז' אר' העולם שחוא אחד כרגליו. רבנן אכרי קסה חוה' בחו' שר' דין שחוא אחד כרגליו כסא הכבוד מנין שנאמר צדק ומשפט מכון כסאך חסר ואטח יקדטו פניך. אמר חק'ה חואיר' וכך עונשו של דין קסה חוו וחירין בדן כנין מכר' שדינו כענין שופטים ושוטרים חחן לך וכו'. עכ'לח.

ידוע הוה מעלת המשפט טהוה א'מעני דכרי' טהנחילנו אברהם טנאמר כי ידעתיו למען אשר יכנה את בניו ואת ביתו אחריו וטמרו דרך ה'לעשות צדקה ומשפט ואת טעה עטה צדקה ומשפט כבחר לה'מזבח ואחז'ל במרדט רכה שופטים ושוטרי' תתן לך בכל שערך ז'טה עטה צדקה ומשפט כבחר לה'מזבח כזבח איך כתי' כאן לא מזבח כיכר הקורבנו' לא היונהגין אלא בפני הבית אבל הצדקה והדין כוהגין בין בפני הבית בין טלא בפני הבית. ר' הקרובות אין מכפרין אלא לשונג והצדקה והדין מכפרין בין לשונג בין למזיד

דרוש א' לפרשת שופטים

קצו

כתובים ביד משה הדין ואני אומר בפסוקים הוי שופטים וטוברים וכו' ולפיכך באלו לרדקין מלת לך רכתיב תתן לך ואלו אמרו ברברים הם בימין והם הכרקה והתורה וכו' דברים ביד הכעס והמספט. וביאור הענין כהקצו ברא שמים וארץ וכתוב אף יד יסדה ארץ וימינו טפחה שמים למור מהמים נבראו בימין הארץ. במחלל ובזכות התורה והכרקה נבראו השמים מהם כתובים בימינו של הקצה וימינו טפחה שמים ובזכות המספט שניתנה ביד המחלל נברא הארץ שירי וסירה ארץ וכן כתוב מלך במספט יעמיד ארץ שכלו של עולם בזכות המספט שניתן ביד יעמיד ארץ וזה ותאחז במספט יד כדי לקיים את הארץ וגם הכעס לא תמלא בארץ להתקיים לא בקיום המספט אחר הקצה אם אתה מקיים המספט אם ממור נפסכס וזה נרמז במלת לך שופטים וטוברים וכו' וזה תתן לך חיים לנפסך. ועדיין יש לי לרדקין מאמר זה עם מחלל כרי בידך וכך בידו אם אתה ממור את כרי סהיל התורה אני ממור את כרך הוא אומר מקיום הכעס תלוי במספט ודחוק הוא למור מכאן מדבר בנפס וסם בנפס העליון מרוב רכתיב כרי ה' נפסמת ארס והיא תלויה בתורה שמהקיים השמים העליונים ומכל מקו' כריך עיון והנה ענין חסיבות ברברי' לו מהם מספט וכרקה בא ברברי' הכביא יספיה סאמ' כה אמ' ה' שמרו מספט ועשו כרקה כי קרוב יספיעי לבוא ודרסו סאמי מקרב עמי עמכם. והכונה כי אלהים נכב בערת אל והוא מורה סכינתו ביניהם וכן בכרקה מקריב הקצה סכינתו עמם. וזה לשון חזל במדרס רבס' מספטים וכן אתה מוצא בנכוכד כאמר סמרהא את החלום נכנס דמיאל אצלג וראה מהוא עתיד לטורדו סמאמר ומן אכסאל לך טורדן עטה עכמו סאלו מרתת ומפחד וכו' אמר לו למה אתה מפחד אמר לו ראה אני את החלום ואני יכול לאומרו אמר ליה מארי חלמא לסנאך וכו' מי סרורס המקרא הזה הוא עטה לרניאל מטיח דברים כלפי מעלה סאמ' חלמא לסנאך אין סנאכו בעול' ויותר מהקצה סהחריב את ביתו והגלה את בניו ועורג גם יסראל היו סנאכו והיה מקלל אותם אלא בתן דמיאל לבג כנר הקצה ואמר מארי סכסמים הבא החלום לסנאך זה וכו'.

ויש לרדקין מ' וראה מהוא עתיד לטורדו סהרי הבה טררו ולא רניאל וכן ראוי למור וראה מהוא עתיד לטורדו ועור קטה הראיה סהביא מרכתי ומן אכסאל לך טורדן סראוי להבי' הראיה מרכתיב ומן אכסאל טריד מהוא גמר דבר סיכא הגור דין לפועל אכל ומן אכסאל לך טורדן הוא גור דין סנבגור עליו ועור נרדקין מה סאמ' רואה אני את החלום ואני יכול לאומרו וזור ואמר חלמא לסנאך למה הוצרכו השתי אמירות. ועור סתפך ומיר אמר לו פתרון החלום ואף הוא אומר איני יכול לאומרו. ועור נכאר מה סאמר מי סרורס המקרא הזה והלל הקורא המקרא הזה מאי מי סרורס המקרא רכקט הכא.

וגלעד סרניאל הבין בחלומו של נכוכד נכאר סראה עיר וקרים וכן אמר גורן אילנא ולא ראה למלאך סנר אילן וקציץ ענפיו רק כזה לגור האילן ולכרתו הוא יורה סהמלאך כזה לקצץ ולכרות האילן והכונה הוא אח' מלבדו דהיינו ע' פותר החלומות סכל החלומות הולכים אחר פתרונם ונכבא בסעה ספותר את כרית האילן סהוא כריתת מלכותו ופתרונו ספותר מלכותו עכ חית הארץ וז' קל מן סמיא נפל וכו' לך אמרין נכוכד נכאר מלכא מלכותא עדת מיכך ומן אכסאל לך טורדן סמלת מן אכסאל היא ספת יתר דמספיק למור מלכותא עדת מיכך ולך טורדן ועס חיו' ברא מדורך. לא בא לריונו סמפלתי היא מן אכסאל מכח איס הפותר החלום כן יקום פתרונו סאמר פתר וזה מן אכסאל לך טורדן מכח אכסאל לך טורדן כי סאמר

למור ר'א הקורבנות אף כוהגין אלא בתחתונים והכרקה והדינין כוהגין בין בעליונים בין בתחתונים ר'א הקורבנו' אכן כוהגין לא בעה' והכרקה והדינין כוהגין בין בעה' בין בעה' ולעד נראה ביאור דבריהם זל סבאו לרדקין בספיק סאמר תתן לך מאנלך דהילל תתן בכל סעריך ולא עור אלא מהוא הפך לך כי לך הוא לברך ובכל סעריך אינו לך כי אין ארס אחד יוסב בכל הסערים והמדינות ובהכרח הוא מיכני לאחרים ולא לך ועור קטה סאמר אסר ה' אלהיך מותן לך לסבגך והלל בתחלה תתן לך לסבטיך בכל סעריך. ליה הביא ספיק זה סאמר עטה כרקה ומספט נכחר לה' מנבח בבחינות הרבה. הא' סהנבח אינו כוהג' אלא בפני הבית ובידו סלס והרין הוא בכל סעריך ובכל המדינות בין בארץ ובין בח' לעפ' סאמי בפני הבית סהרי עיירות סל חל בס בפני הבית לא היו כוהגים בהם קורבנות והדינים כוהגים בכל סעריך וגם הנבח אינו מספר כי אס על הסוגג והרין מספר גם על המור ונרמז במלת לך כלומר תתן לך לרעך אעפ' סחטאט במור לרעך מכל מקום תתן הסופט לכפר עלך. גם הנבח אינו כוהג' בעה' והרין תתן במקום אסר ה'נותן לסבטיך דהיינו סעחירה ארץ יסראל להתחלק לכל הסבטים לעתיד לבא וגם נרמז ה' הדין בין בעליונים מרכתי' בכל סעריך דהיינו סערי סמים העליונים אסר ה' אלהיך מותן לך לסבטיך סהסמים הם עומדים להתן לסבטי יסורן וזהו דרך רמז. עור רמז סנוהג בעליונים עם מחלל בס' מספטים רבה נתן הקצה מספטים לזקי' יסרל כסס ססנהררין יוסבין במרס לפני האלהים סנא חזה הנית עד די כרסון רמיו עיון זה סכתבתי במקום אחר סהם ב' כרסון ססאות למספט והעליונים תלוים בקיום מספט התחתונים וזהו אסר ה' אלהיך מהוא אלהיך על בחינת הרין למעלה והוא מותן לך לסבטיך לתחתונים כי הא בהא תליא ועור מחלל סס סכב יכול מניה סקצה סמי הסמים ומסרה סכינתו אכל הרין והיה ה' עם הסופט וכסוהוא כוסא פכים מכלק סכינתו ועולה וכנר סהרין מנה בעה' ירבה עם מחלל בס' מספטים ולה המספטי אסר הבה סמר מספט בעה' ואני מניל אתכם ממספטי סל גהינס הרי סהרין כוהג' לעב' ונרמז בספיק ומספטו את העס מספט כרך סהוא לכרקה בגהינס וממסר הקצה מרימי גהי' לעב' בזכות המספט בעה' מה סאמי מועיל הנבח בעה' ולכאר יפה מ' כוהג' בעליוני' עיון בבאורי לרברי' חזל נעטה הרין למטה אין הרין נעטה למעלה סכתוב בסוף המדרס חה והוא מבוחר יפה ואל הרבר הזה כונו חזל למטה סאמרן אמ' הבה לסראל בני חיים בזכות סאתם מסמרי' את הרין אני מתגב' סאמר ויגבה ה' כבאות במספט וכו' וע' סאתם מגביה' אותי בדין אף אני עטה כרקה ומסרה סכינתי וקרסתי כו' וכונת' למור סכין עשוסים רין הקצה מבטל רין סהיה ראוי לגור למעלה והוא מגביה אותו גור דין ולא רי סילוק הרין לא סנב מרבה להיטיב עמם ועטה כרקה ומסרה קרסותו וגול אותם גולה סלימה. ועס מה סכתב בעל הטורים סמיכות סופטים להרגלים למור סהם מעפוס להביא את הכדרים ברג' ליה' גררס כחן סאמר הכתוב הדינים סל הסופטים הם סחיבים מהקרבנות סחקר' יכוס ברג' לים כי סס כתיב וראה כל זכורך במקום אסר יבחר ה' הסופטים תתן בכל סעריך ובכל מקום ועור מנינו ה' המספט והכרקה כמחלל סס ס' סופטי' אל יבחק לרברים הם בימינו סל הקצה והם כרקה ותורה כרך רכתיב יתן מלאה ומיכך תורה רכתיב מימינו אס רת למן וסכי דברי' יתן סרור' גללו וכן הכעס והרין הכעס רכתיב אסר בידו נפס כל יי והדין רכתיב ותאחז במספט ידו אסר הקצה הכעס והרין

דרוש א' לפרשת משפטים

פתח כן הוא ונמצא המאמר בארץ ישראל מתוך החלום של
 כרת המלאך האילן רק בזה קונו לכרת ענפי הכריתיה תלויה
 בו בריאל נמצא הוא עתה לטובתו בכח פתחונו סמאמר מן
 אכסא לך מדרש כמו שדקתה תלמולה ביאורו שהטרידה היא
 מן אכסא בכח השתדלון כי המלאך לא כרתו בפועל : וזה
 אכלי במלאך וקריים שרמם שלענף זה כדיך עיר שהוא מלאך
 המכונה בגזיר עירין וקריים הוא סמאמר דין ע' הקד' רבי' :
 וזה ים לבאר למה נתן עצה רביאל לנבוכד נאצר לעשו דרך
 והיה לו להניחו לרשע וימות : אמנם ראה שהוא עתיד לטורדו
 והתחיל לעשות בפתרון החלום : וגם בעצת גמר דין מידו של
 רביאל בזה לו מפלתו שהתחיל לעזר ברברי רביאל : ואחר כך
 ביטל בדקיה וקל מן שמיא כפל במכא כי נתינת הדק' מאחר
 כך ביטולה היא שברמה מפלתו ובספר כסף נבחר ביארתו
 טעם אחר נכון עם ביאור הכתוב : כולם עיין עם ועוד אבאר
 טעם אחר בזה בע' : עוד יראה כי כיון שראה רביאל שלא
 ככרת האילן בחלומו רק בזה לסרתו : הוא יורה שים זמן עוד
 עד הכריתיה ואיפשר ים בידו לעשות שלא יכרת לכך יעשו
 לעשות דקיה עם בני ישראל כי בזה תמטך מלכותו ולא יעלה
 הכורת עליו : עוד חידשתי טעם לרביאל שיעשו לנבוכד נאצר
 לעשות דקיה בדרקיה משה להן מלכא מלכי וכו' מאי להן :
 ועוד שפסוק זה היה צורך לאומרו : אכלי פסוק ומן אכסא לך
 טרדין וכו' להן מלכא מלכי יספר עלך שהוא תיקון למה שאמר
 ולך טרדין אכלי עכשו שאמר לו בצורה טובה ודי אחרו למסבך
 עיקר שרשונה מלכותך לך קיימא מה צורך עם לומ' מלכי : יספר
 עלך : לך אני אומר שכינס שראה רביאל שאין מפלת נבוכד
 נאצר לעד לעולם כי סופו לחזור לאחר ז' שנים למלכותו : אמר
 רביאל כיון שסופו לחזור למלוך : עלינו דוכה אני סמאמר מן
 בעיניו בתיכ' עצה זו כדי שלסוף השבעה שני שיחזו למלכותו
 יהיה לו אהבה עם ישראל שנתנו לו עצה להתקיי' וזש מלכותך
 לך קיימא להן מלכא מלכי יספר עלך כלומר כיון שכך הוא
 סעידר אתה לחזר ואין אתה נאצר לגמרי לכך אני נותן לך
 עצה להצילך וגם ביני וביני תהיה הדומה לישראל הרלים
 שיתפרנסו מההדרה ואילו היתה מפלתו לגמרי לא היה נותן
 לו עצה שלום אכלי סופו לחזור למלכותו ויותר טוב הוא שיהי'
 מחזיק לו רביאל וישראל לאוהבים והוא ירבה להטיב עמם :
 וחזור לענין כי בראותו רביאל שעל ידו תמטך מפלתו היה
 מרתת ומפחד שלא לומר החל' פן יחריף אף נבוכד
 נאצר וזהו שאמר לו רואה אני את החלום ואיני יכול לאומרו
 להיוותי אהובך כאמן בידך וחל' כזה ראוי להיות נאצל לשנאך
 כי השונא יפתרו מיד כדי רשעתו ופשרא לערך כי הוא ראוי
 לפותרו אבל איש כמוני שאיני שונאך וערך כי אם אדרבה
 אזהב שמך אינו ראוי לפותרו ונמצא כי הן אלה רברי רביאל
 לחזק דבריו שאינו יכול הוא לומר החלום הזה : ובהו מתחישב
 עם מרי חלמא לשנאך שאמר לנבוכד נאצר מרי איני יכול
 לומר בחלום מה שאני רואה בו לפי שחלמא זה יצרך לאומרו
 לשנאך ופשריה לערך כי בהיותו שונא ירבר כרצונו אבל לי
 אני עברך איני יכול לאומרו : וחזר לומר מי שדורש המקרא
 הזה וכו' לפי שפסע דברים אלו הם קללה לישראל אבל יש דורש
 שיעמיק לדרוש בו שחזר לשנאך נגד הבה והכי קאמ' לנבוכד
 נאצר מרי מה תבקש פתרון לחלומך כיון שבעל החלומות הוא
 סנאך וערך שהחרכת מקרשו בודאי יש לך לרעת שאין בחלום
 זה טוב כי איש רע כי הלא חלמא הוא לשנאך ובירו שממנו
 באים החלומות שנאמר בחלום אדרב' בו נוכתיב בחלום חזיון
 לילה בגפול תרדמה על אכסים בתנומות עלי משכב אז יגלה
 אחז אכסים וכיון שהחלום הוא לשנאך כי מאתנית' הוא איך

תבקש פותר שיפתרונו לך לטובה ובהו אין קללה בדרברי רביאל
 אבל מכל מקום אפילו בשירוש שנית הרושם שירשם כך מכל
 מקום ים בזה נחמת דברים כלפי מעלה באומרו מה אעש' כיון
 שהחלום הוא ביד סנאך ולא נכון לרבר כן כנדר הבה וכו'
 שאי אפשר שירבר על ישראל כפשוטו שהוא לסוף קללה לא נתן
 רביאל לבו כנדר הקבה ואמר מרי שבסמים הבא החלום הזה
 לסנאך זה נבוכד נאצר : ויש לתת טעם לעצה שיעץ רביאל
 לנבוכד נאצר שיעשה הצרך עם משחל במלמ' דכה שכתבתי
 למעלה אחר נבוכד נאצר לרביא ראייתו בחלומי ואין אילן בג
 ארעא וכו' ומזון לכולא ביה זה מלך בשר ודם גזר גזיר סגרת
 הים הכל מתים פתחו הים הכל חיים : לךך ומזון לכולא ביה
 כיון שאמר לו החלום אמר לו מה את ממליכס אחר לו להן
 מלכא מלכי יספר עלך וחטייך בדרקא פרוק ועווייתך במיחן
 ענין : אמר לו הק' בה אני מסרתי הדרקה לאברהם שנאמר
 כי ידעתיו למען אסר יבנה וכו' לעשות דקיה ומשפט ואתה
 אומר לרשע וחטייך בדרקה פרוק אלא אמר לנבוכד נאצר
 עשה דקיה ופתח אוברך שראה לישראל ערומים וכו' מידרם
 לו ליטב בשלמה הדרקה ומה אם הרשע כך : ישראל עאלו הו
 שמרו משפט ועשו דקיה : וצריך לבאר מהו זה שאמר
 ומזון לכולא ביה זה מלך ב' ו' חזר ואמ' לךך ומזון לכולא ביה
 ועוד כיון שאמר הק' לרביאל אני מסרתי הדרקה לאברהם
 ואתה אומר לרשע וחטייך בדרקה פרוק : מהו תיקון זה
 שאמר רביאל כיון שים יבאו ערומים מירושלם אייבענן שיעשה
 עמם דקיה : שהרי הק' ראה שירא ערומים ופסלול
 מה לו ואם הוא טענה טובה למה הקפיד הק' על רביאל על
 העצה אשר יעץ ועוד נאצר בסוף הענין הק' שעש' אס לרשע
 כך לישראל עאלו שאין הוא נקשר אל האומר קורם :
 אמנם רביאל הביין בחלום שאמר נבוכד נאצר ומזון לכולא
 ביה שאינו כפשוטו שהביין נבוכד נאצר שהכוונה על
 מלך בשר ודם שאס יגזור לסתום חוף הים בני ארם מתים
 שאינם מפיקים מזון ופרינסה ואם יאמר פתחו הים באים
 כמה ספינות של פרינסה הרי שהמזון תלוי במלך : אבל רביאל
 הביין שפירוש מזון לכולא ביה הוא לרבו' את בני ים שמוכנס
 הם מאת נבוכד נאצר ולכך אמר מזון לכולא ביה מאי לכולא
 לרבות בני ים : וכיון שבני ישראל יבאו ערומים ברעב ובחוסר
 כל אם כן לא נתקיי' ומזון לכולא ביה וכיון שלא נתקיי' תחלת
 החלום אינו מתקיים ג' סופו שהוא כריתת האילן לכך יעשו
 לעשות דקיה עם ישראל והכוונה כדי שיתקיים החלום כולו :
 וזהו שרמז הכתוב שא' כולא מטא על : נבוכד נאצר מלכא סה'
 תחלת החלום שהיה מזון לכולא ממנו שהיה מפרנס' לבני ים :
 וגם נתקיים סוף החלום של כריתת מלכותו : ומה שהקפיד
 הק' בה הוא על מה שאמר לו וחטייך בדרקה פרוק שאלו יעשו
 לעשות דקיה בלבר לא היתה קפירה בדרב' : אבל לגלות לו
 שהחטאות מתכפרו בדרק' זהו רז וסוד פגילה לו דבר שנמסר
 לאברהם שיבנה את ביתו אחריו כדי שיתכפרו חטאתם : ועל
 זה הקפיד הק' בה שכן היה לו לומר עשה דקיה ולא יותר ועוד
 נתנו חז' טעם לשבח רביאל על העצה שיעץ לנבוכד נאצר לפי
 שבזה מקיים הגוואה שהוא אברהם לורעו לעשות דקיה כי
 כיון שראו מתנתה הדרקה שהבינה על הרשע משם ילמדי ישר'
 ק' וייתחזקו בדרקה אם כן מתוך העצה הזאת יוצאה חזון
 מרת הדרקה ולזה סמכו חז' כאן קל וחומר לישראל וביא' כל
 הפסוקים הללו באר היטב תמצאם בסוף נבחר עמוד עליה
 כי הם ענין נכון : והרי למרנו מכאן מפלת הדרקה ונתיבאר
 משה שמרו משפט ועשו דקיה כי קרוב יסודתי לבוא ודרקתי
 להגלות כלומר שאני מקרב עבדי לכם ונעשה צותק עמכם כב'
 ומיך

דריש א לפרשת שופטים

קצח

והחך לזה פסוק אשרי אנוס יעשה זאת שמדבר עטמרת שבת
לומר שגם עומד שבת נעשה שותף להקב"ה שכן ויכלו השמים
תיקרי ויכלו אלא ויכלו השמים שמעלה עליו הקב"ה כל נעשה
לזכותו וגם מפרה שכינתו עמו וכל חטאיו אשר עשה שהיו
מבדילים בינו לבין קונו כולם מתכפרים לו אעפ"י שיעבור על
אכילת מחול לו ואם עומד שבת מחללו ואח"כ אל תיקרי מחללו
אלא מחול לו לפי שפשוט הוא ששמירת שבת היא מחללו לא
הכי קאמר מחול לו ובה הבבתי בהכתובים הבאים אחריו
שאין אל יאמר בן הנכר הנלוה אל ה' לשרתו הברזל וברזל
ה' מעל עמו ואל יאמר הקרים הן חזי עץ יבש כי מה ענין בן
הנכר והקרים שהזכיר כאן ומיהי תיתי להרחיק בשביל שהם
קרים ובן נכר והרי כבר נתבאר בן הנכר וכל עוד עם הדין
רקומא לן רחוק מושיבין בסנהדרין לא בר שאין אמו מישראל
ולא קרים לפי שאינן רחוק כיון שלא היו לו בנים וזהו שאמר
כאן שמוך לזהרית שמוך מספט כי הישועה היא קרובה מתוך
המספט ובה ימצא דיון בן הנכר שנתנייר לקרוא תגר ולומר
והלא הברזל וברזל ה' מעל עמו שאינו ראוי לספוט ולהיות
רחוק על עמו וכיון שאינו שומר מספט אם כן כחחקת מהיעזר
גם הקרים ויאמר הן חזי עץ יבש שאין לו בנים ואינו ראוי
להיות שופט וכיון שאינו שומר מספט היכן היא יסועתה לזה
אמר כי כה אמר' לפרשים אשר ישמרו את שבתותי כוונתתי
להם בביתו ובתחתיו יד ושם כלומר כיון שיש בידם השבת
יכולה היא שבת שתרחה ותעמוד במקום המספט כי השומר
שבת הוא קרוב אל ה' ומשהה שכינתו עמו וכן בני הנכ' הנלו'
אל ה' יכול שומר שבת מחללו כלומר כיון שיש בידם שמירת
שבת הרי הם כאלו בידם המספט וקרובה ישועתו עמו והוא
נכון בהצעת הכתובים הללו ובעשבו כבא לביאור המאמר
אשר הפסוק ראשונה בעה' ויש לדרק בו ראשונה קשר
הלכה זו עם פסוק שופטים ושופרים והיכן נרמז בפסוק זה
רין הקרוב שאינו עומד בדין ועוד קשה מה חזרו לומר ומה
היות לומר כן כיון רילפינן מהיקשא ועוד קשה מה למי
כן אחר שהביא לשון המשנה לא הי'לל אלא כך שנו חכמינו כסם
שהקרוב פסול להעיד כך פסול לדין ועוד נבאר מה ראוי
כתוב ועל פיהם כל ריב וכל נגע מקיים ריבים לנגעים מה
נגעים ביום כך ריבים ביום ומקיים נגעים לריבים מה ריבים
פרט לקרוב וזו היא הבראש ככונה ע"פ הבראש והבראש
מבשרים במדרש רבה מה נגעים פרט לקרוב וכו' אינה
צורא ככונה וקשה כיון שהוא בא ללמוד מכל דהדין הוא
פרט לקרוב איך הוא לומר מהיקשא דריבים ונגעי מה ריבים
פרט לקרוב והרי ריבים גופייהו מכל ונראה לו שח"ל
הקשו בפסוק כפל לך בפעמים שאין שופטים ושופרים תתן לך
וכו אשר ה' אליהך כותן לך וכו' ועוד שבתחלה דבר לפסוק תתן
לך ואח"כ אמר ושפטו את העם שלא לנוכח ולא אחר ושפט את
העם ועוד ראין סדר למקרא דהי'לל תתן לך לשבטיך בכל
שעריך ועוד למה מזכיר כאן העם ומספיק לומר ושפטו
משפט דרך ולבד הביאו הלכה זו ושהקרוב אינו ראוי לדין
וזהו שרמז הפסוק הזה שופטים ושופרים תתן לך בכל שעריך
שהיו השופטים הללו דרים ושופטים לך וזהו תתן לך לשפט
אותך שלא יהיו קרובים לך ואם יש לך מהשופטים שהם
קרובים לך והוא אשר ה' אליהך כותן לך לשבטיך כל השופטים
אשר ה' נתנם לך לשבטיך שהם משכט מלך וקרובי לך אותם
השופטים לא תתן אותם לך שישפטו משפטים שלך לא ושפטו
את העם משפט דרך כלומר ישפטו לאחר העם ולא לך כיון
שהם קרובים אליך וביאור דברי השאלה כל עם מ' כבאר
שהקרובים פסולים להע' מרדתי לא יומתו אבות על בנים כו'

שהוא על ערות אבות ומהתם ולפני כמי דיונים קרובים ומה
הקשו מכין אתה אומר כן דילמא דוקא בערו נפסלו הקרובי
אל ה' דיינים לא נחשדו על כך לזה אחר בוא וראה כי יש
היקש ללמוד נגעים מריבים והנה ענין ריבים הוא כולל בין
ענין הערות ובין ענין דיינות כי לא פוהס דק סתם אומר כל
ריב וכל נגע והרי אם באמת העדים נפסלו הקרובי והדיינים
שמים אם כן איך הוא מקיים נגעים לריבים לפסול הקרובים
ראה מינייהו מקשת דילמא ארייני קרוב הוקסומה דיינים
שמים בקרובים כך הנגעים ומה הוקסומתם נגעי לריבים
ומכינו דעדים קרובים פסולים אם כן בודאי דגם דיינים
הקרובים פסולים ולכך הוקסו נגעים לריבים סתם לפי שכל
פרט הריבים בין מהעדים ובין מהדיינים כולם פסולים
הקרובים ובין שכן יש ללמוד בהיקש דגם הנגעי פרט לקרוב
וקל להבין עוד נראה לבאר מה למי כן שהוא דקדו בלשון
המשנה שלמעלה אחר אלו הן הפסולים המעטק בקוביא וכו'
ואח"כ מנו בלשון המשנה ואלו הן הקרובים וכסם שלמעלה
בפסולים הוא מדבר בין לעדות ובין לדין כך בקרובים מדב'
בין בערו ובין בדין ולכך אמר ואלו הן הקרובי בואו התוספת
שמוקף הקרובים על הפסולים אבל אם הקרובים אינו מדבר
אלא בעדים אם כן למה אמר ואלו הן הקרובים הי'לל אלו הן
הקרובים כיון שהפסולים והקרובים אינם מדברים בענין ה'
עוד מירשתי שיש להקשות כיון דקל דהקרוב פסול להעיד
מלך מינה רפסול לדין דהא תנן כל הכשר לדין כשר להעיד
ויש שכתב להעיד ואינו כשר לדין ומינה נלמד דהפסול להעיד
כשר רפסול לדין וכל שיש לנו לדרקק לשון המאמר שאמר מהו
שהוא מותר ליטב בדין וכו' הי'לל מהו שיהא מותר לדין
לכך חזי אומר שלא שאל על הקרוב אם הוא כשר לדין שפשוט
הוא שפסול לדין אלא אם מותר ליטב בזמן הבד של שלשה
ואז אין לנו ללמוד מהקרוב הפסול להעיד כיון שהוא הקרוב
המעיד לבד אבל בד של שלשה אעפ"י שיהיה האחר קרוב
עדיין הם עומדים הב' דיינים האחרים שאינם קרובי ורשב"י
בא לתרץ משה תתן לך נחזר לומר ושפטו את העם ואמר אל
תהא מלגלג בדין והכוונה שהכתוב אמר אמת ומספט שלום
שפטו בשעריכם ודרשו ח"ל איהו מספט שיש בו שלום הוי
אומר זה ביצוע שפוט פטרה הדין וסביבה יוצאין מרובים
וכיון שכן הייתי אומר שטוב לדין להסתלק מלדין רין על פי
הדין כי אם יעשה פטרה בלבד והרשות נתונה לדין כל דין
דרך פטרה ללא אל תהא מלגלג בענין הדין שלא לפטות
ממנו עיקר או כפי הבראש שאומ' אל תהא מלגלג בדין ועוסק
עיקר מהפטרה שהיא מספט שלום כי הוא אחר משלשה רבלי
העולם שהם הדין והאמת והשלום וכי תאמר שגם שם מדבר
בפטרה ללא למה שגם חכמים על ג' דברים העולם עומד על
הדין וכו' הכי וזה שאם התנא מדבר בדין של פטרה איך אומר
על ג' דברים כו' על הדין ועל האמת ועל השלום והרי העשרה
יש בה אמת ויש בה שלום וכמנאנו הב' עמודים כלולים בעמוד
הפטרה אלא מדפ' ובהו לתלתא אינו מוכרחים לומר שהדין
שהוא עמוד אחר הוא דין בלתי פטרה כי אז אין בו שלום כי
החזונו דין קובל על חבירו מה שאין כן בפטר ששניהם יוצאים
מריביו ויוצאי בשלום גם בדין אמת איש' לפעמי' שאינו לאמתו
מה שאינו בפטרה כי אותו חלק שזכרנו הוא מדר האמ' ומכא
בפטר תמיד יש בה אמת והתנא אמר ג' עמודי כפרת זה מזה
הסהדין הבמוד בלתי פטרה והאמת והשלום יוצאי מתבא דעת
רבנן שחלקים על מ' קודם רשב"ב שהדין הוא אחר משלשת
רבלי העולם לומר שזולת הדין ישארו ב' רבלי' רבנן אמרי
קשה הוא הדין שהוא אחר מרבלי כפי הכבוד דיינו רבלי' ה'

דרוש ב פרשת משפטים

כי מי זה האיש ירא ה' יורנו בדרך יבחר יצטח במה ה' יצטען
באלהיו כי הוא מברל עז בו ירוץ כריח ונפגם ומי האיש הירא
ורך הלבב הוא הירא מהעבירות שבידו ועל זה אמר ר'וד המלך
ע"ה הכילני מפועלי און שהם הרשעים כי הזה ארבו לנפשו
יגורו עלי עינים לא פשעו ולא חטאתי ה' בלי עון ירוצון ויכוננו
ירכה שלא היה חושש מהאויבים האורבים עליו כל זמן שאין
בידו עון ירוצון ויכוננו כי איני חושש מהם אבל מה שאני ירא
הוא מחברת פועלי און פן יכשילוני בחטא * וכן אמר ר'וד
ע"ה למה אירא בימי רע שהם ימי הרעה עון עקבי יסובבי כי
העון מגור לו מקביב וזהו שהיו מכריזין בבאת ישר' למלחמה
ורברו השוטרים אל העם לאמר מי האיש הירא ורך הלבב *
ולכא * א הביאור נדקרק בפסוקים האומרים כי תבא למלחמה
וכו' ואח"כ שמוע ישראל בזכות שמוע ישראל אתם קרבי'
היום למלחמה אל ירך לבבכם וביאור הענין לפי שצ"ק שבתם
של ישראל הוא האחריות ולא כי תבא למלחמה כולכם כאדם
אחר לא תירא וכו' * אבל והיה כקרבכם אל המלחמה שהוא
לפון ריבוי שאין בכם אחריות ויש לכם ליירא אז ונגם הכהן
ודבר אל העם ואמר אליהם שמוע ישראל שהוא זכות שמוע יס'
סקבלו ישראל עול מלכות שמים ולא אמר שמוע ישראל אלא
שמוע לשון יחיד אעפ"י שעכשיו אתם קרבים בלשון ריבוי וזהו
אתם ולא אתה עכ"ל אל ירך לבבכם בזכות שמוע ישראל * ועוד
נרחיב הענין עם מחול מה כתיב למעלה ולא תחוס עיך * ואם
עברת על זה סופם להלחם עמך כי תבא למלחמה יהיו אויבך
ועכ"ל לא תירא מהם כי ה' אלהיך עמך המעלך מארץ מצרים
אעפ"י שהיית ערם ועדיה מן המצוות וגם עתה אושיע אתכם *
ואמר אליהם שמוע ישראל שתהיו כולכם באגודה אחת כאדם
אחד ובזכות זה אתם קרבים היום למלחמה לא כתיב להלחם
אלא למלחמה אשר כלכם ה' לכם * וזהו פירוט פסוק שמוע יס'
ה' אלהינו האחר למר שמוע ישראל כולכם באגדות כאדם אחד
שהרי ה' אלהינו הוא האחר וראוי להם שתהיו רומים למלככם
שהוא אחר ג' אתם תהיו ג' אחר באו ומי כעמך ישראל ג'
אחר בארץ ואמר אל ירך לבבכם לרמוז על עבירה שבידם
שעברו על לא תחוס עיך ומכר זה יהיה לכם מורא ופחד אל
תיראו וכו' * כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להלחם לכם ואם אין
זכות בידכם לפחות יהיה להושיע אתכם ומה שאמר במשנה
שהיו אומרים על אויביכם ולא על אחיכם שאם תפלו בירם
ירחמו עליכם שבראם כאלו נותן בזה מורא בלבבם * איפשר
לומר שבא לומר אל ירך לבבכם מכר שיעלה על דעתכם כיון
שהם אויביכם ולא אחיכם ואם תפלו בירם לא ירחמו עליכם
עכ"ל דעו איפה כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם
אויביכם וכו' וכל הדברים הללו היה הכהן מרבר והוא בעצמו
משמיע ויש רברים אחרים ורברו השוטרים אל העם שהכהן
מרבר והשומר משמיע וזה ורברו השוטרים אל העם לאמר רמז
במלת לאמר שדיבור השוטרים היה לאמר מה שכבר אמר
הכהן ויש גם כן דברים שהשומר מרבר והשומר משמיע דהיינו
ויספו השוטרים לרבר אל העם ואמרו * ובזה ידוקר מ"ס
בכהן ונגם הכהן ורבר אל העם ואמר אליהם שהוא כפול *
אמנם רמז שהוא היה המרבר וגם הוא היה האומר ואין ס'
שומר משמיע * ופעם אחי בא לביאור הפסוקים ליקרק
בענין שבראים דברי השוטרים מעילים אימתה ופחד על
העם באמר להם מי האיש אשר בבה וכו' ילך וישב לביתו פן
ימות במלחמה והלא השתיקה היתה יפה כיהם ילכו בשם ה'
ומה גם קשה לרבר חול שאתם שאלם לא היה חורר כראוי הוא
שימות במלחמה וכיון שנכחוס הוא בהשגחה ע"י הבה אם כן
למה להם לשב כי הבטוח בה' חסד יסובבנו * וכן נדקרק מה
שאמר

משנים שאלמלא הוא היאך וכול לעמוד על רגל אחד ולזה רמז
הכתוב שופטים ושוטרים תתן לך שהוא להאחר שאלם אין רין
אין העולם קיים ושפטו את העם לפי מהם * עמודים משפט
ונדק דכתיב כרך ומשפט מכון כסאך ולכך היו זהיר בעמוד
המשפט שלא תטה משפט ובעמוד הכרך כרך תדרוף כי
בשני עמודים אלו תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלהיך נתן
לך יעוד במדרש רבה א"ל אע"פ במקו' שיש רין אין רין ובמקו'
שאל רין יס רין ומהו כן אלא אמר רבי אליעזר אם נעשה
הדין למטה אין הדין נעשה למעלה ואם לא נעשה הדין למטה
נעשה הדין למעלה * ויש לדרק מה זה שאלם מהו כן
כי לא נעלם הוא שאלם יס רין למטה אין רין למעלה ועוד למה
טינה את טעמו לומר אם נעשה הדין למטה אין הדין נעשה
למעלה והי'לל אם יס רין למטה אין רין למעלה * ועוד כבאר
מה ענין דרשה זו בפסוק שופטים ושוטרים * ונלע"ד שחול
דקרקו מאי לך רה"ל שופטים ושוטרים * תתן בכל ענין ועוד
מה זה שחור ואמר אשר ה' אלהיך נתן לך כי פשוט הוא שהארץ
היא אשר ה' נתן כי אין ארץ אחרת זולתה ועוד מאי ושפטו את
העם רה"ל ושפטו משפט כרך * ועוד רה"ל ושפטו לך כמו
שאמר תתן לך * ועוד מהו משפט כרך וכי יס משפט שאינו של
כרך * לזה אמר רבי אליעזר דע לך שהפסוק הזה בא לרמוז
שאלם יס רין למטה אין רין למעלה וכמו שכבאר בע"ה והוקשה
ברבריו מהו כן כי פשוט הוא שאלם היה רין בין ארם לחבירו
ונעשה רין למטה שלא יעשו לו רין למעלה כי מיהי תיתי שיעשו
לו רין למעלה אם לא נשאר לו מאומה בידו וזהו ומהו כן * לכן
פירש רבי אליעזר דבריו ואמר אם נעשה רין למטה אין רין
נעשה למעלה שהכוונה כיון שלמטה מבילים עשוק מיד עשוקו
ועושים רין למטה בין ארם לחבירו אעפ"י שהיו ישראל חייבי
וראוי שיעשה בהם הק' בה רין על חטאתם אעפ"י הבה מוותר
להם לישראל שלא יעשה הדין הראוי לבוא עליהם כיון שהם
עשורין בין ארם לחבירו וכפי זה אין הכוונה שאין רין על אותו
דין שבין אותו ארם לחבירו אלא אין עושק למעלה על ישראל
דין מדר עונותיהם כי הק' בה מרחם עליהם ומסלק מרת הדין
המתקנה על ישראל * וזה נרמז בפסוק שופטים ושוטרים תתן
לך למטה בין ארם לחבירו וכיון שתעש' רין בין ארם לחבירו
למטה גם אותם הדיינים שלמעלה אשר ה' אלהיך נתן לך
לשכונך כדכתיב ראיתיה ה' כבד וכל בבא השמים עומרים
עליו ומימינו ומשאלו שהם ב"ר של מעלה הדנים את ישראל כי
מה יסבו כסאות למשפט שהוא למעלה בזמן שיש למטה
כסאות לבית דור * וכשעושים הדין למטה אז אותו ב"ר אשר
ה' נתן לרין לשבטי ישראל מטה הק' בה הדין לרחמים באופן
שושפטו הבר' הכליון את העם משפט כרך דהיינו לרונם לכך
זכות ורחמים ומבטל הדין והרוב מעל יס' ושפטו את העם
משפט כרך *

סדר שופטים דרוש ב

ספרי כפר לעמך ישראל אשר פדית בשחא אומר אשר
פדית מלמד שכפרת זו שכפרת על יוצאי מצר'
כפר לעמך אלו חזיים אשר פדית אלו המכסים מלמד שהמכסים
צריכין כפרת נמצאנו למדים ששופך דמים חוטא * אשר פדית
ע"כ פדיתו שלא היה בנו שופך דמים דא' על מנת כן פדיתו
שאם נחטא אחת מכפר עלינו ורוח דקדש אומרו ב"ר זמן
שחששו בכח חרם מתכפר להם * עכ"ל

ידוע הוא כי יראת ה' היא אומר כחמר וחביב בעיניו ית

דרוש א לפרשת שופטים

קצת

להביא עריות וקטע טובא כיון שזכרין להביא ראיה ועדות על שבנה בית ונטע כרם וכן על העבירה שפעה אס כן אף הוא אומר שחם המקום על כבוד הבריות ותלה בכל לו סימון בגלגלן והלא הכל היה בראיה ברורה ודוחק הוא לומר שהעדות היה לפני מר הזבא לבדו ושאר כל העם לא היו יודעים על מה היתה חזרתו דאטו לא מסקינן שהיו שרי כבאות העם יושבים שם ואין כאן כסוי קלון כיון שכל מביאין ערותן וכל שפיקר חזרת בונה בית ונטע כרם ואירס אשה לא היתה לא מפני חשש שמא יארע באחר מהם שמי רבר עבירה ואיפשר ליענש בשעת הקלקלה וכל השאר אינם יודעים כי גרוע בעונם ובזה כל אחר מהם יחוש אפס פן ימות גם הוא כאחיו ועדיין לא חשכו לביתו ולא חלל את כרמו לך עשה הקדוש בריך הוא תקנה למי שיש בידו עבירה שיחזור וכשיבוא להגיד אל הממונה מלחמה היה מביא ערותו שבנה בית או נטע כרם וזהו מעלים העבירה שבירו הרר שתלתה התורה בכל אלו מפני כבוד החוטא שאלמלא כן לא היו צריכין לחזור הבונה בית ונטע כרם כי מעולם לא היה מת אחר מהם כי ה' הולך עמם להשיעם אלא מפני חשש האדם מהם שהיה לו עבירה ומפני אותו אחר התיר שיחזרו כל הבונה בית ונטע כרם כרי שגם מי שעבר עבירה לא יהיה צריך להודיע עבירה רק יודיע שבנה הבית ולכך היה חוזר ואף על פי שמי שביר עבירה ולא בנה בית היה צריך בעל כרחו להודיע העבירה מכל מקום מאי דאיפשר לתקוני רהיכו באותם שבנה בית ונטע כרם ואירס אשה שהם רובא דמככר תקנו לכמות על פשעיהם לכל חטאתם ובזה יתבאר משם בספרי ולא ימא את לבב אחיו מלמד שאם היה אחר מהם מתיירא מהעבירות שבירו שכולם חוזרים והכוונה שכולם הבונה בית ונטע כרם ואירס אשה לא היו חוזרים אלא בשביל האחר שהיתה ביתו עבירה כי בשבילן היו כולם חוזרים כדי לכמות על החוטא ואם לא היה חוזר גם הוא אם היה מת בחטאו ימא לבב אחיו שלא חשכו הבית ולא חללו הכרם כיון שאינם יודעים את העבירה שביר זה ולכך היו חוזרים כולם וקל להבין ובזה יתבאר למה עשה ריבוי בפני עצמו למי האדם הירא ולא כלל אותו עם אשר בנה אשר נטע ומי האדם אשר אשה ומי האדם הירא ורך הלבב וצריך עיון עוד יש לדרק בכתובים הנז' שאחל ילך וישוב לביתו פן ימות סכרדי היא עבירה זו סימות בה וקטע כי מה זו עבירה בשביל שהלך למלחמה ולא חזר מה פשעו שהוא כדאי למות על זה אמנם כל ער סליה שברין התורה מי שלא בנה בית ולא חשכו וכן מי שאירס אשה ולא לקחה וכו' היו מספיקים מים ומזון לאנשי המלחמה ומתקנים להם הדרכים ולכך היו מכריזים בפעמים אחת בעי הסיוס לאסור וגם שנית סמוך א מקום המלחמה ולזה דרק הכתוב ורברו השוטרים אל העם לאמר שהכוונה לאמר עוד הרב הזה פעם בזהו מכריזים מי האדם אשר בנה בית חרם ילך וישוב לביתו רהיכו ילך עמהם עד מקום המלחמה כדי להספיק מים ומזון ולתקן את הדרכי ואח"כ ישוב לביתו אבל לא היו אומרי מי האדם כי ישוב אל ביתו ורוקאמי שבנה בית וחשכו אינם זויס ממקומם דכתיב בקי יהיה לביתו אבל מי שבנה בית ולא חשכו היה זו ממקומו כי ילך תחלה עמהם ואח"כ ישוב לביתו ואם לא עשה כן רהיכו שלא ספק מזון ומים לחיו ולא תקן את הדרכים כדאי הוא סימות וזש פן שהוא לפון לאו שלא הלך עמהם עד מקום המלחמה ואח"כ חזר ראוי הוא סימות במלחמה כיון שעבר על דברי הקב"ה שזהו לספק מים ומזון ולתקן את הדרכים ובזה יתיישב למה הירברו השוטרים להכריז כן בכל מלחמה שהרי בפעם אחת שהזהירו שהבונה

לאמר ורברו השוטרים אל העם לאמר מאי לאמר לאחרים פיקר כאן ויום מפעמים שריבוי זה של מי האדם אשר בנה בית ומי האדם אשר נטע כרם היה הכנה לאמר אמירה אחר שעת' אסר לומר מי האדם הירא ורך הלבב מעבירות שבירו ישוב לביתו וכרי שלא יתבייש בפני בני אדם הרואים אותו מחזר מדרכו ויחמרו כי יש עבירה בידו לכך חם הקב"ה בכבודו של בריות וזה להכריז מי האדם אשר בנה בית וכו' ומי האדם אשר נטע כרם ומי האדם אשר אירס אשה וכו' ילך וישוב לביתו ומתוך כך כשהיה חוזר הירא מעבירה שבירו לא היו תולים בני אדם שחזר מתוך עבירה אלא אומרים הוא חוזר מחמת שבנה בית או נטע כרם וכו' וזש התכא לכך תלתה לו התורה את אלו סימון בגלגלן וזש כאן ורברו השוטרים אל העם לאמר בלתי ריבוי זה הוא כרי לאמר האמירה האחרת של מי האדם הירא מעבירות שבירו ולי נראה לומר עוד פס יסור וכתב ה' מבין אל זה לפסוק וכו' על השלשה אלה לשוב כי לבו על ביתו וכרמו ועל אשתו ויוכס ובזה אני מבאר הענין שפ' הקב"ה והביט כי שלשה אלו כל מעיינם ולבם בעיר אדם את ביתו ואינם לכתמו ואינם לארסותו ובהיותם בתוך המלחמה חזרו וישובו וכל העם הרואים אותם חוזרים מתוך המלחמה וחשבו רעה להם ויחמרו כי נסים הם ויהיה נסבר לבם ויוכסו גם הם ומתילת כפילה היא המכוס' שאע"פ שה' הוא הכללם עכ"ל צריכין הדברים שהיו קרובים אל הטבע ולזה היה פוקד' שרי כבאות בעקבות עם שכל מי שהיה חוזר היו מקפחים סוקין אס כאן ורברו השוטרים אל העם לאמר בשביל האמירה שעתידין לבנו ופקדו שרי כבאו בראש העם לקפח סוקי האדם החוזר מהמלחמה ובראשיתו כן היו מרברים א העם שמי האדם אשר בנה בית או נטע כרם או איר אשה שבירא אס ילך וישוב לחזור מהמלחמה לראות ביתו וכרמו וארסותו ובהיותו חוזר יקפחו סוקין וימות במלחמ' מחמת הכאת שרי כבאו העומרי בעקבות של עם לקפח סוקין של החוז' וכיון שכן יחזו מעורכי המלחמה פן ימות במלחמה מחמת חזרתו שהוא כמו כוסי מלחמה ויקפחו סוקין ואינם יחשכו ובזה מריקדק אומר ילך וישוב כסיון שהם בעיר הסמוכה לספר והיו מכריזין שיחזרו מאי ילך וישוב ה' לל ישוב לביתו אמנם רצה ליתן טעם להחזרתו מפני שאם ילך לתוך המלחמה בורא ישוב לביתו ומתוך חזרתו שהיא כיסה ימות במלחמה מיד שרי הכבאות וכיון שכן יותר טוב להם לחזור מאותו מקום ולא ילכו עוד אל מקום המלחמה

עוד יש לי לדרק בפני מי האדם אשר בנה בית וכו' כי לא ימנע אס היו בירם עבירות למה יבטרו להכריז מי האדם אשר בנה אשר נטע וכו' תיפוק לי דחוזר בהכרות מי האדם הירא ורך הלבב שהוא מהעבירות ואס לא היה בירם עבירות מהו תיתי סימותו כדי להכריז שיחזרו פן ימותו במלחמה והרי ה' הולך לפניו להלחם להם להשיע אותם עם מה שביארתי יובן שהכוונה לומר מי האדם אשר בנה כי לבו על ביתו ואס ילך במלחמה ישוב אל ביתו וירבו לחזור כי חושש הוא פן ימות במלחמה גם התור אמרה פן ימות בקיבת חזרתו כי שרי כבאות יקפחו סוקיהם של החוזרים ונסים מן המלחמה וכפי זה איפשר לומר שאע"פ שלא היו עבירות בירם מכל מקום היו גורמים בחזרת' כוסי מלחמה שיקפחו סוקיהם וימותו וצריכין אלו לבאר מ' בקיפרי לפיכך תלתה התורה בכל אלו מפני כבוד הבריות וכולם צריכין להביא עדותם חוץ מן הירא ורך הלבב לר' עקיבא שהאמי שמיא יוכל לעמוד בקשרי המלחמה שאינם צריך להביא עדותם שפרונו עמו ואמר שירוקלמי סלרבי ופי דרריס הירא מהעבירות גם הוא כריך

דרוש א רפרשת שופטים

בזה יע' לדרוש כפר לעמך אלן החיים כז' אשר הוצא ממדבר אלן המתים יוצאי מצרים ומהו ענין אשר פדית להזכיר כאן הפדיון לזה אמר שרמז כאן מעל מנת כן פדיתנו מקרב גוי שופכי דמי' כרי סכסוב מחטאיתנו ולא יהיה בנו שופכי דמי' ואם לא תהיה כפרה זו המכפרת על שפיכות דמים על אותו זרע העתיד לבוא לעולם ולא בא נמצא עדיין בידם על אותו שפיכו ממזרים עון שפיכות דמים גם לאחר שפיכו באותו זמן שהיה ראוי לזאת אותו זרע לעולם הזה ולא יבא בסיבת הרפואה הרי הוא כאלו עסק רס עכשו ונכתבול התנאי על הקדש ברוך הוא שלא נאלצו אלל על מנת שלא יהיו בנו שופכי דמים ועדיין יס' בידיו העון כאמור לכך באה כפרה זו על המתים שלא יחשב להם לעון שפיכות דמים מה שנמסר רס זרעיותו ולא בא לעולם רבר אחר על מנת כן פדיתנו מתכפר לנו ודמא הקדש אומרת וככפר להם הדס הכוונה לחול לרקק רקדוק ככון בפסוק כיון שרמז הקדש היתה אומרת וככפר להם הדס כך הילל וככפר לכס הדס מאי להם רקדוקי' אמנם בא למר שרמז הקדש אומרת וככפר בכפרה זו להם לאותם יוצאי מצרים מתוך כפרה זו ולכך תמצא במעשה שהס דורשים המקרא כפשוטו מינו את למון הכתוב ואומרת ורוח הקדש אומרת אימתי שתעשו ככה הדס מתכפר לכם ולא אמרו להם אלל לכס'.

ומעתה כבא לביאור הכתובים המדברים בענין עבלה ערופה וכדי להביא ראוי לרקק ראשון מה היה זה הענין לערוף עבלה שלא עובר בה ולא משכה בעול בבחל איתן אשר לא יעבר בו ולא ימנע וחלל דרשו שהוא רמז שלא הניחוהו לזה הכהרס סיחיה ויעשה פירות' ועוד כבאר מה ענין מדירת הערים הקדושות אל החלל וזוה' לעיר הקדושה אל החלל להביא העבלה' וקשה שכתוב בו ויהיה העיר הקדושה אל החלל וק'ל כל מקום שכתוב ויהיה צרה ויהיה שמחה וכאן יס' צרה ואכזה ל' העיר הקדושה' אל החלל שזכרנו להביא העבלה הערופה ולהתנאות ולומר ידיו לא טפסה את הדס הזה ויר העון מלהס גורס להיות החלל קרוב להם יתר מאר וצרה מיבעי להו ולא שמחה לומר והיה' ועוד נרקק מה שאומרים הכהנים כפר לעמך ישראל וכו' ודרשו חזל כפר לעמך אלן החיים אשר פדית אלן המתים וקשה טובא מתים מן רכר שמייהו בענין זה על עבלה ערופה' ועוד נרקק מ'ם הכתוב וככפר להם הדס דמספיק לומר וככפר הדס שהיה בשורת רוח הקדש אימתי שתעשו ככה הדס מתכפר כמו שפכינו במעשה'.

וגלע' עס רקדוק אחר בפסוק שאמר כי ימצא חלל בארץ אשר ה' אלהיך נתן לך לרשתה נופל בשדה לא נודע מי הכהו שמה שאמר נופל בשדה אינו במקומו עסק הילל כי ימצא חלל נופל בשדה בארמה אשר ה' אלהיך נתן לך וכו' אמנם הקדים הקדמה אחת שכל מעשה בני ישראל הם בהשגחה כפלאה מאת ה' וכו' ואלו דרך טבע כי אין ערור ממית אלל העון ממית ואם יהרב מבני ישראל אדם אח' צריך להאמין כי בחטאו נהרב כי דין ד' מיתות לא בטלו מהעולם והאלהים אלה לידו שיהרגוהו' וכן דרשו חזל על כי יפול הנפול ממנו שיקראו הכתוב נופל עסק כבוד עליו שיהי' נופל' וז'ם הכתוב כאן כי ימצא חלל בארץ אשר ה' אלהיך נתן לך לרשתה דע לך כי לא במקרה היה זה כי אם נופל בארץ כי כבר נקרא שמו נופל בעורכו חי ומתוך רשעו נהרב ועל זה איפשר שנקרא חלל כדכתיב ואתה חלל רשע והנה עון זה תלוי בישראל שלא הבינו למכוע שפיכות רס זה והערים הקדושות אל החלל יס' בהם יותר עון שלא הבינו בהיותם קרובו' גם העיר הקדושה יתירה

בית ולא חכנו אינו הולך למלחמ' מספיק וזיל קרי בתור' הוא' אמנם צותה התורה להכריז בכל מלחמה כדי להזהירם שילכו עד מקום המלחמה ויזונו ממקומם כדי שישפיקו מים ומזון ויתקנו את הדרכים'.

ומעתה כבא לביאור הברייתא שהעבנו בתחלת הסר' בע' ולעמוד על בוריה נרקק בה קצת רקדוקים א' מ'ם מלמד מכפרה זו מכפרת על יוצאי מצרי' מה כפרה היא זו ולמה נכרכה ליוצאי מצרים בייחוד' ועוד כבאר מ'ם כפר לעמך אלן החיים אשר פדית אלן המתים כי אם היא דרמ' אחרת הילל ר' ואם מייכה לדרמ' הראשונה צריך לבאר עניניה' ומהו אשר פדית אלן המתים וכבאר מה היא הכפרה שזכרנוה' המתים והואך הם מתכפרים בעבלה ערופה' ועוד קשה טובה מק' שאמר נמצינו למדים שמופך דמים חוטא וכו' צרי' למימר מהרי שפיכות דמים היא מהעבירות החמורות' ועוד קשה מה שאמר אשר פדית ע'ם כן פדיתנו שלא יהיו בנו שופכי דמים עזו היא טענה גורמת שלא לכפר להם ס' כיון שפ'ל כן פדלנו ולר' כיחא שאמר ע'ם כן פדיתנו מתכפר חטאינו' ועוד קשה מאם ע'ם כן פדלנו לכפ' חטאינו אם כן בלי עריפת העבלה יכפר ויקיים תנאו'.

וגלע' נרקקין בפסוק אומרו כפר לעמך ישראל אשר פדית וכו' יס' עס מישראל שלא נערו והיה רי' לומר כפר לעמך ישראל לכך דרשו מלמד מכפרה זו מכפרת על יוצאי מצרים' וביאור הענין לע' הוא שישאל היו במצרים גוי מקרב גוי מה אלן ע' וע' וע' ומגלי עריות אף לו וידוע שפכינו דמי' הוא עון תלוי שפכר רמז ורס זרעיותו מהיו עתידין לזאת מאותו אדם שנהרב וכמצא עון זה בידם על יוצאי מצרי' שחטאו ברס נפש ועדיין לא נתכפרו מאותו עון ועכשו בעבלה זו טבאה לכפר על עון ע' כפרה זו מכפרת על יוצאי מצרי' מעון שפיכות דמים שחטאו בו וזהו כפר לעמך ישראל אשר פדית שהוא על אותם שפיכו ממזרים ופראס ה' גוי מקרב גוי שהיו פ' פכי דמים' ולזה סמך דרשת כפר לעמך אלן החיים' טבאמצא חלל בארמה ולא נודע מי הכהו והיו מביאים עבלה הערופה לכפר על החיים ממיתת אותו חלל' גם העבלה ההיא מכפרת על המתים אשר פדית ממזרים והיה בידם עון ע' שפכינו לא נתכפר להם' עכשו בעריפת העבלה מתכפרים כולם החיים בג' דור זה על החלל ויוצאי מצרים על עון ראשון שבידם שחטאו בשד ואעפ' שכבר מתו מלמד שהמתים צריכים כפרה' ולא כאמר שמייתתם כפרה על כל עונותם ושפיכות דמים בכלל' לפי ששפיכות דמים הוא עון תלוי שפכר רס הנהרב ורס זרעיותו' נמצינו למדים שמופך דמים הוא חוטא כלומר גם לאחר מיתה הוא עדיין חוטא אף על פי שאין מעשה וחשבון בשאול ולאחר מיתה אין מעשה על חטא ועל מצוה' מכל מקום מאני שפיכות דמים לפי שאותו זרע שהיה עתיד לזאת ממנו לאחר כמה שנים ומתוך שהרגו אדם זה לא יבא ממנו אותו הזרע' הרי שבמעשה שהיה ראוי לאותו זרע לבא לע' מבלגלגין על הרפואה שהרג לאביו כאלו הוא הרגו עכשו לזרע שהוא והרי הוא נקרא חוטא גם לאחר מיתתו כי הוא הגורם לשפיק דם זרעו ולזה שלא יבוא לעולם וכיון שהוא חוטא גם לאחר מיתתו אם כן צריך הוא כפרה גם לאחר מיתה וזהו כפר לעמך אלן החיים אשר פדית אלן המתים שהם יוצאי מצרים שהיה בידם עון ע' וברוב הימים כשהיה עתיד זרעו ליבא לע' להזכירו לו לרפואה חטאתו אשר עסק רס זרעיותו ולכך באה לו כפרתו בעבלה הערופה' וחזר לומר אשר פדית ע'ם כן פדיתנו וכו' לפי שהוקמה לו כי כפי דרשה זו הילל כפר לעמך ישראל אשר הוצאת ממזרים כי

7

2 34 5 6

דרוש ב רפרשת שופטים

גזר על ראובן מיריות ק' זון ונא זה במדמה לפני הדיין ומייבו הדיין שלא מהרין לתת עמדה זון לשמעון הקצה היינו לה'תפשונו כי הוא האל האמת וברוך להזמין לו ריות לראובן ממקום אחר עד שיעור הקצה סקב לו בראש הסנה וברוך לרקק משה ועמכם ברבר המשפט מהכונן לפי שהקצה הוא בעל רין כי לה' יספטנו וגם הוא רין ברבר המשפט לראות אם מטיס את הדין ליפרע מהם וזם כאן אלהים נכב בעדת אל כי הבעל רין בריך להיות עומד לפני הדין מנאמר ועמרו פני האכמים אשר להם הריב וכיון פלה' יספטנו והמשפט: כב יכול הוא לאלהים אם כן הוא נקרא בעל רין והוא נכב מעומד כב יכול כמו בעל רין וגם הוא רין בקרב אלהים מהם הדיינים יושב ברבר המשפט לראות אם ידעם יפה: עוד איפשר בקרב אלהים יספטנו שמרבר על אלהי עולם ה' שהוא רן מה שבקרב לב האר' שאינו כמו רין בשד ורם שאין לו חלא מה שעיניו ראות וה' יראה ללבב: ובקרב לב הארם אלהים שופט וכיון שהקדוש ברוך הוא יושב במעמד הדיינים כמראש אמת רבים-רין עול ומדמה אחר הקצה עד מתי תספטנו עול כי ירוע שאין הגאולה מתעכבת אלא על רבר המשפט וזיון במשפט חפדה וכת' ואסיבה שופטין כבראשון ויועבך כבתחלה אחרי כן יקרא לך עיר הצדק ובהיותם שופטים עול מפככים הגאולה ועד מתי תספטנו עול לעכב הגאולה ופני רשעים תשא סלה הכוונה שלפנינו מושא הארם פני רשע להיותו מחוייב בדין ומראה לו פנים בתחלה כרי שלא יאמר מתחלה היה ברעתו לחייבי ועד זה מותר לשתף פני רשע אבל בזמן שמוסא פניו להצדיקו בדין שאת פני רשע לא טוב וזם ופני רשעים תשא סלה שאם לא היה אלא בזמן שיוצא מחוייב בדין יחא אבל תשא סלה אפילו כרי לזכותו סלא כדיו: שפטנו רל ויתום נדקק כפל הכתובים מה שפטנו רל ויתום פלטנו רל ואביון וקורס אחר עני ורם הצדיק ונכח אחר מיר רשעים הצילו: אמנם הזכיר אל הדיינים שפסדו רין רל עם יתום ורואים מהל מחוייב בדין ורל לא תהדר בריבו באומדן אם אחייבנו אין לו מה יתן וכיון שכן אזכנו בדין ללא שפטנו רל ויתום כלומר חייבו את הכל לפרוע ליתום ואם אין ידו מסגת לפרוע אתם קהל ה' הצדיקו לפני ורם עשו עמו צדקה כרי לפרוע חובו: ואם הדל בא לדין עם רשע אחר והדל זכאי בדין פלטנו רל ואביון מיר רשעים הצילו ואל תאמר גם כן הצדיקו ועשו צדקה עם העני ויתן לרשע כי כיון שהוא זכאי בדין למה יתן כלום לרשע אלא מיר רשעים הצילו ולא תגור ממנו זהו הדין הראוי לעשו הדיינים ההגונים: אבל אותם שאינם הגונים לרין כי לא ירעו ולא יבינו בדיני התור' ולא יבינו להבין דבר מתוך רבר לרמות מלתא למלתא בחסידי יתהלכו כי רל רשע במחשבו' המסיבי זה גמרא בבבלי: והתלמיד חכם שהוא יורע ובקי הוא מאיר בחשיכה שמדקק בגמרא להוכיח רין לאמיתו: וכן רדשו חזל משה ברור בן ישי ולו בן יורע כגן ונבור חיל ואים מלחמה וכבין דבר ואים תואר וה' עמו יורע כגן שירע לשאל ונבור חיל שירע להשיב ואים מלחמה במלחמה של תורה ואים תואר שהאיר פנים בהלכה וה' עמו שהלכה כמותו הרי שרדשו תואר שהוא להאיר בהלכה ואין צורך אורה אלא במקום חשיכה ואלו הדיינים שלא ירעו ולא יבינו בחשיכה יתהלכו כי אין להם אורה להאיר השכתם וכיון שאין רבים רין אמת שהוא אחר מעמדי עולם כמאמר ב' עמודים ואי אפשר לה ונת עומד העולם ולכן ימנעו כל מוסרי ארץ אפילו אותם ב' עמודים שהם תוספי ארץ ימנעו: אחר הקדוש ברוך הוא אבי

אמרתיו אלהים אתם ובני עליון כולכם יר' כי הדיינים נקראו אלהים באר' ע'ד האלהים יבוא רבר פניהם וזהו אלהים אתם הדיינים ובני עליון כולכם הוא כללות ישראל מנקראו בגים למקום: וכי תימא כיון שהדיינים נקראים אלהים וכל ישראל הם בני עליון למה הם מתים ללא ענין המיתה אינה מחמת גירעון אלא להיותם בני ארם הראשון שנקנסה עליו מיתה ואחריו כל ארם ימנעו וזהו אכן כארם תמותו כיון שכוללתם מבצעו אבל לעולם הדיינים חסובים אתם הדיינים בערך להם וכלל בני ישראל בערך בני עליון: ולכן אחר הכתוב אלהים אתם ואחר כך אמר ובני עליון כולכם לפי שאתם מרוב דיינים וכולכם הוא בכללות עם בני ישראל: ועתה בקילקול הדין כאחר הפרס: מהם עזה ועזאל פיררו מן השמים וירדו מבגלתן: כפגילתן כך אתם נפלתם מגדולתכם על קלקול הדיינים: אמרה רוח הקדש קומה אלהים שפטה הארץ כי אתה תחל בכל הגוים כיון שאין הדיינים הגונים כי הם כושא' פנים ואין מי שיהיה ראוי לרין וזאת קומה שפטה וגו': כי אתה תחל בכל הגו' וכולם מעסה ירדך הם כקטון כגדול הם שנים לפניך: וזהו פכותה התורה שופטים ושופטים תתן לך לעצמך מידונן אותך משפט ישר ולא יסאל לך פני עמ היתך עד וגדול בישראל הממנה את השופטים ומתוך שיעשו דין בגדול וספטנו את שאר רלת העם משפט צדק: ולמדנו כמה גדול כח הדין והמשפט שהוא אח' מלפסה עמורי עולם כדתן על ג' דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום ורמו התנא לומר על ג' דברים העולם עומד לפי שפיה הכראה שבענין הדין כולוהו איתנהו ביה שבעשות משפט ישר אמת מארץ תבמה גם אים על מקומו יבא בשלום רמאן רשקיל גלימיה בדינא לימור וליזיל בארחה ונמצאו שלפסם עומדים על עמוד הדין: ללא על ג' דברים לזכור: דברים הם הדין עומד אחר וים אמת שאין בו דין כמשה ורבר אמת וים שלום שאינו מדר הדין כגון שלום שבין ארם לחבירו ובין אים לאשתו: עוד ירבה שהיכן מצינו שים שלום בדין הוא בדין של פסרה שיוצאים שניהם מרובים והתנא מרבר בדין גמור שאין בו פסרה ואיפשר שאינו דין אמת כי אין לו לדין אלא מה שעיניו ראות וזם הדין רן אמת לאמיתו כי לפעמים הדין רין אמת ואינו לאמיתו אבל הפסדה יש בה דר אמת מכל פנים: ובוה יתבאר מאחז' במדרש רבה ארסב אל תהא מגלגל בדין שהוא אחר משלשת רגלי העולם למה ששנו חכמים על שלסה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השל' תן דעתך שאם הטות את הדין שהוא מזעזע העולם שהוא אחר מרגליו:

ובכר ביארתי מאמר זה למעלה שדקדקו בכתוב מאי תתן לך דקאמר ה'לל שופטים ושופטים תתן בכל מעריך: ועוד פתח במשפט שהוא לך שאמר שופטים ושופטים תתן לך וחזר ואמר וספטנו את העם משפט צדק: לכן הביאו רשט רש'ב שאמר אל תהי מגלגל בדין והכוונה שהכתוב אחר אמת ומשפט שלום שפטנו בשעדיכם ורדשו חזל אי זהו משפט שים בו שלום הוי אומר זו ביצוע שפוסה הדין פסרה ושניהם יוצאים מרובים וכיון שכן הייתי אומר שטוב לדין להסתלק מלרין רין על פי הדין כי אם יעשה פסרה והרשות נתונה לרין כל רין רדך פסרה ללא א תהא מגלגל בענין הדין שלא לעשו ממנו עיקר: או כפי הגירסה שא' אל תהא מגלגל בדין ועושה עיקר מהפסרה שהיא משפט שלום כי הוא אח' משלסה רגלי העולם הדין והאמת והשלום וכי תאמר שים שם מרבר בפסרה ללא למה ששנו חכמים על ג' דברים העולם עומד

דרוש ב לפרשת שופטים

רא

כדק אכל לא יסאו לך פני' לרין לך משפט זרק על פי הפסדה' וכן כתוב בדור העה עשיתי משפט וכדק כלומר לאחרים היה עושה משפט וכדק שהוא פסד' אבל לעצמו היה עושה המשפט ודורש משפט בלתי פסדה ואם היה דור עושה משפט וכדק ללכל עמוהו פסדה אבל לעצמו היה מבקש משפט במור עכן כתיב שפטני ה' וכו' וכך אמר מלפניך משפטני יצא .

ונבוא לביאור המזמור שהוא נאמר בימים האלה עתה ימי רחמים ותשובה וכו' התחזק דור בתפילה לבקש מחילה וכליחה והתנצל והתנצל נמנע על חטאתו אשר חטא כי לא היה בכונה . והתחיל ואמר תפלה לדור שמעיה הכדק ירצה שמצינו טעון פסיכות רמים בעל שפרי תפלה כדכתיב גם כי תרבו תפלה אינני סומך ידיכם רמים קלאו והטעם כי קול רמי המת ורם זרעיותיו כועקים אל הקצה ואותו קול סתם קול תפלתו שמתפלל לזה הקדוש דור ואמר תפלה לדור כלומר ראוייה היא התפלה מפי דור להיו' נשמעת אף על פי שיש בידו הרבנות אוריה כי אין במיתתו עון לדור כיון שהיה חייב מיתה להיוותו מורד במלכות לפי שקרא ליואב ארזי בפני דור וכו' שכן שמעיה הכדק כי בכדק ובמשפט ראוי לך לסמוך תפלתו כדכתיב פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם . ולבוא לעשרי תפלה אקדים בטבחם של מקום כי המתפלל כדק שיקדים תפלה בטבחם של מקום סל' ארזי אלהי' אתה החלות להראות וכו' ואחרי כך כתיב אעברה כא ואראה כו' וזם הקטיב' דכתי' שהוא הטבח ואחר כך האזינה תפלתו כי פי ולבי סוים בתפלתו ואין בה שפתי מרמה להיו' צועק בפה חטאתו והלב עקש ופתלתול . עוד ירצה בלא שפתי מרמה כי דל אמרו שאמר דור לך לברך חטאתי גלוי לפניך ראי בעיני' למיטפיה הוא כיופינא ליה אבל רלא לימרו עברא זכ' למאריה והתפלה האחת כל השומע אותה אומר שהיה דור אומר זה מהשפ' ולחנץ והוא מתהלל במתת סקר כי במרמה דבר . לכא האזינה תפלתו שאמרתי כי גלוי וידוע לפניך כי אין בהם שפתי מרמה וכיון שלבי לב טהור לכך שאלתי מאת ה' מלפניך משפטני יצא ולא תדינני כדני בסר ורם כי הארם יראה לעינים ועיניך תחזינה מיסרים . עוד ירצה מלפניך משפטני יצא לפי שדור עצמו דן את עצמו ואמר חי ה' כי בן מות האים הזה ואין אח' גמר ריבו של דור כלום' לכך אמר דור מלפניך משפטני יצא אני ספק בגור דין בית דין הכדק לפי שעיניך תחזיני מיסרי' שתכלית חטאי היה כדי לקרב כל החוטאים שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אלך יחיד והדבר הזה שהיה תכלית חטאי היה כדי להיטיר את החוטאים בתשובה ואין רואה וידוע דבר זה רק אתה הוא ה' האלהי' לברך כי עיניך תחזינה מיסרי' סממך מחטאתי היסרת החוטאים בדרך תשובה ולולא זה לא הייתי ראוי לאותו מעשה שהרי בחכת לבי ומצאתו נאמך לפניך כדכתיב ולבי חלל בקרבי כי הלב יש בו ב' חללים שבאחד הימני סוכן היצהר ובחלל השמאלי הוא מסכן יצהר ולדור לא היה לו יצהר וכשאר המקו פנוי מלא חלל ולהיותו רחוק מ'צהר פקדת לילה שהוא המלאך הממונה על התאווה כי בזית אותו סיתחזק בי להתאונות תחוה כי מטבעי לא היה בי האווה וכיון שפקדתו וכזית לילה שהוא המלאך הממונה על התאווה למטכני אחריו . לכך דרשתי בל תמאכ כי שמא תאמר שקדמה בי מחסבה ולכך בא לירי מעשה . הנה זמנתי בל יעבור פי כי המחסבה לא עברה פי להיות בה ריבוד ומחסבה שאין בה אפילו ריבוד אינה מקטרפת למעשה . ורזל דרסן הלואי שהמחסבה שחשבתי להיות כאברהם ואמרתי בחכני' ונכני' וואמרתי אלהי דור כמו שאומרים אלהי אברהם . הלואי לא יעבור פי אותה מחסבה ולא ריביתי בפי אותו הרב' כי מעולם לא

עומר על הדין וכו' הכוונה שאם התנא מדבר בדין של פסדה איך אומר על ג' דברים וכו' על הדין ועל האמת ועל השלם והדי הפסדה יש בה אמת ויש בה שלום וכמאן ה' עמורים כלולים בעומר הפסדה . אלא מרפליניהו לתלחא אבו מוכרחים לומר מהדין שהוא עומר אחד הוא דין בלתי פסדה כי אז אין בו שלום כי המחוייב בדין הוא קובל על חבירו מה שאין כן בפסדה שפניהם יוצאים מרובים ויוצאים בשלום . גם בדין אמת איפשר לפעמי' שאינו לאמתו מה שאינו בפסדה כי אותו חלק שזוכה בו הוא מצד האמת . ומא בפסדה תמיד צד אמת והתנא אמר ג' עמורים נסדרי' זה מזה הם הדין הגמור בלתי פסדה והאמת והשלום : ועוד יש לפרש להיות כי הדין סותר עמור האמת והשלום שאם יעשה הדין לאסור ואינו לאמתו של דבר כי אין לו לדין רק מה שענינו רואות אם כן עושה הדין וסותר עמור האמת והשלום כי כיון שאין אמת אין שלום ואם כן היה נר' לדחות עמור של הדין מפני ב' עמורי' של אמת ושל שלום ואם לא תהא מלבג בדין מפני שהמשלם רגלי העולם ואי זהו מתר טוב לאחת ברב' א' שהוא הדין או בשני הרגלים שהם האמת והשלום לא אל תהא מלבג בטענה זו שהוא אחר מרגלי העולם וטובים הענים מן האחר לפי סכך המ' חכמים על ג' דברים העולם עומד וכל אח' בפני עצמו הוא קיום כל העולם ומבלעדיו אין עולם וכי תאמר גם כן אם אין אמת ושלום יחרב העולם . לזה אמר תן דעתך שאם הטית הדין שהוא מצופה העולם כלו' אין לך לחוש לא אם הטית הדין בכונה אבל כיון שאתה מכון לאמתו הדין אפני' שאינו לאמתו של דבר אין לך לחוש בזה . עוד ירצה כיון שהחושך עצמו פורק ממנו איבה וגל' אם כן היושב בדין יש בידו גל' לא אמת וגם איבה ולא שלום וירדה עמור אחר מפני הב' לא אמת תהא מלבג לפי שהוא אחר משלם רגלים כי דע לך שאם הטית הדין יש איבה וגל' ואם לאו לאו . וחזר ואמר תן דעתך שאם הטית הדין הכוונה לומר שאפני' שהקצה גוה על הפסדה שהוא משפט זרק אל ואמר ארם בספה שפוסה דין גמור והוא מטה הדין לוותר לזה מעט ויבקש לעצמו היתר שהדין הוא כאן עשה פסדה . לזה תן דעתך שאם הטית הדין אפילו בפרטות אתה מצופה העולם לפי שאם יורע הדין להיכן הדין נוטה אסור לו לבבנו ולעשות פסדה ולא ניתן רשות לדין לעשות פסדה אלא כל זמן שאינו יורע עדין להיכן הדין נוטה או כדי לסלק ממנו הסבוכה אבל להטות הדין שירע להיכן נוטה והטוה אפילו בפרטות אתה מצופה העולם שהדין גמור הוא אחר מ'עמורי העולם ואל זה כיון הפסוק שופטים וטוטרס תתן לך שמדבר ברייני הדני' על פי הדין הגמור והם מוכרחי' לדין לקיום העול' ואם לך להנאתך ולטובתך בכל שערך סיהי' קיום לכל שערך אשר האלהיך נותן לך וקיום העולם תלוי בדין הגמור . הן אמת שלפעמים יש להם רשות ונפטו את העם משפט זרק זו פסדה שיש זרק במשפט' ועל זה אמר דור ע' אחר מפתחך בסרי כי משפטך ידאיתו אמתה משפט שהוא על קו הדין סמר מהפחיד בסרו פן יכשל ולכך עשיתי משפט וכדק שהיא הפסדה . ומכל מקום זהו כשאין הדין יורע להיכן הדין נוטה ומכל מקום הזהר שלא תטה משפט שהוא הדין גמור לא תטה אפילו בכל שהוא ותהי' בוטח שהוא כמו פסדה שלוקח האחר פחות מהנוגע לו מכל מקום כיון שהוא דרך דין לא תטה משפט . והוא מ' המאמר אם הטית הדין תן דעתך שאתה מצופה העולם וכדק זרק שהיא הפסדה תדרוך לדון את העם למצן תחיה וירשת . עוד צוה למנהג הדיינים שופטים שירוכו בדין התורה תתן לך כשבאים לדין אותך ונפטו אותך על פי המשפט ולמאך העם ינפטו משפט

דרוש ב לפרשת שופטים

מהבדקתי עם באי עולם להורות דרך חתמוני: עוד יתבאר ממתיס ירך ה' על הכריקים שאינם מתים מיר מלאך המות כי אם מיד ה' בנטיקה ואינם מתענגים בעה' בתענוג עה' והם יומים למתים שאינם נהנים מחלד בעה' ועיקר חלקם הוא בחיים בעולם שכולו חיים ומה שאוכלים בעולם הזה הוא קצת פירות אבל הבנים יסבנו בעה' בזכות אבותם והניחו עתה הבנים מה שהם מוסיפים יתרון זכות אינם כריכים ליהנות ממנו שרי להם זכות אבותם וזכות עצמם הוא לעוללהם גם אני בדק שפסית עם בני הכריות להורות דרכי התשובה אחזה פניך ואשבעה בהקיץ תמונתך. עוד יראה אני בדק אחזה פניך כלומר בדק מהבדקתי עם בני ארס לפתוח להם דרכי התשובה אחזה פניך וכי תאמ' מה הועילה היסר' התשובה' כיון שכל הארס קורס מותו רואה פני הסכינה שנאמר כי לא יראני הארס וחי בחייו איכו רוא' אבל בשעת מיתתו אפי' רשעי ישראל הם רואים פני סכינה. לזה אמר אשבעה בהקיץ תמונתך לומר שהיתרון שיהיה לי הוא כי אשבעה מזיו הסכינה בהקיץ בעודי חי קורס סעת המיתת. אשבעה תמונתך והוא חרום וסבא גדול וככז הוא. שיהיה אני בדק אחזה פניך כי דור שאל מהקבה שיעשה בגמט באות' מלפניך מסמך יבא בעה' ועיניך תחזיקה מיסרים בג' להיות סכר אתי וזם בדק אחזה פניך סכין סתעשה בי מספט דק בעה' יתמך עמי ואחזה פניך בעה' ואשבעה בהקיץ בזמן התחי' אשבעה מזיו סכינתך והוא הנרמז במאמר חזל שכתב דין למטה אינו נעשה למעלה וכו'. ובזה נבוא לביאור המאמר הראשון שהענין הראשון ולעמוד על דברי דרך לדרך בוא' להבין קשר דרשה זו עם פסוק שופט' וסוד' ועוד מה הוקמה להם בפסוק לך אל נמלה עכל וכו' וכך נבאר מה זו שאלה שאלו מה ראה שלמה ללמד מהנמלה וכו' זו בלבד למרנו והרי למדנו מהנבארים אשר ברא ה' כמה דברים כימו סדרשו חזל בפסוק מלפנו מבהמות ארץ למרנו גזל מנמלה עריות מיו' דרך ארץ מתרכנול בניעות מחתול. וכן נבאר מה שאמרו רבנן הנמלה הזו כים לה ג' בתים וכו' כי מה איכפת לנו בספור דברים לו והי' עיקרם של דברים שהיא בורחת מן הגזל כמו שאמר אחר כך וכדקדק כל אריכות הלשון לחזל. וכדקדק גם כן מה שאמר הנמלה הזו מאי הזו רקאמר. וכן כדקדק מ' שאמרה שמה יגזור הק'ה עלי חיים וכפל הענין לומר ויהיה לי מוכן מה לאכול כי באמור שמה יגזור הק'ה עלי חיים הוא מוכן. וכן נבאר מה שחזר לומר לפיכך אמר שלמה לך אל נמלה עכל וכו' ועוד קשה מה זו שאלה שאל מהו ראה דרכיה וחכם כי מה הוקמה להם זל בזה. ונלע' שהוקמה לחזל בכתוב זה או' לך לך בפעמים סכתב שופטים וסוברים תתן לך וכו' וחזר לומר אשר האלהיך נותן לך וכן הי'לל שופטים וסוברים תתן בכל שפריך אשר ה' אלהיך נותן לסבטיך. עוד קשה מהו ושפטו את העם משפט דק. לזה הביאו פסוק לך אל נמלה עכל וב' הכתובים הנמשכים עמו שים בכולן מקשה כי בראשון כתוב לך אל נמלה עכל הפסוק במלת עכל באמצע הפסוק וכן הי'לל עכל לך אל נמלה ועוד הי'לל נראה דרכיה מאי ראה דרכיה. ועוד שהכל מיותר דמספיק לומר לך אל נמלה עכל וחכם. וכן קשה שפסוק האמר שאמר אשר אין לה קצין שוטר ומושל בני תלתא למה לי ועוד דהי'לל אין לה קצין וסוטר ומושל מאי שוטר ומושל. גם בפסוק הג' קשה אומרו תכין בקיץ לחמה אברה בקציר מאכלה כי מלבד קושי הכפל עריין בקיץ להבין דליעריבניה וליתניניהו תכין בקיץ ובקציר לחמה ומאכלה. עוד למה אמר תכין לטון עתיד ואח' אמר אברה שהוא לטון עבר. ולבוא לביאורם הקטן עוד מה ראה שלמה ללמד

לא כמכא עולתה כי מהרי הייתי מוכה את הרבי' ומונע אותם מן החטא. ולפעולות ארס סיהיו הפעולות של הארס ברבר ספתיך מכוונות לאשר גזרת בתורתך ורברת בפך אני הייתי מומר אריות פריך שלא יהיה עובר על תורתך ורבר ספתיך הרי שחזתו זכות תלוי בי וראוי שתגמלני ככדקי כסם שמנעתי לאחרים מן החטא כך היה לך לשמור דגלי שלא אחטא ותמוך אסורי במעבדותיך וכיון שהבה דגלי חסיריו יאמור שלא יבוא לידי חטא אז כל כמוטו פעמי במכשול העין אשר נכשלתי הן אמת שאני קראתיך ואמרתיו בחכמי נכסני כי החטבתי סהייתי עומר בבסין וכיון סאתה יורע כל העתידות היה לך לענות אותי ולומר הנו אונן ליוסמע אמרתי סאמרתי לך סאיכך עומ' בגסיון ואל תקסוף דבר עוד. ולא לענות אותי כאולתי ולומר מנסים לך וכו' הפלא חסריך מוסיף חוסים אנה ה' החסרים סאתה עשה עם בני ארס לקבל תשובתם כיון שהם חוסים בך וסבים אליך לאחר חטאם. עתה הפלא נוסר אותם חסרי' מהקמים עלי ומתקוממים בימיך כלומר סבא' בכח התור' ובררך חסידות ותורה ואומרים לי הבא על אמת אים מיתתו כמה. ונח לי להלחם עם כל העולם ולא עם עטופי סרינין סבאים מכח התורה סמינה בימין והם לא ידעו דרך ה' כי הביאני לידי מעשה זה כרי להורות דרך התשובה לבני ישראל סמרני כאסון בת עין סיס לה כמה מסמרות מעור ונבאר על העין ועור עפעף הסער מסמרת למסמרתו גם אני סמרני ונכל כנפך לפתיד סתירני מקיטרו המסחיתים הנעשים מהעין כדקדק ותמוגו ביר עוננו וזם ואל תביאני לידי חטא ולא לידי עבירה סחטא והעבירה נעשה מהס מלאך מסחית ויס לו יר להרוג את עושה הרע כי הוא יכה' הוא מלאך המות ואמר סמרני בעולם הזה מפני רשעים זו סרומי מהרשעי' באי' ורבים אותי על ענין הריגת אוריה לפי סעל לקיחת בת סבע איך הדין מסיוע' לפי סכל היוכא למלחמת רוד כותב גט כריתו' לאסונו. לכך מביאים טענה זו וביאים עלי בטענה' אוריה וזם אויבי בבפס יקיפו עלי כי האויבים אינם מתאספי' ומקיפי' עלי בענין בת סבע לא בבפס של אוריה' יקיפו עלי ואומרים לי למה הרגת את אוריה. ואילו היו הקמים עלי מאנסי אמונה וחסד התרסתי אבל אין בהם שום חסירות כי חלבנו סגרנו שהיא הדקה והחסר שהוא חלב ומיטבה הארס סגרנוקפכו יר ולענין הדיבור פימו דברו בבאות. ומה הם אומרים הלא ראיתם שהמושל והסופט שהיה מסבב אסורנו ונערינו להוכיח לנו שלא היה בדרך טוב' והוא בעצמו דריך להשפט כי עיני' יסיתו לטעות בארץ אחר מראה עינם ליקח אשת אחרי' ולהרוג בעליהם דמיונו כאריה ידעה הלא זה רוד המלך דומה כאריה שהוא מלך החיות וכסוף לטרוף חיילתיו אלה הם הדברים אשר דברו אויבי רוד ופימו דברו בבאות. אמר רוד קומה ה' קדמה פניו רב' מע אפע' שים ברבריהם דר חסידות אל תרין אותם לכך זכות אלא הכריעהו לכך חובה כי אין כוונתם רק לעורר מדינים מחמת שנאה ופלטת נפשי מרשע שהוא חרבנו של הק'ה ליפרע בו ממכסיו כי נותנו הבה ביר רשע אח' לבלע רשע ממנו שהם ממתיס ירך ה' ממתיס מחלד יס לדרשו על הרשעים שהם יתום ביר ה' הוייה ואינם מתים בעטיו של נחם רק בחטאם מתו והם מתים מחלד שבעורם חיים בעולם הזה רשעים בחייהם קריים מתים חלקם בחיים שאין להם תלך בעולם הבא כי אם בעולם הזה בעורם חיים ומה שהיו גפון לעהב הם אוכלים למלא בטנם בעולם הזה ויאלכו מפרי דרכם בעה' יסבנו בנים והניחו יתרם לעוללהם פלטת נפשי מיר חלו רשעים ואני בדק שים בירי אחזה פניך ואשבעה בהקיץ סעונתך כי סם בעולם התחי' אשבעה מזיו תמונת ה' על הכרי

דרוש א לפרשת תצא

רב

הקל וחומר שתפסנו הוא מפסד דרך וזהו ופסנו את העם מפסד ברכ

סדר תצא דרוש א

מדרש
פסיקתא במדבר צדקים תעלו קרית אלו ישר
שנאמר ועמד בגלם צדקים לעולם ירשו ארץ
בזמן שעושים רצונו של צדקם הם סבורים שאוביחם נופלים
בידיהם בענין שנאמר כי תעשה חסד בעיני ה' את חסדו
כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו וכו' תעלו קרית שהם נותנים
הודיעת לפסח בענין שנאמר ביה ושפט בצאתו לפני החלוץ
אומר והיו לח' לעולם חסדו

מהיות

עיי' ה' על כל דרש' במי ישראל להנשיע מיד
סנא לא בחיל ולא בכח כי אם ברוח ה' כי
הוא הכלחם להם והנשיע אותם על כן יחל ישראל אל ה' כי עם
ה' החסד והרבה עמו פרות ולכן דקדק הכתוב לומר כי תצא
למלחמה ולא כתיב כי תלחם על אויבך לרמז כי לה' הישועה
והוא הכלחם לנו את מלחמותינו ובבי ישראל ינא' ינא' כלבד
למלחמה שעשה הק' בה וכו' סכן הוא בורא שאתה עומד על
אויבך והם למטה ואעפ' שצריך כי ונתנו ה' אלהיך בירך-דדי
עושה הק' בה באופן שפילו בידך כי ונתנו ה' אלהיך בירך-דדי
לתת לך כבוד כאלו ידך עשתה זאת * ובמדרש ספרי
אחזל כי תצא למלחמה במלחמת הרשות וכתוב מדרב' על
אויבך כנגד אויבך ונתנו ה' אלהיך את עשית כל האומ' בענין
לסוף ונתנו ה' אלהיך בירך וכו' * וראוי לדקדק דכיון
שהסדר שמרבר הכתוב במלחמת הרשות הוא מרכתי * וסב'
סב' דאלו במלחמת חובה כתיב לא תחיה כל נשמה * אם כן
היה להם לדרוש כן וסבית סבית במלחמת הרשות הכתוב מדרב'
ולמה תפסנו הדרשה בתחלת הכתוב כי תצא למלחמ' במלחמ'
הרשות וכו' * ועוד נבאר מה שאמר על אויבך כנגד אויבך
מה כוונתם בסינו לסוף שסינו לומר כנגד אויבך והכתוב אות'
על אויבך * ועוד קשה מה שאמר אם עשית כל האומ' בענין
מה האומר בענין כי לא פירש בכתוב כלום כדי לומר אם עש'
כל האומר בענין הקבה נותנו בידך * וגלע' שחל דקדקו
למה פתחה פרשה זו בלשון כי תצא ולא אמר כי תצא למלחמ'
אז כי תלחם על אויבך לזה אמר במלחמת הרשות שהם חוצה
לארץ ישראל הכתוב מדרב' ולכך אמר כי תצא לפי שהם חוצה
ולא אמר כי תצא ועכסו שדרש שבמלחמת הרשות מדרב' וקשה
מהו זה שאמר על אויבך טכיון שאינ' בארץ מהיכן הם אויבך
דבשלמ' אם היה מדרב' במלחמ' מזה פשוט הוא שהם אויבך
כיון שאתה בא להרגם ולא תחיה כל נשמה אבל עכסו שמרב'
במלחמת הרשות היאך הוא אומר על אויבך שהם בארץ אחרת
ולא מרעה להם לא איבה ולא שנאה * לזה תדב' כנגד אויבך
שהוא תנאי שהתנה הק' לה ישראל אם תצא למלחמ' הרשות
אין לכם רשות להלחם עמם רק כשיתברר לכם שהם אויבך
ואז כנגד אויבך תצא למלחמה ואם לאו לא תצא * והענין הוא
שהק' בזה למעלה כי תקדב' עיר להלחם עליה וקרא' לה
לשלוס והיה אם שלום תענך וכו' כל העם הנמצא בה יהיו לך
למס ועברוך ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה וברת
עליה הרי נתבאר כי כשהקדמת להם שלום ולא קבלו נתברר
לכם שהם אויבך ולא בקשו אהבה ושלום וכו' * וכו' * וכו' *
בבירור אז תצא למלחמה ונתנו ה' אלהיך וכו' * אמר הק' בה אם
עשית כל האומר בענין הבה נותנו בידך ובאור הענין טכיון
עשית את דבר ה' להקדים להם שלום עד שיתברר לך שאינ'
הפסד

ללמד לעכל מהנמל' שאם בא ללמד גזל מנמלה מה ראה מלמה
להזכיר העכל בענין ליתור זה כי לענין הזה הגזל אין יתרון
לעכל מן הזרע ואדרבה העכל איש' שלא ידרוך לגזל מחמת
עבליהו * ואם מה ראה מלמה ללמד לעכל מהנמלה כלומר
לעכל ולא לזרע והשיב רבנן אמרי הנמלה הזו וכו' כלומר ענין
אזהרת נמלה זו הכתוב כאן הוא להזהיר לעכל מלכדם שלימות
נפשו טיט לו ללמוד מהנמלה שהיא זריזה לעשות ג' בתים כדי
שהיה החטים באמצעי ולא בתחתון מפני הטובה ולחלוף' גם
לא בעלון מפני הגשמים ואעפ' שחיה הם ו' חרשים ומאכלה
חיטה ומחצה מכל מקום תכין בקיץ לחמה כי תכין לה בית
מחטם הלחות שהיא התחתון מפני הטובה וגם מחטם הגשמי
דהיינו בעלון מפני הגשמי ונרמז בתלת לחמה דהיינו לה מים
ואעפ' שמאכלה חיטה ומחצה וחיה ו' חרשים דהיינו בארבעה
חרשים מאכלה חטה אחר דהיינו כשיעור קיץ וקציר שהם ד'
חרשים סכך זמן מהם הוא ב' חרשים כרתיב זרע וקציר וקור
וחום וקיץ וחורף שהם ו' זמנים לז' חרש והנמלה הזו תכין
בקיץ שהוא בחרש אב ואכלול לחמה אף על פי שבימי הקציר
שהוא כיון ואיך כבר אברהם באותו זמן חטה אחד בשנה שהו'
מספיק למאכלה לזמן הקיץ והקציר שהם ח' חרשים * ואפילו
הכי כונסת הרבה שאומרת טמא יגזור הק' על חיים ולכך
כונסת חטים הרבה וגם מכינה ה' בתים כי אמרה אז יהיו
ל' חיים אף על פי שכונסת חטים הרבה אין בהם תועלת אם
יתקלקלו בעוה"ז או בגשמים לכך רוצה שהחטים יהיו כונסת
יהיו מוכנים לאכול מבלי שיהקלקלו בהיותם בבית האמצעי
גם אתה הכון והכן לך מעשים טובים ומצות מן העולם הזה
לשלוס חבא ורמז לומר מקהעולם הזה ולא אמר בעולם הזה
לומר טכיון האדם מצות שלא יאכל מהם כלום בעולם הזה
דק' יהיו מוכנים והעולם הזה לאוכלם בעולם הבא הם
וצירתייה לך אמ' מלמה לך א' מלמה עכל ראה דרכיה ולא אמר
וראה דרכיה וגם למה אמר וחסם אלא כדי שלא נטעה ללמוד
מהנמלה החמדה והרדיפה אחר הממון כמו הנמלה שהיא
רדופה לבקש א' מאות כור חטים ומאכלה חיטה ומחצה וגם
לא יסתפק האדם בהכרחי לזה אמר לך אל נמלה עכל במצות
ראה דרכיה בוצירותה ולא תלמד לעשות כמוה ברדיף הממון
אלא ראה דרכיה ואתה התקין מצוות דהיינו וחכם בעיניי
חכמת התורה ומעשה המצות תהיה זריז כמו זריזות הנמלה
ועכסו הקשה כיון דבתי' וחכם מהו ראה דרכיה דמספ' לומר
ראה וחכם * ועוד מאי דרכיה בלשון רבים ולא אמר דרכה *
לזה אמרו רבנן שהוא סב' דרכים טובים שיש לה האחר' וזריו'
והאחר בריחת הגזל שאעפ' שאין לה קצין לרדותה על הגזל
מכל מקום הנמלה עמה היא שוטט והיא מושל במעשה דרבי
שמעון בן חלפתא שהרגו את הנמלה על שאמרה שהיה כל
עב ויכאז הנמלים ומצאו את השמש והרגו אותה על שסקרה
עליהם וכל השבחה הזו הוא מעצמה * ועם זה נדקדק מס' לך
אל נמלה עכל ולא אמר עכל לך אל נמלה כמחל' עלוב אדם זה
מכריך ללמוד מהנמלה ואילו למד לא היה עלוב אבל היה לו
ללמוד ולא למד וזהו לך אל נמלה ואפילו לאחר כן עדיין הוא
עכל שלא למד לכך ראה והבין דרכיה וחכם בתורה ובמצות
שהיה לך זריזות הנמלה בתורה ובמצות ולא בממון וחכם
קין הנמלה אשר אין לה קצין שוטט ומושל ואתה סמיתני לכס
מפגעים על אחת כמה וכמה שתשמעו להם * וזהו שאמר הכתוב
מפגעים וסוטרים תחן לך היה לך מרעךך לתת לך מעצמך
מפגעים וסוטרים כמו הנמלה ולברוח מהגזל מעצמך ותביתקו
נמה ס' אלהיך קותן לך לשבטך ולא תסוב גבול רעך ועכסו
על למדתם מעצמכם תפסנו מפסד דרך קל וחומר מהנמלה

דרוש א לפרשת תצא

חפצים שלום והם אויבך ואז תצא למלחמה אם עשית כן אז הקב"ה נותן בידך וירדקך בזה. פיעור הכתוב שאמ' כי תצא למלחמה וכתננה ונשבת' שבין כי היכן היא גזרת הכתוב כיון שכל הכתובים כתובים בזה הענין ונכתבו ונראו והבאת' וכו' אמנם עכשיו מתייבש על אויבך היא גזרת הכתוב והכי קאמר כי תצא למלחמה דרך לך להבחין ולברר שאתה בא כגבר אויבך לפי שקראת להם לשלום ולא שמעו וכיון שעשית כן לקרוא להם לשלום אז וכתננה הקב"ה בידך וירדקו לומר כל האומר בענין לרבות מה שנסמכה פרשת כי תצא לפסוק כי תעשה היסור בעיני ה' והכי קאמר תעשה היסור בעיני ה' לשמור מצותיו כי תצא למלחמה דהיינו שתהיה זהיר בכל התור' וגם בענין המלחמה לקרוא להם שלום ויתברר לכם שאתה בא כגבר אויבך ואם עשית כל האומר בענין דהיינו לעשות היסור בעיני ה' וגם לקיים רבה ה' בענין המלחמה לקרוא תחלה להם לשלום ונכתבו ה' אלהיך בידך ושמעתי רמז שחלל אחריו מוכות שמע ישראל שהלך עמם והנה שמע ואנכי בנמיטראי. עולים תצא ויחמר שבזכות קבלת שמע ואנכי תצא למלחמה.

עוד יש לבאר כפי רעת המאמר שהענין שרורשים שמוכות כי תצא לפסוק כי תעשה היסור בעיני ה' כשיהיה כן אז כי תצא למלחמה וכתננה ה' אלהיך וכו' וביאור הענין שלהיות שמדבר הכתוב במלחמת הרשום שהיא לשאר האומות שאינם בארץ ישראל כי עליהם יצחק לומר כי תצא שהוא חוצה לארץ שעל ארץ זעממים הוא אומר כי תצא וכאן נאמר כי תצא להיותה חוצה לארץ והיא מלחמת הרשום אשר לא בזה ה' אז דרך שתעשה היסור בעיני ה' כי תצא למלחמה אבל במלחמת מצוה אשר בזה ה' בין עושי רצונו של מקום או איז עושי יקום ה' אלה רברו הטוב. ויש לרדק בדברי חז"ל מ' אלן ישראל שנאמר ועמך כולם דריקים אנו דריכה רחיה להאי מלתא דדריקים הם ישראל ומה ענין דרשקם בפסוק. אמנם הם דרשו בטוב דריקים כי כשהדריקים עושים הטוב והישר בעיני ה' הם יוצאם למלחמה ונזכרים שנאמר ועמך כולם דריקים דהיינו שעושי היסור בעיני ה' הם מובטחי שירכזו ארץ במלחמ' והם נזכרים וכובשים הארץ כדכתיב הכא וכתננה ה' והם נותני הוראה להקב"ה מרכיב תעלון קריה כענין שאמר יהושפט בזאתו לפני החלון הורו לה' כי לעולם חסדו. ואיפשר שנתנו בתובת קריה מלשון קריה וסבב כמו שדרשו במדרש רבה על פסוק אח נפש מקרית עז מהתורה שנקראת עז שדרשו קרית עז מלשון קריה עז גם כן דרשו כאן תעלון קריה שמורים ומחללים וקורים הורו לה' כי לעולם חסדו וכשם ששם נאמרה ההוראה בזאתו לפני החלון אפי' עדיין לא הורע מי הוא הנז' ויתהלל חובר במפתח עכ"ל הובטחו בה' ובזאתו לפני החלון אומרים הורו וכו' וכן כאן כתיב כי תעשה היסור בעיני ה' גם בשעת היציאה כי תצא למלחמה ולא נורע מי הוא הנז' אחר מובטח שכתננה ה' אלהיך בידך. ואיפשר עוד שדקדקו בכתוב מאי תעלון קריה שבה לרמוז שההוראה והשפון הוא ליושבי קריה בלבד שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים ולכך תעלון קריה בזאתו למלחמה ולא יעלון הקב"ה כענין שנאמר ביהושפט הורו לה' כי לעולם חסדו ולא אמר כי טוב לפי שאינו טוב בעיניו יתב' להלל על מפלתן של רשעים רק תעלון קריה והם ישראל כי מהללים ונותני הורא' ולבאר ענין זה אני אבאר מה שאמר במדרש סנהדרין פרק אחר דיני ממונות על פסוק ויעבור הרנה במחנה אחר ר' אחא בר חנינא באבדו רשעים רנה באבדו אחאב בן עמרי רנה ומי חרי קב"ה במפלתן של רשעים והכתי' ובזאתו לפני החלון אומרים הורו לה' כי לעולם חסדו ואמ' ר' יונתן מפני מה לא

נאמר בהודאה זו כי טוב לפי שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים אחר רשע כל אחר רבי יונתן מאי דכתיב ולא קרב זה אל זה כל הלילה באות' שעה בקום מלאכי הסרת לומר סירה לפני הקב"ה אחר להם הקב"ה מעשי ירי טובעים בים ואחם אומרים סירה לפני אחר רבי יוסי בר חנינא הוא אינו שם אבל אחרים משיב דכתיב והיה כאשר שם ה' עליכם כן ישיב דיוקא כמי דכתיב ישיב ולא כתיב ישום שמע מינה. ויש לרדק כי כיון דאקרא דכתיב באבדו רשעים רנה מתמהיך מי חרי קב"ה במפלתן של רשעים אם כן למה עשו המלאך ומתן אהאי קרא רייעבור הרנה. ועוד קשה מה שהקשו ומי חרי קב"ה וירלימי' מאי דקאמר ויעבור הרנה הוא לבני ארם ולא להקב"ה ועוד קשה שבכמה מקומות מצינו שם שמחה להקב"ה כשיאבדו מכעיסיו כמחז' על פסוק שמחה לדריך עשות משפט שמחה לדריך על עולם עשות משפט ברשעים וגם בפסוק ובאבדו רשעים רנה דרשו בילקוט שמחה לפני הקב"ה באבדו הרשעים וכן דרשו חז"ל הב' פרשיות אחר רור ולא אמר הללנו ער שראה במפלתן של רשעים שנאמר יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה. וגם כתוב הורו לה' כי טוב כל' כו' למכה מלכים גדולים וכו' למחון מלך האמורי כו' ולעזב מלך הבשן וכו' למכה מצרים בבכוריהם כו' וגם נאמר באותה הודאה כי טוב. ולמה במלחמת יהושפט בזאתו לפני החלון אומרים הורו לה' ולא נאמר כי טוב. ועוד קשה רמאי רעיה דיהושפט מלא אחר הורו לה' כי טוב לפי שאין טוב בעיניו יתב' מפלתן של רשעים וכיון שאינו טוב לפניו ית' למה נאמר הוראה לה' ברבר שאינו טוב בעיניו. ועוד קשה שמצינו בקריעת ים סוף דכתיב סירה על מפלתן של רשעים דכתיב אז יסיר משה ובני ישראל כו'ס'ס ורזכו רמה בים. וכן מרכבות פרעה וחילו ירה בים וכו' וכתיב ואני אשר עוזר וארכן לבקר חסדך ודרשו ארכן על מה שכתוב ויהי באשמות הבק' ויסקף ה' אל מחנה מצרים. ועוד קשה למה הוצרך רבי יוסי בר חנינא לומר הוא אינו שם אבל אחרים משיב דמספיק לומר הוא אינו שם אבל אחרים ששים. וכן נאמר קושי זה בגמרא משכת מבילה דפתחו בהאי קרא והיה כאשר שם ה' עליכם כו' והקשו ומי חרי קב"ה במפלתן של רשעים ויתרבו כן הוא אינו שם אבל אחרים משיב למה הוצרכו לומר אבל אחרים משיב כדי לומר הוא אינו שם אבל אחרים ששים ונבאר אבד אורחין מאי פתיחה היתה זאת לענין המבילה. ונדרק מה שאמר בשני מקומות רייקא כמי מאי כמי דנקט דהילל רייקא רבתי' ישיב ולא כתיב ישום. וגלעדי' רלכך לא הקשו בקר' רובאבדו רשעים רנה לפי שמבואר הוא התירוץ שיש לומר באבדו רשעים רנה לבני ארם בלבד אבל לא לפניו יתב' זאת ועוד יש לפרש באבדו רשעים אחר שנאבדו הרשעים שם שמחה ורנה לפניו ית' וזהו מה שדרשו חז"ל בכל אותם המקומות שזכרנו סה"כ שמח אחר שנאבדו הרשעים אבל קורס שנאבדו אינו שמח באיבודו לפי שהם מעשה ידיו ולא כיחא ליה שיאבדו ולכך יהושפט בזאתו לפני החלון דהיינו קורס שיאבדו הרשעים לא אמר כי טוב לפי שאינו טוב לפניו יתב' שיאבדו מעשה ידיו אבל מכל מקום ישראל הם מורים ומשכחים להב"ה שהלל מיר אויביה ומיר מבקשי רעתם ונאבדו מן העולם. ולכך לא הקשו ומי חרי קב"ה במפלתן של רשעים אלא אהאי קרא רבתי' ויעבור הרנה במחנה דים לדיקדק בו מאי ויעבור הרנה הילל וירנו במחנה. וראיתי במדרש כתוב ויעבור הרנה באבדו רשעים רנה ובאבדו אחאב בן עמרי רנה וכפי אותו המדרש יש לדיקדק שדרשו ויעבו' הרנה שאף על פי שבכל אבדו הרשעים יש רנה מכל מקום באכידת אחאב בן עמרי עבר גבול רנה

פר מצודרך להיות רבי רנה רהיינו רנה כפולה ומכופלת זה כפי הלשון הכתוב במדרש אבל כאן בממרא לא אמרו אלא באבדור אחאב בן עמרי רנה ולא כאמר כאן ריני רנה וכדי לבאר עוד הקשו רה"ל ותעבור הרנה הרנה הוא לשון נקבה ומה זה שאמר ויעבור לשון זכר והרנה הוא לשון נקבה ועוד מהו הרנה בה"א היריעה לזה בא ר' אחא ודרש באבו אחאב בן עמרי רנה כלומר יש רנה לפני הקבה ועכסו כסנהרג כתי' ויעבור הקבה הרנה המיוחדת לפניו באבדור רשעים ויעבור אותה הרנה במחנה דמשמע הרנה שהיה לפניו קור' הריגתו של אחאב עכסו במיתתו רכתיב וימת בערב ויבך רם המכה אל חיק הרכב מיר ויעבור הרנה כלומר ויעבור הבה במחנה הרנה המיוחדת לפניו ואל תתמה לדרוש ויעבור על הבה שגם בירושלמי דרשו ויעבור הרנה ויעבור הריני פי' שאמר הקבה הריני קלני מזרוע על שספך דמם של רשעים הרי שדרשו ויעבור על הקבה גם אלנו נדרשו ויעבור על הקבה שהעביר הרנה שהיה לפניו ית' קורס מיתתו העבירה אל המחנה שגם הם כל המחוק שגם ודכנו ועל זה הקשו כיון דכתיב הרנה דהיינו שהיתה הרנה קבועה לפניו ית' בשעת אבירתם משמע דחרי קבה במפלתן של רשעים בשעת מפלתם דהיינו קורס גמר מפלתם והוא כתיב ביהושפט בצאתו לפני החלוצ' שהיה שעת המלחמה והמפלה חומרים הודו לה' ולא כתיב כי טוב שאינו טוב לפניו ית' בשעת אבירת הרשעים כיון שהם מעשה ידית אף על פי שלאחר כך הוא שמח על שנפלו ונאבדו הרשעים ולזה תירץ הוא אינו שם אבל אחרים משים לפי שאם נאמ' הוא אינו שם אבל אחרים משים עריון הקושיא במקומה עומדת מכתוב וימת בערב ויעבור הרנה רלא כתיב ויעבור רנה במחנה אלא ויעבור הרנה במחנה דמשמע הרנה העומד לפניו ויעבור אותה במחנה לכך הוכרחו לומר זה הדיוק הוא אינו שם אבל אחרים משים דהכי דרשינן שפיר ויעבור הרנה המיוחדת לפניו ית' להשים לאחר' כי עכסו שמת אחאב העביר אותה הרנה אל כל המחנה בבני ארם העביר בפועל ובאבדור אחאב רנה בפי בני אדם והיא מכח הבה שהוא משים אותם אבל לפניו ית' אין שמחה בשעת מפלתן אלא עד לאחר מפלתן כנזומה שאמר דייקאמי הוא כמו הכרח לרבר' ראי איתא האחרים ששים ה"ל כן ישים אויביכם מאי ישים ה' דמשמע שאינם ששים מעצמם כי אם ע"י הקבה וכסם שאנו מרייקים דיוק זה דייקאמי דיוק אחר דלא כתיב יסוס דמשמע שהקבה שם אלא כתיב ישים דמשמע ישים הקבה לאחרים ובזה יתב' גם כן מה שאמרו במסכת מנלה באותה פתיחה דהקס' להם משה ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש ולא פירש כלום ואין לפסוק הזה גזרה שם הוא מה שאמרו בענין בשנת שלש למלכו עשה משתה וכו' אם כן יקשה למה הקדים לומר ויהי בימי אחשורוש רה"ל בשנת שלש למלך אחשורוש המולך מהורו ועד כוס וכו' עשה משתה לכל שריו כמ"ס בתחלת ספר דניאל בשנת ג' למלכותיה וייקיים מלך יהודה בא כבוכר' כאשר זלך וכו' לכך פתחו להאי פיתחא שכתוב בתורה והיה כאשר זמ' עליכם וכו' דיש לרדק קיון שכל מקום שכתוב והיה הוא לשון שמחה לשמחה מה זו עושה בפסוק זה שמדב' בפועל' שאמר כן ישים עליכם להאביר אתכם וכו' אלא מכח הקושי' האחרת ומי חדי קבה במפלתן של רשעים אלו דרשים ישים אחרים ולא כתיב יסוס ובבחינה זו יכרך לומר לשון שמחה שהוא והיה כי אף על פי שהוא משים לאחרים מת' כיון שהקבה נבצר' אינו שם בדבר הזה ראוי לומר והיה וכו' וזהו שנאמר האן ויהי בימי אחשורוש לומר אותה שכתוב בתורה והיה כאשר שם ה' כד' הקבה אינו שם במפלתן של רשעים אבל משים הוא

לאחרים זה הרבה היה נהניו ויהי בימי אחשורוש מהיו ישראל רשעים והשים הקבה לאחרים דהיינו עשה משתה לכל שריו ועבריו והיו שמים ושמים ומתוך אותו משתה הרשיעו ישראל ליהנות מאותה סעודה והשים לבני הסעודה אחשורוש וסיעתו כדי לגרום אבדן של ישראל שבחומם יסית משתיהם להרוג לוסתיו ותמלון אסתר ותקנא המן במרדכי היושב בשער המלך לרעת את שלום אסתר ומה יעשה בההרי שהשים הבה לאחרים להאביר לישראל ח' אבל הבה עצמו אינו שם כי אם להטוב לישראל עור חרשתי במם הוא אינו שם אבל לאחרים הוא משים לפי שמכינו שכל מעייניו ית' הוא להטיב את ישראל ובשעת הטוב הוא מטיב וסם להטיב אבל לרעה אינו שם ומת גם בשעת הקלקלה לא יזכר ה' את עמו ישראל ומכין לטובתן של ישראל להשים את אויביהם כי מתוך מה שישםו בשמחה על פורענות ישראל כמסך טובה לים כדכתיב בנפול אויבך אל תשמח פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו הרי שמתוך מה שישם הלאחרים הוא מטיב לישראל ששם אפס מעליהם כמו שכתבנו וזהו שאמרו גכ במאמרינו שההוראה היא לאכסי קריה כי בטוב דריק' תעלון קריה אבל אין הבה חפץ באבדן של רשעים שהרי מבינו שרמיו על כל מעשיו ואפילו על קצ' כפור שאין לה זכות אבות ולא ברית' כזה הקס' לשלח האם ויהיו בניו מכפרים עליה' וזהו שאמרו חכמים ז"ל במדרש רבה שלח תשלח את האם אמ' רבי אלעזר לא היה צריך לומר כך אלא אמר הק"ה הצפור הזה נתעסק' בכבורו של עולם ובתיקונו כדי היא שתנצל רבר אחר אמר רבי חייא ומה הצפור שאין בה לא זכות אבות ולא בריתות ולא סבועות בניה מכפרים עליה בני אברהם עחק ויעקב שים להם זכות אבות אם שרח אחר מהם עאלו שהוא מכפר עליהם יברך אח' יש מזה שמתן סכר עושר ויש מזה שמתן סכרה כבו והמנ' הזו מה סכרה שאם אין לך בנים אני כותן לך בנים שנאמ' ואת הבנים תקח לך וכו' עכ"ל וראוי לרדק כונת ר' אלעזר מה היא שאמר לא היה צריך לומר כך ומה זה שא"פ נתעסק' בכבורו של עולם ובתיקונו שאם הוא על קיום המין מה כבורו של עולם יש בציפורי' גם כפל כבורו ותיקונו ומה הם ב' ענייני' אלו ועור מ"ס רבי חייא שאם שרח אחר מהם הוא מכפ' עליה' כדראה שהוא על זכות אבות וזהו הפך מהצפור שבני' מכפרים עליה' וכן מ"ס המזוה הזו מהו מתן סכרה כי מפורס' הוא שסכרה אריכות ימים ועוד מנה להו לשנות משמעות המקר' שהוא סהיו לו בנים והרי בלתי' בני הצפור הוא מרב' הכתוב שאו' ואת הבנים תקח וכו' וגלעד' שרדקו כפל שלח תשלח ומ"ס ואת הבנים תקח לך כי זה לך הוא מיותר ודי לומר ואת הבנים תקח ל' אלא שאמר הק"ה הצפור הזה נתעסק' בכבורו של עולם לפי שאר הבהמות והחיות הם נזקקות על פני הארץ לעיני כל רואיהם ואין להם חלק בכבור והצפור הם עושים קץ מונכע שבו מזרקקים הצפורי' וכיון שעסק' בכבורו של עולם לעשות לה קץ מיוחד להזרקקותם כדי הוא שתנצל וכי תימא אם כן היה לנו לשלח גכ את מין עוף טמא שים להם קץ גם הם לזה אמר ובתיקונו שהצפור יש לה יתר שאת שהוא צריך לתיקונו של עולם בטוהרת המזרע שאומ' בו ולקח למטהר סתי צפרים חיות טהורות ולכך כדי היא שתנצל שאף על פי שהיה הרעת נוטה להכיל את הבנים שעריון לא ראז בטובה והצפור שכבר הגיעה לכלל לירה יקחו אותה אבל זהו תקלה לענין המזרע שהצפורים בהיות חיות היו לזקק' אותם לשמיטה והגזלות שהיו עריון בריכות לאמם אם יניחום לא יבואו לירי גידול לפי שהן בריכים לאמם ואם נשחטה אמם גם הם ימותו ברע ולכך תנצל הצפור שנתעסקה בכבורו של עולם

דרוש א רפרשת תבא

ולא יטרף עונה ולסה שאין גדול לפני הקב"ה יותר מאמן שושרא
עונים אמר ר' יחודה בר סימא אמן חוז' יש בו שלשה אספלאות
אמנת שבוש קללה • קבלת שנאמר וענו כל העם ואמרו אמן
שבוש שנאמר והשכיע הכחן אח האשת וכו' ואמרת האשת
אמן אמן • אמנת שנאמר ויען בניחו אח המלך ויאמר אמן בן
יאמר ה' • דבר אחר כל העונה אמן בעליו זוכה לענות אמן
בעליו •

אמונה

אומן שבאולתנו ופדות נפשו תלוי בתורה
ובתשובה כמחול על פסוק זכור תורת משה
עברי וכו' ומיך ליה הנה אנכי שולח לך את אלהי הנביאים
נבאליס לא בתשובה שנאמר הנה אנכי שולח לך את אלהי
הנביאים וכו' ושיב לב אבות על בנים וכו' היא תשובה כי כל זמן
שאין בידנו תורה ותשובה אנו מושבעים ועומדים לקבל עול
מלכות בשר ודם ולא נמרוד בהם כמו שרשון חזל על פסוק
השבועתי אתכם בנות ירושלם בשבואת שלש שבועות השביע
הקב"ה את ישראל שלא ירחקו את הקץ ולא ימרדו במלכותו •
וכן הוא אומר אני פי מלך שמואל וכו' ובסוף נבחר שר שוטט
הרחבתי הביאור עם קצת פסוקים שאמרו חכמה מיתל ועזרה
אם לזימין וארמוניות מלכא את עלינו וכו' עיין פס • ועכשיו
חידשתי עוד מחול שאמר להם נבחר נאשר לא כך כתיב אני
פי מלך שמואל ועל דברת שבועת אלהים • וקשה טובא שהרי
נבחרו בשרו שממקום שכל לומר להם שהייתם לסמוך פי מלך
ודברתו עם נאמר ועל דברת שבועת אלהים שעל מעלת המלך
גבוהה היא דברת שבועת אלהים שלא לעבור על מצותיו וית'
ואיך היה אומר להם הרי כתוב אני פי מלך שמואל ועל דברת
שבועת אלהים כיין שזה הוא מנבר את דבריו ואפילו אם תמצא
לומר שהוא שבוש בגירסא והוא לא אמר להם אלא הרי כתוב
אני פי מלך שמואל ולא אמר עוד • מכל מקום קשה לומר ליה
שמיא שפיל לסופיה רקרא שאומר ועל דברת שבועת אלהים •
אמנם כל שיש לדרוש גם סוף הכתוב באזהרת ישראל שישמע
למלך ולדבריו והענין הוא כי ישראל מושבעים ועומדים שלא
למרד במלך כמו שכתבנו דרשת חזל על פסוק השבועתי אתכם
וכו' שבועות השביע הקב"ה את ישראל שלא ירחקו את הקץ
ולא ימרדו במלכותו וכו' וכיון שכן מה שאמר הכתוב אני פי
מלך שמואל ועל דברת שבועת אלהים יש לדרוש שזה האדם
שלא למרוד במלך על דברת שבועת אלהים שהשביע לישראל •
וזו היתה כונת נבחר נאשר להוכיח לחנני וחביריו שלא ימרדו
בו והם השיבו שהשבועה היתה על עניני המלכות והאחרונים
אבל לענין שם קרונות שם שמים הוא וכלבא שוין כאומר והן
לא ירעו להוין לך מלכא רי לאלהך לא איתנא פלחין וכו' מלבד
פשוטו ביארתי עוד שאמרו מן ירך מלכא ישוין ואם לא יכלט
ה'רע לך שהוא לך מלכא שבשכיל שאיך מלך הגון לא יעשה
הקב"ה כס על ירך והוא על דרך מה שאמר בכה על חנה אל
המלך איך אתה מלך הגון לעשות הקב"ה כס על ירך • ובענין
הזכר שדרך מישך אפשר לעד שאמר בשכיל שרפתס אחר
התוהו לעבור ע' בירושלם גלייתם ועכשיו לאלהי לא אחיכין
פלחין או יאמר אם תוהו היה השמות של ע' שכתבתי לכם שלא
הועילו שישרה לליכס כח הטומאה ולאלהי לא אחיכין
פלחין • ובמדרש את זו דרש תורפס איש רומי מה ראוי חנניה
מישאל ועזריה שמסרו עצמן לכבשן האש נשאו קל וחומר
מזכרדעים וכו' וקשה מהו הקוין של הכפרדעים שהרי כך גזר
הקב"ה על הכפרדעים ועלו ובאו בביתך וכו' ובתנורך
ובמשארתך מה שלא גזר על חנניה וחביריו ועוד מה קידש
השם היה בעלות הכפרדעים בתנורים יותר ממה שנתקדם
בעלייתם •

עולם וגם העולם צריך לה לתיקונו בטהרת המכורע כי אדם
אחר חשוב בכל העולם כולו כי זה כל האדם כל העולם לא
נברא כי אם בשביל זה וזה רמז שלם שתזכה לשלם
הכפור במכורע שנאמר ושלח את הכפור החיה אל מחוץ לעיר
וכו' אם תשלם עתה הכפור ותקח הבנים תזכה לשלם אותה
במכורע גם כן ואמר ואת הבנים תקח לך לומר שזה מוסר
שתקח לך לנפשו אם הכפור עושה קץ להיות כנועה בתשמיש
עאלו בני האדם כרכתיב מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים
תחכמנו • עוד ידעה אותך לך ששילוח האם ולקחת' הוא
צורך גדול לך שבשילוח המז' ימצא כפור חיה לטהר המכורע •
ורבי חייא אמר תקח לך שלקחת הבנים הוא לך להנחתך
שלעתידי יהיו קטני בני רשעי ישראל מזילין אביהם מניהם
שנאמר מי בז ליום קטנות כמו שאלחזל על פסוק זה ורמז לומר
ג' דברים שהם זכות אבות ובריתות ושבושנות לפי שאמרו בגמ'
שתמה זכות אבות מימי חזקיהו ואמרו בתוספו' שברית אבות
לא תמה ולכך אמר זכות אבות ואפילו אם תמצא לומר שתמה
זכות אבות עדיין עומד בריתות ושבושנות שלא תמה ועאלו
שבנים המתים הגונים יגינו לכפר על עון אבותם ואם שלא
תשלם שהוא שלום הנפשות מניהם בשביל בניהם הקטנים
כשם שתשלם האם בסיבת האפרוחים שהם מכפרי' על אבות'
עאלו שבנים הקטנים מכפריים על אביהם • דא יש מנה
שמתן שברה עושר וכו' ומנה זו מתן שברה בנים • הכוונה
לפי שאלו רשעו יאריכו ימיהם לעולם שכולו ארוך ואם כן יוטב
לך מה היא הטובה בעיני' לזא שהיא בנים שנאמר ואת הבנים
תקח לך ורקדוק חזל שכפי הפשט הולל ואת האפרוחים תקח
לך כשם והוא רובצת על האפרוחים ולמה שניה לומר ואת
הבנים תקח לך אלא לרמוז שיהיו לך בנים זכרים • עוד כל
דלפידעו זה מתיושב כלם שלם תשלם לפי ששכר שילוח הקץ
הוא אריכות ימים לעולם שכולו ארוך ולהפגת שבר זה הוא
צריך קיום מנה זו פעם אחת והכתוב או שלם תשלם אפי' כמה
פעמים והרי בפעם אחת השיב אורך ימים לעולם הבא ומהו
שכרו עוד בפעם הב' רבשאלא אם היה שכרו עושר או כבוד
היה מקום להוסיף עוד עושר וכבוד בכל פעם ופעם אבל כיון
ששכרו אריכות ימים מהו שכרו בכל פעם • לזא שלם תשלם
כשפליחת שני פעמים אני נתן לך בנים וכפי הפעמים ריבוי
הבנים • דא שלם תשלם רבין אמרי למה ב' פעם שאלו אירע לך
המנה הזאת פעם ב' לא תאמר כבר יצאתי וא' אלא כל זמן
שתאירע לירך אתה צריך לקיים אותה • והכוונה לתרץ למה
זוה הקב"ה לשלם האם ולקח את הבנים שערין לא ראו
מאורות ואמר שברקדוק כלם שלם תשלם הוא מתבא' כי הבה
רצה שהמנה הזאת יעשה אותה פעם אחר פעם ואילו שחט
האם והטח הבנים אומתי תזרקק לירו פעם אחרת אבל מכיון
ששלם האם והיתה חזרת לקונה מקרוב יהיו לה אפרוחים
אחרים ונמצא כי משבת שלם את האם תשוב ותשלם את האם
כי כפי הדין אתה צריך לקיים המנה כל זמן שתאירע לירך
ובהיות האם קיימת בקינה בוראי שתוסף עוד לשלם פעם
אחרת וזהו שלם תשלם את האם ואת הבנים תקח לך למען
יטוב לך והארכת ימים אכ"ר • תם

סדר תבא דרוש א

במדרש

רבה הלכת אדם מישראל שהיה עובר לפני
החיתוב מחו שיחא מותר לו לענות אמן
אחר הבתנים כך שנו חכמים העובר לפני החתבה לא יענה אחר
הבתנים אמן מפני חשדוק ולמדנו רבותינו אם היה יכול לענות

אמר פסעי לשון רבים ונחמאל ועונות הזכיר מעוני ומחטאתי ויש מי שפירש שאמר מזמור על טבא נתן הנביא לוי בימי לבין עכמו ולא הזכירו בפני רבים זהו שאמר בבווא אליו נתן הנביא ואפשר לומר שאמר למנכח מזמור בהיות סברכדינת הנביא לא הזכיר במשל הרם והעשיר רק ענין סלקח את הכבשה דהיינו אשר בא אל בת שבע ולא הזכיר מהעשיר הרג לאים הרם ויקח את הכבשה דהיינו שהרג לאוניה ועל זה אמר מזמור לפי שבענין לקיחת בת שבע היה לו התנכלות נגלה לבני אדם שכל היוכל למלחמת בית דור היה כותב גט כריתות לאשתו אבל בענין ההריגה אעפ"י שפיר האמת היה טעם לה שקרא ליואב אדוני בפני המלך וזהו מרר במלכות מכל מקום לא היה דבר זה גלוי לבני אדם כי לא היו חשבים בני אדם עם דוד כשאמר לאוריה דר לביתך ורחץ רגליך והוא הסיבו ואדוני יואב ועבדי אדוני על פני הסרה וכו' ולפיכך היה מושם דוד לדברי בני אדם החושדים אותו על הריגת אוריה כמו שביארתי בפסוק מפני רשעים זו סודו מדרשים אותי לחובה ואויבי בפעם יקיימו עלי כי אינם באים עלי בטענת בת שבע כי אם בטענת הרג נפש אוריה ויקיימו עלי ואם אני אומר להם טענת מורד במלכות אינם מאמינים ואני ולכך כשראה דוד סנתן הנביא לא הזכיר במשל העשיר והרם ענין הריגת אוריה כי אם אשר בא אל בת שבע לזה אמר למנכח מזמור ואעפ"י שמכניג אחר כך שאם לו את אוריה התני הרגת כו' מכל מקום בפעם העונס שהענינו שאמר ועתה לא תסוד חרב וכו' ואמר עקב כי בזויתני ותיקח את אשתי אוריה ולא אמר עקב הרגת לאוריה לזה למנכח מזמור ואמר חנני אלהי כחסדך שמכניג כשברא הקב"ה העול בראו במד' הדין וכשראה שאינו מתקיים סיתף עמו מרת הרחמים שנאמר ביום עשות ה' אלהי ארץ ושמ' וכסם שברא' העול חסד וכו' לברך הרחמים עם הדין גם כן אני חנני אלהי כחסדך לסתף עם הרחמי עם עם אלהים שהוא דין כחסדך בבנין העולם עוד ירבה כחסדך שהגדלת עמי להעביר חטאתי ולא אמות כדכתיב גם ה' העבירי חטאתך לא תמות גם חונני בענין מרת הדין המתנות עלי או יאמר עם מחול על פסוק וחנני את אשר אחון שיש אומר להקב"ה לתת במתנת חנם למי שאין בידו זכות ולזה אמר אם אני נרון בשם אלהים שהוא רין חנני במתנת חנם כחסדך לחנות למי שאינו הגון וכדכתיב רחמיך מחה פשעי והענין הוא כי בענין זה היו גלוי עריות ופסיונות רמי' שנקראו פשעי להיות יודע לכל שהם עבירות חמורות ועוד היה בזה עון חלול ה' להרוג לאוריה בחרב בני עמו שכת' על החרב עם שקנץ באי עמו והשליט כח הטומאה על אוריה גם חלול ה' לקחת לאשה לבת שבע מלכר שבא עליה בראשונה ועוד יש חטאת לקיי' לבת שבע לאשה אחר שלקחה ולזה התפלל דוד על פשעי' שהם גפ וסר שבא אל בת שבע והרג לאוריה שנראים פשעי' גדולי' ואמר כדכתיב רחמיך מחה פשעי והטעם כמו שאמר אחר כך כי פשעי אני ארע כל' אני יודיע שאין בשום אחר מהם פשע שהרי גט כריתו היה לבת שבע וגם הרבתי לאוריה על שמרר במלכות שאף על פי שאין בביאדם יודיעין בזה מכל מקום אני ארע אמתתם של רבים שקרא אדוני יואב בפני ולכך מחה פשעי מכל וכל אבל בענין עון חילול ה' כמו שכתבתי כריך ייסורי' והרב כסני מעוני כלומר הרבה פעמים יהיה הכיבוס מעוני ומחטאתי שקיימתי את בת שבע טהרני כי חטאתי נגדי תמיד מעומדת אל' לאשה ומפני דברת בני האדם טהרני וכי תאמ' ולמה לא תגרסנה לזה לך לברך חטאתי שראויה היא בת שבע לי ולא נקראת חטאת אלא לך לברך שאמרת לי שלא אעמוד בנסיון והפכרתי לומר בחנני ה' נסני ומכר זה תזכה בשפטון עמי

בעלותם מתוך השינוי ובקרב אים שהם מקרקרי' ס' אמנם נלעז' מקרקרו כיון שכלם זה לא היה ע' כי אם אנדריטו של מלכ' ואמר להם יחזקא הנביא חבי כמעט רגע עד יעבור זעם פילכו משם והם לא רצו כרי שלא יאמת שכל הגוים עברו והסתחונו לזוהם מכני ישר' לכך עמדו עם כדי שלא להסתחונו לז' ולזה של תורחם מה ראו על כסה ולמה מסרו עצמן לכבש' כי היה להם לחום שלא יעמוד להם הבה כיון שהם מתחייבי' בנפסם ומה גם שהיו יכולי' להתחבא עד יעבור זעם לזה דרם תורחם שהובטחו שהקב"ה יזילם מקל וחומר של הצפרדעים מכיזלו מכבש' האם כמחול שכולם מתו זולת אותם שנפלו בתנורי' ולעז' דייקי חול' רהילל קורם במשארוניך ואחר כך בתנוריך סקוד נכנסו במשאת שבה העיסה ואחר כך נפלו לתוך התנור לזה דרשו שרמז הכתו' שאותם שבתנוריך נשארו תיות וקיימות ויהיה משארוניך מלשון שארית והרי ניכולו הצפרדעים עם היות שאינם מזוות על קרשות הסם כל שכן אכחנו טענונו על קרשות הסם ית' עאכו סיכילנו ה' מן האם' חם נטאול ק' מהצפרדעים ומה צפרדעי' כתוב בהם ועלו ובאו בביתך ובתנוריך ובמשארוניך דהיינו שישארו חיים אחר ביאתם לתנור ק' ואנחנו הבאים לקדש את עם שמים סיעומור לנו הקב"ה ונכא מהאור חיים וקיימים ולכך שלח הבה מלאכו גבראל להזילם כדי שיתפרסם יותר הנם סגבראל הוא סר האם ומן האם הזילם ה' חזוהו אכלי טעם שהיה המלאך עובר אחריהם כדכתיב וריויה די רביעאה שהוא המלאך גבראל לפי שאלו היה עובר לפנייהם היה עובר כח האם והם נשארים אחריו במקו' הקור' לכך היה עומד אחריהם להורות סכח האם עומד אחריהם להחזיק כח האם יותר ועכ' הזילם ה' בו הם שני מקרבים כח האם בצרקות' והיו שאמר נכבד נאצר וריויה די רביעאה רמז לבר אלהים סתמה מכמה דברי' הא' שרא' אותם פריץ בגו נורא והוא כזה להשליך' מספתיו ועוד שהיו ג' בלכר והוא ראה ארבעה ולא עוד לא שהרביעי רמז לבר אלהים שראה במלחמת סנחריב שהיה מלאך של אש והצית האם בחיילות סנחריב ואף בא להזיל מן האם לחנניה וחביריו מי שהוא אש ואלו היה מלאך אחר שטולט על הסלג ועל הכרר ניחא אבל ריויה די רביעאה רמז לבר אלהים שהוא מלאך האם והוא מזיל מן האם והוא פלא' ומה שכוה למזייה לאתונא חר שבעה על די חול למזייה איפשר שחשם שחא כמחשו בסלמנדרא שאין האור טולט בס' לכך כזה סייקו התנור על חר שבעה כדי שגבר כח האם על כח הסלמנדרא שהסלמנדרא אין לה כח כי אם על האם הטבעי ולא על אש חזק שבע פעמים עור איפשר שכוה להרליק התנור ז' פעמים יותר על מה שראוי כרי סביני וביני בעור שמיסיק' התנור יחזור בהם חנניה וחביריו ויתקרו להסתחונו ומה שכוה לאסור אותם דכתיב ונפלו לבו מרא מספתיו הוא כדי שלא יחזיקו ביד מפיליה וסליכו לכבש' עמה' והבה חשב מחשבות שאררבה נפלו בפחת אשר חסבו וזילם ה' ה' הרי למרנו סחייבין ישראל לקבל מלכות בשר וים כל זמן שאינן מתחזקים בתורה ותשובה' והנה ענין התשובה' היא רכויה בכל עת וזמן ומה גם בימי' הללו במד' אול' שהם ימי' רכוי' לאר' לשבס מחטאיו וכרזה לו לכפר עליו

ובזה נבוא לביאור מזמור שייסר דוד בבוא לוי נתן הנביא ויש לעזר בו שאמר מזמור וכפי ההנאות קינה מיבעי ליה על טבא נתן הנביא ואמר לו אתה האיש כו' וחרב לו תסור מביתך וכו' ועוד קשה שהזכיר תחלה פשעים ואח' עון ואחר כך חטאת ואין זה סדר הדין כי אם להזכיר החטאות בתחל' ואחר כך עון ופשעים ועוד קשה שהקשה לשאול מחיי' הפשעים הקשי' ובעונות וחטאות שאל כיבוס וטהרה על ירי ויסורי' ולמה

דרוש א לפרשת תבא

ומי על מה נעשיתי לפי מה שהיה לי לדרוך בדרך אלי שלא
אשמור בכסות היה לי לומר בדיק אחת ה' ואל תביאני לירי
כסותי ואתה ה' ירעת כי הן בעון חוללתי שהרכבת האדם היא
בעון מכר החומר * וחזל דרשו כי יסי כתקוטט עם אשתו
והטביל שפחתו לבא עליה וסיפרה לגבירת' והיא הלכ' בסתר
בהחבא ויבא אליה ותלך אתגור ועל זה אמ' הן בעון חוללתי
מימי היה מכסות אל הספחה והיה כבן תמורה ועל זה לא היה
ימי מזה בו אהבה כשאר בניו רכתיב עור שאר הקטן והנה
הוא בצלח וכו' הן אחת חפצת בטומאות התפלל רור אף על פי
שהמשה היה רע הכל הולך אחר המחשבה כי הן אחת חפצת
אחת ה' שהיה האדם כשר בטומא' בקרב לבו וראיה לדבר כי
בסתום חכמה תוריעני שהחכמה עיקרה הוא בכליו כדכתיב
אף לילות יסרוני כליותי וכליותי של אברהם אבינו היו נכונות
חכמה * תחטאני באזוב ואתה חזל דרשו שנקטרע דור שמה
חרסים ובקט טהרת האזוב שהיה טהרת המכורע והתפלל
מיחזור רוח הקדש אליו באומרו הטיבה לי שסון יסעך * וכפי
הפטם אמר רור שזאת רעתו באה אליו על שנתבאה ואל' מפני
מה אומרים אליה אברהם אליה יבחק ואל' יעקב ואלי' אומרים
אליה רור וזאת טהרת המכורע שבה על גובה הלכ' הוא האזוב
כלומר שישפיל עצמו כאזוב הזה שהוא שפל ולזה אמ' תחטאני
באזוב בהכנעת הלכ' ואתה ותכבדני בייסוריך ומסלב לבין
עומתי * תשמיעני שסון ושמה כלומר אחת מאלתי מאתך
טתבשרני על מחילת העון הזה בעורי בגוף ונפט תשמיעני
שסון ושמה שמתחל עוני ולא תניחני ער אחר מותי כי עכשו
בעה' תבילנה עצמותי רחמי שכתכפר העון אבל לעה' תביל
הנפט אבל העצמות נעשים רקב ועפר ואש באולי יס לי עונות
תחטאני אחרות הקתר פניך מחטאי הקורמים ולב טהור ברא
לי אלה ורוח נשמה חרטה רשם בקרבי כפי איכות הלכ' ואעפ"כ
אל תמליכני מלפניך פן אסב' ח' פעם אחרת ורוח קדשך אל
תקח ממני והטיבה לי שסון יסעך רהיניו מה שהבטחתי
לעשות לי עם כחם הגדולים שאומרים מגן דור זהו יסעני
הטיבה לי שסון יסעך ורוח נדיבה רחמך טובה שאתה מגן לי
תסמכני להחיותי בדרךך ואלע' שחטאיתי בעמך זה מכל מקו'
מתוך ממנו זכות לרבים שחלמרה פושעי' דרכיך דרך התשובה
כי בזה חטאים אלך יסוכו מעצמן * או יאמר שהחטאוי' עצמן
יסוכו לזכות להיות אלך כי בשום האדם תשובה הגונ' מאהב'
זרונות נעשות לו זכויות * ועל דבר הדיבת אוריה הגילוי
מרמז שאף על פי שהתנכלתי אינו גלוי לבני אדם הנה אחת
אלהים אליה תשועתי שיעור חמיתות הרברים שהיה אורי' חיי'
מיתה איך בירי עון שפיכות דמים המעבב התפלה שנאמר גם
כי תרבו תפלה איכני שומע יריכם דמים מלאו וכיון שתבילני
תדמים אז תרכן לשוני בדרךך וה' שפתי תפתח ותקובל תפלתו
כי התפלה רבויה יותר מהקורבנות שהרי איך קרבן בא על
חזיר והתפלה מרבה כי לא תחפון זבח בזמן שלא תחפון זבח
כמו על עון חזיר גם רמז על זמן החורבן שלא תחפון זבח
מכל מקום התפלה רבויה כי זבחי אלהים הם רוח נשברה
בתפלה ולב נשבר נדרכה בפבורה שכלב זו תפלה אלהים לא
תבזה ולעיתר בעה' כשיב' המקדש אז תחפון זבחי דרך עולה
וכליל שהם עול' נדבה ולא חטאות ואז יעלו על מזבחת פרים
של נדבה והורא * ומעתה נבוא לענין מעלת התור' שמקרבת
הבאולה ונרמזו התשובה והתורה בפסוקי הנבי' ישעיה שאמר
ובא לבין גואל וכו' הכוונה כי יבא לבין גואל בזכו' ב' דברים
האחד התשובה והוא ולשבי פשע ביעקב והוא כאוס ה' על ירי
הנביא שאמר הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וכו' והטיב
לב אבות על בניס בתשובה * והב' היא מעלת התורה וזהו

ואני זאת בריתי אותם שהיה ברית התורה אחת אמ' ה' התורה'
תקרב הבאולה סכך אמר הנביא במס' ה' זכור תורת משה
עברי כו' וסמך ליה מיד הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא
ובהכטרפות הסמי דברים יחד דהיינו רוחי ואמר עליך שהיה
התשובה כי את רוח הטומאה אעביר מהארץ ואת רוחי אתן
בקרבכם על ידי התשובה זאת ועוד אחרת ודבריו אשר שמתי
בפיך לא ימומו מפני ומפי זרעך וכיון שיש בידכם סמי דברים
אלו תשובה ותורה אמר ה' מעתה ועד עולם תהיה גאולתכם
קיימת ולא תסויפי לנפול עור * וסמך לזה קומי אורי כי בא
אורך שהתורה היא נקראת אור רכתיב כי נר מכוה ותור' אור
וכיון שבה אורך שפסקתם בתורה קומי אורי וכבוד ה' שהיה
הפסיכה עליך זרח ואעפ"כ סכר יס בידכם אור התורה מכל
מקום אור ה' זורח עליכם להאיר לכל העולם כי באור שלם
מזר התור' הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים וכיון שעליך
זרח ה' וכבודו עליך יראה אז והלכו גוים לאורך ומלכי לגוה
זרח וכו' תאמר ולמה זה הזכרנו לגוי' ע' אור לזה אמר שאי
סביב עיניך וראי כולם נקבצו באו לך ואלו היו בחשך לא היו
יכולי לראות זלבה ועכשו מזר גילוי כבוד ה' כולם נקבצו באו
לך ויבאו בניך מרחוק אז תראי ונהרת אחל' שכולם נקבצו
לעמך יהושפט ועובדים על גמר גהינם הם ואלו ליהם ונופלים
בגהינם ומתייראים ושראל אז הק' עובר לפניהם ויעבור
מלכם לפניהם וה' בראשם ועם זה יאמר אז כמקבצו כל הגו'
תראי מלשון ירא' ופחד כשתעברי על הגמר אל' תכסלי לנפול
בגהינם וזהו ופחד וארבה ימשך לך מזה רוחב לב כי ורחב
לבך בהיות הק' הולך לפניך ומוסיף לך זיו וזהו ונהרת
ואותו הפחד יהיה לך לרוחב לב כי יתפר עליך המון יס טהם
האומות הנמשלים להמון יס יתפר עליך להיות כולם תודים
לסמך ורמז עור קומי אורי כי עתידים הלומדי תורה להיותם
מאירים כשמש שנאמר והמשכילים יזהרו כוונ' הרני' ומדרכיך
הרבים כסוככים לו' ועבשו נבוא לביא' והמא' שהענין
ראשונה יס לדרוך בו א' מהו קשר הלכה זו לענין הפרטה *
ועוד קשה אם השואל הזה ירע המענה או לאו שאם ירע הרבה
מפורט בה שאם הוא מובטח רשאי ואם לא ירע המענה ה' לל
כך שנו חכמים ולמה לו לחזור ולומר ולמ' זנו רבותינו בו ועוד
מה שחזר לשאול למה כי איך לשאלה זו טעם וכן נבאר מה
שאמר אמן יס בו ג' אספליא' אחנה קבלה שבועה רמאי נפקא
לן מזה ועוד קשה מכל לן רמז בגינה אמן היה אחנה ודילמא
היה לשון קבלה שקבל עליו רבר המלך וכן נבאר כונת הדא'
ומהו סבר זה שיענה אמן לעולם הבא * ונלעז' שרקרקו
בכתוב שאמ' וענו הלויים ואמרו אל כל אים ישראל קול רם מהו
וענו כיון שהם המרברים הבכרות והקללות אמן שייך לומר
וענו * ואם הכוונה על הרמת קול כדכתיב ויעז' איוב ויאמר
שהוא על הרמת קול קשה שכוין שאמר וענו שהוא הרמת קול
מה בדרך לומ' עור קול רם לזה הביאו הלכה זו ששכיבו במס'
העוב לפני הקיב' לא יענה אמן ולא אמרו כאן ואם הוא מובטח
וכו' וכשבא לומר ואם איך שם כהן אלף הוא לא ישא את כפיו
שם נאמר ואם הבטחתו שנושא את כפיו וחזר לתפלתו רשאי
והשתא איכא לאסתפקוי אם נאמ' דהוא הדין לשב' שה' מובטח
שיענה אמן * או נאמר רשאי הנשוא את כפיו כיון שהו' מכות
עשה לבדך ולכך כשהוא מובטח יברך אבל לענות אמן האץ
לא יענה אעפ"י שיהיה מובטח ולכך הביא לשון החשנה ואמר
כך שנו חכמים וכו' ולמרונו רבותינו וכו' כלומר בא ולמד מלשון
המענה שהאריך לשון ואמר מפני הטירוף ומיתור זה למרונו
רבותינו שמפני הטירוף לא יענה אמן אבל הוא מובטח יענה'
ועכשו שאללמה דבשלמא בברכת כהנים יס להקל במכיל
מדת

דרוש א לפרשת תבא

רה

תוכח חיי' דקאמ' והיה לו לומר חוץ שומע' תוכח' בקרב חכמים תלין * אמנם בא לומר מעלת הבא לבית הכנסת ושומע דברי תורה לפי שמכינו מהעוסק בתורה בשם הזה אעפ' שלומר וסוכח לא ירעוב ה' כעס דריק' ובא מלאך' בשעת מיתתו של דריק ומסדר לו תלמודו ולא מכינו מפורס' לשומע שסדרו לו מה ששמע כמו לחכמים אבל הבא לבית הכנסת ושומע דברי תורה בבית הכנסת יפה כמו כי כמו שבר' כרות' ליוצא בתור' בבית הכנסת שאינו מלכא * גס' השומע דברי תורה בבית הכנסת זוכה ליטב בין החכמים ואינו מטבח מה ששמע בבית הכנסת וזה מה שאמר חוץ שומע' תוכחת חיים * בקרב וכו' שמכינו מהזהיר שלמה עליהם כלם במסדרו הטוב שמעו מוסר וחכמו ואל תפרעו אשרי אדם שומע לו לסקוד על דלתותיו יוס יוס לשמור מזוזות פתחי כי מובא מ' מ' חיים ויעקב רצון מה ירבה שמעו מוסרי * ויהיה אדם סוקר על דלתותיו ושומע מזוזות פתחי בית הכנסת ושומע ס' דברי תורה כי מובא תבא חיים כלומר המובא אותי בבית הכנסת שהסכיל מנוחה בבי' הכנסת אס' מ' חיים * והיה התורה סוקר את עץ חיים וראוי יפק רצון מה * ורמז לומר אשרי אדם שומע לו ולא אמר אשרי אדם סוקר על דלתותיו לשמור מזוזות פתחי לרמז' השומע' לתורתו בבית הכנסת מתוך היותו סוקר * על דלתותיו יוס יוס בבית הכנסת והוא שומע לי' מ' דברי תורה הוא הוא המאמר כי מובא מ' חיים * מהא' התורה * וזהו מובא כי כן זהו שאמר כאן חוץ שומע' תוכחת חיים * שהיה המוסר שאל' שמעו מוסר זכו לבא לבית הכנסת ולשמע דברי תורה ואח' שומע' התוכחת חיים לשומע' בתורה שנקרא' עץ חיים * בבית הכנסת זוכה להיות בין החכמים לעתיד * וזהו בקרב חכמים תלין * שהוא לאחר מיתה שנקראת לינה לזכר דריק' בקרב חכמים חכמי' תהיה חוץ קטבת לר' *

סדר תבא דרוש ב

במדרש רבה וחיה אס' שבע חסמע בקול ה' אלדריק' וס' אשרי אדם שומע לו כמו אשרי * אדם שומע לי אס' הקדוש ברוך הוא אשרי לאדם בשעת ששמועוהו לי כמו לשקוד על דלתותיו אס' חבל' אס' חבל' לחתולל כחור' בית הכנסת אל העמוד על חפחו חזיון לחתולל שם לא דרוי מחביון להבנס דלח לפנים בדלח לשקוד על דלתו אס' חתוב לא על דלתותיו כ' דלחוח ולמח כן שהקב' כונח פסיעותיהם ונתון לך שבר ומהו לשמור מוחות פתחי אס' ר' חזיה בר סימא וכו' יש מזוזות בבתי כנסיו' לא מ' המזוזות חו' איתו וזה מחפתות כך לא חתא זו בבתי כנסיות ובתי מדרשות אמר הב' דאס' חסמעו כן דע שאחא מקביל פני חסבינח מה כר' כי אחריו כי מוצאוי כצא חיים אס' הכ' כי חתא זח שבא לבית הכנסת ולי' מוצא אח כבודי שם אס' ר' איבו ולא עוד אלא שאחא עומד בבית הכנסת וח' עומד עליך שנאסר אלחיים נצב בערס אל אס' הקב' לא דייך שאחא מקביל פני חסבינח בבית הכנסת אל' שאחא יוצא מ' טעון ברכות מנין ש' מ' מוצאוי מוצא חיי' ויפק רצון מה * חיי וחיה אס' שמע חסמע בקול' אלדריק' וכו' * עב' *

ידוע

הוא מעלת התפלה כמה היא גדולה שמקדש' גור ריבו של אדם והיא א' מן ההבדלים שברייכין חתוק מ' קוה אל החזק ויחמץ לכך וקוה א' ה' ועל כן נהגו כל ישראל להרבות תפלות בליל הימים כרי להקדים התפלה לזכר קודם שיעמ' האר' לרין לפני הבה ברה דכתי' היעריך שופך לא בשר ירבה שאין ערוך לתפלה * והיה קודם הבה עס שאר מאמצי כח

מכות פמה מ' זה חבל' בעניי' חמץ לא לז' לפי שאין ברול לפני הקב' ויותר מאח' שישראל עונים וכפי זה יס לנו לדרוש הפסוק וענו הלויים המברכים והמקללים כעס מאחר הברכה והקללות ענו כל העם חמץ גם הלויי עכמס מהם כדמיון הס' וענו הלויים כי יס להם לענות קול רס עניי' חמץ כיון שהם מובטחים וסמך לזה אמר ר' יהודה חמץ זה יס בו ג' אספליאות להודיע גדולת עניי' חמץ לפני הקב' לפי שאחא חסמע לשון קבלה לשון אמנה לשון סבופה וכשישראל עונים חמץ יס בהם חמכה וקבלה * עוד איפשר לומר שרקדקו לומר חמץ הזה יס בו ג' לסוכות שהוא על חמץ זה עונים הלויים על הקללות שם בו משמשים השלשה לשומות כולם שמקבלים עליהם עול מלכו' פמים והם מאמינים בהב' שיעשה להם כך וגם הם כסבופה לפי שארור יס בו סבופה יס בו חרס וכו' והביא רחיה לענין חמכה מכניהו שאמר חמץ כן ואמר ה' אס' הוא לשון קבל' דברי המלך שאמר לו להמליך את שלמה מאי כן יאמר ה' אלא חמץ הוא שהאמינו בה' סמך ואמר ה' להיות שלמה מלך כאשר דבר רח' * עוד איפשר דכיון שהלכו בשליחות זה נתן הגב' וצדק הכה' ונביאו וארדבה לבתן וצדק כזה למסוח לסלמה ולבניהו לא כזה אלא להוליכו לביתו וס' הוא לשון קבלת דבריו מל חר היה כור' יותר להם לבדו ולנתן סכנה להם למסוח ולחלוכו לביתו לומר חמץ קבלנו דבדיק' ולא מכינו שאמר חמץ אלא צביהו כראה שהוא לשון חמכה שהאמין בה' סמך יאמר ה' ויסקסו צמלכות שלמה * ר' כל העונה חמץ זוכה לענות חמץ וכו' טאחז' כי רשעי ישראל הם עולים מנהינס לעתיד לבא בשביל עניי' חמץ עונים כשאומר קרים זרובבל כחמזל על פסוק עתה סערים יובא בוי דריק שומר חמונים אל תיקרי חמונים אלא חמנים והעולה חמץ בעה' זוכה לעמ' חמץ כע' כס' חמ' וזרובבל קדים ובזכות האמן קסכס' לג' ורדיו הכא סמוכים ואמר כל העם חמץ והיה אס' שמע חסמע כלומר שאס' חסמע בקול' ה' ותענה חמץ בעה' חסמע ותענה חמץ בצה' * עוד אפשר לפרס סמיכות מ' חמץ הזה יס בו ג' לסוכות לפי שיק' איך ענה המברך חמץ כיון שאחא עניינו לשון חמכה וכסלמא הסומע' הברכה יענו חמץ לומר שהם מקבלים דבריו סכן יהיה אכל המברך פסוח הוא שהוא מקבל כיון שהוא מברך לז' האמן הזה יס בו ג' לסוכות לשון קבלה וגם לשון חמץ' ובכח' האמנה עונה המברך חמץ שהוא מאמין בה שתערה הברכה שמברך ותבא לידי גמר סוכ' * עוד במדרס רבה והיה אס' שמע חסמע בקול' ה' אס' יהושע דסכין כס' לוי אמר הקב' אס' שמעת למכותי אס' אכי חסמע תפלתך ר' אס' יהושע בר חמץ כל מי ססכנס לב' ושומע דת' זוכה ליטב בין החכמים לע' סכאמר חוץ שומע' תוכחת חיים בקרב חכמים תלין * ויאוורו כ' שהקסו כס' אס' שמע חסמע ובקללות אמר אס' לא חסמע ולא אמר אס' לא שמע חסמע לזה דרשו דקאי לסקוד שלמעלה ושומעת אל מכותי וכו' ולז' אס' חסמעו א מכותי ולא תזלזל לו' על מכה סכבר באה לירך וקיימ' אותה כד' קיימתי מכה זו לז' אס' שמעת למכותי לשומרס כמה פעמים אעפ' סכב' קיימתי' פעם אחת גס' אכי חסמע תפלתך אעפ' שהתפללת פעמים רבות לא אזלזל בתפלתך אלא אס' חסמע בקול' תפלתך ודרשו חסמע כמו תיחמע כלומר תהיה חסמע בקול' תפלתך ע' מה שביארו חז' על פ' מקור חזנו חסמעו תורה וכו' דבר אחר אמר רבי יהושע בר נחמן וכו' יס לדיקק אס' העיקר הוא ההליכ' לבית הכנסת למה אמר ושומע דברי תורה וגם בפסוק לא הוזכ' בית הכנסת וס' העיקר הוא שיע' דברי תורה והיה לו לומר כל השומע דברי תורה ולמה חמ' כל יס עבא לבי' הכנס' * ונראה לי שרקדקו חז' מאי חוץ שומע' *

דרוש ב לפרשת תבא

כיון שקבל אותה בלא כח ומלחמה וז"ל אחייעטו כל פרי
מלכותא וכו' לקיימא קיים מלכא פלג כוונתא אינה אלא לחזק
המלכה בידו ולכך כל די יבעא בעי יבוא אל המלך והקריבו
אלהא להיס כי כן ראוי להיות דבר מלך שלטון אמעני בין
הארס למקו' וכדבר הזה יורע בגוים כי גדולתך היא למעלה
מהכל ואתה מולך עליהם ואם כען מלכא תקום איסרא לומר
בען יורע מלכותך לעיני כל העמים כל קבל דכא מלכא דריוס
רסום כתבא בראותו סהיה דבר נוגע אל קיום מלכותו ודכאל
כדי ידע די רסום כתבא אזל לבייתיה כי ראה פעליו היתה כל
המחשבה הרעה ואזל להתפלל לאלהיו סהיה בעזרו ויכילהו
מיר דריו כי ראה סכוונתם להעבירו על דת אלהיו ויהי נענש
מלמעלה ואז מסר נפשו לפני אלהיו ונעק אל היצילתו מידם
והמפרסם פירשו סכין שירע דכאל די רסום כתבא לא הלך
להתפלל במקום מפורסם בבית הכנסת אלא אזל לבייתיה
להתפלל במקום מובנע וגובריא אלך הרגיסו ספגעו קטנה
יוצאה מביתו ואמר לה מה עושה דכאל והקטנה לפי תומו
ענתה הנה הוא מדבר בתפלה אז עאלו והסבחו לרביאל בעי
ומתחנן קדם אליה בארץ קריבו ואמרין קדם מלכא על אסר
מלכא הלא אסר רסמת • הנה כל הרואה פסוק זה אומר לו
דורשני דאמר תדי ומכיל איסר מלכא הלא אסר רסמת •
אחנם רמז מה שאמרנו כי כל החרדה נעשיתו היא על אסר
מלכא בלומר כדי לעשות איסר וחזק למלכותך ועל זה איסר
רסמת די כל אינם די יבעא בעוונ' ענה מלכא ואמר יכיל
מלכא וכו' ארין מלכא כדי מלכא שמוע שגיא באים עלהו ועל
דכאל פס כל לשחבותיה • ורבינו סעדיה גאון פירש כל
מענין לב סהם אותיות הפסוק • עור פירש בסם גאון אחד
סהוא מלסון מדכא כלו והלך סהוא עמין מס וממון ססס כוסר
ממון לתת להם להצילו ולא ארבו ואעפ' סכאן כתוב כל וסס
כתוב כלו איז לחוס • וגם אביאבאר לעד פס כל הוא מלסון
והדכתי כל מבבל סה' פס ע' סהיה קריאה לרביא בלסאבאר
על פס כל סהוא עבודה זרה פלסם ויתבאר עס מואמר חל
סכוכור באר סכרסה לשמוך לחכניה מוסאל ועזריה סלח
לרביאל מסס כדי סלא ואמר סרף את אלהיו סהיה נקרא
בלסאבאר כסוס סהיה גם כסוס חסב להצילו בטע' ו סכין
ססס בו פס ע' סהיה כל איך יסליכו אללהיו לאריותא חסו
סאמר פס כל לשחבותיה ולא עלה בידו ועד מעל שמשא הוא
מסתר להצלותיה וכיון סכסעת המכסה קס והתפלל לה' סהיו
אז לא ענה עוד דריוס להצילו בטענת פס ע' סכרסא כל כיון
סאינו מורה בו והתפלל לפני ה' סלהיו ואם בארין גובריא אלך
הרגיסו על מלכא כדי לבטל את טענתו סהיה בא מסח סהיו
סהוא כל ואמרין למלכא דע די רת למדי די כל איסר די
מלכא יהקים לא להסמיה • בזה פירש הרב מהדרס אלסך
ז' סרריוס אמר די לא תעדי כדי לבקס זכות לרביא רתן אמת
די לא תעדי מכל וכל אכל יס לסנות הגור דין לרבר ועונס
קל ממנו סהם אמרו די לא להסמיה כלומר אפילו סיכו פופס
אי איסר בארין מלכא אמר והיתיו לרביאל דקרק סלא אמר
להיתיו לרביאל למרמי יתיה לא מלכא אמר סהיה עונה אותס
אמיר רכס והס מעצתן היתיו לרביא ורמז יתיה ענה מלכ' ואמ'
לרביא סלך די אמת פלח ליה בתדירא ירצה כיון טעבדוקר אל
הכס היא בכל לב וכפס שאיז לפרק' כי חס בתדירא אפי' בטעת
הסכנה בודאי סהא ידרע לך וסכניך והתית אבן חרד בידך
כס כמחל סאין אבגיס בבבל אלא הק' סהיה סהיה סס' סכס
סלא יסכס מחסבת דע וסילו אל תוך הכור אבגיס אי קרחת
ויהר בידס כי הארס הוא בעל בחירה לכך כססס פי הכור
כי הק' סהיה לא יעזבו לברק' ביד החיות ומרדו וסיתתו סהיה
עליהס

סהס הרבריס האחריס סקורעין גור דינו סל ארס מכל מקום
איז ערוך להס עס התפלה ולכך מצינו סרביאל פס נפסו כססו
על ענין התפלה כדכתי' ועד מעלי סמסא הוא מסתר להצלותו'
ואחל ססעת המכסה היתה ואמר דכאל וכי בסביל אובטל
את תפלתו ועמד וה' נפלל בפניהס אזל סכא חיל ואז דריוס
להלין עוד על דכאל • וכרביז אנו לרעת מה זה היה לרביא
למסור עצמו למיתה על ביטול תפלה רעל סלסה עבירו כלבר
ססה ע' וגע וס' קיימא לן ריהרג ואל יעבור אכל על ביטול
תפלה איז לכו • הן אמת סכסעת הגורה אפילו על ערקתא
דמסאס והרג אכל כאן איז גורה ואין סלסס וכלער בביאור
הכעת הכתוביס האומרים וריוס מרסה קכל מלכותא וכו'
להיות סרביאל הבין והסביל בכתב פס ירא רעל כותל היכלא
די מלכא וסכסב יסר פריסת מלכותך ויהיבת למדי ופרס ועל
כן קכל המלכות דריוס המדי תחלה סכך אמר למדי תחלה
ואחר כך לפרס וכיון סלא בא לו המלכות מחמת ירמיה ולא
כססו בכח דק קכל מלכותא ממילה כמקכל מתסה וגם סהיה
זקן וזה סבר סכין סתין ותרתי' ואין בו כח לסעבר בני
מלכותו • על כן כתייעץ למנות משה ועסרים פריס להנהיג
המלכות סאס יכא אי זה מספט מעוקל לא יתלה סקירחון בו
ובמלכותו דק יתלו בסריס הסודרי ומתוך כך ומלכא לא להא
כויק להיות עמו מורדיס מחמת אי זותקלה סיכא להס סהכל
יאמר סאין בידו עון ופסע כיון סההנהגה היא על ידי זולתו
ועילה מכהון סרבין תלתא די דכאל חר מנהון ודקרק למדי די
דכאל ולא אמר ודכאל חר מכהון כי דכס לסלק ממנו קבאת
הסריס סירדו סנתן גדולה עליהס לרביא והיהודי' לא די רביא
חר סמקורס לכך בעור סהיה בלסאבאר מלך נתן ממסל לרביא
רליהיו פליט תלתא במלכותא הדי כי ממיס הרססוסיס סהיה
דכאל פליט בסליס המלוכה וגם עתה במינוס סרבין תלתא איז
תוספת ממסלה לרביאל על הסליס סהיה לו די מקרמת דכא
דכאל חר מכהון פליט בסליס המלוכה אז כועכו כל הסרי' לבקס
עלה לרביא והיו ככלמים ממנו על סהוא סהיה גרמה בהצלתס
פל החכמים בויע כוכור מאכר כססא מהס להודיעו את החל'
סחלס מאמר פס ודתי כפקת וסכמיא מתקטלן לולא רביא
סאמר להימי בבל אל תהבור גם עתה בבילוי כתב פס ירא
איז מדי ומסמיס זולתי דכאל חסו סהיה דכאל מתכנה על
סריא כל קכל די רוח יתירא ביה ומכר זה היו כולס חייביס
בכבור וססל אריס ירו בפני מר סהוא בסוכמתו ורוח
יתירה די יסססילס ממת וגם מרד אחר סהוא ומלכא עסית
להקמותיה עלכל מלכותא איז סרביא וכו' ירצה על דבר די
מלכא עסית להקמותיה לרביאל על כל מלכותא הו' בעיין עלה
להסכחא להמאל וסס מרד מלכותא לומר כי מרד די רוח סהיו
ביה לא קטס עוד בהס רוח לקוס כגורו אכל מרד מלכותא
דהיה עסית מלכא להקמותיה הו' בעיין עלה ולא הסכחו ארין
גובריא אלך אמרין רלס כהסכח' לרביאל דכא כל עלא להן
הסכחנא עלוה ברת אלהיה יס לרקרק מהוא הסכחנא לסון
עבר ודאי לומר כהסכח עלוה ברת אלהיה אחסר רמז מחל
סעל סנתן ענה לרביאל לכוכור מאכר לפסות כדקה ואמר לו
וחטויך כדקה ערוך וססר לאומיס הוא חטות ליסר ועל דבר
זה כעס ליפול לגוב אריותא וסס להן הסכחנא עלוה ברת
אלהיה ססס בידו עון אסר חטא מהענה סיעץ לכוכר' באכר
לפסות כדקה וססס וססון סללהו אינו בעזרת אס כן יס לכו
לפסות ככל הבא מדינו וסכיענו לבטלו מהתפלה די כדבר
זהו ליקה דכאל מכל כד סאס יכסל התפלה יכסל רכזן קינו
ויהי נעקס ואס יתפלל ויהי נעסם ביד המלך והסריס ולריוס
המלך הרדו לו פסס כפסס וססיתקייס מלכותו הרסויה בידו

דרוש ב לפרשת תבא

רו

ועליוס או למחן דאמר טבא מלאך ברמות אבן ויטב על הבור
ואתה הלילה בא יחזקאל או חבקוק למד ויטבע דניאל
בתוך הבור והביאו לו מה לאכול ואכל סם ארץ מלכא בת
טות וכיון טלא אכל שכתיה נרת עלוהי שהמאל מביא את
השניה בארץ מלכא בשפרפרא יקום בננהא יט לרקרק
מהלל בשפרפרא בננהא יקום ולמה הפסיק באמצע במלת
יקום אמנם הורה לנו להבין של דריוס לרניאל שאף על פי
שדרך מלכי לעמוד בשלש שעות ואין דרך המלך לקום בבקר
ומה גם לקום באשמורת קודם עלות השחר אבל מרוב אהבתו
בשפרפרא בעור האשמורת יקום כאלו היה מנה היום כי
לגבי החשק והאהב שהיה לו השפרפרא היה לו כמנה היום
זבעור לילה בשפרפרא יקום בננהא שהיה רומה לו טלא
היתה אותה שעה כי אם נהא ובהתבטח לבננהא רי אריותא
אישפר לומר שמרוב חסדו ברניאל הלך לבננהא רי אריותא
להלך עצמו עם דניאל ובמקרה לבננהא לרניאל בקל עצב
זעיק יט לרקרק כיון שהא הבטיחו לומר אלהי רי אריות
על ליה בתירא הוא יסחיביך איך חזר להסתפק עכשו
ולומר היכול לעזובך ואם בלבו היה חושב מלא נזל אם
כן מה טעם היו לרבריו אלה ומה לו להשכים ללכת אל גוב
האריות כי מה יועילו רבריו אלה אחרי מותו וגם דקרק מה
שאמר בקל עצב זעיק אמנם דריוס היה בטוח בברקת דניאל
כי יוכל מעט אלהיו והלך לראות את נכיו ונפלאותיו אשר
עשה ובהיות הבור חתום בחותמו רצה לקרות לרניאל וחשש
מפני הרואים והשומעים את קולו כי יקרא דניאל והמה יחשבוהו
למלך פטטה באומרים הראיתם המלך הזה זקן וכסיל שצולה
על דעתו פדניאל נפל לגוב אלף ותסד אריות כמו שאחזל
בתלים מזמור סר וינצל מהם :

ובזה טבא לביאור מזמור סר כפי טעם חזל שרדשוהו על
דניאל והוא מזמור שמע אלהים קולי בשמי שהיה
התפלה שהתפלל בשעת סחי ותפלה שערך להקדוש ברוך הוא
ואמר מפחד אויב האורב לי לבטלי מתפלתי תבור חיי טלא
יעשה בי רומס פחד האויב ואתבטל מהתפלה תסתירני מקור
מרים שהוא מד אחייעטו עלוהי כו' מרגש פועלי און דכתי'
והרגישו לרניאל אשר שנכח כחרב לשונם וירדכו חסם ברבר
מר לומר למלך שבזה הוא תלוי קיום מלכותו כמו שרקדנהו
כען מלכא וכו' וכתוב ועל אשר מלכא הלא אשר השמת וכו' ירו
במסתרים תם ולא ייראו יחזקו למן רבר רע ירצה שהחיוזק
מלהם אשר תחאמץ לבבם הוא רבר רע אותו ריבור של עצה
שיעץ לנבוכד נאצר לעשות ברקה וחסר לאומים חטאת היא
ביו מל דניאל ועל חזק זה יספרו ביניהם למצוא עלה לרניאל
שיפול בה וזהו יספרו לטמון מוקשים ללכדו לרניאל גם כן
יחפשו עולות כי חפשו עלה לרניאל ולא הפכוהו עלה עלוהי
זמכא תמים וזם תמו כי תמים הייתי אחר חיפושם למצוא לי
עלה וחפשו חיפוש מחיפוש בענין העבודה שכלב זו תפלה וזם
וקרב איט ולב עמוק ויורם אלהים שלסוף הוטלכו כל שונאיו
לגוב אריות באופן שהם עצמם היו גרמה למכותם כי מה
שבקשו לעשות לרניאל נכסה להם והוא עד משחזל על פסוק
כי ברבר אשר זר עליו בקר שבעלו בה גתבטלני ויכשילוהו
עלמו לשונם כי ברבר שהכשילוהו לרניאל נהפך עלימו לשונם
ועצתם אשר נועזו עליו יחרו ובהו יתנודדו עכשו כל רואה בס
על מה שאירע בס ויראו כל אדם וכו' כי ראו את מעשה ה' כי
מרא הוא וזהו ויגידו פועל אלהים ומעשה השכילו ובהו ישמח
דקיק זה רניאל בה' לפי שחסה בו וסם נפשו בכפו להשליך
עצמו לגוב אריות בבטחונו בשית כי יוכלו ובהו ויתהללו כל

ישרי לב על הנסים הללו א' כתבאר מתוך המזמור הזה כי
האויבים היו שמחים לאור דניאל ולכן אמר דריוס אם אזעק
לרניאל מרחוק ילעגו לי השומעים ויאמרו היתכן שמי שהוטלך
בין אלף ותסד אריות ינצל מהם ומה גם כי היו רעבים זה
שלשת ימים כמחזל שהרעיוס שרי המלך ג' ימים לזה עשה
המצאה ובקל עצב זעיק כבוכה ומתאכז על מיתת דניאל
וקורא דניאל כי השומע בקולו חושב שקריאת דניאל הוא
כמתמרמר וכוכה עליו זבאותו עצבון היה צועק בקול גרול
כדי שישמע את הקול דניאל וישיבנו רבר ארץ דניאל כששמע
סימני דבריו של דריוס השיב שמקודם חשש פן יהיה קול איט
כר ויתנכלו אותו להמיתו בידים כי האדם בעל בחירה ועכשו
השיבו ואמר מלכא לעלמין חיי אלהי טלא מלאכיה וכו' וזכות
התפלה היא שעמרה לי וזם כל קביל די קדמותי זכו השתכחת
לי שכן התפלה היא שמכתי ועל זה היה אורדר המלך עה ה'
שפתי תפתח כי ראה כי גרולה מעלת התפלה שהיא טובה
מהקרבנות כי לא תחפץ זבח בזמן שאין בה קיים והתפלה
מועילה לעולם וסמך ה' שפתי תפתח לפסוק הצילני מרמים
לפי שכתוב גם כי תרבו תפלה איכני שומע וידכס רמים מלאו
ומנו שכתבתי למעלה טעם נעילת שערי תפלה לפני שופכי
דמים להיות השופך דם קול דמי זרעיותיו צועקים לפני
הקדוש ברוך הוא ואותם הקולות עומדות בפני קולו של אותו
יחיד המתפלל ודור המלך עה היו חושדים אותו בפסיונות דם
אוריה ואם כך היה איך תפלתו שמעת ועל האמת לא ספק
דס נקי כי בחטאו מת שהיה מורד בתלכו ועל כן אמר הצילני
מרמים של אוריה טלא יחשב לו לעון שופך דם כי בזה ה'
שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך ובחמאמר שהצטנו תחלה
מתבאר מעלת התפלה ויש לרקרק קשר פסוק אשרי אדם
שומע לי עם פסוק והיה אם שמוע וכו' ועור מה זו טאלה מהו
אשרי אדם שומע לי כי דבר מובן הוא ומהו פירוש אשרי לאר'
ששומעותני ליי וכן מה זו טאלה מהו לשקור על רלתותי ונרקרק
רקרק אם הלכת להתפלל בתוך בית הכנסת כי למה הוצרך
כל האריות הזה ורי שאמר המתפלל בבית הכנסת יכנס
רלת לפנים מרלת ועור כיון שאחזל תעמוד על הפתח החילוק
איך הוא או הוי מתכוין להכנס והלא לאו בכוננה תליא מלחא
אלא במעשה טלא יעמד על הפתח החיובן אלף יכנס רלת
לפנים מרלת ועור להבין מה טא על רלתי איך כתיב אלף
רלתותי שהרי רלתי ורלתותי שניהם שונים רמזם שני רלתות
ועור מה שאמר ולמה כן איך כאן מקומו אלף כשאני מתכוין
להכנס רלת לפנים מרלת סם ישר לומר למה שהקדוש ברוך
הוא מונה פסיעותכס וגם קשה מה שאמר למה כן בלשון טלא
רמזיך לומר שני רלתות לפי שהקדוש ברוך הוא מונה
פסיעותיכם ועור כבאר מה שאחזל ומהו לשמור מזונות כרואה
עכשיו כתרס לו טאלה זו ועור קשה רלאו רישה סיפי שקודם
אח' אם עשית כן רע שאתה מקביל פני השכינה רמזם שהיה
הולך כדי להקביל פני השכינה כשתבוא עם והוא על דרך
שאמר בממרא כשקבה בא לבית הכנסת ולא מצא עטרה מיד
כועם משמע שקודם באים בני אדם לבית הכנסת ואחר כך בא
הקדוש ברוך הוא ובסוף דברי המאמר הוא אומר אמר הקדוש
ברוך הוא מי הוא זה טבא לבית הכנסת ולא מצא את כבודי
סם רמזם דקודם לכלם בא כבוד השם וגם כבאר מה טא
ולא עוד אלף שהקדוש ברוך הוא עומד עליך ואתה עומד בבה
מהו עניינו :

ונלעד שרקדקו מאי והיה אם שמוע שמוע כי מהו כמל'
השמיעות ועור מה שאמר בקול ה' ומספיק לו אם
לה ב 35 2 תשמע

דרוש ב פרישת תבא

תשמע אל ה' אלהיך ומהו לשמור מצוותיו ומספיק לו אם תשמע אל מצות ה' ומוקדו ומהו ובאז עליך כל הברכות ולא אחר וברכך ה' אלהיך בעיר ובשדה כולו זה הביאנו פסוקי אשרי אדם שומע לי שיש לדרוך בו למה האריך לשון ומספיק לו אשרי שוקד על רלתותיו ואם האריך לשון לא היה לו להאריך כל כך ויחמר אשרי אדם שוקד על רלתותיו ואם יאריך יותר יחמר אשרי אדם שומע ושוקד מאי שומע לי לזה דרשו שאין הכתוב הזה נמשך למטה אלא הכי קאמר אשרי אדם ששומעו ומוקדו הענין דאף על גב דק"ל לעולם יעפוק אדם בתורה ובמצות ואפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה אבל מ"ע עיקר האושר על למוד שהוא לשמה ואם כן אשרי אדם ששומעו ומוקדו הם לי לשמי ולא ילמד שלא לשמה אף על פי שיהיה התכלית לשמיה ענין ירצה לפי שקורם ממאמר זה אח"ל כל מי ששומע בקול של תורה בעולם הזה זוכה לשמוע באותו קול שכתוב בו קול ששון וקול שמחה וכו' וכפי זה שכתב של השומע בתורה הוא לעולם הבא אבל מי ששומעו ומוקדו ששומע בקול התורה אינו על בחינת עולם הבא כי אם לזהב ה' ולא לשמי זכה לאושר בעולם הזה וזאת האכזר הצפון והקצף קיים לעולם הבא וזהו שאמר אשרי אדם כי אדם הוא נבדל מענין ארמה ואושר שלו יהיה לאדם בעוה"ז על הארמה דהיינו בעולם הזה כששומעו ומוקדו הם לי מבלתי שום בחינה אחרת כלל וכיין שדרשנו אשרי אדם שאינו נמשך לשאחריו שכתוב לשקוד על רלתותיו אם כן מהו לשקוד רהיבא קאי דהיה לו לו' והשוקד על רלתותיו ימצא חיים לזה אמר שאמר הקדוש ברוך הוא אם הלכת לבית הכנסת להתפלל כלל' כי זה הוא אחר מהדרכים שניכר בהם האדם ששומעו ומוקדו הם לשם הקדוש ברוך הוא בהיותו זהיר בדקדוקי המצות ויפילך לרעת שבמרא אחרו לעולם יכנס אדם שני פתחים בבית הכנסת ויש מפרשים דהיינו דיבנס ממש רלת לפנים מרלת ולא ליטב סמוך לפתח כדי שלא יהיה עליו למשוני ורובה להיות מוכן לבאת מהרה ודקדוקו מלאך המפרשים שמי שיש לו מקום קבוע אבל הפתח ספיר רמי וזה המדרש סובר כן ולכך אמר אם הלכת להתפלל תוך בית הכנסת דהיינו למי שאין מקומו קבוע אבל הפתח וכשהלך להתפלל היה ברעתו להתפלל בתוך בית הכנסת וכשנכנס מצא מקום עמוי אבל הפתח לזה נראה אל תעמוד לפני הפתח אלא תכנס לפניו וכשאתה נכנס לא תכוין בלבד על שקביעות מקומך הוא אם אלא הני מכוין לשם שמים שאתה רוצה להכנס רלת לפנים מרלת כדי שיתנה הקבה פסיעותך :

עוד ירצה הני מכוין לפי דקדוקו לן שהכנס לבית הכנסת לא ימהר להתפלל עד שישנה שיעור כניסת שני פתחים וזהו שרמז ט"ה לאחר שישב בתקומו הני מכוין שיעור כניסת רלת לפנים מרלת דהיינו לשהות שיעור שמונה טפחים ואחר כך תתפלל ועכשיו הוקשה לו דמנין לנו שני דרשות אלו רילתא כוליה קרא להכי אחא לשקוד על רלתותיו דהיינו לשהות שיעור שני פתחים ומכלל שלא יעמוד על הפתח כיון ששואה שם שיעור כניסת שני פתחים לזה אמר לשקוד על רלתותיו אין כתיב כאן דאלו כתיב רלתו לא היה שומעין אלא חרד דהיינו לשהות שיעור שני פתחים והשתא דכתיב רלתותיו הוא לדרוש השתי דרשות האחת להכנס לפניו משתי רלתות מי שאין לו מקום קבוע סמוך לפתח וגם הדרשה האחרת שהיא לשהות שיעור שני פתחים ויתפלל ועכשיו הקשה ולמה כן דער השתא סלקא דעתין רטעמא דעלתא כדי שלא תהיה נראית התפלה כמשאוי והנה בהיותו שוהה בבית הכנסת שיעור

מרכבה

דרוש ב פרשת תבא

ח

מרכבה למשינתו לתת ליחוד מעלת הרבים ומנחם סהרבים הם
 מרכבה למשינה מן האדם נכב בעת לאהי סהר נכב עליהם
 להם מרכבה למשינה וגם זה הסומר מזוזות פתחי בית הכנסת
 והיה הקצה נכב עליו ונעמה מרכבה למשינה ולא עוד אלא
 שיהיה מלא ברכות כאלה ויעקב רבן מה כלומר בעת יציאתו
 מהוא ויעקב ימלא רבן וברכה מה' ולבוא לביאור הפסוקי
 זה מקורם דבר בשומע וסמר לעשות כי אז ונתקף ה' אלהיך
 עליון אמנם כי תשמע בלא שמהיה אז ובאו עליון הברכות הלא
 ואזי יתקדק כפי רכס מה והסיוג כי כיון שאין בידי סמר
 המכוונת אל הוא רחוק מהמנהג הברכות ועכ"ז והסיוג בדרך
 מרחוק ואם תשמור במעשה אז יקמץ ה' לעם קדוש וראו כל
 עמי הארץ כי מס' ה' נקרא עליון בקיום המכות ויראו ממך
 ומכל מקום יש מעלה גדולה לשומע ולסומר כי תהיה לראש
 ברכתי למעלה ונתקף ה' אלהיך עליון כי תשמע אל מכות ה'
 לממור ולעשות זהו תורף רבויים * ולע"ז נראה שמה לשומע
 לע"ז שיש כמה מכות שאינם בידך לקיימם כמו מכות התלויות
 בארץ יהיה ברעתך לממור לעשות כשם שפסוקי אלהי שאל
 קיימתי מכות התלויות בארץ ואם אמר אנכי מצוך היום שאל
 באו לידי אותם המכות התלויות בארץ ומן היום אמר נתתי
 לבי לממור ולעשותם הריני כאלו קיימתי אותם ובספר זאת
 ונתקף ה' אלהיך עליון על כל בני הארץ כי אע"פ שהיה ממונע
 לפניהם סוף לעלות עליהם כשמן היורד למטה ואח"כ יעלה
 למעלה יעור ירבה ונתקף ה' אלהיך עליון על כל המרים המורדים
 בבני הארץ ומעלתך תהיה למעלה מהם ולא תהיה חגמת
 פניך בממיעת המכות וממירתם כי אם לקיים רב ה' והקצה
 לא ימנע טוב ממך בעה"ז אע"פ מספר התור והמנו הוא לע"ז
 מכל מקום ובאו עליון הברכות האלה כי אינם פירעון סכר
 כי אם הכנה סתהיה לך הרחה כדי שתשמע בקולה ולא
 יוציאתך מטרות המזן זהו טעם ייעוד התורה ב' בחוקותי
 סכר גשמי שאו ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ומן
 העדה יתן פריו שאינו זה סכר המכות כי אם הכנה לקיום
 המכות כדי שלא תהיה לך טררה המונעת השגת השלימות
 ולהוציא לך מנוח כדי שתעסוק בתורה כי תהיה ברוך בין
 בהיותך בעיר ובין בהיותך במדבר ופרט לך על ראשון שאמר
 ברוך אתה בעיר היינו ברוך פרי בטן וארמתיך ובהמתך
 מהם דברים המצויים בעיר וגם הברכה תהיה שורה בטנאך
 ומסארתך לומר שאע"פ שיהיו לך בנים רבים לא תהיה דואב
 על פרנסתך כי בתוך הטנא והסל יתברך המאכל באופן שתאכל
 ותסבע עד שישאר כדכתיב אכול ושבוע והותר ויהיה ומסארתך
 מלסון שארית והוא ע"ז מחלל שביאורו ובתנוריק ובחשארותיק
 מלסון שארית * ועל זמן שתהיה במדבר אמר ברוך אתה
 בבואך בפרקמטא ובדרך אתה בבאתך באופן שלא יטרידך
 דאנולא בעיר ולא במדבר כי בהיותך במדבר אם יהיו הררכים
 משובשים בבניסות יתן ה' את אויביך הקמים עליך נגפים
 לפניך בדרך אחר יבאו אליך ובשבעה דרכים ימסו ויתערבבו
 ותמאסם לפניך להכותם ולזה לא אמר ימסו מלפניך ולא תאמר
 שמה מריבו הטובה ירום לבבך ותשכח את ה' אלהיך לזל
 יקמץ ה' לעם קדוש * עוד איפשר דשמה תאמר כי הדרך
 ממעטת הממון לזה אמר יבנה אתך את הברכה באסמך
 ברבר הסמון מן העין ולא תאמר שמה אכלת עולמך בחיך לזל
 סעיקך השכר הוא לעתיד כי יקמץ ה' לו לעם קדוש כאשר
 נסבע לך רכתיב ואח"כ תהיו לי ממלכת סהנים ובני קדוש ומה
 היא הקדושה כי תשמור את מצות ה' והלכת בדרכיו מהו רחום
 אף אתה רחום וכו' וראו כל עמי הארץ כי מס' ה' נקרא עליון
 שמה ה' שהוא רחום וחנן נקרא עליון ממש שמה אתה רחום

וחנן ויראו ממך ומכאן סעיקך השכר שאלה הוא להיתקן קדוש
 ומה שאחרתי למעלה ברוך פרי בטן וארמתיך ובהמתך זה
 אינו עיקר השכר כי אם תוספת טובה וזהו והיתקן ה' לטובה
 כי יתן לך יתרון ותוספת טובה על השכר העיקרי בפרי בטן
 וכו' ולא די סבירך אותך כי אם גם בזכותך יבדך לאחרים
 ויפתח ה' לך בסבילך את אוצרות טובו את השמים ותת מטר
 אהבך בעתו ער מיתכרבו בסבילך עמים רבוב וזהו ה' ללנות
 ביום רבים שכל הטוב לפרנסה ממך מתברך וכולם רוצים ללנות
 פרוטתך כדי להתברך ומהא תאמר כיון שכולם יקפצו עלי
 ללון ממך אם כן מהא תהיה רחוק לעבמי ואכסרך ללנות לזה
 אמר ותהיה לא תלנה עוד ירבה מלפי שהובטח בברכה ה' כי
 יפתח אוצרו הטוב במטר והתברך בו גוים אז תקפצו להלון
 גוים רבים כי בטוח לכך סיפרעך ויטלמו את נפיש מה שאין
 כן אם לא תהיה צרכה משתלחת בגשמים בעתם כי אז אם
 תלנה לגוים יאכלו גם אכול את כספך כי מאין יושעך לפרוט
 חובם שמד ברכת ה' יהיה להם מה לפרוט וכנן יהיה לך
 להלוותם לגוים רבים * וזהו ונתקף ה' לראש ואף על פי
 שלפעמים ילקה הראש בעון הדור לזל ולא לזכר מיהיה מעלת
 הראש למכח ולא לזכר להיות לוקה בעבורם באופן שיהיה
 רק למעלה ולא תהיה למטה כלומר שלא תהיה עלייתך סבת
 השפלתך וזהו ולא תהיה למטה כי בהכנות אלו יפנה לבבך
 לשמוע אל מצות ה' לממור ולעשות כי דע לך שהפרס מהתורה
 כאלו הוא עובר ע"ז כדכתיב ברוד כי גרמני היום מהשתפח
 בגחלת ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים וררשו חלל כיון שהיה
 פורע מר"ת כאלו היה עבד סכן כתיב ופרתם מרברי תורה
 ועברתם אלהים אחרים ולזה סמך כאן אשר אנכי מצוך היום
 לממור ולעשות ולא תפזר מכל הדברים וכו' ללכת אחרי אלהים
 אחרים לעבדם שכיון שתפזר הרי אתה עבד והלמבן זל רקיק
 סבברכות כתיב ברוך פרי בטן קורס ברוך טנאך ובקללות
 הקרים ארור טנאך לארור פרי בטן לפי שאין בעל הדחמים
 נוגע בגפסון תחלה ולכך בברכות הקרים העיקר שהוא פרי
 בטן ואח"כ ברכת הטנא והסל אכל בקללות הקרים קללת
 הממון תחלה ולבסוף קללת הנפשות שהוא ארור פרי בטן
 וי"מ שהיא קללה כפולה שבעוד הבנים בביתו יהיה להם הסר
 לחם וגם אח"כ ימותו והברכה גם כן כפולה מקורם יתמלא
 ביתו ברוב בניו ובבואם תבוא הברכה לרגלם שיהיה ברוך
 טנאך * עוד יתכן בפסוק הפסוקים והיה אם שמע תשמע בו
 לפי שכתוב למעלה את ה' הארמית היום וררשו חלל אתם
 עשיתונו חטיבה אחת בעולם רהיינו להמלכה ה' אלהי האמתך
 היום לעשותכם חטיבה אחת ומי גוי גדול ולתתך עליון זזם
 והיה אם שמע תשמע בקול ה' רהיינו שתקבל עול תורה אז
 יעבירו ממך עול מלכות כי ונתקף ה' אלהיך עליון על כל בני
 הארץ שלא יהיה שום אומה מולטים בך כי אתה תמסול בס
 ואע"פ סעיקך סכר התורה הוא גבו לעב עכ"ז ובאו עליון כל
 הברכות האלה והסיוג כאלו אתה בורח מהם שאיך רוצה
 ליהנות בעה"ז כי אם יהיה הכל כפון לך לעב והברכות הלא
 אינם בתורת סכר אלא הכנה כדי שתהיה פנוי בלי שום טררה
 ותשמע בקול ה' אלהיך בטובה ונחת ברוך אתה בעיר בפרי
 בטן ופרי הארמה והבהמה וגם בסיפוק המזונות וסמור
 באתך ובואך שאם יקומו אויבים כנבדך יתן ה' אותם נגפים
 וינכסו וסופם להיות לפניך נופלים וכנגד מה שאמור שם
 ולהיותך עם קדוש לה' אלהיך רהיינו אם תשמור את מצות ה'
 ותהגם לפנים משורת הדין והלכת בדרכיו מל הקצה מה חנן
 אף אתה חנן אז ישרה הקצה שמו עליך כי כיון שרביית להיות
 דומה לו גם ה' יתן הטוב לשכן שמו עליך בייחוד ואלו כל
 עני

דרוש ג' לפרשת תבא

כל אוכל תעבוד כפסם כו' ויזעקו אל ה' וכו' יורו לה' חסדו וכו' אמר
 מיאב מבית האסורים דכתיב יושבי חסד' ובלמנות אסירי וכו' וכל
 ויזעקו אל ה' כו' יורו לה' חסדו וכו' מאי מברך אל' יהודה הגומל
 לחייבים טובות שגמלני כל טוב אל' יהודה וכו' ר' זלתי לאורוי קמי
 עשרה דכתיב וירחמנוהו בקהל עם וזאת המסחא היא כתובת
 לה' אל' ויחזקו וה' רמבם אלפי שבגמרא כתוב נוסחא אחרת
 מתוך רברי שלפת הדעשים האלה נראה שכן היתה נוסחתם
 בגמרא וכן פירק' וצריך לרקרק כיון שפתח בהודא ואמר
 ד' כריכין להורות מה הוא זה פסל מאי מברך ה' לל' מאי מורה
 ולא פתח בברכה ואמר ד' כריכין לברך הוה אחי ספיר למימר
 מאי מברך ועתה מה זו פסלה מאי מברך מה פסל של הגמרא
 בכל מיני הברכות אלא אמרה העמנה הרואה מקום שגמלו בו
 נסים ואמר ברך שעשה נסים כו' וכאלו הם לל' חפץ בברכה זו
 לומר ברך שעשה לי כס' במקו' הנה לנו לפרש גולמו וכו' ר' לברך
 ברך הגומל לחייבים וכו' ולא לעשותו שאלה ויתשובה וכו' וכן
 קשה במסכת פסחים ט'אמת הבורק כריך סיכרך מאי מברך
 רב פפי אמר על ביעור רב פפא אמר לבער וקשה מה זו פסלה
 שאלו מאי מברך דה' לל' אמר רב פפי מברך על ביעור רב
 פפא אמר לבער ולא לאומרת דרך פסלה ועתה קשה כיון שפתח
 בענין ההוראה ואמר ד' כריכין להורות היה לו לומר בענין
 ההוראה ולומר סמוך לזה וכו' ר' לאורוי קמי עשרה ואלה כך
 יפתח בברכה לומר מאי מברך וגם נרקרק מט' כריכין
 להורות ולא אמר ארבעה חייבין להורות מאי כריכין

וּנְלֵךְ כִּי הָיָה מִבְּאֵר רַבִּי יְהוֹרֵה לְמֹר שֶׁאֵפֶס שֶׁמִּצִּיבֵה כִּמְה מִיָּה
הַזֵּה וְכִרְכֹּת וְתוֹשֵׁבָהּ עַל הַנֶּסֶךְ כְּכֹן הַזֵּה
מִקֹּדֶם שֶׁנֶּעֱשֶׂה בּוֹ נֶסֶךְ לְאֹבֵדֵיכֶם וְכְכֹן הַזֵּה מִקֹּדֶם שֶׁנֶּעֱשֶׂה לוֹ
בּוֹ נֶסֶךְ וְכְכֹן עַל הַזִּיקָה וְזוֹעוֹת וְרַעֲשִׁים וְכִרְכֹּס וְיָמִים וְהַזֵּה
וְעַבְדוֹת הֵם וְהַזֵּה עַל אֶחָד כִּקְבֵּץ לֹא בִּרְכַת הַזֵּה כְּכֹן
שֶׁנֶּעֱשֶׂה וְנִמְצָא כִּי אֵדֶם חִיבִין לְהוֹרֹת אֲבָל אֲרַבְעָה אֲבָל
הֵם כִּרְכִּין לְהוֹרֹת שֶׁנֶּעֱשֶׂה לְעִצְמָן כּוֹדֵךְ גִּרְזֵל בְּהוֹרֹתָם שֶׁהֵם
גִּרְמִים שֶׁיִּטְבֹּחַ ה' לְשׁוֹם עֲלֵיהֶם לְטוֹב כִּיֹּן מֵהֶם מִכִּירִים חֲסִידֵי
ה' וְאֵינֶם כִּפְּיוֹ טוֹבָה וְכִמְה שֶׁבִּיאֲרִיתִי פֶסֶק וְזוֹכֵה תוֹרָה וְכִיֹּם
רֶדֶךְ אֲרַלְנוּ בִּישַׁע אֲלֵהֶם מֵהָא מִשִּׁם לוֹ דֶּרֶךְ שֶׁיִּטְבֹּחַ הַקְּבָה
לְעַשׂוֹת עֲמוּנָה אֲחֵר וְיִרְאֶה עוֹד בִּישַׁע אֲלֵהֶם כִּיֹּן מֵאִינוּ כִּפְּיוֹ
טוֹבָה וְאֲבִל דֶּרֶךְ מֵאֲמֵר הַחֶסֶד מֵאֲמֵר ר' כִּרְכִּין לְהוֹרֹת שְׁוֹלֵת
חִיבֻם הֵם מִזֶּה עֲמָם כִּרְכִּין לְהוֹרֹת מִפְּנֵי הַתּוֹשֵׁלֶת הַמִּנִּיעַ
לֵהֵם מִתּוֹךְ הַזֵּה וְהַזֵּה כֹּל הַפְּסוּקִים אֶחָד לֹא וְאֵלֵינוּ לֹא
חֲסִיד וְאֵלֵינוּ שֶׁרְכֵה לְרִקְקָה מֵה שֶׁלֹּא כֹלֶם הַמַּשׁוּרֵר כֹּל
הַר דְּבָרִים גַּם יֵחַר וְאֵחַר בְּמִקֵּץ כֹּלֶם יוֹדֵה לֹא חֲסִיד עַם א' ^א
לְמֹר עַל אֲחֵר מֵהֶם כִּרְכִּין לְתוֹרֹת עַל כִּיֹּן וְיִכְלֹל בְּמִשְׁפָּר כִּיֹּן
גַּם הַנֶּפְלְאוֹת שֶׁעוֹשֶׂה הֵבֵה עַם מֵאֵר כִּי הָאֵדֶם כְּכֹן יוֹרֵדֵי הֵם
כִּי יִסְפֹּד כִּיֹן וְיִוִּדֵה גַם עַל הַנֶּסֶךְ שֶׁעוֹשֶׂה הֵבֵה עַם הוֹלְכֵי מִדְּבַר
וְהַזֵּה וְיִמִּי שֶׁהָאֵר בִּבְיַת הָאֲסוּרִים וְהָאֵר מִדּוֹקֵק בִּכְתוֹ שֶׁאֵחַר
יוֹדֵה לֹא חֲסִיד וְנִפְלְאוֹתָיו לְבִנֵי אֵדֶם שֶׁהִכֹּנֶה יוֹדֵה לֹא הַחֲסִיד
הַפְּרִט שֶׁעַשָּׂה עִמּוֹ וְגַם יוֹדֵה עַל הַנֶּפְלְאוֹת שֶׁעוֹשֶׂה לְבִנֵי אֵדֶם
וְכֵךְ מִקֵּץ לִזֶּה שֶׁאֵלֵינוּ מֵאֵר מִבְּרֶךְ כִּי הֵן יוֹדֵה הָאֵר שֶׁחִיב הָאֵר
לְבָרֵךְ עַל כִּיֹן בְּרִיךְ שֶׁעַשָּׂה לִי כֵם אֲבָל כִּיֹן שֶׁנִּתְחַרֵּם בְּעִין
הַהוּא שֶׁיִּכְרֵךְ בְּהוֹרָה כִּיֹן גַּם הוֹרָה עַל כִּיֹן נִפְלְאוֹתָיו עַל הֵבֵה
שֶׁעוֹשֶׂה עַם מֵאֵר כִּיֹן הָאֵר אֵם כִּיֹן לְהַסְתַּפֵּק בְּעִין הַבְּרִכָּה
הַיִּחִי מִבְּרִכְיָן עַל כֵם עֲמָן בְּכֵד אֵל יוֹדֵךְ בְּבִרְכָתוֹ גַּם עַל
הַנֶּסֶךְ שֶׁעַשָּׂה הֵבֵה עַם אֲחֵרִים וְהַזֵּה שֶׁמִּבְּרֶךְ בְּרִיךְ הַגִּמְזֵל
לְחַיִּים טוֹבוֹת רַחֲמֵינוּ לְהַזְכִּיר בְּבִרְכָה נִפְלְאוֹתָיו שֶׁעַשָּׂה עַם
כִּיֹן אֵדֶם וְיִבְרֶךְ גַּם עַל כִּיֹן עֲמָן בְּרִיךְ שֶׁמִּלְּנִי כֹל טוֹב וְנִמְצָא
הַבְּרִכָּה זוֹרֶקֶת עַם הַהוּא שֶׁכֹּלֶם כִּרְכִּין לְהַזְכִּיר כִּיֹן עֲמָן
וְגַם נִפְלְאוֹתָיו שֶׁעַם לְבִנֵי הָאֵר וְהַזֵּה דְרִיֵּם קִרָּא בְּנִפְלְאוֹתָיו
לְבִנֵי

ענין הארץ כי הם ה'קרא עליו ויראו ממך כמו שיראים ממס
הסם הסוכן בד' וואתם הברכות אל עמ' יהיו לך תוספת טובה
מיתרתי כי והמיתרך ה' לטובה בפרי בטןך וכו' וגם יפתח ה' לך
את אוזניו הטובות ואת השמיעים והלשונות גוים רבים לברך מעשה
ידיהם סכל הסוכן פרטת ממך מתברך ואתה לא תלנה
מאחרים וכסאויך מקבל עול תורה כי אם קבלת עול מצות
ואז לא תשיב הסכר הכתוב למעלה שהוא ונתתך ה' אליך עליו
על כל גויה הארץ אלא ונתתך ה' לראש ולא לזנב והיית דין
למעלה ולא יהיה למעלה ממס כמו המקבל עול תורה אלא דין
למעלה ולא תהיה למטה כי תשפע אל מצות ה' אליהך לשמור
לעשות דהיינו קבלת עול מצות :

סדר תבא דרוש ג

מסכת

מסכת עבודה זרה ת"ר מיתן וחיה לככם וח' לתם אמר
 משה לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה
 כשתע סאמר חקבה לישראל מי יתן וחיה לככם זה לתם רחיה
 לכם לומר חן לנו אתה • כפויי טובה חס דברתי ונפשו קצת
 בלחם חקולקל בני כפויי טובה דרתי • האסח אשר נתת עברי
 אף מסח רבני לא דמוח לחם לישראל אלא לאחר ארבעים שנה
 שנאמר ואלוך אחכם ארבעים שנה במדבר וכו' ולא נתן חן ללכם
 לב לדעת אמר רבה שמע מינה לא קאי איניש אדעתה דרביה
 עד מ' שנה •

יָסוּד

יסוד מוסר ופיכת יקרת תורתנו הקדושה הוא היות האדם מורה ומכיר בטובותיו של הבה ולא להיות כפני טובה כי מתנו פנה ממנו יתר לכמה מכותיה של תורה וזהו מעשה הכזקה עלום כי יאמר בלבבו הלא עשיתי עשה החיל הזה וממנו הכל ומיד: אחת לכזקה כאשר כונו ה' ז"ל במעקה ומנוחה * מה שאין כן אם הוא כופר בטובתו של הבה יתן לו לבו כי מידו היתה זאת לו וכחו ועוצם ידו עשה לנפשו החיל הזה בוראי יאמר בלבבו ויפקדון ידו ועל דרך זה בכל המצות ועל זה אמר הק"ה לרד"י כאשר אמרתי לה' ארני אתה כלומר אמרתי לה' הארץ ומלואה דהיינו שהיה מכיר בטובתו של מקום ובידך את העל כל אשר ברא אמר לו הק"ה טובתי בל' עליך כי מעלה אני עליך כלל הכל הוא שלך כיון שהבטחתי לקרעוים אשר בארץ היתה הם האבות לתת לזרעם את הארץ הטובה הרי היא שלהם וטובתי בל' עליך והארץ נתן לבני אדם בכח הברכה וההוראה וכמציא האדם מחוייב להודות ולשבח לאל חי על כל הטובה אשר גמלוהו * וכל אחר כפי כחו יורה גמלתו ורוב חסדיו של הק"ה כמו שמצינו בענין קרבן עולה ויורד שעל אופן חטא אלו היה מתחלק הקורבן כפי כח ויכולת האדם * שהעשיר היה מביא כשבה ושעירה והעני אשר אין ידו משגת היה מביא שתי תורים או עשירית האיפה ואם הביא העשיר שתי תורים או עשירית האיפה לא יבא ידי חובתו *

ממנו כלמור שהאדם שנעשה לו נס אפי' שאיררו חכמיו ז"ל ברכת הגומל כוללת לבני האדם אשר נעשה להם נס מכל מקום אשר כח בו להלל לה' מתוך רת בורא' סבריך לזאת יר חובתו כפי איכותו . ועם הקדמתי זאת אני מדרק מ' בנמרד בברכו' פרק הראה אחר רב יהודה אחר רב ר' זריבין להורות יורדי הים דכתיב יורדי הים בלמוות ויפגון אל ה' וכו' ואחר יורו לה' חסדו וכו' הולכי מדברות דכתיב קצו במדבר כו' ויפגון ה' ה' יורו לה' חסדו כו' מי שהיה חולה וכתר' דכתיב

דרוש ו הפרשת תבא

רח

לכבוד אדם שהוא אופן ההוראה על חסדו מעשה עמו ועל כפלותו מעשה לבני אדם אכ אנו כריכים למידת מההוראה כריכה להיות קמי עשרה כדכתי' וירוממוהו בקהל עם כו' ומקמי הכי הוצא אחריו מההוראה ריה שתהיה קמי טנים ואהדייקת קבוצתה בקהל עם כדכתי' אכן קרא רונפלאותיו לבני אדם בהכי קלמה ויהיה חסדו והוראת בפלאותיו תהיה לעיני בני אדם צמיעו. בבני אדם שהם רבים טנים ומה שאל' ערוממוהו בקהל עם אינו חינוכא כי היכי דלא ליקטו קראי אהרני: אבל הסתא דרדענין ופלאותיו לבני אדם שאינו מרבר על סיפוי הנפלאות בפני בני אדם כי אס על המורה שורה על כפי עצמו וחסד מעשה הנה עמו וגם על כפלותיו מעשה לבני אדם אכ איכא לך למחרת שפריך לאורו קמי עצמה מדכתי' וירוממוהו בקהל עם דהא לית לך קרא אחריכא דמכחיס הא דרשא ונכון המא' בבואורו לעד: ובענין מה שאלו במ' פסחים מאי מברך הוא עם מה שהקשה הר"ן שם הבורך כריך שיברך ואם תאמר פסטי' מחייב לברך כסם שהוא מברך על המכונ' כולן ויל דקא משמע לך אצל רביעור חמץ הוא עיקר המצוה: אפילו הכי מעשה שמתחיל בה דהיינו בעצת-בריקה מברך עליה ובה אחי מסור מה שאלו מאי מברך כיון שהקביעות של הברכה היא בעצת בריקה ולא בעצת ביעור אכ הברכה מה תהיה לברוק או יברך על ביעור ויתירצו מהברכה היא על הביעור שהוא עיקר כוונת הבריקה: עוד יס לרנום שאל בעל המאמר מאי מברך ולא אמר מאי מורה לפי שההוראה אין לה כנסח קבוע כי כל אדם חייב להורות כפי כחו ונחות לשונו והכל לפי מה שהוא אדם: אבל הברכה היא מטבע שיה לכל כפי: ויהי למדנו שהתח כריך להדבות לספר כיסיה' וכפלותיו מתוך רת כי כאים גבורותיו להורות להלל לשבח לפאר את שם ה' שהנה עתה מיקלסוהו בזיו על הנסים מעומה להם ומעלה עליהם כאלו הם קדמוהו להנה כביכול וחוזר ומסלם להם כטובתם ואעפ' שאין מאי מהקדמות כדכתיב מי הקדימני ואסלם וכו' ואי מדרקק בביתו דהלל מי הקדימני לסלם אבל הכונה לספר גדולת הנה מאמר מי הקדימני כי בודאי שכל מה שאנו עושים הוא תמלס מקצת חסדיו כימי מל ער שלא כתי' לו בן מי עשה מנוחה עד שלא כתי' לו בית ואמר הקב"ה אעפ' שהאדם הוא בא לסלם להנה שחן מגבורותיו וחסדיו כי מי הקדימני עכ' ואסלם כי יס רבר אחר שהיא ההורא' שמור' האדם שתחת כל העמים לו הוא וברכ' הזה אעפ' שאני הקדמתי עמהם מעלה אני עליהם כאלו הקדימני ואני אסלם להם כטובתם: ובה אבאר מתחל בליקוט תלים הורו לה' כי טוב כי לעולם חסדו אין לישראל ממה שסלמו להקב"ה אלא הוראה בלבר על כל טובה שהוא עושה להם: ויס לדרקק מה רצו לדרום בפסוק הורו לה' כי טוב: גם מה שאמר אין לישראל ממה שסלמו להקב"ה אלא הוראה בלבר והרי יס להם לסלם במילה ובכמה מצות אחרות שכוין להם הנה: ועוד נדרקק מת שאמר אין לישראל ממה שסלמו שהלסון הזה מגומגם מכך הילל אין לישראל מה לסלם להנה אלא ההוראה בלבר: ואיפשר לעד לומר דהכי קאמר שמכל הדברים שעושים ישראל את מצותה' לא נסאר בידם מל ישראל מה שסלם הקב"ה להם על מצותם מעשו לפי שהנה הקדים להם והם באים לסלם להקב"ה אבל בענין ההוראה אעפ' שהנה הקדים הצלתם מכל מקום בענין ההוראה חביבה היא לפנינו שמתעלה עליהם כלא הם הקדימו והוא יסלם להם: ואם אין לישראל שסלמו כלו' מאות' הדברים שסלמו לא נסאר להם עוד דבר אבל הקב"ה אבל בדב' ההורא' עדין נסאר להם בידם שעתיד הנה לעשות עמהם כפי אחרים כדי לסלם להם: ונשה הורו לה' כי טוב כי ענין ההוראה יפה

למה והיא טובה לישראל מפל המצוות שעושים לפי שמביאה לפנינו מתעלה וסלם יתעורר חסדו אחר ההוראה כלא יס הקדימנו בהוראה ובא הנה לסלם להם בפעלם: וזו היא כונת הכתוב שאמר ולך ה' חסד כי אתה תסלם לאדם כמעשהו שבאמתן חסד גדול עושה הקב"ה כאומרו שהוא יסלם לאדם כאלו מה מעשה האדם הוא מעשהו מל האדם שהקדים הוא לעשות והקב"ה בא לסלם ולפי האמת הקב"ה הוא שהתחיל לעשות מעשהו עם האדם והאד' בא לסלם ושההוצא תורה ויברכני שהוא כיבוד אחר כיבוד כי כיון שהוא מורה בודאי שישוב הנה לסלם עליו לטוב והוא יחזור להורות לו ולכבודו נמצא כיבוד אחר כיבוד: וזו ענין הביכורי שהאדם היה בא להורות ולהלל לה' כמו שנתבאר והטב הפסוקים בספר כסף כבאר עיין שם: ועוד ארציב הביא' כי משה ויהי כי תבא כו' הוא לסוף שמחה כי כאן רמזה התורה מ' במסכה שהיו מביאין הבכורי לירושלם והחליל מכה לפניהם בממחה ובסירים ובהלל לה' והיכן נרמז בתורה לא בהאי קרא דכתיב ויהי כי תבא כי ויהי הוא לסוף שמחה ולקחת מראשית כל פרי האדמה מהם הבכורים וכריך להיות שם שמחה ומסוף בחליל ותוף וכבוד ואמר לא עליון ואמר אשר ה' אלהיך נותן לך נחלה לפי שהנחלה אין לה הפסק והמתנה יס לה הפסק כשאמר אחר כך לפלוני ואם אמר ליורשו לא משום ידועה כתי' לך לא בתורת מתנה גם ליורשים הפסק וללא אשר האלהיך נותן לך נחלה שאעפ' שהיא נחלה על תנאי הם רברי מיהיה בתורת מתנה: אשר ה' נותן ויס לה הפסק אחריכס אס לא תהיו עושים רצון קונכס ותנתן ביד האומות אחריכס וחזר לומר פעם אחרת אשר ה' אלהיך נותן לך לפי שקורס אמר אשר ה' נותן על האדמה ועכסו אמר אשר ה' נותן על הפרי ואם תתן ראשית הפרי יהיה שאר הפרי נותן ה' לך ואם לאו לאו: ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלהיך שיקשה למה היה אומר הגדתי כיון שיאמר כי באני אל הארץ בודאי מהיה חגיר: ולמה היה כריך לומר הגדתי היום כ: באתי ועוד מאי אל הכהן אשר יהיה בימים ההם: אמנם להיות שמתחלקו הכהני למרת בבית המקדש במשמד' וכל משמרה מל שבו עס לה: בתי אבות לשרת כל יום ויום מאותו שבו ולכך אמר שאם יס למולך בכורים כהן יורש ואוהב לו אל ואמר אתעכב מהולך הבכורים עד שיבוא יומן של אותו כהן כרי מהיה מהנה אחויו מהבכורי' מלי לאו ובאת ל הכהן אשר יהיה בימים ההם שהוא המשרת ביום סלו: ואתה באת לירושלם אל תחמץ המצו' אלף ובאת אל הכהן המשרת בו ביום אעפ' שאינו אחיך ואמרת אליו הגדתי היום נראה לי לומר שלא היה חגיר עכסו מה שאל הארץ בשעת הנחלה רק היה אומר שאעפ' שזה לו כמה טנים כבסו הארץ ונתנו לו זה החלק לנחלה מכל מקום זה היום מהיה מביא הבכורים בו ביום היה בא אל הארץ חוסה בחלק נחלתו: ואם הגדתי היום לה' אלהיך כי באתי אל הארץ כלומ' מה שהגדתי הגדתי מחרט היא מהיום הזה באתי אל הארץ וכתתי בה מכה הבאת הבכורים מהכרתי בחסדיו יתברך כי הוא ארון כל הארץ ואני ארום בה כי בזה זכמי ה' לאכול מפריה ולסבוע מטובה נמצא כי היום באתי אל הארץ מהכל תלוי בהבאת הבכורים היום הזה ורמז ואמרת אליו כמו שאמר חזל ואמרת לוי שאיך כפי טובה: ויס לדרקק כונת חזל כי לא פורס מה ענין דברים אלו: וכלער שדרקקו בכתובים הפסק לקחת הכהן הטנא בין ב' האמירות מל מביא הבכורים ומה ענין אמירה ראשונה שאמר הגדתי היום וכו' ללקח הכהן הטנא כו' וענין ואמרת וכו' ארמי אובר אבי וכו' וילל לסמוך האמירה' מל מביא הבכורים ביתר ולא יפסק בכתים: ועוד לדרקק יתור אליו בפסוק

דרוש ג' לפרשת תבא

בפסוק שאמר ואמרת אליו וכו' וכתב שאמר ובאת אל הכהן כג' משפיק לומר ואמרת הברית היום וכו' לזה החלל ואמרת אליו שאיך כפוי טובה והכונה היא לפי שמה שאמר הכהנים יצאו מטריח עמנו להביא מארץ אחרת הבכורים לפני הכהן שיכיר וידע כי לה' הארץ ומלוואה והוא גמול חסדיו ה' וזהו שכתב הבכורים ליד הכהן ויפ' לחוס שהכהן יחזיק טובה לעמנו ולא יכיר כי הכל נתון מאתו ית' לכך היה צריך שיהיה בכל הבכורים וזהו הבה שיהיה לכהן שגם הוא מודה בטובתו של ה' ולא יהיה כפוי טובה וממנו ולמד שגם מארץ אחרת להקריב ביכוריו לפני ארון העולם כי ממנו הכל וזהו ובאת אל הכהן ואמרת אליו והזהרת אותו שאיך כפוי טובה שהרי באת אלה בעצמך ולא על ידי שליח כעבר הבא לקראת ארוננו וגם הוא יראה ויעשה כמעשיך להודיע שגם הוא אינו כפוי טובה ואז הכהן היה מקבל הטוב והביכור לפני מזבח ה' אלהיך להודות שקבל אזהרתו וגם הוא מודה לא עליון שהכל הוא שלו וממנו הכל גבוה הוא בא לזכות אז כיון ששניהם בעל הבכורים והכהן שוים להכיר טובתו של הקדש ואינם כפוי טובה אז וענית ואמרת לפני ה' אלהיך ארמני וכו' ומתוך דברי ספר הזהר הבבתי שפנין זה של וענית הוא לסוף שהדוחא כדכתיב לא תענה ברעך וכו' והכונה להם לדרוש שהוא היה אומר ארמני אובר אבי וכו' ואמר היכן מצוינו שבקם לעקור את הכל והרי לא בא אלא לנסק לבנינו ולבנותינו אז תבוא שהדא רבה והאלהים בשמים עד שארמני אובר אבי שהרי בא אליו בחלום הלילה ואמר לו הסמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע ואם לא היה לבן חפץ רשע למה הזכרך להזהירו הסמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע אלא שגלו לפניו ית' שכלבבו של לבן היה להשמיד להרוג וזהו וענית מלפון פרות כאמור ואמרת לפני האלהיך הוא עדי וסדדי כי ארמני אובר וכו' ויביאנו ה' ממזרים וכו' ויביאנו אל המקום הזה וכו' וזוה היתה הוראה שלימה להקדיש ומתוך ההוראה היה הקדש חוזר ומברכו עוד איפשר לומר בפסוק הפסוק ארמני אובר אבי שפניבית מה מרימה לבן לתת לזה ליעקב במקום רחל כשעבד עם עשרים שנה בלי כיבוד אביו באו זה לי עשרים שנה כשעבד עליהם מיוסף כשסמרוהו למזרים ומתוך כך נתגלגל גלות מזרים הרי כאן ארמני אובר אבי וירד מזרימה מסיב רמאותו עוד איפשר שכתב שפניבית לבן הארמני ליעקב ואם אתה לא תעבור אלי את הגל הזה ואת המזכה הזאת לרעה הקפיד יעקב שלא ללכת בזמן הרעב למקום לבן אלא ירד למזרים ונתגלגל השיעבוד ולא הלך לארם מקום לבן לא היה מה שהיה מהשיעבוד ואחר קריאת הבכורים אמר ושמת בכל הטוב שמתוך היותו מכיר בטובתו של ה' הבה ובחסדיו היה זוכה בשאר הפרי וזהו ושמת בכל הטוב יעור יאמר שמתוך היותו מכיר בטובתו של הקדש והיה יודע שגם עולם ה' הוא ארון כל הארץ ואין לו לאדם כי אם לעשו כדקה וחסר כמשפט הארץ הנאמן זה היה גורם לשמוח בכל הטוב הוא והלוי והגר מה שאין כן אליו היה האדם מחזיק עמו בממונו ויאמר כחו ועונם ירו עשה לו את החיל ההוא לא היה משמח בממונו ללוי וגר ואביון וזהו שאמר מתוך קריאת הבכורים ושמת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלהיך ולביתך אתה והלוי והגר אשר בקרבך ולא ידע לבדך בתתך לו ביען הכרת בחסדי ה' כי מידו הכל וכו' וזוה נבוא לביאור המאמר שהענין ראשונה בתחלת הסדר ועם שכתבתי ביאורו בספר כסף נבחר סדר עקב עכשיו חרשתי להקשות כי מה תועלת בדיבור זה של משה לישראל כפוי טובה בני כפוי טובה שאם הוא כרי להוכיחם על שחטאו לה' לומר זה בתחלת סדר דברים

כשאמר דברי התוכחות במדבר בערבה וכו' כי גם הוכיחם גם כן על תופל ולבן שהוא מה שאמר ונפסנו קדש בלחם הקלוקל יעור קדש שקורס נראה שקורא אותם כפוי טובה על שלא אמרו תן אתה ואחר כך נראה שקורא אותם כפוי טובה על שאמרו ונפסנו קדש בלחם הקלוקל יעור קדש שאם היה תועלת לומר תן אתה לאחר הארבעים שנה היה לו למשה לומר תן אתה לטובתם של ישראל וקסמו וזוה להקשות ה' גם לרש' שפירס שלא ידע משה עד עכשיו גם לתוס' שאמרו שמהם הם יורע מבתחלה אלא שהמתין עד עכשיו שמת יבינו ישראל מכל מקום קשה כי כיון שלא הבינו מעצמם היה למשה לומר תן אתה במקומם ואם לא תועיל השגה לאחר זמן אם כן מה מקום יש לתועלתו זו שאין בו תועלת עכשיו ועור נבאר מה שאמר משה לא נתן ה' לכם לב לרעת סכנתו שלא נתן להם לב לרעת אם כן מה פסעם שהוכיחם עכשיו על ככה וגלעדי שחלל היוקסה להם בפסוק אז ויקרא משה לכל ישראל אחר אנא לה דברי הברית ואמר להם אתם ואלו אתם כל אשר עשה ה' לעיניכם וכו' כי מה ענין קריאה זו עכשיו וחלל רשעו בילקטם לפי שהמריקו פניהם של ישראל כששמעו בזה קוללות ואמרו מי יוכל להתקיים לך קראם לפיכך שלא יתיראו כי אחר כל אלה דברי הברית אתם מתקיימים וזהו שכתב אתם נכבים כמו שהרחבתי דבריו חלל בלשון נכבים עין שם וכאן באו חלל לדרוש באופן אחר שאמר להם משה לישראל תדעו למה באו כל דברי הברית הזה בזה קוללות לפי שאתם כפוי טובה בעיני מה שלא אמרתם תן אתה כשאמר הקדש מי יתן והיה לבבם זה להסומם לא הבין באותה משה פירוש הדברים כמו שכתבתי בסוף נבחר ביאור זה ע"פ וכשעברו ארבעים שנה עמד על רעת רבו והבין דברי הקדש שאמרו יתן והיה לבבם זה להם שמה שאמרו מן הספק ולחזק והיה גם כן בלבב ויעברו את המלב ונפס וכל זה נמשך להם להיות שלא רצו לשמוע מפי ה' ושמעו מפי ב' לכך היה להם בלבבות יזהר וזהו ואלו שמעו מפי הקדש היה להם לב א' לעבור את הכדכתיב אני אמרתי אלהים אתם וכו' והיה ראוי לישראל לומר להקדש תן אתה לנו לב אחר אותן לנו התורה מפד ונעברה את ה' בלב ובטפה כיון שלמדנו זה הוא מפי ה' ולא מפי ב' והם לא רצו לומר תן אתה כדי שלא להחזיק טובה להקדש ואם יוספי למעט בקולו ית' ויתונו כדכתיב נסמי וזאה ברברו ואעפ' שהקדש מחזיר להם את הנשמות לא רצו להחזיק טובה על שמחזיר להם הנשמות לפגרים מתים סוף אמרו ועתה למה נמות וכו' היום הזה ראוי כי ירברג אלהים את האדם וחי כל אדם יוספי אכחו לשמוע בקול ה' ומתנו אין אנו רוצים להיות סומכים על כס התחיה כל שעה ושעה הרי שהיו כפוי טובה וגם עתה לאחר ארבעים שנה עורכם מחזיקים בכפיות הטובה שאמרתם ונפסנו קדש בלחם הקלוקל בשנת הארבעים לאחר שמת אהרן כמבואר בפרשת חוקה וזהו הגרסה בפרשת אלה הברית אשר בזה את משה לברות את בני ישראל והוריקו פני ישראל לזה ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אלהים אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם בארץ מצרים ואלו בטחיתם לשמוע מפי ה' היתם כאלהים בלב אחר ולא נתת' בשבילכם לב לרעת שלחיו שאמרתם לי דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים בשבילכם לא נתן ה' לכם לב לרעת שאלו כשאמר לכם מי יתן והיה לבבם זה להם היתם אומרים תן אתה היה נתן לכם לב אחר לעבור ולא היה לכם יזהר להחטיא אתכם הרי שלכם בשבילכם לא נתן ה' לב לרעת עד היום הזה שהוא לאחר מ' שנה וחלוק אתכם מ' שנה במדבר לא בלו שלמותיכם מעליכם וכו' לחם לא אכלתם וכו'

ולא גורם מבט ער לאחר הסבת ואח"כ ניטל היוז ממנו ומענה פניו ותשלחו כמחול והקבה חלק כבוד לסבת סהיה עומר ארס בבע' וזיוו עמו גם לא לקו המאורות והריוח לו הבה היום סגבור עליו כי ביום אכלך ממנו מות תמות והריוחו הקבה להיות היום אף שנים וכל זה עשה יום הסבת והנני מורה ומטבח על כל הטובה אשר עשה יום הסבת לי אבל מכל מקום טוב להתנות לה טוב מלסבת לסבת הוא טוב להתנות לה ולטוב בתשובה כי התשובה עוקרת הכל וזם חזל אמר ארס ממנו ולמדו כל הדורו' סכל מי שהוא מסורר ומזמר לסס עליון ומורה פסעיו ועוזב כוכל מדינה סל גהינס' וכל רחול דרסו טוב להתנות כמו טוב להתנודות על פסעיו לפני ה' ולומר לסמך עליון לפני שמי שחטא ונעסה לו נס ואמר סירה מוחלץ לו על כל עונותיו כמו סדרסו רזל על פסוק ואלה דברי דוד האחרוני' וכו' וכן אחר סירת הים כתיב ויפס משה את ישראל מים סוף סהסיען מחטאו סל יס' וכן אחר סירת רבורה כתיב ויפסו בני ישראל ולא כתיב וימסיו' אס כן עס הזרועינות החטא טוב לומר ולומר סירה כדי סיומחלו העונות לבמרי' ועס זה סאחזל סלא חזר ארס בתשובה ער סראה לקין סנתקבלה תשובתו מתבאר מחזל סיוס אחר גורס ארס מנן ערן ויטב במי גיחון חמשים יום ער סעלתה בסור חלורה כו' וכריך לירע מה ענין החמשים יום האלו אמנם להיות סלמאן ראמר כולר ארס בגינס' וקין והבל עמדו על עגרת ואחזל לא עמר הבל בעולם פחות מחמשים יום ולא ירע ארס כח התשובה ער החמשים יום סנהרב הבל ונתקבלה תשובתו סל קין ובאותס החמשים יום סל בנתיס עמד במי גיחון ער כוארו ומחלץ למרנו כח התשובה סאמר ארס הא' טוב להתנות לה' וכו' ובזה יתבאר אמרו להביר בבקר חסדך סרמו להוכיח איך הוא טוב הזרועי מיום הסבת סאף על פי סהסבת הגין עליו ממ לא כסלח עוני וספיקה חטאתו לעהב סנתסל לבקר אבל בתשובה והזרועי מחל לבמרי ויטב בבקר סהוא סהעב חסדך סל מחילת העין וגם אמונתך בעה' סרומה ללילות אבל הסבת לא הגין כי אס בעה' ולא מחל לעולם הבא אס כן התשובה היא גרול' מהסבת עור' מצינו בראובן ספתח בתשובה סנאמר ויטב ראובן אל הבור ססב אל סקו ואל תענייתו ואחזל במדרס אל הבה לראובן מעולם לא חטא ארס לפני ועסה תשובה ואתה ספתח בתשובה תחלה חייך סבן בכך הוטע פותח בתשובה סנאמר טובה ישראל ער ה' אליהך ייטב לדרקך סהרי קין פתח בתשוב' תחלה קורס לראובן ואחריו ארס הראשון ימסוך סעסה תשוב' ואיך אמרו סראובן פתח תחלה בתשובה' ועור קסה סהיאך אומר סהוטע פותח בתשובה והרי קדמוהו משה סכתב בסור' וסבת ער ה' אליהך גם דוד הודיע ררכי התשובה סנא' אלמדה פוטעים ררכיך וסמאוס אליך יטובו' וכל לתרן ברקדוק אחר בלסון חזל סאמרו מעולם לא חטא ארס לפני ועסה תשובה רכך ה'לל מעולם מי שחטא לפני לא עסה תשובה ואתה ספתח בתשובה וכו' אמנם הכוונה כי הן אמת סיס מי סעסה תשובה על חטאתו אשר חטא והיה קורס לראובן אבל לא מצינו מי סלא חטא לפני הקבה כמו ראובן סכל האמר ראובן חטא איני אלא טועה סבלכל יכועי אבי ככורע לרזל ולפני ה' כריק הוא ראובן ואף על פי סלא חטא לפני מכל מקום עסה תשובה על רברת בני ארס סקורין בתורה וילך ראובן ויטב את בלהה וכו' ומעולם לא נמצא סלא חטא ארס לפני ועסה תשובה לפי סאס קין עסה תשובה היה על אשר חטא על הכפס לספוך דס נקי ואתה ראובן ספתח בתשובה עס היותך כריק לפני ולזה חייך סבן בכך הוטע פותח בתשובה כי מה סכתוב בתורה ע' משה ארון הסבאוס וסבת ער ה' אליך היא הבטחה סהבטיחנו

וכו' כי אס לסס הנכלס באיברים וכל זה למען תדעו כו' אבי ה' אליהם ואחס היותס כפוי טובה מאז ער עתה לכך כתתי לכם דברי הברית הזאת לפי סמתוך כל לו התוכחות וסמרת' את דברי הברית הזאת למען מתוך פחדה ייסודין תסכילו את כל אשר תעשו:

סדר נצבים דרוש א

במדרש רבס שובס ישראל ער ה' אליהך אמר רבי לוי גחלה חסובס סמנע ער כסס חכבור סנאמר שובס ישראל ער ה' אליהך ער וער בכלל ורבי ויחנן אמר ער ולא ער בכלל וסא אמר רבי ויחנן גחלה רס שובס סדוחת לא תעסח סכחורה סנאמר לאמר הן יסלת גהינס וכו' לא קסיא כאן בציבור עכ'

ידוע הוא סמהדברים סבכראו קורס סכברא העולם סהס סכבעה סס התורה והתשובה ומחשבתן סל ישראל והכוונה ביארתי במקום אחר סלהיות ישראל סס קיימו סל עולם סנאמר בראסית בסביל ישראל סנתקראו ראסי וסיקר קיימן סל ישראל היא התורה כי איך ראסית אלא תורה סנאמר יה קנני ראסית דרכו והקבה כפה והביט סעתידין ישראל לבטל התורה ויהיה העולם מתמוטט על כן הקדים וברא רפואה למכה סהיה התשובה כי בזה יתבסס העולם וסרסתי מה זה יהיה סנתקראו ישראל ראסית גם התורה נכ' ראסית וכל ער סלכל ההבירים יס קין ותכלית זולת התורה סנאמר לכל תכלה ראיתי קין דחבה מכותך מאד גם ישראל איך להס קין וירע סהתורה כתיב בה והיו הרברים הלא אס' אכני מצוך היום ורסו חזל אל תהי בעיניך כקורא בפרוטגמ' יסנה אלא בפרוטגמ' ארסה סהיה דמיה לך כאלו היום ניתנה לך ולכך אנו קורים אותה ראסית לפני סזה היום היא תחלת קבלתה וראסית היא גם למחר נקרא אותה ראסית כאלו בו ביום ניתנה גם יסר' לאחר כל המעשים ואחר כל העולמות סס ראסי' כאלו בו ביום נבראו כי הס עיקר כל העולמות' והנה מצינו כי ראשון לתשובה היה קין כרכתיב ויאמר קין אל ה' גרול עוני מנסוא ורסו חזל סהתורה ואמר לפני הקבה גרול עוני ונתכפר וכסיא מלפני הקבה פנע בו ארס הראשון ואמר לו מה נעסה כריוך ואמר עסייתי תשובה ונתפסדתי טפח ארס על פניו ואמר איני לך כן הוא גרול כח התשובה ולא הייתי יורע עמר ואמר מזמור סיר ליום הסבת' ובררוס האמר ביארתי מה ענין מזמור סיר ליום הסבת עס התשובה כי סלמא למדרס סדרסו סהגין הסבת עליו ולכך אמר מזמור סיר ליום הסבת כיחא אבל לפי דרסה זו אינו ענין כי אס התשובה וסס ביארתי ועסו! הוספתי כוסך כי ארס ראה סכאותו פרק סחטא פתח לו הקבה פתח סל תשובה סנאמר ועתה פן סלח ירו ואין ועתה אלא תשובה סנא' ועתה ישראל מה ה' אליהך טול מעמך כי אס ליראה והסיב פן סלא היה רובה לסוב בתשובה ויטב לתת קבת טעס לארס הראשון סלא רכה לסוב בתשובה ספתח לו הקבה להיוסעיקר התשובה המעולה היא סיבא לירי אותנו עין צאותו פרק ובאותו מקום ולא יחטא וססס ארס הראשון סאס יבוא לירי אותנו עין פנעס אחרת סמא יטוב עור לכסלה ויכסל בו וכסרדה אחר כך לקין סספך דס נקי ומיר נתכפר לו בתשובה אעפ' סלא בא העין סהוא לירי פנעס אחרת אז אמר ארס כל כך גרול כחה סל תשוב ואני לא הייתי יורע סאלו ירעתי גם אני חזרתי בתשוב' מיר והיה הקבה סולחלי עמר ואמר מזמור סיר ליום הסבת כלומר הן אמת סהסבת הגין בערי ססימסה האור' לו' סעיות

דרוש א לפרשת נצבים

שהצטיינו הקנה שבאחרית הימים עתירין ישראל שיחזרו בתשובה כמו שפירש הד"ס במזל בהלכות תשובה ומטעם זה לא תראה הרמבם בכלל המצוות עשה שמצוות עשה למצות בתשובה לפי שאינה זו מצוה לא הבעתה ולא מצוה מצות עשה אלא הוריו שכתבם והתורה וכו' ומי הוא זה שפתח באזהרת התשובה קודם כל הכביאים זה הושע שקדם לכביאי אחרונים סדרו בענין התשובה * ויש לנו לומר שכשם שראובן עשה תשובה בדבר שאינו חטא גם הושע פתח בתשובה למי שלא הודיעו חטא רק כשם שביסורין כזה הושע ואמר לתשובה ישראל לפי שמה שפסל ב'יסורין לא היה דרך מקרה רק כפלות בסיבות עונן כי אינן אדם נוקף אצבעו כו' ואין יסורין בלא עון ואף על פי שרוד הקים עולה של תשובה קודם הושע היינו במי שחטא הקים עמו של תשובה שתכופר חטאתו אשר חטא * וזוהי אפי' אבאר פסוקי ואלה דברי רוד האחרונים שמדברים במעלת התשובה הלא הם כתובים בס' כסף כבחר ועוד חדשתי עתה מה שאמר כאם רוד בן ישי שבא להודיע שלא חטא ממנו מתגבר עליו ויצו שאלו רצה לכופו היה יכול לכופו כמחזל ולא חטא אלא למען תצדק בדברך תזכה במפטך להודיע מעלת התשובה שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד זהו כאם רוד שהיה בן ישי שמת בעטיו של נחש חכות אביו מסייעתו שלא יבא לידו עון ונאם הגבר הנקם על שהקים עולה של תשובה גם כי היה משיח אלהי ועקב ואין הבה מביא תקלה ע' משיחו ונעים זמירות ישראל ברוח הקדש באו רוח הדבר כי ומלתו על לשוני אמר אלהי ישראל לי דבר כור ישראל חזל רדמו אמר הר אלהי ישראל לי דבר כבוד ישראל יהיה מושל בארם והצדיק מושל כביכול ביראת אלהים סגור בזירה והצדיק מבטלה ואיפשר לי לפרש שהוריע מעלת התשובה כי מלך זקן וסכל מושל בארם והצדיק מושל ב'זהר' וזוהי יאמר אמר אלהי ישראל כלומר סעמן דרוש זה מהצדיק מושל על 'זהר המושל בארם כבוד אמר אלהי ישראל לקין שאמר לו הלא אם תטיב שאת ואם לא תטיב לפתח חטאת רובץ שהוא יזהר המושל בארם ואליך תשוקתו של 'זהר להפיל לארס כי כופה רשע לצדיק וכו' ועכ"ל ואתה תמסול בו ביצה' אם תחפץ זהו שאמר כאן אמר אלהי ישראל כסדר עם קין וגם עתה לי דבר כור ישראל ע' שמושל בארם הוא 'זהר מושל מלך בארם ועכ"ל צדיק מושל יראת אלהים ויכול למסול ב'זהר' ובראו הקב"ה ל'זהר' כדמיון המטר והשמש מצריכין זה לזה כי וכאור בקר יתחם שמש בוקר לא עבות כי בהצטרפו כונה ומטר יוצא דשא מהארץ כך בהצטרפות 'זהר עם 'זהר קונה הארס מעשים טובים ושלמות בלא כן ביתו עם אל כלומר אם ראית שלא נכחתי 'זהר ונפלתו בידו זה היה כי בבית לעולם שם בשבילי סיראו שנתקבלה תשובתי וילמדו ממני לחזור בתשובה ותהיה התשובה ערוכה בכל בני הארס ושמויה שלא יתיאשו ממנה כי בבחינת עבדי לא חפצתי ולא היה בלבי לחטוא ליוצרי כי כל יעשי וכל חפצי היה שלא יצמיח היצה' להחטיאני ועיין בכסף נבחר כי גם הרחבתי הביאור וסמך ואמר ובלע"ל כקוץ מונר כוללה שמעתי כל הרשעים והחוטאים שלא חזרו בתשובה הם בני בליעל רומים לקוץ מונר שהם קוצים וגם מקינים לבני אדם להחזיק ברשעת חטאתם וכיון שגבר עליהם יכנס שוב אין יכולים לתקן חטאתם כי בנקל כמו הקוץ שמתלה האם הרבים בו הארס יש לסלקו ביד וכשהוא קוץ מונר ולא ראהו ולא הרבים בכניסתו שוב אינו ניקח ביד כי העלה ארס ותחתיה תשמוד הבהרת ונריך ל'כו' באם כרי להעלז ארוכה כי באם שרף ישראל בטבת כך החוט שנתקע בחטאו אין תשובתו קלה להרעא מעונו ונריך שיעסק בתורה

שהי' אש דת ובזה ישראל יספרו חטאתיו בשבת שהוא בשבת תחכמונה סביבה יושב בישיבה ועוסק בתור' וכולי האי וכו' כי אם פגע בך מנוול זה משכנה לבית המדרש * ומכאן התורה שהיה למר רוד היה אומר אל המחרפים אותו ושואלים לו לומר הבא על אשת איש מיתתו במה והיה משיב ואומר הבא על אשת איש יש לו חלק לעולם הבא לפי שיש לו רטיה גדולה שהיא התורה והתשובה * וזהו ביאור דברי חכמים בגמרא מסכת מביעא על פסוק ובכלעי שמחונכאספו וכו' קרעו ולא רמו אחר רוד ב'לוי וירדע לפניך שאלו היו קורעים דמי לא היה שותת ולא עוד אלא אפילו בשעה ששקדים בנגעים ואלהות אומרים לי רוד הבא על אשת איש מיתתו במה ואני אומר מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא והמלכין פני חבריו ברבי' אין לו חלק לעולם הבא * וצריך להבין מאי ולא עוד דקאמר והתוספות פירשו לא מיבעיא כשעוסקי בדברים בטלי לא גם כשעוסקי בדברי תורה שהוא בנגעים ואלהות פוסקים מדברי תורה ואומרים לי הבא על אשת איש מיתתו במה וכו' ואני שמעתי אומרים אפילו כשעוסקים בנגעים שזאת תורת המוציא שם רע ללקות בנגעים והם אינם יראים ואומרים לי רוד הבא על אשת איש מיתתו במה וכו' יואיפשר לי לומר עם מה שחזל שרוד נכטרע על עון זה ופירשו ממנו הסנהדרין י' חרש עד שהתפלל ואמר השיבה לי ששון יעקב וכו' ולזה אמר ולא עוד שכלבינים פני * אלא גם כשעוסקים בנגעים הם מכוונים להלכין פני כללים באמור שראויים הנגעים לי על עון זה ואומרים הבא על אשת איש מיתתו במה והתוספות הביאו גירסא אחרת בשעה שעוסקים בארבע מיתות בית דין ונריך לרדקא כפי גירסא זו מהו ולא עוד אלא אפילו דקאמר יוכל' ער רה"ק לא מיבעיא שתמיד אומרים לי מיתתו של הבא על אשת איש במה היא אלא גם בשעה שעוסקים בר' מיתות והם קורין ואלו הן הנחנקין הבא על אשת איש וכיון שהם עוסקים ברין זה ובקיאין בו מה להם עוד לשאול אותי מיתתי במה היא כי הרי גמרא עירוב בידם ואין ללמוד עליהם זכות שמה באו ללמוד רין זה מפני שאינם בקיאין בו כי כיון שהם עוסקים בדיני ר' מיתות שהם אלו הן הנקלקלים אלו הן הנחנקים כי זו הוראה שאינם באים אלא להלכין פני ואני משיבם הבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא מתוך דברי תורה שהוא עוסק בה ומתוך התשובה שעושה ולמדנו כי רוד המלך היה ראש לבעלי תשובה ובזה ביארתיו מאמר תפסו הקב"ה לירבעם ואמר לו חזור בך וכו' אמר לו מי בראש וכו' עיין בדרוש אחר ומכאן כי תרסנו * ובזה נבוא לביאור המאמר שהצטנו ראשונה ויש לרדקא בו מה שהקשו והאר' יוחנן גדולה תשובה שרוחה לא תעשה ומאי קושיא וכי בשביל שרוחה לא תעשה לית לך למימר שער כסא הכבוד מגעת ולא עוד בכלל ועוד קשה אמאי לא משני הא מאהב' הא מיראה דהא לקמן מוקי בגמ' קרא רכשלת בעונך בתשובה מיראה דרזונות נעשות כשגבות ואם כן מכיר אית לאוקומי הא דער ולא עוד בכלל בתשובה מיראה והא שרוחה לא תעשה הוא מאהבה :

ונלע' שהקושיא היא דהא אמר עך ולא עוד בכלל והתם כתיב לאמר הן ישלח וכו' וכתיב ושוב אליו הא כתיב אליו ולא עדי לדרוש ולא עוד בכלל אלא אליו בשוין וכו' תימא אם כן למה הביא ההיא דרבי יוחנן דאמר גדולה תשובה שרוחה לא תעשה ולא הקשה מהכתוב שאמר ושוב אליו והלל והא כתיב ושוב ליי הענין הוא ראשן סלקא רעתין דמה שאמר ושוב אליו אינו ענין תשובה אלא כלפי שאמר הישוב ליה עוד ואת זנית ושוב אליו ורבי יוחנן דרדיג גדולה תשובה שרוחה לא

לא תצמח עממם דררים ושוב אלי מעמין תשובה וכתב אלי
 דמממם אליו ממם בשויו ולזה תירכו כאלן ביחוד כאלן בציבור
 רבכבוד תגעת אליו ממם ובה מרוקרק הכתוב שאמר טובה
 ישראל בלסון יחיד וקאמר עד ה' ולא עד בכלל ואחר כך חזר
 ודבר בלסון רבים קמו עמכם רבדים ושובו אל ה' ולא אמר
 ושובו עד ה' אל ה' ושובו אל הממין מהיו תשובתן של רבים.
 והא' רלא מממין הא' מיראה דכתיב בה כסלת בעונך דעמיות
 לו כסגנות ולהבי כמי מנעת עד ולא עד בכלל - מ' ל' דמדי
 דכסלת בעונך מיירי בתשובה מיראה אבל רמיה דק' דקאמ'
 מכה וסרל עד ה' מיירי בתשובה מאהבה מתזהיר לישר מכה
 ישראל מאהבה דהתשובה שעשית עד עתה הוא מיראה כי
 כסלת בעונך וכיון דמס' טובה ישראל עד ה' אליהך הוא מרבר
 בתשובה מאהבה קסה איך הוא אומר עד דמממם ולא עד
 בכלל לכך אוקמה ביחוד וסאמי לן בתשובה מאהבה כסאמי
 תשובת יחיד לתשובת רבים ועיין בבאור מאמר גרול תשובה
 עזרונות נעמות כסגנות כי הוא מתייחס לענין זה תמאכא
 בחיבורי - עוד במדרש טובה ישראל ואמרים ישראל לפני
 הקב"ה אם אלו עושים תשובה מי מעיד עלינו אמר להם הקב"ה
 לרעה נעשיתי לכם עד שאלמר וקרבתי אליכם למשפט והייתי
 עד ממחר במכאפים ובמכשפים וכו' ולטובה איני נעשה לכם
 עד ה' טובה ישראל עד ה' אליהך כי כסלת - ויש לבאר למה
 הוכרך עדות לישראל בתשובה וגם עדות במכאפי ובמכשפי.
 אמנם להיות שהמממין בריכין התראה אמר הקב"ה איני עד
 בהם מעשו בזדון וכן בתשובה אם ממי דממין עשו עבירה
 אחת ועשה אחר תשובה והוא בבע וחבירו בביהכס ויפלא כל
 העם עליו אמר הקב"ה איני מעיד בו שעשה זה תשובה וזוהתם
 לדרום כן טובה ישראל כי נעשה עד ברבר ה' אליהך ול תחמה
 מהדי לרעה כי כסלת בעונך בזמן שאתה כסל בעון זאי עד
 תמחר וכו' וכל סכן לטובה ולתשובה שאני נעשה עד -
 עוד יום לדרום כפי דרשת חז"ל עזרונות נעמות כזכיות אמר
 טובה ישראל בתשובה מעולה עד גרר מהטבג' והזרונ'
 מחטאת לה' והוא במדת הרץ עליך יהפוך ה' אליהך לך יהיו
 נחשבים כזכיות מהקב"ה עומד ברחמים עליך וזהו שא' עד ה'
 אליהך טאהך שהיא מדת הרץ על עיניך יהי מרת ה' והרחמים
 והטעם עזרונות נעמות כזכיות הוא לפי שכל כל חטא שיחטא
 האדם כשהוא טב מחטאו מקיים מצוה אחת טל תורה שהוא
 והתורה את עונם וכן נסבת עדי' אליהך הרי טלא נקדיקמה
 יצוה ו' אליו לא חטא ונמצא החטא נחשב לו לזכות ומכזה
 סקיים בעשיית תשובה והיורני שהתורה ובה איני מפרט מה
 טא הכתוב כי אדם אין דריק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא
 מהענין הוא כי דריק נקרא מי סקיים כל המכות טל תורה
 ואם לא חטא ערין הוא חסר נסבת עד ה' והתורה את עונם
 שהיא ממנין המכות לכך אי אפשר להקרא דריק לא אם יחטא
 ישוב סאז קיים גם מצות היורני והתשובה והנה מעלת
 התשובה גדולה עד מאד בבחינה שהענין נעשה זכות ולזה
 הזהיר הנביא ואמר סולו סולו פנו דרך הרימו מכסול מדרך
 עמי מהחוסה בטס ה' דריק לומר סולו סולו המסלה לסקל
 העונות מאבן יכה' ולא יספיק לעשות לסגנות הזדונות כי ערין
 הדרך אינו מסוקל יפה כיון שיש מכסול מקגנות אלהם דרך
 ישר והרימו מכסול שהוא השוגג כדכתיב כי כסלת וכו' הרימו
 אותו מדרך עמי דהיינו לעשות הדרך כזכות וזהו שאמר אחר
 כך רכינו ראינו וארפאהו על דרך ספי' רע' זל בפסוק ארפא
 משובתם שהוא בתשובה מיראה סכירת ערין רושם המכה
 וזהו טא' כאלן רכינו ראינו בתשובתו שעשה שהיא על אופן
 הרפואה במכה סאינה תשובה מעולה כיון שרומם הענין עומד

אבל התשובה המעולה הנחשבת כי בזה ים ביחודים לו על מה
 שחטא כיון שכל חטא נעשה לו זכות אחד גם לאחרי סהם
 איבריו או שני המלאכים המלונים לאדם שהם מתחבלים על
 מטאמי סחטא ובתשובה החשובה מאהבה הם מתחממים וזן
 אחת שיש טלום גם לרחוק סנתקרב בין מיראה ובין מאהבה
 אבל ממאמר ה' ורפאתיו וכיון שיש רפואה הוא סימן שלא
 נעקרה רושם המטה מכל וכל וזהו הסיור רוע מעללי' מכנר
 עיני ולא אמר הסיור מעללי' סם הרעים שרקדו הראשונים זל
 מהכונה להזהיר על התשובה מאהבה מהמעללים נשאלים
 קיימים ונחשבים לזכות ולא תפירו כי אם הרוע בלבד דהיינו
 סתחורו בתשובה ואותם מעללים עצמם נחשבים לזכות -
 ולכאן לירי תשובה מאהבה דריק להתחזק בתורה שנמסלה
 לאם והוא סורף כל חרובות רשע וסחטא הלא קה רבני כאם
 באום ה' וזהו שמרמה התורה אתם נכבים היום על יום הרץ
 מהא' רה כמחז' על מהי היום ויבואו בצי האלהים וכן וסחיד
 ליה למעלה וסמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם
 למען תסבילו את כל אשר תעשו כי בזה אתם נכבים ועומדי'
 בקומה זקופה היום שהוא יום רה' ובמדרש ילקוט אמר להם
 משה מבקשים אתם לעמוד בעולם עסקו בתורה מה כתיב
 למעלה וסמרתם את דברי הברית הזאת ואחריו אתם נכבים
 דא' מה כתיב למעלה באלות ובגוים ההם לא תרביע וזהו חייך
 תלויים לך מכנר אמר להם קיימו את התורה ואין סוס אחר
 מהם מנע בכס שאלמר וסמרתם את דברי הברית וכו' - וס
 לרקדק ששתי דרשות אליו הכל הם רב' אחד - וכן נבאר מ'ס
 מה כתיב למעלה באלות ובגוים ההם לא תרביע כו' והיו חייך
 תלויים לך כו' כי למה הביא ב' כתובים אלו ולא יותר - אמנם
 כלער טבא לרקדק מ'ס בפרשה אתם נכבים ולא אמר ויאמר
 משה אל העם התיכבו כולכם וכו' לזה אמר שהוא גרם סמוך
 לפניו שאמר להם משה אם מבקשי' אתם לעמוד בעול' וסמרת'
 את דברי הברית הזאת שהוא עסק התורה ובה אתם נכבים
 היום וכו' והדבר אחר דרם שהוא נררע לפני פניו סקוי' התורה
 גורם פריקת עול המלכויות ומי סאיז עליו עול תורה יש עליו
 עול המלכויות וזהו שאמר למעלה באלו ובגוי' ההם לא תרביע
 שישעברו בו המלכויות בעון ביטול תורה - ולזה הביא פסוק
 והיו חייך תלויים סגרתמה בו התורה דכתיב בה כי היא חייך
 ואורך ימך מהו שאמר והיו חייך שהיא התורה תלויים לך מכנר
 סאיכך פוסק בה והיא תלויה ועומדת לנגדך לסקד מתניס עליך
 עול מלכות שהוא ובגוים ההם לא תרביע אבל בזמן שאתה
 מקבל עליך עול תורה רהימו וסמרתם את דברי הברית הזאת
 אז אתם נכבים היום כולכם לפני ה' אל ה' וסדוקים מעלי'ס
 עול המלכויות הרי שהתורה ממרקת כל העונות והחטאות
 מעליהם נגזר כל הקללות הכתובות למעלה כי כיון שקבלו
 עול התורה אמר אתם נכבים וקיימים היום כולכם לעולם -
 עוד יס' לכן לברר מעלת התשובה מפסוקי הפרשה האומרים
 כי המצוה הזאת אשר אכני מכון היום וכו' כי לא נפלא'
 ומכוסה היא ממך שתתנכל על טלא עשית תשוב מפני העלי'ת'
 שהרי לא בשמים הוא לאמר כרי שתשיב ותאמר הטעם טלא
 עשיתי התשובה הוא כי מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו והוא
 המסל שהביאו חז"ל ביושב בבית הסוהר וחתרו חתירה וברחו
 כל אסירי המלך וזה טלא ברח עס היות שהיתה החתיר' לפניו
 ראוי לעונש גדול יותר מאד כן והאנשים טלא חזרו בתשוב' עס
 היותה לפנייהם כי לא בשמים היא לאמר התנכלות שלכך לא
 חזרו בתשובה מפני ריחוקה כי קרוב אליך הדבר מאד בעיק
 ובלבדך לעשותו זה יורדי בסה וחרטה בלבבו ומעשה הטוב
 כמחז' לחליפה במעשה הטוב וזהו שאמר הנביא כי ישרים

דרוש ב רפרשת נצבים

מעלה מאמר ומרתק את דברי הברית הזאת ולא תצטעק
בס לפי שאתם משונים מן האומות שאינם עומדים בעמדת
מכות לפי שאינם יורשים כי מאת ה' היתה זאת להם ולכך הם
כלים אבל אתם נבצרים היום וקיימים בכל המכות שבעול לפי
שכולכם לפני ה' אלהיכם ירצה כי בכללות ישראל ימלאו קדש
בעובד וקדשם ברעה וכולכם בין היושבים בעובד מברכים
שם ה' וזהו כוס ישועות אשא ובשם ה' אקדש וגם סובל הייתורין
מבדכין שם ה' מזהו ברה ויגון אמנא ובשם ה' אקדש וממנא
שכולכם בק מקבלי הטובה בין מקבלי הרעה הם לפני ה'
אלהיכם שיהם מברכים שם ה' ויורשים כי מאת ה' היה הדבר
ולכך אף על פי שיבואו עליכם כל מיני קללות שבעולם את
אתם מתייראין מהם כי הם כלים ואתם קיימים ונבצרים לעולם
ונתבאר מכל זה שאמרנו כמה היא גדולה מעלת תהלת הולת
התשובה המפולה כי האדם אם יחטא ואשם אל יתיאש מן
הרחמים לומר יבשו עצמותיו אבר תקוהו נגד לו מארץ החי
שלא יחפץ הקבה לקרבהו אליו עוד ולקבלו בתשובה כי לא
כן הוא כי הקבה פותח יד בתשובה לקבל פושעים וחטאים כי
כיון שהקבה הפירעל האדם כי יבר לץ האדם רע מעשיו
ואחל עלובה עיפה שנחתמה מפיר עליה לזה מן הממע
הוא שלא יחטא אלא המבוקש מן האדם הוא שאם יחטא
יתחרט מיד ולא יתאר וישוב ל' ויורחמהו ואל אלהינו כי ירבה
לפלוס

סדר נצבים דרוש ב

מדרש רבה גדולה דמפלח לפני חקבת אמר רבי
אלעזר רצונך לידע כחח של חפלת אם אוסר
עוש בול עוש מקצת קין עמד על חבל אחיו וחרגו וצאח חנויות
נע ונד חחיה בארץ מיד עמד וחחרוד גדול עוני שנשוא אמר
לפניו רבשע לכל חעולם בולו אחח סובל ולעוני אי אתח סובר
בחבת בחורח נושא עון ועובר על פשע סלה לעוני שחח גדול
מיד עשה חסד עמו חקבת ונמנעה בסנו נע חצי חנויות סבן
ברזוב ויחח קין מלפני ח' ישיב בארץ נור סבאן שגורח
חחפלה לפני חקבה וכן מצינו בחוקיו שאמר לו חבה שמסחה
אח חפלהך עכל

בהיות מהתורה והתשובה קדמו לעולם כמו שכתבנו
למעלה בדרוש הקודם שהיא רשואה למכת
האדם העובר על רת ובתשובה שנוטה מתקיים העולם וגם
הוא מרפא נפשו כמו שדרשו חזל במזמור לזרז משכיל אשרי
נשוי וזה אורח חיים למעלה למשכיל כל המשתכל למעלה הוא
בא ליד אורח חיים וכן הוא אומר למנכח על ששכיל בני קרח
משכיל וכן וכוונתם לדרוש מה שאמר לרזרז משכיל וחזל אמרו
משכיל לרזרז שאמר סירה ושרתה עליו רוח הקדש ובמקום ש
לרזרז משכיל ששרתה עליו רוח הקדש והוא מזהיר זרז לרזרז
משכיל ששרתה עליו רוח הקדש שהשכיל חטאתו לחז בתשוב
ואמר אשרי נשוי פשע כי התורה אמרה נושא עון שבה נושא
העון מקץ מאזנים להכריע הזכויות והלואי ישא הפשע מתוך
הקף כי בזה יסאר מהעון כשני חטאה אבל בהבחי העון וגשאר
הפשע הוא יורד לגדר עון אבל לא שתי הדרגות סורר הפשע
לכלל חטאת ואשרי אדם החשוב שלא יחשוב הלו הפשע לעון
אלא לחטאת כי בזה בהבחי מהקף העון לא יסאר חפילו
חטאה של שוגג ואין כנסתו עוד שם דבר רמיה כי אם רוח
טהורה ונקייה אבל כיון שחקבה יחשוב לפשע כאלו הוא עין
גם בהבחי העון מן הקף נסאר כשני עון מהפשע ולכך אמר
אשרי

דרבנה וצדקו וכן בס ופושעים יבטלו בס ירצה פלהיות
דרך התשובה כל כך ישרה קלה מי שפגע ולא חזר בתשובה
יבטלו בס שאלו לא היתה כל כך ישרה וקלה לא היה לו כס עון
אך להיותה קלה ולא סב יבטלו בס הפושעים וצדקו ילכו על
נקלה שחוזרים בתשובה ונעתרה להם ורפאם וזהו שכתב
ישראל שכתב ואיש ייסורין צדיק עליהם נותנים אל לבם כי מה
היתה זאת להם ויקראו בשם ה' וחזרו בתשובה לא כן הרשעי
אמו העול לא שבעטים בייסוריהם וזהו הנרצה לחלל למה
נמכה מרשת נצבים לפרשת קללות לפי ששמו ישראל מאה
קללות חסר שיהם בפרשה זו חוץ מארבעים ותשעה שנאמרו
בתורה כהנים מיד הוריק פניהם אמרו מי יוכל לעמוד באלו
מיד קרא אותם משה והיה ופיעץ מה כתיב למעלה ויקרא
משה אל כל ישראל וכו' המכות הגדולות וכו' ותבואו אל המקום
הזה וכו' מפני מה אומרו העול לא מחוייבים כליות לפי שכתב
עליהם פורעניות מבעטין בהם ואינם מזכירין שמו של הקבה
שנאמר שפוך חמתך אל הגוים אשר לא ירעוך וכו' אבל ישראל
כשהייסורין באין עליהם הם נבצרים שנאמר כוס ישועות אשא
ובשם ה' אקדש ויגון אמנא ובשם ה' אקדש אמר הקבה
הקללות הם מעמידות אתכם שאל למען עניןך ולמען נסותך
להטיבך באחריתך לכך באמר אתם נצבים

וגל לבמה כל הדרסה הזאת לפי שכתוב אחר הקללות אלה
רברי הברית וסמל לבר הברית אשר כרת אתם במדבר
וזהו מה שאחל כיון ששמו ק' קללות חסר סתים חוץ ממש
הוריקו פניהם וזהו אוללה דברי הברית מהם כח קללו מלבר
הברית אשר כרת אתם בחורב שפסם מוט שבתור כה הוריקו
כיהם מעל הכח קללות החדשת כי הבעיחם הקבה עליהם
חצי אלה בס חצי כלם והם ואנם כל' שהם סכס ח' קללו
אבל ח' מלבר מוט מייחל לעמוד באלו טעברו שהם חוץ
מסכס ח' לזה ויקרא משה אל כל ישראל לפיכך ויאמר
אלהים אתם ראייתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם בארץ מצרים
לפרעה ולכל עבריו ולכל ארצו כי בעשרה מכות בלבר שהם
המכות הגדולות אשר ראו עימך וכו' בס כלה והשמיד אותם
ומתוך זה חשבת אתם לומר כיון שהמכרים לא עמרו בעשרה
מכות אין צעמוד אנחנו בח' מכות מלבר מוט מכות אחרות
ולא נתן ה' לכם לב לרעת ההפרס שים כיכס לבין האומות
עד היום הזה כי אי חשבתו פמאז שהתרה לתת בכם מוט
מכות ודעתם ההפרס אבל רואה אני שלא נתן ה' לכם לב
לרעת ההפרס עד היום הזה כיון שהוריקו פניהם בכל אלו
המכות שהתרה בכם והנהיאתם בני ישראל מזכירים שמו של
הקבה בייסוריהם כי לכך ייסרתי אתכם במדבר כי לחם לא
אכלת ויין וסכר לא סתיתם למען תרעו מתוך הייסורין כי אני
ה' אלהיכם אבל האומות לא ידעו את ה' וחוסבים שהייסורין
באים להם במקרה ומבעטין בייסוריהם כדכתי' שפוך חמתך
אל הגוים אשר לא ירעוך לכך הם מתחייבים כליות לפי שלא
ירעוך אבל אלה הייסורין מעמידות אתם וזהו למען תרעו כי
אני ה' אלהיכם כי אתם יורשים ומכירים כי מירי היתה זאת
לכם וא' אפי' שראיתם דברי הברית הזאת מוסף על הברית
שבחורב אל תשחרו ושמתם את דברי הברית הזאת באהבה
רבה כי תכלית אלו הייסורין הם למען תשכילו מתוך הייסורין
את כל אשר תעמז והקללות המה מעמידות אתכם לכך באמר
אתם נצבים ריקדק עכשו מה שאמר אתם נצבים בתחלת
הפרשה ולא אמר וירבר משה אל כל ישראל התייבבו כולכם
וכו' ועור קשה דקאמר אתם נצבים ומשמע אתם רוק' ואח'
בך אמר כולכם משמע כולם כאחד ועור רה'לל אתם כולכם
נצבים היום לפני ה' אלהיכם אמנם הוא במשך לפסוק של

דרוש ב רפרשת נצבים

ריא

פי שנראה לומר שהרבה קמה שהחוטא בפועל ומעשה רע יטובאל ה' ברבר שפתיים לומר חטאתי ונכחתי לו מחטאתי עם היות האדם החוטא שכל הערך והכעס לשוכן מרומים עבד אחר לא נפלאות היא התשובה ממך כלומר מחמתך שאתה שכל הספלים ולא רחוקה היא התשובה ואף על פי שאמרנו שהתשובה מגעת העמידה עד כאן הכבוד אחר לא בשמים היא לרדוף אחריה ואף על פי שהמסילו חזל התשובה לים רחוקים וים רחוקים אל תחשוב שהיא מעבר לים שכריך טורח הרבה להשיג אותה שהכי כותן לך דרך מסלול כדי להשיג התשובה בנקל והוא מתוך רת שלם פגע כך מכוול זה מוסכחו לבית המדרש והתורה היא מדרסת האדם לקנות התשובה ולמור התורה הוא קרוב אליך בפך ובלהבך לעשותו וכיון שיש לך למור התורה הדי התשובה קרובה כי לא נפלאות היא מתך ולא רחוקה היא ועיקר אחר מדרסי התשובה הוא להיות כל ישראל בלב אחד כי אגורתי על ארץ יסרה ויהי ביטורון מלך מלכו של עולם בהתאסף ראשי עם יחר וביארתו מאמר חכמים זל אחס נצבים אימתי כשתהיו אגורה אחת היום כולכם בנוחם שבעולם אדם נוטל אגורה של קנים בבית אחת שמא יכול לסבר ואילו אחת אפילו תינוק יכול לסברה וכן אתה מוצא שאין ישראל נבאלץ עד שהיו אגורה אחת סכאמר יבואו בית יהודה וכו' יחרו יבואו מארץ צפון וכו' ראשיתם סבטיכם אף על פי שמיתן לכם ראשיתם וסופטים כולכם סוים לפני סכאמר כל אים ישראל :

ונלמד שרקקו חזל שתחלת הפרשה הזאת היא אחס נצבים והיה לו לומר ויחמר משה אל ישראל התיצבו וכו' ועוד קמה מאי היום דהזל אחס נצבים כולכם וכו' או לפחות ה'לל אחס נצבים כולכם ראשיתם סבטיכם היום לפני ה' אלהיכם ולמה הפסיק באמצע הענין לומר היום לפני ה' בין אחס נצבים לבין ראשיתם * ועוד קמה שאומר אחס נצבים נר' ממעט אחר ולא אחרים ואחר כך אחר כולכם * לזה ררשו בנוחם שבעולם אדם נוטל קנים הרבה כו' שהכוונה לומר כיון שאחס באגורה אחת ואינו כל אחד בפני עצמו נצבים וראיה לרבר מהיום הבא לעתיד כדכתיב הנה יום בא לה' וכו' וכתיב ויהיה ביום ההוא ובאותו היום אס כולכם באגורה אחת לפני ה' אחס נבאלץ ואס לאו ואס ומכאן תלמו לעולם הזה סבהיתכ' אחס שהא באחרות תהיו נצבים ואס תאמרו היאך איפשר להיות באגורה אחת כיון סמנית עלינו ראשיתם וסופטים רעו שלפני ה' אלהיכם ראשיתם סבטיכם זקניכם וסופטים כולם נחשבים לאים ישראל כלו' כאים אחד כשהוא ואס מיינו הזקנים אלא לתיקון העולם וזהו סרמו רור במזמר רבית ה' ארצך כו' לומר סבית ראשון נחרב על עבודה זרה וגילוי עריות וספיכות דמים ועל הסמיות ויס בו שבעים סנה ואז רבת הארץ סבתותיה ונבאלץ והא שאמר רבית ה' ארצך בגלות של שבעים סנה ומיר סבת סבית יעקב ונסאת עון עמך עבודה זרה וגילוי עריות וספיכות דמים וכסית כל חטאת סלה ואספ' כל עברתך הסיבות מחרון אפך ונכב' בית המקדש פעם סנית ועכסו בחרב והגלות הזה המר והכמהר סובינו אלהי יסענו והפר כעסך עמנו כי מהחרי האף הגדול להאריך הגלות הזה לזה אמ' אסמעה מה ירבר הא ה' מהי הטעם לגלו' האריך הזה וזה דבר ה' כי ירבר שלו א עמו וא חסיריו סהס גלו על סכאת חסס והפירוד ובהיות שלום אל עמו וא חסיריו שהא להיות בו אחד ולא יסובו לסכלה ליחכות עור לעשות אגודות אגודות אז יהיה קרוב ליריאו יסעו לסכון כבוד ה' בארצנו סיבכה בית המקדש ונכלה עליו כבוד ה' כי חסר ואמת נפגשו בהיו' בארץ דרך ושלום נסקו כי הכל תלוי בשל' וה' יברך את עמו בשל' .

אשרי נסוי פשע מהכף כי הפשע נסתלק והעון יורר מרריגה לכלל חטאת והוא כסוי חטאה ולמרחק החטא כריך ייסורין ועל מהחמסתי מלהורות בחטאי עד סבא כתן הנכחיה כלו עכמי בסאנה וראנה גדולה ובחתי לירי ייסורין קסין וזהו כי יומס וליה תכבר עלי יריך וכו' ורמז סהיו ייסורין קסין יחד מייסורי רבי אלעזר בר רבי שבי סהיה קוראס בליה בואו אחי בואו ייעי ובבקר היה אומר לכו אחי וכו' וייסורין אלו יומס וליה סס בכבדות ובאותס וייסורין סל רבי אלעזר היה מכי דיקול תרבה בחמה בימית קופת תמוז ולא היה מסריח כי היו ייסורין סל אהבה ואמר רור לירי כהפך לשרי שהא החלב כמו לסר השמן אלו היו מניחם בחמה היה כהפך ומסריח ולא מיעיח בתקופת תמוז אלא סלה אפילו בתקופת טבת סאין השמש חס היה כהפך ומסריח עוד רמז כי פירות הקיץ סמייבסס בחמה מתייבס המותר ונשאר העיקר אבל כאן כהפך לשרי בחרבוס קיץ סכתייבס הלחלוות העיקרי ונשאר המותר סאין בו ממש ולכך התורה ואמר חטאתי אוריעך לנוכח סכן אחר חטאתי לה' ואף על פי סלא אחר עויתי לה' הן אמת סלא גליתיו כמו החטאת אבל מכל מקום לא סכיתי לפני הקדוש ברוך הוא רחביץ עלי מאן רמפרס עומתיו סהעוה בזרון אבל החטאת סהיה בסונב אוריעך לעין כל ועל הפשעים לא מלאכי לבי לפרסס אלא אחרתי אורה עלי פשעי לה' ביני ובין קוני ואחר ברחמיך נסאת עון חטאתי שהא העון הכעסה מהחטאת סהיה סלה סכיון שהא תמיד סלה אפילו החטאת נחשב כעון ססנגת תלמוד עולה זרון וכל סכן סנגה סעוסה אותה פעמי רבות ונסאת אותו העון מתוך הייסורין סכהפך לשרי בחרבוני קיץ על זאת יתפלל כל חסיר סיבואו אלו ייסורין אליך לעת מכוז זו תורה סלא יתבטל תמנה ס בעת מכוז התורה יהיה פנוי ללמוד תורה רק לסטף מים רבים סהס הייסורין הקסס סתבטלים איתו מתלמוד תורה אליו לא יגיעו סאסס וייסוריה אלה אבל הייסורין סאין בהס ביטול תורה אף על פי סכראה שהקדוש ברוך הוא יוסב סתר לו שהא במסמך פנים ממנו על האמת הס מועילים לסתכרני מיד בר זה יצרה וכיון סכן רני פלט תפובכני אני בריך לרכן על הייסורין אמ' רוד אסכילך ואורך מתוך התורה בדרך זו תלך ותנצל מלכרה שלם פגע כך מכוול זה מסכחו לבית המדרס והכני איעכך עכה ההוגנת סתמיר תחשוב בלכך כי עליך הוא עיני והסמחתי ובה לא תחטא והוא אל תהיו כסוס כפרר סמיתים עליו הרסן והוא חוסב שהא עריו רק אתה תחשוב כי הייסורין הס לטובתך ובה לא ימסכו הייסורין כי לרפס יס רבים מכאובים כיון סאיו חזר בו כי הייסורין חוזרין תמיד עליו בריבוי פעמים אחס הבוטח בה' מהייסורין הראסונים חסר יסובכנו כי נהפסס הייסורין לחסר ולרחמים סמחו בה' וגילו כריקים סלא חטאו והרכינו כל יסרי לב אותס סחזרני מיד בתשובה * ועוד יס לומר כי עיקר התשובה הוא מתוך רברי תורה כי התורה נמשלה לאס סכאמר הלל כה רברי כאס ואחזל אס פגע כך מכוול זה מסכחו לבית המדרס :

ובזה מתבאר מה שאמר הכתוב כי המכוה הזאת אשר אנכי מבין היום לא נפלאות היא מתך ולא רחוקה היא לא בשמים היא וכו' כי קרוב אליך הרבר מאר וכו' ויס לרקק כפי דרסתם זל סמרבר בתשובה כי מהו זה ספתח בלסון נקבה באו' כי המכוה הזאת וכו' ויבא מרבר בלסון זכר באו' כי קרוב אליך הדבר מאר בפך ובלכבך לעשותו ולא אחר כי קרובה אליך וכו' לעשותה * וכראה פבא לרבר על ענין התשובה שהיא המכוה הכתובה וסבת עד ה' אלהיך סלא נפלאות היא אף על

דרוש ב לפרשת נצבים

מאמר גדול עוני מכסוף נכתב לו ונתבטלה חצי הגזירה הא
אין לך לומר עצמרה לו התשובה כי אם התפל' וכו' מרוקרק
מאמר מיד עשה עמו חסד הקדוש ברוך הוא ונתבטלה ממנו
חצי הגזירה ואמר עמד והתורה וכו' הכונה שרקקו בפסוק
רשית ויאמר קין אל ה' גדול עוני מכסוף שאם הוא יירוי
ותשובה כך היה לו לומר ויאמר קין גדול עוני מאי אל ה' ומאי
מכסוף וכי העונות הגדולות אין להם כפרה מאמר עשה גדול
מכסוף והלא גם לעונות הגדולים יש כפרה לזה דרשו מהתפלל
א' ה' ואמר בירוי גדול עוני אבל מכל מקום סלח לעוני מכיון
שאתה נוסא העליונים והתחתונים גם סלח לעוני ממה שכתבת
נוסא עון ואם מכסוף כלומר ממה שאתה נוסא עון וכל זה הוא
לשון תפלה וכמא שהתורה בתשובה וגם התפלל ועדין קשה
מ' קין גדול עוני כי הרי מצינו שאם עבר אדם עבירה אחר
וב' מוחלין לו שנאמר הן כל אלה יפלו א פעמים שלש ע' גבר
ואיך התורה קין על עון אחר שהעני ואמר גדול עוני *

והתירץ לזה שבפי האמת זה היה עון ג' של קין שהרי כתיב
וישע ה' אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא עשה ויחד
לקין מאד ויפלו עניו וכתיב בתרומם וינתן בן עמיא ותרומם
ירושלמי שכתב קין בעיקר ואמר לית דין ולית דין ולית עלם
אחר זה חטא ראשון ואחר כך אל הקדוש ברוך הוא אי הבל
אחר וכו' וכפר בהטבתו ויתברך ואמר לא ירעתי הסומד אחי
אכזי ואחר כך חטא פעם ג' בהריגת אחיו ואם גדול עוני
שכעסה גדול מאד כיון שהוא עון ג' ומ' אם איכה עושה
כולה וכו' פירוש בזה מורי שלהיות עון שפיכות דמים הוא
נופל עשר תפלה כמ' גם כי תרבו תפלה איני עומע יד'י
דמים מלא והכונה כי ההורג נפס קול דמו ודס זרעיותו
צועקים וכו' שאותם קולות צועקים הם מונעים קול תפלתו
ואם אם איכה עושה כולה מפני שקול זרעיותו צועקי ומעכבי
בשמיעת קול צעקתו עס כל זה עושה מקצתה אלו הם דבריו
ז' ונעזר סוכות רבי אלעזר לומר על האמת אם נדקדק
כתבא שהתפלה עשתה כולה לפי שהגזיר היתה נע וכו' דהיינו
שתורעזע הארץ בכל מקום אשר הוא חוכה עס וזהו נע וגם
שהיה גולה ממקום אל מקום וזהו נע והנה הסכים כתבטלו כי
נע לא נאמר עוד וגם נר גם כן לא הזכיר אלא כן כתיב וישב
בארץ נור דהיינו ישיבה קבועה במקום אחר והפרס גדול יש
בין נור לנר ומה גם שכן כתיב וישב בארץ נור הרי שהיתה לו
ישיבה קבועה בארץ נור והוא הפך מגזירת נר ואם כן הרי
התפלה עשתה כולה אבל אם ירצה המתעקם להתעקם ולומר
שנור נר הכל הוא דבר אחר ולא עשתה כולה מ' הוא מורה
שעושה מקצתה שהיא גזרת נע וזהו אם איכה עושה כולה
לרמוז שגם כולה עשתה אבל אם תמנע לומר שאיכה עושה
כולה מוכך להורות ולומר שעשתה מקצתה הרי שגדול תפלה
לפני הקדוש ברוך הוא ונל' סלך הפסק בין הב' ראיות
לפי שכונת ב' לומר שהתפלה עושה כולה מחזקיה ומקין יש
מקום לרחות ולומר שהיא עושה מקצתה לבר אבל מ' מאן
אתה לית כח התפלה וכן מצינו מפורס בחזקיהו שעשת' כולה
ז'ל כיון במא' וכו' מבואר מ' שכן כתיב רבון יריאיו יעשה
לומר שאמר שעשה רבון יריאיו מ' עוד יסוב וישמע בקול
תפלתם להושיעם הרי שהתפלה היא עושה גם את הכל ואם
באנו לפרש שהכונה שגם בחזקיהו מפורס שעשתה מקצתה *
אפשר לו דרשים הכי שהגזירה היתה מת בעה' ולא תמיה
לע'ב והתפלה הועילה לתוספת ימים בעה' אמנם חיי העולם
הבא לא הועילה התפלה עד לאחר שעשה מעשה ונשא אשה
הרי שעשתה מקצת והראשון כראה בעיני :

ועכשו כבוא לביאור המא' שהעניו ראשונה ויס לרקדק בו
אח' מה שאמר גדולה תפלה לפני הקדוש ברוך הוא
מאי לפני הקדוש ברוך הוא רקאמר דפשיטא שאם הוא
גדולה היא לפניו יתברך * ועוד קשה שאמר גדולה תפלה ולא
פירש באי זה ענין היא גדולה ואחר כך הביא מאמר רבי אע"ז
וכך היה ראוי לומר אמר רבי אלעזר גדולה תפלה לפני הקדוש
ברוך הוא שאם איכה עושה כולה כו' ועוד קשה מה שאמר שאם
איכה עושה כולה דאדרבה היתה גדולה אם היא עושה כולה
ולמה לו להזכיר אם איכה עושה כולה כך היה לו לומר גדולה
תפלה שעושה מקצתה * ועוד קשה דרבי אלעזר משמע דרבים
עושה קין תשובה כמא' דאמר דפירוש גדול עוני מכסוף הוא
וירוי ותשובה ואחר כך הוא דרשו שהוא תפלה לעליונים אתה
סובל וכו' כתבת נוסא עון סלח לעוני וכו' והיאך הוא דרש
עניו וירוי ותפלה * ועוד קשה כיון שרבי אלעזר סובר
שהתורה קין ועשה תשובה אם כן מנין לו שגדולה תפלה
סביטלה חצי הגזירה ודלמא שהתשובה היא היא עצמרה לו
ולא התפלה * ועוד צריך לרקדק מה שאמר מיד עשה חסד
וכ' מאי מיד רנא * ועוד קשה למה הפסק בין הפני ראיות
סל קין וחזקיהו ואמר מכאן שגדולה תפלה ויותר היה צורך
לומר זה אחר כל הראיות שביא ועוד קשה שמכיון שבחזקיהו
לא ביטלה התפלה רק חצי הגזיר והלא עס נאמר הכני מוסף
על יומך רמסע סכתבטלה כל הגזירה וכן דרשו חז' פרשת
כו מדרש רבה התפלה עושה כולה מחזקיהו וכן צריך לרקדק
מ' שכן כתיב רבון יריאיו וכו' *

ונל' שאמר גדול תפלה לפי שמצינו בתשוב' שאמר גדולה
תשוב' שמנע' ער כסא הכבוד והענין הוא שהחוט הוא
פוגם גם בגמלתו שחזכה מתחת כסא הכבוד וכע' עושה
תשובה הוא מטיב הנשמה בתיקון א' מקום מחבבה תחת כסא
הכבוד ותפלה גדולה מהתשובה לפי שהתפלל עומד לפניו
יתברך מול יושב על הכסא והתשובה תחת הכסא שכן כתיב
שומע תפלה עריך כל בשר וביא פירוש אכלך כל בשר וביא
בתפלה וזהו שאמר גדולה תפלה שהארס עומד לפניו יתברך
בכח התפלה * עוד ירמוז עיקר התפלה היא כמו שלמדו
חז' סלא ושמע הארס קולו בתפלתו כדכתי' ונחמה היא מרבר'
על לבה רק שפתייה נעות וקולה לא ישמע ולא תהיה תפלת
סוס ארס נשמעת אלא לפניו יתברך וזהו שאמר כאן גדולה
התפלה שהיא לפניו של הקדוש ברוך הוא סלא השמיע קולו
ל' בני ארס * אמר רבי אלעזר רבוןך לידע סוזה של תפלה
סמועילה יותר מהתשובה הרי קין שהרג אחיו והתורה ועשה
תשובה וגם התפלל ומכל מקום לא הגיב לא התפלה והענין
הוא כי ידוע שהתשובה היא מכולה כיון שאמר במדרש היכי
דמי בעל תשובה כגון שבאה עבירה לידו פעם ראשונה ושיייה
ולא עשה מחו רב באותו פרק באותו מקום באותו זמן
באותה אשה ואם כן קין שהתורה לא היה כח בתשובתו כרי
לכפר לו עד שיבוא לידו ענין שפיכות דמים פעם ראשונה
ושנייה ולא יחטא ומצינו שמיר מצא חסד לפני הקדוש ברוך
הוא וביטל חצי הגזירה הא פשיטא לך שהתפלה היא שעשתה
ולא התשובה * עוד מצינו שהתשובה איכה מכפרת היא לברה
לא על מי שעבר על מצות עשה כמו שהיה דורש רבי ישמעאל
בארבעה חלוקי כפרה עבר על מצות עשה ועשה תשובה אינו
זו משם עד שמוחלין לו על כל עונותיו שנאמר ארפא משוכותם
וכ' עבר על מצות לא תעשה תשובה תולה ויום הכיפורים
מכפר עבר על כדיתו ומיתות בית דין תשובה ויום הכיפורים
תולין וימורין ממקדס וכו' ואם כן עון שפיכות דמים שהוא
ממיתות בית דין אין כח בתשובה לברה לכפר ומצינו שמיר

דרוש נ לסדר נצבים

ידוע

הוא שמהרברים שנבראו קודם בריאת העולם
הוא התשובה כמחלל שהתורה והתשובה נבראו
קודם העולם והטעם להיות קיום העולם תלוי במקום התורה
וכפי הקדוש ברוך הוא והביט שעתידיו להיות בריק' ורשעים
בעולם ומה גם כי אין אדם ברוך בארץ אשר יעשה טוב ולא
יחטא וכיון שאין התורה מתקיימת בכללות מנותיה הוא גורם
אברך עולם לכך חשב הקדוש ברוך הוא מחשבות לבלתי ירח
ממנו נדח וגם כי יחטא האדם ואשם ים ארוכה למחלתו בענין
התשובה ולכך נבראו השם דברי תורה ותשובה קודם בריאת
העולם להיות שניהם מקיימים העולם כל אחד בבחינתו וזהו
טעם שאחלל כשברא הקדוש ברוך הוא העולם הביט בריקים
ורשעים ויבאיש ממנו מה עשה הפליג רכב של רשעים מכנגד
פניו פס להבין כיצד איברה מנגד פניו וכיון שהרשעים צומדי'
מה תיקון ים בהאבירים מנגד פניו כי יותר טוב היה לאברהם
שלא יעמדו כלל אמנם לפי דעתי הכונה היא שראה הקדוש
ברוך הוא שיש תיקון לרשעים בתשובה וזהו הפליג הדרך של
רשעים מנגד פניו כלומר אותו דרך הרע הפליגו בתיקון
התשובה ועל יכול העולם להתקיים אפילו כשהיו רשעים
בעולם כיון שיש להם תיקון בתשובה ואם ייזכר ה' אלהים
את האדם עפר מן האדמה ויפת באפיו נשמת חיים ויהי האדם
לנפש חיה הזכיר פס אלהים בבריאת האדם לפי שמדת הדין
היתה מעכבת בריאתו לסבת הרשעים העומדי' ממנו שנוטים
אחר החומר ויזכר הרע וזהו עפר מן האדמה שהוא החומר
ומדת ה' הוא רחמים נותנת סיבה מפני הנשמה שבריקים
נוטים אחרי הנשמה ויזכר וזהו ויזכר ב' וזכר ויזכר ויזכר
ואף על פי שמדת הדין נותנת שלא יברא מפני הרשעים הנוטים
אחר החומר עכ"ל ויהי האדם נהנה האדם שהוא עפר מן
האדמה שנטה אחר החומר בהיותו שבידו תיקון הנשמה לעשות
לנפש שהוא מדרגה שפלה להשיגה לגדר חיה שחמשה שמות
נקראו לה נפש רוח נשמה חיה יחידה ובכח התשובה יעשה
האדם לנפש שתעלה לגדר חיה וזהו ויהי האדם לנפש חיה
וזהו פית' תשובה שישב האדם להשלים עצמו ולהיות גדר נשמתו
גדולה כמו שהיתה תחלה קודם שבה לעה' ולא תרד במעלות
מגדר נשמה לגדר נפש שהוא דבר מפותק לכל הבח נפש כל
חי נפש הבהמית עור ירמז תשובה כי קיום התורה והמצוות
נקראת דרך הכרחית ושמו דרך ה' וכך בכל התורה והלכות
בדרכיו ללכת בדרכיו וכו' והענין כי ה' הוא דרך לעהב כי
הולך האדם אל בית עולמו ובהיו' האדם הולך דרך ישרה הולך
בדרך תמים הוא הולך נוכח פני ה' אמנם אש חט אשורו מיני
הדרך הישרה בעשותו עבירה אחר לא רי' לו שמתעכב מללכת
בדרכו הישרה אלא שהפך עורף וילך אחור וכשחזר בתשובה
הוא שב לדרכו אשר היה הולך עליה ללכת בה זהו תשוב' פסב
לדרך הישרה להתהלך בה עור כתבנו למעלה טעמי' אחרים
במלת תשובה :

ובזה נבא לביאור מחלל שמוריעים מעלת התשובה חלל במ'
זו מדרש רבה רבי יהושע בן לוי אמר תשובה עושה
מלה ממי אותה למד מאנשי ענתות שכל' כה אמר ה' בחוריהם
מוותו בחרב וכיון שעשו תשובה זכה להתיחס אנשי ענתות
קצח ואם אין לך ללמוד מאנשי ענתות למד מיכניהו העבד
עבד נפשו בן אף זירא מלתא שמעית הכא כן אף אחא רילמא
וא הוא כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יכלח בימיו אל
הין בימיו אינו מצליח בימיו בגו מצליח רבי אחא ורבי אבהו

גדולה תשובה שמבטלת גזרה ומבטלת סבועה שנאמר חי
אני נאום ה' אם יהיה כנייה בן יהויקים וכו' ומבטלת גזרה כה
אמר ה' כתבו את האש הזה ערירי וכתוב בני יכניה אסיר בנו
שאלתיאל בנו שהוטלה ממנו מלכות בית דוד וכו' עכ"ל
ויש לדרק' במאמר מאי תשובה עושה כולה ולמה ליה
למילף מאנשי ענתות ויכני דהרי למדנו מעלת התשוב'
מישראל שעשו העבד ומרוד מלך ישראל שלא עשו אותו מעשה
אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שילמדו מהם וע"ך מ"אם
אין לך ללמוד מאנשי ענתות למד מיכני דמאי אולמיה ריכניה
יתיר מאנשי ענתות ולמה אין לך ללמוד מענתות ועור נדרק' דק
מש בין הרבקים מלתא שמעית הכא רילמא רח' היא בימיו
אינו מצליח בימיו בגו מצליח אין נקשרת ררסה זו עס מה
שלמעלה או למטה ע"ך מש גדולה תשובה שמבטלת גזרה
ושבועה ואכן אמרינן בגמרא דגזר רי' פס עמו שבועה אינו
נקרע כדכתיב לכן נשבעתי לבית עלי עור נדרק' דק
מבטלת גזרה ומבטלת שבועה שהוא שפת יתר ומספיק לומר
מבטלת גזר רי' פס עמו שבועה עור ים לדרק' בכונת
המאמר שמתחילה בא להוכיח מעלת התשוב' מיכני שהתבא
עליו הכביא העבד נבזה כעס הזה שמשאתה מעשו אין בו
מאומה ואח"כ בכח התשובה נותרה לו טארית בבנו ורובב
ואחר כך הביא אף זירא מלתא שמעית הכא דמסמע שהוא
מנגד לדרסה זאת אף אחא רילמ' רח' היא כתבו את האיש הזה
ערירי גבר לא יכלח בימיו משמע רמקא' הוכיחו שלא בגזרה
הגזרה כי אם עליו ואינו יורע הייך היא הדרסה אמר ליה הין
בימיו אינו מצליח ובימיו בגו מצליח והנה דברים אלו בריכים
ביאור שהיכן מצינו שהצליח בימיו בגו :

וגע"ד נבא ללמוד מהתשובה עושה כולה גם לאחר גזר
דין וילף מאנשי ענתות שאחר שנבזרה עליה גזרה
של בחוריהם ימותו בחרב זהו להתיחס אנשי ענתות מאה
ועשרים ואחר אש אין לך ללמוד מאנשי ענתות כלומר דשאני
התם שהיה גזר דין של כבוד ולכך נקרע בתשובה ואין לך
ללמוד מכאן לגזר דין של יחיד שהוא נקרע בתשובה לזה בא
ללמוד מיכניה שהיה גזר דין של יחיד ונקרע גזר דינו בתשוב'
ומה שאמר סקרה הגזרה והשבועה כל כיון שהשבועה היתה
בלשון הזה חי אני נאום ה' אם יהיה כנייה חותם על יד ימיני
כי משם אתקנך אם כן בכלל השבועה היתה פאם יחזור
בתשובה שהוא מקבלו וביאור הענין הוא עם מחלל בליקוט
אתקנך אין כתיב כאן אלא אתקנך בתשובה מתקום נתינתו
תהא תקנתו וכוונתם ל' לעד הוא שאלו היתה כונתו יתברך
בשבועתו להכריחו ולנתקו מעל פניו הילל אש ויהיה כנייה
חית' משם אתקנך שהוא ענין נתי' וכריחה ומרנקיט בהאי
לישנא משם אתקנך הכו' לרמוז על לשון תקנה שמעם בעורו
בבית האסורין תהיה תקנתו כי אסיר בגו שאלתיאל בגו על
שנתעברה אשתו בבית האסורין : ואפשר שגדולה התשובה
במש משם אתקנך דכתיב ובקשת משם את ה' אלהיך שהוא
ענין התשובה וכאן כתיב משם אתקנך כלומר מתוך התשובה
אעשה לך תיקון הרי שכלשון השבועה נרמז התיקון ונקרע
גזר הדין ע' תשובה אף על פי שפ' המובן בפסח הכתוב
הוא לשון נתיקה וכריחה לו ולזרעו ואם גרול כח התשובה
שבטלה הגזר' של כתבו את האיש הזה ערירי והעיל' התשובה
לדרום פירוש השבועה של חי אני נאום ה' אם יהיה כנייה משם
אתקנך שיהיה משמעו מלשון תיקון ואילו התשובה היתה נדרס
מלשון נתיקה והכרתה וכמ"ל שהתשובה בטלה השבועה
משמעה ונדרסת בפנים אחרות אבל לעולם שגזר דין
שאלו בגו משמעות אחר ויש בו שבועה שאינו נקרע וכו'
ל' ב' 36 2 תימא

דרוש נ לפרשת נצבים

טלא יהיה בירוכחותם על חטאתו אשר חטא כתבטלה ואמר כחקך ושמתיך כחותם ומטה כי משם אתה קרן אינו גזר רין כי ארבעה כרמיו שם לפי תקנה כחזול אתה קרן אינו כתיב כאן אלא אתה קרן לשון תקנה במקום נתיקה ובהם קיחא רלא יליף גזירה כמי תהא קרא לא מכתבו האים הזה ערירי לפי שבפסוק משם אתה קרן אינו שם גזירה של עונם כי אם רמזו לתקנה זו במקום נתיקה והטובעה פלא יהיה חותם עור ברבר החביב בטלה התשובה ושמתיך כחותם וכבר כתבתי למעלה שגרמזה כאן התשובה משם דכתיב ובקשתם מעם טהא התשובה ועי' התשובה אתה קרן תקנה גמורה ואילו לא דרשנו דרשת לא יכלה בימיו אבל בימי בנו מזלח היונו באים ללמוד שבטלה התשובה גזר רין דכתבו ערירי בשבוע' והא ליחא אבל עכשיו אנו דורשים בטלה הגזר' דכתבו האים הזה ערירי כלומר בלי שבועה ובטלה שבועה טלא במקום גזירת עונם כי לא גזר עליו אבל אמר בשבועה טלא יהיה חותם על ידו והתשובה בטלה הטובעה והכין * עוד יראה באומרו מבטלת הטובעה ולא אמר מקרעת הטובעה לפי שהטובעה אינו לקרוע אותה אפילו בתשובה אמנם כאן עשה הקדוש ברוך הוא וביטל הטובעה מעיקרא באופן טלא תהיה שבועה כלל כיצד שהקדוש ברוך הוא נסבב משם אתה קרן דמשמע נתן קה ובכח התשובה קיים הקדוש ברוך הוא לשון הטובעה באופן טהיה אתה קרן מלשון תיקון הרי שביטל הטובעה טהיה מורה ענין רב ועשאה ענין טוב וכן מצינו באבותיו רכולהו טהיה שבועת עלי לכן נסבבתי * אם יתקשר וכו' ואפ"ר דרשו חז"ל אבל מתקשר ברכי תורה * ובה אבא לביאור מנמור לרור שפטי ה' כי אני בתומי הלכתי כו' שמתק' הפסוקים מרברים לשעבר ומקצתם לפתור לא אמר וכו' * ונלעז' עם מ' חז"ל שרור טאל מהקדוש ברוך הוא ואמר מפני מה אלהי אברהם ולא אלהי רור ומשם כתבגלגל לומר בחכמי ה' נכסני ולא עמר בנסיון וחטא בא עכשיו להתנצל על חטאתו ואמר לרור על מה שפאלתי לרור להזכיר עליו * שם ה' לא אלהי רור שפטי ה' במדת הרחמים על שאלתי זאת לפי שאני מעורי בתומי הלכתי עד אותו זמן וק"ל כיון שפברו רוב פנותיו של ארם בטהר טוב אינו נכסל בחטא כי הקדוש ברוך הוא רגלי חסידיו ושמור ובאותו פרוק היה רור קרוב לשפטי שנה ולכך אמר כיון שבתומי הלכתי עד עכשיו בה' בטחתי כי הוא יסמור אורחותי ולא אמר לעתיד ובכח זה שאלתי מאת ה' בחכמי נכסני כי חסדך שאתה עושה עם בני ארם לשמו' רגלי חסידיו זה החסד שמתן לגבר עיני והתהלכתי על משענת זו כי ה' אלהים אמת ובחזקתו יחזיק לי ולא ירפני * עוד יראה כי אמר רור מאת ה' היתה זאת להמלא לבי לשאול שיאמר אלהי רור כי הקדוש ברוך הוא אמר לרור ועשיתי לך שם כשם הגדולים אשר בארץ ודרשו חז"ל שאומרים מן רור ולכך מלאו לבו של רור לומר כיון שהטוה אותי לאברהם לומר מן אברהם מה שאין אומרים מן יצחק ולא מן יעקב כשם שבפנין שאומרים אלהי אברהם יצחק ואלהי יעקב כשיאמרו גם כן אלהי רור וז"ל רור ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני כלום שאם ראית שאלתי בגדולות ונפלאות שיאמרו אלהי רור זה לא היה ממני כי לא מלאני לבי לרבר זה רק מבר מה שאמר לי הקדוש ברוך הוא ועשיתי לך שם כשם הגדולים וכיון שהטוה להם שאלתי גם כן שיאמרו אלהי רור כמותם וז"ל שפטי ה' במדת הרחמים כי אני בתומי הלכתי ולא בקשתי בגדולות ממני ובה' בטחתי שאמר לי ועשיתי לך שם כשם הגדולים ולכך שאלתי בחכמי ה' נכסני ובטחתי כי לא אמרתי אפי' הראור רע לא הראדתי כי ברפה כליותי ולבי שאין בהם טום עקתיות

קיומא הרי מצינו בגזר רין טל בני עלי פאלחזל אבל מתקשר הוא בתורה גח או חפלה שאני התם טכך היתה הטובעה אם יתקשר בזבח ומנחה דמשמע הא בעניכים אחרים הוא מתקשר ואילו נסבבאם מתקשר סתם ולא פירש בזבח ומנחה פשיטא דאינו נקדש וביאור רברי רבי אחא ורבי זירא הכוונה כדאלי טדרשו בפעמים האמורים שם גבר לא יכלה בימיו כי לא יכלה מזרעו ולא לאו הוא טבועה הרי כאן טבועה ודרשו בימי בנו מזלח והוא כיהו פירוש הכתוב גבר לא יכלה בימיו כלומר שום גבר מחלכיו לא יכלה וזהו רוקא בימיו כי בימי בנו דהיינו אחר מיתתו מזלח והוא זרובבל והכתוב מבארו לא יכלה בימיו כי לא יכלה מזרעו כלומר זה שאני אומר לא יכלה בימיו רוקא הוא לענין זרעו כי לא יכלה זרעו בימיו אבל בימי בנו מזלח זרעו ואם כן כיון שעל תנאי היתה הגזר' שבימיו לבד לא יכלה זרעו אבל בימי בנו יכלה איך מכאן ראיה לכח התשובה לך. בא רבי אחא ואמר עצמו והוכיח שגדול כח התשובה שמתבטלת טבועה ממקום אחר חי אני כאדם הא' יהיה בניהו וכו' ומבטלת גזירה מכה אמר ה' כתבו את האים הזה ערירי טלא יהיו לו בנים וכת' וכני וכניה וכו' ואין אנו מביאין ראיה מלא יכלה רק מכתבו האים ערירי והיו לו בנים ורוק והבן *

עוד כלעז' בפי' המאמר טלפי שמצינו בענין ישראל ורור שהתשובה הועילה למחילת עונם ולא יהיה להם לפוקה ולמכסול בעהב אבל מ' מה שנגזר עליהם בעונם בעונם הענין נתיקיים ויגוף ה' את העם וכו' וכתוב ביום פקדי ופקדתי ואין לך כל רור שאינו פורע מפקירת העגל וכן בגזר נגזר עליו רעה הנני מקים עליך רעה וכו' ושכב את נטיך וכן היה ויבא אבשלום אל עשר פלגמי אביו לך בא ללמוד שהתשובה עושה כולה מחילת עון וביטול הגזירה מאנשי ענתות שנגזר עליהם חרב וניכולו ונמחל עונם שזכו להתייחס ואם אין לך ללמוד מאנשי ענתות לפי שהיו רבים ואין הקדוש ברוך הוא מואם בתפלתם של רבים הן אל כביר לא ימאם בא ולת' מיכני' טהיה יחיד ונמחל עונו וכתבטלה גזרתו והוקשה לו שפני זה מצינו גזר רין שיש עמו טבועה טכדע דכתיב כתבו האים הזה ערירי גבר לא יכלה בימיו כי לא יכלה מזרעו וק"ל לאו הוא טבועה כדכתיב כי מי נח זאת לי אשר נסבבתי והוכן כשבע הקדוש ברוך הוא לא שאמר ולא יהיה עוד המים למבול ולא יהיה המבול עוד עור תרי לאו הוא טבועה וא"כ יש כאן טבועה שימות ערירי והיאך כתבטל ונקדש בתשובה כיון דק"ל גזר רין שיש עמו טבועה אינו נקדש לזה אמר מלתא שמעית הכא בחירון ענין זה ופירשו לא יכלה בימיו אינו מזלח בימי בנו מזלח ואם ממקום שאלת ללמוד הגזר רין טל' הקדוש ברוך הוא לא יכלה שם תקנתו בדרו וביטול שבימי בנו מזלח ורל מהכא לאו רלא יכלה דלטובה הוא בימי בנו וכיון שתרצנו מקרא זה שאין בו טבועה רק גזיר' דכתבו האים הזה ערירי בלא טבועה סתם לזה ואמר גדולה תשובה שמתבטלת גזירה ומבטלת טבועה ולא אמר גזר רין שיש בו טבועה ככוונה מרוקרת שגזר רין שיש בו טבועה אינו נקדש אבל גזירה בלבד וטבועה בלבד נקדשת בכח התשובה וזהו מכה מה שפירש למעלה לא יכלה בימיו כי מי בנו מזלח טבילה לו שאין באותו פסוק טבועה זולת גזירה בלבד ומה שאמר מתבטלת טבועה הוא הענין כי שם לא נגזרה גזירה רק אמר חי אני כאדם ה' אם יהיה בניהו חותם על יד ימינו דהיינו טבועה טלא יהיה חותם עור ומצינו שהתשובה בטלה הטובעה ולבסוף כתיב אתה קרן זרובבל בן שאלתיאל ושמתיך כחותם כמא' שאין כאן גזר רין בטבועה כי אם הטובעה שנסבב

דרוש נ לפרשת נצבים

ר"נ

למה שאם לא תקובל תשובתי והיו צדיהם של החטאים תמיד זמה מלא ישובו מדרבם הרעיה ויסיפו לחטוא גם צדיהם של אנשי דמים יהיה תמיד וימנע מלאה פחד כיון שאינם רואים כחה של תשובה משאכ' אם תקבלו בתשובה ישובו המה מהזמה שבידם ואני בתומי אך מכאן ולהבא מלא לבקש עוד גדולות ונפלאות לומר בחנני כו' ורגלי עמר' במימנו' שומר הוא רגל אחר מהמרכבה לא רגלי עמדה בזכו המיסור שבידי או עמדה במיסור עם שאר רגלי המרכבה ועל זה במקלהים אברך ה' וכו' ויש מי שפירש במקלהים אברך ה' כום של ברכה כמו שאלח' לעתיד לבא הקבה עושה סעוד ללכריק' ומביאים כום של ברכה וכותנים לאברה' וכו' וכוטלו דור ואומר כום ישועות אשא ובסם האקרא ועכסין נבא לביאר הפסוקי' בפרשה * אתם נצבים ירצה שידוע סכסנתן הקבה תורה לישראל מאל מהם ערבים הה' מפי עוללים ויוקיים וכו' ועתה בערבות מואב הכניסם משה בערבות זה על זה וענשם על הנסתרות מכל ישראל ערבים זה לזה לא אתם נצבים היום כולכם כונת המעמד הזה הוא שתהיו כולכם כאחד מלימים לפני ה' אלהיכם שהערבות הראשון היה כל אחד ואחד כותף ערבות בניו על עצמו ובהיותו עושה רצונו של מקום כיכולו בניו מערבנותו ולא אכפת ליה בחטאת בני האדם האחרים ועכסין אתם נצבים כולכם ררך כלל כאילו אתם איש אחד וזש כל איש ישראל כלומר כללות כולם נחשבים לאיש אחד ובסם שאם לקה אבר אח' מהבגד חוטם הכאב כל הבגד כך אם חטא אחד מישראל לוקים הכללות כי אעפ' שיש בכם ראשים וזקני' וסופטים עכ' לאיש אחד אתם נחשבים וזהו מידעו של היום הזה שתהיו כולכם נצבים לפני ה' אלהיכם במצב איש א' ואשר על חטאת טפסם כפיכם אתם נענשים עליהם וכן גרך אשר הוא יומב בקרב מחניך קשים גרים לישראל כספחת. מאיבם בקיאים בהקדוקי המצות וענשים ישראל על ידיהם ודמו גרך אשר בקרב מחניך לשי מהי גירי גרך יומבים בתוך הענן ויש ערב רב מהענן פולטן לחוץ ולא עמאם ערבים אלא על גרי הכרך מהם בקרב מחניך לעברך בברית הממקודם הכריח לא היה כספה בעון הרמפועתה אם אחת עובר כבד' האלה יהיה הכריח כתפס על שאר בני הדור מהו המידעו אשר הכורת עמך היום וכי תימא הנה יש תולעת כבד' הזה מכר הערבות הזה אבל יש בחייה מכרעת מכר אחד מאיבם נכנסים בערבות זה רק ההודיה העומרים בגוף ונפם מה סכסכית הראשון בהר' מים ונכנסם בערבות כל הנסמיות סמכראשית ערומי התחיה ללא אל תגרע את הברית הזה מכר זה כי לא אתכם לבדכם אלא כורת את הברית הזאת כי אם את אשר יענו פה ואשר אינכם סכל הנסמיות העתירות להבראות נכנסות בברית זה וכו' תאמרו מה כתחם היום הזה שאתה מעניש את הכלל על הפרט לא לפי שאתם ידעתם את אשר יסבנו בארץ מדרים בגלות היה להיותם ישראל גוי מקרב גוי מה אלו עפ' וכו' וסבנו בתוכם כאילו היו עם אחד ואת אשר עכסין בקרב הגוים ולא הזיקו לכם זה חיה במכיל מעברתם דרך העברה בגוים ולא קבעתם להיות כמוהם ותרואו מרחוק את סקנניהם כמף וזהב אשר עמיהם ולא עמכם כי לא נרביקתם בדרכיה ועל לא סלסו בבם ועברתם מנבול' בשלום ומיסור והנה דאיתם דבר והפכו וחוססנו פן יש בכם איש או אשה אשר לבבו פונה היום מאחרי ה' ללכת לעבוד אלהים אחרים ממחשבת ע' הקדום בדרך הוא מזרפה למעשה וזה ימשך שורם פורה לשאר בני אדם הכדיקים כמה רעות וחטאות ואילו לא תהיו נכונים לא תחמו על רשעו ויגרום לכם תקלה יסיבתכם עמו כמו פגםם לכם יסיבת מדרים

עקומיות ולכך נכנסתי במאלה זו כי חסרך זה סגמלת עמי לעמות לי עם כעם הגדולים היה לגבר עיני כסאמחתי בחנני ה' והתהלכתי באמתך אחרתי כל רבדו סיכא מפי הבה לעוב' לא חזר ממנה כי האלהים אמת ודברו אחור לא ישוב ממנה ובהקדמה זאת של אמתך התהלכתי וסאלתי מאת ה' בחנני ה' ונכסני עוד ירצה שאלח' לא היה דוד ראוי לאותו מעשה אלא שאם חטא יחיד אומרים לו הלך אכל יחיד וכו' ואם כן חסרך סרביית להטות חסר עם בני אדם לקבלם בתשובה ורצית להודיע כחך וחסרך הגדול על ידי זה גרם לגבר עיני סעיני לא סמרו תורתך והלכו לגבר תורתך או סהביטו עיני לגבר עד סראו אשה רוחפת על הגב וכו' שאלמלא חסרך סרביית להראות לבני אדם שאתה מקבל מביס לא רמו עיני להסתכל מגבר ולזה כיון ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני כלומר מה סרמו עיני להביט בבת סבע לא היה ממני כי אם למען הראות חסרך בכל הארץ סידך פשוטה לקבל מביס והתהלכתי רכתיב בדרך ויתהלך על גג בית המלך אותו הילוך היה באמתך באמתה של תורה למען תזכה בשפטך את בני האדם מלא עמו תשובה כי אותו חטא לא מלבי היה וראיה מלא יסבתי עם מתי שוא ואנסי און לא יסבתי לחקור ולבקש אשה לחטוא ח' לא במקרה והתהלכתי על הגב והפסון ארצי ליהכטביא ובת סבע הזה חייפה רישה תותי סלת וסית גירא ופרחת וגלייה וחזיה וסלחמלאכים וכו' וחקר ודרם שהיתה אשת אוריה החתי סכתב לה בעלה גט כריתו כלכחו אל המלחמה אכ באמתך ע' הדין ואמתה של תורה עשיתי וזה מעמית' כי לא יסבתי עם אנסי מוא לחטוב מחשבת רעה לבקש אשה וביאיה לי ועם אנשים נעלמים מלא ברקתי לרעת מה ממסמם לא אבא כמנסהרמו זל על בני ביון היקרים מלא היו נכנסים לסעודה עד סידרעין עם מו' מסבין כי מעולם בחרתי בחברת אנשים כדיקים וסנאחתי קהל מריע' המרעים לבריות מלא הייתי בקהל עם ועם רשעים לסמים לא אשב אפילו יסובה בעלמא דרך עראי וכי תאמרו אולי על פני אורי' סכהר' ארחץ בבקיון כפי ולא דבק בכפי מוס על הריגתו כי בדין ואמת כתחייב מיתה * עוד ירצה ארחץ בבקיון כי העון הוא כתם באדם והתשובה היא רחיצת הכתם וכסאח' חטא הוא רחיצה בבקיון * וכיון סדך אני מעון הריגתו אסובה את מזהבך ה' כי עון ספוכות דמים כתוב בו ידכס דמים מלאו וכפרתם בכם אפלים עיני למה לי רוב זכאי סכהן סהרג הנפס רוחין אותו אבל אני דך בלי פסע ואסובה מזהבך ה' לסמי' בקול תורה סכתוב בספיכו' דמים גם כי תרבו תפלה ארסי' וסומע ואני הנני אסמי' בקול תורה כי אני פטור מרין זה ואם כן ה' בדרך כל תאותי סאהבתי מעון ביתוך ולראות ככין אולמך ואל יקטרב לי עון זה ולא תאסוף עם חטאים נפסי עם החטאות האלה שחיא לקיחת בת סבע והריג' אוריהו ולא בענין בת סבת מהו עון זנות בין אדם למקום ואנסי דמים הוא הריגת אוריה וכן דרסו חל' ואנסי סרוס רעי' וחטא' לה' רעים אלו לאלו חטאים בג' הרי סדרסו חטאים בג' וזס אל תאסוף עם חטאים בג' על בת סבע ועם אנסי דמים על אוריה אשר בידיהם של החטאים בג' יש זמה מה סאין בידי כי לא יסבתי עם מתי שוא וימנעם של אנסי דמים מלאה שחר לתת אל הריינים שלא ידנום מעפט מות ואני בתומי אך פרמי וחנני ועכני * עוד ירצה שהתפלל דוד שתקובל תשובתו מפני תועלת הרבים שיחזרו כל בני אדם בתשובה ויאמרו להם כלך אכל דור סחטא וכתקבל מה שאם לא תקבל תשובתי יוסיפו לחטוא כייאמרו אבר סכרם ובטיל סכונים וזס אל תאסוף נעמי עם החטאים שחטאו רק מחול לי ועם אנסי דמים חיי

דרוש לשבת בנתיים

בקללות מהוסיף משה על תורת כהנים מהם מפי הקדוש ונראה במנחם ח' לזה קראם משה לפייסם ויחמור להם אחס ראיתם ההסתלקה מעשה ה' במצרי' שהיה להסחית וגם ותבואו אל המקום הזה ויבא סיחון ועוג ויבסם עד בלתי השאיר מירד ובדאי החכם יענה דעת מפני מה אומות העולם מתחייבים כליו אבל ישראל מתווספים ואינם כלים והטעם הוא לפי מהם מבטלים ביסודיהם ובסם ה' לא קראו אבל ישראל כרה ויבנו ומבאו ובסם ה' יקראו וזה סרמז משה וסמרתם את דברי הברית הזאת ולא ידך לבבכם כי המוסר הזה הוא למען תסבילו את אשר תעשו ותחזרו בתשובה מחוץ היסודין כי מטעם זה אתם עם ישראל נבכים ועומדים ביסודין ואינם כלים כשאר האומות לפי שהיוס אשר אתם מתווספים כולם עומדים באימה לפני האלהים ובסם ה' יסענו ולא נכר מוצ לפני דל כי ראשונים עם כללות שבטאים וסופטיים עם סופרים כולם כאשר חבירי' באים אחר לפני ה' ומתוך התשובה שתפסו מן היסודין אתם נבכים ומבטלים הקללות סיבת העמדתם • עוד אחל אתם נבכים אימתי כשתהיו באגודה אחד היום כולם במנהג שבטאים אדם נוטל אגודה מל קנים בבת אחד ממא יכול לשברה ואילו אחד אחד אפילו תינוק יכול לשברה וכן אתה מוצא מאין ישראל נבטלים עד שהיו אגודה אחד נטל יבואו בית יהודה על בית ישראל וכו' וכוונתם אל לרדום אתם נבכים ונבטלים בקומה זקופה היום אשר תהיו כולם יחד באחדות ואגודה לפני ה' אלהיכם • וכי תימא האף אפטר להיות אגודה אחת כיון שיש בישראל ראשים אלו על אלו לזה אמר ראשונים אף על פי שמכתי לכס ראשים כולם מיום לפני כל איש ישראל כלומר כשתהיו כולם מיום לפני ולא ינהגו סדרה אלו על אלו אז תהיו נבכים בקומה זקופה •

דרוש לשבת בנתיים

מהיות מדרש התשובה גדולה יותר מאד על מי שלא חטא מימיו כמחל במקום שבעלי תשובה עומדים אין בריקים יכולים לעמוד ועכ' אמר חכמים גדולה תשובה שמתעורר עד כסא הכבוד עד ועד בכלל ולמען ביארתו מעדרגת הדרין היא תחת כסא הכבוד וצריך יסוד עולם וכפחות הדרים חסונות מתחת כסא הכבוד אבל יבטל תשובה מתגבר על ידו הזונה וסב אל ה' אלהיו הוא עולה במעלות עד כסא הכבוד ועד בכלל וזהו שאמרו במדרש מחו' מט תליא ברעיה דהא כי היכי דלישעילי בה בעלי תשובה וכוונתם אל שאמרו מט תליא ברעיה דהא • ולכאורה קמה שאל לא שהיה ברעיה דהא תליא תהא נקראת חת ואין בין חת להא אלא ברעיה דהא תליא וברעיה דחת רבוקה • אמנם קאי למאי דקאמר חזינא לספרי דווקי רבי רב דחטרי ליה לגביה דחית כלומר חת העולמים ברזו מל עולם וכפי זה שאלו מט תליא ברעיה דהא פה אף על פי שתהיה רבוקה דכל ההא כמו החת' תמי יס היכה בין הא לחית מהחית חטרי לה לגביה דחית וזהו אין לה חטונות ולמה תלויא ברעיה דהא ותיירכו ראי הדור בתוס' מעיולי לה בנקב ההא הרי סכל הצולם ככנסים בפתח ההא התחתון וגם הצריקים ככנסים בו שהרי עה' רומה להא והבעל תשובה נכנס בפתח העליון שאכל הגב הרי במקום שבעל תשובה עומד שהוא אכל הגב הדרין אינו יכול לעמוד וכיון שכן צריך הבעל תשובה לפספס מעשיו ליטור מכות עונותיו ולא יהיה טובל ושרץ בידו שהרי מרחיק מריח רע שיש לו עיקר ומבוא האדם ד' אמות כדי להתפלל ואף יבא האדם ויתקרב לפני קונו ומבוא

אשר יסבתם עמם מלמדתם ררכיהם אבל עכשיו סכל אחד נענש על חבירו והיה בעמנו האדם הכסר את דברי תורה הזאת מהא נענש על חבירו והתברך בלבבו האדם הכסר לאחר אי רוצה סלום יהיה לי לפי שאם אלך בשרירות לבי אבדתי לספות ולהכרית הרנה שהוא הצדיק עם הכמאה שהוא הרסע וכך אם אינו לחבירו שיעשה רעה אספה אכי בחטאתו ולכן אגלה נבלותיו ולא יאבה ה' סלוח לו לבדו ורבה בו כל האלה ולא ילכדו הצדיקים בעונו כי אז יעסן אף ה' וקנאות באים ההוא לבדו כיון שעשיתי את סלו סלא לכסות קלוננו והוכחתיו על פני וס' אז יעסן אף ה' באיש ההוא ולא בזולתו ויהיה רוח לסון צדיק וכמאה על הרסע כמו מפי' הראבע אל מל הצדיק ברנה בטע' עץ שתול על פלגי מים והרסע בכמא' בטעם כערער בערבה • עוד ירצה שיאמר האדם בעמנו את דברי ה' הוא נענש על חבירו ויתברך בלבבו ויקח ברכה לעצמו ויחמור אינו רוצה להיות נענש על חבירו ואכי רוצה סלום יהיה לי כי אם אין אכי מוכיח לחבירי הרי הוא נחשב כאילו אכי בשרירות לבי אלך והטע' למען אני גרמה סיתוסף עון סל מיר מהא כדמיון האדם הרנה ואוכל איסור להכעיס כי הכמא הוא לתיאבון וקרא סוגב וכזמן פעושה אדם איסור מל סוגב אם אין אדם מוכיחו יבא לחטוא במיד ויוסיף על חטאתו סוגב כאשר הכמא וסותה איסור לתיאבון ואחר כך יסע כאדם הרנה וסותה איסור להכעיס ויהיה האיסור גדול עד שיעור סלא יאבה ה' סלוח לו אבל כשאדם מוכיחו אז יעסן ה' באים ההוא לבדו ורבה בו כל האלה ולא אהיה נענש עליו עוד ירצה אתם נבכים לפי שמתוך תורה סתו ויתכבדו בתחתית ההר סכפה עליהם ההר כגיגית לכך אמר להם סמוך למיתתו אתם נבכים בבחירתכם היום הזה לפני ה' אלהיכם ואין כאן זונס ויובה תחת ההר ככפיתת קר כגיגית גם עתה יס לכס ראשים וחקים וסופטים מה סלא היו בסעת מתן תורה כי מוכי וסופטים סמינה יתר היה לאחר מתן תורה כמו שהוכיח רס' אל מוהרדעתי את חוקי האלהים ותוריותי מהאן סכיתיה התורה והכסם בבחירתכם לעבור בברית ה' ואלתו אמר ה' סורת עמד היום ברית חדשה למען הקים אותך ה' לי לעס והוא יהיה לך לאלהים כי מתחלה קבלתם אלהותי ית' מפני אשר הוציאתי ממצרי' מבית עבדי סכאמר אכני ה' אלהיך אשר הוציאתי וכו' ועתה רוצה הק' סאלתם מהזונס תהיו לו לעס והוא יהיה לך לאלהים לא מחמת מהוציאתי ממצרי' רק מחמת סקבלתו עליך ברצון נעסך כאשר דבר לך וכאמר נסבע לאבותיך להיות לך לאלהים וכלותו זמן לא הוציאתי ה' ממכרים ערין רק באבותך חסד ה' להיות לך לאלהים והברית הזאת הא גם כן אל אבות העולם סנסמותיהם עומדות פס כי לא אתכם לבדכם אני כורת כדי שתאמרו סאיכ' מתקבלים אלהותי אלא מחמת יציאת ממצרים כי את אשר יסנו פה ואשר איכנו פה בבי' נפס הנה הוא עמנו היום בנסמה וסם האבות סמסם ראה סקבלת אלהותי הוא ברבון ולא מחמת יציאת מצרים לבד שהרי הם לא ירצו למצרים כי אתם ידעתם את אשר יסבנו במצרים אף לא אבות העולם • ובמדרש אתם נבכים למה כמכה פרסה זו לס' קללות לפי שסמנו ישראל כע' קללות בפ' זו חוץ ממס סבתורת כהני' הדרין פניהם אחריו מי יוכל לעמוד באלו מיר קרא אותם משה איהי' מפייסן מה סתיב למעלה ויקרא משה ותבואו אל המקום מפני מה וכו' מתחייבים כליו לפי סכסכאים עליהם פורעניות מבעטו' וכו' לכך כאשר אתם נבכים • כל סקרקון סתחיל פרשה בלסון אתם נבכים ולא אמר ויחמור משה התייבדו לעבור בבר' ה' וכו' לזה רדמו סתיבות הפרסיות לפי שהוריקו בני ישראל

דרוש רשבת בנחים

ריד

ומבואת פונותיו לא רוחץ גם תפלתו תועבה * ולמדנו מדרש
התשובה מבני כינוי מכבוד עליהם בזירת הפיכת ערים סכא'
וניכוח כהפכת וכמחזור בתשובה כתיב וירא אלהי את מעשיה'
כי סבו מררם הרעה וינחם ה' על הרעה ולא עשה *
וזה לדרקק בענין מה זה היה להסגות הבה על פיר כינוי
סגית של גוים ולסלוח אליה הנביא להתרות גם ולא
עשה כן לכל גוי כי אם לכבי ישראל סולח עבריו הנביאים
להחזירם להיותם עמו ונחלתו * וע"ה זה היה ליונה לפרב
על דבר ה' והערה למות נפשו לבא דרך אמה בלב ים כדי שלא
לילך במלאכות ה' הן אמת אשר חכמים יגירו סתכונן יונה
לטובתן של ישראל כי הגוים קרובי תשובה הם ויחייב את
ישראל סבגי הנביאים מוכיחים אותם ברבר ה' ולא חזרו
בתשובה ועוד נתנו טעם אחר כי אמר יונת כי יחזרו בתשובה
וינחם ה' על רעתם והיו קורין אותו נביא סקר ומח בריכין
אנו להבין רביהם ז"ל כי לפי הטעם הראשון קשה מאד יחזרו
גם ישראל מ'קו ישראל את הגוים שומעים בקול ה' וינחם ה'
על רעתם וגם לפי הטעם הב' קשה טובא מהו תיתי סיקראוהו
נביא סקר מאס יחזרו בתשובה וינחם ה' על הרעה אין כאן
נבואות סקר כי כל הנבואות ויעודים הרעים הם בהיותם
במררם ואם ישובו מחטאותם ונרכה להם כי לכך סולח ה' את
עבריו הנביאים כדי להתרות גם וישובו אל ה' ואם כן אין כאן
מקום לקרות לנביא נביא הסקר ואם באולי לא ישובו אל ה'
תקיים נבואתו של יונה ולא יהיה בהם מריד כמחפכת אלהים
את פרום ואם כן איך יחנן יונה סיקראוהו נביא הסקר * וע"ה
כיון סקבל עלינו יונה במצי הרעה לעשות סליחותו יתב' והלך
לבינה למה חרה לו ולמה כפלו פניו כסדרא מניחם ה'
על הרעה והיו מתחל' ידע את הרב' הזה וע"ה כן הלך בפליחות
מה נחרם לו אחר כך דכתיב וידע ליונה רעה גדולה ויחר
לו ולא עוד אלא סמאל כעמו למות ומה חלה על ככה מנחמם
לו עכשיו מה שלא היה יודע מקודם לכן והיה כל החרדה אשר
חרר לברוח תרמיסה היה על הרבר הזה ולא פוה לו ובא
במלאכות ה' ומה ענין זה * וגם נבאר כפל וירע ליונה ויחר
לו ויח ויחר לו על מהרע בעיניו כי אין לו להרהר ולהרע לו על
מעשה ה' * ועוד נבאר איך סלחו ה' בגזירת הפיכת כינוי
בהחלט ולא פ' התנאי שהוא אם לא ישובו בתשובה * וכן נבאר
מ"ה הקבה ליונה אתה חסד על הקיקיון שהרי לא חס אלא על
עבמו כי היה לכל על ראשו ועכמו הכהו הפמם ומח' גם כי
אחזל שהיו היתומין וכרעין מושלים בגופו מנשרו סערוחין
מחמת מהיה במצי הרבה * וע"ה כשאמר הקבה אני לא
אחוס על כינוי אשר יס בה' יב רבוא אדם והרי לא היתה זו
הסיבה אלא מפני שסבו מדררם הרעה שהרי מקודם סחזרו
בתשובה לא חמל על רוב אדם ובהמה ואם כן עיקר' הבחמים
היו על סחזרו בתשובה * ועוד נבאר כמה דקדוקים בכתובים
בע"ה וסרב ה' אברבניל זל' ע' סהקבה רבה לקיים את כינוי
עיר אסור כי ממנה יבא משמית לעם ה' לא בני ישראל המורדים
בו בדכתיב הוי אסור שבט אפיו ולכך היה בורח יונה מללכת
כרי סלא יהיה להם תקציה לסגאי ישראל *
ולע"ה כראה עם מה סאחזל אין פורפנות באה לעולם אלא
בסביל ישראל דכתיב הכרתי גוים עמו פנות אחרתי
אך תראי אותי תקחי מוסר ולכך רבה הקבה להתרות לישראל
סיחזרו בתשובה מתוך סירא מה שארע ליונה על חטאתם
והתרה ה' גם ולא סמעו כן יעשה ה' לישראל אם לא יסמכו
בקול ה' ומתוך כך יחזרו בתשובה ובזה מתבאר מ"ה ויהי דבר
ה' אל יונה לאמר מאי לאמר אמנם רמו לאמר אחד כך לישראל
סימך מזה התראה לישראל יונה חסם מה שהיה כי אמר

תיבא אם יעמדו במימים והעם ארץ סילמת מוסר בני ישראל
אבל חוספני שהגוים קרובי תשובה ויחזרו בתשובה ולא ידעו
ולא יבינו בני ישראל כח התשובה ויעמדו במדרס ויוסעו על
חטאתם פסע כי כמעשה כינוי לא עמו וימך חובה לישראל *
ולטעם חזל סאמר יונה סמא יקראו אותי נביא סקר כל עם
החזל סדרסו סלא עמו בני כינוי תשובה סלימה אלא עמו
תשובה של רמאות שהניחו הבנים לכך זה וזמנותיהן לכך זה
ואמר אם אתה תרחם עלינו גם אנחנו נרחם עליהם וזה
יקראו אל אלהים בחזקת קודם וישובו מדררם הרעה סמכח
האדם והבהמה סהיו האמות לכך והבנים לכך יקראו אל
אלהים בחזקה מה אספר מהוא טעם ויתכסו סקים האדם
והבהמה כי מה טעם יס בלכנס סק לבהמה כי אינם מרגשות
הבהמה קוסי הסק באדם אמנם יתכסו סקים לכמות דרייהן
לפני בניהן כי בזה יקראו אל אלהים בחזקה סאם איך מרחם
עלינו גם לא נרחם עליהם ואחר כך כזה אונתם וישובו מדררם
הרעה ומהחמם אסר בכפיהם דקיא ולא מה סבכתייהם כי אין
זו תשובה סלימה אלא תשובת רמאות להטיב מה סבגלוי ולא
מה סבסירה תיבה ומגדל ולדב הזה חסם יונה סאם לא תהיה
תשובתם תשובה סלימה וינחם ה' על רעתם הם יאמר ועל יונה
סהיה נביא סקר מביא ואמר כינוי כהפכת וכמדרס עדין
עומדים כי לא סבו אל ה' בכל לבם כי אם תשובה של רמאות
ועכ"ה לא הגיעתם הרעה וה' אלהים בוחן לבותיהם סלא סבו
בתשובה סלימה ולא בחזקו אח' כי אם נבואות סקר ליונה
ולפיכך כסבא יונה במלאכות ה' לכינוי וינחם על הרעה וירע
ליונה רעה גדולה על סקבל ה' תשובתם עם היתות תשובה של
רמאות וע"ה ויחר לו בסביל כבוד עכמו כי מכלא כל אסמי און
ידיהם לקרא ליונה נביא הסקר ואמר אני חסבתי סבגי כינוי
ישובו בתשובה סלימה ואז ידעו את פונם ועתה קח נא בפני
כלומר עתה סנתקבלת תשובתם של רמאות יס ב' תקלות
הא' סיקראוהו נביא הסקר וגם תקלה לישראל סילמדו מהם
לעשות גם הסתשובה של רמאות ולא ידעו להם ונמכאתי
אני ברמה לזה ועתה קח בפני ממני ולא ארחה בתקלת ישראל
ועוד תהיה מיתתי כפרה על ישראל באופן סטוב מיתתי להנחת
ישראל וכפרתן ממני מהתועלת הנמך להם בחיו סלא ולמדו
מדבר זה אלא תשובה של רמאות ודאייתי קדרס חזל מדרסו
וניכוח כהפכת ממם ב' לסונות אן כהפכת כסד' אם לא ישובו
מחטאותיהם יאמר תהיה כינוי כהפכת במעשיהם חמפסים
רשים לטובים ואם כן כבר בא הדעות והאסוב בגזירת ויכוח
כהפכת וכסחריה אסו של יונה אמר לו הקבה היתב חרה לך
ולא מנימ שהטיב לו וונה היתב חרה לו כמו סאמר אחר כך
בקייון * ועוד דקדק סכתוב וירע ליונה ויחר לו וה' אלהים
ההיטב חרה לך ולא אמר ההיטב הירע לך אמנם עם מה
סכתבתי סוחר לו הוא ליונה בסביל כבוד עכמו סיקראוהו
נביא הסקר אמר לו הבה אין מקום לקראך נביא הסקר כיון
סנכאת לרעה והטבתי להם ואין נבואת סקר לא הנביא אסר
ינבא לטובה ולא יבא הרבר שהוא אכל הנביא אסר ירבר
לרעה וינחם ה' אינן זה נביא סגר כמו סאמר ירמיה למכניה
בן עזור הנביא אסר ירבר לטובה וכו' ולזה רמזו הקבה ליונה
ואמר לו ההיטב כיון סנכא לרעה האם בסביל היטב שהטבתי
להם חרה לך סיקראו לך נביא סקר אין לך לחוספי הקבה
כיחם על הרעה ומרבה להיטיב ועל מה שהרע לך סקבלתי
תשובה של רמאות המיין לו הקיקיון להסיל אותי מרעחן כל'
להסילו מתרעומת אסר הרע ליונה רעה גדולה על קבלת
תשובתם של רמאות וימן הקיקיון וכו' והנה הים כבר ליונה
סוכה ליסב בגלה ובודאי סמה סחרה לו על יבישת הקיקיון

דרוש ד לפרשת נצבים

סדר נצבים דרוש ד

מדרש רבת כי קרוב אליך הדבר מאד אר שמואל
בר נחמן לחד לברת מלך שלא רחיק ארס
מבית והירד למלך אהוב אחד שחית נכנס לפניו בכל שעה
וחיתת עומדת לפניו אמר המלך ראה בסמך אמי מחבבך שאין
ברוח מביר את בתי והיית עומדת לפניך כך אמר הקב"ה ראו
בסמך חבבתי אחכם שאין שום ברית בפלטרין שלי מביר את
חתורה ונתתיה לבם שנאמר ונער כל מעיני כל חי אבל אחס
לא נפלאה חסדך כי קרוב אליך הדבר אמר הקב"ה לישראל
גם יחיד דת קרובים לבם אף אני קורא אחכם קרובים דבריהם
לבני ישראל עם קרובי

ידוע הוא שהתורה והתשובה נבראו קודם העולם לפי
שקיים העולם תלוי בהם שאם אין תורה אין
העולם עומד ולהיות שיכר לב האדם רע ויעבור על רת לכך
נזכרה התשובה לתקן את אשר הענה האדם בתורה ולזה כיון
הנביא הושע שאמר ישובו יוסבי בכלי יחיו רגן ויפרחו כגפן
ירצה שמתוך התשובה שיוסבו אל ה' יהיו יוסבי בכלי כי מקור
נתרחקו מסיבת חטאיהם לכל פשעיהם ועכשיו נתקרבו ליושב
בכלי וכיון שחזרו בתשובה יחיו רגן שהיא התורה שמתוך
חטאתם לא היה בהן חיות והארה ועכשיו שעשו תשובה יחיו
רגן זה נמרח כמחל ויפרחו כגפן זו אברה זכרו כיון הטוב
כיון שנתלבנו עונותיהם וכיון שחזרו בתשובה אמר אפרים
מה לי עוד לעצבים אני עניתי ביסודין ואסורנו לה' והייתי
כברוס רענן ומעתה ממני פרייך נמצא שהפרי שישל עושים
הוא עסק התורה וכיון ששבתו מעצן סביר חזרה התורה
להאיר ולעשות פרי תשובה מי האיש החכם שומר תורה ויבין
אלה הדברים שמתוך התשובה תגלה ותראה אלד התורה נכון
וידעם כי יסרים דרכי ה' וצריקים ילכו בס דרכי התורה
ופושעים יכסלו בדרכי שאין לה הארה עד אשר ישובו
אל ה' וחסר מעולם גבר על עולמו בהכניס את התשובה כנו
שאל דוד עה אס עונות תסמו' וה' מי יעמוד כי עמך הסליחה
למען תורא ופי' ה' בעש אס לא היתה התשובה לא היתה
הארה לפי שמתחיל האדם כיון שהכעיס ליוכרו וא"כ מי יעמד
אבל יהיו עתך הסליחה לכך תורא שס יראה לארס פן יבולע
לו כיון שמתרצה הבה בתשובה ולא יעב ויהא נכנס ממנחת
התשובה קיומו של עולם וס חל לא היה דוד ראוי לאותו
מעשה ולא היו ישראל ראויים לאותו מעשה אלא שאל חטא יחיד
וכן ואס חטא כבוד וכו' וביאור הענין הזה שכיון שהיו ישראל
באותו פרק קדשים בהר סיני כי שם נתועברו להיותם ראויים
לקבלת התורה והיו דומים לאלהים וכך עליון איך ירדו מאיבר
רס לתחתיות לעבור ע"ז וכך הוא דרכו של יזהר להכפיל לבני
האדם מעט מעט כדכתיב הו מושבי העון בחבלי השוא וכו'
וכאן ירדו פלאיט אלא בהדרגה ועור איך לא הגינה זכות
התורה שקבלו מקרוב שלא יבואו לירי אותה עבירה חמורה
אלא הניחם הקב"ה ביר בחירתם להיות נמשך מזה הודעת
דרכי התשובה אל הכבוד כי יחטאו א' וזכרה להם בתשובת
וכן דוד לא היה ראוי לאותו מעשה כיון שהוא היה מבקש
להרמות לאבותינו הקדושים שיאמרו גם כן אלהי דוד ואיך
כסל בעון חמור כמוהו בענין חלול ה' והרי אין הקב"ה מביא
תקלה לדברים ורגלי חסידיו ישמור אלא כדי להודיע דרכי
התשובה ליחיד החוטא ובה כבא לרברוי חל שאמר דוד מפי
מה אומרים אלהי אברהם וכו' כי לא נכון לדור הענו שאמר
ואלכי

לא היה על עצמו של יונה כי בסוכה יושב כבתחילה קודם
הקיקיון אבל בוראי הרעלך שאתה חסות על הקיקיון ואלכי
לא אחוס על כינוי שאף על פה שלא עשו תשובה שלמה מל
זכות הבנים והבהמה הגין לקבל אותה תשובה של רמאות
וחסותי על האדם ועל הבהמה שאין בהם עון כיון שהגדולים
תקנו מעשיהם הגלויים וסבו מררסם הרעה אף על פי שאינה
תשובה שלמה וס ואלכי לא אחוס על כינוי * ובמדרס כיון
שראה הקב"ה בלכסי כינוי שסבו מדרסם הרעה נח מכעסו
ועמד מכסא דין ויסב על כסא רחמים ונתרצה ואמר סלחתי
מיר ככל יונה על פני ואמר רבשע יודע אני שחטאתי לפניך
מחול לעוני שברחתי לים סלא ירעתי כח גבורתך ועכסו
ירעתי שנאמר כי אתה ה' אל רחום וחנון : וקשה שהאמר
הזה הוא אומר שבקס יונה מחילה על שברח לים והבתו אומר
שקטרב על שחל לאכסי כינוי ואמ' הלא זה דבריו אשר דברתי
כי ירעתי כי אתה חנון ורחו' ולכך ברחתי נראה שהיה מחזיק
באמר עשה וברח כי יפיה עשה * אחס כל סרל באו לדרוש
מ' ויתפלל יונה אל ה' ויאמר הלא זה דבריו וכו' ואין כאן תפלה
פי אס קטרוב וכתבת טעם על בריחתו לים כי משם מזה ואס
התפלה היא מ' אחר כך ועתה קח כא נפשי א' ה' ויתפלל
יונה ויאמר אלהי קח כא נפשי * וע' מ' אלהי' בפסוק זה
אינו מקומו כיון שהתפלה היא האמורה אחר כך קח כא נפשי
סס ה' אלהי קח כא נפשי לכך דרשו שכיון שראה כח
התשובה ירע בעספו שחטא על סלא חזר בתשובה מברחתי
לים ולא ביקש מחילה וס יודע אני שחטאתי על בריחתי ולא
ביקשתי מחילה ועכשיו ירעתי כי אתה אל רחום וחנון וכפי זה
והיה שיעור הכתוב כך ויתפלל אל ה' ויאמר אלהי' מחול לי
על חטאתי כי הלא זה דבריו שחטאתי ער היותי עלי ארמתי
על אשר קרמתי לברוח תרשישה ועברתי על דברך ועכסו
ירעתי גורל רחמך כי אתה אל חנון ורחום מחול גם לעוני
ועתה כיון שאני מבוסר הסליחה קח כא נפשי ואמות זכאי כי
טוב מותי מחיי פן אשוב ואעבור על דברך ומ' חרה לי על
עונתך סל כימה והתפילה היתה על סליחת העון סלו אשר
ברח לים וכפי זה והיה משבי על כן קרמתי לברוח תרשישה
כמו על אשר קרמתי וכו' ודרשו חל כי על כן עברתי על פסוק
כמו על אשר עברתי על פסוק זה כל לתוך ברוח דבריו חל עוד
חרשתי ויאמינו אכסי כימא לה' כי אהל סה קולו סל וינכסמע
וכיון שראו אכסי כימה שיקנה עמד במקום אחר וסמעו ברגע
מ' יום א' כל בני העיר שה' מהלך בימי אחרו בראי ס' מאת
ה' היתה זמאת סתתן כח בקולו סל הנביא ויאמינו בלהים ויגע
הרבר אל מלך כינוי כי גם הוא שמע את הקול ויזעק ויאמר
מלך יונה אהל סגור כוס ג' ימים ויז לדרוש באסמכתא
כשיעור מהלך כינוי שהיא מהלך ג' ימים כאותו שיעור שזארים
והבהמה אל יטעמו וכו' ובה מרוקרק שה' לל וזעק בנימה
ויאמר ואמר וזעק ויאמר בנימה שהכרוז היה כשיעור מהלך
כינוי שהוא ג' ימים אל יטעמו וכו' עוד סס במדרס מ' סנה
האריך אסו ככבר מ' יום ססל לניכ' ואס מ' סנה סבו לררכיהם
הרעים וכלעו בשאלו ויז לבקס כד אסמכתא לרבריה' שהיה
הכרוז עוד מ' יום וכינוי כהפכת סרמח עוד תקי' מ' יום מלסון
סנה כמו ימים תהיה גאלתו שהיא סנה ולאחר מ' יום סהס מ'
סנה וכינוי כהפכת זה אפשר לרעת חל' וביאור מי יודע יסוב
וניחס אינו שהיה מסתפק בזה אלא אמר מי סוירע נגעי לבבו
אשר חטא בהס יסוב וניחס מחטאתי וסב הקב"ה מחרון אסו
ובה מרוקרק כל יסוב וניחס לא יסוב הוא חזר א הארס
ומ' סוס הוא א' מ' ה' יסוב מחרון אסו אהל סהס מיראה
זרומת נעשות לו כסג' ויהסב מאהב נעסו זרומת כזכורו

דרוש ד לפרשת נצבים

רטו

כחמלל וכסמח אוריה מלח רוד ויאספה וירע בעיני ה' כי על מה שפעה בתחלה לא היה כל כך רע כיון שגט כריתות היה לה וגם לרעת התוספ' שהיה על תנאי כיון שמת אורי כתגרסה למפרע אבל על מה ששלח תכף הסמועה לאסוף אותה לביתו היה חלול ה' ברבר וירע בעיני ה' ויבא לו נתן הנביא והמסיל לו מפל פני אנשים כי לרם לא היה כל זולת כבשה אחת שקנא' מהעשיר וכן אוריה לא היתה לו בת שבע אלא שנתנה לו רוד במלחמת גלית כמו שכתבו ויאמר רוד חי ה' כי בן מות וכו' ואת הכבשה ישלם ארבעתים כו' ואף על גב דקיימא לן דקים ליה ברובה מיניה וכדי רפעה א' הוא לוקה ואינו לוקה ומשלם ואיך גזר עליו מיתה ותשלומין יאפשר דהכי מלי כשהתשלומין באין בשעת המיתה אבל כאן כתחייב בתשלומין משעה שלקח את הכבשה ואחר כך בשעת העשויה כתחייב מיתה והמשל הוא מרוב בזית את דבר ה' והוא כמו שכתבו שמיטת מטתו ביום שנקרא בזה דרכיו ומזה נמשך שפסית הרע בעיני ה' אז התורה רוד ואמר מטאתי לה ויאמ' כתן גס ה' העב' מטאתי מהא הקטיגור שפסעה מהחטא העבירה ה' שלא יקטרג לפני ולא תמות כאשר משפטיך חרצת כי בן מות הוא וכיון שהורית לה לא תמות וענין התשובה כתבארה בפרשה כי המנוה הזאת וכו' ולמעלה ביארתי.

ובמדרש רבה דרשו פסוק זה בתורה ואמר ר'אמון לאויל חכמות וכו' הטיפס הזה אומר אימתי אני קורא התורה כולה והפקח אומר היום ב' פרקים כו' וכראה לי שדרשו בפסוק כי המנוה בלשון כאשר שכתב לא תהיה התורה כפלא' מתך שאינה פלא בעיניך לומר איך אלמר כל התורה ופליאה דעת ממני ואם אינה כפלא מתך אז לא רחוקה היא שתפוגב מעט מעט עור סם במדרש אחר הק'ה' אס קריתם את התורה מזה אתם עושים על עולמי שאלמלא התורה כבר היה העולם חוזר לתוהו ובוהו ר'א' כי המנו' מה המנוה רבין אמרי דבר קשה למה הדבר דומה למלך שהיה לו אבן טובה והפקיד אצל אשה אחר לו בבקשה מתך תן רעתך עליה ושמור אות' כראי שאם תאבדנה לא יס' לך מהיכן לפרוע לי ולא אני יס' לי אחרת כיוצא בה ונמצאת חוטא עלי ועליך אלא עשה מנוה על שנינו ושמור אותה כראיך כך אמר משה לישראל אס שמרתם את התורה לא על עצמכם אתם עושים בדיקה בלבד אלא עלי ועל עצמכם מנין שמאמר וברקה תהיה לנו ולכם אימתי כי נשמור לעשות את כל המנוה הזאת.

ויש לירקן מהו קשר הב' דרשות אלו בפסוק כי המנוה והיכן נרמזה דרשתם ועוד כבאר מ' רבין אמרי רבר קשה מה הוא זה הקושי. ועוד קשה רפתח בפסוק כי המנוה הזאת כו' וזוים בפסוק וברקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המנוה וכו' וס' יס' לומר המשל הזה בפסוק ההוא ונלמד שרקקו מ' כי המנוה הזאת ולא כיון על אי זו מנוה הוא מדבר שאם הוא על כללות המנו' ה'לל כי המנו' האלה עור מ' אשר אנכי מצוך היום מ' היום דקאמר לכך דרשו הפסוק בתורה ואמר כי המנוה הזאת אשר כוונתך למעלה כי תשמע בקול ה' לשמור מצותיו הכתוב בספר בתור' רע לך שקיים העולם שהוא ויהי ערב ויהי בקר יום אחד שני שלשים היום תלוי בתורה שאלמלא היא החזרתי העולם לתוהו ובוהו ואם כן לא נפלאות היא ומובר' מתך שקיי' עצמך וקיום העולם תלוי בה ר'א כי המנוה מהו המנוה וכו' רקקו עור מה' של המנוה היא הא היריעה ואם כן לא סיך לומר הזאת שכיון שמורה באכבע לומר הזאת מה סיך לומר המנוה בהא היריעה. לזה אמר רבין אמרי רבר קשה והפוגה לפי שמינו שמה אמר לישראל וברקה תהיה לנו כי נשמור לעשות שהיה

ואנכי תולעת לבא בבבול ראשונים לומר מפני מה אומר' להי אברהם ומה גס שה'לל למה איך אומרים אלהי רוד ולמה לו להזכיר שור אחר ולומר מפני מה אומרים אלהי אברהם וכו' וכן בבאר מ' לו הבה איכה מכסו לי את לא מכסית רמסמע מיס ספק בו אס יעלה בנסיון או לא וכי יס' לפניו נעלם יתבר' והרי הכל גלוי ונפוי לפניו. ועק' כיון שאמר לו הבה כך איך מלאו לבו של רוד להתרים ולומר בחכמי ה' ונסכי:

אמנם כל שרוד המלך כנסם בטענה ותביעה זו לפי שאמר לו הבה ועשיתי לך סם גדול בשם הגדולי אשר בארץ והיינו שאומרים מ' רוד ולזה שאל והרי לא נאמר מ' כי אס לאברהם אבל ליצחק ויעקב לא נאמר אני מ' לכם ועכו' אומרים אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ואני שהובטחתי להיות הק'ה' מ' לי ראוי שייחד שמו עלי לומר אלהי רוד כי מובטח אני שלא אחטא כיון שהובטחתי להיות מ' לייסוד מיצחק ויעקב שלא הובטחו במ' ולכך אמר מפני מה אומר' אלהי יצחק ויעקב אעפ' שלא הובטחו במ' כי אס מ' מהוא מ' אביהם אברהם ואף אומרים אלהי רוד שהובטח להיות מ' רוד וז' רוד ולא הלכתי בגדלות ובגפלות ממני לומר שאף על פי שתראו שהלכתי בגדלות לשאול מהק'ה' שיאמרו אלהי רוד לא היה ממני ולא כתעוררתי לשאלה זו ממני מ' עשיתי אלא מ' הק'ה' שהבטיחתי להיות מ' לי אז אמרתי מובטח אני שלא אחטא ועכ' שאלתי מ' שיאמרו אלהי רוד והשיבו הק'ה' את לא מכסית לי כלומר איך עומד בפסוק חזר וסאל רוד בחכמי ה' ונסכי שאמר רוד אתה אחרת שאיני עומד בסנין אף עתה בחכמי במבחן רק וקל וז' בחכמי ה' ואס אה' נכון לפני ה' אז נסכי ניסיון יותר גדול באופן שלא רבה דיר סיכסו ה' רק יבחנוה במבחן קל ואס יעמוד בניסיון אחר כך והשיבו הק'ה' כן אעשה והנני מודיעך שהנסיון והמבחן יהיה ברבר עריות והנה המבחן הראשון שחטא בו רוד הוא להפוך משכב לילה ליום וכתוב בזה דרכיו ימות זה המשמע מטתו ביום ואותו עון הקל הביאו לתור חמור וירא אשה רוחצת וכו' וזה לו לרוד לילך לבתי כנסיות ולעסוק בתורה כי אס פגע כך מנוול זה משכחו לבית המדרש והוא לא כן עשה אלא הפך משכבו של לילה ביום וז' ויהי לעת הערב ויק' רוד ועל משכבו דה'לל ויהי בערב אמנם כאן רמז חטאו שעשה ביום מה שהוא ראוי לעת ערב כי למדנו מאחמור' דרך ארץ בערב היא באה ובבקר היא שבה ולא עוד אלא שספקם ממסכבו שלא כדרך הארץ היה לו לילך לבית המדרש או לב' ויקם ויתהלך על גב בית המלך וזה גרס וירא אשה רוחצת מעל הגג וירחק' ה'לל וירא מעל הגג אשה רוחצת אבל רמז שירא אשה רוחצת מסבת מעלה על הגג ולא הלך לבית המדרש או יס' בביתו ללמוד תורה הרי שעבירה שבה דרכיו לשמע ביום זה גרס לו עביר' להתבטל מת' ויתהלך על הגג ומסיבת הליכתו על הגג ראה האשה רוחצת ויסלח לדרוש לאשה אס היא פנויה או נסוא' והם השיבוהו כי זאת בת שבע בת איצם שהיא קטנה כחמלל שבת שבע ולרה בת ח' פנים וניסוא' קטנה איך בהם מ' אס לא מרעת אביה וסמא היתה יתומה וא'לה' שהיה לה אב יס' לומר הלא זאת בת שבע שנתנה רוד לאוריה שהיה נושא הכ' לגלית ולא היה יורע רוד לפתוח תיק החרב של גלית ויאמר רוד מי מיפתח אותה אתן לו נערה מבנות ישראל לאשה ויפתח אותה וכתן לו את בת שבע הרי שנתנה לאוריה שלא מרעת אביה וק'ל שאף על פי שנתנה אחר כך בקורוסיה ל' מהני ויסלח ויקחה וכו' ומ' מפני חלול השלח לקרוא לאוריה אולי ימצא לו עון אשר חטא של חיוב מיתה ואוריה ירד במלכו' תל' שאמר לו התלך רד לביתך ולא ירד וגם אמר וקבדי אדוני יואב וכו'.

דרוש ד פרשת נצבים

וטוב זו המות שהיה לתכלית השגת הטוב גם לרשעים נתתי המות והרע שהרשעים בחייהם קרויים מתים והמות קטנה משל אחריה • וכיון שכן אשר אנכי מצוך היום לאהבה הוא להנאתך ולטובתך כי וחייית ורביית מאתה הולך ומתרב מחיי העה"ל לחיי העה"ב שהם חיים מרובים וטובים מחיי העה"ל ואם יפנה לבבך ולא תשמע שהיה את הרשעים העיריותי בכס היום את השמים ואת הארץ החיי והמו נתתי לפניך וירקרק ברקתך אח' שהלל נתתי לפניך החיי והמות הברכה והקללה או יאמר החיים והמות הברכה והקללה נתתי לפניך ולמה הפסיק בנתיים לאמר החיי והמות נתתי לפניך הברכה והקללה אמנם רוצה לומר שבין בדרך החיים ובין בדרך המות נתתי לפניך בכל דרך מהם הברכה והקללה שברך החיי לגד יקום ים ברכה בהשגת עה"ב וקללה ביעשור העה"ל ומיעוט תאוותיו וברך המות שהם הרשעים ים ברכה בהנאות העה"ל וקללה רעה"ב בייסורי גיהנם וכיון שים ברכה וקללה בכל דרך מהם לזה הוצרך ליישעו ובחרת בחיים אפ"י שים בו קללה ממשעו הנאות העה"ל וזה למען תחיה אתה וזרעך כי בהרבה בדרך החיים יהיה לך חיים ולזרעך מה שאין כן בדרך המות שים בו הנאות העה"ל כי אין אותה הנאה כמשכת לזרעך • ולזה כיוונו חז"ל בסיפרי וז"ל ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה לפי שבאמר אשר אנכי מצוך היום החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה יכול באי זה מהם שארצה אלך תלמוד לומר ובחרת בחיים • וקשה היתכן שיבחר אדם בדרך המות • אמר דקדוקו מה שרקקתי כי כיון שים בכל דרך מהם ברכה וקלל כמו שבאמרתי אל אנכי אבחר הברכה והקללה שארצה או ברכת העה"ל או ברכת העה"ב לז"ל תלמוד לומר ובחרת בחיים כמשל הדרך שתחלתו קוים וסופו מישור וזה נרמז באותו פסוק ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה בין בדרך הטובה ובין בדרך הרעה מכל מקום את הברכה אפ"י תשמעו רהיבו ובחרת בחיי' בס' ראה הרחבתי הביא' במאמר זה עיין עס וקדוה לזה הבכתי מס' הזוהר שברא הקד"ה יכה"ב באר' כרי סתכ' בו הארס ואם ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב זה יכה"ט ואת המות ואת הרע זה יכה"ט שמי' המות וזה הקד"ה ובחרת בחיים זה יכה"ט לפי שמה שנתתי לפניך יכה"ט שמי' המות הוא למען תחיה אתה וזרעך בהיות אתה בבחירתך מתרחק מהמות זה יכה"ט ומתקרב אל החיים זה יכה"ט כמשל קונה החיים בכחך מה שאין כן אל"ל לא היה יכה"ט וכדבקות ב"כה"ט ובחיים כי לא היה לך תוספ' זכ' במעט אבל עכסו מאתה תבחר בחיים יהיה סיבה למען תחיה אתה וזרעך • ע"כ

סדר וילך דרוש א

סנהדרין פרק חלק שאלו צדקים אחד רבן גמליא טנין שחקבנה מחייא מחייא אמר להם סן חחוררין וסן רונביאיים וסן חבוביים וילא קברו סמנו סן חתורר דכתיב ויאמר ה' אל משה חייך שובע עס אבותיך וקם אברו ליח ויילמא וקם חעס חוח ונר • סן חנביאיים דברייב וחיו סחיד ובלחי יקוסון הקיצו ורנו שובני עפר אמרו ר' יוח ויילמא בסחיס שחיה יחוקאלי מחבוביים דכתיב וחך בין השוב דיוולך לחדו למישרים רובב שפתי ישנים אמרו ר' יוח ויילמא רחויי מרחשן שפוחיחו דברייב יצחק דאבר רבי יצחק בל מי שנאסרת הלכת סמו בעולם חוח שפוחיחו דכבו' בקבר שנאמר רובב שפתי ישנים עד שגמר להם מקרא וח שאמר למען ירבו וימכם וימי בניב' על הארמ' אשר נשבע ח' לאבותיכם לחת

שהוא צדקה לנפולכס אבל שבררם שהיה הוא אומר כן שאם תאברו אותה אין לי כיוצא בה הוא רבר קשה כי יוצר הכל הוא ועם היות הרבר קשה לאומרו הפסוק הזה הוא ררעו שאן' כי המצוה הזאת וכו' שאמר הקבה רעו לטם שהמכוה הירוע' שהיה מכות התורה שהיה מרגלית טובה היא הזאת ואין זולתה כלל שאם תאברו אותה אין לי כיוצא בה ולכך אשר אנכי מצוך היום עליה לא תחשוב שהיה כפולאת ומכוסה ממך בלבר ולא ממני כי לא בשמים היא להביא תורה אחרת וכיון שכן אנכי מצוך עלי ועליך ולפי שדרשה זו שייכה במשה לומר וזכר' תהיה לנו אבל לא בהקבה לכך אמר רבנין אמרי רבר קשה כלומר שקשה ליאמר רברים אל"ל על הקבה הב יכול ובמאמר' שהענינו יתבאר באופן אחר ויס' לרקק' שפתח בפסוק כי קרוב אליך הרבר וכו' ויצא בפסוק לא כפולאת היא ממך ומה רצו לררעו בפסוקים הללו וביאור רברי המעל ולמה הוצרך למשל ומליכ' ונלער' שהוקשה לחז"ל כי כיון שבאמר כי המצוה הזאת ה"לל כי קרובה אליך לעשותה ולמה אמר כי קרוב • לזה הביאו המעל מלא היה אדם מכיר בתו של מלך והיתה עומד בפני האוהב שהוא מן הקצה אל הקצה מלא מיבטי מלא היתה טמונה וכסתרת מהאוהב והיה מכירה לא גם כן היתה עומדת לפניו וכן התורה לא היו מכירין בה אפי' מלאכי מרום שבאמר ובעלמה מעיני כל חי אל"ל המלאכים וישראל היו מכירין בה ולא עוד אלא שהיתה עומדת לפנייהם ונתנה לישראל ועל זה אמר הפסוק כי המצוה הזאת שהיה התורה שנקראת זאת שנתת לפני וזאת התורה לא כפולאת ולא כתכסית היא ממך כמו שנכס' מן המלאכים שבאמר ובעלמה מעיני כל חי ולא רי שנתגלית לפני ישראל אלא שגם לא היתה רחוקה היא מהם להמת נגלית בריחוק מקום לא בקירוב היא עומדת לפנייהם וזכר' וירקק' בפסוק שאמר לא כפולאת היא ולא רחוק היא וה"לל ולא בשמי' היא ולא מעבר לים ולמה אמר בכלום ואו העטף ובחלוק' לא בשמים לא אמר ולא בשמים בואו • אמנם הפסוק הראשון מרבר בישראל מלא כתכסית התורה מהסגולת ועוד אחרת שאף על פי שנתגלית היה איפשר שתהיה גלויה ומכל מקום בריחוק כי רחוקה היא אבל מלבר מלא ככסית גם בגלויה לא היתה רחוקה אלא עומדת לפני בני ישראל • והפסוק הסני מדבר במלאכים ולכך לא אמר ולא בשמים היא אלא אמר סל מלאכים הוטבים בשמים לא בשמים היא כי מעוף השמים נסתרה אל"ל המות כדא ויעף אל"ל אחר מן הררעים ועכסו הוקשה כיון שכבר אמר ולא רחוקה היא פסיטא שהיה קרובה לזה וררע שהקד"ה נעשה קרוב לישראל בזמן שהם מקרבים לרברי תורה והרי קאמר כי קרוב נעשה הקד"ה בזמן שאליך הרבר מאד בפיק ובלבבך לעשותו שהיה קרוב לך גם מתוך התורה הקד"ה נעשה קרוב לך •

עוד חידשתי בפסוקים ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב שה"לל רצה נתתי לפניך החיי והמות הטוב והרע • ועוד למה הוצרך לכפולאת החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע וחזר אחר כך ואמר העיריותי בכס היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה כו' ולמה אמר כאן ובחרת בחיים ולא אמר כן למעלה • ונלער' שמיכיו שהמות היא נקראת טוב לצדיקים סכן ררעו והנה טוב זה חיים מאד זה המות שמתוך המות זוכ' הצדיקים להתענג באור ה' מה שאינם יכולים להשיג בגוף וכפס' בנורא' שאין המות נקרא טוב ואלא לצדיקי' אבל לררע' היא רעה מאד • וכפי זה יאמר ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב שבין בחיים ובין מות לצדיקים הוא חיים וטוב שהצדיקים במיתתם קרויים חיים הרי לצדיקים חיים

דרוש א פרשת וילך

ריו

הבכור רכב שיכאז ממנו ב' שבטים וז'ט טס וילך ראובן ויספב וכל' ויהיו בני יעקב שבים עשר לומר שכוונתו שיהיו ליעקב אביו יב בנים ולא יותר באופן שברוך אחר במקום לו' ויבא מראובן הבכור ואדרבה ראובן נראה מהבכורה ויכתב ליוסף ברה' כמו שאל' ובחללו יבועי אביו נתנה בכורתו ליוסף שיכאז ממנו שני שבטים מנשה ואפרים ולפי מידע ראובן חטא. חזר בתשובה באותו רבר עצמו שהשתדל להכיל ליוסף מיר אחיו שלא יהרגוהו וכתרצה בבכורת יוסף שיכאז ממנו השני שבט' שהיו ראוי' לצאת ממנו מראובן כי הוא הבכור וז'ט ויספב ראובן אל הכור בתשובה שלימה להכיל ליוסף להשיבו אל אביו ולזה אמר לו הנה אתה פותח בתשובה הגונה הזאת חייך בן בכך הוסע יצא להיות פותח בתשובה שהוא מדבר באופן התשובה המעולה שאמר טובה ישראל ער' ה' אלהיך באותו אופן אשר כשלת בעורך ובאותה מדה עצמה תשוב ער' ה' אלהיך לתקן אותך עון ממך אשר כשלת בעורך וזהו כי כשלת בעורך וכי תאמר אם כן יפה כחה של תשובה מעשה ראובן מתשובה מעשה רור כי כן מראובן עשה מעשהו ולמה תלו ברור שהקים עולה של תשובה אחרת לפי שאעפ' שראובן פתח מעשהו בתשובה מכל מקום לא מצינו בו שהתורעל חטאו רק היה כס ולבסוף טק כרכתי' ויספב ראובן אל הכור ודרשין שב לשקול ולתעביתו אבל לא מצינו בו וירי שהוא עיקר התשובה כמו שהתורה רור ואמר חטאתי לה' לכך תלו ענין התשובה ברור שהקים עולה של תשובה. ובזה יתבאר מה שאמר הוסע טובה ישראל ער' ה' אלהיך כלומר מאהבה ולא מיראה כמו ראובן עסב מאהבה ומכל מקום צריך להתחזק בתשובה יותר מראובן שהוא לא התורה אחרת קחו עמכם רבדים שהוא הירוי ועובד' ה' שהיה תשובה שלימה כמו מעשה רור שהתורה על חטאו ואמר חטאתי לה' ובזה יתבאר מה שאמר בגמרא פריך קמח דעבודה זרה לא היה רור ראוי לאותו מעשה ולא היו ישראל ראויים לאותו מעשה אלא לומר לך טאס חטא יחיד אומרים לו כלך אכל יחיד ואס חטאו ציבור אומרי' להם כלך אכל ציבור וצריכא ראי אשמעינן יחיד אמרינן משום ר'א מפרסם חטאו' אבל צבור דמפרסם חטאיה לא ואי אשמעינן ציבור משום רנפשי' זכותיה' אבל יחיד ר'א נפשי' זכותיה אימא לא והיינו דאמר רבי יוחנן מאי דכתיב באוס הגבר הוקס על באוס רור שהקים עולה של תשובה. ובאור המאמר הזה כתבתיו טכיון שהקבה עזרו לאדם מיריבה' טא' צושה רעס לזכרית ומבקש להייתו ה' לא יעזבו בידו וכו' ומה גם כשקרמוהו לאר מצוות ומעשים טובים שמצוה גוררת מצוה ואין הקבה ממין לידו דבר של עבודה זרה ויהי ישראל קבלו התורה והיו כמלאכי אלהים במאמרו ית' עליהם אני אמרתי אלהים אתם וכו' ואיך בא לירס עון עז' ולא הרחיק הבה מהס החטא כרכתי' הרחיק ממנו את פשעי' וכן דור היה קרוב לטעים טבה וכתיב ביה ולבי חלל בקרבי והקבה רגלי חסיריו ישמור ואיך בא לירי חטא ולא עזרו ה' להרחיקו ממנו אלא רכה הקבה להניחם בבחירתם כרי להוריע מעלת התשובה לצבור ולחיריו ובתוספ' כתבו וצריכה פירוש לכתוב חטאם וקבלת תשובתם' וצריכין אנו לבאר כונת רביהם כי מקשה היא שהרי מבואר' הסוונה של צריכות הנמרא שהוא למה הוצרך להוריע מעלת התשובה בצבור ובחיר ונתן צריכיות לטמיה טים בצבור חומר חילול' ה' מפרסם חטאו מה שאין כן בחיר ויש בחיר חומר ר'א נפיש זכותיה מה שאין כן בצבור רנפשי' זכותיה ולמה פירשו התוספות פירוש אחר והיינו יכולים לומר שהוספה להעלי התוספות דכיון שהבחירה היא ביד כל אדם לחטא ולזכות איך אנו כותבים צריכיות שחטא הכבור בדי לזכות לצבור וחטא היחיד

לחת' לחם ובול' לתת לבם לא נאמר אלא לחת לחם מכאן לתחיית הסמים כן התורה ויש באוסרים מדכתיב וארצם הרבקים בה' אלחיכם חיים בולכם חיים פת חיים קיים כך אחס קייב' בולכם לעתיד לבא. עכלח

מהיות

התשובה קיומו של עולם שמפני כך קדמה התשובה קודם בריאת העולם כשם שקדמה התורה להיותם רברים המקיימים העולם כי בטביל התורה גברא העולם והיה כי יחטא ואסם לעבור על רברי התורה הקדים הקבה וברא רפואת התשובה כרכתי' בטורס הרים יולדת וכו' תסב אנוס עד הכא והנה מצינו ראשון לבעלי תשוב' היה קין שהתורה ואמר גרול עוני מנשוא וכיון ספגע בו ארס הראשון וכו' וראה כמה גרול כחה של תשוב' עס גם הוא תשוב' כמו שהרחבתי הביאור בפרשת נבכים עיין טס' ועכסו שבתי לבאר עוד מה שחלל בראובן שאמר הקבה מעולם לא חטא ארס לפני ועסה תשובה ואתה פתחת בתשובה תחלה חייך טבן בכך הוסע פותח בתשובה סאמר טובה ישראל ער' ה' אלהיך. וטס דקדקתי' שהרי קין פתח בתשובה תחלה קודם ראובן ואחריו ארס הראשון ומסוך בתשוב' ובאירתי בזה ענין אחר עיין טס. ועתה חרשתי עוד דרך יסר יסאר בעי' ועוד נחקיק' מ' הוסע בכך פותח התשובה. והרי קדמוהו מסה ודור כי בחטא העבל מורעה יר' ה' לקבל התשובה לציבו ודור הוריע מעלת התשובה כי הקים עולה של תשובה כמו שאמר אלתדה פושעים דרכיך וחטאים אליך וטובו:

וגל' ער' מהן אמת סקין היה ראם לבעלי תשובה אבל מכל מקום לא פתח בתשובה מעצמו אלא מחמת יראת העונס שאמר לו הקבה ועסה ארור אתה מן האדמה אשר נכתה בו כי תעבור את האדמה ל'א תוסיק תת כחה לך נע ונד תהיה בארץ. ואז התורה ואמר גרול עוני מנשוא הן גרסת אחי היום וכו' והיינו נע ונד בארץ. והיה כל מוצאי יהרגני. הרי טעמה תשובה מחמת יראת העונס ונחקבלה תשובתו וביטלה חצי הגזירה שהיא גזירת נע ונד בארץ ויסב בארץ נור והיינו גזירת נד כחקיקתה בו וכן ארס הראשון נגור עליו ביס אכלך מתמו מות תמות ומתוך העונס עשה תשובה אבל ראובן עשה תשובה מעצמו כי לא נצורה עליו טוס גזיר' והוא מעצמו פתח בתשובה לכך וזה הוסע בן בנו לפתוח בתשוב' שאעפ' שדור הוריע דרכי התשוב' מכל מקום לא עשה התשוב' מעצמו מיד סמך לחטאו אלא ער אחר זמן ער טבא אליו נתן הנכויא ורמזו ועקבו לבזור עליו וכן חרב לא תסור מביתו וכו' לכן הכני מקיס אליך רעה מביתך ומתוך זה אמר רור חטאתי לה' וז'ט לראובן אתה פתחת בתשובה כלומר פתחת מעצמך התשובה חייך טבן בכך הוסע פותח בתשובה שאמר טובה יס' מריבר בתשובה המעולה שהיא מחמת אהבה לפי שישראל עסו תשובה מיראה כרכתי' למעלם לכו ונשובה ל' ה' כי הוא טרף וירפאנו יך ויחבטנו בא הוסע ואמר טובה ישראל ער' ה' אלהיך מאהב' שמגעת עד כסא הכבוד וזהו ער' ה' אלהיך לפי שבתשוב' מעשיתם עד עכסו מחמת יראה נעסו הזרונות טגנות וזהו כי כשלת בעורך ואס תשובו ער' ה' שהיא תשובה מאהבה והיו דיונות נעשות כזכיות ומה שתלו ברור שהקים עולה של תשוב' הוא שאפילו תשובה מחמת יראת העונס תקובל ברצון לפני ית'. עוד חרשתי עס מחלל היכי דמי בעל תשוב' באותו ערך ובאותו מקום עטיק' התשוב' היא לתקן בדבר אשר זדה והנה ראובן חטא בבילבול יבועי אביו וכוונתו הית' שלא יילד יעקב עוד בן במקום לוי שהוא חלק ה' ונשארו יא שבטים לכך כללל יבועי אביו כרי שאותו שבט היב יא ממנו כי ראובן

דרוש א רפרשת ויכך

כיון שלמדנו מהעגל ואמר שהוצרך כדי לכתוב חטאים וקבלת תשובתם שבענין דבר האמר החטא וקבלת התשובה מה שלא נכתב בצבור כי אם החטא באו' אלא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב אבל קבלת התשובה לא נכתבה בתורה לפי שחידוש קבלת הצבור בתשובה הוא מחמת החטא שהוא חמור שנתפרסם ולכך נכתבה עם התורה פירסו' החטא לומר שאעפ"כ נמחל להם אבל לא איכפת ליה לכתוב עשיית התשובה כי איך בזה חידוש שפסוט הוא שיותר יש לקבל תשובת הצבור רכשים זכותיהם ומה שבא לחדש בענין היחיד שהוא דבר הוא בענין קבלת התשובה שאף על פי שלא נפיש זכותיה מכל מקום יקובל ברכון כי לענין החטא פסוט הוא שיתחלל לו כיון שאינו כל כך חמור בצבור דהא לא מפרסם חטאו עוד איפשר לפרש כפי דרך זה שאמר וזריכה לכתוב חטאים וקבלת תשובתם כלומר וזריכה להודיע דרכי התשובה בצבור ובחידוש כדי לכתוב חטאים בצבור שהוא הזר המחודש שאעפ"כ שהוא מפורסם ימחלו להם והודיע ביחיד כדי לכתוב קבלת תשובה ביחיד שאינו מרובה בזכות כי הדר הזה הוא המחודש וזוהי יתבאר מה שאמר והיינו כאוס הגבר הקוס על שהקוס עולה מל תשובה שהוא נקשר עם מה שהצריך הגמרא לכתוב בתורה החטא בענין העגל שהוא דר המחודש שאף על פי שמפורסם החטא נמחל להם ולכתוב קבלת התשובה בחידוש שהוא הזר המחודש לקבל תשובת מי שאינו מרובה בזכות דהשת' כיחא מ"ם שהקוס עולה מל תשובה דאעפ"כ שהתשובה נלמדה מן העגל מכל מקום לא היה בזה כח התשובה שכינס שהיו רבים היה ראוי מן הדיו לקבלם אבל מנח לנו ביחיד ולא נפיש זכותי' שיקובל וכיון שבא דור ונתקבל הקוס עולה מל תשובה אעפ"כ שאינו תשובה הגונה מדר שאין לו זכות כל כך בצבור ואפילו הכי נתקבל אבל מעלת הצבור היתה מדר חומ' החטא שאף על פי כן נמחל להם ואינו מדר רוע התשובה כי התשובה נלמדה היתה מעולה מדר עצמה כיון רכשים זכותיהם עוד יש לומר חטאים מל העגל וקבלת תשובתם בעגל כמי שאמ' ה"ב סלחתי כדברך אבל לא נכתבה עשייתם מל התשובה לפי שעיך חידוש הסליחה הוא מדר חומר חטאים ומתוך התשובה שפסו' דר עם דרך לכל העולם שיחזרו בתשובה וזהו הקוס עולה מל תשובה ועוד יש לומר עם ביאור מחול בפסוק אחר הרברים האלה שאמר הק"ה לירבעם חזור בך ואני ואחתי ובן ישי נטייל ב"ב אמר לנחמי בראש אמר לו בן ישי בראש אמר אי הכי לא בעינא והדבר קשה להלוס איך יתכן שבשביל דבר נקל שהוא להכנס בראש נמצע ירבעם מהתשובה ועוד אם רכזנו מל הק"ה היה לקרבו לירבעם למה ריחקו על דבר מל הכל שהוא מי יכנס בראש ונראה לעד שלהיות דור המלך ראש לבעלי תשובה כי לא היה דור ראוי לאותו מעש' לא כדי שילמדו בני אדם לעשות תשובה והנה ירבעם שחטא והחטאו לאחרים אס יחזור בתשובה והיה ראשון לבעלי תשובה שחטאו והחטאו לאחרים כי מדר לא למדנו כח התשובה זולת אל בני אדם שחטאו ולא החטאו אבל לאותם שהחטאו לא למדנו אלא מירבעם ואם כן נמצא ירבעם ראש לבעלי תשובה שחטאו ודר ראש לבעלי תשובה שחטאו ולכך בשאמר ה"ב לירבעם חזור בך בתשובה ואני שמקבל את השבטים בתשובה ואחיה שהודעת דרך תשובה לחוטאים ומחטאים נדור שהודיע דרך תשובה לחוטאים נטייל ב"ב שהטיוול הוא להשתעשע בבעלי תשובה היושבים ב"ב אז אמר ירבעם מי בראש כי אני יש לי בחינה מל דרימת מעלה על דור כיון שתשובתי היא יית' מעלה לקרב את המחטאים והשיבו ה"ב בן ישי בראש שאף על פי שלא היתה תשובתו על המחטאים ממ' הוא הקוס ראשונה עולה

היחיד כדי לזכות ליחיד והרי צידו מל האר' תלוי החטא ואיך יתכן שיחטא בשביל שיזכר חבירו הן חמת כי כפי מה שביארתי והוא מיוסר על לשון רמ"ז למה יש לומר הצריכו' שהניחו הבה אל הבחירה ולא עזרו להרחיק ממנו החטא לפי שרצה הק"ה שיזכו הצבור והיחיד בהודעת דרכי התשובה אבל עדין יקשה שכפי זה לא היה ראוי להעניש לא לצבור בעגל ולא לר' בחטאו ולמה נענשו לזה כתבו התוספות וזריכה פי' לכתוב חטאים כו' מהצריכויות הוא למה נכתב בתורה ובנביאים חטאים ואעפ"כ שבעיקר חטאים לא נענש הק"ה מבחירתם מפני התועלת הנמשך להודיע דרכי התשובה לצבור ולחידוש מכל מקום למה נכתבו ללא וזריכה לכתוב חטאים לפי שיש בצבור חומ' החטא ומפרסם ויש ביחיד חומר דלא נפיש זכותיה ומתוך שכתבו זה וזה אנו לומדים שאעפ"כ מתקבלת תשובתם עוד יש לפרש שהקוס התוספות למה הוצרכ' הגמרא לומר וזריכה שהרי בדבריו נאמרו הצריכויות שאמר לא היה דור וישראל ראויים לאותו מעשה אלא לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אלא יחיד ואם חטאו צבור אומרים לו כלך אלא צבור ומדקדק' לומר לך שאם חטא יחיד וכו' משמע שפיר שיש בצבור מה שאין ביחיד ויש ביחיד מה שאין בצבור ו' ואם רצה לפרש לנו בדרך שיש ביחיד וצדיק שיש בצבור לא היה לו לומר וזריכה לא כך הולל שאם חטא יחיד שאין כחו גדול ומרובה בזכות אומרים לו כלך אלא יחיד ואם חטא צבור שהוא מפורסם בחטא אומרים לו כלך אלא צבור והשת' הוא כמו תכא והדר מפרש לומר לך שאם חטא יחיד וכו' וזריכה וכו' למה פירשו וזריכה לכתוב בלו' שעינין החטא שנדרש לצבור וליחיד הוא מבואר בדבריו שאמר לומר לך שאם חטא יחיד וכו' שאם יאמר היחיד לא תקובל תשובתו לך כדמצינו גם ליחיד כדי לומר ליחיד כלך אלא יחיד והצריכו' מל הגמרא הוא למה נכתב בפני המקומות ואמר שהוא ללמד לדרושת שאף על פי שיתפרסם החטא ביחיד דחוו להו תרתי לריעותא אם פירסום החטא וגם שאין כחו מרובה בזכות מכל מקום תקובל תשובתו ריקנין הדור מל הצבור ומפורסם בחטא וזר מל היחיד רלא נפיש זכותיה ומכל מקום התשובה מועילה וזה למדנו ממה שכתב חטא דור דהנה ליה עון מפורסם והיה יחיד רלא נפיש זכותיה ונתקבל והיינו הקוס עולה מל תשובה בפני הצדיק המחמיר כנ"ל

ועוד כל' והוא הכנס שדקדקו התוספות שאם הצריכויות הוא כפשוטו אינו מתהפך בשתי החלוקות רבשל' בחלוק' היחיד יוחא ריקשה למה הוצרך כיון שלמדנו מעלת התשובה מהצבור שחטאו בעגל ואמר זריכה להיות זכות דרכי מרובה רכשים זכותיה אבל היחיד רלא נפיש אימא לא צריכ' אבל אין להקשות כיון שלמדנו מהיחיד למה הוצרך בצבור שהרי מצינו מל הצבור ער שבא היחיד עברו כמו תק' שנה ואם ימתין להודיע ער דור מנח ירעו מעלת התשובה אותם הדור' שמתוך התורה ער זמן דור ולמה הוצרך לתת צריכות בזה הדור ועוד קשה דהנה ליה למפתח בצריכות על הפרד בתחלה ואמר ראי' אשמעינן צבור ואחר כך יאמר ואי אשמעינן יחיד ועוד רלא שייך לומר אשמעינן בצריכות מעש' שהיו בעגל וכבוד אומנם יתבאר בדבור התוספות והוא בדקדוק אחר בתוספות שהרי הצריכויות הם בפני מקומות בעגל וצבור ואיך אמרו צריכה לכתוב חטאים וקבלת תשובתם רמשמע שהצריכויות הם בחטא ובתשובה ו' ועוד קשה שאיך היה איפשר לכתוב התשובה ולא החטא ואיך לרברים אלו הבנה וכך היה לו לומר וזריכה לכתוב בעגל וצבור ולכך אני אומר מה שאמרו התוספות וזריכה פירוש לכתוב חטאים כו' שהכוונה היא לתת צריכויות ליחיד למה הוצרך

דרוש א לפרשת וירק

ריז

עם אבותיך והנך קם אתה והעם הזה ופירש' והאלי וקם אהבך קאי וביאור דבריו לפי שיקשה לפי רבן במלואל דרד'ס הכך סוכב עם אבותיך וקם שהוא תחיית המתים פאכ הילל הכך סוכב עם אבותיך וקמת מאי וקם לזה פירש רמ' והאלי וקם אהבך קאי והיך הכך סוכב עם אבותיך והנך קם וקאי נמי לקמיה וקם העם הזה כלו' שאתה תקום בתחיית המתים וגם העם הזה יקום לתחייה ויבואו עמך וכפי זה מ'ס וזה לא קאי אוקם לא רמז לו שלעתיד וזה דמכא שהוא דבר אחר בפני עצמו שהוא סיגה העם הזה כו' והקשו הצדוקים דילמא אוקם העם הזה וזהו ופירש' זל דילמא אוקם העם הזה וזה דאבתריה קאי ולא קאי אקמיה והוא אחר מן הכתובים שאין להם הכרע והכוונה לרש' זל שגם לרבר' רבן במלואל קאי אבתריה וקם העם הזה אבל לא קאי אזהנה ולהכי קאמר ודילמא אוקם העם הזה וזה דאבתריה קאי ולא קאי חייב רכסי רבר' רבן במלואל קאי למעלה ולמטה סוכב וקם וקם העם הזה אבל דילמא דאבתריה קאי ולא אקמיה ומהכתובים שאין להם הכרע הוא דקאי למעלה ולא למטה או למטה ולא למעלה כמו שכתוב מחר אנכי נכב על ראש הגבעה פ'ס למר וזא הלחם בעמלק מחר אונחמך מחר אנכי נכב וכו' ראי קאי לקמיה לא קאי אבתריה וזהו מכתוב יחיו מתוך ככלתי ופירש' זל מתוך של ארץ ישראל ככלתי או הנפילים והכוונה לרש' זל כי רבן במלואל רצה לרמות לדרסת פירוש הצדוקי דמירי במתי' של יחזקאל לפי שהיה בבקעת דורא שהיא חוצה לארץ והכתוב אומר יחיו מתוך של ארץ יס' ועוד פ'ס שהיה יחזקאל היו אותם סיכא קורם לקץ או למאן דאמר מפל היה שעתידים לחזור בני הגלות ואת תאמר נפלים הוו והכתוב מתוך ככלתי יקומון וגבליהו או הנפילים מכאן דמתוך אינם נפלים והם רחו הדרסא והיא של ככלתי או הנפילים והביא ראיה מוחכך כיון הטוב שהוא על דבריו סופרים סחביכים דבריו רורים כיינס של תורה פ'ין עולה טבעים כי סבעי' פנים לתורה ואמר וחכך של דבריו סופרים כיון הטוב הולך לדורו לעולם למיטרים ואז רוברו ספתי יסני' בתחיה והם אמרו ודילמ' מרחשן פשוט' יצר שהביא המקרא שאומר אשר נסבע ה' לאבותיכם לתת להם יומה שלא הביא להם ראיה מפסוק וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם כו' הענין הוא לפי פ'ס לרד'ס בו כרבותינו מדרשו חבל על דאברין ולא מסתכחין סהקמותי את בריתי לאברה' ויחזק ויעקב לתת להם את ארץ כנען וכסדרה אברהם לקבור את סרה לא מצא מקום לתוברה עד סקנאו בארבע מאות סקל כסא וכץ יחזק בקם לחפ' באר אחת ולא הביטוהו והיו מסיכין עמו בראש' כה ובסנייה ועכ' לא הרהרו אחר מרותי ולא קראו תגר עלי' לאמר איך דברך שהבטחתנו וכפי אותה דרסה אתי ספיר מה שאמר לתת להם כו' ולהכי הביא ראיה להם מהכת' שאומר אשר נסבע ה' לאבותיכם לתת להם שהוא נדרס יפה על תחיית המתים סקיה לו למר למען ירבו ימיכם וימי בניכם על הארמה אשר נסבע ה' לאבותיכם לתת להם כי האבות כבר מתו ולא יבדק ליאמר עליהם לתת להם אלא לתת להם ומדקאמר לתת להם לרעא קאמי סמכא לתחיית המתים מן התורה ממה פאמר הכת' אשר נסבע ה' לאבותיכם לתת להם :

סדר וילך דרוש ב

ליראה

אח' ה' כל חיוס' אשר לא ידעו ישמעו ולברו ליראה אה ח'כו' בסדר יוסא סאאל רבי מתא בן חרס לרבי ישמעאל שפ'ס' ארבעה חלוקי כפרת ל' א 37 1 סהות

עולה של תשובה ונכון הרצ' לער' ולזה רמז ואמר יחל ישראל אל' ה' מעתה ועד עולם סמכא והלאה אל' יתייאס סוס ארס מהתשובה ויחל א' ה' סיקבל תשובתו וירחמיהו עוד ירבה מקום אל' הכתובים שלמעלה שאו' סיר המעלות לדור ה' לא גבה לבי וכו' ירבה סכל ענין מעלה יתירה סביקס דוד לעצמו סיהיו אומרי' אל' ה' דוד כמו פאומרי' אל' אברה' אל' יחזק ואל' יעקב וזה גרס לו להיו' כסכל בבת סבע לזה התנכל ואמ' ה' לא גבה לבי ולא רמז ענין להיות מסוה עצמי לאבות העול' פיאמרן אל' דוד כמו פאומרים אל' אברהם כו' ולא הלכתי לבקם גדולות אלו ממני מעד עצמי כי מאת ה' היתה פאלתי פאמר ליועסתי לך סס כסס הגדול' פיאמרן מגן דוד ועל סמך זה סויתי עצמי אל' האבות פיאמרן גכ אל' דוד לפי סדוממתי וחטבתי סנפסי כגמול עלי' חמו סהגמול סגמלתו חמו הוא לו למגן שלא יאכל ויתר מראי ויחזקו גס אתי רוממתי סכיון סהקבה הוא למגן לו לא יחזק לי' לסלוק עבירה כיון סאני כגמול עלי' חמו פאמו מסמרתו מרבר רע כן הבה יבילני ועכסנו ראייתי סכגמול עלי' כפסי סהא כגמול שאין לו אס המגינה עליו והוא אוכל ויתר מצרכו והוא כחוק כן הייתי אסי סלא הגין עלי' הקבה וכסכלתי בחטא לכך יחל ישראל אל' ה' כי איך הבטחה לצדדיקס בעה' ובזה דקרק למר ב' פעמים כגמול וקורס אחר עלי' חמו ולא אח' או יאמ' סויתי אל' האבות ורוממתי וסחקתי כפאמר הבה סאיני עומד כגמול כי בטחתי סהבה היה מגן לי :

וחנה כרמיה מעלת התשובה כפרסה כפסוק האזן וקם העם הזה וזה כו' ואמר ביום ההוא הלא על כי איך אל' ה' בקרבי וכתבתי כסא נכתר ע'ס ועכסני אבוא לבאר המאמר הראשון שהכענו וקסם כי מאי רעתי' רבן במלואל להבי' ראיה מהנך סוכב עם אבותיך וקם כיון פ'ס להסיב דילמא קאי לקמיה וקם העם הזה וזה שהוא פסטיה דקרא ועיר היכי וליך מקרא דחיו מתוך כיון דאיפשר לאוקמיה במתי' סהחיה יחזקא' ועוד קסה לרבר' הצדוקים נמי דמירי במתי' יחזקאל הא מיהא איכא תחיית המתים ועוד נבאר דאיית הכתובים שהוא וחכך כיון הטוב היכי מסתמע מניה תחיית המתים ועוד קסה כיון סהבי' להם דאי' מקר' דאמר נסבע ה' לאבותיכם לתת להם לכה לא נאמר וכו' לתת לא הביא להם מפסוק וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם לכה לא נאמר וכו' והא מקרא קודם בתורה כפר ואיראולמה הביא מהמאמר שהוא צד' עקב וגם ר' סימאי הבי' ראיה מפס' זה שאו' וגם הקמתי וכו' לתת להם • וגלע' סרבן במלואל הסיב להם כמה דאיית סהס מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים ולא כחה דכסת עד פאמר להם ראיה מהכתוב פאולאמר נסבע ה' לאבותיכם לתת להם ואז הורו פגס אותם המקראות הראסונים יפידוך על תחיית המתים כי זה יוכיח על הכתובו האחרים ובזה ידקדק פאמר כלל ופרט מהתורה ומהנביאים ומהכתובים מהתורה סכ' כו' כלום סמכת המקרא של תורה יתבארו הראיות כולם של תורה ונביאים וכתובים סהכר סהוא סככולס הוא פ'ס תחיית המתים והכריח רבן במלואל מדכתיב הנך סוכב עם אבותיך וקם העם הזה וה' דיו קאי וקם אמאי דאבתריה קסה מאי וקם כי איך זה קימה ואררה נפילה היא להם סכיון סהס וכו' אח' עבודה זרה נפילה היא • ועוד קסה למה הזכיר ענין סככותו סמוך לענין חזנות ועוד קסה מה סהפסיק למר העם הזה בין וקם למ'ס זכ' דה' לל וקם וזה העם הזה לכך דרסו דקאי וקם אהנך סוכב עם אבותיך והם תנחומין למסה על מיתתו פאמר לו הבה הן קרבו וימין למות והתפלל סיתמליהוסיס והוא בחיי' ואח' כתקנא ממנו וסיוחמו הבה כי הוא עתיד לחיות הוא והכס זה בני דורו ופאור עובר לפניה' ויתא ראסי עם וס' הנך סוכב

דרוש ב לפרשת וילך

הוא מפריד הנשמה ממקום מחצבה וזמנה כי פנויותכם הן מברילים כיניכם לבין אלהיכם ובשוב החוטא בתשובה הוא מסיר אות: המך והמחיצה ההיא המברלת בין נשמתו למזכר בראשית ומחיצה לאיתנה והו פירוש תשובה שתשוב הנשמה למקומה הראשון תחת כסא הכבוד וזם חזל גרולה תשובה שנגעת עד כסא הכבוד שהכונה על הנשמה שנפרד ממחצבה הוא מטיב אותה למקום שחוכמה ממנו להיות חמשה בחינות לנשמה שנקראת נפש רוח נשמה חיה יחיד ובתשובה מתחברת כל החמש בחינות לכסא הכבוד ולכך רמז תשובה כלומר תשוב ה' שהם חמש בחינות הנשמה למקומה הראשון: עוד רמז תשוב ה' כי ביום הכפורים יש חמשה עינות שהם אסור באיני' ונתיב וברחיבה וסיכה ובזיעלת הסנדל ובתשמיש המטה ומתוך ה' עיניו יס חלו שוב עד האלהיך כי כשלת כלומר כי כל המכשול והגלויות אשר גליהם הם בעונך כמו שאמר הכתוב ובפסעם פולחה אהם ולבוא לביאורו נראה לעד שאמר אי זה ספר כריתו' אהם אשר שלחתי ואעפ' שאמ' הכביא ידמי' שלחתי ואתן ספר כריתותיה אליה: והנה מצאתי בגלגל יסן מחזל על שלחתי ואתן ספר כריתותיה אליה כי היא רצתה להיות בכריתות ממני אבל אני לא כתבתי לה ספר כריתות: ועוד יס לומר כי כפי הדין שצריך ליתן ספר כריתו' ובפעת הכתיבה ואמר לה הרי את משלחת הריאת מותר' כו' אבל אם שלח אדם את אשתו ואמר לה הרי את משלחת ואחכ כתב לה גט ובשע' הנתינה לא אחר כלום ולא היה מרבר עמה על עסקי גיטה לא מהבי וזם שם שלחתי ואחכ ואתן ספר כריתותי' אליה שבפעת הנתינה לא אחרתי כלו וכאז הוא אות' אי זה ספר כריתו' אהם אשר שלחתי בשעת כתיבת ספר הכריתות: ועוד יס לומר בפסע כתוב זה אי זה ספר כו' ספרין תורה האומר לאשה איני אשך איני בעלך כו' אינו כלום לפי שכתוב בתורה ושלחה מביטו סיהיה הוא המשלח לאשתו ולא יהיה הוא משלח ממנה וביטו' כתוב לאחר כי היא לא אשתי ואכזי לא אישה ולכך אחר אי זה ספר כריתות אהם אשר שלחתי שאני שלחתי אותה והרי לא אחרתי לא ואכזי לא אישה ואינו מעיל כפי הדין ואחכ מצאתי כתוב בספר העקירה פרשת תרומה קרוב לדרך הראשון וזל שלחתי וכתן ספר כריתותיה אליה הקדים השילוח לגט הפך מה שאמר הכתוב וכתב לה כו' ונתן בירה ושלחה וה' מה שאל הכתוב אי זה ספר כריתות אהם אשר שלחתי ב' שתייה מברשת שהרי כששלחתי לא היה שם גט וכשנתינה לה הגט לא שלחתי והוא על דרך שדרשו חזל על חלץ מהם עכ' אז מי מנושי ירבה כי נושי טובל שני פירושים או נושי שהם חייבי' לי או אני חייב להם ואם הם חייבים לי ומכרתי אתכם להם הנה הם משועבדים לי שהבעל חוב משתעבד בבכסים שקנה ושקנה ואם כן אי זה מנושי הוא שמכרתי אתכם לו שאל אתם סבורי' שמכרתי אתכם למי שאני חייב ואינו חלל לנושי שהם חייבים לי וכיון שכן עדיין אתם ברסתי: עוד איפשר לומר שלכל הפירושים שאתה מפרש בנושי עדין אתם ברשותי שאל נושי הם חייבים לי אם כן הם משועבדי' לי ואם נושי הם שאני חייב להם ומכרתי אתכם לו בגובינא קיימא לן מרינא רבובינא דסומ' הרדא וכיון שערין יס לי דין חזר עלי' הרי אתם בחזקתי כי על האמת הן צעונותיכם כמכתם ובפסעכם שילחה אהם ויש גילוי רעת במכירה ובשילוחין וכיון שכתבטל התחילי נתבעטו הנריחין והמכירה והו שאמר כאן כי כשלת לגלות בגלות בשביל עונך: ואמר קחו עמכם דברים לרמוז שיעקיר הוירוי הוא בפה עם הכנת' הלב וזהו קחו עמכם בתוך הלב דברים ושובו אל ה' בפה: עוד ירבה קחו עמכם דברים שהם דברים שבין אדם לחבירו ואחכ ושובו אל ה' שהם דברים שבין

שהיו רבני ושמעאל דורש אמר לורח שלמה רחם ותרסוב: עם כל אחת ואחת עבר אדם על מצות עשר ועשה חסוב: מותרין לו מיד שנ' שובו בנים שובנים ארפא בשובותיהם: עבר אדם על מצות לא תעשה ועשה חסובה חסובה תוליה ויום הכפורים סכסך שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטוהר אתכם: עבר אדם על בריות ופיתות בית דין ועשה רצונם ויום הכפורים תולין וייסורין סמדיקין שנאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם אבל מי שיש בידו חלול חסם אין בה לא בחסובה לחלול ולא ביום הכפורים לכפר ולא ביום דין לברק אלאכול תולין ופיתות סמדיקת שנאמר ונגלי באיני' ח' צבאות אם יכופר תעון חוה לכם עד תמותון:

מהיות

מכהנן של ישראל תורה אשר נהגו כל חכמי ישראל בכל מקומות יושבותיהם לסדר ולדבר דבר ביום שבת קדש הלזה הנקרא שבת טובה ולהרחיב לשון במילי ריזותא וענייני תשובה לפי סכל ישראל הם ערבים זה לזה ועוד כוסף על ראם הקהל שהו מחוייב להוכיחם כי כל מי שיש בידו למחות על אכסי ביתו כתפס על אכסי ביתו וכן היכול למחות על אכסי עירו וכו' כמו שאמרו בבמ' מסכת שבת מאי רכיב ה' במשפט יבא עם זקני עמו וסריו אס שרי חטאו זקנים מה חטאו אלא על הזקנים שלא מיתו בשמים: וביאור המאמר ביאורתי בדרך האזינו בספר ספך כבחר ומצאת כי תדרסנו ועשה היות כי אין בדרך הזה מי שיכול להוכיח כמו שאמרו בממרא תמהני אס יס בדרך מי שיכול להוכיח: ואם הם בדרך הם אחר כך אכן יתמי ריחמי מה נענה בתרייה: אבל הכוונה היא לעורר לב האדם מעטתו והסומע יסמע כי הימים הללו מסוגלים לתשובה: וזהו מאמרתי בנושא ליראה את ה' כל הימים כי על האמת ענין התשובה ויראת ה' היא צריכה להיות כל הימי' משאר ימי השנה ולא להמתין עד ראש השנה ויום הכפורים: אבל להיות קצת האכסים שקועים בכל השנה בחבלי זמניהם וטורדוס במונותיהם ולא זכרו את ה' לכן צריך לעוררם ויקומו משנתם וזם אחר לא ידעו ולא נתנו לב בכל השנה עתה יסמעו רברי מוסר ותוכחה ולמדו ליראה את ה' אלהיכם כל הימים ולא ישובו ח' לכסלה עריוכן הזהיר הכביא יסעיה ספרייכן פרנסי ישראל לעורר לב בני יס' בתשובה ותוכחה וזהו מאמר קרא בברוך אל תחשוך כשופר הרם קולך וביאור הכתוב עם ביאור המאמר של ואותי יום יום יירושון תמלאנו בדרך שלח לך עם עוד מתבאר לענייננו שהמוכיח לרבי צריך שיתנהג בתוכחתו בענין תקיעות השופר שבתחלה כעצם תקיעה פשוטה ואחריה סברים ואחריה תרועה וחזרת בפשוטה אחרת כן המוכיח צריך שיכנס בכי טוב ברברים פשוטים ודברים טובים ואחר כך ואמר רברים המסברים את הלב ואחר כך יריע תלחמה כנגד החוטא ומרב' לפסוע ויחתו בדבריו נחמה ודברים טובים שהיו התקיעה הפשוט' לאחריה וזהו כשופר הרם קולך כלומר ככל התקיעות של השופר שהם פשוטה וסברים ותרוע' ופשוט' לאחר' כן הרם קולך בתוכחתך והגר לעמי שהם הרברים כי הגר להם שחטא קל שלהם הוא נחשב לפסע גדול שסגבת תלמו עולה זרון שכן כתיב וסביבו נסערה מאר שהקבה מרקרק עם הכריקים כחוט השערה וזהו והגר לעמי פסעם ולב' יפקח חטאתם וזהו שהזהיר הכביא הוצא טובה ישראל עד האלהיך כי כשלת בעונך שאל לא תשוב המכשול והוא הסוגג שלך יהיה נחשב לך לעון שהוא מזיד: ורמז לומר טובה ולא אחר טוב ישראל לרמוז שהחוטא הוא מטיס מסך מברל בינו לבין קונו כי הנשמות הם חסובות מתחת כסא הכבוד ונאכלות מהשפע האלהי ובהיותו חוטא

דרוש ב פרשת וירך

ריח

קורם פסוק ופקדתי בשבט פסעם אש חקותי יחללו ומצותי לא ישמורו ופקדתי בשבט כו' ולא מצינו בתורה סכתוב משפטי וחקתי אלא בפרשת עריות ובפרשת קדושים סכתוב הכריתות סכתוב אחריהם וסמרתם אתם את חוקתי ואת משפטי ועליהם אמר כאן אש חקותי יחללו ומצותי סהם כריתות ומיתות בית דין לא ישמורו אז ופקדתי בשבט פסעם וסמך ליה וחסרי לא אסיר מעמו רהיבו סמתוך הייסורין יטה להם חסר ובדאי סנכתפרו עונם ופסעיהם וכו' כחארו כל חלוקה הכפרה ומעלת התשובה סהיא רבויה ונקמה * עוד כל פלכולס התשובה החסובה סהיא מאהב' אינה כריכה עוד ליום הכפורי' ולא לייסורין כי היא מכופרת לגמרי וראיה לרבר סכתו' טובו בנים סכביבים לפני יתב' כבנים ופירשו חזל דהכתוב הזה מרבר בתשובה מאהבה אבל כשהתשובה היא מיראה אז כריכה סיוע לכפרתה דדוקא אש * עבר על מצות עשה אז התשובה סהיא אף על פי סהיא מיראה היא מכפרת לחלקה וילף זה מרכתיב סנהא כבעל מוס סנכתפרא סמקכת סמו חזל דהיינו כסעב מיראה ואש עבר על לא תעשה ועשת תשובה מיראה היא תולה ולא מכפרת עד סיבוא יום הכפורים ויכפר סכאמר כי ביום הזה יכפר עליכם גמר הכפרה מכל חטאיהם אבל אש התשובה היתה לפני ה' דהיינו מלב ומכס כי ה' יראה ללבב סעב מאהבה בכל לבואו תטהרו מכל וכל בלי כפרת יום הכפורים אז יאמר כמו סכתבתי למעלה מכל חטאיהם לפני ה' לאפקי הכריתות סנכתרתה הנפש סהיא מלפני ה' סאין יום הכפורים מכפר אבל במצות לא תעשה סעריץ הס לפני ה' כי עריץ לא כרתו מלפניו אז תטהרו ביום הכפורים ותשובה רכל ענין זה הוא בתשובה מיראה וכן אש עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה מיראה היא תולה עם יום הכפורים עד סיבואו וייסורין עליו אבל בתשובה מאהבה אינה כריכה עוד לכלום ולזה כיה הכביא טובה ישראל עד ה' אלהיך סהיא תשובה מאהבה לפי סכתבנו מיראה כריך אתה ללקות בייסורין ומכסול וזהו כי כשל בעונך כרי למדקו' אבל מאהב' אינו כריך לכלום * וכו' אזי מבאר מה סאמר רבי יצחק ארבעה רברים מקרעין גזר רינו סל ארס כרקה צעקה וכו' והכי אש כגזר רינו על מצות עשה כריך תשובה ואש כגזר רינו על מצות לא תעשה אינו מתכפר לו עד יום הכפורים עם תשובה וכן אש עבר על כריתות אינו מתכפר עד טילקה ביסורין עם תשובה ויום הכפורים ואין הוא אומר סכרקה אז צעקה מקרעת גזר רינו * אמנם הענין הוא סכיון סהתשובה התולה ואינה מכפרת היא מיראה לזה אש ססתרל להתחזק בצרקה ולפני ה' יטפור' סימן בתפלה הנה הוא יורה סעב אל ה' בכל לבו ותהיה הצרקה והצעקה תמורת יום הכפורים והייסורין וזהו סאמר הכתוב בחסר ואמת יכופר עון רקטה וכי אש לא עשה תשובה מה יועיל לו חסר ואמת ואש עשה תשובה למה הוצרך חסר ואמת לכפר עון אמנם מבואר הוא סמרבר בתשובה מיראה סכריכה יום הכפורים אז ייסורין אז מיתה ואש עשה חסר ואמת יכופר עון לגמרי כי הרי זה תחת יום הכפורים וייסורין וקרוב לזה מכאן בסערי תשובה לרבינו יונה ז"ל ספירט כי החסר מכפר ולא הוצרך עוד לייסורין אז יום הכפורים וכן וביראת ה' מור מרע כי אש עשה תשובה גמורה דהיינו באותו פרק ובאותו מקום ובאותה אשה סר מרע ויטבולא עבר עבירה אותה תשובה גמורה ממדת בלי ייסורין וכל יום הכפורים וגם כזה הבנתי מה סאמר זכרס לברכה הקובר בביו מחליץ לו על כל עונותיו סנאמר בחסר ואמת יכופר עון

סכין ארס למקום * עוד דרשו חזל גדולה תשובה סזרונות בעשות כריות * יום לרקק סהרי דרסו חזל במסכת יומא על סדר הוידוי סהוא חטאית עויתי פסעתי והקטו מרכתיב כוסא עון ופסע חטאה ותיכנו סהתפלל מטה לפני הקבה בסעה סכביך חוטאים וחסרים בתשובה עשה להם חטאות כסגבותי * יום לרקק כיון סהתשובה גדולה עפשה זרונות כריות למה התפלל מטה סיעשה חטאות כסגבות ולא התפלל על סיהיו כריות * ולבאר הענין אבוא לביאור המאמר סהכענו ראשונה יום לרקק בו ה' מכא ליה למדרס סבמצות לא תעשה תשובה תולה ויה מכפר ובכריתות ומיתות בית דין תשובה ויה תולץ וייסורין ממרקין ורילת' קרא רבי ביום הזה יכפר עליכם מיידי בין במצות עשה ובין במצות לא תעשה ובין בכריתות ומיתות בית דין וקרא דופקדתי בשבט פסעם הוא על חלול הסם ספוקר הקדוש ברוך הוא בייסורין ואינו מתכפר עד המיתה * ומכא ליה לפרט חילוקים אלנו עוד קטה אמאי לא תוקי טובו בנים וביום הזה יכפר כאן פעמו תשובה כאן סלא עשו תשובה * וכן קטה דלוקי ביום הזה יכפר וקרא ופקדתי בשבט בחר מלתא וכאן סעשה תשובה כאן סלא עשה * ועוד קטה למאי נפקא מיהא אש מתכפר מיר עון דסוף סוף מתכפר ביום הכפורים ואין למד הנפקא מיהא אש לא יגיע עד יום הכפורים * לפי סהרי הוא מתכפר במיתה * ועוד קטה כיון דקראי לא דייקי רהאי קרא מיידי בהא והאי קרא בהא כמו ספירס רס' דסמעינן סיס עבירה סמתכפרת בתשובה לברה ואש כן ססתברא הקל לקלה והחמור לחמורה אש כן יטעלוג אכן וכימא רעשה ולא תעשה תשובה מכפרת וכריתות ויה מכפר ומיתות בית דין לחור וייסורין ממרקין ועוד מימא ביה מכפר בכריתות ומיתות בית דין ומס ופקדתי בשבט הוא על עורק עול ומגלה פנים *

גלע דהן אמת סמצינו סהזרונות בעשות זכיות אבל לא מחמת תשובה בלבר כי עבר ארס על לא תעשה בוזח אף על פי סעשה תשובה אינו עולה לגדר זכות ודוקא אש עשה תשובה תולה לו לסכס' הצון סל זרון ולעשותו כסגבה סאינו כעצם עליו ומכל מקום אינו כמחל לגמרי עד זכס ולכך התפלל מטה בסעה סחוטאים על מלת ועושים תשובה תהא מעלה הצון כסגבה כי באותה סעה דייקא סעשה תשובה ועדיין לא בא ה' אינו כעשה זכות כי אש סגבה ולעל' סבההנע ינהכמה זכיות כיון סאז כמחל לגמרי ואיפס' סעל מצות עשה אש עשה תשובה כמחל לגמרי וסעשה זכות ומשה ע"ה התפלל על עון סל מלת ויס קצת האיה סבמצות עשה בתשוב' כעשים זכיות סהרי דרסו חזל על מקרא רטובו בנים סהוא מאהבה הקראס בנים וכיון סהם בנים בווראי סהם כחשבים לזכיות והסכתוב האומר ארפא מסובותי' דרשוהו חזל בתשוב' מיראה סהיא כרפואה על המכה סעדיין המכה כרשמת וזהו עדיין כסגבות * ואש עבר על לא תעשה תשובה תולה עד יום הכפורים סנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם * כראה לי דדייק כשל יכפר לטהר מכל חטאיהם תטהרו * ועוד מאי לפני ה' * אמנם דמו סאין יום הכפורים מכפר על כריתות ומיתות ב' דכתיב בהן וסכרתה הנפש סהיא מלפני וכו' וזהו סאמר כאן כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם סהיא כפרה וטהרה וחור וסירט באי זה מין חטאות מכפר ויה ואמר באות' חטאות סהחוטא הוא עומר לפני ה' לאל כתיב כיה סכרת הנפש סהיא מלפני ובאותס חטאיהם סאעפ' סחטא הוא עורנו עומר לפני ה' סאינוס מכריתות ומיתות בית דין כי אש באר מלת אז יה מכפר ובתנאי סתטהרו בתשוב' ואז תשוב' ויה מכפר * עבר על כריתות ומיתות ב' ייסורין ממרקין לפי סכתוב

דרוש רשבת בנתים

דרוש לשבת בנתים

ידוע

הוא שהימים האלה הם ימים מיוחדים: לפי
בתשובה כמשחול דרשו' בהמכאז' אלן עשרה
ימים מבין ד'ה ליום הכפ' שבהם היחיד שכל לפני חנו' ומקדש
גזר דינו והקדוש ברוך הוא כמכאז' לו קדוש ונעזר אליו ודעא
לו ועל כן הירא וחרר אל דבר ה' ייתן אל לבו בעומרו למשפט
על כל מעשיו הרעים אשר הרבה לפשוע כל השנה במה יתדב'
זה אל אדוניו ומי יאמר זכותי לבי טהרתי מחטאתי כי משאת'
אשמינו כדורות בסכמו ומעלה ממנו וכל מעשיו בספר נכתבים
ובעת ההיא יביאנו האלהי' במשפט על כל נעלם אס טוב ואס
רע כי האדם נרצן ב'ה וגזר דינו נחתם ביום הכפורים ובעת
אשר ירע האדם כי יביאו את דינו לפני מלך ב'ו הלא יחרד
חרדה גדולה ויטית פכות בפשעיו ויגן כלבבו יומם ולילה עד
יבא כמנה דדקו ולא יפנה ימין ושמאל להתעסק בשום דבר
לפתח ולסדר ארמיתו כי לא ירע אחרית דינו כמנה רכיני ונזה
ז' מה נואלו היוצאים לפעלם ולעבודתם ערי ערב בימים
הנוראים ימי הדין והמשפט ואינם יורעים מה יהיה משפטם
אם למות ואם לחיים עב' מה יועילו בלד'ם תפלות נאמנות
בשפתים נצות וכל רוח איז בקרבו אך דבר שפתיים קול קורא
זוכרנו לחיים והולך האדם נגד החיים במעמיו המכוער' הלא
הן הם עדין הבאים בשערים ללמד עליו קטיוגוריא בומי' ההם
ראיתי' שערוריה אשר על כן כריך האדם להיות ניעור מסכתו
ויקום כגבור לבקש על נפשו כי זהו אחר מעמיו השופר' כלי
פשוטו כמו סכתב ה'ס' במזל עורו ימים ותדדמחש' אס
יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו לפשע מעשיה' ולשוב אדמ'ם
הרעה כי כסם שיש חולאים כגוף האדם כך יש חולאים לנפש
כמו שאמר רוד רעאה נפשי כי חטאתי לך והחטא' הם חולאי
הנפש ואם מי סיס לו חולי בגופו לא יבקש לו רפואה יסתקע
בו החולי עד אופן שלא יוכל להרפא' כך חולאי הנפש אם לא
תהיה נפשו מטוהרה כריך למחר לבקש לה רפואה פן יכבד
חוליו ויהיה קשה לו וכמו שיש גבול לחולה שבו ומסיכו מתהפך
אם למות ואם לחיים כך חוליו הנפש יהיה גבולו ביו הכיפורים
וכן נחתם או לחיי עולם או לחרדו' ולרדאון עולם ולכן כל ירא
אלהים כריך להודד לבקש חיים לפשעו כמו שאמר הלל אס
איז אני לי מי לי ולפתות בימים האלה יעתר אל אלוה וירצה
ויהיה מעט בעסקי' כימה יועילו אוזרותיו אס ישיגוהו
כלהות כלמות וכחרדו' המות ועיזוב לאחרי' יגיעו ומאומה
לא יסא בעמלו הזה פועל חכם' ועל כן רצה הקדוש ברוך
הוא לזכות את ישראל לקרבם אליו וה' נתן קולו לפני חילו
כמו שאחזל' וה' נתן קולו לפני חילו בראש השנה כי רב מאד
מחנהו אליו ישראל כי פשע עושה דברו כי הוא מעשים כחן של
כריקים שעשו רכנו כי גדול יום ה'ה יום הכפורים ומי יכולנו
ג'ספרים נפתחים בראש השנה של כריקים גמורים נכתבים
ונחתמים לאלתר לחיים של דשעים נחתמים לאלתר למיתה
של בינוניים תלויים ועומרים עד יום הכיפורים זכו נחתמים
לחיים וכו' וביחוד בוכתם לעד נר' שרצה ה'ה לזכות את יס'
שיבא כמנה כדקם ביום הדין והמשפט ב'ה ועל כן בזה ה'ה
לתקוע בקול שופר כדי שיחדרו כל העם וישגבו בתשובה ואס
וה' ש'ה' וזכית דינו העומד בדין לשפוט כל באי העול ב'ה נתן
קולו זה קול השופר שיתקעו בו לפני חילו כי רב מאד מחנהו
לוי' כי הם מחנה קדוש לפני ה' וראוי לקרבם לירי זכו ואיפס'
שאמר לפני חילו חזר לומר מחנהו לפי שבה' כל באי העולם
עוברים לפניו כבני מרחן ואפילו אומות העולם וה' הוא
ובית

זהו צמי פעוטה תשובה מיראה וקבר כניו לא הוזכר עוד לא
ליום הכפורים ולא לייסורים כדי למרק עונו כי מיתת בניו
ממרת' ועם זה יתבאר מה שאמר יואל הכניא וקדשו לבב'
ואל כדריכם וכו' ודרשו חזל אס קרעתם לבבכם בתשובה אי
אתם קורעים בגדיכם על בדיכם ועל כותיכם למה כי חנו'
ורחום הוא' וקשה דמה התייחסות יס לקריעה על הבנים
עם התשובה דה'לל אס עשיתם תשובה אתם יכולים מכל
כרה אתכם הכונה שכיון שהתשובה מיראה היא תולה וכרי
למרק שתכפר לגמרי הוא במיתת הבנים כמו שאחזל' הקובר
בניו מוחלן לו על כל עונותיו לכך אמר יואל אס קרעת' לבב'
בתשובה דהיינו תשובה מאהבה שהיא מלב ומנפס אז לא
תהיו כריסין לקרע על בדיכם כי זולת זה נתכפר עונם לגמרי
למה כי חנו' ורחום הוא כי כיון שמהא הקדוש ברוך הוא
שעשו תשובה מלב ונפס אינו מוחל עוד לבל' והוא מוחל לגמרי
וכוח' כבאר מ' הכניא דרשו' בהמכאז' וכו' פחזל דרשו
במחיר אמת כעפרת ידים שבין ד'ה ל'ה וקסיא לי
כיון שמרכב כיחיד למה אמר דרשו' שהוא לשון רבים ועוד
קשה שיכא מדבר בלשון יחיד יעזוב רשע רבו ואחר כך אמ'
ואל אלהינו לשון רבים ולאו רישיה קשיה' וכל' שירוע הוא
שהתשובה מיראה זרמת נעשות כגבנות בא הכניא לומר
שכנס שפערות ימים אליו מועילים ליחיד גם כן הם מועילים
לרבים שאף על פי שכל השנה קוראים אל ה' והוא יענס
כרכיב כה' אלהינו בכל קראינו אליה מכל מקום דרשו ה'
אתם הרכים בהמכאז' בעפרת ימי תשובה שהוא מצוי ליחיד
וקרוב אליו יעזוב רשע רבו וישוב אל ה' וירחמהו מיד בימים
הללו גם לרבים יש תועלת באותם הימים שהוא ל' אלהינו שאס
יקראו הרבים בימים האלה ירבה לסלוח שאפ' שהתשובה
היא מיראה שהזרונות נעשות כגבנות עכשו בימים האלה ירבה
לסלוח סליחה מרובה שיהיו נעשות הזרונות זכיות אף על פי
סליחה תשובה של אהבה אל ה' מיראה וזו היא תוספת הסליחה
מזר אליו הימים וכו' תאמרו היתכן סליחה ירבה ה' בתשובה
באלו הימים וכן לרבים יחשוב ההזרונות כזכיות לז' כי לא
מחשבותי מחשבותיכם כי גבהו שמים מארץ ירבה הלא אס
תראו סגבהו שמים אינם גבוהים אלי כי אס מערך הארץ
הספלה יקראו השמים גבוהים ולגביקה אינם גבוהים כן
גבהו דרכי שגראים דברים גבוהים הוא מבחינת רכיבים
ולגבי דרכם נראים דברי התשובה דברים גבוהים כי לגבי
הקדוש ברוך הוא ישרים רכיב ה' להתקבל בפני הקדוש ברוך
הוא' ודמו לומר ואיז און מחשבותיו מלבד מה שכתבתי
ברדוש שלפנים' יש לדרוש שהמחשבה של איז און היא לומר
היתכן שיקבלו הקדוש ברוך הוא בתשובה אחר אשר הרבה
לפשוט לו לז' שיעזוב מחשבה זו וישוב אל ה' וירחמהו וירבה
לו לכפר כליו עוד ידמו ואיז און על פון עז' שהוא און ומחשב'
עז' היא שקולה למעשה שאמר למען תפוס את בית יס' בלבב
ולכך יעזוב רשע רבו ויעזוב איז און שהי' עז' אפי' מחשבותיו
כיון ששקולה המחשבה למעשה' עוד ירבה שכל אדם חוטא
שחזר בתשובה ועזב דרכו כריך להזדרז עור מהמחשבה אפ'
שאין מחשבה רעה מאטרפת למעשה מכל מקום לאחר מעשה
וכא לחזור בתשובה ויעזוב רשע רבו אז כריך להתרחק עוד
ממחשבה רעה כי איז תועלת ופוגמת ולא מיבעיא שלא יחשוב
מחשבה רעה לא גם אס לא חשב שלא לפשות עוד אותו מעשה
הוא כטובל ושרץ בירו ולזה כיון ה'מבס פרח ב' מהלכות
תשובה כל המתורה ולא גמר בלבד לעזוב הרי זה כטובל וכו'
עיי' שם שלא אמר כל המתורה וגמר בלבד שלא לעזוב אלא
הכי קאמר ולא גמר לעזוב רוק והכין:

היט

ובית דבן נתן קולו זה קול המופר לפני חילו שהם כל בראחי
ותועלת המופר הוא לעורר הרחמים כי עלה אלהים בתרועה
ה' בקול מופר וקול המופר אינו ללא לתועלתן של ישראל וכל
האומות עא כלא חשיבין לפניה כי רב מאד הערך הוא מחנהו
זה מחנה ישראל ומתוך המופר יש מקום למרת הרחמים לרחם
על הצדיקים שרובם זכויות והקב"ה מעשים כחם של צדיקים
ונחתמי' ללא לתר לחיים ויש כת אחרת של בינוניים שתלויים
עד יום הכיפורים כי גדול יום ה' זה יום הכיפורים ויהי קול
המופר מעורר אותם בתשובה ואלהינו מרחם לתלות עליהם
עד יום הכיפורים מן ויכולנו אליו הרשעים כל' יש מן שיהיה
מכלה אותם וחונם אותם למיתה ב'ה חזו עסמך וגם עתה
שובו עדי בכל לבבכם כלומר גם הרשעים שובו עדי בכל
לבבכם אולי יסוב ויחם האלהים * באופן שחיי יתן ל לבו כי
יש דין וחשבון על כל המעשי' וחרצו לשוב בתשובה כי קרוב
אל"ך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו והמתעצל בה עונשו
גדול מאד כמעל שהביאו חז"ל מהגבבים שכתנו ב'בית הסוהר'
ומצאו חתירה אוליבאו ממנה ונשאר ארס א'ל'א יבא מהחתיר'
למחר אמר המומר הרי החתירה לפניך ולא היה לך לב לרעת
זה אחריתך כך אמר הקב"ה לארס הרי התשובה לפניך ולא
תקנת נפשך * וזה מן חכם ויבין אלה נכון וידעם כי ישרים
דרכי ה' וצדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם * פירשו הר"ן ז"ל
שמדבר בדרכי התשובה כי ישרים הם ואין בהם לא עמל
ולא יגיעה וצדיקים ילכו בהם ומתוך היותם כל כך ישרי' פושעי'
יכשלו בהם ביושר הדרכים ההם שאילו לא היו כל כך ישרים
היה להם קצת התנכלות על שלא חזרו בתשובה כי יצר לב
האדם רע מנעוריו לא ימצא להם להעמיס עליהם על הכבד
של התשובה אבל כיון שהקב"ה הקל התשובה שאינו רוצה כי
אם חרטה שגאמר קחו עמכם דברים ושוב אל ה' לזה אין
לרשעים מום התנכלות ויכשלו בהם וזה שחתך ישראל כי בו
בעצור ירצה כי העזר מעזרנו ה' בתשובה היא ענה והיתה
למשחית לפושעים שאין להם מום התנכלות על כי לא שבו עדי
ה' * ובענין התשובה אחז"ל כי בתחבולות תעשה לך מלחמה
אם עשית חבולות של עבירות עשה כנגדן חבולות של מצות
והכונה שאותם חבולות של עבירות יהפכם לחב' לו' של מצות
כמו שדרשו כי חיים הם לתשובה הם קילורין לעינים עיין
בסוף נבחר והנה דרך כלל בענין התשובה כדרך האדם לתקן
עצמו בשלשה דברים שמהבאים האדם לידי עבירה הלא המה
במחשבה ובדיבור ובמעשה והם דמוי' בעצמך בפיך ובלבבך
לעשותו בפיך זה ריבוי כלבבך מחשבה לעשותו זה מעשה *
והנה בענין הלב שהיא המחשבה מצינו שאף על פי שמחשבה
רעה אין הקב"ה מרפה למעשה זולת במחשבת עז שגאמר
למען תפסם את בית ישראל בלבב * מכל מקום יש בכללה
מחשבת עבירה עשה בה שמטרפת למעשה כמו שגאמר
בגמרא פריך קמא דקירורשין על פסוק הנני מביא את העם
זה פרי מחשבותם בעביר שעבר ושנה בה שכיח עשה בה
נעשית לו כהיתר בשחשב לעשותה פעם אחרת אף על פי שלא
עשה אין אנו תולים אותו לזכות כי בודאי אלו באה לידו היה
כפול מעלם באולתו ואיפשר לומר דרך הלכוי נעשילו כהיתר
בסע שהדבר המותר שהוא דבר מזה כי לא חשב לעשותה
מטרפת לו למעשה כך העבירה עשה בה נעשית לו כמוה
שמטרפת למעשה ולכך כזה עשה ואמר תנה בני לבך לי
היינו שגמור לבבו ממחשבת העבירה כי הראדורי עבירה
קשים מעבירה * וזה אנו מבאר הקושי קים בזה כי אין
ימך שהרסור קשה וק"ל מחשבה רעה אינה מטרפת הן אמת
י בהרהור הוא פוגם בשכל ובמעשה הוא פוגם בגוף ומכל

דרוש רשבת בנתים

הוא מחמת יראה ונענסת דהיינו כי כסלת בעונך מעמי העין מכסול כמו שדרשו במרחא קרי ליה מכסול וכו' ובאור הענין עם המאמר הנז' הוא שישראל אמרו לכו ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו דמשמע מחמת יראה שטרף באפנו ובסיבת התשובה ירפאנו יך ויחבטנו יחיינו מיומים בסוף הב' חודשנו' ביום השלישי יקיימנו שהוא בית שלישי ויס' לרמוז בזה כי יומים הם אלפים שנה מבית ראשון סמוך לחורבנו ובתחלת האלף השלישי יקיימנו וכל זה שאלו מחמת יראה העונש אחר הכביא טובה ישראל עד ה' אללהיך ממע' ואעפ' שכבר חזרתי בתשובה מכל מקום אותה תשובה אינה כי אם מיראה ולא הטיבה אלא לגרר שפעטו הזדונות שגבות וזהו כי כסלת בעונך * אבל קחו עמכם רברי' של ידורי מאהבה בכל לבבך לא מחמת יראה כי אז תשא עון וקח טוב שהעון עצמו נהפך לזכות טוב * עוד ירמוז קחו עמכם רברים וירוי וחרטה ויהיו מלב ובסע ולא מהטפה לחץ כי וירויים אחד ותפע לא יועילו לאזנות רשע וזהו שאמר קחו עמכם שיהיו בקרב לבבכם עמכם מאהבה ואז הרברים עצמם שאתם מדברי' אתם לוקחי' שאתם מרויחים בהם הרבה שהעונות שאתם מתוירים בהם נעמי' לכם לזכות וסגוריים טובים ואמרו אליו בתפלה יהי רצון ממך וכל תשא העון שלא יסאר ממנו שום רעו' מכסול וסוגר רקמך וכל לגמרי תשא העון ויהפך לזכות באופן שתקחמו לך לטוב חכמות שהחזקו עצמם נעשה זכות עוד ירצה נקח טוב כי עבירה מכבה מזה ואין הק' בה לוקח המעשה הטוב כשם עון מכסה אותו אמנם כשיסתלק העון המכסה יתגלה הזכות הטוב ואם כן תשא עון ותסתלקו וקח טוב שהיה המצוה שפעמית ובענין השגבות שחטאתי בסוגר היה ראוי להביא קורבנות ועכשיו נכסלמה במקום פרים שפתינו בתפלה * עוד פירשו תשא עון הראשון הגורם להמשיך העונות ככתוב הוי מוסכי' העון בחבלי' שהוא נקח טוב * עוד ירצה רבשע כל מה שתשא יהיה דברי' עונות לפי שבכפרת העונות כיון שאנו מכניעים וצרימ' וכוסים על חטאתינו תקח גם כן טוב כי ישב אדם ולא עבר עבירה כותבים לו סכר כעושה מזה אבל לענין השגבות אין אנו צריכים לכפרה כי נסלמה שפתינו במקום פרים הבאים קרבן על השוגג * עוד כל לרקרק שאמר טובה ישראל לשון יחיד ויצא מדבר כלשון רבים קחו עמכם רברי' ושם הוא אומ' דרשו ה' בהמכאז כלשון רבים ויצא מדבר כלשון יחיד יעזוב רשע דרכו * אמנם להיות החוטא צריך לתקן את אשר העוה וברבר אשר זרה וקודם יתקן החטא ואח' יבוא ליד המעשה הטוב משל לשדה שהיא מלאה אבנים וצדורות סכרך תחלה לסקל ולסלק המכסלות כדי לתקנו ליד זריע' או מקום בכין ואח' זורעים אותו והנה בחוטאים יש בהם מינים ממין' סוני' ואינם לבצעו מקצהו ותשובת החוטא בעריות אינה טוה למי שחטא בגזל לכך לענין הדרישה אל ה' כולם שוים וכן בענין הירוי והחרטה אחר דרשו ה' בהמכאז ונאמ' קחו עמכם רברי' אבל לענין התיקון אחר יעזוב רשע דרכו כל אחר כפי הדרך שאחז בידו יעזובה אם בעריות ואם בגזל וכו' וישוב אל ה' בתיקון עונו כדבר אשר זרה בנזק אחר טובה ישראל כל יחיד ויחי' כי כסלת בעונך בו באופן שסל' בו לתקן עמך * עוד צריך העכל תשובה להיות בוש במעשיו ונכלם על כל הדעה אשר עשה לחטוא כנגד יוצר' בראשית ויהיה קוהה על הראשונות כי בזה תהיה ארוכה למחלתו וזוהי שם שםעתי אפריו מתנודד יברתי ואוסר כעגל לא לומר הטיבתי ואשובה כי אתה ה' אללהי כי אחרי טובי נחמתי ואחרי הרעיעי ספקתי על ירך בושתי וגם כסלמתי כי נשאתי חרפת נעורי ירצה שאפר' היה מתרעס לפני אללהי על שהסליכס ה' מעל פניו אל ארץ אחרת

בגזל והטיב את הגזילה כי אין יום הכפורי' מכפר עד שיטיב לאשר חטאו לו וזוהי זה צריך לבקש ממנו כפרה על הכפר מציעריו ויש בכלל זה כמה דברים וכן במעשה העריות צריך לתקן עצמו כמ' במרחא היכי דמי בעל תשובה מחוי רב יהודה באותו פרק ובאותו מקום וז' ישב אדם ולא עבר עבירה כותבי' לו סכר כעושה מזה ונקרא ישב ולא עבר דהיינו שבה לא עבירה וישב ולא עשה חוה שאמרו במדרש מי שיש בירו עבירה ומתבייש לעשות תשובה יחליפ' במעשה הטוב ובאורו כתבתיו בס' כסף כבחר * וחלק הדיבור הוא שוה עמוקה פי זרות הא' בטובות שוא שהיא עקולה לע' דרדטינן סמוכים בתורה כי כתוב בתורה לא תשא אחר לא יהיה לך ובה כתוב ומזרעך לא תתן להעביר למולך ולא תחלל את שם אללהיך וכו' ובטובות כתיב ולא תשבעו בשמי לסקר וחללת את שם אללהיך וכו' ואעפ' שהוא לאו סליח בו מעשה וירע כי עין חלול האינו מתכפר בתשובה ולא בזה ויסודו כי אם עד אחר המות ואין לו תקנה לחילול הכי אם בחסר ואמת יכופר עון כמו שכתב רבינו יונה ז' וכתיב בה לא ינקה ואמר סע' רש' ועושר אל תתן לרש' אורש' וגבתי ותפסתי שם אללהי ואחל' אי זו קשה הגביה או הראשונה הוי אומר הגביה קשה מהראשונה שהיא ע' ואמרתיו ה' ובאור המאמר כתבתי בבאורו למעלי קראתינו כסף כרף וברדוס ס' אחרי ע' ויש בכלל הדב' בגל' הפה וירע מחל' על המכבד פיו ועל המומצו עו' ה' יסול שם גם אזהרת הלשון בלשון הרע שהוא חץ שחוט מכה למרחוק ואין בירו להטיב אליו ויש כמה וכמה פרטי דברים בכל אחד ואחד על זה ידונו הרוי' דצריך האדם לתקן עצמו בכל הפרטים אחר חטא על הנפש כמו שאמר רור המלך ע' במזמו' התשובה אלמדה פוטעים דרכיך וחטאים אליך יסובו שהחטאות עצמם אחר חטאתי הם עצמם יסובו אליך * ואעפ' שהתשובה רצויה בכל פעה בעפרת ימים אלו היא יותר מקובלת וזהו שאמרו בגמרא אחר רבי יצחק כל פנה שרפה בתחלתה מתעפרת בסופה דכתיב מרשית הפסח ועד אחרית פנה מרשית כתיב מכלל ראובא אחרית ושירש רש' ז' שרפה בתחלתה פים עושים עצמם רשים ברה' לרבר תחנונים ותפל' כענין תחנוני' ירבר רש' וא' יחזק אינ' רניים את האדם אלא לפי מעשיו על אותה פעה שנאמר כי שם אללהים אל קול הנער באשר הוא שם * ויש לדרוש סמיכות ב' דרשות אלו של רבי יצחק שדרש ואמר כל פנה שרפה בתחלתה לרבר תחנונים ותפלה כרם יש לה אחרית טובה באותה פנה וכי תימא מה הועילה תפלתו של זה אם הוא עתיר לחטוא בשנה זו והק' בה מגיר מראשית אחרית והוא המובן מפשט הפסוק תמיד עיני ה' אללהיך בה מראשית השנה וכל מה שעתיר לעשות עד אחרית השנה ואם כן אעפ' שיתפלל תחנונים כרם עדין מתבקש לו חטאת כל הפנה לז' רבי יצחק אעפ' שהק' בה מרע מה שעתיר להטוא האדם אין הק' בה רן אלא לפי מעשיו על אותה פנה וכיון שבתחלת השנה נגם והוא בענה להתפלל אל ה' שם אללהים בקולו באשר הוא שם באופן שהתשוב' היא רצויה ברה' יולזה כיון הנביא ואמר טובה ישראל עד ה' אללהיך וכו' ירצה בעפרת ימי תשובה שה' יעבד בדין ונקרא אללהיך על בחינת הדין יתהפך הדין לרחמים כסח התשובה עד שהיה במרת ה' בעל הרחמים * עוד ירצה טובה ישראל עד ה' שהתשובה מגעת עד כסא הכבוד דהיינו לתקן הפגם שנפגמה הנשמה שחטבה מתחת כסא הכבוד ולהטיבה אל מקומה הראשון וזה אחד מן הטעמים שנקראת תשובה על שמיטב הנשמה לאית' הראשון * ויש עוד טעם שמהעבירה שעבר נעשה קטיגור והוא מטיב הקטיגור להיות כטיגור * ואמר הנביא את התשובה שעשית

דרוש לשבת בנתיים

רב

לך על כל אשר עשית ואין סדר למקרא זה דה"ל בכל אשר עשית בתחיל הענין וכך ראוי לו למען תזכור ובוס' מכל אשר עשית בכפרי לך ומדלל כתיב הכי כי שתזכור ובוס' אינה מכל מעשיו רק בוס' מרבר אחר אבל הכפריה תהיה מכל אשר עשית כי מאחר שבוס' ונכלס הוא יותר שלא ישוב עוד לכסלה וניחס על חטאתו ומה שלא הוקשה רי"ל' מלך שאני משום שבסע' מיתתו של שאול גלה לו שהעביר הקב"ה ממנו המלכות וכתנה לרור כמו שכתוב למה תשאלינה' סר מעליך ויהי עריך ורשמו חז"ל הירא ליה גבי שפאך הירא ליה גבי עלך ורשמו חז"ל קרא הכי וה' סר מעליך ויהי רוח קדשו עם אותו שהוא ערך שהוא רור ובוזא אני אבאר משח"ל שלא הזכיר באורים ובתומים מפני הבוסה והענין לעד שהוא מדוקדק בכתוב ולא ענני ה"גם ביד הכביאים גם בחלומות ויש לדרקן מאי גם ביד הכביאים כיון שלא הזכיר ערין שום דבר וה"ל ולו ענני ה' בכביאים וגם בחלומות' אמנם כאן רמז לו' ענין האורים והתומים והק' ואלהים סר מעלי שהם האורים והתומים' שכתוב בס' קדש ליה' ולא ענני ה' בהם ולא זו אף זו כי גם בכביאים לא ענני וזהו שהשיבו שמואל למה תשאלינה' סר מעליך כלומר אתה שואלי למה לא ענה אותך ה' באורים ותומים הלא ירעת שאין כשאלין באורים ותומים אלא למלך ולכך עבר עכסו היית מלך והיה הקב"ה משיבך ברברי האורים אבל עכסו ה' סר מעליך ויהי המלך רור שהוא ערך שלו משיבין באורים ולא לך הרי שהזכיר האורים ברמז ולא בפירוש מפני הבוס' וכן מפור' ברברי הימ' ששאל שאול באורים ולא ענה ולא הזכירם בפ"י כי אם ברמז מפני הבוסה וכן אין לרחות דילמא מלך שאני כיהר' באותה שעה העבירו מלכות ממנו ולכך לא ענה כי אין שואלין אלא למלך וכו'. ואף על פי שנמחל לו עין נוב עיר הכהנים בבוסה שנתכיים עכ"ל עון חלול ה' שעבר על שבועת יסראל אשר נשבעו לבבפונים אם יכופר העון הזה עד אחר מיתת לך אמר ה' בה לאחר מיתתו אל שאל ואל בית הדמים על אשר המית את הבכפונים ובס' אמר הרחבתי עוד בביאור המאמר הזה ע"ס: ובוזא רבינו למעלת התשובה * ביאלו *

דרוש לשבת בנתיים

סדר האוינו ובור ומוח עולם בינו שנות דור ודור סא אביך וינך וקנך ויחסך לך * מסכת ראש השנה א' ברוספדאו אר ויחנן ג' ספרים נפחמים בראש רישון ואחד ס' צדיקים גמורים ואחר של רשעים גמורים ואחר של בינוניים של צדיקים גמורים נבתיים ונחמשים לאלתר לחיים של רשעים גמורים נבתיים ונחמשים לאלתר למיתת בינוניים חלויים ועומדים מר"ה עד יום חבפודים וכו' נבתיים לחיים לא וכו' נבתיים למיתת ואמר רבי סא קראת וסחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכרזבו וסחו מספר וס ספרן של רשעים גמורים חיים וס ספרן של צדיקים גמורים ועם צדיקי' אל יכתבו ספרן של בינוניים רב נחמן בר יצחק אמר מחבא ואם אין סחני נא מספרך אשר כחבת סחנינא וס ספרן של רשעים גמורים מספרך וס ספרן של צדיקים גמורים אשר כחבת וס ספרן של בינוניים * עכ"ל

מהיות

הימים האלה הזכרים בזכרון רין ומשפט וכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרחץ על כן נהגו כל ישראל בכל מקומות מושבותיה לעורר בהם תשובה לרבים כדכתיב רדשו ה' בהמבוא ודרשנו חז"ל אלו עשרה ימים שכי' דה' ליה כי באותם הימים הוא נמצא לישראל לקבל תפלת ביצר

אחרת במקום הררי חפץ לכך אמר שמועה מארץ מרחק ממעתי שאפרים מתלונן ומתנודד לומר יסרתני וקבלתי המוסר כעב' שלא לומר במלמד הבקר שאיננו הולך בדרך מישור עד אשר ילמדוהו במלמד הבקר ללכת באורח ישרה במחשבתו והנני גם אני תיכח הייסורי' אבל הגלות הזה המר והנמהר למה הוא השיבני לארץ מולדתי ואשובה בתשובה או יאמר השיבני בתשובה ואשובה כי אתה ה' רחום ברוך ואתה בעל הרחמים כשמרת הדין מתנוחה עלי ואשובה בכל פרטי התשובה כי אחר מדרכיה התשובה הוא סיהיה החוטא תוהא על הראשונות וגם אני אחרי שובי מחטאתי נחמתי על מה שחטאתי ואם יש עונות שירעו בהם רבים גם אני עשיתי התשובה לצידיהם שאפ' שאפרי כסוי חטאה היינו בעבירות המוסקות מבני אדם אבל בעבירות הגלויות וירעות אחרי הורעי ספקתי על דרך לעיני בני אדם שירעו בהשבותי כמו שירעו בחטאתי ובוסתי וגם ככלמתי לא מבני אדם שירעו בחטאי אלא הבוסה היתה מפני יוצרי כי נשאתי חרפת כעורי שאין לי חרפה יותר גדולה מחרפה זו שהכעסתי את יוצרי והזכרתי לבקש עליה מחיל' לא כאות שאמרתי אפרי ילדותיני שלא ביישה את זקנתני אלא אפרי זקנתני שכפר' על ילדותיני עוד ירבה בוסתי וגם ככלמתי אפ' שנשאתי וסבלתי עונש עון כעורי מתבישתי מלפני בורא עולם ה' איך הכעסתי והשיב ה' בה כרחמיו ואהבן יקיר לי אפרי שכיון שנכלס ובוס מלפני במחלו עונותיו והוא לי כבן יקיר והיתכן שאשכח בני יריר בפני כי אפ' שגלה מדי דברי בענייני זכור אזכרנו עוד ועל היותו בדרה היא עבה סיהיו מיעי לו ורחם ארחמנו כאס ה' ובגמ' ערקא קמא ררבותא א' חנינא קבא משניה ררב כל העוסה דבר עבירה ומתבייש בה מוחלים לו על כל עונותיו שנאמר למען תזכור ובוסת וכו' בכפרי לך על כל אשר עשית דילמא כבוד שאני אלא מהבא ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתי וכו' ויאמר שאול בר לי מאד לא ענני ה' גם ביד הכביאים וכו' ואלו אורים ותומים לא קא' משום רקטליה לכוך עיר הכהנים ומכן ראחילו ליה מן שמיא שנאמר ויאמר שמואל א' שאול מה אתה ובבין עמי וא' במחיתני ורבין אחרי מהכ' גבעת שאול בחיר ה' ויש לדרקן ולהבין איך בשביל שיתבייש ברבר עבירה א' ימחלו לו כל עונותיו אף על פי שלא כתבייש מהם ועוד היאך הוכיח כן מהכתוב דילמא תזכור ובוסת הוא בכל עונותיו ולא כא' מהנה ועוד כשהביא ראיה משאול למה לא הוקשה דילמא מלך שאני כמו שהקשה למעלה גבי הא דקאמר אס תח' הוא בריך שיחל' חבירו עליו מכל משאול קרא' אין חול' מהס על דילמא מלך שאני אלא מהבא ואני בחלונתם כו' וע"ה מ"ש שנתכיים שאול שלא הזכיר אורים ותומים ודילמא דמה שלא הזכירם אינו מפני הבוסה אלא מפני שהרג לכוך עיר הכהנים ולא היו אורים ותומים לכך לא שאל בהם ואיך יזכיר ולא ענני באורים כיון שלא היו אורים ותומי' ולא שאל בס וע"ה מכן הוכיח ראחילו ליה מן שמיא דילמא מ"ש עמי הוא לפי שכך אל' שמואל אס תלק למלחמה ותמות בה תבוא מבוסר שחלוקך עמי במחיתני ועוד שאס נמחלו לו עונותיו איך אחר זמן פקד הקב"ה עמו ואמר על שאול ועל בית הדמים אשר המית הבכפונים והיכן מצינו שהחיתם לא שהרג נוב עיר הכהנים המספקים להם מים וחזון *

וגל' ער סענין הבוסה היא כוראה גדולה שחזר בו חזרה במורה ולא ישוב עוד לכסלה להיות כמשא אחר יצרו כיון שהוא בוס' ונכלס מייבדו ומוכיח הוא שלא יחטא עוד כי הבוסה מבואה לדי יראת חטא וע"ה מוחלין לו כל עונותיו והראיה שהביא מהכתוב מרכיב למען תזכור ובוסת בכפרי

דהוש לשבת בנתיים

מחנה ישראל ממחנה המלאכים וגם יש לזה להיות חלוי כיום לפי שב' ספרים נפתחים בזה וכיון שיום זה נורא מאד להיות ג' ספרים נפתחים בזה בצרכי ישראל אם כן מי שיכלמו לזה להיות דבריהם נכתבים בו ביום ראוי שיהיה נקבע ראש השנה על פי דבריהם וכו' מרוקק שלא אמר הכתוב כי גדול ונורא מאד יום ה' אלא אמר כי גדול יום ה' על יום הכפורים ונורא מאד ומי יכלמו הוא על ד' שב' ספרים נפתחים בו עור יש לפרש וה' כזה בזה שהוא ובית רינו עומדים לתקוע בקול שופר וזהו נתן קולו של שופר לפני חילו אליו ישראל לפי קרב מאד מחנהו ויש בו צדיקים ורשעים והקבה מעצים כחץ של צדיקים בקול שופר כי ה' בקול שופר לרחם עליה וגם הרשעים והבינוניים יכנס לבבם עד יום הכפורים כי גדול יום ה' לזכר עליהם בהקדמת הכנעתם בקול השופר ונורא מאד קול השופר בזה ומי יכלמו כל הנקרא בשם ה' יכלמו ויכלמו בסבר פני יפות לחזור בתשובה או יאמר ומי יכלמו להמלט ממוות הבוחר בזה ששלמה ספרים נפתחים והבינוניים הם תלויים עד יום ונורא יחזרו בתשובה והצדיקים מיום זה עתה ביום את קול השופר כי נורא הוא שבים בתשובה וגם עתה ביום הכפורים הבינוניים והרשעים שובו עדי בכל לבבם שגורל יום ה' לזכר לשבים בכל לבבם ביום הזום של הכפורים בבכי ובתפלה ואז יכנס לבבם הערל וכרזה להם וקראו לבבכם בתשובה ול' בגריכם מאינכם קורע' על' במים כמו שכתבתי למעלה ושבו אל ה' אליהם ואמר בשם ובבכי לרמז על כום יום הכפורים ועל העבירות שתשוב ויה' תולין וייסורין ממרקת אמר ובבכי ומספר להשתגף בייסורין וזה טעם שאמרה התורה ביום הכפורים והיתה זאת לכם לחקת עולם בחרם השביעי בעשור לחרם תענו את נפשותיכם לפי שזהו הרב קמ' למה כונו ה' על כום יום הכפורים כיון שאינו חפץ ביום כי אם בהתר' אבודות מוטה ופתח חרבות רשע כמ' הכבוד הלא זה כום אבחרהו וכו' ולמה החמיר בענין הזום כי כל הנפש אשר לא תענה וכו' לזה והיתה זאת לכם לחקת עולם כי ררך חק הוא שזויתו לכם שבעשור לחרם תענו את נפשותיכם ואין העינוי סיבת הכפרה רק הכנה להכניע לב האדם כי מתוך היותו מתענה ביום לא ירום לבבו אבל על האמת כי ענין הכפרה הוא מעצמו של יום כי ביום הזה יכפר עליכם אמנם צריך תנאי שלפני ה' תטהרו בתשובה ועל כן להכין אותה ולקצרה צריך שתצומו ביום לשבר הלב וסחסס קשלים הרב מהר"ם אלשיך ז' פירש קרוב לזה וז' כי אין ספק שתהיה זאת בעיניכם כחך בלי טעם ביען שאתם מתענים ומזכר אחר תראו שכל מלאכה לא תעשו פיורה היותו יום מנוחה ושמחה כרגלים והוא יום שתתענו בה עינוי' אך אל תשיתו לב כי רעו איפה ששם השמחה של הכפרה צריך עינוי והטעם הוא כימה שביום הזה יכפר עליכם הוא על מנת שלפני ה' תטהרו עצמכם בתשובה פלימה ועל כן צריך עינוי להכין אותה ולקצרה עור פירש ז' טעם אחר אל העינוי והוא כי אין יום הכפורים מספר רק על מה שאין בו כרת ומיתת ב' אך לא על החמורות על כן מלבד כשרת י' צריך שתהיה זאת לכם לחקת עולם להכין לזכר מכל חטאתיכם שהוא לרבות גם הבטות מתכפרים בזה ויהיה העינוי להגין מהייסורין ומ' אין י' מספר על הכריתות וכו' היינו עינינו של יום וכו' עכר' ונמצא כי עיקר הזום הוא לבלתי רום לבבו של האדם כי החוטא הוא חולה חולי הנפש ואין רופא זולתו שירע ויכיר בגנעי לבבו ותחלוף נפשו כי לב יורע מרת נפשו ואשר חטא על הנפש וצריך הוא עצמו לזקק מזור לחוליו ויחפש ויפשפש רכיו ומתוך אכילה ושתיה ירדס בסיכה ולא ימכא לו עין אשר חטא אבל מתוך עינוי נפשו המי

ציען הוא קרוב יום שהוא יום רצון ומיוח' לכפרה ואם קראוהו בהיותו קרוב לפי שיש כמה עבירות שהתשובה תולה ויהי מכפר ובטאד ימות השנה יש זמן רב עד יום הכיפורי אבל עכשיו בלוי העשרה ימים תהיה התשובה עם הכפרה קרובים זה לזה ויעזוב רשע רדנו וישוב אל ה' ויירחמהו בזה שגומר הכפר' ואם הוא ביחיד אבל ברבים הקוראים אל ה' בימים הללו תפלתם מועילה שירבה לסלוח יותר מאשר ימות השנה שאעפ' שתפלת הרבים מושיה בכל השנה שנאמר כה' אלהינו בכל קראנו אליו עכ' בימים הללו הסליחה מרובה יותר ועל כן כזה הב' לעשו' זכרון תרועה בזה כדי שיכנס לב האדם בתקיעת השופר ש' אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחדר' וכו' יתבאר משה בחרם השביעי באחר לחרם יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מאי לכם אמנם רמז אעפ' שהמועדות ניתנו לישראל לסלוח ולשמחה לכם וכאן בזה מצינו הכנעת הלב בתרועה ובקול שופר לזה יהיה לכם שבתון שעל האמת שבתון ומנוחה הוא כמ' לכם אותה התרועה וההכנעה לפי שמתוך זכרון התרועה יכנס לבבכם בתשובה ואנשי קדם תקראו ונמצא שבה' האר' אוכל ושותה נח בזה ופכ' שובר לבו בתרועה ובקול שופר הנה הוא יורה שקנה קרונה ומקרא קדם הוא נקרא קדום לאלהיו אבל אם היה בזום ובתענית בזה אין להוכיח לזה קרונה כי ההכנ' באה לו מתעניתו אבל מתוך היותו בשבתון ומנוחה וזכרון תרועה שהוא ככ' זה מקרא קדם ואם כן אין לכם שבתון ומנוחה גדולה מזאת שאנשי קדם תהיו לי מתוך זכרון התרועה וזה הרב בעצמו מבואר ביחל שכתוב ס' ה' נתן קולו לפני חילו וכו' ודרשו חז"ל ה' נתן קולו לפני חילו בזה כי רב מאד מחנהו אליו ישראל כי עצום עושה רבנו שה' מעצ' כחם של צדיקים שעשו רצונו כי גדול יום ה' היום הכפורים ומי יכלמו שלמה ספרים נפתחים וכבר כתבתי ב' ה' ביאור המאמר ואמצינו ידו פנית כי כל מקום שנאמר וה' הוא ובית רינו ואימתי ב' של מעלה עומד בזה שנאמר כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב ודרשו חז"ל בירושלמי על פסוק ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטי צדיקים' או זו אומה כאומה זו במהג שבעולם השלטון אומר היום והלסטים אומר למחר למי שזמנך לא לשלטון אבל הנה אינו כן אחרות רין היו' זה הנה או' למלאכי השרת העמירו בימי יעמרו סניגורין יעמרו קטיגורין שאמרו בני היו' כה' מלכות רין לעבר' למח' הק' אומר למלאכי השרת העבירו כי מה יעבדו קטיגורין שמלכו ב' לעברה למחר מה טעם כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב אם אינו חק לישראל כב' יכול אנו משפט לאלהי יעקב' וכמ' זה שיעור הכתוב כך הוא כי מי גוי גדול אשר לו חקים קרובים אליו בזה כדכתיב קראוהו בהיותו קרובו ומי גוי גדול אשר לו חקים לעברה החרשים ומשפטים צדיקים של הק' הם תלויים בחוקי ישראל ככל התורה הזאת אשר אנכי כותב לפניכם היום ע' התורה שמסרתי לכם חוקי עיבו חרשים שנאמר החרש הזה לכם מסרתי לכם ואם כאן וה' נתן קולו לפני חילו בזה כלומר קרא בחיל למה העמירו בימה ביום הזה שקבעו ישראל ראש השנה ואם מלכו יס' מקדוש החרש באותו היום גם הק' חוזר בו לפי שרב מאד מחנהו של י' הוא רב מאד על מחנה אלהים שהם מלאכי השרת ולמה כן לפי שהק' מעצים כחץ של הצדיקים שעשו רצונו לפי שאין עשייה במ' כי אם בצדיקים התחוננים שהם עושי רבנו בפועל כי גדול יום ה' היום הכפורים שכל ישראל דומ' באותו היום למלאכי השרת כי אינם אוכלים והם יחפים וקדושי' וכיון שבהם הם מלאכי השרת ועוד יש להם תוספת שהם עושי רצונו יתברך אם כן ראוי לחלוק להם כבוד והוא רב בגדולה

ממש וכן נרדק מה שאמר שהוא מסתכל למעלה ויש לומר דכיון שהעבירות שבין אדם למקום צריך אדם לסתותם בפני הבריות בחזקת עלי מאן רמפרסם חטאיה ובינו לבין קונו יפרט חטאיו ויאמר בחשאי חטאתי בזה ובזה לה' אלהי וז"ל לרוד מסביל מי שיש לו הסכל ומסתכל למעלה בינו לבין קונו ופרט ואורה על פסעיו בפני הבריות הוא כסוי חטאה והוא מש רוח חטאתי אוריעך רהיינו אוריעך למקום ולא אל אוריע לבריות ועוד איפשר לומר בפשט הכתוב דהכי קאמר אשרי נסוי פשע כסוי חטאה שהמכסה חטאיו פשע הוא בידו ואשרי חטאיו ואין בידו פשע זה של כסוי חטאים עור במרס אשרי נסוי פשע אל תהא קורא סתם אלל סתם אומר רבי ברכיה הכהן דהוא מכסי חוביך וסולח לעוין בכל שנה ושנה שחומר והיתה זאת לכם לחזקת עולם לכפר על בני ישראל וכו' את מוצאנא ביום הכפורים בא שטן לקטר את ישראל והוא פורט עונותיהם ואומר רבון העולמים גבבים הם ישראל והנה פורט זכיותיהם של ישראל כו' והשטן הולך להביא עונות ליתן בכף להכריעה מה הקבה עושה נוטל העונות מתוך הכף ומטמינם תחת פורעירא שלו והשטן בא ואינו מוצא פס עון שחל יבוקש את עון ישראל ואינו כיון שהשטן רואה כן ואמר לפני רבון העולמים נשאת עון עמך בסאת כל חטאתם סלה לפיכך דור מסבסם לישראל אשרי כסוי פשע כסוי חטאה

וצריך לרדק מהו ענין זה שסוכה וסולח ואם סוכה למה הזכרה סליחה וכיון שסולח לא הזכרה סכחה וכן נבאר למה הביא פסוק זה ויש כמה כתובי' שכתו' בהם כפרה ומהו שהזכיר השטן ענין גבבים הם ולא הזכיר עון אחר ומה גס שאמר פורט עונותיהם דמשמע עונות רבים וז"ל בענין גבבים בלבד ועוד מהו ענין הטמנת העונות שאם נמחלו אין צורך לזה ואם לא נמחלו מה תועיל ההטמנה ונבאר כוונת השטן באומרו פסוק נשאת עון עמך וכו' ונלמד

עם מחלל בגמרא מסכת יומא פרק יום הכיפורים זה לא יתורה עבירות שהתורה עליהם יום הכפורים זה לא יתורה עליהם יום הכיפורים אחר ואם שנה בהם צריך להתוודות ואם לא שנה והתורה עליהם עליו הכתוב אומר ככלב שב על קיאו כורבי אלעזר בן יהודה אומר כל סכן הרי זה משוכח שחומר כי פשעיו אפי' ארע כו' ומהו אפי' חייבים ככלב שב על קיאו בעובר עבירה ושנה בה כו' וזהו לרעת תנא קמא בעובר עביר ושנה בה צריך להתוודות והקבה מוחל לו וכפי זה יאמר כשחוזר להתוודות על עבירה על שנה מעברה מחמת פשעם בה אין הקבה פוקד עליו עון ראשון וסוכחו ומחל עונו של שנה זו שחומר והיתה זאת לכם לחזקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה הרי שכל שנה יש כפרה אחת ואף על פי שכל שנה נכשל שנה מעברה באותה עבירה כבר נמחל באותה שנה ועכשיו חזר ונמחל בשנה זו כי אחת בשנה יש כפרה אחת ולכך הביא פסוק זה וכיון שאדם זה שנה בעבירה מעבר בשנה מעברה בא השטן לקטר את ישראל ופורט עונותיהם הם אותם של אשתיק ושל עכשיו ששנה בה לעשותם כי הכפרה של אשתיק נכתבנה כיון שחזר ושנה בה ככלב שב על קיאו ולכך יאמר גבבים הם שתשובתם היא של גבב' לא באמת ולא בדרך כיון שחזר ושנה בה או יאמר גבבים הם שחטאו בעון גביבה ואינו מתקפר בתשובה עד שישיב הגבבה מעמו מה הקבה עושה פורט זכיותיהם של שנה מעברה כיון שחטא בה לעויר עונות אותה שנה גם תפרק לפי זכיות אותה שנה והם סוקלים אלו כנגד אלו והשטן הולך למכוא עור עון מכרע על הכף רהיינו גם העונות שלעבר אף על פי שלא שנה בהם לעשותם והקבה נוטל

יתקח לזכר לחפץ פשעיה וז"ל לטרה' מסייעין אותו בתשובה ועב' קונו ה' ביום הסליחה לענות נפש וזהו כוונת הכביא יסעיה שאמר הכזה יהיה כום אבחרהו יום עמות אדם נפשו הלכוף באבמון ראשו וכו' וקשה רה"ל האם עמות אדם נפשו ולכוף באבמון ראשו הלזה תקרא כום ויום רבון יאמנם הכונה שאמר הכזה יהיה כום אבחרהו אס יהיה העינוי באופן זה שיענה אדם נפשו בהכנעה גדולה אז יהיה בוראי כום אבחרהו והוא בבחינת אכל הלכוף באבמון ראשו שאין הכנעה בלב כי אס הוראת פללות בגוף ובראש הלזה תקרא כום ויום רבון לזה חל זה כום אבחרהו כיון שיש הכנעת הנפש ומתוך ההכנעה יהיה פתח חרובות רשע זהו הכום האמיתי כיון שכנע רוח האדם בקרבו ולכך כו' ויאל הכביא כשאמר מוכו ערי בגום וכו' ובמספ' וקדמו לבבכם שהיא ענין עזיבת החטא וחזרה בתורתם מהם ולרבר היה צריך קודם תקפו שופר כדי לשבר הלב ואחר כך קדמו כום וקראו עברה ממלאכה כדי שיהיה לבם פנוי לחשוב מחשבת ה' והוא ע"י יום הסליחה שמקדמים בתענית שופר ב"ה וכו' וסבית מלאכה ביום הכפורים זהו בעבירות שבין אדם למקום אבל עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר רק אספו עם כדכתיב לך התרפס ורבה רעך הרבה עליו רעים לפייסו וע"י כן קדמו קהל לקדשם והיו קדש בהיותם לאבודה וקהל אחד וכיון שיש בידם תשובה מעולה בין אדם למקום ולבריות אז קבצו זקנים אספו עוללי' לתפלה ולא יבזה את תפלתם והנה מעיקרי התשובה הוא לקרואיבריו ברבר אשר זרה ותחת אשר נהגו בני מעיו באכילס גסה ורדיפת המותרות אז יכנעו ויסקב עצמו בתענית ומעט חלבו ודמו ירבה לקורבן אשה כי כסם שהחלב היה נסרף באם המזבח כך נסרף חלב בואל אדם באם תעניתו זהו שאמ' שלמה עליו הסלו תהיה נהיה תערב לנפש ירבה טעבירת התאווה אף על פי שאין הגוף נהנה כי אם במאכל תהיה אבל פנעם אע"פ נהנית כי אם בטעבירת התאוות ותחת אשר חזו עינו מראות נגעי בני אדם בעריו' צריך להזכיר מהם רמעות כדכתיב כלו ברמעות פיני חמרמרו מעי על ב' חטאות הב' במעיס ובעינים וכן אחר דור פלגו מים ירדו עיני על לא סמרי תהיה וכן אחר דור כי חלכת נפשי ממות את עיני מרמעה את רגלי מרחי כו' מסכתא אכלי שהיה מתקן עון העין אשר נסא עיני וירא אשה מתקדמת ברמעה ועון יגלו דכתיב ויתהלך על גב בית המלך נתקן לו בדמי שהיה הולך מחרי אל דמו וכו' וזוהו ביארתי משה ויכא המלך וכל העם ברגליו בית שמחמקדקשה מאי ברגליו דפסיטא שהיוצא הוא ברגליו ולא עוד אלא שאיך הוא אומר ויכא המלך וכל העם ברגליו וכי ברגליו של דור יכאו אל העם והלל ברגליהם אמתם כאן דמו שדחה דור בית המלך וכל העם עמו בעון רגליו שהלכו על הגג שחומר ויתהלך המלך על הגג וירא אשה וכו' ועל הדבר הזה הורה דוד ואמר רגלי עמרה במישו' על ידי שתיקן ברגליו כדכתיב ואשיבה רגלי אל פדותך וזוהו נתקנו ורגלי עמרה במישור על שבמקהלים הלכו רגלי לברך ה' מקהל אל קהל ועל עון הפה בלשון הרע ורכילו' צריך וידוי פה ומרפא לשון עץ חיים כו' וזהו משחל על כי בתחבולות תעשה לך מלחמה אס עשית חבילות של עבירות עשה כנגד חבילו' של מצות רהיינו לתקן בדבר עצמו אשר זרה וזהו אכלי ביאור אשרי כסוי פשע כסוי חטאה שזהו מי שעשה כסוי אל חטאתו לכסותו בב' יראה שהוא בתיקון אותו אבר עצמו אשר חטא בו ובמרסם אשרי נסוי פשע שהוא מסתכל למעלה והו' כסוי חטאה שהורה ופרט מעשיו וכן הוא אומר חטאתי אוריעך וקשה מהשקוק אומר כסוי חטאה ואיך הוא אומר שהורה ופרט

דרוש רשבת בנתיים

מספר אלו הרעעים וצפי בורחא זו נוחא אצל לנורם תלמודו
קשה טובא. וכן קשה בכרמית ואם איך מחזי בא מספרך זה
ספרך של רעעים כי איך לו הבנה מהי ספרך של רעעים הוא
למיתה והוא היה מואל מחניא. ועוד נראה חס' במתא ספר
חיים ומתים נפתחים ביום זה דמסמץ שנים ספרים הרבה.
וגלעד. עם מה שאמרנו במתא פרק החולין תניא את מספר
ימך אמלא אלו מני דורות זכה מסלימין לו לא זכה
פותחין לו רבבי רבי עקיבא וחכמים אומרם. זכה מוסיפין לו
לא זכה פותחין לו. ויש לבאר מאמרנו של ר' כרספרא:
לכולה תנאי. לסברת רבי עקיבא דסבר מסלימין לו במתא
כי מעתה ספר תולדות אדם קצב הבה מנותיו של כל אדם ואדם
ובכל יום דה יעמור במספט כל יצורי עולם סנקבבו מנותיהם
ואם הם בדיוקים גמורים מכיחם הקבה עד כרי קצבת ימיהם
מקצב לו ומסלימין לו מנותיו ונכתבים לחיים וכשאתה רואה
אדם ים בדיוקים סמיתים הוא סנסלמה קצבתם ומדת ימיהם
וכיון סנתהלאו סיעור ימיהם הם מתים כימי גבר ימיה ולא
יראה מות וכל כחם של בדיוקים הוא להסלי מספר ימיהם ואם
הם רעעים גמורים הם נחתמים למיתה בי לא זכו פותחים
להם וכשמתא רעעים גמורים חיים הוא סנסרמנה לירם איו
מזה. סמכרעת סבר כמה מנות ואל רעות ה' אבל הרעעים
גמורים סלא נמא להם מוס זכות פים בו כרי להכריע נכתבים
למיתה והבינוניים סנקולים מחכה על מחכה הם תלויים עד
זה אם זכו נחתמי לחיי ומסלימין להם מדת ימיה ואם לו זכו
פותחין להם והא דאין הקבה מטה כלפי חסר כמו ב' סנות
של יום הדין ים מפרמי דאין בורך להטות כלפי חסר אלא ליום
הדין סהוא עומם הנפס אבל לענין חיי הנוף לא יסטרך לעשות
חסר על דרך סאלול להפסר מרובה חסמו להפסר. מועט. לא
חסמו. עוד. פירמו סביום הדין אין ביר הארס לתקן כי
אין מעב' ומסבון סמה לכך עומה עמו חסר אבל בעה' סביר
לתקן עד זה מניחים אותו לבחירתו ואם לא נתן לב לעצמו
איהו דאספיר אנפסיה. ועוד כל סכין סיום הדין הוא אחד
סענמם בהיכס ומס' חטאו מה לעסו לו עוד וסדר' בריך הוא
ח' זב מחסב' לב' תיירח ממנו נדח לכך מטה כלפי חסר להביאו
לחיי העהב אבל בעה' סעריין לא. קיבל חטאו אין הקבה
מוותר כי בריך ויסר הוא ואם לא זכה נכתב למיתה ומל' ופ'
הערס בין הרעע הגמור הככה למיתה לביוני סלא זכה עד
זה נכתב למיתה כי הרעע הגמור אף על פי סבסר סנה זו
יסוב בתשובה סוב אין לו תקנה. ובאותה סנה הוא מת. לפי
סכבר נמחה סמו מם' תולדות אדם סקנבים סם מדת ימיו
ולזה דקרק ברעעים לו נכתבים ונחתמים לאחר למיתה סאין
אחר חיתום גזר דין כלום אבל בביוניים אחר נכתב למיתה
ולא אחר נחתמים וכיון סכן אף על פי סככתבו למיתה מת לא
נמחקו מם' תולדות אדם סקנבים סם מדת ימיה ואם באותה
סנה הם זוכים במעט וחוזרים בתשובה אז קורעים גזר דינם
ועליהם ח' יסוי במר' אדם כירון בכל יום וכן אותם ביוני
סזכו ונכתבו לחיים אם יחטאו עוד. בתוך הענה הם כירונים
בכל יום מסכ בדיוקים סככתבו ונחתמו לחיים כי אף על פי
סיחטאו אחר כך אינם כירונים עוד עד דה הבא ב'וכן הרעעים
הגמורים סנחתמו למיתה ונמחקו מם' ת'א אף על פי סזכו עוד
גזר דינם אינו קרע ולכך הבינוניים סזכו ונכתבו לחיי אינם
נכתבים בספר הדיוקים גמורים הנכתבים לחיים כי לא ראי
זה כראי זה כמו סכתבו וכן אותם סלא זכו ונכתבו למיתה
אינם נכתב' בס' הרעעים סלא לו אין להם תקנה ולא ליום תקנה
סמו סכתבתי למעלה. ומכאן סער לרברי בס' הזהוה פ' יחי
דף רכ' זל בההוא ליליא רחבא בתרא סכסירין זמין ופתקין
טלוק

מוטל עונות של אותה סנה סעברה ועכסו סנה בס מהקף
בסכבר נמחלו ולא יפקרו עוד ולכך מטימים תחת פורפירה
סלו סהיא מדת טובו ית סלא לזכור עונות ראסונים סכבר
נמחלו כיון סהספן רואה כן כספך לסכבר ואומר להקבה
נמאת עון עמך כיון סנמאת וטלת העונות סכבר נמחלו אם
כן גם החטאות של סנה זו סכית אותם ולא יזכרו כי נסארו
זכיות של סנה סעברה והם מרובים מעונות וחטאות סנה זו
וכיון מרובם זכיות גם כן סכית כל חטאתם אחר כל חטאתם
לכבות גם חטאיהם של סנה זו ובוראי סזוהיא סניבוריא סהיל
לספן לו כיון ססילת כון סנה סעברה גם כן ספלק מהקף
הזכיות של סנה סעברה אבל המלאך רע ענה סניבוריא סכ'
ועל כן סכר דור ליסראל אסרי כסוי פפס ססכח העון הראסון
של אשתיקד וגם סנה החטאה של סנה זו. עוד ים לי לבאר
המלאך עם מה טסמו בבדייתא סם אחר רבי וסוי בר יהודה
עבר עבירה ראסונה מוחלין לו ב' מוחלין לו כ' וזם רואה מנסו
חוביין כי סוכח אותם סנים סלמה עונות הראסונים כדי סלא
יסכמו במספר העונות ומסלמה נאילך נכסנים במספר. העונות
עם הזכיות וכיון סמכסי חוביין סהם אותם עונות ראסונים אז
הוא סולח עניניו האחרונים סמכסלו לכו רוב זכיות והוא מוחל
וסולח ועל זה הספן מקטרב ואומר יסרל גכבי' הם סים בירם
עון ראסון וסמי ולא סלח להם ובזה סרע עונותיה בהסטרפן
אותם עונות ראסונים וכמכא רובו חייב והקבה סורט זכיותיה
סעמם בימי קטנותם סעריין לא נחתמו בהזכות קודם זב סנה
ואם אתה מבלבל על עונות הראסונים אכ' נזכירה בדקתם של
קודם זב סנה והרי זה סכבר זה וכסהלך הספן למכא עון אח'
אז הקבה סולח אותם עונות ראסונים ומטימים יזו אומ' הספן
כיון סכן נמאת עון עמך וסארו זכיות מרובים אם כן גם כן
תכסה כל חטאתם סלה סאף על פי סיחטאו בריך ברוב עונות
דקימא לן רמבלגל הקבה עליהם הכל תכסה אותם סלה ולא
יפקרו עוד לעולם. ועכסו כבוא לביאור המא' סהסכנו תחלת
הסדר וים להקמות מה סקרקיו בתוספות סהרי אלו רואי כמה
בדיוקים נחתמים למיתה וכמה רסע' לחיים והם תירכו רלוי
העהב קאמר הכא. ורומק הוא סככל ראס הענה יהיה דין
חיי העהב סוה יהיה אחר המות וליום הדין והלמס' זל כתב
כי אין סיקול הדיוקים ספי רעיתו כי אם לפי ספיות א רעות
המאין אסכנו בקיחן בהם. והלמבן פירם סכדיוקים בריסם
וחייבים בריסם קאמר. וים מפרסם סהחיים הוא סיכוי אל
ההכלמה והדין והכבים והמזון והמיתה הוא סיכוי הסיסורין
כמחל' ארבעה סמכבים סמיתים סומא וכו' ועוד קשה בביוניים
למה אחר סהם תלויים עד יום הכיפורים אם זכו והרי הקבה
רב חסר ויטה כלפי חסר כדברי סה' ליום הדין לעתיר ולמה
לא יעשה כן גם עתה ומה גם סאומר לא זכו מסמץ סלא עשו
תוספד זכות וגם לא חטאו עוד ולמה יכתבם למיתה כיון
סנקולים הם במעסיהם. וים מפרסם לא זכו היינו לא סבו
בתשובה וכיון סלא יחזרו בתשובה אין לך עון גדול מזה ביר
מכריע על סאר סהרי התשובה היא אחת ממדות ענה וכיון
סלא סב הרי זה חוטא והכריע עצמו לחובה. ועוד קשה למה
הזכרנו ג' ספרי כי רי' בסמים והבינוניים אם יזכו יהיו נכתבים
בספר בדיוקים ואם לאו יהיו נכתבים בספר הרעעים וג' ספרים
למה לו. ועוד קשה דלא יבצר היות בביוניים ב' סנות הללו
למיתה והללו לחיים ואם כן בביוניים בריך ב' ספרים אחרים
ספר חיים וספר מתים כיון סאינם ככללים בספרי הדיוקים
והרעעים ועוד בריך לבאר מם' ימחו מספר זה ספר של רעעים
וכי היה רובה דור סימחו איובי מספר הרעעים והלא טוב לו
סיכתבו סם כי נחתמים למיתה הם. ובירושלמי אומר ימחו

דרוש א לפרשת וזאת הברכה רכב

ישראל על חסרון הדריק כי ברוב הימים יבקשו זכותו ואיני
 כי אף על פי שקבעו חכמים זמנים לבכי ולהספר כמו שרשנו
 חזל מפסקי אל תבכו למת ואל תנוהו לו מכאן קבעו חכמים
 ג' בבי ז' להספר ל' לגיהוץ: לתפפורת ובס' יוחי ביארתי כוונות
 חזל מת לא נקבעו זמנים אלו אלא א כת ההמוני המתי' בדרך
 כל הארץ לא כן לדריקים המצויינים במעשיהם ומצוינים על
 הדור שראוי לבכותם וזמן וזמניהם זמנים הרבה להם ומטעם
 זה ביארתי מה שכתוב בפרשה ויבכו בני ישראל את משה
 בערבות מואב ל' יום ויתמו ימי בכי אבל משה ויהושע בן נון
 מלא רוח חכמה שהכנה לומר שלהיות חסרון הדריק משה
 ארומני פה היה חסרון זכות לכל בני הדור ונחשך השמש בצהר
 מאת בני ישראל בכו אותו ל' יום שהוא יותר משיעור מה שקבעו
 חכמי' ז' להספר להיות ההספר שלו על הזכות והתורה והמכונה
 שחסרו במיתתו וכפי זה היה ראוי להתמיר להגדיל ההספר
 ימים על שנה וכאן אחר ל' יום כתיב ויתמו ימי בכי אבל משה
 לזה סמך הכתוב ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה
 יריו עליו וכיון שמשה סמך יריו על יהושע והי' מלא רוח חכמה
 וזהו ליה כאילו משה קיי' לכך ויתמו ימי בכי אבל משה באות'
 ל' יום ולא בכו יותר מזה וכת כיון שעמד יהושע סמך משה
 את יריו עליו והרי באילו משה קיים למה בכו את משה אותם
 ה' יום והרי יהושע קיים שהוא מלא רוח חכמה מירי משה
 וכאילו לא מת משה לז' ולא קם נביא עוד בישראל כמשה
 כלומר הן אחת שלענן החכמה יהושע עומד במקו' משה ואין
 מקום להוסיף עליו הספר אמנם ברבר הנבואה לא קם עוד
 נביא כמשה ועל כן חסרון הנבואה' בכו אותו ל' יום ולמרנו מזה
 פראי לעורר לזיון ומספר מה על הדריק גם לאחר שלמים כי
 ברוב הימים ירביש את חסרון זכותו' ובסדר יוחי הארכת
 בזה וכזה יש לתת טעם למנהג של ישראל לעשות ימי המילואי'
 בשבתות ובחורשי' ובמלאות השנה וביארתי כונת חזל במאמר'
 בס' יוחי' זה לשון כתוב ביעקב ויעברו ימי בכיתו ובמס'
 כתוב ויתמו ימי בכי אבל משה אלא משה עי' שלא היו לו בוכים
 בתיב ויתמו ימי בכי וביעקב שהיו לו בוכים בתיב ויעברו ימי
 בכיתו וקשה מה שאמרנו ביעקב היו בוכים ולמשה לא היו לו
 בוכים והרי ליעקב בכו ע' נפס ולמשה בכו כל ישראל' ואפשר
 לומר בכונת רבדיהם שמש ולמשה לא היו בוכים הכונה לומר
 לא היו בוכים לו על בחינת סילוקו שהרי יהושע עמד תחתיו
 כי סמך משה יריו עליו והרי הוא כאילו לא מת משה ומה שבכו
 אותו ל' יום הוא שאינו רומה זכות דריק אחר לזכות ב' דריקים
 אבל ליעקב היו בוכים לו על בחינת סילוקו שהיה מגין עליה'
 בתכדים מהשעבור וכיון שמת נסתמו עיניהם של ישראל מהצרות
 אף היו לו בוכים על סילוקו של יעקב לכך כתיב ויעברו ימי
 בכיתו' ובס' יוחי ביארתי באופן אחר ששם ביעקב בכו אותו
 מצרים עי' וסך כתיב ביה ויעברו ימי בכיתו של המצריים
 ועדיין בניו ובני ביתו יבכו אותו בשעת קבורתו שבענין
 קבורתו כתיב ויספרו שם מספ' גדול וכבר יועם לאביו אבל ז'
 ימים אבל משה בכו אותו כל בית ישראל ל' יום כפי מה שהיה
 ראוי ולא בכו אותו עוד אחר הל' לכך כתיב ביה ויתמו ימי בכי
 אבל משה ובביאור הכתובים האלו ויתמו ימי בכי אבל משה
 וסמך ליה ויהושע בן נון כתבתי בס' יוחי ע' ועל זה היה
 אומר הכביא עי' נורו לו כל סביביו וכל יורעי שמו איך נסבר
 מטה עז מקל תפארה שהכונה לומר שאל ישראל היושבים
 סביבות מקו' מושב הורו של הדריק יטורו בסביל חסרון זכותו
 החוסף עליהם כל היום וגם אל יורעי שמו למרחוק אף על פי
 שאינם סביביו דריק' לומר לו ביען הדריק הוא הור והדר לכל
 העולם ועתה נסבר מטה עז המחזיק ומכלכל בכח זכותו לכל
 דורו

גמלין בתר רבטלין לזן בולמיז מתעברין ולא מתעבדין וכו'
 והא' כר לא אהדר כל ההוא זימנא בתיובתא אבל אי אהדר
 טעמא רמותא יטעם ויתמי הרי שלאחר שכתבו הפתי' למית'
 ים להם הקנה כאמור וכיון שספר זה של הבינוניים בין למיתה
 ובין לחיי' עריין הוא תלוי בכל ימות השנה כפי מצוי מעשיה'
 לכך יחד הקנה ספר אחר לנכתבים למיתה ולנכתבי לחיים'
 והביא ראיה מפ' יתמו ומפ' חיים הכונה שבספרו של ארס שסם
 קצובים מדת ימיו של כל אחר כשהרשע נכתב למיתה מוחים
 מספרו של ארס מרתיו ו הקצובים לאותו פלוני וכיון שנימח
 מאותו ספר מיד הוא נכתב בספר רשעי' למיתה וזם יתמו ומפ'
 זה ספרן של רשעים כלומר מיד שנימחו באותה פעה נכתבים
 במ' רשעים ונמצא כי ספרן של רשעים היא מחיית שמו ומרת
 ימיו מספרו של ארס ודוק למענא רלא אחר יתמו מס' של רשעים
 אלא הק' יתמו מס' זה ספרן של רשעים כי המחיקה עצמה היא
 ס' הרשעים שנכתבים מיד למיתה ועם החיים שהם הדריקים
 וגם עם הבינוניים אף על פי שכתבת הבינוניים היא תלויה
 עריץ בשאר ימות השנה עכ' אל יכתבו אפילו לפי פעה' וכן
 פי' מחני נא שאמר משה מחני מס' תא פים לי קצבה ומרת ימי
 ק' שנה מחני מאותו ספר וזהו מס' של רשעים שנכתב למיתה
 סמכיון שנמחק מס' תא הרי הוא נכתב במ' הרשעים המתים
 ומספרן אשר כתבת הם הדריק' והבינוניים שגם לבינוניים
 הכתובים אינם נמחקים מספר תא' שקצובים שם ימיו' ועז'
 יש לנו לבאר מ' שלמה ספרים ושם אמרו ס' חיים וס' מתים
 רמזם ספרים הרבה לפי שהבינוניים שנכתבו למיתה ובתוך
 השנה הטיבו מעשיהם וחזרו בתשובה וחי' גם הבינוניים שנכתבו
 לחיים וזמנן עוד ופיתו וימיהם כל אלו הספרים עם השלמה
 ספרים עומדים לפני יוצר בראשית ברה' וזכה בחבאר המאמר'
 יפה לעד וזהו שהתחלתי בנוסחי' זכור ימות פ' לם להזהיר לכל
 אחר מישראל שזכור ימיו הם הכל והם כיונים אחרי' אם לא
 יזכה ובינונות דור ודור כי למי שזכה ישלימו לו פנות דור
 ודור הכתובים וקצובים מרת ימיו של דור ודור שאל אביך
 ויגדך שהרובה לידבק בעז' והראותיו הוא כלה ואבר ולכא'
 ויגדך שהם רבדים קפים כגדיים ועל המונע עצמו מתעבדי
 עז' ורבך בחכמת התורה וזקניך שהם זקני תורה יאמרו לך
 כמה גדול שכרן בעולם הבא ואלהים חיים יכתבו לחיי' טובי'
 ונזכה לשנים רבות שנים נעימות אמן כן יהי רצון מלפניו
 יתברך :

סדר וזאת הברכה דרוש א

מדרש כרבות פרק תרומה ויאמר למלאך המשיחית
 רב מאיר רב אל הבה למלאך טול הרב סדרן
 שיש לי לפרע פחם בכת חובות באוחה שעה מרת אבישיבן
 צרויה ששקור' ברובת של סנהדרין ובחשחית ראה ח' וינחם
 על חרעם מאיר ראה אמר רב יעקב אבינו ראה שנאמר ויאמר
 יעקב כאשר ראם ושמאל אמר אפרו של יצחק ראם שנאמר
 אלחיה וראה לו חשח רבי יצחק אמר בספ' בפורים ראה שנאמר
 ולקחת את בספ' חפזים ורבי יוחנן אמר ביה המקדש ראם
 ובתיב בחר ח' ראה :

בהיות שמיית הדריקים עושה דושם לכל בני הדור
 מצד זכותם הורם והדר' החוסף על בני דורם
 בעורם חיים ובמות' נסדרו ויורדו לספרי' ע' העל כן תרבייה
 ימים וכל ברכים תלכנה מים בנפול מגדלים מגדולי מרגלים
 בתורה ומצות כי גרל הכאב מאר וימים על שנה ירגזן ביה

דרוש א רפרשת וזאת הברכה

על יצרו וימלט נפשו מיר שאול סלה • אמנם חז"ל באו לתרץ באופן אחר כפי הענין שהכונה שאברהם הניע עד שצרי מות כשהושלך לכבשן האש ואף על פי שבעורנו חי ראה המות אפ"ה לא מילט נפשו מיר שאול לומר כיון שטעם טעם מיתה מה לו עוד לראות מות וליקבר בשאול שהוא הקבר וכך יצחק בעורנו חי שטעם כוארו עב המזבח וכמעט פרהה נשמתו וראה באור פני מלכו של עולם ועל זה כהו עיניו מאותה ראייה הרי מראה מות ועכ"ל לא מילט נפשו מיר שאול שאמר לא ירעתי יום מותי ומי גבר כיעקב שנתפגש עם המלאך הרי שבעורנו חי הניע לשערי מות ומי גבר יחיה ובעורו חיל לא ירא' מות מלבר המות הטבעית שהוא מועד לכל חי ועכ"ל היתכן שימלט נפשו מיר שאול לחו"ס כן גם אתה משה אף על פי שזכית לראות פני שכינה בעורך חי אי אפשר להמלט מיר המות וזו היא תשובה נכונה לרבריו של משה ע"ה • עוד אפשר שדקדקו מ"מ מי גבר יחיה שאין לומר יחיה לא למי שנטה למות והי"ל מי גבר כולר ולא יראה מות • אמנם רמז כאן מי גבר באברהם שנטה למות כשירר לכבשן האש וחיה וכך יצחק נטה למות כשעקד וחיה וכך יעקב כשמתפגש עם המלאך הניע עד שצרי מות וחיה ואף על פי שחיה גבר מנטייתו למיתה עכ"ל אי אפשר שלא יראה מות וכיון שאברהם יצחק ויעקב אף על פי שנטו למיתה בעורם חיים עכ"ל לא יצולו מהמיתה גם אתה כאחר מהם בעה • ועוד אפשר לומר ששטממע משה שאמר לו הק"ה הן קרבו יחד למות בלשון קריבה שלא הניע לימי אבותיו טקתת חיה קל"ז פנים ועמרם קל"ג ומשה היה בן קכ שנה אז אמר אחר כל אותנו הכבוד ובבורה שראו עיני יאמי מת ולא הניענו חיי לשני אבותינו וזה רמזו במה שכתוב אחר פסוק הן קרבו וילך משה ויתאכזבו באהל מועד ויראה' באהל בעמור ענן שהכוון שנתחזק משה בטענה זו שהרי בסוכן כבוד ה' באהל מועד כתיב וראה כל העם את עמור הענן עומד פתח האהל והסתחוו איש פתח אהליו ודבר האל משה פנים אל פנים ואם כן אחר אותו הכבוד אי מת בקריב' ימים קודם סנות אבותיו ויאמר האל משה הנך טוכב עם אבותיך וקם העם הזה וכו' פ"ס לרדקין למה אמר עם אבותיך רמספיק לומר הנך טוכב וקם העם וכו' אמנם כאן רמז לו ג' אבות אברהם יצחק ויעקב שהם אבותיך מי גבר באברהם שכתוב בו ויבוע וימת שחמרו משנותיו ה' פנים כוח שלא יראה לעסו בן בנו עובר העבורות ומי גבר כיצחק שאמר לא ירעתי יום מותי אם הוא קודם ומן אבותיו ולכך לא הביא פסוק ויבוע יצחק לפי ששם מת בן ק"ף שנה ולא נתקרב וימיו למות לא ה' אלא מדרבתי לא ירעתי יום מותי וביעקב כתיב ויקרבו ימי ישראל למות • עוד במדרש הן קרבו יחד למות וזה הן דריק בארץ ישולם המקרא הזה לא אמרו שלמה אלא על משה הצדיק שלא היה כנביא י' כמותו והן דריק בארץ ישולם ואם כן נביא ער ולא היה בחכמים כמותו והן דריק בארץ ישולם אף כי רשע וחוטא • ויש לרדקין קשר ה' הכתובים ומה ענין דרשתם שאמר הה"ד הן דריק בארץ וכו' ועוד מ"מ שלא היה בכל החכמי כמותו והרי כתיב ויחם מכל הארס מהימן זה משה ובשלמא בכנאיה כיחא דכתיב ולא קם נביא עוד כמשה • וכל שדקדקו מאי הן קרבו יחד דה"ל קרבו יחד לזה הביא פסוק הן דריק דהתם כמי קשיא מאי הן דריק ואם מרבר בכללות הצדיקים הי"ל דריק בארץ ישולם • ועקב מאי בארץ ישולם דה"ל דריק ישולם • אמנם הכונה עם מ"מ חז"ל שמהם רבינו נענש על מה שאמר הן בני ישראל לא יאמינו לי לכך נגזר עלינו מיתה בהן קרבו יחד כלומר בשביל עון הן לא יאמינו לי קרבו יחד וז"ל שעה הן דריק הכדיק שהוא משה בשביל הן שאמר הן לא יאמינו בארץ ישולם שנגזר עלינו מיתה להקבר

הזר כרמיון הקורה המחזקת התקרה כן היה מחזיק את העולם בדקדקו וצדיק יסור עולם וגם בעודת חי היה מקל ורצועה של תפארה לררות וליסור ולהוכיח במישור לבני עירו היוסבים סביביו ולקרבם לירי זכות • ועל בחנות אלו זכור כזכור ונענש באבירת הצדיק כי הצדיק אבר לרורו אבר אשר בו יחסו וצדיקו ויתללו כל זרע ישראל ופ"ה יגדל המספר מאד כי מדר עצמו אין להתאונן כי הצדיק הולך אל המנוחה ואל הנחלה לאור באור החיים וצדיקים במיתתם קרויים חיים לפי ששם יאכלו מפרי דרכם והתענגו על רוב שלום ולזה היה כתוב בתורתו של ר' מאיר והנה טוב מאד הנה טוב מות לפי ששם מתענגים מזון השכינה ובאור פני מלך חיים ובזה אנו צריכים לתת טעם למשה ארזינו ע"ה שנתחבט והתפלל כמה תפלות להכל נפשו ממות וכיון שהמות היא טובה מאד לצדיקים שאי אפשר להשיג התענוג הנצחי אלא אחר המות מי לנו גדול כמשה שהיה מתקשה בענין המות ולבא אל הענין נזכירה רברי חז"ל • במדרש רבה הן קרבו יחד למות אמר לו משה רבש"ט אחר כל אותנו כבוד ואותה גבורה שראו עיני יאמי מת חז"ל הק"ה משה מי גבר יחיה ולא יראה מות מהו מי גבר יחיה אף נתחומ' מי גבר באברהם שירר לכבשן האש ויכול ואח"כ ויבוע וימת אברהם מי גבר כיצחק שפסג כוארו עב המזבח ואח"כ הנה לא זקנתי לא ירעתי יום מותי מי גבר כיעקב שנתפגש עם המלאך ואחר כך ויקרבו ימי ישראל • ויש לרדקין מה זו שאלה שאל משה כיון שהמיתה נבורה מני שים ארס עלי ארץ ואחריו כל ארס ימשוך ורקדרי לה ירע רך ה' כי מי גבר יחיה ולא יראה מות • ועקב כיון שהסיבו הבה כך מי גבר יחיה וכו' למה האריך לדרוש הכתוב כך מי גבר באברהם מי גבר כיצחק • ועוד אנו צריכים לבאר מה קושי' ים בפסוק מי גבר יחיה פס' מהו מי גבר יחיה ועקב למה פרט עניינים אלו באברהם שירר לכבשן האש וביצחק שפסג כוארו וביעקב שנתפגש עם המלאך ויותר היה צורך לומר מי גבר באברהם ששמר כל התורה ואחר כך מת וכן ביצחק וביעקב שהיו הררי קדם ואפ"כ מתו ועוד אנו צריכים לבאר מניין להם חז"ל שאמר משה כך לפני ה' והסיבו הבה כך • ועקב ששם מביא ראייה לאברהם מפסוק ויבוע וימת אברהם היה לו להביא גם כן ליצחק מפס' ויבוע יצחק וימת ולמה לא הביא פסוק זה והביא פסוק לא ירעתי יום מותי • וגלעד פחז' דקדקו בפרשה שיש כאן ב' אמירות במיתתו של משה שמוכות זו לזו ויאמר ה' אל משה הן קרבו יחד למות וסמך ליה ויאמר ה' אל משה הנך טוכב עם אבותיך ולמה הזכרנו שתיים לכך דרשו דרשה זו שידוע הוא שהמיתה לצדיקים היא להשיג הארס מהשלימות והתענוג הנצחי מה שלא יוכל להשיג בהיותו בגוף וכפ"ס כי יעצמו הנשם לראות מראות אלהיר עד אשר ימות וזו הנשמה תחזה בנועם ה' ולכ"א משה כיון שראו עיניו בהיותו בגוף וכפ"ס את מראה כבוד ה' פנים בפנים מה איחל עוד יתרון להשיג אחר המיתה מה שלא השגתי בעורני חי כי עין לא ראתה אלהים זולת משה באספקלריא המאירה ואם כן למה אנו מת כילא אוכל להשיג יותר ממה שהשגתי אל הק"ה משה מי גבר יחיה מהו מי גבר יחיה שים לרדקין בפסוק מה זו תמיהה שאמר מי גבר יחיה מהרי כל העולם הם אכנים חיים על האדמה ואם התמיהה הוא על סוף הפסוק מי לא יראה מות אם כן הי"ל כך גבר יחיה ומי לא יראה מות מהו ז"ל מי גבר יחיה • ובפסג הפסוק ז' דהכי קאמר מי גבר ים מהמתגברים על יצרים שבעור' בשייה יחיה ולא יראה מית ואכל שסוף ארס למות אלא גם בזמן שהוא חי צריך לראות תמיר המות לכבד עיניו כי בזה יתגבר

דרוש א רפרשת וזאת הברכה

רבו

והיו הרשעים מטרפין אותה לארץ וזוהי מחשבת כל הפסוק
 שאמר רוח בני האדם המלה היא למעלה על הצדיק והרשע
 שכולם נקראים כנוי דאדם קדמאה וכולהם עולו והיא למעלה
 על רוח הצדיק שנשארת גבוהה למעלה וזוהי דקדק מלך
 למעלה על נשמת הצדיק ורוח הבהמ' של הרשע היורדת למטה
 למעלה וכן אמרה אביגיל והיתה נפש ארוני כרוה כרוה
 החי' הרי שרוח הצדיק עולה היא למעלה וגבוהה פס יכול אף
 של רשעים כן אין הכוונה שרוח הרשע תהיה כרוה כרוה
 החי' לא שמה יל כסם שרוח הצדיק עולה למעלה וכרוה פס
 גם רוח הרשע שאין לה תדור ומשכן למעלה לא למטה בארץ
 מעיקרא היא נשארת בארץ ואינה עולה כלל למעלה דמנין למ
 לומר שגולה מלמטה למעלה וחזרת ויורדת בארץ ודילמא אף
 של רשעים היא קבועה במקום הראוי לו שיהא למטה בארץ
 ואינה עולה כלל למעלה לזה הביא סוף פסוק שאמרה אביגיל
 ואת נפש אויביך יקלענה וידוע הוא שהמקלע באבן תוך כף
 הקלע מגביהו בוקלע מלמטה למעלה הרי שרוח הרשע מקלע
 אותה מלמטה למעלה ואח"כ יורד למטה בארץ וזו היא הסברה
 הראשונה עוד יש להכחיש הענין בביאורו שהאדם בעורבו חו
 נשמתו היא כרוה בגופו כדכתיב יזכר רוח אדם בקרבו ואח'
 המות הותרו הקשרים שהיתה כרוה בחייו ונתפזרה החבילה
 ועלתה למעלה הנשמה ונקשרה ביוסדה שהיא חלק אלה ממעל
 כדכתיב והיתה נפש ארוני כרוה כרוה החיים את האלקים
 יכול אף של רשעים תהיה כרוה בארץ עם הגוף כמו שסובר
 רבי יוסי שאינה עולה נשמת הרשע לעולם אלא היא נשארת
 למטה בארץ כרוה עם הגוף שהוא בארץ תל ואת נפש אויביך
 יקלענ' כמו הקלע שמסליך הארץ למעל ואחר כך יורד למטה
 בארץ ורבי יוסי בן חלפתא פליג עם התוספתא וסובר דמל
 רוח בני אדם העולה היא על נשמותיהן של צדיקים שהם
 עולות למרום אבל לא נשמתן של רשעים שהם קבועות למטה
 בארץ ולכך חזר להקשות לרבריו מהו דין רכתיב ורוח הבהמה
 היורדת למטה בארץ רכתיב רכתיב לא עלתה מהארץ כדי לומר
 יורדת למטה בארץ ולא יצחק לומר אלא רוח בני האדם עולה
 ורוח הבהמה אינה עולה לזה דרש ואמר יורדת למטה בארץ
 הוא על גיהנם שכן כתיב ביום רדתו שאלה וכו' כתיב יורה
 לפי' גם דירידה ירירה ובהכי נחא לומר עולה למעלה רוח'
 הצדיק אבל רוח הרשע יורדת מארץ לשאול מטה וכפי דרשה
 זו אנו צריכין לדרוש ברברי רבי יוסי מל' אף של רשעים
 כן באופן אחר רחא הוא סובר כמסקנא דרוח הרשע אינה
 עולה כלל ואמנם הכוונה ברברי רבי יוסי לומר אף של רשעים
 כן כלומ' עולה למעלה תחילה ואחר כך יורדת כמם בתוספתא
 לז' תל ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע דאי איתא
 דמקלעין אותה מלמטה למעלה ככהו הי' יקלענה בקלע
 דכיון שמקלעין ומסליכין למעלה אין נשאר מהאבן בתוך
 כף הקלע ומדקאמר יקלענה בתוך כף הקלע גילה לנו
 שאין הקלע להסליכ' למעלה אלא מקלעין אותה והיא יוסבת
 בתוך כף הקלע שמשולם לא יבאה מכף הקלע לעלות אלא
 במקו' שצומח כף הקלע שהוא למטה בארץ אינה עולה ונתמיד
 היא יוסבת בתוך כף הקלע ואופן הקלע הוא מבר זה לזה
 זה מטרפין אותה והיא בתוך כף הקלע ונמצא לפי זה דמל
 בתוספתא יכול אף של רשעים כן הוא דרשת רבי יוסי דסבר
 כמסקנא שאין עולות ורמה אותה סברא מדכתיב יקלענה
 דמשמע כדרך המקלעין שהוא מלמטה למעלה ולא דיוק מאי
 דקאמר בתוך כף הקלע ומל' רבי יוסי יכול אף רשעים כן
 היא הסברה של התוספתא שסוברת שכולם עולות ממרום
 למרום ורמה אותה סברא מדכתיב בתוך כף הקלע שבראש

להקבר תחת הארץ דכתיב הן קרבו ימיה למות ומכאן קו'
 לרשע גם לשאר הצדיקים שכתוב בהם כי אדם אין צדיק
 בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא והיינו וחוטא מחושב לרבר
 קל וכולם ראויים למיתה וקו' ממשם הצדיק אב הכביאים ואף
 על פי סלמיה היה חכם יותר ממנו כיון שסלמיה הוא אמת כתוב
 זה לכך לא רצה לסבח לעצמו ואח' שאין בכל החכמי כחמתו
 ולז' לשון סליה לא כאמר אלא על משה לפי שאמר הן צדיק
 ולא מצינו מלת הן אלא במשה * עוד במדרש הן צדיק
 בארץ ויכולם זה משה הן קרבו ימיה למות אף כי רשע וחוטא
 זה קרח ועדרו * וכוונתם לרקק שפתח הפסוק בהן צדיק
 וכאן הי' צדיק בארץ ויכול ומהו ז'ס אף כי רשע וחוטא שהרי
 קו' הוא יכול החוטא מקו' רצדיק בארץ ויכול ולמה אמר אף
 כי רשע וחוטא דמשמע דרשע וחוטא עם הצדיקם בדר הפה
 אמנם דרשן חז' שסבביל דבור קל שאמר משה הן בני ישראל
 לא יאמינו וכעצם הצדיק משה ובארץ ויכולם שלא ככנס בארץ
 ישראל גם הרשע קרח שאמר אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש
 הביאותנו שפתח באף ולא האמין בהקבה * וכוונתם לרקק
 שאמר באף ותכנס עליהם הארץ ויאברו מתוך הקהל ולא זכו
 ל'כנס בארץ * ולמדנו מזה שצדיק סבר הצדיק הוא לעלה כי
 'עם תתעורר נשמתו והיתה נפשו כרוה כרוה החיים את ה'
 זכזה כבא לביאור דברי חז' במדרש קהלת וזל מי יורע רוח
 בני אדם העולה היא למעלה תני אחר נשמתן של צדיקים הם
 נשמתן של רשעים עולים למרום לא נשמתן של צדיקים הם
 נשמות באומר של רשעים מטרפין בארץ סכך אמרה אביגיל
 לרוד כרוה הקרם והיתה נפש ארוני כרוה כרוה החיים
 יכול אף של רשעים כן תל ואת נפש אויביך יקלענה כו' מטרפנה
 סלה לרבי יוסי בן חלפתא מכו דכתיב מי יורע רוח בני האדם
 וכו' אלא נשמותיהן של צדיקים עולות למרום סכך אמרה
 אביגיל לרוד כרוה הקרם והיתה נפש ארוני כרוה כרוה
 החיים וכו' יכול אף של רשעים כן תל ואת נפש אויביך וכו' אל
 ומהו דין רכתיב ורוח הבהמ' היורד למטה לאל נשמותיהן
 של רשעים שהם יורדות לגיהנם למטה שנאמר ביום רדתו שאלה
 האבלתי כסיתי עליו תהום כו' * ויש לרקק במא' זה מאי
 בויייהו בהני בר' רשות שהכל כר' רבר אועק מה הקשו בפסוק
 של מי יורע רוח בני האדם ומה רבו לדרוש בו * ועק' מל' יכול
 אף של רשעים כי איך יתכן להלוס רבר זה שיהיה נפש הרשעים
 גם כרוה כרוה החיים את ה'וכן קשהמה זה היה סברדרשה
 של ר' יוסי חזר ושל ומהו רכתיב ורוח הבהמה ולא של כן בדרשה
 ראשונה דכתיב בתוספתא רכתיב אלו רשעים רוח הבהמ' על רוח
 הרשעי * ונלע' שחז' הקשו בפסוק זה רחא ימנע אס הנשמות
 אחר מיתה הן למעל' תיכח סיפיה דקרא דאמר מי יורע שרוח
 הבהמה שהיא נפש הרשע היא יורד לארץ ממקו' שבתה למעל'
 אבל קשה ריפיה דקרא דאמר רוח בני אדם העולה למעלה כי
 מה עלייה היא זו נשמת הצדיק כיון שכל הנשמות הם למעלה
 אלא אין הפרש לנשמת הצדיק על נפש הרשע אלא שנפש הרשע
 היא יורדת לארץ ונפש הצדיק אינה יורדת ונשארה במקומה
 למעלה ואיך הוא אומ' כולה היא למעל' ואם נפסך לומר שהנשמה
 הם למטה בארץ ולכן אמת שרוח הצדיק היא עול' למעלה תיכח
 ריפיה דקרא אבל קשה סיפיה דקרא דהיינו קאמר יורד הוא למטה
 דמי העלה אותה למעלה כדי שתדר והי' לל רוח הצדיק עול' ונפש
 הבהמה אינה עולה ונשארת למטה בארץ ואח' קרא קאמר
 ריפיה לסיפיה דקרא אמ' על' היא למעל' דמשמע שהיה הרוח למטה
 ועלתה ואח"כ היורדת למטה בארץ שנראה שהיה למעל' יורד'
 ואיך יתכן זה לזה דרשנו בתוספתא א' נשמתן של צדיקים ואחר
 נשמתן של רשעים עולות למרום לא שרוח הצדיקים גבוהה פס

דרוש א לפרשת וזאת חכמה

עראה הקדוש ברוך הוא כאילו השחית וסוף אברהם את
יחזק וינחם על הרעה עכ"ר רבי יצחק אומר כסף כפורים ראיה
כו"ץ פי' רש"י ז"ל בגמרא • ועדין כע :

אמנם הנלמד הוא בבית אור יעקב ראיה שהקדוש ברוך הוא
כפה מה שעמרו כחמה מחנות של מלאכים ללנותו
ליעקב רכתיב ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה
ויקראם המקום מחניים על שם ב' מחנות של מלאכים של
אישל חל ואם כן איך יהיה כח למלאך להחריב לירושלים
ולחייב לים בני יעקב • ושמאל אומר אפרו של יצחק ראיה
שנאמר אלהים יראה לו הנה לעולה בני כל פי' מחורם בפסוק
שהתפלל אברהם שכמקריבין ישראל התמיד את הכבש אח
בבקר וכו' יהיה נחשב לפניו יתברך כאילו נקרב יצחק ואם
אלהים יראה לו הנה של התמיד שמקריבין יס' בבקר וכפר
כאילו הוא בני הנפיר שם וכיון שהמלאך היה מכה בעם
מהבוקר עד עת מועד אחלל משחיתת התמיד ער זריקתו
ובהשחית ראיה ה' שבקרבן התמיד הוא נחשב לפניו כאילו
אפרו של יצחק עומד באותה עת שכן התפלל אברהם אלהים
יראה בהקרבנות של התמיד כאילו הוא בני וראה ה' וינחם
על הרעה וזלל כבן • ורבי יצחק אומר כסף הכפורים ראיה
שכסם שבטל נבא ה' את העם ולקח כסף הכפורים של כופר
נפש לעשות ארצי המשכן ויתכפר עון בית ישראל כך בימי
דוד שנענו על שלל כנתנו כופר נפש כספספרם יואב ראיה ה'
שפוסם לגבות כספלים מכל שבט ויהיה גם כן כסף כפורים
לכפר עליהם כי באותו כסף 'מבנה קנה הגורן מארונה
היבטי ונכנה בו המקדש לכפר על בני ישראל זה ברש
בפסוק שאמר ולקחת את כסף הכפורים ויהי לבני ישראל
זכרון לכפר על נפשותיהם רמז שגם בימי דוד יעלה לזכרון
מה שעתידים לגבות מכל שבט ולקנות מקום המקדש לכפר
על נפשותיהם על מה שטענו ולא נתנו מקלים לתכין נפשותיהם
ואפסלי לומר סכך היה ברעתו של הקדוש ברוך הוא שבמנות
את ישראל ונתן כופר נפש בבדל' לקנות בהם מקום המקדש
והם לא עשו כן ומ' קנה ב' כסף ושם אומר שם מאות מלמד
שבנו מכל שבט חמשים ועלו היב' שבטים שם מאות מקלים •
ועוד יש להמתיק הענין עם מה שבאירתי במאמר מתוך כעס
רצון בדרוש סדר שמות • שהכוונה לומר שמתוך הכעס
שנתכעס הקדוש ברוך הוא במעשה העגל נתגבול להם
לישראל רצון בעשיית המשכן כדכתיב וינחם ה' על הרעה
אשר רבר לעשות לעמו • וקשה מאי אשר רבר לעשות לעמו •
אמנם כאן רמז שניחם ה' על הרעה מתוך מעשה המשכן אשר
דבר ה' וכו' לעמו לעשות משכן כדכתיב ועשו לי מקדש
ושכנתי בתוכם שהמשכן מכפר על מעשה העגל ומתוך זה
ניחם ה' על הרעה של מעשה העגל • וכפי זה יאמר כאן כסף
כפורים ראיה וה' ובהשחית ראיה ה' וינחם על הרעה ראיה
הקדוש ברוך הוא ענין העגל שכתוב בו וינחם ה' על הרעה
והשיב ירו מהשחית מתוך שעתידין לעשות המשכן ועשו לי
מקדש וכיון שראה הקדוש ברוך הוא דבר זה של כסף הכפורים
שהוא ארצי המשכן שגם וינחם ה' על הרעה גם עכשיו אומר
למלאך הרף ירך מהשחית כי עתידים לעשות מקדש ויכפר
עליהם • ובמדרש תנחומא פי' פקודי מצאתי כתוב ביום
הכפורים נאמר וינחם ה' ואלו היום נאמר ועשו לי מקדש
וכו' ומכאן ראיה למה שבאירתי שלעשות לעמו נאמר על
המקדש דכתיב ועשו לי מקדש • ומכאן למדים שהכדיק
הוא קרבן כפרה לישראל וגבולים בריקים במיתתם
שמניבים גם לאחר מיתתם כיון שנתבאר במאמר שזכות
אבותינו הקדושים הנין לכפר עליהם בזמן ההוא בימים ההם
ויס

סמנו' לא יבא חכמה הרשע מתוך כך הקלעוהו למטה בארץ
מתוך מן רוח הבמה היורדת שהנאפל גיהנם וכזה נתייב
כל המאמר באר היטב • ועכשיו נבא לביאור המאמר שהענין
החילה • ויש לדרקק מכל לחל לדרוש רב טול הרב שבהם
ולא דרשוהו כפסוק רב מלסון רב לך כלומר רי ומספיק •
ולרקק מ' שיש לי להפרע מהם כמה חובות שכנראה היה
לוקח ולכפרה והוא אומר שהיה לפרוע כמה חובות • ועוד מ' שם
רב שראה יעקב מהו עניינו וכי בסביל שכתוב ביעק' ראיה
כאשר ראם יס' לדרוש עליעקב ראיה מותר טוב לומר שראה
זכות כל האבות • וכן קשה במ' שמאל אפרו של יצחק ראיה
ואם הכוונה בסביל שכתוב בו יראה ה' אברהם דכתיב
בזה וירא את המקום מרחוק • וכן מ' רבי יצחק כסף
כפורים ראיה שאין לו פייכות וקשר לא מהזקרא ולא מהרמז
כי שם לא הזכירה ראיה כלל •

וגלע' שחל דקדקו שאם פי' רב הוא מלסון רי' ה' לך רב לך
עתה הרף ירך מאי רב דקאמר ולא אומר רב לך ועוד
שם אומר הקנה למלאך רב לך להכות בעם איך הוא אומר
ואמר רור אל ה' הראותי המלאך המכה בעם וכו' הנה אנכי
חטאתי וכו' ואלה הכאן מה עשו ואיך הוא אומר המכה בעם
לאחר שאמר הקנה למלאך רב לך להכות בעם ואיך יעבור
על דבר ה' • ועוד מדרקאמר רב עתה הרף ירך משמע שעתה
הוא רב אבל לאחר שעה תשוב להכות • בעם לך רשעו שאמר
הבה טוב הרב שבהם שיש לי לפרע מהם מירא כמה חובות
שחייב להם על שלל תבעו בנין בית המקדש ואם על שלל נתנו
אדם כופר נפשו בפקודי אומם ובטען בית ישראל טול הרב
שבהם ולא היתה כוונתו ית ליקח הרב שבהם לכפר על ישראל
רק לענשם כרב וגבול שבהם ולכך אל עתה הרף ירך בלקוח
הרב הכה תכה ולא בזמן גבול כי אם מעט מעט הרף ירך
שם יחזרו בתשובה מתוך מיתת הכדיק ולכך רור כפירה
סנפל הרב ועדין היה המלאך מכה בעם אז התפלל א' ה' ואמר
תהי ירך בי ואלה הכאן מה עשו ואם חל ובהשחית ראיה ה' מה
ראה שאם ראיה ענין המגפה ועל כתיב וינחם ה' על הרעה
ואמר רב טול הרב שבהם בורא שלל אומר טול הרב כי אם
שהיה כפרה על שארית ישראל שאלל איך הוא אומר וינחם
ה' על הרעה ויאמר טול הרב והלא זו רעה כפולה • לזה דרש
רב שראה יעקב אבינו ע' והיה אפשר לומר שהתפלל יעקב
בענין עשו ואף על פי שהיו אללו מלאכי אלהי' עכ' אומר וירוח
תשימו בין עדר ובין עדר ורשענחלל שאמר יעקב לפני ה' הנה
רבע' כשאחת מביא צרות על ישראל לא תביא אותם תכופות
זולזו תן להם ריוח בין צרה לצרה ובהשחית שהיה עושה כלה
ניחם ה' על הרעה וראה תפלת יעקב שיתן ריוח בין הצרות
ולכך אומר הקדוש ברוך הוא למלאך טול הרב שבהם ותן ריוח
הרף שעה אחר שם יחזרו בתשובה ואם לאו תשוב להשחית
מעט ויכולו לסבול הצרות ושמאל אומר אפרו של יצחק ראיה
ורצה לדרוש ענין הכתוב וישלח אלהים מלאך לירושל' לשחית
ובהשחית ראיה ה' שמנינו אברהם קרא שם מקום עקירת יצחק
יראה שם בן נח קראו שלם והקבה קראו ירושלים כדברי
סניהם ואם כן איך ישחית את ירושלים שנקרא בה יצחק וקרא
לה הקבה שם • עוד יראה שאברהם התפלל בשעה שאחת
רואה בניו של יצחק באים לדי עבירות ומעשים רעים תהי
זוכר להם העקידה ומתמלא עליהם רחמים ועתה בהשחית
שנתמלאות שארית ראיה ה' אפרו של יצחק שהעלה עליו הקדוש
ברוך הוא כאילו הועלה יצחק עולה ואפרו כבור של המזבח
ועוד זכותו לבטל הגזירה ואמר הקדוש ברוך הוא טול הרב
שבהם ער שיעשו תשובה • ויש מי שפירש ובהשחית ראיה ה'

יום לנו לבאר חזקה בהצעת הפסוקים שלפניו יחי ראובן ואל ימות כפי מה שביארתי בכסף נבחר מה שחזל יחי ראובן במעשה יוסף וא ימות במעשה בלהה שהכונן לומר שמה שחטא ראובן בבלבול יפועי בלהה תיקון בהיותו מחז' ונותן כפשוטו שלא ומיתוהוא אחיו ולכך סמך לומר וזאת ליהודה כי מה שהפועל לראובן יועיל גם ליהודה שהרי השתרל גם הוא בהצלת יוסף ואם זאת ליהודה כלומר וזאת הסיבה עצמה נותנת מיתקרב יהודה מכריו כי כן שחזר על הצלת יוסף כשחמלא אחיו מה בצע כי נהרג את אחיו לכו ונמכרנו כו' ויחמר שמה ה' קול יהודה שאמר מה בצע כי נהרג את אחיו ויכין סכין ואל עמו תביאנו שהרי ידיו רב לו מה שאמר יהודה וידינו א תהי' בו זהו מספיק לו לכפר עליו ומה גם שעיקר הכרמי היה על מה שאמר מירי תבקשנו והולך לבכימין מאת אביו והרי יסכנ' זה יד אחרת לטובה שאמר וידינו אל תהי' בו והוא גרס שנכזל יוסף ידיו רב לו ועזר מכריו תהיה כסם שצורו ליוסף להציל ממות נפשו ולו' אחר תומיק ואוריק וכו' ירבה שמצינו ששמצון ולו' אחים היו בעצה של מכירת יוסף שנאמר ויאמרו אים לאחיו ודרשו חז"ל שהיו שמצון ולו' וכפי זה לא היה ללו' להיות 'כהן' לה' מכהן באורים ותומים לז' וללו' אחר תומיק ואוריק מה שזכית לאורים ותומים הא' מדר סוה' אהרן קדוש במטה אשר נסאו ה' כשענס למטה על מי מריבה והעמים ג' ל אהרן עמו אעפי שלא היה לו חסם בדבר ההוא שמה אחר שמצו נא המורים ואהרן לא חטא ולמ' נענס גם הוא שאות' לכן לא תביאו ובודאי שזהו נסיון גדול לאהרן שהוא מגזע לוי אשר תריבהו לאהרן על מי מריבה שחטא בהם משה ולפיכך זכה להיות תומיק ואוריק לאים חסידיק ואעפי שבענין מכירת יוסף חטא לוי בחברת שמצון לומ' לכו ונהרגנו והיה ראוי ללו' להמלך באביו ואמו ולא עשה לא האומ' לאביו ולאמו לא רחמיהו ובלהה חסוב' סאמו כמו שחזל וגם בענין סכס לא מלך לוי ביתר אחיו כי אים במצון בלבר שמצון ולו' אחים ברינה ולא מלך עם אחיו ולא פחד לוי על בניו שחמ יקומו לערוך מלחמה כנגדם והרי מסי בדרין אלו לא היה ראוי לוי לכתר כהונה אבל מ' אים להענינו ללו' על שהרג לבני סכס שנמולו לפי שכך א' לוי שרוק' לבני ישראל אשר שומרים התורה ושומרו המרתך לקבלה להם באה המילה ובדיתך ינבזרו אבל מי שלא קבל התורה ונימול חייב מיתה דהא ק"ל גוי שפכת חייב מיתה ומטעם זה אפשר לומר שבקשו בני יעקב מבני סכס סימולו כרי סיהיו חייבום מיתה מדר סבאים להמול בלי קבלת תורה ומגיר רביו סכס ד'ת' ליעק' ואח' חוקיו שהוא חק המלה לישראל לא עשה כן לכל גוי סימולו כיון שאים להם תור' ורוקא ל' ששומרו אמרתך שהיא התורה ברייתך ינבזרו וכיון סכן יורו משפטך ליעקב ולבני אחר לפי שבכיון היה יורע מכירת יוסף וים פה והיו מכין אותו בין כתפיו לכך סכן הסכינה בחלקו וזה נרמז גם כן בפסוק לבנימין אחר יריר הסלא חטא מיימין והוא א' מ' שמתו בעטיו של חסם ויסכון לבטח בצהב אף על פי סכל נטמות הצדיקים ים להם תורא ופחד מוים הדין שהוא לקץ הימין ים ה' הגדול והגורא אבל בנימין שלא מת אלא בעטיו של חסם יסכון לבטח עליו פעל זכות עכמו הוא בוטח' ובאותו חסמו סכן שהסכינה טורה עמו בסביל מה מלקה בין כתפיו מאחיו בענין הגביע כשכמא באמתחת והיו אחיו מלקים אותו בין כתפיו ואומרים לו גבא בר גבבא והוא שומע ושותק לכך הסכין הבה בחלקו סכינתו עור ירבה לבנימין על שבטו של בנימין הנכונה המקדש בחלקו ונמא שהוא יריר ה' מכל אחיו כי בו בחר ה' לסכן שמו בחלקו ובתקדש ראשון יסכון

לבטח עליו היתה הסכינה קיימת סס * וגם כשנחרב המקדש ערין היה הבה חופף עליו כל היום אעפי שלא היתה סכינה שוכנת בו מ' בין כתפיו סכן שהוא ככותל מערבי שלא וזה מסיס הסכינה לעולם ואיפשר לומר שלכך נכנס המקדש בחלק בנימין לפי שצעה הבה שעתיד ליחרב ואו היה המקדש בניו בחלק שאר השבטים לא היתה סכינה טורה עור בו לאחר החרב אבל להיות הבנין בחלקו של בנימין שהוא יריר הסלא חטא מעולם ומת בעטיו של חסם לכך הגין זכותו גם לאחר החרב שלא וזה סכינה מכותל מערבי לעולם והדבר דומה לרמיון הצדיק שהוא מכפר ומגין על ישראל לאחר מיתתו כמו שכתבנו למעלה וזהו שבחוסל סבט יססכר סהגין בתורתו כל סבט זבולוג גם לאחר מיתתו ולזה רמז משה בברכתו שאמר שחמ זבולוג בבאתך ויססכר באהליך ופי' הראשונים בבאתך לפרקמטיא ואיך יורעמה שתריוח יסמח לכך גם בבאתך כיון שססכר עוסק בתור' באהליך בבי' מדרסך ואתה מספיקו בר ולחם ומזון להי' פניו בעסק התורה וכפי זה ים לנו לדרס עמים הר' יקראו כי כתוב והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה א הר' אמת משה רבינו ע' עמים רבים הר' יקראו אים לרעהו לעלות הר' שהוא בית המקדש והס לא ירעו כי סס באהלין של יססכר העוסק בתורה יזכחו זכחי דרך כבה היו מקריבי' בו הקרבנות ובאהלי יססכר העוסק בתורה יזכחו כל הזבחים סבתורה כי זאת התורה לעולה למנחה כל העוסק בתורת עולה וכו' ויס בירו ג' עסק ותורה סנקדאת דרך אים כן יס בידם סתים זבחים וזרק ועור כי בקרבן יס חסם מגול בעולה כי סנא גול בעולה וקרבן של לימוד התורה הס זכחי דרך וכי תאמר שהתורה כיתנה בחלקה של עניו ומכין יתפרנסו לז' כי שפע ימים יינקו שפעע הימים שתריוח ים מפרסו ימים יינקו הת' כחזל רמז למפרסו ימים סיפריסו א' מעשרה לעמלי תורה וכן הפרגמטוט' רהיינו שפוני החסוב' ההולכי במדבר' והס טמוני חול המדבר מכל השפע שהס מריוחיים יינקו הת' סנטולים המעשר מהם ועוסקים בתורה י' ויס לדרס מ' שחמ זבולוג בבאתך ביציאתך מן העל' כמו שדרשו חזל בריך אתה בבאתך ביציאתך מן העולם גם עתה הבטיח לזבולוג העוסק בערקמטיא והוא דואב כי מאומה לא יסא בעמלו בבאתו מהעל' לעהב ולא ירר אחריו כבודו אחר לו שחמ זבולוג בבאתך מהעל' כיון שססכר היה עוסק בתור' באהליך בבית מדרסך בבח הפרנסה שאתה מפרנסו ועתיד הבה להסתריתס יחרי' בעהב וכמסחל עתיד הקבה לעשות כל וחופה לבעלי מכות אבל בעלי תורה כי בכל החכמה בכל הכסף וכי תאמר והרי כל בעלי מצות עתידים ליסב בכל בעלי תורה אף על פי שלא יהיו מכבט זבולוג ומה סבס ומעלה ים לזבולוג ספעה פרקמטיא ליססכר משאר בעלי מצות לז' ויססכר באהליך לומר שלא יהיה האהל של עתיד לבא בחלק יססכר וסס יחסו סבט זבולוג אלא האהל יהיה קבוע לזבולוג ובאהליך יבא ליסב יססכר באופן שזה יורה מעלת זבולוג על שאר בעלי מצות אבל לשאר בעלי מצות עמים הר' יקראו סכל שאר השבטים בעלי מצות צריכים להיות נקראים אבל הת' סנקדא הר על סעסק בתורה סכיתנה בהר סיני ובגמרא קראו לת' עוקר הרוס ונמא הת' סנקדא הר עיקר וכו' יחסו הבעלי מצות וסא אכלו יזכחו זכחי דרך שהס קרבנות תורה סאיים בטילס לעולם יזכחו זכחי תורה ויסבחו על שפע ימי' יינקו אותם בעלי מצות יינקו משפע הת' שהס ים התורה וכו' ליהנות מרברים הספונים וחסובים שהס טמונים לצדיקים ובגוים לישראל סנקדא חול כד' והיה מכפר בני ישראל כחול היס אבל מ' הס טפלים לצדיקים ולת' סנקדא

דרוש א לפרשת וזאת הברכה

הרעיהו האהל מל ההר הגדול ובעלי מכות טפלה לו אבל זבולון העוסק בפרקמטיא לטעמך יהיה וטעמך יושב באהלי זבולון כי הוא העיקר ויקח את האהל להיות כקרא על סם זבולון יעוד ירכה עמים הר יקראו מלשון חסיפה שכל הטבעי הם נאספי אל ההר הגדול זה התח העוסק בתורה ומפרק הרים ובכח התורה של התח סם יזבח וזבחי דרך טעמיה את יזכרם כמחל לעתיד לבא מביא הקבה ליצהר ושחטו בפני הצדיקים ולעזר ביחור ענין שחטו זו הוא לפי שהתורה היא חרב פיפיות ובכח התורה שלמד בפיו חרב הוחר לשחוט את הצדיק וזלזל אם פגע כך מנול זה מסכהו לבית הדרש לפי שחרב פיפיות התורה מאברו ליצהר וזם כאן סם יזבח וזבחי דרך טעמיה שכל הטבעים הנקראים עמים אין בירם חרב תורה לשחוט ליצר'מל כיון שהם נאספי אל ההר הגדול שהוא התח וחליפו כח בתח עצמו וסם יזבח וזבחי דרך שהי'שחט' יצהר' שלה' כי טעם ימים יינקו השפע של התח' שהם ים התורה'עמי' הנאספי אלכלם יינקו ומה גם שאין לך ארם מישראל שלא קבלה נשמתו בסיני חלק א'בתורה אם מעט ואם הרבה וכמא' ביד ארם שפוני טעמי חול מרבדי תורה החשובים נשמתו בקרב כל ארם מי'ש'ממנו לחול וכיון שיש ביד כל א'חלק מה בתור' סם יזבח וזבחי דרך ליצרם כאמור'ומך לזה ברכת גר ולגר אחר ברוך מרחיב גר לפי שטעמך הגין זכותו לזבולן ולגר הגין זכותו של משה שנקבר בגבול מחלתו ואעפ' שהיה חלקו בחיוב' לארץ ברוך מרחיב גר בבחיבה זו וזם וירא ראשית לו ט'קח חלקו בעבר הירדן תחלה וראשית לכל יש'ראה ליטול לו חלק בראש ומ' הרחיב לו בזכות משה כי סם בחלקו קברו של משה שנקרא מחוקק וסם הוא ספון והוא עתיד להביא עמו ראשי עם שהם רור ריעה שמתו במדבר באופן שבר' ה'עשה משה לקבץ כל יש'שבמדבר ולהביאם עמו לארץ יש' ומשפטיו של משה שנקב' בחיוב' לארץ יש' לו ריץ ומשפט עס יש'שבשבים נקבר בחל כרי שיתא ראשי עס מחלקו של גר מקו'סנקב' סם וכמא' גר זוכה לכל הכבוד הזה בטביל משה הרי הגדול מעלת הצדיקים בעזה ובעזה יריון רשן וכמשה נחת שלחך מלא רשן: ונפג' מסכת מנחות פר אמר חזקיה מ' ואף הסייתך מפי גר רחב לה מוצק תחתי' בא ורא' שלא כמד' הבה מרת בו מ'בו מסית הארם מררכי חיי' לררכי מיתה והבה מסית הארם מררכי מיתה לררכי חיים סל ואף הסייתך מפי גר מנהי'ספיה' גר טעמיה צבור לתוכה ושמה' תאמר כטס טפיה בר כך כלה גרה תל העמיק הרחיב ושמה' תאמר למלך לא הוכנה תל גם היא למלך הוכן ושמה' תאמר אין בה עצים תל מדור היא אס ועצים הרבה ושמה' תאמר זה סכרה תל נחת שלחך מלא רשן וראוי לרקרק בררכי חזל יתור הלשון אומרו ארם מסית מדרך חיים לדרך מיתה ורי שיאמר ארם מסית לדרך מיתה והקבה לדרך חיים ועוד קשה רמה צורך להוריענו טעמן גהי'ס' צבור לתוכה ועוד קשה טובא הכי תלתא שמה' תאמר דקא'ר'מהי'ס' נטעה לומר כך ומה גם בטתים האחרונים שמה' שמה' תאמר לתלך לא הוכנו ושמה' תאמר אין בה עצים והרי מקרא מלא הוא גם היא למלך הוכן מדורתה אס ועצים וחלין יבא הארם לטעות בזה ועוד קשה דמאי נפקא לן מנה אס גהי'ס' לא הוכן' לתלך לו אס אין בה עצים ועוד שאיך איפשר שלא יהיה עצים ולא גהי'ס'מאי היא ועוד קשה אן שמה' תאמר כטס טפיה בר כך כלה גרה מ'אי נפקא מ'נה אס כלה גרה: ועוד למה לא הוכיח מ'האי קרא גופיה דכתיב רחב לא מוצק בו' ועוד להלן הענין טפת' ב'זמון איוב ואף הסייתך מפי גר וחזר לפרש פס' יט'י' גם היא למלך הוכן ואין כאן מקומו: הביאור כלל' שחל' רבולכא'ר פסוק שמה' איוב ואף הסייתך מפי גר כולל מעלת

התורה שמכלת מרינה מל גהי'ס' ואף הסייתך כי ידוע הוא שגהי'ס' נקרא תפתה על שם שכל המתפת כיצור נופל סס אמר' שלא כמרת הבה מרת כ' ומהא' מסית את חבורו מררכי חיי' וכו' והכונה שכל לרמוז לנו שפתיו הארם לחבורו הוא על ידי הראוי'נו יקר ותפאר'עניני העזה' שהאר'ירא' לעיני'ס'הם דרכי חיים ומחמ'צנות אותם דרכי חיי'מ'פך לררכי מיתה כי בודאו הרוב'לפתו אחרי'אס לא יראה להם בררכי חלקות דבר הנרא' לעיני'ס'ן וכבוד לא יתפת' ולא ישמע'אין והבה ארר'כ'ס'מפת' האר' הוא מאמ'צנות הייסורין ומראה לארם דרכי מיתה וזכר ומתוך כך הוא יזכה להשיג ארחות חיי'הנצחיי'כי התורה היא מהדבר'ס' תנו על ידי ייסורין כבוד והוא מדוקר'מה' שאלמו מררכי חיי' לררכי מיתה ומררכי מיתה לררכי חיי' שהוא ע'ר משחל' הרובה סיחיה ימות והרובה סימנות יחיה והוכיח זה מהפסוק דכתיב ואף הסייתך מפי גר שהוא גהי'ס'הוקס'ה' להם למה כינה הכתו' את גהי'ס' בתיבת פי גר שהרי טבע' סימנות יס לו גהי'ס' שאלו וכו' וראוי שיאמר הכתוב כאן אחר מלות' השמות לז' שיתבאר זה עס ביחור הענין למה עשה הבה את פיו מל גהי'ס'כר שהטע' הוא כדי שיהי'עצמו צב'רהיינו כשהמקו' שמבערין האש הוא רחב ומקו'מוכא העצן בר אז עשנה צבור באותו מקו'זכין הכתוב להזכיר את גהי'ס' בזה הטעם להפליג בזכות התורה שמכלת את האר' מאותו צד מל גהי'ס' טעיקר העונם הוא בפיו מל גהי'ס'מסיבת צבירת העצן שרובה לבאת ואינו מוכא מנוס ובזכות התורה ש'צ'ק בפיו ומרחיבו בררכי תורה ויכלנו ה'מאות' פי גר מל גהי'ס' ושמה' תא'ר' הניחא אס גהי'ס'ר'ח' למטה וזרה למעל' בהזכיר הכתו'פי גר על הפלגת השכר להגיל אותן מתוך פי העצן הצבור סם אך מאן לימא לן שרחבו למטה ופיה גר למעלה כי בזה עשנה צבור לימא בטס טפיה בר כך כלה גרה ומאחר שהיא טוה מלמטה למעלה אין הפלגת העצן ביותר כדי להזכיר הכתו'ל'גהי'ס'בכנו זה מל פי גר כי גם כול' היא גרה ואס נאח'לא' דבר הכתו' בהי'ס'ראוי איתא וזכרנו באח'מ'סמותיו המיוחדיו ר'כיון שהיא טוה מלמטה למעלה אין עוד הפלגת שכר הזללתו מעצן הצבור בפי גר ולא רצה להוכיח מ'גופיה דקרא דכתיב רחב דהא אי איפשר לפרש דקאי אגהי'ס'טפיה גר ולמטה רחב ראש' כן למה חזר ואמר לא מוצק תחתיה דהא קאמר רחב דקאי א'תחתיה'אלא וראוי הכונה שיוליכנו הבה למקו'ריחב והדרא קאמי'ל'רוכסיה דילמא כלה גרה ופי גר אינו גהי'ס'לא הכונה שיוכלנו מתחת ידי הכרי' הצוררי' וזהו שכתו' ויניחא'הו למדחב אסר אין סם מוצק ומצור ומכא'לן שזכר'התור'מכלת מנהי'ס'לז' תל העמיק הרחיב דמירי בגהי'ס'ישמה' תאמר ר'ס'מ' העמיק הרחיב לא קאי אמקו'גהי'ס'טוה'א'ר'ח' בעימקו'ר'למא קאי אמלך'טוה'ת'ח' טפיר'ס'מ' התורה כמו טפיר'ס'ר'ס' זל ולמרו'ר'גהי'ס' הוכנה לאותו תח'טוה'המלך'א'ת'כ'בזכות התורה שלמד ירחיב האת מקומו ויקל מרעתו סם בגהי'ס'שמכילין תיק הספר עס הספר אמנ'לעול'ר'גהי'ס'טוה' למטה כלמעל'ואין כאן הפלג'שכר הזללת מהעצן כאמור ופי גר אין פירושו גהי'ס'כי אס הצרי' הצוררים לזה אמר גם היא למלך כולל'מא'א'ת'א'רהר'חיב'הוא למלך זה תח'טענה ופירש' וירחיב ה'לו בגהי'ס'מה' שאינו עשנה כן לשאר בניארם אס כן אין'הוא אומר גם היא למלך דמשמע שגם היא טוה לשאר בני ארם הנדוני' סם והכתוב עצמו אומר שלמלך הרחיב לו גהי'ס'מ'ט'א'כ'לשאר בני ארם ולמה אמר גם הוא דמשמע ששקולים הם אלא וראוי דמאי דקאמר הרחיב קאי אמקומו' של גהי'ס'טוה' רחב בעימקו' ושמה' תאמר דילמא הוא טוה לשאר בני ארם כדכתיב גם היא למלך הוכן בטוה ומה שמה' הרחיב הוא לומר ב'הא מ'ל'ת'א'

מר' שאינם חזרות ריקס' אלא בזמן מעשים המדות ההם והולכים בדרכיה' מהו רחוק וחזון כן אנחנו עושים אבל באמירה ודבור בלבד לא יהיה כן ואם נעתי יגדל כל כח ארצי כאשר דברת עם סיהיה לאמר באמירת ה' ארך אפים בלבד אף על פי שלא יהיה בנו מעשה ומכל מקום דרוך הארץ בתפלתו להכניע הכנעה גמורה כי זה הוא עיקר התפלה כמס' רור לב נסבד ונכרה להים לא תבזה ודרשו מכאן כמה גדולי' נמוכי הרוח שאין תפלתן נמאסת' ומה גם בהקדים התפלה לזרה כרתיב כי ערוך שוטר לא בדר התפלה שהיא קודם שתבא הזרה אינה נערכת עם כל מאמצי כח כי אפילו תורה ומעשים אינם נערכים לתפלה שהיא קודם הזרה וזכה ויאמר באופן אחר לא בדר שתתבטל הזרה ולא תבא עליהם:

ובוח אבאר מחז' במדרש רבה בזעק' יבולך קבוצך אלן ישראל בשעה שהם בצרה מתקבצים לבתי כנסיות ומתפללים והקב' מזכיר זאת כולם יסא רוח זה עמו ואלפיו והחוסה בי יחל ארץ אלן ישראל ויבס' הר קרמי כרכתי' ועלן מושיעים בהר ציון וכו' ויש לדרוק כיון שתחלת הפסוק מל בזעק' יבולך קבוצך מדבר בישראל וגם סוף הפסוק והחוסה בי מדבר בישראל אם כן למה הפסק בין שניהם בעמול ולומר זאת כולם יסא רוח באמצע' וכך חלל בזעק' יבולך קבוצך והחוסה בי יחל ארץ וירס' הר קרמי וזאת כולם יסא רוח וכו' נכאד מה היא כונת חז' לומר בשעה שהם בצרה מתקבצים וכו'.

ונלע' עדיקו בכנות מל' בזעק' יבולך קבוצך רה'לל קיבוצך בזעק' יבולך או זעק' קיבוצך יבולך. לזה דרשו לפי שהקב' חפץ בתפלה קודם הזרה וכשאינם מקדימים התפלה לזרה כי אז בעת הזרה מתפללי' אותה זעקה מכח הזרה אינה חסובה וזם בזעק' מתוך הזרה אף על פי שאינה כל כך חסובה ויש דר' קיטרו' על אותה זעקה כיון שלא בעקו אל האל מכח הזרה עד ויבסקו אל ה' בדר להם עכ' הקב' רוצה בקיבוצם שהם מתקבצים לבתי כנסיות וז' א כבי' ימאס ואיכומואם תפלתם מל רבים ויבולך קבוצך מה שאין כן בתפלת היחיד כשאינה קודם הזרה והחוסה בי אלן ישראל לרמוז שהם חוסים בהקב' קודם הזרה ומתפללים אז אפילו יחיד החוסה בו יחל ארץ וגדול כחו כיון קיבוצ' הרבים בתפלתם בעת הזרה שאז אין להם כח אלא לבטל הגזירה ולהכילם מזהרם אבל אין להם כח להתגבר ולמלט על אויביהם אבל החוסה בי קודם הזרה הוא מלט על שונאיו וירס' הר קרמי זה עמו דהיינו להשתעב' בעמו כי ועל' מושיעי' בהר ציון לשפוט את הר עמו הרי כי כתבאד כמה גדול מעלת התפלה ומה גם בהיות עם התפלה הכנעה סיהיה רכזי' לסנין ית' ובפרט לעי' הגמלים כי כריכי' הכנעה יתירה כמס' חז' על פסוק ואר יעלה מן הארץ אר' שכל עלה סבר מלמטה מיר הגמלים וירדין ואין התענית עושה כלום כי אם ההכנעה כמ' מדרש רבי תנחום ויכנעו פרי ישראל והמלך ויאמרו כרוך ה' ובראות ה' כי נכנעו היה דבר ה' אל שמעיה לאמר נתענו אין כתיב כאן אלא נכנעו לא אשחיתם' וקסה בהאי ריק' דילמא לא התענו עם ומשום הכי לא קאמר נתענו אבל אם התענו איפשר שהתענית גורם' ונראה לי דרייקי הכי דכיון דכתיב ובראות ה' כי נכנעו היה דבר ה' אל שמעיה למה הוצרך לשנות ולאמר נכנעו לא אשחיתם היה משפיק לומר ובראות ה' כי נכנעו היה דבר ה' אל שמעיה לא אשחיתם ואכל ירענא דמס' ההכנעה היה זה ומראיטריך לומר נכנעו לא אשחית' הוא לומר כי אף על פי שים בידם שתיס תענית והכנעה מת מחמת מה שנכנעו לא אשחיתם וכן מצינו באכפי כינה שלא

עדיף מיכיווה המלך מפירם מהתורה שכל בני אדם כירוסים בעצם והוא אינו כדון בעצם כי אם אס יוצאה מגופו ונכונה מחופת חבירו כמבואר לחל על פ' כי אם יוצאה מחטבון תבא אס מהמחטבים וזהו סאתר הרחב למלך זה תל' מפירם ולא קלי' איתקומו של גהינס כי סוה הוא ברחבו בין למעלה בין למטה אמנם אחר טירחוב לו הקב' בדר זה סאינו כדון בעצם' ועוד איפשר להמתיק זאת הקושיא דכאמר שהזרה קדמת הארץ מפירם מן התורה בלי עצים כי אם יוצא מכוית חופת חבירו ומאחר דאין עצים אין עטף והדרא קושיא דאין כאמר מסבר התורה היא להביל האר' מעונס העטף והרי גם מי מפירם מן התורה' בכל מהעטף וידין באס מגופו ונכונה מחופתו מל חבירו ופי' דר ליכא למימר מהוא גהינס כי אם סכר התורה להבילו מיר כרי' ואויבי' לזל תל' מרורתא אס ועצים הוכה דקסה טובא א' מאי מרורתא אס ועצים כך חלל במרורתא אס ועצים כי האס איכנו גוף המרור' כי אם במרור' יסימו האס והעצים ועוד מאי אס ועצים די סיאמר מרורתא עצים כי בוראי העצים הם לאס אמנם הכו' לומר שגם אותם הכיורומס באס וכבון מחופת חביריהם אינם כיכולין מהעצים וזהו סאתר מרורתא אס וגם אותם שמרורתם הוא האס מכח התורה מל' עצים הרבה נבבולס כי לא יבילו נפסם מיר להבה הרי למרנו סאתר מפירם מן התורה כידון בגהינס וכעטף ויפה אחר מהעטף בתורה יבילהו ה' מאותו פי' דר מהוא תוקף ועטף וממא תחל' הסתא דאמר רפי' דר הוא גהינס אס' מן מה סכרו בעה' רמעי' קרא אס אמנא דזכות התורה בעה' הוא סיכולנו המפי' דרים כגדריס ולעית' לבא עין לא דאתה אלהים וזולתך דקרא לא איירי אלא בשכר עה' אבל הסתא דמיידי בעה' וקאמר שמעלת מנהינס אס כן ז' מסכרה נתן לא תל' ונחת סולחך מלא רס' בעה' כי מס מתעדימס משולחן ערוך מלא רס' לאור באור פני מלך חי בארץ החיים:

דרוש א לעצירת מטר

מסכת חגיגה פ"ק ר"א יר' בריה דרבנן דר' יעקב בר' אבהי חות גמול ג' ירחי באורחיו וחור' ירחיב חד יומא באו שפיא וחור קרו ליה רבנן בר בירב דחד יומא חר'ש דעתית וקרא אנפשיה שחוק לרעחו גמחיה' אמר ליה רבי יוחנן במטו מינך לא תעניס רבנן נפק ר' יוחנן ודרש בבי מדרש' ואותי יום יום וירדשו' ודעת דרבי יחפצון ובי ביום דורשין אותו וכלילת אין דורשין אותו' אלא לומר לך כל חפוס בחורדי אפילו יום אחד מעלה עליו בחבוב באלו עוסק בכל חשנה וכה' במדת פורענות במספר חובים אשר תרחם את הארץ ארבעים יום יום לשנה ובי ארבעים שנה חטאו וחלא לא חטאו אלא ארבעים יום אלא לומר לך חפוב עבירא אפילו פעם אח' בשנת מעלה עליו בחבוב באלו עובר כל חשנה' עכל'.

ידוע הוא כי מהרבדים סכריכי' חזוק הוא התפלה סכאמר קוה אל' חזק ויאמץ לבך וקוה אל' ה' והתפלה מקדשת גזר דין הקסה בשעה שמתחנכים ומזכירים יג מרות הרחמים ספן הבטיות הקב' למטה זה לשון חז' במדרס ויעבור ה' על פני ויקרא אר' יוחנן למלא מקרא כתוב אי איפשר לאומרו מלמר שנתעטף הקב' כסליח כבוד והראה לו למטה אחר לו כל זמן שישראל חוטאין לפני יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם' ודרקנו הראשונים למה אחר יעשו לפני כסדר הזה ולא אחר ויאמרו לפני כסדר הזה' לפי שלפעמים אומרים ה' מרות ואינם נפדים לפי שלא כרת ה' ברית ל'.

דרוש א לעצרת ממר

כחמך ויהי וירא אלהים את פנים ואת תעניתם לא וירא להם את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה ומעשים במסנה ובקבלה הוא **כחמך** וקראו לבבכם ואל בגריכם • ויש לדרוק כיון שהשתי דריות הם מהבתוכים מהם רבני קבלה אם כן למה פרט בראיה השני לומר ובקבלה הוא **כחמך** וקראו וכו' הרי הראיה של כינוה היא גם כן מהקבלה • ובגמרא יש הגהה בלשון רמ"ם שיש מי שהקט' קטשיא זו ויתרנו דלא חיזקרי קבלה לא כל מקום שהנביא מודיע ומזהיר את ישראל ובמקום שלא נבטוה הנביא כי הלא וירא אלהים את מעשיהם מהוא כחמך והולך דילוף מניה אגב ארמיה לא תריבן ליה קבלה ולי נראה לתקן בדרוק אחד מהתנא אומר לא כחמך וירא אלהים את פנים ואת תעניתם משמע שאין התענית כלום ומה שמביא אחד כך מהקבלה הוא הפך שסם נאח' וסובו ערי בכוס ובבכי הרי מראה אלהים את תעניתם ויאמר אני אחזה לך עם דקדוקי **כחמך** רבי אלעזר הובא בירמלאמי ד' בדרים מבטלים גמירה קשה תפלה וצדקה ותשובה ושלמות בפסוק אחד ויכנעו עמי אחר בקרא עמי עליהם והתפללו ובקשו פני וישובו לו והתפללו זו תפלה ובקשו פני זו צדקה **כחמך** אני בצדק אחזה עניך ישובו זו תשובה • ויש לדרוק אחזי לא **כחמך** נמי ההכנעה מרתיב ויכנעו עמי ועוד קשה דהכא משמע דלפניה דברים הללו גם יחד מבטלים הגזירה דחייך ליטא דר' אליעזר דאחר ושלמות נאמרו בפסוק אחד כלומר בא ולמד מפסוק זה ששלמות החכמו יחדו שיתפללו וישובו ויעשו צדקה וממה שהזכיר השלמה יחד נראה שצריכין השלמה דברים לבטל הגמירה הקשה • ובכינוה מצינו מהתשובה לבדה בטלה ספק **כחמך** וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה :

וצאח לי שכיות מדרקקנו שלבטל הגזירה כריך הסמלה
 דבר'י'מך לכך לא מנה כאן ההכנעה לפי מההכנע'
 לברה היא מבטלת הגזירה כמו מאמר על ידי שמעיה ככנע
 לא אשמחיתם ויש ראה לרבר זה ברכדוק הכתוב מה'לל ויכנעו
 ויתפללו ויבקשו פני ויסובו עמי אשר נקרא שמי עליהם ולמה
 הפסיק לפנים ואמר ויכנעו עמי אשר נקרא שמי ויתפללו
 ויבקשו וכו' כי לא כזון להזכיר ולומר עמי אשר נקרא שמי
 באמצע החלוקות וה'לל בתחלת הפסוק ועמי אשר נקרא שמי
 עליהם ככנעו וישובו ויתפללו ויבקשו או ואומר ויכנעו ויבקשו
 ויתפללו וישובו עמי וכו' ומדרקאמר ויכנעו עמי ואח' ויתפללו
 ויבקשו וכו' משמע ההכנעה לברה מבטלה ומתוך ההכנעה
 הם נקראים עמי ונקרא שמי עליהם ואף על פי שכתוב וירא
 אלהים את מעשיהם כי שבו מהתשובה לברה העולה * היה
 איפשר לומר רשאי גזירה קשה כגון ארבה ודבר ועזירת
 גשמים מהזכרו קודם פסוק ויכנעו עמי וישובו ויתפללו ולכך
 כריך ג' רברים ויהי ראב' לענין גזירה אחרת המסובה לברה
 מועילה * אבל הנכון לומר הוא רשאי התם בנימה שהיו גוים
 ועל' רעתם בענין' הגזל שגורם אברן העולם כמו מה'לל ברור
 המבול ולכך כיון שתקמו העון ושבו מדרכס הרעה שהחזירו
 הגזלה לכך לא הזכירו לרברים אחרים כי תפלתם של נינוה
 תועבה היא גם חסר לאומים חטאת אבל בישראל כריכו' ב'
 רברים לבטל הגזרה שהם תפלה דרקה ותשובה ו'ס' ביחל
 וגם עתה שובו אלי בכל לבבכם בזום ובכבי שיש לדרקק מאי
 גם עתה רקאמר * ואיפשר לומר לפי' סעיקד התעביית והתפלה
 היא קודם הזרה כי היעדרן שועך לא בצר והנבי' דבר בשכ'
 בא עליהם הארבה והגיעה הזרה ועכ' אחר הנביא גם עתה
 כי באה ונהיתה הזרה שובו ערי בכל לבבכם בזום ובכבי
 ותסתלק הזרה כי חפון ורחום הוא וניחם על הרעה שסבד
 הביאה * עוד יש לומר וגם עתה לסברת האומרים שיואל היה

ועור אף על פי שהענינים שהיו רועים במדבר ארבעים שנה
שאי הכא ראייתם ארבעים שנה אבל הכא רכתיב יום
מכלל לדרשו שנה לכך הביאו הכתוב השני ודקדקו מרחקו
יום לשנה והרי איפכא היה לו לומר שנה ליום כי ארבעים יום
חטאו והענינים ארבעים שנה והם לא חטאו ארבעים שנה
ואם כן איך הוא אומר יום לשנה דמשמע מעל כל שנה שחטאו
הענינים יום אחד לכך דרשו פירוש מחורש בפסוק דהיי קאמר
במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום וכפי זה
היה להם לשאת עונשם ארבעים יום במדבר ולא ארבעי' שנה
אבל הבה קאחסיב יום לשנה כל יום שהכניסו לשנה אחת כי
העובר עבירה יום אחד הוא כאלו עובר כל השנה וכיון
שארבעים יום אליו הם נחשבים לארבעים שנה כי כל יום הוא
נחשב לשנה שהרי יום איקרי שנה שחטאו ימים תהיה גאולתו
לכך תשאו את עונותיכם ארבעים שנה כגבר ארבעים שנה
מנחשבו להם הארבעים יום כל יום לשנה אחת יובזה מרחקו
כפי תשאו עונותיכם ארבעי' שנה שאם פירוש יום לשנה הוא
מפורש וכאלו אומר שנה ליום קשה למה חזר לומר ארבעים
שנה והרי כבר באמר במספר הימים אשר תרתם את הארץ
ארבעים יום וירוע הוא מהם ארבעים שנה' אללא הפוכה לומר
מעשה הקצב מיהיה נחשב יום לשנה כל יום מהם כאלו היה
שנה אחת שנקראת ימים ונמאנסכום ארבעים שנה' ומה
שחמך וכן הוא אומר בעדת פורענות' הוא מרצה לבאר
הפסוק הקודם לפסוק ואותי יום יום ידרושון ככתוב שם קרא
בברוך אל תחשוך כמפורסם הרם קולך והגיד לעמי פסעם ולבית
יעקב חטאתם וקשה כיון שבה להגיד להם פסעם איך הוא
אומר ואותי יום יום ידרושון דמשמע שהם בריקים' אמנם הכי
קאמר קרא בברוך להוכיח במישור אל תחשוך לייקר את ישראל
וכמפורסם הרם קולך סיפה שעה אחת ויום אחד בתשובה כשנה
אחת' וכדי שלא יקשה בעיניהם הדבר הזה הגד לעמי פסעם
כלומר הגד להם שבפסעם על המרגלים חשב ה' יום אחד
כאלו חטאו שנה אחת ולכך הענינים כל יום שחטאו שנה אחת
במדבר ואם במדת הפורענות' בפסע בית יעקב חשב יום אחד
כשנה אחת מכאן מודעה רבא למדה טובה מרובה שאותי יום
ידרושון הוא כשנה שנקראת ימים תהיה גאולתו זהו משיכות
והגד לעמי פסעם שנחשבי להם יום לשנה ומכאן ידע שגם
כן במכזה אם אותי יום ידרושון הוא יום נחשב כשנה אחת
ידרושון' ובה איפסר לי לבאר שאר פסוקי ההפטרות מה
שאמר למה זמנו ולא ראית וכו' הן ביום זמנכם על הבטחה
זו פיוס אחד של תשובה חשוב כשנה תמאז כל חפצכם וכל
עבדיכם תנבטום הכזה יהיה כום אבחרהו יום עמות ארס כפמו
וכו' :

דרוש ב לתענית בהעצר מטר

ירושלמי מסכת תעניות פרק שני אמר רבי אלעזר
חכוח יחיה צום אבחרתו אלא יום ענדת
אדם נפשו אין זה צום שאני חפץ בו ואיזה צום שיהי חפץ בו
חלא זה צום אבחרתו פחת חיצובות רשע חלא פרוס לרעב
לחםך וכו' מזה בתיב בתרוח או חקראות' יענה :

מהות התפלה והזדקקה והתשובה מבטלים גזר דין
הקשה כמו שאמר רבי אלעזר שם שלשתן
מעסקין אחד ויכנעו עמי ויתפללו וזו תפלה ויבקשו פני ז' זדקקה
כמא :

לעשות להם ולא עשה כר' לי מרחיק לפי שמכיו בענין העבול
או יונחם ה' על הרעה אשר רבר לעשות לעמו ולא כתיב ולא
עשה מפני שאף על פי שניחם באותה שעה מכל מקום אותה
רעה באה בכל רור ורור שאין לך רור שאין בו אונקיה מעון
העבול ואם כן וינחם ה' על הרעה לפי שעה אחת עשה ובנינו
וינחם האלהים על הרעה אשר רבר לעמו להם לפי שעה וגם
לדורות אחר כך לא עשה והוא דקדוק ככונ ולמרו חזה מעלת
התשובה שמבטלת הגזירה ולא עוד אלא שמעלה עליו הקצב
כאלו כל ימיו בתשובה ולא חטא' כי כן דרכו של מרת טובו
ית' להעריך את הרבר הטוב אשר עושים ישראל את המועט
במרובה' וכן דרשו חז"ל במאמר שהענינו שהעוסק בתורה
יום אחד כאלו עוסק בה כל השנה כולה :

ומעכשו כבוא לביאורו ויש לדרקק בו ראשונ' מה שאמר לא
תענינו לרבנן כי הוא לא אמר כי אם שחוק לרעהו
ואהיה הן אחת כי בסיבת הקפדתו הוא מענינם אבל שמה לא
היה מקפיד כגדרם כי אם מעטער על עצמו שלא היה יכול
לקבוע כמותם' וכן נבאר מה שהקשה וכי ביום דורשין ולא
בלילה והרי יום ולילה יום אקרי' וגם מזה ליה לרבנות כל
השנה דילמא לא איתרבי לא הלילה אבל שנה אחת לא שמענו
וכן מה שדקדקו בפסוק אשר תרתם את הארץ ארבעים יום
וכי' שנה חטאו והרי מקרא מלא הוא ארבעים יום' ואם
הקושי הוא על שהענינים הקצב ארבעים שנה' אם כן זה
היה להם לדרקק בפסוק הקודם לזה שאמר ובני' יהיו רועים
במדבר ארבעים שנה ונשאו את זנותיכם כו' הם היה לו לדרקק
וכי' ארבעים שנה חטאו וכן נבאר מה שאמר וכן הוא אומר
במדת פורענות שהוא לא בא אלא לפייס לרב אירי פיוס אחד
שהיה קובע בלימודו הוא נחשב לשנה אחת ואם כן למה הביא
דרשת הפורענות שאף על פי שלא יהיה כן במדת הפורענות
למה טובה היא מרובה ממדת פורענות וראוי להעלות לעוסק
בתורה יום אחד כעוסק בכל השנה כולה :

וצלע מרב אירי קרא תגר וקטובריא על המזלזלים בו
לומר ברבי רב רמך יומא ואמר שחוק לרעהו ואהיה
וכו' ומיך ליה קורא לאלוה וענהו על שחוק שענינים מזריק
לתמים' לזה אמר לו רבי יוחנן במטו מיכך לא תענינו רבנן
לקרוא לאלוה ונפך מדרם מכל העוסק בתורה אפילו יום אחד
הנה מפת גדול כעוסק כל השנה ודקדק בכתוב שאמר ואותי
יום יום ידרושון שאם הכוונה לדרוש ולרבות יום ולילה למה
הזכיר לומר יום פעם שנית' שהרי פתם יום הוא יום ולילה
כדברת' ויהי ערב ויהי בקר יום אחד ואם כן מקפין לומר
אותי יום ידרושון וממילא משמע שהוא יום ולילה וכיון שדרושין
ביום ובלילה וראוי שפכרנו על היום ועל הלילה ומרחקו יום
יום היו ריבוי אחר ריבוי שאינו אלא למעט לזה דרשו שבה
לרבות שהעוסק בתור' יום אחד כעוסק שנה אחת והענין הוא
פיוס איקרי יום יום נמי איקרי שנה כרתיב ימים תהיה
גאולתו' (ועיור הכתוב כך הוא ואותי יום שהוא יום אחד
נחשב לשנה הבה כאלו יום שנקרא שנה ידרושון' וכי' תימא
מכלל לדרוש כך דילמא אין אנו דורשין אלא ואותי יום שהוא
יום אחד נחשב לפני כאלו עסק גס כן יום שני שהם שני ימים
אבל מנין לנו לרבות שנה אחת' לזה אמר אל תתמה על זה
שהרי אף בפורענות חשב ה' יום כתיב שנה שנקראת ימים
תהיה גאולתו רכתיב במספר הימים אשר תרתם את הארץ
ארבעים יום' וליכא למידק מהפסוק הקודם שכתב' ובני' ימים
יהיו רועים במדבר ארבעי' שנה דילמא אינו על הארבעים
יום לא משום רלא קאי איניס ארעתיה דרביה עד ארבעי' שנה
ורצה הבה שעתיד על דעת רבם ואחר כך יכנסו לארץ ישראל :

דרוש ב רתענית בהעצר מטר

אני חפץ אעפ"י שהיא דרך ישרה יותר מהראשונה עכ"ל הלכוף
 כאבמון ראשו וכו' הלזה תקרא כוס ויום רצון לה' גם בזה אני
 חפץ לפי שאעפ"י שנכנס בעצמו מכל מקום לא חזר בתשובה
 מחטאתו ולא ענה נפשו על אשר חטא על הנפש ונמצאו כאן
 מוכרי' שלשה דברי הררך הראשון שהוא לריב ומזה ולהכות
 באברוף רשע שעורנו מחזיק ברשעו ועוונותיו ולא נכנס ולא
 נמנע עליו נאמר הכזה יהיה כוס אבחרהו לא הררך האמצעי'
 הכסוף הוא יום ענות אדם נפשו שהו' עינוי הנפש לשוב בתשוב'
 שלימה' וחזר ונאמר הלכוף כאבמון שהיא דרך אחרת חטובה
 מהראשונה שהוא לכונן כאבמון ראשו וסוף ואשר יביע אל' שבם
 בזה לא בחזר ה' אל' הלכוף כאבמון ראשו כו' הלזה תקרא כוס
 ויום רצון לה' לא אלא דרך האמצעי שלם שהוא עינוי הנפש ובה
 ופירש כי כזו הוא ואמר הלא זה כוס אבחרהו פתח חרובות
 רשע התר אבונות מוטע שזהו עינוי הנפש לכונן את יצרו
 ולהתגבר עליו והשיב את הגולה אשר בזל דהיינו תשוב' ובס'
 יש בתשובה זו הצטרפות דרכה שהוא הלא פרום לרעב לחמך
 כי אם יהיו בידך פתים אלו תשובה ודרכה אז תקרא זה תענה
 שהיא קריאת התפלה אז תצטרף עם שתייה ולא כמו שאמרנו
 למעלה לא תבזו כיום להשמיע במרו' קול' בתפלה שאותה
 תפלה אשר תקראו ותשמיעו במרו' קול' אינה רצויה אבל
 עכשיו פתח תשובה ודרכה אז התפלה עולה לפני ה' וזהו אז
 תקרא זה יענה לקבל תפלתכם וכסוף הוא זהו שאמר מה כתיב
 בתורה אז תקרא זה יענה שהוא כתוב אחר התשובה ואחר
 הלא פרום לרעב מהיא דרכה וכתוב בתרי' אז תקרא זה יענה
 ואיפשר עוד לומר מנרמז עוד השני דברי' תשוב' וזכר' כי אחר
 סכתכם בפרט אחת לאחת חזר וכללם בפסוק שלפניו האומר
 אז יבקע כסחור אורך וארוכותך מהרה תצמח כיון שהלך לפניך
 דרךך שהיא הכרקה כבוד ה' ואספך בתשובה שחשמת לכבוד
 ה' ולמצותיו אז תקרא בתפלה יענה כי הרי נמצאו בד' המל'ס'
 דברים גם יחד או כרמזה התשובה בפסוק אם תסיר מתוכך
 מוטע יולמדנו מהמאמר הזה מכריזין שלשה דברי' אחד תפלה
 ותשובה עם הכרקה ראב"ר רתעניתא דרקה' ועוד כריך
 בתשובה לתקן עון בזה וחמם כי בזה התקבל התפלה שאלמר
 על לא חמם בכפי ותפלתו וזה ודרשו בירושלמי וכתוב במדר'
 איכה נסא לבבנו אל כפי' נשוי לבינן אל ירינן ואחר כך אל אל
 בשמים ובאור הענין הוא שצריך האדם בתפלתו שלא
 יהיה מוס עקמימות בלבד רק יהיה מזה לבד אף היר כי כסם
 מהיר בלוי ואין בהלכלוך כך הלב הנסתר כריך מיהיה נקי
 מכל מרמה ועקומה רק יהיה לבטור ואחר כך אל אל בשמי'
 בתפלה עוד ירצה נשוי לבינן אל ירינן שבענין התפלה כריך
 האר' לתת ולהשיב ל לבו תיקון החמם אשר בכפיו וכשמו את
 לבו לענין ירינן שהוא החמם אשר בכפיו אז תקובל ותרצה
 התפלה אל אל בשמי' אבל אם נחמם פשענו ולא חזרנו בתשובה
 מהבול אשר בירינו ואדרבה מרינו גם אתה לא סלחת בשביל
 תפלה שאינה זכה וסכות בענין לך ואינו ענין להודיר מטר אלא
 ענין להיות מסך מבריל בין תפלתו מעבור תפלה יוכן כתוב
 באלוהא על כפי' כסה אור ודרשו חז"ל על עון בזה כפי' כסה
 אור שהוא המטר וינו עליה כמפגי שהיא התפלה ודרשו חז"ל
 אין פגיעה אלא תפלה שאלמר ואתה א תתפלל בער העם הזה
 כו' ואל תפגע ביי' ונראה לי שדרשו הפגיעה לשון תפלה מפסו'
 אל תפגע לפי שקורס כתוב הבנו ורכו וכו' ואתה אל תתפלל
 ואל תפגע הרי שהתפלה כריכה נקיון כפי' מהגל קוד' ולא
 יהיה הבול בירו שאז לא ירצה ה' פגיעת תפלתו וכו' עליה
 כמפגי בהיות תיקון הגל קודם לו וזהו שסמך עם ואמר
 יגיד עליו רעונו' שהכונה מהמפגי והמתפלל ילך ויגיד
 לאותו

כמרא' אני בדרך אחזה פניך וישובו מדרכיה' הרעה זו תשובה
 מה כתיב תמן ואני אשמע השמים ואסלח לחטאת' וארפא את
 ארעם וברדוש האחר כתבתי ביאורו ועכשיו הוספתי שנית
 לחרש שאלך אמרו שצריך ג' דברים והרי כתיב בהעצר שמים
 ולא יהיה מטר וכו' והתפללו והורו את שמך ומחטאתם ישובו
 כי תענם הרי שלא הזכיר כאן כי אם תפלה ותשובה ולא הזכיר
 דרכה אמנם כונתם ז' לומר שאף על פי שהתפלל שלמה לפני
 ה' בה שיתרצה להם בתפלה ותשובה בלבד מכל מקום הקצה
 לא שמע בקולו של שלמה שכן כתיב וירא ה' אל שלמה ויאמר לו
 שמעתי תפלתך כו' הן אעבור השמים ולא יהיה מטר' והן אזהר
 חוב כו' ואם אסלח רבר בעמי שהם בזירות קשות ויכנסו עמי
 וכו' ויתפללו ויבקשו פני יושבי מדרכיהם וכו' שהם תפלה
 ותשובה ודרכה ואני אשמע ופלאותי וארפא את ארעם' ובה
 דקרקתי פסוק הסמוך לו עתה יהיו עמי פקוחות ואני קשוב'
 לתפלת המקו הזה והפסוק הזה אין לו שום הבנה ומהו זה
 שאמר ועתה יהיו עמי פקוחות וכו' אמנם עם מה שאמרנו
 הוא מבורר לפי ששלמה התפלל ופנית ל תפלת עבדך כו' להיו'
 עיניך פתוחות אל הבית הזה אל המקו' וכו' ושמעת אל תחנוני
 עבדך ועמך בית ישראל אשר יתפללו אל המקו' הזה כו' והקצה
 המיוס שלא ישמע התפלה במקום ההוא כי אם בשלשה תנאי'
 הללו מהם תפלה דרכה תשובה ועתה יהיו עמי פתוחות
 בהצטרפות הכרקה עם התפלה והתשובה עתה אשמע ואני
 קשובות אל תפלת המקו' הזה. ובזה מתבאר המאמר
 שכתבתי למעלה שאמר דביאלעזר הכזה יהיה כוס אבחרהו
 אלא יום ענות אדם נפשו שאין לו מוס הבנה לומר אכ' מהו אלא
 יום ענות אדם נפשו. ועוד קשה מה שאמר ואיזהו כוס שאני
 חפץ פתח חרובות כו' למה הביא כל הכתובי' שהם הלא פרום
 זה' ועוד צריך לבאר למה שאמר מה כתיב בתורה אז תקרא
 זה יענה כי מהו ענינו. ונראה לעד דרכי אלעזר לטעמיה
 אזיל שצריך המלשה דברים לבטל הגזירה הקשה ואין התפלה
 מועילה עד שתצטרף הכרקה והתשובה עמה ודקדקו בכתוב
 שאמ' הכזה יהיה כוס אבחרהו שאם הוא כפשוטו שהו' בתמימה
 הכזה יהיה כוס אבחרהו לענות אדם נפשו וסוף ואשר יביע
 יקשה דה' לל כך הליום ענות אדם נפשו ולכוף כאבמון ראשו
 וסוף ואשר יביע תקרא כוס ויום רצון לה'. ולמה אמר הלכוף
 כאבמון בהו' התימה ולא אמר הליום ענות אדם נפשו שהוא
 תמלת הענין. ועוד קשה כיון שכבר אמר הכזה יהיה כוס
 אבחרהו למה חזר לומר הלזה תקרא כוס ומספיק לומר הכזה
 יהיה כוס אבחרהו יום ענות אדם נפשו ולכוף כאבמון ראשו
 וסוף ואשר יביע הלא זה כוס אבחרהו פתח חרובות רשע וכו'
 ולמה חזר לומר הלזה תקרא כוס ויום רצון לה'. ועוד אם רוצה
 לחזור ולאמרו היה לו לומר הלכוף כאבמון ראשו וכו' תקרא
 כוס ואם רצון לה' למה חזר ואמר הלזה תקרא כוס כיון שכבר
 אמר הכזה יהיה כוס וכו'. לכך רצו לדרוש ביאור הכתוב כן
 הן לריב ומזה תביתו ולהכות באברוף רשע לא תבזו כיום
 להשמיע במרום קולכם כל זאת התפלה אשר תשמיעו במרום
 קולכם אינה רצויה לפי שהכזה יהיה כוס אבחרהו כיון שיש
 עבירה בירכס להכות באברוף רשע אותה תפלה וכוס היתכן
 שאבחרהו אלא יום ענות אדם נפשו בזה אני חפץ שיסגף נפשו
 ויענה נפשו ואין הכוס תלוי בכוס הגוף כי העיקר הוא עינוי
 הנפש בהסגף השלימות בתשובה שלימה ויתקדש מאשר חטא
 על הנפש ובלא חפצתי שאם תבחר דרך אחר לכונן כאבמון
 הראשון שהוא דרך ישר מהבז בתפלה שהוא לריב ומזה בענות
 מצח ולהכות באברוף רשע אבל עכשיו הוא דרך הגוף יותר
 סיכנע גוף האר' ולכוף כאבמון ראשו וסוף ואשר יביע גם בזה

דרוש ב לתענית בהעצר מטר

רבו

לואתו מחטא שהוא עליו רעו ועברי' זה לזה נאם יגיד עליו רעו
ובזה מקנה האף על העולה ומסתלק מכלל ישראל בירו עולה
כי כיון שהוכיח את עמיתו טוב לא יא' עליו חטא הערבות
וכתוב עולה מלא מלשון עולה ואין שמקנה האף על אותו איש
אל עולה ואין נסתלק מערבנותו ובגמרא מסכת תעניות
דרמאן קנה הברזל אם ראית רקיע השמים טקה כבדל
מלהוריד טל ומטר מפני קילקול מעשים שברור שאלמר והוא
לא פנים קלקל מה תקנתו יתגבר בחכמי' ובגירסת הגמרא
גרים יתגברו ברחמים שאלמר וחילים יגבר ויתרון הכפר
חכמה וכל שכן אם הוכסרו מעשיהם מעיקרא ובמדרש קהלת
כתוב אם תקחו שמים שאל ראש' כבדל הכמרא ונתתי את
שמיכם כבדל ואין הקנה מסביר פנים קילקול מעשים ים
ברור מה יעשו יגזרו תעניות והבה מרווח לפולמו עור בגמרא
אם יסך הנחש אם ראית דור שהשמים משתכין עליו כנחשת
מלהוריד טל ומטר בלא לחם בשביל לוחשי לחימו שאין באותו
הדור מאי תקנתו ולכן אכל מי שדורע ללחם וילחם דכתיב
יגיד עליו רעו ופירש רמ' בשביל לוחשי לחימות בשביל שאין
מתפללין בלחשי יגיד עליו רעו יתפלל עליו חבירו ככ
וצריכין אנו לבאר דרשות הללו בפסוקים ולמה אמרו כאן
קנה הברזל וכאן משתכין כנחשת וכלער עם
מה שדרשו חז"ל על מה שאלמר בפרשת אם בחוקתי ונתתי את
שמיכם כבדל ואת ארבעם כנחושה ובפרשת כי תבא כתוב
לאמר והיו שמיך אשר על ראשך נחשת והארץ אשר יחתיך
ברזל והם דרשו שהקל מרעה בקללות שאלמר מפי עמו סיהו
השמים מויעץ כנחשת והפירות יהיו עומדים בארץ הקשה
כבדל שאין בה לחלוחית לירקב הפירות אבל בקללות שהם
מפי הבה החמיר להיות השמים קשים כבדל שאין הגשמים
נוטפין כלל ועיקר זהו בשביל קילקול מעשים שברור דכתיב
ועבר את השמים ולא יהיה מטר ומפני כך אינו מסביר פנים
לצדיקים שברור להוריד בזכותם מטר כיון שקלקל הדור ולא
מיחו בידם ומה תקנתם יתגברו בחילים שהם החכמי' סיהו
מפסחים להוכיח בני דורם ושומרים יתנו לשבר מתלפות עול
אשר לא ישמע בקול מוריו וחילים יגבר יתנו גבורה וכח
לחכמים להיות ספק בידם להוכיח בני דורם ויתרון היה לרור
אם מתחלה הוכסרו מעשיהם להיות אוהבים לתלמידיו חכמים
המוכיחים אותם ומגברין אותם יתרון גדול היה להם אם
מתחלה הכפר חכמה הוכסרו לגבר את החכמים ולשמוע
בקולם שמתחלה היו נענים ולא הוזהרו לכלום וכפי נוסחת
המדרש יאלמר וחילים יגבר בגזרת תענית לשבר לב העם
בהכנעה ועיקר התיקון ביום התענית הוא ללמוד בחכמת
התורה וזה שאלמר ויתרון הכפר עיקר היתרון בהכנס ותיקון
הוא חכמת מה להם שרבים יחכמו בתורה וכפי גירסת
הגמרא שאלמר יתגברו ברחמים איפשר שרמז שאל שמים הם
כבדל מלהוריד טל ומטר וכבר התפללו ולא נענו כי הוא יורה
שים קילקול מעשים ברור ולא תקנו מעשיהם בתשובה ומה
גם בהיות עון גזל ברור שמקולם אשר ישועו מזרע רבים הם
מונעים קול התפלה שלא תקבל כרכתיב גם כי תרבו תפלה
אינני שומע ריב' רמ' מלאו שהם דמי חמם והקול של הכועקי'
מעב קול התפלה ולכך אמר למעלה רבי אמי מאי תקנתיה
ירבה בתפלה שברביבו הפעמים איפשר שיתגבר קולם על
קול הכועקים חמם ואם עד אלה לא נענו יתגברו ברחמים
והוא מחזל במדרש רבה על פסוק טוב ה' לכל ורחמי על כל
מעשיו שמתרחמי כתיב לבריותיו שירחמו א' על א' בשבת בזרע
והקנה מתמלא עליהם רחמים והביאו מעשה דרבי תחומא
דגזר תעניתא וראו אחר שהיה כותב דרקה לגרסתו וכו' עיי

מס בפרק כח פרשת ל' וזה שאלמר כאן יתגברו ברחמים
לעשות רחמים אלנו עם אלנו והקנה מתמלא עליהם רחמים כי
זהו מה שאלמר הבה עמו לפני כסדר הזה דהיינו מהו רחום
אף אתה רחום וכו' וזהו שאלמר וחילים יגבר דהיינו כל החילים
העומדים עם יגבר לרחם עליהם ויתרון תוספת טובה היתה
להם בתיקון מעשיהם אשר הענו דהיינו הכפר חכמה על פי
התורה אשר יורו אותם החכמי' עוד איפשר לומר שפזירת
גשמים הוא בשביל עזות פנים שאלמר וימנעו רביבו' כו' ומכא
אזה זונה היה לך ועל שמכסם חזק ועו והוא לא פנים כי לא
יש בוסת פנים וקלקל במצח זונה לכך גם פני רקיע עזים
וקהים כבדל וזהו והוא לא פנים מאי תקנתיה חילים יגבר
בהכנעה ותענית ויתרון הכפר חכמה סיהיה אותו חלק של
העזות בדברי תורה כמו שדרשו על כן חלקנו בתורתך שאל
יהיה שום עזות לאדם יהיה בדברי תורה וזהו שאלמר ויתרון
הכפר כי יהיה יתרון והכפר ותיקון בענין החכמה כי צריך
סיהיה האדם עז ככמר בדברי תורה ומה שדרשו על אם יסך
הנחש אם משתכין השמים כנחשת הוא שכתוב כשיאיש ורחם
וגם אין ודקדקתי בכתוב שלא אמר ואין וגם כי זה וגם
אין לומר שלפעמים יורדו טיפ גשמים וים כשיאיש ורחם וגם
גשם מתחיל לרד ואם אין בו ממנו כי הוא פוסק מהרה הוא
על עון איש מתהלל במתת סקר גם הבה מתחיל להוריד מטר
והמתת הוא מתת סקר שאין באותם גשמים הנלח' וזהו שאלמר
אם ראית שמים משתכין כנחשת שהוא מויע וכן יורד קצת
מטר ואיך קשה כבדל מכל וכל אבל משתכין כנחשת זהו
בשביל שאין לוחשי לחימות לית דרקה בסתר כי אם מתגדבים
בקולי קולות והוא מתת סקר אבל הלחם הדרק' במתן בסתר
יכפה אף זה איפשר לפרש כפי הפסא :

דרוש ג לתענית בהעצר מטר

ידוע הוא שכל דבר שלא תבא על העול' צריכין ישראל
להרגיש אותה יותר מכל העול' לפי שאין פורענו'
בא לעולם כי אם בשביל ישראל שאלמר הכרתי גוים כשמו
פיוסם אמרתי אך תראי אותי תקחי מוסר ומה גם בזרת
עבירת גשמים שאעפי שהוא צער כולל לכל העול' עכ' צריכין
ישראל להתעבב ולבכות לפני אבינו שבשמים לפי שהוא סימן
של חרון אף ח' על ישראל כדכתיב וזרה אף ה' בכס ועבר את
השמים מרכתיב בכס משמע שבשביל ישראל יזרה אף ה'
ועבר את השמים ודרשו חז"ל כאמרה עבירה בשמים שאלמר
ועבר את השמים ונאמרה עבירה ביולדת שאלמר כי עבד עבר
ה' בעד כל רחם וכנס שהיולדת יש לה צער גם כן בגשמים
וביולד הענין לכך כי משמאי יביי שפע שבע רצון יגשמי
ברכה על כל העולם וכשישראל אינם זכאין וגורמין עיבוד
השפע היורד מאתו ית' שצד מלמעלה באותה עבירה כמו
שמצטצרת היולדת כשמתעבבה היולד במעיה וכיון שבחטאינו
נעבדים השמי' מלהוריד מטר ראוי לנו לחפס ולספספ דרכינו
כמו שאלמר הכתוב מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו כחפסה
דרכינו וכחקורה וכו' וזהו חז"ל דרשו מה יתאונן אדם על חי
העולמים כי גבר הוא נענש על חטאיו וכפי זה יאלמר כחפסה
דרכינו לרעת מה עון יש בידינו ואחר כך כחקורה אם אותו
העונם הוא מכאן כנגד העון ובטובה אל ה' עיר ירבה מה
יתאונן אדם צריך ספקרא חי כי הרשעים בחייהם קרוי' מתיים
מה יתאונן על העונם לומר מכיון שהוא אדם צריך מתגב' על
חטאיו

דרוש ג רתענית בהעצר מטר

חטאיו למה נענש והלא ראו לו לרעת כי אף על פי שהוא בריק הבה רץ אותו בעון הדור וכחפשה דרכיו אנחנו כללות ישרא ונחקורה וכעובדה עד ה' ומה תועל' יש בהיות אותו בריק מתקן ויש כמה אמרים מקלקלים ועושים נקב במשל הספינה שזה מתקן וזה נוקב וכיון שכן בריק כל עם ישראל לפשעם ולחפם דרכיהם כי מפתח הנשמים הוא ביר הבה להיותו דבר כולל לכל בני העולם אדם ובהמה לכך לא נמסר ביר שר או מלאך כי טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו. ובמסע שישאל שופכים כפסם לפני ה' הוא עונה אותם וזהו טעם שאמרו חז"ל גדולה ירירת נשמים ששקולה כתחיית המתים שנאמר יחיינו מיומים וכו' מה כתיב בתריה ונרעה נדרפה לרעת את ה' וכו' ויבוא בגשם כמלקוט יורה ארץ. ובריק להבין מה כוונתם בדרמה זו. ונראה מטעם רב מפתחות הם ביר הבה שלא נמסרו לירי שליח והם מפתח חיה מפתח תחיה מפתח נשמים והנה מפתח חיה הוא דבר כללי לכל העולם ויש שבעים שרים לסבעים אומות ואין למסורו ביר שר כיון שהוא על כל האומות לכך נמסר ביר הקבה שהוא מלך שלהם. וכפי זה היה איפשר לומר רמפתח על נשמים כיון שהוא דבר כללי לכל בני העולם אדם ובהמה אין למסורו בשום יד שר כי אם הוא בירו של הבה ולזה אמר שירית נשמים שקולה כתחיית המתים כי כשם שמפתח תחיית המתים שהוא ביר הקבה אינו להיותו דבר כללי שהרי אין תחיית המתים זולתי לים כדכתיב בפתי את קברותיהם עמי. כך מפתח הנשמים הוא ביר הבה כרי לרחם על העולם בתשלטן ישראל וזהו שאמר הכתוב יחיינו מיומים ואם לבך כוקץ מלהאצין בתחיית המתים. ונרעה ירעה נכונה באמת ובאמונה שהקבה עתיר להחיות המתים נדעה ונדרפה לרעת את ה' ממה שעשה בירירת הנשמים שהוא בירו של הבה והוא תחיה עולם וזה יורה על תחיית המתים כי שקולים הם שניהם וכמאז כי מפתח נשמים הוא ביר הקבה כרי לרחם על ישראל בשום מחטאתם כי יש כמה דברים שגורמים עצירת נשמים כמחול במסכת תעניות על כמה דברים נעצרו הנשמים וכפי זה בריק לתקן את אשר עוותו. וזהו שאמר אליהוא בענין הנשמים כי יגרע נטפי מים חזקו מטר לאירו ואשר יזלו שחקי ירעפו עלי אדם רבי. אף אם יבין מפרטי עם תשואות נוכחתי. הן פרט עליו אורו ושרטי הים כסה. כי בס ידן עמים יתן אוכל למכביר. והכתובים האלה הם כדברי הספר החתום ונראה לי שכל לומר כי סיבת עצירת הנשמים הם בעון ישראל. ואם כי יגרע מהבה מונע וכוזר נטפי מים פיזוקו מטר מלשון יבוקה ועכשיו אינם יורדיו הוא לאירו בעון הדור ולהוותו ואירו יגרע נטפי מים יאכל אדם בני הדור ככנעים לפניו יתברך גם כי יגרע נטפי מים שנעצרו הנשמים חזקו ויבוקו מטר בשביל ההכנעה שזהו לאירן כמחול ואר יעלה מן הארץ כסיעלה שבר מן הארץ שהוא לשון הכנעה אז והשקה את כל פני הארמה. ואכל אורחין כבאר מלא להו לדרוש איר מלשון שבר ולהוציאו ממעמדותו שהוא לשון ענן כי חמשה שמות נקראו להם עננים כסויים חזקים איר עבים. ונראה לי שהקשו רח"ל ואר יר מן השמים ואפילו למאז רחמך כי העננים הם מן הארץ שנאמר מעלה כסויים מקבה הארץ קשה למה נקט הכא הארץ ליטבא דאר. ועוד רח"ל ואר מעלה ולא יעלה דכראה שהארץ עולה מעצמו והוא כתיב מעלה כסויים ולא כתיב כסויים עולים. ועוד קשה מה שאמר והשקה רח"ל הארץ משקה וכך רח"ל והרחיק גשם על פני הארמה. לכך דרשו שיעלה שבר והכנעה מן הארץ שנכנעים בני אדם ומיר והשקה הבה את כל פני הארמה היא רעתיה דרבי ברכיה דאמר יערוף במטר שפן פרויות עורפן כו' והכנעה לומר שבריק לכוף העורף בלקח

שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל כו' וזהו כפיית עורף ללמוד התורה כמו שבריק לכפות עורפו למטר. אשר לו שחקים שהוא טל כדכתיב תול כטל אחרתי ירעפו שהוא גשמים כדכתיב יערוף במטר לקחי ירעפו עלי אדם רב בזכות אדם גדול שברור מזכותו מסייע אף אם יבין מפרטי עם הכוונה שהאדם הגדול יבין לבני דורו טעם מפרטי עם בסביל מה נפרטו וכתפזרו העבים מלהוריר מטר ותשואות נוכחתי הם הברקים שבכותו שהם השמים שנקראו סוכה כדכתיב וימתה כאהל לסבת וכיון סיבין לבני דורו עונם ועל מה גרמו פיזור העבים הן עליו פרט אורו להוריר המטר ושרטי הים כסה בעבים ועננים שיקחו מים מאוקיינוס והשקו את הארץ. או יאמר הן פרט מלשון פרישה ומציעה מהפרים המטר מעל אותו הדור ושרטי הים כסה כרי שלא יוכלו לענון העבים מים זה היה בעון הדור וזהו פרט עליו בעון הדור וזה הדבר יבין מפרטי עם אותו האדם הגדול כי בס ידן עמים בגשמים ירין הקבה לעמים כרי שישבו מחטאת וארם גדול אחר יש בוכח להוריד אכל הקבה יתן אוכל למכביר כסויים רבים מתפללים כי הן א כביר לא יאמא יתן אוכל שהוא דבר גדול מהמטר כי המטר הקבה הוא תורירו בסביל אדם אחר כדכתיב ומטר גשם יתן לכל לאים עשב בשדה ודרסו חזל אפילו בסביל אים אחד אפילו בסביל עשב אחר כו' ולזה כיון הכתוב שאמר גשם דבבות תניף אלהים כו אחר גשם דרך נרבה תניף אף על פי שמרת הדין שהיא עם אלהים מתוחה עלינו ואעפ"י שנחלתך היא כלאה שמיינעים להקבה בעונותיהם כדכתיב הונעתני בעונותיך וכתיב הונעתם את ה' ברברכס מכל מקום כעץ שהיא כלאה גם כן מהייסורין אתה כוננתה לרחם עליה בגדבה ואעפ"י שחיתך יסבו בה שהם ערת ה' יסבו מלהתפלל לענין עכ" תכין בטובתך בסביל העניים והאביונים המבקשים לחם ואין ובסביל עני אחר תכין בטובתך אלהים להושיע ולהרגיע בגשם נרבות כי הקבה מוריר הגשם בסביל יחיד וכן אמר רוד פקדת הארץ ותשוקקה כו' ירעה שהקבה שוקד הארץ בגשמי נרבות ואעפ"י שאינם זכאים ותשוקקה כמחול אין תשוקתם על גשמים אלא לארץ שנאמר ותשוקקה ששביל שמתוך הגשמים יוצאים התבואות ומעשרים המעשרות והבה שוקד בסביל המעשרות שנאמר הביאו את המעשר וכו' אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והיריקותי לכם ברכה עד בלי די ונמאז בפקידת הארץ רבת תעשרנה סינכאים מעשרות הרבה ומתוך המעשרות פלג אלהים מלא מים בגשמי ברכה אלא האלהים תכין רגנס כי כן תכניה לפי שכתבין ישראל זכאים הקבה מוריר הגשמים בסביל הבהמה שנאמר אדם ובהמה תושע ה' ולכך התפלל תכין רגנס שיהיו הגשמי יורדיו בזכותם ויהיה רגנס בזכות עצמם ולא בזכות הבהמה וזה כי כן תכניה תלמיה רוח נחת גרוריה ורעה עם מחול שמפני ר' ברכים עשה הבה שתהיה הארץ שותה מלמעל ממי הגשמי. מפני בעלי זרוע ומפני שיהיה הבב' שותה ככמור ומפני שיהיו עיניהם תלויות למעלה וכרי להבריה טללי רעים וזוהי מפרה מחשבות ערומים בגבר הגבוה שותה ככמור ולא תעשיה יריהם תושיה בגבר בעלי זרוע דהיינו שתעשיה יריהם ככח הזרוע ואמר לשון טפלים למרום שיהיו בני אדם השפלים תולים עיניהם למרום וקוררים שנבנו ישע בגבר הטללים רעים שבי אדם קוררים מהם שנבנו ישע בגשמים ולזה כיון כאן שאמר תלמיה רוח בגבר שיהיה הגבוה שותה ככמור שכל התלמים הגבוה והנמוך מתוררים כאחד. ואמר נחת גרוריה בגבר בעלי

הדבר מעבדו ממקדש יראה ואחר כך מקדש כמו שכתבנו
 כמנזרים ארץ וכל יושביה עד מקבלו אכזבי ה' כתבנו עמורה
 סלה ועוד כבאר כפל הענין אס יראה למה מקדש וחזר לו אס
 מקדש למה יראה ומה גם כי איך נזרק לו אס מקדש למה ירא'
 כיון שהראה היתה קודם המקדש : אמנם הכונה לדרק
 בכתוב שאמר משמים השמעת דין ארץ יראה וכי אח שהשמיים
 הקב"ה התורה יראה הארץ והלא היראה היתה קודם כמבא
 הקב"ה ליתן התורה והתורה על בני עמו ושמעל והחזיר על
 ישראל אז היתה ארץ יראה וכמנזרים ארץ ויטבבה חבל לאחר
 שהשמיע התורה לישראל הבר הסכימו ישראל לקבלה ואין עוד
 פחד ויראה על הארץ ותורת ה' תמיתה הסיבה נפסס והיולה
 חיים לישראל וכתבסם העולם וכך היה ראוי לומר הכתוב ארץ
 יראה ומשמים השמעת דין וסקטה זהו דרדקו מר משמים
 השמעת דין ארץ יראה וכו' ולתירוצו ענין זה דרדקו עוד כפל
 יראה וסקטה ואין הכוונה להקשות שלא יתכן לו יראה וסקטה
 בבת אחת דפסוס הוא דקודם יראה ואחר כך סקטה חבל
 קשיאלהו כיון שכתב יראה שהוא לסוף עבר פסוטא שלא היתה
 אותה יראה קבועה לעולם אלא יראה לפי שעה ואח"כ סקטה
 ולמה הוזכר לו עוד וסקטה וגם אס אמר ואמר הכתוב ארץ
 סקטה ולא ואמר יראה מוכן הדבר מכתוב סקטה דברואי
 קודם יראה דאל לומר סקטה אלא דבר שהיה בגי' יראה
 מקודם לה וזהו דרדקו חזל אס יראה למה חזר לו לסקטה ואס
 ואמר סקטה למה אמר קודם יראה לא בתחילה ויראה הכוונה
 כי מדבר הכתוב על ב' זמנים הא' הוא בתחילה בזמן מתן
 תורה ואחר לבסוף לעתיד לבא כשהב"ה בא ליתן ספר התורה
 כמו שכתב ואמר מ' ע' וכתחילה בזמן מתן תורה כשהשמעת
 דין שהיה התורה בספה בסיון שהוא רצו ליום השמי
 אז ארץ יראה לשעבר ומכלל שבאותה שעה נסתלקה היראה
 ולא כתיב ארץ יראה ביקור שבא תחת היור או ואמר מ' יראה
 דמשמע באותה שעה אלא יראה קודם לכן מכלל דהשתא
 נסתלקה יראתה ולבסוף בשעה שיבא ה' לעתיד לבא ליתן
 ספר התורה ואמר כל מי שעוסק בתורה יבא ויטול ספרו
 ובאים האומות לתבוע גם הם מאותו הספר ואומרים כלום
 כפית עלינו ההר כגי' ואתו ואתו עוד ישראל סקבלוה היכן
 קיימנו ובא הקב"ה להעיר ולא רצו האומות כי אמרו יס אב
 שמעיד על בנו ואמר ה'ה יבואו מסס ויעירו על ישראל יבא
 כמרוד ויעיר באברהם שלא רצה לעבור ע' והוסף לכספן
 האס יבא נבוכד נאכר ויעיר על חכניה מישאל ועזריה יבא
 דריוס ויעיר על דניאל יבא אחשורוס והמן ויעירו על מרדכי
 ובאותו זמן כוע תנוע ארץ כסבור מפרס שלא ימצאו עדים
 סקיימו ישראל את התורה ולבסוף בזמן העתיד כשבאו האומות
 והעירו סקטה דמינה משמע שהיה לה פחד ויראה מדאטריק
 לומר סקטה וכדמו דבר זה בכתוב הסמוך לו בקום למשפט
 אלהים להושיע כל עמי ארץ סלה כי חמת ארס תנודך שארית
 חמות תחבור שהכוונה לומר בסוף סקטה בזמן קום למשפט
 אלהים כשבא ה' להעיר על ישראל סקיימו התורה ביום
 הדין לעתיד ובא להושיע את ישראל ענין ארץ מקטרוס האומות
 סקטרגו שלא קיימו התורה ישראל ולא נתרבו בעיות האלהים
 כי אמרו יס אב שמעיד על בנו אז הביא ה' עדים מהאומות
 עצמם כי חמת ארס תנודך הביא לנמרו שהעלה חימה על ארס
 הגדול בענקים זה אברהם ואמר להפילו בפסגת האס וכמרור
 שהוא חמת ארס תנודך הורה ולא בוס כי באמת קיים אברהם
 תורת ה' ולא עבר ע' וגם שארית חימות שהם נבוכד נכר ולבן
 ודריוס וכיובא בהם שהעלו חימות על ישראל שארית חימות
 תחגורו כי כולם יצרו והעירו סקיימו ישראל התורה ובאותו זמן
 שהוא

בעלי זרועות וכנענים הקב"ה בגממים ואמר כדביב' תמונבה
 כנגד הטללים הרעים וכנגד שהיו עיניה' תליות למעלה אחר
 זמחה תבדך בסיבת הגממים כיון שנתנו עיניהם להקבה
 עטרת סכת טובתך לפי סכך הס מעגליך ומריתך שירעפון
 דסן למעלה בכחך הגדול וזהו שאמר רור ג' במקום אחר
 תבא לפיך אכנת אסיר כגורל זרועך הותר בני תמותה
 להיות סיכח אבינו התחיל ליעקב וזרעו התפלה והקול
 כדכתיב הקול קול יעקב ומי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים
 אליו כה' אלהיו בכל קראנו אליו כי לא בזה ולא סקף ענות
 עני ולא הפתיר פניו ממנו ובטעמו אליו שמע כי אף על פי שלא
 יקדים תפלה לברה מכל מקום בטעמו אליו שמע הקב"ה וכל
 סכן להפלת הכבוד כי ה' אל כביר לא ימאס וכסאיוס כעניס
 ואכן רוחנין ולי' רמטב ב' * הענין הוא כי עונותיו הם
 מדבילים בימיו לבין אלהיו ורחמנא לבא בעיני חס בעקנו
 בפינו חטאנו פתלתול ועקם לבנו וגם כי נכעק וכסוע סחס
 תפלתנו כי עיקר התפל' הוא להימחה ממעמקי הלב ולא נקרא
 זה יעשנו וזהו תפלתנו אל ה' אס אף בנו מעשים יעשה
 למען ישראל הדליוס ועשה למען תיחנות טל בית רבן שלא
 חטאו וזה הכרעה בפסוק תבא לפיך אכנת אסיר שהם
 התינוקות היוסבים כאסירים ביתה ובגדול זרועך שהיא מרת
 הגבורה תתן לנו שארית על בני תמותה שהם העני' החסובים
 במתים וסערי דמעה איסם נכעלון לכך כאמר אל דמעתינו אל
 תחרס ולזה אמר דור פר מתי עסנת בתפלת עמך לומר
 סכתכמו הפמים בענן מעבור תפלה והענן הוא כמו ענן
 שאין התפלה מתקבלת הריס לך לקבל הדמעה כי האלתס
 לזס דמעה לבני עסו ותקטמו כמטר גסס בארסס ברמעות
 סלים שהוא בסביל אותס סמי דמעות סהוריר עסו בענן
 הברכות סנתן אבינו ליעקב ובא לבכות דמעה סלים והעמיר
 סמלאך כמחל ואס כן ה' אלהיו אל דמעתינו אל תחרס ועכנו
 אבינו עכנו כי אל מלך חנוך ורחוס אתה ופתח לנו ארובות
 העמים והרית לנו ברכה אכיר ב' לאו :

דרוש א למ התורה

מדרש ברכות דרש חזון גלילא עליר דרב חסדא
 בריך רחמנא דיהב לן אורוין תליראמי ע'
 תליראמי לעס תליראמי בירחא דתליראמי ביום תליראמי
 בסמן כרבנן וחי' יצבו בתחתית חדר אמר ר' אבדימי סר'מר
 שבפת עליתס החר בגיגות ואמר לחס אס אתס סקבלים ארת
 תחודר יפה ואס לאו סס תחא קבורתס א' אחא סבאן מורעא
 רבה לאוריתא אעפ' חרוד קבלוה בימי א'חשורוש שגאמר
 קימו וקבלו קימו מח שכבר קבלו :

מודעת זאת היות מעלת תהלת התורה גדולה עד
 מאר כי בתורה מתקיים העולם כדכתיב
 אס לא בריתי יומס ולילה חקות סמים וארץ לא סמתי וכן
 כתוב כמנזרים ארץ וכל יושביה ובזכות אכזי ה' תכנתי עמוריה
 אלה ועל זה נאמר משמים השמעת דין ארץ יראה וסקטה ואמר
 בגי' פ' דברכות מ' משמי' השמעת דין אס יראה למה סקטה
 ואס סקטה למה יראה לא בתחיל' יראה ולבסוף סקטה כדררס
 ויהי ערב ויהי בקר יום השיעי על ה' בסיון סבו ביתס התורה
 וכריך לדרקק מאי קשיא להו בפסוק משמים השמעת דין
 שאמר מאי רכתיב ואס הקושיא היא מה שאמר אחר כך אס
 יראה למה סקטה כך היה להם לו כתיב ארץ יראה אס יראה
 למה סקטה ועק מה הקשו בזה אס יראה למה סקטה דמוכן

דרוש א למ התורה

מהוא לסוף הימים מקטעה הארץ מעצבה וזרמה לפני מקום כל העולם תלוי בתורה והנה הנדסה לחזל כב' מ' שבת מ' א תנעו במסמית וכתבתיו ביאורו בקונטרס עם ומעתה אבי בא לביאור מאמריו זה אשר יסדרנו פתח הספר ויס' לרקר' בו מאי רעתיה דההוא גלילאה בשבט זה שאמר בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי ולא כיחא קמיה שבת התורה שמברכין קורס קריתא התורה אשר בחר בנו ונתן לנו התורה ולא הזכר אס' היה תליתאי תורה כביאוס וכתובים ולמה נקט שבת זה רתליתאי וביוס תליתאי דמאי נפקא לן מינה ועור נבאה מ' כמאן דרבנן רהא' לעיל איורי בפלוגתא רבי יוסי ורבנן אימתי עבוד פרישה דלרבנן בה' עבוד פרישה ומיתנה בסביעי התורה ולרבי יוסי עבוד פרישה בר' ואס' כן לכולהו לרבי יוסי ורבנן איכא פרישה מני ימים וכיון סבן היכי קאמר ביוס תליתאי כרבנן ופי' ר' תליתאי לפרישה רהא תליתאי יומי רפרישה היו כן לרבנן ובין לרבי יוסי ועין היס' סייך לשבט זה דרשת וייתייבן בתחילת ההר מלמד סכפה ההר כגיגית ועור נבאה מל' למדרס' הכי רכפה עליהם ורילמא כפסטיה סנתיבבו במסוליה ההר ועין מהדי' הס' קבלו ברכון נפסס ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ולמה נזכר' כפיית ההר כגיגית והתקטפו הקטן כן ויתרבו שמה הו' חזורים כסמאלו האס' הגרולה והא' רע' מאמר' האומות כלום כפית עלינו ההר כגיגית רמממע סאס כן לא הוה להם תשובה והכא אמרנו סים להם מודעא רבה וסמאל איך להם תשובה על סל' קבלוה ויס' תשובה על סל' קיימיה וקמה ברברי התקטפו' סקוסיה זו היא ברברי ר' אחא שאמר מכאן מודעא רבה וס' היה ראוי להקנות ממה סאמר' בלום כפית עלינו ההר כגיגית ועין דאדרבא היה לתקטפות להקנות קוסא אחרת סאין ברברי האומות ממס' אעפי' סל' כפה גס' עליהם ההר רסאמי לישראל סקבלו תחילה ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה והרי הם כאלה סנתקדסה לא' ססוב אינה יכולה לחזור בה ובישראל סאמר' כל אשר דבר ה' נעשה הו' כאלו קבלו קידושין וכן דרשו חז' תורה כוה לנו משה מורס' מאורס' ואס' כן לפיכך כסחזון בס' כפה עליהם ההר ואמר אס' אתם מקבלים מוטב ואס' לאו סס תהא קבורתם כי מאח' סנתקדסו אינם יכולים לחזור בס' אבל למי סל' קבל קידושין בתחילה כמו האומות סחזר עליהם ולא קבלוה איך יתכן לכסו' עליהם ההר סקבלו התורה בעל כרחם ומעולם לא סמעו ולא האזינו לקבל עליהם עול תורה ועור נבאה כוונת קוסיית התקטפות סאמר' והרי יס' כאל' מודעא מאי רעתייהו להקטות אס' הכוונ' סאעפי' סקבלוה האומות מחמת כפיית ההר כגיגית רעין יס' להם לערער סים בירס מודעא סל' קבלוה לא באונס הא לא קסיא מרי רבסלמא בישראל דאמרין מכאן מודעא רבה הו' כפי' רס' סאס יבא לרין עמס' ער סל' קיימו התורה יס' בירס מודעא סקבלוה באונס אבל אומות העולם סהס' באים ליטול סכר מהקדוש בריך הו' לעתיד לבא אס' וטענו סבאונס קבלוה איך להם פתחון פה לתבוע סכר סאין מותנים סכר אלא על קבלת התורה ואיך אסר לו' ה' יס' לנו מודעא ולתבוע סכר ואס' הכוונה לו' סאעפי' סקבלוה היה מקום לרחותם ססופס' לטעון כי באונס קבלוה כיון סים מודעא הא נמי לתא דאיך זו טענה למונעס מהסכר מפני סיטענו מודעא וגס' ה'ס ואמר' סאס היה כופף ההר כגיגית לא היו טוענים אחר כך מודעא אלא היו מתרבים בקבלת' אעפי' סהיה בה זר אונס ומודעא ועור סאין התיירן סתירצו התקטפו' יפה לפי זה ועין בגמרא סאס מה סקבלו מתחיל' ואמר' כל אשר דבר ה' נעשה הו' טעם מספיק על מה סכפה הק'בה עליהם ההר כגיגית תליתאי

מהוא מן הדין לכפות עליהם ההר כדי שלא יחזרו בס' לאחר סנתקדסו והסכימו בקבלת התורה אס' כן קמה מה סאמר' מכאן מודעא רבה דים כאן ביטול מודעא כיון סבתחיל' קבלו ב' כון נפסס ואס' נפסך לו' סהיא מודיעה קיימת כיון סכפה עליהם ההר ואמר להם אס' לא תקבלוה סס תהא קבורתם אס' כן חזרה הקוסא לאלהינו למה אונסם הבה וכפה עליהם ההר כיון סבירס הבחירה לחזור בס' ממה סאמר' נעסה ונפסע ועור נבאה מה סחזר וקבלוה בימי אסחורס רעין יס' מודע' לרורות סמימי משה ער אסחורס ואין להם רין וססבון על מה סל' קיימו התורה זה סל' : וגראח' לענית רעתי דהוא גלילאה בא לסבח ולפאר להבה אשר בחר לתת אוריין תליתאי תורה כביאוס וכתובים לעס' תליתאי ע' תליתאי משה אהרן ומרים והכוונה לו' סאעפי' סמצינו סהסוך הק'בה לכפות עליהם ההר כגיגית כדי סיקבלו התורה וגס' כפה הבה והביט סעתידיס לכפור בה ולעשות העגל אחר מ' יוס' מ' בקס' הבה זכות לישראל סהס' עס' תליתאי בהנים לויס וישראלס והססים מן הג' הכי ככבר סהס' כהנים ולויס סל' חטאו בעגל סנאמר מי לה' אל' ויאספולו כל בני לוי וגס' הפליו חסרו הבה לתת התורה ע' תליתאי סהס' משה אהרן ומרי' סהרי משה לא נמצא בעסיית העגל כי היה במרוס' עס' ה' ומרים לא חטאה בעגל' סכל הנסים לא היה להם חלק בו זולת האנשים וגס' אהרן סעסה העגל היה לבו לסמים סמחל' וכמצא נתינת התורה ע' תליתאי זה משה אהרן ומרים הו' כריזו לנתינת לישראל וא' יעכב להם עון העגל גס' בירחא תליתאי לבאת ישראל ממדבריס סנטהרו מחלאת זוהמת גילולי מדבריס אשר נטמעו בהם ובין' תליתאי הו' לתת טעס' לכפי' ההר כגיגית סל' יהיו סאונסס והענין הו' סביוס ר'ס סיון אמרו ישראל כל אשר דבר ה' נעשה ואילו נתן הבה התורה באותו יוס' וכפה עליהם ההר היה להם פתחון פה לו' כי מחמת אונס קבלוה אבל כיון סאמר' ג' ימים לפרישה אחר סנתקדו ברכון נפסס' לעסות ולסמוע בקול ה' באו לחזור בס' אז היו מוכרחי לקבל ולא לחזור בס' כי נידוים ה' סמאורסה תורה כוה לנו משה מאורסה חזו סבח להק'בה אס' נתן לנו התורה ביוס תליתאי ולפיכך כפה ההר כגיגית כרת וכסורה וכפי זה אנו יכולין לו' סמה סכפה ההר כגיגית היה על קבלת תורה סבכתב ולא כמו סים מפרסס' סהתורה סבכתב קבלו ברצונס' אבל לא רצו לקבל התורה סבעפ' ועל כתיבת תורה סבעל פה כפה עליהם ההר כגיגית והסמאל דאמרין סמטעס' היות כתיבת התורה ביוס תליתאי מהוא כמה ימים אחר סנתקדו לעסות ולסמוע בקול ה' באו לחזור בס' ועל כן כפה עליהם ההר כגיגית איך אנו כריזין עור לו' סל' כפה ההר אלא על תורה סבעל פה כי גס' תורה סבכתב יס' מקום לכפות ההר כיון סהחזרה היתה בין תליתאי וזהו פדרס קורס אוריין תליתאי סהיא תורה כביאוס וכתובים סכל אל' הדיבריס סבכתב ניתנו ביוס פליסי ועליה כפה ההר כגיגית וזהו ססמך ואמר וייתייבן בתחתית ההר מלמד סכפ' ההר כגיגית לומר סכיון סנתן הק'בה אוריין תליתאי תורה כביאוס וכתובים ביוס תליתאי לפרישה ומקורס לבן אמרו כל אשר דבר ה' נעשה אס' כן מן הדין והראוי הו' סיכפה עליהם ההר כגיגית ומה סאמר' ביוס תליתאי כמאל' כרבנן הכוונה דלרבי יוסי פירסו ג' ימים ונתינת התורה אחר ג' ימים אבל לרבנן עבוד פרישה בה' וססי ונתינת התורה ביוס הג' לפריס' סהג' הו' אחר מלססה חזו פדרס בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי לעס' תליתאי ע' תליתאי ביוס תליתאי בריך לרדס' ווס' תליתאי כמו ע' תליתאי סהיא משה מכלל הג' וכך כהס' ויחסיס החרס' הג' הו' מכלל הג' וכך כל הנסאד' אס' כן גס' יוס' תליתאי

תליתאי דריק להיות מכלל הג' ימים והוא לרבנן דלרבי יוסף
הוא אחר הג' דעבור פרישה בר' זה' וספי' וביום שבת ניתנה
התורה ואינו דומה האי תליתאי לשאר תליתאי הכתובי' בענין
ולרבנן אינו ספיר' ומס' וייתכנו מלמד וכן הוא שדקרק בכתוב
דה'לל ויבא משה את העם לקראת האלהים בתחתית ההר
מאי וייתכנו בתחתית ההר לכך דרשו דרמז כאן שאות' קיימה
ועמידה שניתכנו קורס בהקמת ראש כשענו ואמרו כל אשר
דבר ה'נעשה אותה קיימה של וייתכנו גרס אחר כך כשבאו
לחזור בס' שהיו בתחתית ההר שפיה עליהם ההר כגיגית
ואמר אם אתם מקבלין התורה מוטב וכו' וכפי זה יתיישב מה
שפיה עליהם ההר כגיגית להיות שמקורם קבלו ברצונם
ואמרו כל אשר דבר ה'נעשה שוב אין בהם כח לפירוק עול
מעליהם ומס' רבי אחא תכאף מורעא רבה הוא כמו שפירשו
התוספות שאם בא לרין עמם על שלא קיימו התורה יש להם
תשובה למר כי באונם קבלו'ים להם מורעא על שלא קיימוה
שאף על פי שכן הדין היה להם לקבל התורה מ'ם לאחר
שקבלוהו יהיו פטורים מעונם ביטולה כי לא נתרנו מתחילה
לקבל עליהם עונם על הביטול רק אמרו נעשה ונשמע אבל
ענין עונם על שלא קיימוה לא קבלו'אלא מתוך האונם ומעתה
כבא לביאור רבי התוספות שפירשו ואף על פי שכבר אמרו
נעשה מלא חזרו בהם מפני האש וסמכו לזה והא דאמרין
ע'ק רע' כלום כפית עלינו ההר כגיגית וביאור' הענין הוא
שבתוספות פירשו במקו'אחר שפיה עליהם ההר מפני תורה
שבעפ' שלא רצו לקבל'אלא תורה שבכתב בלבד וכפי אותו
הפירוש יחא' מס' רבי אחא תכאף מורעא רבה לתורה שבעל
פה כי תורה שבכתב קבלוהו ברצונם ולא תורה שבעפ' והמר
קבלוהו תורה שבעפ' בימי אחסורום כמו שהרחבתי הביאור
ס'יתר'ענין מס' ומה שפיה הקדוש ברוך הוא ההר על תורה
שבעפ' הוא כי תורה היא אחת וזריך לקבל שתיהן
כאחת וכפי אותו פירוש לא קשיא מרי מהתם שאמרו הגוים
כלום כפית עלינו ההר להקפות כי מה זו שאלה שאלו כיון
דאיכא למימר רשאי ישראל שכבר אמרו נעשה והיו כזארוקים
לכך כפה עליהם ההר אבל האומות שלא הקרימו לומר נעשה
והם ברשות עמקין אין לכפות עליהם ההר הא ליכא למימר
משום דהשתא דאמרין כישראל קבלו תורה שבכתב ברצונם
אבל תורה שבעפ' לא רצו לקבל'אלא אם כן לא היה ראוי לכפות
עליהם ההר על קבלת תורה שבעפ' שמה שקבלו ברצונם הרי
קיימו וקבלו מה שלא קבלו שהיא תור'שבעפ' מהיכן נתחייבו
לקבל'אלא כדי שיכפה עליהם ההר ונמצאת קבלת תורה שבעפ'
ל'סראל רבר חרס כמו קבלת האומות התורה וכשם שבאו
מרבך חרס שהיא תורה שבעפ' כפה עליהם ההר כגיגית כך
וכפה על האומות אף על פי שלא קבלו עדין כלום ויפה אמרו
האומות כלום כפית עלינו הר כגיגית וליכא לאקשוני נמי
הכי אמרי' כלום כפית דמשמע שאם כן לא היה להם תשובה
והכא אמרינן שיש להם מורעא רבה לפי שביאור ק'שיא זו
שהקשו התוספות כך היא דמשמע שאם כפה עליהם ההר ולא
קבלו' לא היה להם עוד פתחון פה להשיב ולשאל שכר כישראל
והרי אף על פי שהיה כופה ההר עליהם ולא רצו אחר כך
לקבל'אלא מת'ערינן יש להם פה להשיב שיתן להם שכר כישראל
לפי שכיון שהיה מורעא בקבלתם אם קבלוהו כמו יס' שקבלוהו
במורעא אם כן אין לזכותם על מה שלא קבלוהו כישראל כי גס
ישראל שקבלוהו היה במורעא ואין יתרון למקבלים על אותם
סאינם מקבלין כי שקולים בענין המעלה זו היא הבנת קושיית
התוספות ולאותה שיטה שקבלו ישראל ברצון תורה שבכתב
ולא כפה ההר כגיגית'אלא על תורה שבעפ' אם כן נתרדה

מעלי'ם' על האומות כי האומות לא רצו לקבל'אלא חפילו ע' כפיות
ההר וישראל ברצונם הטוב קבלוהו תורה שבכתב ואם הוזכרו
לכפיות ההר היה על תורה שבעפ' ואף על פי שיש להם מורעא
בתורה שבעפ' מת' תורה שבכתב תוכיח שקבלו ברצונם והיא
מכרעת ואין להם תשובה'אלא אבל השתא שפירשו כאן התוס'
רחצו בהם ישראל ממה שאמרו נעשה ונשמע ולא קבלו חפילו
תורה שבכתב'אלא מתוך כפיות ההר אם כן אין ביד ישראל
קבלת תורה'אלא מתוך מורעא וכיון שכן אפ' שהיה הקדוש
ברוך הוא כופה על האומות ההר ולא יקבלוהו עדין יש להם
תשובה כי שקולים הם ליטול שכר כישראל כיון שקבלת ישראל
אין בה ממש שיש בה מורעא ושקולים גס הם שלא קבלוהו
כאותם שלא קבלוהו'אלא במורעא ויתרבו התוספות שאילו
כפה עליהם ההר ולא קבלוהו אין להם תשובה לפי שאפ' שיש
מורעא הוא על קיום התורה אבל מ'ים בירם שקבלוהו
אבל האומות שביעטו גס בקבלה ולא רצו לקבל'אלא בזה אין
להם עוד פתחון פה לרבר ולתבוע שכר כישראל ולאותה שיטה
נמי יחא' שפיה הקדוש ברוך הוא אף על פי שיש בר מורעא
לפי שכיון שיש ביד ישראל תורה שבכתב שקבלוהו ברצונם אין
להפריש בין תורה שבכתב לתורה שבעפ' כי כולה תורה אחת
היא אבל לרברי התוספות פגם בתורה שבכתב חזרו בהם
מפני האש הגדולה אשר ראו עיניהם עדין קשה מה שאמרו
האומות כלום כפית עלינו ההר כמו לישראל ראין ברבריהם
ממש רשאי לישראל שכבר נתרנו לסמוע בקול ה' וחזרו בהם
שהוא ראוי ליסרם ולכפות ההר ולא ליהיו כחוכא וטולול'אלא
אבל לאומות מעולם לא שמעו ולא האזינו בקול ה'מהיכא היתי
לאונםם ולכופ' עליהם ההר ויש לתרץ רבין שהאומות גס כן
קבלו בתחילה ז'מות בני נח ברוך היה לכפות עליהם ההר
על שיקבלו שאר התורה כמו שנעשה לישראל על שהקרימו לומר
נעשה ונשמע כפה ההר סיק בלו שאר התורה גס עליהם היה
לכפות ההר כיון שהקרימו לקבל'אלא ז'מות בני נח ועדין כפי
ב' אם כסף תלנה את עמי ההר טוב איש חונן ומלוה יכלכל
דבריו במשפט אין לך בריה שאינה חייבת לאלהים'אלא שהא
רחום וחנן ומחול על כל הראשונים שחמרו א' תזכר לזו עונות
ראשונים משל לא'לוה מן דיושסום ושכחו לאח' זמן בא ושמר
לפניו אמר לו יורע אני שאני חייב לך אמר לו למה הזכר' חוב
ראשון כבר בטל הוא מלבי כך ארנן העולם הבריות חוטאים
לפניו והוא מתכל שאין עונות תשובה והוא מניח להם ראשון
ראשון וכשהם שבים באים להזכיר החוב נעשה בראשון' והוא
אומר להם אל תזכרו ראשונות מנין אתה שואם שב ונעשה
תשובה חפילו יש בידו עונות הרבה הוא עושה אותם זכיות
דכתיב ובאוב רבע מרשעתו ועשה משפט ועליוהו הוא
יחיה כל הטאתיו אשר עשה לא תזכרנה לו לכך הוא מזוהר על
העני לא תהיה לו כמשה לא תעמידו ערום והיה כי יבעק א'
ושמעתי כי חנון אני וכן דור אומר עקו זה' שמע' ער כאן
לעון המאמר ויש לרקרק קשר ב' הכתובים ומה שהקשו בכל
אחד מהם ומה זה שהקדים לו'אין לך ארס שאינו חייב לאלהים
לא שהוא רחום וחנן ומחול לעונות הראשונים כי נכנס מדבר
בזרקא ויבא מדבר בספרת עון ועור נבאר המשל לא' של ה
מן המלך ושכחו ועמד לפניו מאי דפתיה דההוא גברא והיאך
מתויתם המלך שהקדוש ברוך הוא רואה שאינם עושים תשובה
ומניח להם עונות ראשונים וגם נבאר מ'ם וכשהם שבים באים
להזכיר עונות ראשונים שבשפת תשובה מה להם להזכיר
עונות ראשונים שאם הכוונה הוא על שמחיתם על חטאתם
הרי כל החטאות הם מזכירים בפיהם ולא העונות ראשונים
בלבד ועוד רכפי זה אין יד'ן דברין ית' לא תזכרו ראשונות
לח א 39 I שהרי

דרוש ב למ התורה

מהרי כתיב מכמה מצעיו לא יכלית וברוך להתורה ועוד נבאר
מ"מ מנין אתה אומר שאם שב ארס ועשה תשוב' ולא יס שייכות
לשאלה זו של מנין אתה אומר ורקרוק כפל לשון שאם שב ועשה
תשובה ואגב ארחיק נבאר מה טעם להיות השגבות בחסבות
בזכויות וע"ק מה שאמר לכך מזה"ל על העני לא תהיה לו כנוסה
דמה ענין זה למחילת העון דקמיידי ביה וכן נבאר מ"מ והיה
כי יצחק וכן רוד אומר בעקו וה' שמע מה ענין זה לזה :
וגרמא לעד רחל הקשו בפסוק שאמר אם כסף תלוה את
עמי מאי את העני עמך דכך ה"לל אם כסף תלוה
את עמי וע"ק מאי עמך רקאמר לזה הביאו פסוק זה הה"ר טוב
איס חונן ומלוה שקשה למה אמר בפסוק הקורס זרם בחושך
אור לישירים חנון ורחום וברוך והרר נקט טוב איס חונן ומלוה
ולא אמר גם כן חונן ומרחם ומהו ויכלכל דבריו במשפט מאי
במשפט רקאמר ולזה דרשו איך לך ארס שאינו חייב להקדוש
ברוך הוא והכוונה היא לומר שכל הברואים נזונים בחסד ה'
והוא המפרנסם בתורת חסד וכל הברואי' הם חייבים לו מצד
מה שהוא ז' ומפרנס אותם יגם יס חינוך אחר מהאדם חייב
מצד חטאתיו ופגעיו שראוי לשלם לו כדרכיו ואין הקדוש ברוך
הוא נפרע מאחר מצתי חובות אלו אלא שהוא חנון ורחום
ומכפר על חטאתיו הכוונה שבצד חוב המזון ופרנסה הוא
חנון ונותן מתנת חנם ובצד חוב החטאת הוא רחום ומכפר
כמו שנאמר והוא רחום יכפר עון ובזה מתייבב שהפסוק
הקור' שאמר חנון ורחום מר"ב בה"ה שהוא חנון במתן חנם על
חוב הפרנסה ומזון ורחום על חוב העונות ובפסוק הב' שמר"ב
בארס רכתיב טוב איס אמר חונן ולא אמר מרחם כי אין
האדם מרחם בפפרת עון אבל יס לומר בו חונן מנותן מתנת
חנם לעני ומרבה להושיע וטוב איס החונן ומלוה לעני כי הוא
מכלכל דבריו הנוגעים אל עצמו בפרנסתו שהקדוש ברוך
הוא גומלו במשפט עצמו שהוא מתנהג עם העני דהיינו חוננו
במתנת חנם גם הבה יבמלכו כדקדון וכמשפטו מה נדרש כאן
בפסוק אם כסף תלוה את עמי דע לך שמה שאתה תעשה עם
העני הוא הדבר עצמו שהקדוש ברוך הוא יעשה עמך שאם
אתה חוננו גם הק"ה יחון עליך כי במשפט שהוא עושה גם
הקדוש ברוך הוא יעשה לו ומלכל האדם מכלכל דבריו שלא
יחסר לו ויתן הקדוש ברוך הוא ויחזור ויתן אע"פ שהוא חייב
להק"ה כמשפטו ואשר הוא עושה עם העני וגם מתן שהאדם
מותר עם העני בחוב שחייב העני לו גם הקדוש ברוך הוא
מוותר בחוב שחייב לו האדם מצד העונות ואינו נפרע ממנו
ומעביר ראשון ראשון כדכתיב אל תזכר לנו עונות ראשונים
הרי שה' מכלכל ב' דבריו בחוב המזון ובחוב העון מצד שהוא
חנון ומלוה לעני כי כמשפטו יבמלכו ה' והוא רחום יכפר עון
והוא מפרנסו מתנת חנם זאת ועוד אחרת וכי תאמר בלבבך
דתיבב שהוא מצביר עונות ראשונים שהם השנים הראשונים
אבל עדין כשאר בירו שאר החטאות והחובות ועלה על בוארו
החוב האחרון מן הראשון לזה הביאו מ"מ מ' שלמה מן המלך
וסכתו וגם הוא לא זכרו לפני המלך אבל לימים עמד לפני
המלך כי היתה השעה דחוקה לפניו ועמד לפני המלך כלומר
מיליוהו בשעת דחקו ונחם מהמלך שלא ידחה אותו באמור על
הראשונים שהלגיתך איני מבטער ואף תעמוד לפני לחזו' וללות
פעם אחרת באופן שהיה עומד לפני המלך ואמר לו יורע אני
שאני חייב לך ואמר לו המלך למה הזכרת חוב ראשון כי כבר
שכח הוא מלביאותי חוב וכן לך שלא תבוא כוד אלי להזכיר
חוב ראשון כך הקדוש ברוך הוא הבריות חוטאות לפניו והוא
מתגלל שאינם עושים תשובה ומביא להם ראשון ראשון ופסוק
שלט עם כבר ולא יחשוב ה' להם עונות ראשונים וכשהם שבים

באים להזכיר בו וכל"ע שפי' וכשהם שבים אינו מענין תשובה
אלא הכי קאמר וכשהם שבים וחוזר' לחטוא הם באים להזכר'
עונות הראשונים כיון שלא פרעו עדין חטאות ראשונים אלא
שהקדוש ברוך הוא שכחם ולא זכר אותם וחוזרים לחטוא הם
כרימיון הלוה שלא פרע עדין חוב ראשון וכא' ללות פעם שנית
לכך אמר הקדוש ברוך הוא אל תזכרו ראשונות כי אני
שכחתיים וכמכנסם שנית לחטוא אתם מזכירין אותם ומ"מ מנין
שאם שב ארס הכוונה שאע"פ שאמרנו שאין הקדוש ברוך הוא
זוכר ראשונות לא כששב לחטוא והיו זכרין לרעה מתל' פעמים
יהיה הזכרון עוזבד חטאות ראשונים זכירה לטובה שבטובו
בתשובה כל חטאותיו יהיו נחשבים לזכויות ואז אפילו אותם
החטאות ראשונות הם מזכרות כדי להיות נחשבים במנין
הזכויות כי במספר העונות יהיו הזכויות ואם לא יזכרו ראשונות
לחובה גם לא יפקדו ויזכרו במנין הזכויות והקדוש ברוך הוא
דב חסד שאינו זוכרם כשהכף מאזנים שקול מחכה עונות
מחכה זכויות לא יזכרו עונות ראשונים ובעת התשוב' למחשב'
לזכויות גם הם יזכרו ויפקדו בחשבון הזכויות וז"ל ומנין שאם
ארס שב ועשה תשובה כלומר שאם שב ארס תשובה עשה
אחר כך תשובה אפילו יס בידו עונות הרבה עם העונות
הראשונות מהם רבים על הזכויות והבה מוכח הראשונות כדי
מיהיו שקולים ורב חסד מטה כלפי חסד דרוקא בסיס עון אח'
מכריע על כף הזכויות אז פוקד עונות ראשונים אבל אם היו
שקולים אינם מכריעים עונות ראשונים ליחסב רובו עונות
וכיון שאין הק"ה זוכרם להכריע כף החובה אם כן היינו
אומרים כי גם בעמותו תשובה לא יחשבו אותם עונות ראשונים
כזכויות כשאם העונות שבתשובה נחשבים לזכויות לז"ל ממה
דכתיב ובשוב רשע ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחיה לא
תזכרנה כל פשעיו ואע"פ שלא תזכרנה כבר גילה לנו הכתוב
הקדוש עליהם הוא יחיה וסמכם לומר כמה מדה טובה מר"ב
שעליהם יחיה על כל מה שחטא בתחילה ובסוף ואע"פ שלא
תזכרנה הראשונים לחוב' מ"מ נחשבות ונזכרות לטוב ומ"מ כדיו
שיעש' כר"ק עם התשוב' כי זהו הטע' שנחשבו לזכיו' כיון שמתוך
החטא עשה צדקה עם ארס שהוא חיי' לו פעם אחרת וגם הבה
יבמלכו כדקדון שאע"פ שהאדם החוט' היה חייב לו מפעם אחרת
בחטאו אשר חטא לפניו ית' מ"מ יעס' הבה משפט ישר לאר' מתוך
הצדקה שעשה שכנסם שהאדם ייתר על חובו כך הבה מנות' על
חובו זהו דכתי' ועשה משפט וצדקה משפטו מה מתוך הצדק'
וזכות הצדקה תעמד לו הרי החטא נעשה זכות דהיינו זכות
הצדקה שגדמה לו למחילתו והיה מעשה הצדקה זכות נחשב
לו על כל חטא וחטא כיון שהוא הגורם לימחל לו הרי חטאתיו
נחשבות לו כזכויות וז"ל לכך הוא מזהיר על העני לומר את העני
עמך שכאשר תעשה אתה עם העני הקדוש ברוך הוא יעשה
עמך שאם אתה מוחל וחונן לעני ולא תזכר לו חובו הראשון גם
הק"ה לא יזכור לך עונות ראשונים הצדקה שעש' עם העני
יגרום לך למחילה וכשאר לך זכות הצדקה עומד לעד ומ"מ לא
תעמידנו ערו' הוא מ"מ אם חבול תחבול שלמת רעיון ומ"מ והיה
כי יצחק אלו וכן רוד אומר בעקו בא ללמדנו פי' מחורס בכתו'
והיה כי יצחק אי' ימשיעם שאם יתקדם העני ויצחק אי' ושמעתי
כי חנון אני וקשה כיון שהוא חנון גם ראוי לחון על בעל הבית
ולא תביעו רעה ומהו זה שאמר כי חנון ככתיבת טעם אמנם
כאן רמז דהבי קאמר והיה כי יצחק מלשון תפלה שאם אותו
ארס החונן ונותן צדקה ומלוה לעני מתפלל והיה כי יצחק
בתפלה אי' על כל צרה שלא תבו' לו אז תפלתו רבו' ומקובלה
ושמעתו כיון שהוא היה חנון לר' גם איני חשש בקול תפלתו
כי גם אני חנון לתת לו במתנת חנם כיון שהוא עשה חשפט

להיות

לחיות דומה לבורא מה הוא חנוך כך האדם חנוך גם אני
אסמך בקול תפלתו כי חנוך אני ומה שהביא כתוב שאמר רוח
צדקו וה' שמע הוא לומר רלח תימא שיטמע הל כעק' תפלתו
כפואו זכאי אבל במי שהיה חוטא איך תפלתו נשמעת וכאן
דברנו מי שחטא ועשה תשובה ואיך אומר והיה כי יצחק
בתפלה ושימעתיו לזה אומר וכן רוד אומר צדקו וה' שמע ובפסוק
שלפניו אומר פני ה' בעוסי רע וסמך לזה צדקו וה' שמע לומר
גם בחטאים ופושעים יחריו צדקו וה' שמע ויפה אומר הכתוב
והיה כי יצחק אלי בתפלה ושמעתי כי חנוך אני :

דרוש ב לשבת בנתיים

ראו עתה כי אני אני הוה יהי עליכם הרהר ראו
עתה כי אני הוה חוה ואין אלהים עמרי :

מהיות מנהגם של ישראל תורה היא לדרוש בקהל
עם ביום שבת הקדש הזה לעורר לבות בני
האדם בתשובה ולהוכיח במיסור על התורה ועל העבודה ולא
כן אכזבי עמרי כי איך בי כח לדבר הזה שהם בגמרא אמרו
תמהני אם יש ברור מי שיוכל להוכיח ואכן יתמי ריתמי מה
נעמי בתרייהו : אמנם יהיו דברי אלה להזכיר את עצמי
ולכל כוונתו כי להיות עתידים ליום הזה להכין ררך מסלול
לבא לירי מחילה ביה הבא לקראתינו לשלום הוא שהתחלתי
ראו עתה כי דברי אלה אינם להוכיח לזולתי כי אני אני הוה
אני לעצמי אני מרבר לעורר לבי בתשובה לפי שהרצו להוכיח
לאחרים הוא רבר מסוכן עמי לנו גדול מעלי כשבא להוכיח
את בנינו כתוב ועלי זקן מאד ושמע את כל אשר יעשו בני
לכל ישראל דהיינו מה שהיו לוקחים הבשר קודם הקטרת
אומרים ואת אשר יסכבון הנשי פתח אהל מועד שהיו גורמי
לנשי יסכבון פתח אהל מועד מתוך ששהיו קיניה מלהקריב
היו הנשים סוככות עם פתח אהל מועד ולנות עד הבקר
מיקריבו את קרבנם ובה מרוקק שלא נכתב יסכבו את
הנשים אלא יסכבון שחזורים לנשים שיסכבון פתח אהל מועד
אלא רברו הכתובים באנשי יסכבון את הנשים ח' כי האומר
בני עלי חטאו אינו אלא טועה ויאמר אליהם למה תעשו
כדברים האלה לא הוכיחם בצדק ודברים קשים רק באמירה
ונחת למה תעשו כדברי ה' כי איני מאמין על הדברים אלו
שאומרים בני אדם עליכם אלא אפילו הדברים האלו שהם דומין
לאילו איך ראוי לכם לעשות וזש כדברים אשר אכזבי שומע את
דבריהם רעים מאת כל העם אלה וצריך לרקק דהילל אשר
אכזבי שומע דבריהם אלה מאת כל העם ועוד שמלת אלה היא
מיותרת ועק' שחזר לומר לא טובה השמועה אשר אכזבי שומע
ומה זש שאמר מעבירים עם ה' אמנם הכוונה שאמר עליהן
אמת וידעתי שאתם לא שאלתם הבשר לבלות כי את שלוםכם
כרתיכם ובה הנער הכהן ואמר תהי בשר והקלקלה תלויה
בהם אבל מ' אכזבי שומע מאת העם את דבריהם שהם אומרים
אלה הם המעללים את הנפלים ותולין הקלקלה בהם וגם
על הרבר הפני שיסכבון הנשים אף על פי שאין כאן עבירה
מ' אינו ראוי למי שהם בני שיאמר עליהם דבר זה כי לא בחר
פ' באלה וראיה לרבר כי לא טובה השמועה אשר אכזבי שומע
שאמר בגמרא פ' מקום שנהגו ד' כוחין עזרה באו מכאן
בני עלי שטאו היכל ה' והשמועה הזאת שאכזבי שומע שמועה
העזרה מוכיח שאינם הגונים לפני ה' שאף על פי שאינה
עבירה מ' אתם מעבירים עם ה' וגורמים להם הרהור רע
בהיותם עובדים אלא הנשים הסוככות ולנות פתח אהל מועד

לא יבצר מהם הרהור רע ומחשבה רעה ואתם מעבירים עם
ה' מתוך שהיית קיניהם שהם לנות עם פתח אהל מועד הרי
שהיה מוכיחם בדברים רבים אף על פי שהיו בנינו וכש' לאחר'
ולכך אני אומר שלעצמי אני הוה מרבר לעורר הלב בתשובה
בי חנוך ורחום ה' לקבל האדם בתשובה ויהי עליכם סתרה
מקטרוה העונות והחטאות בהיות בני אדם רואים בכך
התשובה שרמזה במלת עתה שכאמר ועתה ישראל מה ה'
שואל מעמך וכו' וזש ראו עתה שהיא התשובה כי אני אני הוה
שהקבה אומר אני הוה קודם שיחטא האדם ואני הוה לאחר
שיחטא ואיך אלהים מרת הרין מעכבת בפני התשובה והנה
מינינו מ' התשובה בדבריו חזל גדולה תשובה שדומה את לא
תעשה שבתורה שכאמר הן יסלח איש את אשתו וכו' ואת זנית
רעים רבים ושוב אלי נאום ה' ובכסף נבחר פ' נכבדים בארתי
כוונת דבריהם גם בארתי מ' עתירה כנסת ישראל שתאמר
לפני הקדוש ברוך הוה כתבת הן יסלח איש את אשתו הישוב
אלה עור אחר לה הקבה וכו' גירוסים אתם לי כלום הכתבתי
אלא איש כי אל אכזבי ולא איש ומכאן כי תדרשנו לביאור רברי
המאמר : זה בכסף נבחר ביאור רחב עם ועור חרשתי
בביאורי ודקרקתי בפסוק שהלל הן יסלח איש את אשתו
הישוב אליה ואת זנית רעים רבים ושבתיו אליך מאי ושוב אלי
כי לא רבר בחלוקה הקורמת התשובה אליו כדי לומר ושוב לי
אמנם הכוונה לדמיון הן יסלח איש בגט ונשאת לאחר הישוב
אלה הוא מזהיר לא יוכל בעלה הראשון לקחתה ואילו שלחה
וזנתה מותר להחזירה אבל מ' הרבר עדין ברש' האשה אם
תרצה לחזור עמו ואם כן ממא נפסדך אי שייך לומר שיש לנו
נישואין עם איש אחר או אפשר לך להחזירנו אליך ואי לא שייכי
נישואין וכל מעשיו ררך זנות אעפ' שהותר לנו לחזור אבל
מ' הבחירה היא בידינו אם נחפז כי איך האשה מקודשת לא
לרצונה של הקדוש ברוך הוה ושוב לא יזניתך לא היא לאחר
גירוסין כי איזה ספר כריתות אמנם אחר שלחתי ולא יבאת'
מרתו להיחלס בבחירתך כי עדין בנישואים אתם עומדי'
ושוב על כרחך כי אלי אתם וברשותי אתם עומדי' וכי תאמרו
אם עדין אנו ברשותי וזנינו אם כן נאשרנו כאשה שזנתה
תחת בעלה לזא נאום ה' אל אכזבי ולא איש ולא אמרתי אלא
לכזב ארס אבל אתם אעפ' שזניתם תשוב אלי כי נאום ה' ולא
נאום איש אבל אילו היו הגירוסין גרועין וזנתה אחר גירוסין
או נשאת לא היה משפיק לומר אל אכזבי ולא איש כי התייחס
לענין אסורו של האיש אבל הבחירה של האשה מסולט בעצמ'
איך להחזירה כי אם מרצונה לזה הוכרח להניח שאין בגירוסין
ממש ורשות בעלת עליה ואחר כך לענין האיסור אל אכזבי ולא
איש והוא ככונ' ועדין פרשת נכבדים בכסף נבחר' ולמדת מ'
התשובה ובפרט אם היא בעשרת ימי תשובה שהם ימים
מסובלים אל התשובה והתפלה כמו שאמר הכתוב דרשו ה'
בהמבוא קראוהו בהיותו קרוב ודרשו חזל לו עשרת ימים שיש
בין ר' ליה ויש לרקק בכת' זה כפל בהמבוא ובהיותו קרוב
ועו' ליעריבוהו דרשו ה' בהמבוא ובהיותו קרוב ולבא לביאורו
נבחר מחזל במדרש רבה פ' וחתמן כה' אלהינו בכל קראינו
אליו וזה ואני תפלתו לך ה' עת רצון רבינו ינא בר פפא שאל
לרבי שב' מהו דכתיב ואני תפלתו לך ה' עת רצון אומר לו
שערי תפלה פעמים פתוחים פעמים נעולים אבל שערי תשוב'
לעולם פתוחים אומר לומדין דכתיב מוראות בדרך תעבנו לה'
ישענו מבטח כל קצוי ארץ ויש רחוקים מה המקוה הזאת
פעמים פתוח פעמים נעולים אף שערי תפלה פעמים פתוחים
פעמים נעולים אבל הים הזה לעולם פתוח אף ירו של הקבה
פתוחה לקבל טבים אף עין אף שערי תפלה אינם נעולים
לפלה

עתה כי אני אני הוה יהי עליכם הרהר ראו
עתה כי אני הוה חוה ואין אלהים עמרי :

מהיות מנהגם של ישראל תורה היא לדרוש בקהל
עם ביום שבת הקדש הזה לעורר לבות בני
האדם בתשובה ולהוכיח במיסור על התורה ועל העבודה ולא
כן אכזבי עמרי כי איך בי כח לדבר הזה שהם בגמרא אמרו
תמהני אם יש ברור מי שיוכל להוכיח ואכן יתמי ריתמי מה
נעמי בתרייהו : אמנם יהיו דברי אלה להזכיר את עצמי
ולכל כוונתו כי להיות עתידים ליום הזה להכין ררך מסלול
לבא לירי מחילה ביה הבא לקראתינו לשלום הוא שהתחלתי
ראו עתה כי דברי אלה אינם להוכיח לזולתי כי אני אני הוה
אני לעצמי אני מרבר לעורר לבי בתשובה לפי שהרצו להוכיח
לאחרים הוא רבר מסוכן עמי לנו גדול מעלי כשבא להוכיח
את בנינו כתוב ועלי זקן מאד ושמע את כל אשר יעשו בני
לכל ישראל דהיינו מה שהיו לוקחים הבשר קודם הקטרת
אומרים ואת אשר יסכבון הנשי פתח אהל מועד שהיו גורמי
לנשי יסכבון פתח אהל מועד מתוך ששהיו קיניה מלהקריב
היו הנשים סוככות עם פתח אהל מועד ולנות עד הבקר
מיקריבו את קרבנם ובה מרוקק שלא נכתב יסכבו את
הנשים אלא יסכבון שחזורים לנשים שיסכבון פתח אהל מועד
אלא רברו הכתובים באנשי יסכבון את הנשים ח' כי האומר
בני עלי חטאו אינו אלא טועה ויאמר אליהם למה תעשו
כדברים האלה לא הוכיחם בצדק ודברים קשים רק באמירה
ונחת למה תעשו כדברי ה' כי איני מאמין על הדברים אלו
שאומרים בני אדם עליכם אלא אפילו הדברים האלו שהם דומין
לאילו איך ראוי לכם לעשות וזש כדברים אשר אכזבי שומע את
דבריהם רעים מאת כל העם אלה וצריך לרקק דהילל אשר
אכזבי שומע דבריהם אלה מאת כל העם ועוד שמלת אלה היא
מיותרת ועק' שחזר לומר לא טובה השמועה אשר אכזבי שומע
ומה זש שאמר מעבירים עם ה' אמנם הכוונה שאמר עליהן
אמת וידעתי שאתם לא שאלתם הבשר לבלות כי את שלוםכם
כרתיכם ובה הנער הכהן ואמר תהי בשר והקלקלה תלויה
בהם אבל מ' אכזבי שומע מאת העם את דבריהם שהם אומרים
אלה הם המעללים את הנפלים ותולין הקלקלה בהם וגם
על הרבר הפני שיסכבון הנשים אף על פי שאין כאן עבירה
מ' אינו ראוי למי שהם בני שיאמר עליהם דבר זה כי לא בחר
פ' באלה וראיה לרבר כי לא טובה השמועה אשר אכזבי שומע
שאמר בגמרא פ' מקום שנהגו ד' כוחין עזרה באו מכאן
בני עלי שטאו היכל ה' והשמועה הזאת שאכזבי שומע שמועה
העזרה מוכיח שאינם הגונים לפני ה' שאף על פי שאינה
עבירה מ' אתם מעבירים עם ה' וגורמים להם הרהור רע
בהיותם עובדים אלא הנשים הסוככות ולנות פתח אהל מועד

דרוש א לשבת ברכה

הרכה אלא וראוי שלא הזכיר הרנה אלא לנו' מהתפלה תהיה במקום הרנה בבית הכנסת ורקרקו לומר לשמוע' התפלה אשר יתפלל עבדך אל המקום הזה ושמעת אל תחינת עבדך ועמך ישראל אשר יתפללו אל המקום הזה דקשה פתח בתפילת יחיד התפילה אשר יתפלל עבדך ויבא בתפילת צבור אשר יתפללו עמך ישראל אמנם כאן רמז מה שכתבו שבזמן שנים תפלת צבור שהיא נשמעת בכל שעה ובכל זמן אז תקובל גם כן תפילת היחיד אשר יתפלל לאלהיו אף על פי שתפילת היחיד אינה רצויה אלא בעשרה ימים שים בין זה לזה ממ אנב תפילת הצבור מתקבלת גם כן תפילת היחיד בכל שעה וזהו הנרצה בכוונת הנביא רשון ה' בהמבואו רהיינו עשרה הימים שהיו מצוי רשון ג' הימים בתפילה וגם הימים הראשון בתפילה בהיותו קרוב רהיינו כשהצבור מתפללים להקבה שהקבה קרוב לשמעתם כדכתיב כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראינו אליו רהיינו בתפילת הצבור קרוב ה' להם ובאותו זמן שהקדוש ברוך הוא קרוב לצבור גם הימים הראשון ותקובל תפילתם ועיין בתנחומי סדר האזינו שרמז שבזמן שישראל עושים תשובה מקבל הכה תפילת היחיד וז' המדרש ואם עשיתם תשובה לפני אקבל אתכם לכך זכות ששערי שמים פתוחים ואשמע תפלתכם שאני משגיח מהחלונות רהיינו לומר שמחלונות התשובה משגיח לקבל תפילת היחיד ומש' עוד מציין מן החרסים עד שלא יתחת גור דין ב'ה הוא על זמן העשרה ימים שגם תפילת היחיד רצויה ואם לכך נאמר רשון ה' בהמבואו והבן

דרוש א סדר ברכה

מ ספרי תורה צוה לנו משה צונו וזאת אינו אלא לנו אלא בשבילנו וכו' ואבנא הבית לשם ת' אלהיו ושראל בית זה למען ואשים ס' סקום לארון חרי צונו וזאת אינו אלא לנו אינו אלא בעבורינו

ועתה שא נא עיניך וראה את הברית הזאת כי כולה מקשה היא ונלקי' להבאר שחז' הקדוש מ' תורה צוה לנו משה שהרי הקדוש ברוך הוא צוה את התורה והמצוה ואיך הוא אומר תורה צוה לנו משה ואם היה אומר תורה צוה לנו משה כיחא כדכתיב וזאת התורה אשר צוה משה בני ישראל ועי' רהי' תורה צוה משה לנו ומה זה שאמר תורה צוה לנו ואח' אמר משה מורשה לזה דרשו כוונ זה אינו אלא לנו כלומר לא תהא קורא שמשה צוה התורה לנו אבל הכונה לומר שהתורה צוה בשבילנו שהקדוש ברוך הוא צוה את התורה כדי לחיותינו ומבא הכוונ על התורה אשר צוה הש' הוא לנו בשבילנו בעבורינו להנחותנו כי בשמים היתה התורה ונתנה לנו להנחותנו ולתועלתינו וצדק' לבאר בפס' רביהם כוונ זה אינו אלא לנו אינו אלא בעבורינו לומר שהוא נדרש בשני פנים או לומר שצוה הקדוש ברוך הוא לתורה שתייה קרובה לנו ולא עשה כן לכל גוי ואיך הסוכ' שצוה אותנו שנטמור התורה אלא שצוה את התורה שתהיה לנו וגם אינו אלא בעבורינו והק' התורה צוה בעבורינו עוד יאמר צוה הבה לתורה שתהי' לנו להגיד עלינו דתורה מנינה ומכלה ומה צוה לנו שמשה יהיה מורשה לקהלת ועקב ופי' רשותו אלו יהיה פירוש תורה צוה לנו שלא כפשוטו דכפי השטט הוא כוונ לנו שנטמור התורה ותהיה הכוונ לענין שמירת התורה ועכשיו דרשו: שצוה את התורה והכוונ היה לנו ולעסקינו ולכריכנו או בעבורינו כי בשביל ישראל צוה את התורה שאין מקיימין התורה

לעולם דכתיב כה' אלהינו בכל קראינו אליו ואיך קריאה אלא תפלה כענין שנאמר והיה טרם יקראו ואזי אענה ויש לרקרק מ' אשה ואזי תפילתי כי לפי הנראה הם כותרים זה את זה כתיב הכה' אלהינו בכל קראינו אליו רמז שמהתפלה רצויה בכל שעה וכתיב ואזי תפילתי עת רצון רמז שמה שעת שהיא רצויה ועוד כבאר מהו שאלה ששאל מהו ואזי תפילתי כי מה הוקשה לו בכתיב ועי' כיון שהשאלה היא בכתיב ואזי תפילתי למה הוכרך לומר אבל שערי תשובה לעולם פתוחים וכך הולל שערי תפלה פעמים פתוחים ועוד ששאל מנין דכתיב מראות והרי מתקומה הוא לומר ואזי תפילתי עת רצון רמז שמה שעת לתפלה ונרקרק ברברי רב ענין שאמ' אף שערי תפלה אינם נכשלים לעולם ולא אמר אף שערי תפלה פתוחים לעולם ועי' ר' שבין אטו לא ירע האזי קרא רבכל קראינו אליו ועוד כבאר מ' און קריאה אלא תפלה כענין שנאמר והיה טרם יקראו ולמה לא הביא ראיה מפסוק בבר לי אקרא ה' והוא באה כתובה בתחלת הפרשה ונרקרק למה שינה הלשון לנו כענין שנאמר והיה טרם יקראו ונלמד שרקרקו בפס' שאמר בכל קראינו אליו לראורה אינו צורך עם פסוק א' כי תפילתי לך ה' עת רצון ולזה אמר בא ולמד כי זהו שאמר הכתיב תפילתי לך ה' עת רצון ולזה אמר בא ולמד כי זהו שאמר הכתיב ואזי תפילתי שפני הפסוקים אמרו ענין אחר ויתבאר עם מ' דבי חנינא מהו דכתיב ואזי תפילתי שאם הוא על עשרת ימי תשובה תפלת היחיד רצויה אם כן הולל ואזי תפילתי לך ה' ימי רצון מ' עת רצון לכך השיב לו ששערי תפלה פעמי' פתוחים פעמים נשלים אבל שערי תשובה לעולם פתוחים וכו' ששערי תשובה פתוחים אז תקובל תפילת היחיד בכל זמן אף על פי שאינו בעשרה ימים שבין זה לזה מ' כיון שכתבו שערי שמים לתשובה מקובלת גם כן התפלה ולכך הזכיר כאן אבל שערי תשובה לפי שמתוך שערי תשובה מתקבלת גם כן התפלה וזו היא עת רצון עת התשובה שאם מתרצה בה לפני הקדוש ברוך הוא ולזה שאל מנין שהתפלה תקובל כשאר הימים בעת התשובה והביא פסוק מראות בברך תענו שיהא דבר נורא ופלא שיענו הקדוש ברוך הוא כשאר הימים מתוך התשובה שנטמור לים שהיא פתוחה לעולם לקרב רחוקים ומתוך התשובה תענו גם כן בתפלה ר' ענין אחר אף שערי התפלה אף על פי שהם נכשלים כמקרה שפעמים פתוח פעמים נכשלים ממאנים נכשלים לעולם שים זמן שתפלת היחיד מתקבלת בזמן שים תפלת רבים אנב תפלת הרבים היא מתקבלת תפלת היחיד שמתבקש כדכתיב בשאר ימות השנה וזהו שאמרו בג' אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפלל וזהו דבר מרכיב בכל קראינו אליו וידוע הוא שקריאה היא התפלה ולא בא להוכיח לא שתפלת היחיד היא מתקבלת מתוך תפלת הרבים בשעה שהם מתפללים ולא און קריאה אלא תפלה כענין שנאמר כה' אלהינו בכל קראינו אליו דיש לרקרק רהי' לכל קראו אליו כיון שדבר הכתיב בגוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראו הגוי אליו אמנם כאן רמז שכל קראינו שהוא תפלת הרבים מתקבל גם תפלת היחיד וזהו הנראה בגמ' ברכות שאמרו און תפלתו של אדם כשמעת אלא בבה' ש' לשמוע אל הרנה ואל התפלה במקום דנה שם תהא תפלה ואזי מפרש מנא להו לדרוש במקום דנה שם תהא תפלה ולא דרשו במקום תפלה שם תהא רנה אמנם ררקרקו בפסוק שכתבם ב' לשמוע אל הרנה ואל התפלה ויבא בא' אשר עבדך מתפלל ולא אמר אשר עבדך מרכז ומתפלל לפיכך וצדק חזר ואמר להי' עיניך פתוחות אל הבית הזה לשמוע אל התפלה אשר יתפלל עבדך ולמה לא הזכיר כאן אל

דרוש ב רמ' התורה

רלא

והאמר איך העולם מתקיים אלא על תימונות של בית רבן כי הן
אמת שהתורה שלומדים בני התורה הגדולה ולא יתנוססו משה
יומם ולילה היא התורה החשובה שממדתם בה חירושי תורה
מה שאינם יכולים לתרגם התימונות של בית רבן אך אמרה לו
לא היה היסוד של כל תח מוסר על התור' שלמר בהיותו תימונ
של בית רבן לא היתה תורתו מתקבל לפי שאם התחיל ללמוד
תורה לאחר שהגדיל ים באותה תורה חלאת הרהורי עבירה
שאין אדם יכול מהם ואיכה תור' נקיה וברה אבל מכיון שכל
אדם בקטנותו קודם שהגיע לכלל גדול כבר למד תור' בעורו
קטן והיתה תורה נקיה הכל שאין בו חטא וכשהגיע אחר כך
לכלל עונשן קרמה לו התורה שלמר וקיימא לן עבירה מכבה
מזה ואין כביר מכבה תורה וכאן עקרמה בידו תורה טהור'
כל עבירות של אחר כך לא יוכלו לכבות מי התור' שלמר וכמכ'
שאין העולם מתקיים אלא בשביל התורה שלמר בהיותם
תימונות של בית רבן שלמלא כך לא היה מתקיים העולם ואם
מפי עוללים מונקים יסרת עו שהכונה שסוד פים בכל אדם
מומן שהיה עולל ולמד תורה בבית רבן הוא יסוד חזק לעמוד
עליו עו התורה שלמר אחר גדלו כי מתוך אותו יסוד של תורה
נקיה מהכל שאין בו חטא אין עוד עבירה מכבה תורה וזלל
דבר ככז' חזק' ומש' אביי לרב פפא דיריוריך מאי כל' התור'
שאנו לומדים עכשיו בגדלותינו תהיה מועילה אף על פי שלא
להקדים לה תורה של זמן הקטנות כיון שאנו טהורי' מחטאות
הרהור דע אז לא שלעולם כדרך להקדים תורה בזמן הקטנות
ועל אותו יסוד ילמוד בגדלותו אל אין רומה תורה של הכל
שים בו חטא שהגדולים שלמדו בעורם גדול' כבר קדם איזה
חטא ללימוד התורה ולא אמרו אלא שאין עבירה מכבה תורה
דהיינו כשקדמה התורה לעבירה אבל אם העבירה קדמה
לתורה העבירה בתקומה ואיכה מכבה אותה התורה אבל
איפשר שמה העבירה תכבה לתורה אבל כשקדמה התורה
שהיתה בקטנותו שהוא הכל שאין בו חטא שערין לא הניב
לכלל חטא אז התורה שקדמה היא מכבה כח העבירה וכס'
שאין העבירה מכבה תורה *

מ' ברכות פק' אל לרבי יוחנן איכא סבי בבבלי
תמה אמ' למען ירבו ימיכם וימי בניכם
על הארמה כתיב אבל בחוצה לארץ לא אל מקדמי ומחסיכי
לבי כנישתא אמר היינו ראהבי להו מאי קראה אשוי אדם
שומע לי לסקור על רלתותי יום וכתוב בתריה כי מוצאי מבא
חיים * וקשה טובא דהיינו מתרץ לה מאי רכתיב על הארמה
אל בחוצה לארץ לא ובימי חרפי שמעתי בזה עס מחזל
עתידיים כל בתי כנסיות ובתי מדרשות להיות נקבצים בא'
ולהכיניחא כיון דמקדמי בבי כנישתא הוה להו יישובים על
הארמה בא' ואין דברים הללו מתעוררם אבל דאס כן למה
הוכרכו לקדומו וחשובי בבי כנישתא דמספיק להם היותם
מתפללים בבה דהו כיוסבים בארץ ישראל אפילו בלי קרימה
ומחוסא * ופק' דהא גס בתי מדרשות עתידיים להיות בא'
וכיון שביי בכל עוסקים בתורה הא אהני להו למיחשב להו
יוסבים על הארמה * ולבא אל הביאור לעד נראה דקדק
עוד מהיכא ליק רבי יוחנן דעל הארמה רכתיב הוא לריוקא
אל בכל לא ורמא הכי קאמר למען ירבו ימיכם וגס תזכו
להיות על הארמה דלרברי ר' יוחנן מי ריוקא קרא רכבר את
אביך ואת אחיך למען יאריכון ימך על הארמה דיוק' המכבר
אביו על הארמה יאריכון ימיו ובחל לא הן אמת שיש לרחות
בזה דההוא קרא אמר למען יאריכון ימך דהוא לעולם שכולו
טוב לעולם שכולו ארוך בעהב וכאן כתיב למען ירבו ימיכם
שהוא בעה' אך ממ עדין קשה דלמא אמר ירבו ימיכם וגס
יעבו

התורה אלא ישראל ואל תתמה שאמר כלמון הזה ואנו דורסים
אותו שלא כפשוטו עכן הוא אומר ואכבה הבית לשם ה' ואשים
עם מקום לארון דכפי פשוטו יקשה דהילל ואכבה בית ואשים
עם הארון מאי ואשים עם מקום לארון ועוד הילל ואכבה הבית
ואשים עם את הארון לשם האלהי ישראל לא הכי קאמר ואכבה
הבית לשם ה' ובאיה מקום עוכן עם ה' ואשים עם מקום פכיכת
ה' הוא על הארון באופן שאין הארון מונח בבית שמתא הבית
מקום לארון אלא לארון עשיתו מקום לשכן עם העליו וכן מש'
כאן תורה כזה לנו אינו שונה איתנו על התורה לא שונה לתור'
פתיה לנו ויהיה משה מוריה לקהילת יעקב ובא הדוני לנו
גם בעבורינו להכתינו וטוב תינו *

דרוש ב רמ' התורה

כמה גרולה מעלת תהלת הל' מחזיקי התורה ומה
גם בהביל תימונות של בית רבן שהוא הכל
שאין בו חטא וזהו טעם הכתובים שהיו על הארון בכפורת
שהכתובים הם צורת רביא לומר פלונות הברית שבארץ הם
תלויים בתימונות כמו שהארכתי בביאור סדר תרומה בכסף
כבחר עש' ובה כבאר מחזל מ' סבת א' יהודה אמר רב מאי
דכתיב אל תנעו במשיחי ובבבאי אל תרעו אל תנעו במשיחי
אלו תימונות של בית רבן ובבבאי א' תרעו לו תלמידי חכמים
אמר רב יהודה אמר רב אין העולם מתקיים אלא על תימונות
של בית רבן אל רב פפא לאביי דיריוריך מאי אל אינו רומה
הכל פים בו חטא להכל שאין בו חטא *

וה' דקדק מה הוק' ה' בפסוק זה א' תנעו במשיחי שאמר
מ' אל תנעו ואם רצה לבאר מהו משיחי ומהו
בבאי היה לו לבאר מבלי סאלת מ' שנראה שאין לו הכנה *
ועוד למה תבאי פי' משיחי ובבאי מתעורר ועוד למה קרא
לתימונות של בית רבן משיחי ולתלמידי חכמים בבאי ופי' רש'
אל משיחי אלו תימונות על עם שמוסחין אותם בשחן ובבאי לו
תלמידי חכמים שנאמר ובבאי לבב חכמה ועק' מכלל דאין
העולם מתקיים אלא בשביל תימונות של בית רבן ורמא אין
העולם מתקיים אלא על כל העוסקים בתורה וכן אמר רבי
אלעזר אין העולם מתקיים אלא בשביל התורה שנאמר אם לא
בריתי יומם ולילה ולא פרט לומר בשביל תימונות של בית
רב * וכן אבאר מש' רב פפא לאביי דיריוריך מאי רשפיט'
שלרבריי שאמר על תימונות של בית רבן עליו ועל חברי אינו
מתקיים שהיה הם כבאר כל תלמידי חכמים שבפעלם * ועוד
אבאר מהו הכל פים בו חטא להכל שאין בו חטא דהילל
תורת תימונות לתורת של תלמידי חכמים *

וגראה לעד מחזל דקדקו שאמר הכתוב אל תנעו במשיחי
ובבבאי א' תרעו ולמה עשאם שתי חלוקין ולעריבנהו
אל תנעו ותרעו ועוד למה נקט אל תנעו במשיחי ובחלוקת
בבאי אמר אל תרעו לכך דרשו שיעור הכתוב כך שאמר אשר
כרת את אברהם לאמר לך אתן את ארץ כנען ואח' בעולם
ויתלנו מנוי אל גוי וכשתעברו בתלכיות ומסדה' לא עזבם
ויט עליהם חסד שהזכיר ויזרעו ויוסב עליהם על ישראל הוכיח
למלכי האומות לאמר אל תנעו במשיחי הזהרו שלא תנעו יד
בתימונות של בית רבן שאין להם הבנה בלימודה רק פיה
שפתותם הם משיחים ולכן קראם משיחי על עם פיה שפתותי
וליהותם קטנים אפילו כניעה בעלמא היא קשה להם ובבבאי
שהם התח שים להם יב וספה בדורה בדעת וחכמה אל תרעו
כי כניעה בעלמא לא איכפת להו אבל אל תרעו ולתת טעם
ה' אזרחת התימונות של בית רבן שאל תנעו בם יד כלל סמך

דרוש ב למ התורה

יטבנו תזכור לזכור על הארמה ועוד נדקדק היכי איפשר שלא ראה וירע רבי יוחנן שיש זקן וזקנה בכל המקומות עד שתמה כששמע איכא סבי בבלי והנה דבר זה שאין הדעת סובלו ועוד נבאר מאי דעתיה דההוא גברא שכל לומר לרבי יוחנן איכא סבי בבבל שהוא דבר תפל מבלי מלח להדרש שלא שאלו ממנו:

וגלע פירש יוחנן דצה לדרוש בפסוק למען ירבו ימים וימי במסד רלא מבינו להזכיר אבות ובעים יחדיו ומספיק לומר למען ירבו ימים שהוא סבר כולל לכל העוסקים בתורת'ה' וזכמו שנאמר למען ואריכות ימים וכתוב כי בי ירבו ימים ולא כתיב ימים וימי בכך ומכאן זה יש לדרוש סבר גרול יותר מאד שזכור האבות ובעים יחדיו ליטב יחדיו ברוב ימים באופן שיהיו שניהם זקנים בפרק אחר לפי כהנהגה שבעולם לא ימלא האב זקן ובנו זקן ועמדו יחדיו כי לפעמים מתים בני הנעורים וכשהיה זקן האב ויהיו לו בעים קטנים ואם אפשר לימצא שיהיו אבות ובעים יחדיו זקנים יהיה בא' לפי סאף יוחנן המהלך ד' אמות בארץ ישראל הוא נוחל ע'הב ומחליץ לו עונותיו וכיון שנמחלו עונותיו איך בניו מתו כשהם קטנים ויפלו לירי זקנה בעוד אבותם חיים הרי הם זקנים יחד אבות ובעים חיהו שאמרו לרבי יוחנן איכא סבי בבבל דהיינו אבות ובעים כלם זקנים בעודם חיים זה בפני זה ועל זה תמה רבי יוחנן דרונק' בא' שנמחל עונותם בהילוך ד' אמות בא' איך מקום להעניש לאדם במיתת בעים אב' בחל לאסכן כתיב למען ירבו ימים וימי פניכם דהיינו שאריכו ימים אבות ובעים יחדיו על הארמה מהטעם שכתבתי כי העם

היושב בה נשוא פון ואין פס עוש לבנים ומתוך כך ועמדו יחדיו אבות ובעים וירבו ימים וימי בני' לבא כולם לירי זקנה אבל בחל לא יביעו לירי זקנה אלא האבות כהנהגה שבעולם ולא הבעים כחיי אביהם כיון דאמרו ליה מקרימי ומחסיכי אמר היינו דאמרי להו לפי מהפסוק דבר למעלה באותם שעוסקים בתורה כיום וכלילה כדרך שבני אדם קמים ממטותם וכדרך שבני אדם שוככים שנאמר וכשכבך ובקומך ואין כאן אקדמי ולא שוככי להיות משכים ומעריב לא בשכבך ובקומך כדרך שבני אדם עומדין ולפיכך אמר למען ירבו ימים וימי כיון דהיינו רוב ימים לאבות ובעים יחדיו דוקא על הארמה אבל בחל לא יזכו לרבר זה כיון שאין בידם השכמה והערבה אלא כהנהגה שבעה שבני אדם עומדים אבל לאותם שמקרימים ומחסיכי לבי כנישתא שהיא הדרגה יותר חשובה אז יזכו לרוב ימים אבות ובעים יחדיו מתוך דמקרימי ומחסיכי ולכך איכא סבי בבבל האבוע' בניה' יחדיו מתוך דמקרימי ומחסיכי מאי קראה אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותיו יום יום שיש לדקדק למה אמר דלת ואמר פתח אלא דלת הוא נעול ופתח פתוח אמר הכתוב אשרי שוקד למבוא יום יום דלת בית הכנסת נעול שלא קדמו אדם והשכי' למבוא הפתח עדין נעול וכן ביביאה מבית הכנסת ישהא פס כל זמן שהפתח פתוח דהיינו מחסיכי בב' כנישתא וכתוב בתורה כי תוצאי מבא חיים ונרמזו גם כן חיי אב ובנו מדכתיב קודם לזה ועתה במס שמוע לי אשרי אדם שומע לי לשקוד וכן כי תוצאי מבא חיים דהיינו אבות ובעים יחדיו ימצאו חיים:

תושלבע

מפתחות הקדמות הדרושים

דרוש א	פ' בראשית חמונה חומץ להאמץ כי א' לקים בממים בראשית ב' ברכו והמציא יצורים במאמרו ג' עא
דרוש ב	לפ' הנל יבאר מעלת הצדיקים לאחר מיתתם כי הם ינחמו יגיעו כח ויאלכו מפרי דרכם ה' עד
דרוש ג	לפרשת הנל יבאר טרצה הקבה לזכות את יס' להיות לו לעם נחלה וסיהיה להם נקים והעמרה בעולם בין כמה חומות ז' עב
דרוש ד	לפרשת נח יבאר כי גדול ה' ומהולל מאד ואפיה מסביו בעפלי כי רס ה' וספל יראה ועכ פקד ה' ויוכ' כליו זעמו להסחית את עולמו בדור המבול ח' עב
דרוש ה	לפ' הנל יבאר שהצדיק הוא קיומו של עולם וממנו פנה ממנו יתד ומניה יתנין בני דורו י' עא
דרוש ו	לפ' הנל להאמין בהטבחת הבורא ית' יא' עב
דרוש ז	לפרשת לך לך יבאר לא יעזוב ה' את חסדיו לעולם כסמרו ועיני הטבחתו עליהם וכמעשה יריהם יסיב גמולם להם יב' עב
דרוש ח	לפרשת הנל מהיות עיני ה' צדיקי' יותר מהטבחתו על כל שאר בני העולם כן ראוי לצדיקי' לבטוח בה' בכל לבבם וישימו בה' כסלם' טו' עד
דרוש ט	לפרשת הנל יבאר מעלת הצדיקים בבורי כח עומי רצונו ית' שהם חיים וקיימים בעהב יח' עב
דרוש י	פ' וירא יבאר שהעולם מתקי' במדת החסד ובזכות החסד עתיריח המתי' להחיות יט' עב
דרוש יא	פ' הנל יבאר היות אות הברית יסוד ממסד תורת ה' ועל כן קרם אות ברית קרם ו' דורות לנתינת התורה כא' עא
דרוש יב	לפרשת הנל יבאר מעלת הצדיקים שמעשים הקבה כחם להיות כאלקים מה הקבה מחיה מתים שוקר עקרנות מוריד גשמים אף הצדיקים כן כב' עא
דרוש יג	פ' הנל יבאר מעלת גדול תהלת החסד כי עולם חסד יבנה כד' עב
דרוש יד	פ' הנל יבאר שצדיק להקדים אהבת ה' לכל הרבדים וכל אשר לאדם יתן באהבתו אותו כו' עא
דרוש יה	פ' חיי שרה יבאר מעלת הצדיקה ושכרה אריכות ימים כז' עב
דרוש יז	פ' הנל יבאר שכל מה שצדא הקבה המציאם בקיום מיניהם בהרכבה זכר ונקבה ואלמלא כך איך היה העמדה כט' עב
דרוש יח	פ' תולדות יצחק יבאר כי תפלת הצדיקי' וברכותיהם עושה רוסס לא' עב
דרוש יט	לפרשת הנל יבאר שפקר שלמות האדם הוא בעיניו התורה והמצות בעה' כי ממנו יאכל וחי לעהב לב' עא
דרוש כ	לפרשת ויבא יבאר להיות ה' רב חסד זכור וזכור צדקותיו ושל ארס ולא יעניסוהו בניה שעתיד לחטוא אלף באשר הוא טס לו' עב
דרוש כא	לפרשת הנל יבאר דעיהי' אל צדיקי' ובכל צרתם לו צד ועזר ויפלטם על כן גברה מעלתם מן המלאכי' לח' עב
דרוש כב	לפרשת ויטלח יבאר שכל עניני האבות הקדושי' היו בהטבחה בעלמא כי הם המרכבה וה' עליהם יחיו מא' עב
דרוש כג	לפרשת הנל יבאר כי מעשה ה' נורא הוא לתת לאדם כצדיקתו וגמולו יטלם לו חס' לחסר חס' למספט' ואינו מוותר כלום מו' עב
דרוש כד	לפרשת מקץ יבאר מהיות ה' רחמן על כן יפקוד עלינו בזה העולם ונקיים אכחנו לעהב מז' עב
דרוש כה	לפרשת ויגם יבאר כי ישראל בני אחר בארץ רומים לבוראש ה' אלקינו כריכין לרדוף אחרי השלום מט' עב
דרוש כו	לפרשת ויחי יבאר היות חיי עה' הכל וריק רק את דמם לכפסם ידרוסו כב' עב
דרוש כז	פ' הנל יבאר שחסרת הצדיקים לא יורגם תקף ומיד כי ברוב הימים ימלאו חסדן זכותם כד' עא
דרוש כח	לפרשת הנל יבאר כי אבר חסיד מן הארץ וישר באדם איך והיה היום הואו בסי ואנקה יום חסד ואפלה כה' עד
דרוש כט	לפרשת שמות חמונה חומץ כי עיני ה' משוטטות לטובתן של יס' ובכל צרתם הופיע להרביע' ומלאך פניו הוסיפם כז' עב
דרוש לו	לפרשת הנל יבאר מעלת המילה שהיא סקולה ככל המצות סבתורה ומי לנו גדול מאברהם ס' עב
דרוש לא	לפרשת וירא יבאר ואיך להרהר אחר מדותיו של ה' ובהרה ובמסורה מתן לאדם כדרכיו וכפרי מעלליו סא' עב
דרוש לב	פ' בא על ענין הנז' סב' עב
דרוש לג	לפרשת הנל יבאר טבאות מצרים סימן לגאולה העתידה סה' עב
דרוש לד	לפרשת הנל יבאר גם יציאת מצרים גדול מאד מכל שאר הנפלאות סז' עב
דרוש לה	פ' במלח יבאר שפכילות ה' אשר פעל ועשה עם עמו אינס בדרך טבע כי חס' ע' ההטבחה סט' עא
דרוש לו	לפ' הנל יבאר ההוראה היא רצויה ומקובלת לפניו ית' בכל הקרבנות סבתורה עא' עב
דרוש לז	לפרשת יתרו מהיות גדולת מעלת התורה קיומו של עולם עכ' צדיק לרדוף אחריה עב' עב
דרוש לח	לפרשת הנל במעלת התורה כי העליוני והתחתונים מתקיימים עליה עה' עב
דרוש לט	לפרשת משפטים יבאר שמעלת המשפטים והדינים הם סקולי' למעלת התורה והמצות עח' עב
דרוש לך	לפרשת הנל יבאר בענין הנל עט' עב
דרוש לד	לפרשת הנל הפליג לרבר בענין הנל פא' עב
דרוש לה	לפרשת הנל יבאר בענין המילה שסקולה לתורה פב' עב
דרוש לו	לפרשת תרומה יבאר כי העול' ומלואו כצדא בסביל יא' וסכך שמו בקרבנו פג' עד
דרוש לז	לפרשת הנל יבאר החיוב שים להזכיר גם ה' אשר גמלנו רב טוב לבית ישראל בזמן המן הרע הזה פד' עב
דרוש לח	לפרשת הנל יבאר חס' במאמרו ברא שחקי' והארץ וכל אשר עליה איך נעמו' אכחנו בעמל מצבינו להכין מקום

מפתחות

[illegible]

מפתחות

יז עב הנה אנכי בא אליך בעב הענן והנמשכים
 עס ער וכל העם רואים את הקולות
 יח עב וידבר אלהים את כל הרברים האלה
 עס עב אנכי ה' אליך
 כא עא לא יהיה לך אלהים אחרים והנמשכים
 עס כי תקנה עבד עברי והנמשכים
 עס ואלה המשפטים אשר תשי' והנמשכים
 כה עא מיישב ב' פסוקי דספרי' שם שני יעבד' בין לאב בין לבן וכו'
 כז ער ימלך אחיך העברי ועבדך שם שני משמע לך בלב פכ עא
 כז ער ועשו לי מקדש וסכנתי בתוכם
 כט עב ויקחו לי תרומה
 עס ער ויבא עמלק וילחם עם ישראל והנמשך
 עס ער זכור את אשר עשה לך עמלק והנמשכים
 עס ער תמחה את זכר עמלק
 עס ער ועשו לי מקדש וסכנתי בתוכם
 עס ער ויקחו לי תרומה והנמשכים
 עס ער וזאת התרומה אשר תקחו מאתם והנמשכים
 עס ער ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם
 עס ער ויאהר משה אל יהוסע בחר לבו אנשים
 עס ער והיה כאשר ירים משה יד וגבר ישראל והנמשך
 עס ער וירי משה כברים ויקחו אבן והנמשכים
 עס ער ויקחו אליך שמן זית זך
 עס ער ואתה הקרב אליך והנמשכים
 עס ער וסמית את שתי האבנים אבני זכרון
 עס ער כי תשא את ראש בני ישראל
 עס ער כי תשא את ראש בני ישראל
 עס ער טעם מה פסוק ענין אזרחות סבת לבנו מעשה המסכן עס עב
 עס ער ואת' דבר א' בני ים לאח' אך את סבתותי תסמורו והנמשכי' עס
 עס ער ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים והנמשכים
 עס ער ויחל משה את פני ה' אלהיו והנמשכים
 עס ער ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה והנמשכים כז עב
 עס ער ויקהל משה את כל עדת בני ישראל
 עס ער טעם להתחלת פ' סבת וואחר כך מעשה המסכן
 עס ער אלה הדברים אשר כוה ה' לעשות אותם
 עס ער כותב טעם למה הקב'ה כוה למשה תחלה על המסכן ואח' על
 עס ער השבת ומשה אמר להפך
 עס ער עוד הרבה פירושים על פסוק א' הדברי' אשר כוה ה'
 עס ער ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את סבתותי
 עס ער קחו מאתכם תרומה
 עס ער ויבאו האנשים על הנשים
 עס ער עוד פ' שני על פסוק קחו מאתכם תרומה
 עס ער ויאמר משה אל בני ישראל לאמר זה הדבר
 עס ער כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך
 עס ער אלה פקודי המסכן והנמשכים
 עס ער אלה פקודי המסכן
 עס ער כרפים אחס כרפים
 עס ער וזאת תורת זבח השלמים והנמשכים
 עס ער ויהי ביום ה' קרא משה לאהרן והנמשכים
 עס ער ותבא אש מלפני ה' והנמשכים
 עס ער ויאמר משה א' אהרן ולא עזר ולא יתמר ראשית' תפרעו עס ער
 עס ער ויאמר אש שמוע תשמע בקול ה' אליך
 עס ער כותב טעם לרפואת הנגעי' ע' הכהן ולא ע' הרופא
 עס ער אדם כי יהיה בעור בסרו
 עס ער אל תטמאו בכל אלה והנמשכים
 עס ער כמעשה ארץ מצרים אשר יסבתם בה והנמשכים
 עס ער וירד

ויבא הפלג ויגד לאברהם העברי
 ויטב את כל הרכוש וגם את לוו' והנמשכים
 ודף
 ואתם הדבקים בה' אלהיכם
 ויגדל הילר ויגמל
 ויהי אחר הדברים האלה ויגד לאברהם
 וה' פקד את סרה והנמשכים
 ויסע מטם אברהם והנמשכים
 רצת פסוקי העקידה
 ואברהם זקן בא בימים והנמשכים
 ויאמר ה' אלהים לא טוב היות האדם לבדו
 ויקר האים ויסתחו לה' והנמשכים
 ויהי כאשר כלו הגמלים ויקח האים חם זהב והנמשכים ל עב
 ויען לבן ובתואל לא מכל דבר אליך והנמשכים
 ויחרד יצחק חדרה
 עוד ויחרד יצחק חדרה גרולה והנמשכים
 כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם
 ויאמר נסעה ונלכה והנמשכים
 אולי ימוסמי אבי והנמשכים
 ניה כי זקן יצחק ותכהן עיניו מראות והנמשכים
 ויקרא אותה סבעה על כן עס העיר וכו'
 ויהי כאשר ילדה רחל את תסף והנמשכים
 ויבא גם אל רחל ויאבה גם את רחל והנמשכים
 פ' סיני על פסוק ויבא גם אל רחל והנמשכים
 ותהר בלהה ותלר ליעקב בן והנמשכים
 וירא כי לא יכול לו
 סלחני כי עלה השחר והנמשכים
 ותבא רינה בת לזה והנמשכים
 אלה תולדות יעקב יוסף והנמשכים
 ויאמר ראובן לא נכנו נפס והנמשכים
 ויהי ה' את יוסף ויהי אים מכלית והנמשכים
 אס כנים אתם אחיכם א' יאסר בבית משמרכ' והנמשכי' מח עא
 טעם ערבות יהודה על בנימין
 טעם מה זה היה ליוסף להכריחם שיביאו לבנימין למצרי' עס
 ויאמר לזה יוסף מה המעשה הזה והנמשך
 ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף והנמשכים
 הקבצו וסמנו בני יעקב
 פחו כמים אל תותר והנמשכים
 ועתה הניחה לי ויחר אחי בהם והנמשכים
 ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך
 לך ואספת את זקני ישראל והנמשכים
 וילך משה ויטב אל יתר חותנו והנמשכים
 ותיקח כפורה כור ותכרת את ערלת בנה
 לך אל פרעה בבקר ונצבת לקראתו והנמשכים
 ואכל את כל העץ הצומח לכם תן השדה
 ויקרא פרעה א' משה ויאמר לבן עבדו את ה' והנמשכי' עס עב
 וישראל אים מאת רעהו
 ואתם לא תבאו אים משתח ביותו
 והיה הדרם לכם לאות
 ולכל בני ישראל לא יחרץ בלב לשונו
 מה תדעך אלי דבר אל בני ישראל והנמשכים
 וישמע יתרו כהן מדין והנמשכים
 אנכי ה' אליך
 בחרש הג' לזאת בני ישראל
 ומשה עלה אל האלהים והנמשכים

מפתחות

טעם לדיקין בן רמעי ורמעי בן רמעי למה נענשים בעה"ז
 ומשל לטובא"ז א פניו האבידו והנמשכים
 והיה עקב תשמעו והנמשכים
 והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי והנמשכים
 ראה אנכי בנותי לפניכם היום
 סקץ עבד שנים תעשה שטמה והנמשכים
 בתיבא לתלמידי אל איניקד וראיתם סוף נכסד והנמשכים קצח עד
 שמוע ישראל ה' אלהינו ה' אחד
 ויבאו זקבין ושופטין ומדרו את העליוס והנמשכים קצח עד
 טעמים ושופטרים תהן לך בכל מעריך
 בתיבא לתלמידי על איניקד
 והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך לשמור לעשות את כל
 מצותיו והנמשכים
 והיה כי תבא אל הארץ והנמשכים
 כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום וכו' לא תפלה היא
 והנמשכים
 תקרא משה אל כל ישראל והנמשכים
 כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך לא תפלה היא ממך
 והנמשכים
 אשר האלהים את האדם עפר מן האדמה
 ע' מלת תשובה
 אתם נכבדים והנמשכים
 ראה נתתי לפניך היום את החיו' ואת הטוב והנמשכים הטוב עב
 וילך ראובן ויטבט וכו' ויהיו בני יעקב י"ב
 בחדש ה' באחד לחדש יהיה לכם שבתי
 מתק טעם למה זה צוה ה' לעבו' ביה אם איך חפץ בנפשם מה עד
 ויבטו בני ישראל את משה בערבות מצאב והנמשכים רכב עב
 רכב הא
 ויחיו ראובן ואל ימות והנמשכים
 וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות

מפתחות פסוקי נביאי האמת וצדק

אז ידבר יהושע לעיני כל ישראל והנמשכים
ואמרה אלמתי בני הנביאים והנמשכים
אל ארזי אים האלהים אל תכזב במסחתך
ויקרבו ומי דוד למות והנמשכים
ואמרתם כה לחי ואמרה שלום
ודבורה אמה נביאה אשת לפידות
תקטר דבורה וברך בן אבינועם והנמשכים
אז תקבוצה שנים נשים זונות והנמשכים
ויאמר שמואל אל שאול אותי שלח ה' למשחך
ויאמר שמואל הלא אם קנן אתה בעיניך והנמשכים
ויאמר שאול אל הקני לבן שורדו
וישלח המלך ויקרא לשמע
אז אמר שלמה ה' אמר
ויאמר ברוך ה' אלהי ישראל אשר דבר בפיו והנמשכים
ויקח כי יבס המלך בביתו והנמשכים
בני האמנם יבס אלהים על הארץ והנמשכים
ויקנן דוד על שאול ועל יהונתן והנמשכים
יען אחימלך את המלך ויחמי בכל עבדך והנמשכים
קברו אתי אל תיחל כי אשר יבקש את נפשי
בני אבשלום בני בני אבשלום
אז קרום הכהן אל בלתיך
שמואל מת ושאל הסיר את האובות
ויאמר שמואל אל שאול וכתוב ויאמר שאול
ויאמר קמני כה לי באוב והעלי והנמשכים

וידבר ה' אל משה אחרי מותו והנמשך
ומהתעלם מכתי ועמיתם אותם
קרושים תהיו כי קרום והנמשכים
מנעם למבח לספירת העומר
וספירתם לכם ממחרת הטבת
קח ממות אח' ותן טמה מלא העומר
במכת תטבו ז' ימים
וידבר ה' אל משה בהר סיני והנמשכים
וכי תמכרו ממכר לעמיתך
לס' בחקתי תלכו והנמשכים
איש על רגלו באותות לבית אבותם והנמשכים
עוהוסיף לעלה פסוקים אלו
איש מי יפליא לנחור כדר כזיר להזיר והנמשכים
זאת תורת הזיר אשר יזיר
דבר אל אהרן ואל בניו לאמר קהת ברכו והנמשכים קהת
ויהאמר משה מלא יריבם היום
איש מי יפליא לנחור כדר כזיר
זאת מנכת המזבח ביום המסח אותן
מחצות עמינרב למטה יהודה וקרבו קער' כסף א'
בהעמיתך את הדרות והנמשכים
וקדבר מרים ואהרן במטה והנמשכים
וירץ הנער ויגד למטה ויהאמר והנמשכים
טלח לך אכסיו והנמשכים
למקום ההוא קרא נחל אשכול
כי כל האנשים הרואים את כבודי והנמשכים
ואהרן מהו כי תליכו עליו
רב לכם כי כל העדה כלם קרושים והנמשכים
אמור אל אלעזר בן אהרן כהן נורם את המחיות
והנמשכים
ויסעו מקדם ויבאו בני ישראל והנמשכים
וידבר העם באלהים ובמשה והנמשכים
וירא בלק בן צפור והנמשכים
הלא אנכי אתונך אשר רכבת עלי
מה אקוב לא קבה אל והנמשכים
מן ארס יכחי בלק מלך מואב והנמשכים
ותקדנה בנות בלעמד והנמשכים
ויקדנו ראשי האבות למשפחות בני בלעד והנמשכים קסח
עבדיך נסאו את ראש אנשי המלמה אשר בירינו
והנמשכים
וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה והנמשכים
טעם למה קדף משה על פקודי החיל ולא על פנחם
ויהאמר אל משה עבדיך נסאו והנמשכים
ומקנה רב היה לבני דאובן לבני גר עצום והנמשכים קעה
טעם למה נסאו האל למשה שלא ירעו קבורתו דמה יתן ומה
יוסף זה
ויקדף משה על פקודי החיל והנמשכים
אלה מקסי בני ישראל
איכה אשא לבדי והנמשכים
אלה הדברים אשר דבר משה
אלה הדברים אשר דבר משה והנמשכים קפ' עב
היום הזה ראונו כי ידבר אלים את האר' נחי והנמשך קפו עא
אז יבריל משה והנמשכים
ויקרא משה אל כל יס' ויהאמר איה' טמע יס' והנמשכים קפה עב
קול ברזל ולא יסף
את הרברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם והנמשכים
היה עקב תשמעון

מפתחה

[illegible]

מפתחות

רז עא
רז עב
רח עב
סס
רי עד
רח עד
ריב עד
רטו עא
רז עא
סס
רכא עא
רכז עד
סס
רכח עא
סס
סס עב

ה עב
ז עב
י עב
סס עד
וא עא
כז עב
כט עב
סס
לז עא
כ'עד
מר עא
קכ עב
סס עד
קכו עב
קלא עב
קלב עב
קלז עד
סס
קמר עב
קמט עא
קמד עד
סס
קעז עב
רה עב
ריט עב
דכא עא

ז
כ
ס
ס
ק
ר
ס
קמט
קנב
ס
ס
קבו
קסב
הלל

מזמור בבא אליו כתן הנבוא והנמשכים
מזמור שמע אלהים קולי בשמי
אמרת לה' אדוני אתה והנמשכים
ולך ה'ספר כי אתה תשלם לאדם כמעשהו
זוכה תורה ויברכני
מזמור לרוד מסכיל אסרי כסוי פצע
מזמור דבית ה' ארבע סבת סבות יעקב
מזמור לרוד פטנני ה' כי בתומי הלכתי
לא הלכתי בדרך וכללאת ממני
יחל יסר אל אל המעשה ועד עולם
ה' לא בבה לבי והנמשכים
אסרי כסוי פצע
בסם כדבות תניף אלהים והנמשכים
פקדת הארץ ותשוקקה והנמשכים
תבא לפניך אכחת אסיר
ה' אלהים עד מתי עצמת בתפלת עמך והנמשך
מסמי השמעת ריח והנמשכים
משלי
אל ילית מעיניך והנמשכים
מלא אשה מצא טוב
כעבור סופה ואין רע
ברקת תמים תישר דרכו והנמשכים
ברכות לראש דרוק והנמשכים
במל כפסו אים חסר והנמשכים
מלא אשה מצא טוב
בית והן כחלת אבות
אל אעב בכול עולם והנמשכים
ברכות לראש דרוק והנמשכים
כסויים ורוח וגם אין
אל למלכים סתה יין והנמשך
מאור עינים ישמח לב והנמשך
אורח חיים למעלה למסכיל
טוב ארך אפים מבור
אל תאמר אשלמה רע
בית רעעים יסמר
לתאוה יסם כפרד והנמשך
קחו מזמרי ואל כסף והנמשכים
כי מלכים ימלוכו והנמשך
תאוה כהיה תערב לכסף
דרוק איכל לסובב כפסו
זמת אולת ותועבת לזרם לץ והנמשכים
שמעו מוכר ויחמנו ואל תפרעו והנמשכים
חכם ירא ושר מרע
תאוה כהיה תערב לכסף
איוב
כי אם היה עד אברון תאכל
כי סנות חספר יאחיו
הלא בלא לאנש עלי ארץ והנמשכים
מבלה עמוקות מני חשך והנמשכים
איום היה בארץ עץ והנמשכים
רוחי חבלה ימי כעצבו
ויהי היום ויבאו בני האלהים והנמשכים
הכה אסרי אכוש ויכחשו אלוה והנמשכים
השוע אליך ולא תעבני והנמשכים
הכסה דבר אליך תלאה והנמשכים
עד אכא תובין כפסי והנמשכים

מזמור מט שמעו זאת כל העמים
שמעה עמי ואדברה והנמשכים
נדרבות פי רצה נא ה'
נא יושד ה'
כי יעמוד לימין אביון
שמע עמי ואדברה והנמשך
לא על זבחיך אוכיחך והנמשכים
זכר עשה לנפלאותיו והנמשכי'
אחת סתר לי מדר תכרני
הודו לה' כי טוב
זובח חודה יכבדני
אתהלך לפני ה' בארצות החיים והנמשכים
רבלי עמדה במישור
אם אמרתי מטה רבלי והנמשכים
זובח תודה יכבדני
מזמור אורה ה' בכל לבב
הנה כעני עבדים אל יד ארונה' והנמשך
מזמור חסד ומשפט אשירה
רבים מכאובים לרע
אמרתי אשמרה רכבי מחטוא בלמוני והנמשכים
מזמור בבוא רואב הארמני ויגר לסאול
אל ה' בצרתה לי קדאתי ויענני
ירעתי ה' כי דרך משפטיו והנמשכים
מזמור אל ה' בצרתה לי קדאתי ויענני
כי ה' אלהי משפט והנמשכים
חלקי ה' אמרתי והנמשכים
כחכים ביר גבור והנמשך
יטמח דרוך כי חזה דקם והנמשך
מזמור לאסף אך טוב לישראל
אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים
סוד מרע ופסה טוב וסכון לטולס
אשרי תמימי דרך והנמשכים
אשרי אדם עז לו בך
בופה רעע לכדיו והנמשך
אכן מאסו הבונים והנמשך
ה' ברבונך העמדת להררי עז
טעם לקריאת מזמור אהים יחננו בין פסח לעצרת
מזמור אלקים יחננו ויבדכנו
אמרות האמרות טהורות
מזמור שמחתי באומרים לי
אלהים סופט דרוך ואל זועם בכל יום
כל ארחות ה' חסד ואמת
לא סמרו ברית אלהים
מזמור לבני קרח מזמור סיר יסודתו בהררי קדם
פרו' פרו ער חיסוד בה
פי' שני במזמור לבני קרח מזמור סיר יסודתו
משפטי ה' אמת דרוך יחדיו
אין מתוס בבשרי מפני זעמך
למה אלהים זנחת לנכח והנמשכים
ה' אל בקצק תוכיחני והנמשכים
פיך שלחת ברעה והנמשכים
אמת תקום תרחם ציון והנמשכים
הצילני מפועלי און והנמשכים
מזמור לאסף אלהים נבב בערת אל והנמשכים
סתר מסךך בסרי
תפלה לרוד טעמה ה' דרך והנמשכים

מפתחות

האל על לא חמם בכמי והנמשך	קמו עב	נשקר עזל פספי בירו והנמשכים	קפב עא
שמעתי כאלה רבות	סס	זכור תזכור ותשוח עלי נפשי והנמשכים	קפד עא
האל יעזר משפט ואם שרי יעזר כדק והנמשכים	קע עא	אני הגבר דאה עני והנמשכים	קפה עב
הנה יאשרי אמוס יכחינו אלה	סס	כי לא ימנח לעולם ה' והנמשך	קפו עא
לו שקול כעמי והנמשכים	סס עב	ואומר אבר נכחי והנמשכים	קפז עב
שמעו שמעו מלתי והנמשכים	קעב ער	טובים השנים מן האחר והנמשכים	קכב ער
הלא אלוך גובה שמים והנמשכים	קעב עא	כי אדם אין כדרי בארץ	דז עא
ער אין תמלל אלה והנמשכים	סס עב	נשא לבבנו אל כפים והנמשכים	רכז ער
בקטה נפשי בחיי	קעב עא	מה יתקוץ אדם חי והנמשך	רכז עב
בי לא דברתם אלי נכונה כעברי אונם והנמשכים	קפו עב		
ויחר אף אליהו בן ברכאל הבזוי ממעמדת רם והנמשכים	סס		
היערך שופך לא בכר	רה עב		
מי הקרמני ואשלים	רח עא		
היערך שופך לא בכר	דכה עב		
יגיר עליו רעו	רכז עא		
כי יגרע נטעי קים וחקו מטר לאידו והנמשכים	רכז עב		
מער מחסבות פרומי והנמשכים	סס ער		
דניאל			
לה' אלהינו הרחמים והסליחות כי מדרנו בו	זו עב		
בנות שלם למלכות יהוקים מלך יהודה והנמשכים	קכא עא		
הנן לא ירוע להיו לך מלכא רי לאלהך לא איתנא פלחין רב ער	רה עב		
ודדיום מראה קבל מלכותא והנמשכים			
נחמיה			
ורחוק הטובה נתת להשכיל ומך לא מנעת מפיהם	זו עב		
דברי הימים			
כי לא לאדם תשפטו כי אם לה' תשפטו	ד עב		
חמש מצלות			
מתוקה שנת העובר הנמשכים	ה עב		
כל עמל אדם לפניה והנמשכים	כב עב		
איכה יעם זחב והנמשכים	זו עב		
איכה יעם באמו והנמשכים	סס ער		
כופת טגפנה שפתותיך כלה והנמשכים	סו עא		
אל תרמי בנפשו להמלט בית המלך	פה עב		
ומרדכי ירע את כל אשר נעשה והנמשך	פז עא		
אחר הרברים האלה גדל המלך אחשורוש	סס		
ויאמר המן למלך אחשורוש יפנו עס אחר והנמשכים	סס		
ומי יורע אם לעת כזאת הגעת למלכות	פח עב		
מי זה ואי זה הוא אשר מלא לבו	כב עא		
ויאמר מתוכן לפני המלך והנמשך	קב עב		
ענין ברכות בחסדון על שער בת רבי	קה עב		
ראה קיבי הגדיל אויב	רב' עא קונטרס יט		
קול דודי הנה זה בא והנמשך	סס עב קונטרס יט		
כלך יפה רעיני ומוס אין כך	קכב עב		
טוב ילך מסכן וחסד והנמשכים	קלד עא		
איפה לקטת היום ואכה עשית והנמשך	קלט עב		
ויאמר לה לעת האוכל בפי הלום והנמשכים	סס ער		
ותאמר רות המואבי' א נעמי אלה בא השדה והנמשכים	סס ער		
ותאמר נעמי לסתי כלותיה והנמשכים	קכב ער		
זקנים משער שבתו והנמשכים	קער ער		
זכרה ירושלם ימי עניה ומרורי	סס		
איכה יעבה ברד והנמשכים	קעז עא		
מחרוס שלח אם בעבמותי וירדנה והנמשכים	קעב עא		
נפלה עטרת ראשנו	סס עב		
בכה תבכה בלילה	קעט עב		
זכור ה'מה היה לנו והנמשכים	קפ ער		
ויגרל עין בת עמי מחטאת קדוש והנמשכים			
מפתחות מאמרי רבות ושאר מדרשים			
מ' רבי תנחומא פתח כי גרול אתה ועוש' כפלאו אר' תנחו' הנ'			
הזה אם יהיה בו נקב כחודר של מחט כל רוחו יובאה ממנו			
ב עב			
מחזל אומר הנה לא טוב היות האדם לבדו סמא יטעו לומר			
סמא יחיר			
מחזל לא נברא להאיר אלא גלגל סמא ולמה נברא' אלכ' סס			
מר' למשל ביום ובלילה אר' אילפא אם לענן המאורות הלא			
כבר נאמר את המאור הגדול למשללת היום			
מ' לך יום אף לך לילה לך היום מקלם ולך הלילה מקלם ר עא			
מ' למה נברא העולם בבית להודיעך סגס בעולמים סס ער			
מ' אר' אלעזר כו' רורות היתה האלף קורא תגר אני ראשון			
סל אותיות			
מ' בתורתו של ר' מאיר מכאן כתי' ויהיה טוב מות			
מ' וימת אברהם בסיבה טובה כתיב עזוהדר לבונה סס			
מחזל קראוהו בהיותו קרוב ברית קרות' ללמד בכה סמא			
מסבא			
מרדס שומר טוב ויגע האים בעצמות אליטע כי תנא על רגליו			
הלך			
מ' ויהי ל' ימים וחי המכול היו מלמד שתלה הבה' ז' ימי אכלו			
סל מתושלח			
שחט למכח על מחלת ז' מה מכא חסה מכא טוב			
מחזל לא נבול נח אלא בזכות משה			
מ' אלה תולדות נח ההר פרי בריק עץ חיים			
מ' אלה תולדות נח איתמיה לא היה כדק קרא למימר לא אלה			
תולדות נח סס וכו'			
מ' והבר אלהים אל נח ר' ורבי נחמי' ר' אומר לפי שעבר על			
הזווי ונהב קדושה וכו'			
מ' תן לחסד זה נח וכו' ויבן נח מהו ויבן התבוכן נח			
מ' פ' בראשית התהלך נח ר' ור' ר' אומר משל למלך שהיו לו			
ב' בנים			
מ' בא א התביה ההר כי כדק ה' צדקות אהב כל אומן סני			
אומנותיה			
במר' אר' חייא בר אבא אר' יוחנן אפילו בשביל כדק א' העולם			
מתקיים			
במר' אר' ר' אלה הבה' שדריק' מועט' עמ' ושתלן בכל דוש' עב			
נותן טעם מרדע לא קיה נח כפרה על בני דורו			
מ' אלה תולדות ההר כעבור סופה ואין רשע			
מר' יורע כדק נפס בהמתו יורע כדקו של עולם ואפי' כשהוא			
כוסס			
מרדס עובר ארמתו ישבע לחם עובר אלהים ער יום מותו סס			
נותן טעם למה לא הבין נח על בני דורו			
מרדס לא מהם ולא מהמהם ולא נוח בהם וכו' ולא נח בהם			
סס עב			
מ' ונח מכא מן כתיב ימלגו אי נקי אוקיא א' היתה			
מ'			

מכתחית

מל' צדק ויחזקו אל' ראוכל' הדרק' היתה צדק ואומרת יב עב
מל' הפרד נא מעלי חס השמל כו' אי' אכח לדרומא חכא לשמאל
עס עב

מ"ו וה' אחר אל אברהם אחר הפרד לנט ר' ורבי נחמיה ר' אחר
כעס היה לאברהם במעשה מפילוט
נותן טעם לאברהם שאחר לנט הפרד בא מעלי טחא לא
יחפון
סס עב

זוהר ויהי ריב בין רועי אברהם רב כתיב
 מר ועתא אבר' כי נכס' אחיו יהוד' אוט' אזנו מסמוע רמי' יב עא
 מר ויהי בומי אחרפל ר' תנחומא בשם ר' חייה דבה זה המדרש
 עלה בדינו מהגולה כל מקום שכל ויהי בימי צרה מס
 מד' אחר מס בן כח ללעז' ספר כח ליידיך נכח אברה' מס עב
 תנחומא ילמדנו רבינו העולה על מה היתה באה רסב' אומר
 על הראור' הלכ מס ער

מחולל אל תירא אברהם כתיב חכם ירא וסר מרע - ידעא
מחולל מי העיר ממזרח אמה הבה לאברהם מאי דעתך דקאי
סס עב

פ' מ"ב על מחול א תירא חבר' כתי' חכם ירא וקר מרע פס עב
מחול יושב את כל הרכוש ונס את הנשים ר' יוח' אחר אנשים
ונשים הסיב וסוף לא הסיב

מחל הדיעותי ידי אל ה' רץ אחרי עשאל תרומה פס
מ' וזא מלך פרום לקראתו התחיל לקססם לו בזכבו פס עד
ק' רבי לוי אומר לפי שהיה אברהם מתפחד ואומר תאמר
אותם אוכלוסין מהרתי שהיה בהם דרוק א' טו עב

מחול ב בני אדם אמרו רב ר' אברהם ורוד
מדרם ויבא אותן החמה וכי חוץ לעולם הובילו
מדרם כימי ירמיהו בקמו ישראל לבא למדה זו

מִדְרַגַּת אֲמָרֵי חַיִּים יִרְאֵה אֶת ה' וְהָאֲבֵרָה
 חַיִּים וְיִשְׁמַע אֲבֵר־כִּי נִסְתָּבָה אֲחִינוּ הַהוּא מִמֶּנּוּ רַעֲיָה לֹא אֲזַר פֶּסַע עַר
 מִחוּל וְיִחְלַק עֲלֵיהֶם לִילָה הַלִּילָה נִחְלַק מִחֲלֵלוֹ

פ' מני למחול התחיל מלך פרוס לקטקסלו בזנבו פס עד
מ' ר' עזריה בשם ר' אומר בפעם סירד אברהם בכבשן האש
וניבולים מחה מהיו מאליהם ית על

תחל על פסוק עמך מזה ר' ברכי' ורבי חנינא אחריו נפסס הוסמו
 כל האמות
 מזה ואחר ה' א' אברס לך לך מה כתי' למעל' מהענין וימת תרח

בחרן
מִן אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אַחֲרֵי הַהֲדָוָה רַבְרִי שָׁהִי עָם יִשְׂרָאֵל
מִן הַנֶּלֶךְ בְּרָקוֹהָ אַבְרָהָם שֶׁלֹּא מָצָא דְבָרָה כִּי עָלָה

מִלְּךָ חֲלִילָה לְךָ אֵל יוֹדֵן חֹלֶק הוּא לְךָ
תִּנְחֹמָא חֲלִילָה לְךָ חֲלִילָה כְּתִיב
מִלְּךָ וְאַלֵּהֶם הַמַּסְפָּסִים הַהֵם דְּבִרְיוֹ לְיַעֲקֹב

מ"ד לכן הרחיבה טאול נפשה ופער' פיה לבליהק למי טאול לו
חק מילה
מ"ה אברהם יוסב על פתח גהינס ואינו מניח אדם
טס

מל' ויקרא אברהם'סם בנו המולד לו יבחק יבא' חק לצול' סס עב
מחז'ל ויברל הילד ויבטל חד אמר כבטל מ'יבחר' סס ער
תכחמא ילמדנו רבינו קטן לבתה כימול סד סמו רבותנו קטן

כימול לח' כב עב
מחל' חמ' אברהם חס' חביב' התול' מפני מה לא ביהק' לאד' עס' ער
מ' פ' הרס' חמ' רבי חמי' בר אבא אברהם ער שלא כימול ולא

הוליד היה חכר הא
מל' וה'פקד את סרה כתיב האנוש מאלוק יצדק וכו' כנ' מל'
מל' וה'פה' את סרה וזהו וידעו כל בני האד' כי אני ה' כו' וכו'

[illegible]

מִי יוֹסֶכֶם אֲבִימֶלֶךְ בְּבִקְרָה אֶל חֲמֹץ לִפִּי מֵהָיו רֹאשִׁים עִמָּה מֶלֶךְ
סֶדֶס כֹּה עֵבֶר

מִן וְאֵת כָּל וְכוּכַחַת כְּבֹד תִּוְכַחְתִּי דִּהְיוּ גְבוּרָה גְבִי' מִסְעֵב
מִדְרֵשׁ וַיִּתְפַּלֵּל אֲבִרְהָם אֲחִי חֲמָא בֶר' חֲנִיכ' מִתְחַלֵּת הַסֵּפֶר וְעַכְ'
לֹא כִאֲתֵר כְּלִסְטֹן הַזֶּה

[illegible]

מחז'ל יהיה אחר הדברים האלה ואלתמו מ'ה לפני הבה ארס יחיד
 מע'אומות הלך לכרות ברית עם א'מהאומות
 מ'ר' והאק'ינסה ר'ינסי הב'לילי גדלו כנס הזה על ספיכה מס עב

מס מחזל ויחמר קח כח אחת בכך קחנו בדברים ופתויים
מס מחזל ב' פעמים כתוב לך לך אישי יודעו
מס ער מחזל ב' כפי אדם נהגו בדרך ארץ אברהם ומאול

מחולל במכה ב' בקצו'ט' ויבקע עצי עולה נבקעו המים : סס
מ' ויקרא אברה' סס המקו' התה' ירא' אברה' קראו ירא' עא
התחומא והמלך דור וק' זעה עשרת הפארת מיכה : סס עב

מחול כל המבזה את הברדים סוף אינו נהנה מהם
מחול ויאמר העבד אולי לא תאבה הקד כנען בידו וכו' פס
מחול אף תעס ויפת עמרו באהלי כח עז

מחול אולי לא תאבה האמה אלי כתיב
 ממ' ואברה' וזן בא בימים כתי' עטרת תפאר' סיבה כו' מאיר
 אצל למחל • עוד מאמר הדוד והדר לבוסה של תורה • סס

מעם אס כל הרברים בהרכבה זכר ונקבה מה נסתנה ארס
 סהוברך לומר אעסא לו עזר
 מ' ויבא יעקב ר' אבהו פתח ביהוה נחלת אבות. כט עב
 עס עב

מִן הַיָּד הָאֵלֶּים וַיִּסְתַּחֲוּ לָהֶם מִכֹּחַ שְׁמוֹנִי עַל בְּסוֹר טוֹבָה מִסֵּד
מִן וַיִּסְתַּחֲוּ אֲבֵרָה לִפְנֵיָהּ מִכֹּחַ שְׁמוֹנִי עַל בְּסוֹר טוֹבָה לְעַל
מִן מֵה' יֵאָדָה הַרְבֵּה מֵהַיּוֹם יֵאָדָה כִּי בָרַךְ בְּחַיִּיתָ אֶחָד מֵהַר הַמִּזְרִיחַ

יבא
 לא עב
 מותן טעם למה לא בירך וזחק את יעקב ואת עמו בברכות
 שמים מעל ונס בברכות עהב
 פס עב

מחזל גם בדרך יהיה מהיה חונה לקללו ואמ' לו הבה כו' פס' פד
מחזל ויחרר יבחק חררה כתיב חרדת אדם יתן מוקם פס'
מחזל אף לו לפי מהיה אבינו יבחק מתפחד ואומר תאמר

סלא עמיתי כמורה
מחזל ועתי כח לה' ר' ורמל ר' אלמספך תפלל בעומר מה עב
פרחי ר' לעזר מכה כיום אחת כשהיו יערב ועמו בחשי אמן

וכו' מדרש אבכ' אל יעקב אמי רחא סיסורין עתידין להיות מבין על ילדי

נותן טעם אל הברכות אשר בדרך יצחק אל יעקב ברוב דרך
ותירום
מ" ויהי כי זהו יצחק ותכהין עיניו יצחק פתח וסומו לא תקח מס

מל' ויהי כן וכן יבחר ר' יצחק פתח מדרשו רשע עקב סוחר מס
והכהן עיניו מרדאות כוטריון לזר מת
מחל ויהי' מרת רוח ל' כח' סבתלק רוח הקדש מיכ' לר עב

מֶה וַיֹּאמֶר יִבְחַק אֵל בְּנוֹ מַה זֶה מַהֲרַת לִמְכֹּר בְּנִי מַהֲרַת לִמְכֹּר
הַבְּרִכָּה
מֶה וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִכְּלָמוֹ מֵיִם הֵינָּה אֵת אֲמַת יִדְרָעִי אִם מִכְּלָו אֵת לֹא מִכְּלָו

מסע
מחול ונבא ויסקב מבאר טבע מבארה של טבוכה לו כח
מחזות' ונבא' ה' כי טבוכה' לזה זכר' כי הוא ידע מעיו טוה' לו טב

תהי' רבנו אלהים רבני וחייבני רבני חסד
מל ואח יאמר בת תשכיל ויהי המעשה בך והיה לך עול

	7	49	4	תזוהר
--	---	----	---	-------

מפתחות

[illegible]

מפתחית

מחול ויהי מקץ תל שנה מסע סגור' הנזר' בין הבתרי' סה עב
 ילקוט ואחריו גאוליה' זשה למעני למעני אעפיה
 מחול וישלחו מעמק חדרון שלחו מאחיה עבה עמוקה סס עד
 מר' וטבלתם בדם אשר בקף מה ראה להגן עליה' בדם סו עב
 מכילתא והיה לכם למשמרת היה ר' מתיה בן חרש אומר מפני
 מה הקדים לקחתו של פסח קודם לשחיטתו סס עב
 מר' רבין אחרי קול דודי הנה זה בא זהמשה סו עב
 מכילתא ב' ברויות דסתרי להדרי והכתי כל בכור שומע אזי
 ע' מלאך תל' וה' הכה * וה' הכה שומע אזי ע' מלאך תל'
 והכתי כל בכור סס
 כותן טעם למה ההכה בכורי מכרים בכבודו ובעצמו סס עב
 מחול רבר נא באוני הפס בבקשה ממך אמור לישראל בבקשה
 מהס ויסאלו איש מאלת רעהו סס עב
 מר' פלך לך ויחלק עליה' לילה רבני אחרי יוצרו חלקו סח עא
 מכילתא ואכלתם אותו בחפזן זה חפזן מכרים או אינו אלא
 חפזן ישראל סס עב
 ולקוט כי בחפזן יצאת ממכרים יכול חפזן לישראל תל' ולכל
 בני ישראל לא יחרץ כלב לסונו סס
 מדר' חני קול דודי הנה זה בא ר' ור' ר' אומ' קול דודי זה משה
 סס עב
 מייסב ב' מחול דסתרי אהדרי בין רגלי' כרע כפל ז' בעילו בעל
 אותו רשע * ומחול אחר ותכסהו בשמיכה שמי כה מעיר
 עליה שלא נגע בה סט עב
 מר' מה תצחק אלי ההר והיה טרם יקראו ואני אענה ע עא
 מייסב ב' מאמרי דסתרי יהוד' קרע שמו תחלה וכנכ' ער חוטמיו
 ובמתקן אח' סס בגימין צדי דוד' ר' יוס' שהו' כנכ' תחל' סס עב
 מחול הם אמרו מי ה' לכך נאמר ירה בים עא עא
 קנחומא ולא זכרו בוים' אתה' למה שלא עשו חסר עם בית
 ירובעל סס עב
 מר' ארי' בן כזי מה ראו יס' לומר סירה באז סס עב
 מר' אז יסיר משה ההר' נופת טעופה סס
 ילקוט כיון שצלו מן הים בקטן יס' ומלאכי השל' לומ' שיר' עב עב
 מר' אז יסיר משה ההר' קדמו שרים אחר כנבים סס עב
 מחול וישמע יתרו זשה רשע ורע אביו אל תעזוב עב עב
 מכילתא בארץ נכריה אחר משה הואיל והכל עצי' אעבוד אני
 לה' סס עב
 מר' וישמע יתרו ההר' כבוד חכמים ינחלו זה יתרו בעשה שכל
 אכל משה סס
 מכילתא ויספר משה לחותמו למנוסכו לקרבו לתורה עב עא
 מחול ויחר יתרו מלשון חירודין ומלשון חרה סס עב
 מר' וישמע יתרו ההר' פלח לחמך על פני המים סס
 תכחמו ויפתי יתרו מה כתי' למעל מן הכניף מפלתו של עמל' סס עד
 מחול וילחם עם ישר' ברפידים מהו רפיד' שרפו יריהם עה עא
 מחול למה לא ניתנה התורה כשיבאו ממכרים סס עב
 מכילתא ויבאו מדבר סיני והלא כבר נאמר בפ' המסעות ויסעו
 מרפידים ויחנו מדבר סיני
 מכילתא ר' הקים ביאתם מדבר סיני לכסיעת' מרפיד' סס עד
 מכילתא ר' אומר וזי מה אחר המקום למשה ולישראל עו עא
 וירב' אליהם כל הדבורי' מל' פלח כל הדבורי' בדבור' עו עב
 מחול ומשה עלה אל האלהים זשה עלית למרום סבית סבי סס
 מחול אכזי ה' אלהיך זשה רכב אלהים רבותי' לפני סכאן סס עב
 מר' ראו כי ה' נתן לכם הטבת מהו ראו לא ראו בעיניכם שנים
 סבת אינו יורד סס עב
 מר' ואלה המעשיות ההר' שמתו תפסו ועשו דרקה עב עב
 מחול שמו תפסו ועשו דרקה ההר' עשיתי תפסו וזכ' עב עב
 ספריו אפטר שלמה לא היה יכול לרדן את ישראל סס עד
 מחול כסאמר שלמה נזרואת הילר' אחריו ספק' לטיון סלו חילך
 ארץ שמלך נער
 מחול ואם אומר יאמר העבד במי שמכרוהו ב' עא עא
 מכילתא מה ראתה און לירשע אחר ריב' און טעמיה על הר'
 סיני לא תבנוב ונגב תרשע סס עב
 מכילתא כי תקנה ע' אתה אומר שהוא ע' או אינו אלא עבד
 כנעני סס עב
 מכילתא כי תקנה ע' במכרוהו ב' בגנבתו הכתוב מרצור סס
 מכילתא ובשביעי' יבא שביעי' לעדים או אינו לא בשמט' סס עב
 מחול אם מקבלים המילה הם מקבלים אותי לאלוה' פא עא
 תנחומא שאל אגריפס המלך את רבי אלעזר וזי מאחר שה' ה'
 חיבב המילה סס
 מר' ויקחו לי תרומה ההר' כי לקח טוב נתתי לכם ער עא
 מר' ויקחו לי תרומה ההר' עלית למרום סס
 מחול וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו מפני הבוסה סס עב
 מחול וירב בנחל עשה מריבה על עסקי' נחל סס עב
 מחול עתה לך והכית את' לו שמה' ארץ' זכאי ואחי' חייב' פה עא
 מחול ואחיה עשית עם כל יס' חסר טעם' חסר עם משה סס עב
 מחול גערת בוים זה עמלק סס עב
 מחול ויסר המלך את טבעתו וית' טונא היה אחסורום לישראל
 משה
 מר' ר' שר' לא מצאנוה סגיא כח בפעה שאמר הק' בה' למשה
 עשה לי מסכן סס עב
 מחול ג' תרומות כתובו' צעני' א' תרומת' אדני' פהי' מחז' הסקל' סס
 מר' ויקחו לי תרומה ההר' תורה בזה לכו משה פא עא
 מר' רפבו ג' כתרי' הם פתל' כהונה סס עב
 ילקוט כי מלכים ימלוכו היה רש' פא אחרת מי גרול המלך' או
 המלך סס עא
 במכילת' ויבא עמלק מנכנס תחת כספי העני' והיה גונב ממס'
 כפסות סס עב
 מחול מסור' היא סאין עמו כופל' לא ביד בגיה' של רחל סס עב
 מחול ויקחו אבן קצץ על מעסה אבות סס עב
 מדרש אסתר אר' ברכיה הב' כת' גאולת' יס' בתורה סס עד
 מדר' אסתר כדת מה לעשו' במלכות וסת' אר' לחזרת' כרד' ל' עב
 מדרש אסתר כי יבא דבר המלך' אחר רבי שמואל בלא הדרן הזת
 כריכה סס עב
 מדרש אסתר וכדי בזיון דב' אחר כזי הבזיון הזה לקצוה סס
 מחול ויחי ערב ויהי בקר אר' שמואל בר' אחי מתחלת ברייתו
 של עולם כתלמוד הק' בה' לעשות סותפות סס עד
 מר' ויקחו אבן ההר' זית רענן ופה פרי' גזוזר' פא עא
 מחול אחר חרבונ' וזי הרעה הזאת בלבד הוא עשה לך נב עב
 מחול שתי סביבות הללו למה אחת של וסת' וא' של אסתר סס
 מר' כי תשא אחר הק' חייבים לי בני יס' מה שלו הימני סס עב
 תנחומא כי תשא אר' ברבי חביא רמון שהוא עתיד לקרב
 ראשון של שבט' סס
 מחול יחי ראובן במעשה יוסף וא' ימות במעשה בלה' סס
 מחול לאניתנו שבת' ו' יס' לא שיעסקו יס' בהם בתור' סס עד
 מכילתא ב' בשלח לא ניתנה התורה אלא לאוכלי' המן סס
 מחול לעשו' את השב' כל המעש' שבת' כלו עשה את השב' מר' עא
 מר' תני רשב' אחר' שבת לפני ה' ה' לכל דעת' בן זוג ולי לא סס
 מר' כי הוא ירע מתי שאל ההר' ראה ראיתי סס עב
 מר' מה ראה להזכיר כאן יביאת מבר' לא אר' משה כו' סס עד
 מר' ויחל משה מהו למה ה' יחירה אפך ר' ורבי' כחמיה ר' אומר
 מלה' למלך שהיה לו בן בית סס עב
 מר' ר' למה ה' יחירה אפך מלך מלך שכתב לביתו סס עב
 מר' אחר משה לה' ה' תל' לי רשות שאר' בר' סס עד
 מר' וזכר

מפתחית

מ"ד ויקרא אל משה מה כתיב למעלה מהענין פ' משכן
מ"ד דברו אל בני ישראל אדם כי יקריב מכם כנוהג שבפולס
אף ככנסים למקרא יובאים מאה ק' עז
מדר' חזית לכבתיני אחותי כלה אמר הבה במצרים היום לכם
לכ' א' עס ער
מכילתא דברנאל כל עדת בני ישראל הרבור הזה ב"ח ולקחיה
בעסור ר"א עז קונט יט
טעם מחור' לבב שלפני הפס' שקורין אותו שבת הגדול עס ער
מחול' ארצנו כפללנו ארצנו מה שלא הראתי לאבות עס
דברים רבה אף אלעזר מתוך הדברים כנאלו ממזרים ר"ב
עז קונטריס יט
מחול' השבתי אתכם שתי שבועות כאן א' ליש' וז' לאה עס ער
מחול' וחטאת עמך יאת חטוי על עמך ואת חטוי על אומתך עס
מחול' קול דורי הכה זה בא ר' אומר קול דורי הכה זה בא זה
משה עס ער
מחול' החרם הזה לכם הה' אלהי בני היזרה עס ער
פי' דברי המנ' כנגד ר' בני רב' תורה והפסוקי' ר' עז קונט יט
ילקוט אשר באלם מיד בר למה אשר באלם מיד בר זשה למעני
למעני אעשה עס ער
מחול' למכבד לבני קרח על עלמות סיר זשה עושה גדולות ער
אין חק עס ער
ילקוט לעושה כפלאות גדולות לבדו כני אחר עושה עמו רב
שהוא אומר לבדו קיד עז
ילקוט חסדי העול' אפיר זשה כי אם בנא יתהלל המתהלל עס ער
מר וזאת תורת זבח השלמים זשה זבח תור יכבדני קטועא
מר זבח תורה יכבדני יכבדני אין כתיב כאן אלא יכבדני
כבוד בעה' ובעה' עס
ילקוט וזאת תור' זבח השלמי' זשה אשמע' מה ירבר' הא עס ער
תנחומא בלעם הרפע אחר הירבה ה' באלפי אלים סהים
סניבורן סל אה עס
תכ' ויאמר משה זה הדבר אשר בזה ה' תעשו אחר משה לישראל
אונתו יכה' העבירו מלבס קת ער
מחול' אתם ים בירכס תחלה וים בירכס בסוף עס ער
תכ' נסור ואיל' לשלמים לפי סכריות עבירה לסני מייס עס
מחול' ויאמר משה אל אהרן קרב אל המחבא לפי סהיה אהרן
בוס וירא לבגת קח עז
ויבן אהרן מזבח כתבוכן בזבוח לפניו עס ער
מחול' שכבו לארץ חובו' כפי עבירת' סעברו כף הית' מפלת' עס
מדרש איכה כרו לי זדים שיחות ר' אבא בר כהנא אחר כתיב
להכרית עולל מחוץ עס
מדרש איכה שכבו לארץ חובות כתיב ואת חמת ה' מלאתי
כלאתי הכל עס ער
מחול' בני אהרן מתו שלא כטלו עצה זה מזה ולא ממשה ואהרן
עס ער
תכ' ותבא אש מלפני ה' היה אהרן עומד ותוהא קיט עז
תכ' ויאמר משה אל אהרן ואלעזר רבי אומר בגדולה מתחילין
מן הגדול עס ער
ספרא ויאמר משה אל אהרן ואלעזר ראשונים אל תפרעו מבאן
אחרו הרעבי בל' אח מתעבקי' עליהם לכל דבר עס
ספרא ובדריס לא תפרעו לא תקרעו בגדיכ' ולא תזמזמו עס
ספרא ויאמר משה למישאל ולאלכסן קרבו סבו את אחיכס
י מכאן אחרו אין מתטמאין למתים קב עז
ספרא ומפתח אהל מועד לא תבאו מכאן אחרו כהן גדול סמת
לו מת אינו יוצא אחר המטה עס
תכ' ותבא אש מלפני ה' מלאך שיכא אש מבית קדם הקדשים
עס ער

ס"ד זכור לאברהם משל למלך שהפקיד לו אוהבו מרגליו עס
מ"ד שמע יע' אתה עובר היום זשה אה' באזכנו שמענו עס עז
ס"ד וארא והנה חטאתם לה' אה' כה' אה' אה' אה' עמיר' עס עז
מחול' ויבן מזבח לפניו התבוכן מהזבוח לפניו עס ער
מ"ד ר'א שכאה תעורר מרבי שכאה שנתן אהרן עס ער
מחול' וימלא אותן רוח אלהי' בב' רב' א' וכבר העולם כח ער
תנחומא ויאמר ה' אל משה ראו קרא ה' בשם זשה ומבא חן
וסכל טוב עס ער
מייסב ב' מאמר דסתר' פ' הרוח א' ה' א' למע' לעשו' משכן ואחכ
ארון ומס' א' להפך ובמדר' א' משה לעשו' משכן תחלה עס
מ"ד ועשית את הקרבי' מה כתי' למעל' מהענין ור'א' עס ער
מ"ד ראו קרא ה' בשם הה' ואל' מי תרמינו ואשנה עס ער
מחול' ראו קרא ה' בכלל כל השבח הזה מנין לא משבט
יהודה עס ער
מחול' בפ' אלה פקודי וזהו תנחומא יחזרה בתמנה לספר על
העז עס ער
ילקוט ויקהל משה רבותנו בעלי אברה אחרו מתחלת סתורה
ער סופה א' פ' סנאמר בה ויקהל עס
מ"ד ארשא משובתם אוהבם כרבה אחר הק'בה למשה בהוק
אותם עיפשו המסכן ק' עז
מחול' שבין לרוד סאל הבה סירה אתה אומר על מפלתו סל
סאל עס ער
מחול' מאהבת נשים אביגיל ומיכל קא עז
מ"ד טוב עס משמן טוב כמח' הולך שמן טוב מקיטון לטרקלין
קב ער
מחול' אחר הדברים האלה גרל המלך אחסורום אחר שכרא
הבה רפואה קורם למכה קב ער
מחול' כרת מה לעשות במלכה וסתי א' יבחק לחזירתה כרת
ולאות קרישה סלא כרת עס
מחול' כי יבא רב המלכ' א' שמואל בל' רדיו הות כריכ' עס ער
מחול' זכרי' בעמך וקצף רב וסמואל רב אחר כרי הבזיון הזה
לקצפון הזה עס
מחול' אה' פקודי א' ה' ב' כלה כתרתי לכם וכן לעתי' ב' עס
מ"ד אה' פקודי המסכן איס' אמונו רב ברכות זה משה עס ער
מ"ד חן לחכם ויחכם עז זה בכלל קר ער
ילקוט פ' תרומ' מל' סהר' הבה למשה למעל' א' ירוק' עס ער
מ"ד אה' פקודיך עתה רבי תנחומא בר אבא איס' אמונות רב
ברכות קה עז
מחול' חסרונ' למשה לבזלן אחרו מי סעלט במסכן אי' אה' עס
רועים סהיה עשיר עס
מ"ד פ' פקודיך ויבאו את המסכן אל משה הה' תאלמנה
ספתי סקר עס
מחול' ויברך אות' משה מה היא הברכ' עבירכן יהי רצון שתשר' עס
סכניה במעשה יריכס ק' עז
ילקוט וה' עשו אות' כאש כזה ה' והיכן כזה ועשו לי מקד' עס ער
ילקוט ועשו לי מקדש לפי שכ' וירא משה את כל המלאכה עס
מחול' ויהי אחר הדברי' האלה הרדורי דברים היו עס ק' ער
תנחומא פ' לך לך אחרו את מוצא אברה' היה מהרה א' ח' מה עס
מ"ד ויקר' א' מ' ר' תנחומא בר חנינאי פתח בדרכו ה' מלאכיו עס ער
מחול' לשמוע בקול דברו א' תנחומא בר חנינאי כנוהג שבפולס
משני סקשה לא' כח לסנים קח עז
מחול' ער הקמת המסכן למת היה העולם רומה באותה עשה
לטרכקל סל ב' רגליס עס ער
טעם איך יתכן דרך ה' לקבל פיוס מהחוטא במיתת בהמה עס
ילקוט ויקרא אל משה זשה באות ארס תשפילנו קט ער
ספרי מאהל מועד לאמר בא ואמרו להם דברי סבוסים עס ער

מפתחות

ספר ארזי שארם בכחונותם מלמד שחם עליהם במוות יותר מבחייהם	ספר ארזי שארם בכחונותם מלמד שחם עליהם במוות יותר מבחייהם
מחול באלעזר ואיתמר קצף עליהם משה ואמר להם דברי קבטורין	מחול באלעזר ואיתמר קצף עליהם משה ואמר להם דברי קבטורין
תב' דרוס דרש ב' דרשות מפני מה כשרף זה וכו' קבא עא	תב' דרוס דרש ב' דרשות מפני מה כשרף זה וכו' קבא עא
מחול אחר אהרן היום מתו בדין והיום אקריב היום מתו והי' אוכל	מחול אחר אהרן היום מתו בדין והיום אקריב היום מתו והי' אוכל
מ' וידבר ה' אל משה ואל אהרן כו' רבי פנחס ורבי ירמיה פתח	מ' וידבר ה' אל משה ואל אהרן כו' רבי פנחס ורבי ירמיה פתח
אח' שומעת תוכחת חיים אלו בניו של אהרן	אח' שומעת תוכחת חיים אלו בניו של אהרן
מ' על פסוק ויטלחו מן המחנה בפעם שיכאויסרל מעבדים היו רובם בעלי מומין	מ' על פסוק ויטלחו מן המחנה בפעם שיכאויסרל מעבדים היו רובם בעלי מומין
מחול כל' יפה רעיתי ומוס' אינ' בך במחן תורה	מחול כל' יפה רעיתי ומוס' אינ' בך במחן תורה
מ' ארס כי יהיה בעור בסרו ההד נכחו ללבים פפסי קבא עא	מ' ארס כי יהיה בעור בסרו ההד נכחו ללבים פפסי קבא עא
מחול ויגר לשאול אל' ואבר ליה אל' פסי' דור מלך בחיך סס עד	מחול ויגר לשאול אל' ואבר ליה אל' פסי' דור מלך בחיך סס עד
מ' כי תבאו א' ארץ כנען ד' ב'סם ר' אינ' בעל הרחמים נוגע בפפשות תחלה	מ' כי תבאו א' ארץ כנען ד' ב'סם ר' אינ' בעל הרחמים נוגע בפפשות תחלה
מחול איס' איס' כי יהי' זב' מבשרו ההד' וכו' א'ת בוראך קבא עא	מחול איס' איס' כי יהי' זב' מבשרו ההד' וכו' א'ת בוראך קבא עא
מחול א' ירמ' לא למ' איכס' רחמ' ירמ' יתבא מן החס' סס עד	מחול א' ירמ' לא למ' איכס' רחמ' ירמ' יתבא מן החס' סס עד
מ' איס' איס' מבית יסר' אשר יפחט רבי אלעזר שאל לר' חנינא מהו דין רכתיב שתיס' שאלתי מאתך	מ' איס' איס' מבית יסר' אשר יפחט רבי אלעזר שאל לר' חנינא מהו דין רכתיב שתיס' שאלתי מאתך
תנחומא רב' א' אהרן ואל בניו וכו' כפה הבה טבה קיים ואתם מקריבים קרבנות לתוכו	תנחומא רב' א' אהרן ואל בניו וכו' כפה הבה טבה קיים ואתם מקריבים קרבנות לתוכו
מחול איס' ה' איכס' איס' דין ואח' איס' מלא רחמים	מחול איס' ה' איכס' איס' דין ואח' איס' מלא רחמים
מחול איס' ה' איכס' הוא סכאמר להלן איס' ה' קבלתם מלכותי במכרים	מחול איס' ה' איכס' הוא סכאמר להלן איס' ה' קבלתם מלכותי במכרים
מחול ושמרתם אתם כבד ושמרת' אתם מטומאו' הגוי' סס עד	מחול ושמרתם אתם כבד ושמרת' אתם מטומאו' הגוי' סס עד
מחול מת' אתה ולא תחיה מת' אתה בעה'	מחול מת' אתה ולא תחיה מת' אתה בעה'
מחול קס' מיתתם סל בני הבדיקים בחיי אביהם	מחול קס' מיתתם סל בני הבדיקים בחיי אביהם
מ' רב' א' אהרן אחיך אינ' אנו יודעי' מה כא' לו ברב' א' קל' עב ספרא מחול בקרב' לפני ה' זימותו ר' הגלילי אומ' על הקריבים מתו	מ' רב' א' אהרן אחיך אינ' אנו יודעי' מה כא' לו ברב' א' קל' עב ספרא מחול בקרב' לפני ה' זימותו ר' הגלילי אומ' על הקריבים מתו
ספרא ושמרתם זו משנה ועשיתם זה מעשה	ספרא ושמרתם זו משנה ועשיתם זה מעשה
ספרא וחי בהם ולא סימנתם בהם היה ר' שמעל אומ' וכו' סס עד	ספרא וחי בהם ולא סימנתם בהם היה ר' שמעל אומ' וכו' סס עד
מחול קרוס' יתהיו ויכול כמוכ' ל' כי קרוס' איס' ה' איכ' קלב' ער מדרס' תליס' אשרי מסכיל אל' דל' אשה עיר קטנה ואכס' בה מעט	מחול קרוס' יתהיו ויכול כמוכ' ל' כי קרוס' איס' ה' איכ' קלב' ער מדרס' תליס' אשרי מסכיל אל' דל' אשה עיר קטנה ואכס' בה מעט
מחול וארס' לא זכר את האיס' המסכן אחר הקב' אתון לא ארכבתוניה	מחול וארס' לא זכר את האיס' המסכן אחר הקב' אתון לא ארכבתוניה
מחול על פסוק האומי' לא תיראו כו' יסמור לבו מהערב יסמור לבו מטלליס'	מחול על פסוק האומי' לא תיראו כו' יסמור לבו מהערב יסמור לבו מטלליס'
מחול על פסוק ויהבאתם את עומר אחר הבה איס' הייתי כותן עומר לב' א'	מחול על פסוק ויהבאתם את עומר אחר הבה איס' הייתי כותן עומר לב' א'
טעם לשמחה סכבטוניכו בחג הסכות וסכה וענינה	טעם לשמחה סכבטוניכו בחג הסכות וסכה וענינה
ענין הלולב ואתרוג בלקיחה ב' מוכיס	ענין הלולב ואתרוג בלקיחה ב' מוכיס
מפרס' דברי חז'ל סכתו טעם למכות לולב לפי שיסר' וסרי א'ה מקטרג' לפני הבה	מפרס' דברי חז'ל סכתו טעם למכות לולב לפי שיסר' וסרי א'ה מקטרג' לפני הבה
מחול ולקחתם לכם ביו' ה' וכו' יום א' הוא והלא ט' יום סס עד	מחול ולקחתם לכם ביו' ה' וכו' יום א' הוא והלא ט' יום סס עד
מ' כי תבאו אל הארץ וקברתם את קבירה ההד' מה יתרון לאדם בכל עמלו	מ' כי תבאו אל הארץ וקברתם את קבירה ההד' מה יתרון לאדם בכל עמלו
מ' כל אמת אלוה' ברופה לא בתנו המכות אלא לכרף בהם הבדיות	מ' כל אמת אלוה' ברופה לא בתנו המכות אלא לכרף בהם הבדיות
מחול א' תנחום בר חנינא ב' פרשות הכתיב לב' משה בתורה	מחול א' תנחום בר חנינא ב' פרשות הכתיב לב' משה בתורה
תנחומא אמור אל' הכהנים א'ס' וכו' יאמרו אליכס' דרשו אל' האובות	תנחומא אמור אל' הכהנים א'ס' וכו' יאמרו אליכס' דרשו אל' האובות
מ' רבי יהושע דסכין אחר מה כתיב והי' דין למעלה מוסב	מ' רבי יהושע דסכין אחר מה כתיב והי' דין למעלה מוסב
היה לשאול באורים	היה לשאול באורים
מחול ויתחפש שאל סכפשה חפשי מהמלכות	מחול ויתחפש שאל סכפשה חפשי מהמלכות
מחול ויאמר שאל לעבדיו בקשו לי חסות בעל' אוב משל למלך	מחול ויאמר שאל לעבדיו בקשו לי חסות בעל' אוב משל למלך
סכר טיטחטו כל התרכבול'	סכר טיטחטו כל התרכבול'
פ' סכני על מחול ויתחפש שאל סכפשה חפשי מהמלכות סס עד	פ' סכני על מחול ויתחפש שאל סכפשה חפשי מהמלכות סס עד
מחול ויבאו א' האס' לילה וכו' לילה היה לא סהיה ספה אכילה כלילה	מחול ויבאו א' האס' לילה וכו' לילה היה לא סהיה ספה אכילה כלילה
תנחומא ויאמר ה' א' משה אמר' א' הכהנים הרי' א' אמירות סס עד	תנחומא ויאמר ה' א' משה אמר' א' הכהנים הרי' א' אמירות סס עד
תנחומא וכו' תמכרו תמכר לצמיתך מה כתיב למעלה מהענין	תנחומא וכו' תמכרו תמכר לצמיתך מה כתיב למעלה מהענין
וסבת' הארץ טבת לה'	וסבת' הארץ טבת לה'
תנחומא וכו' ימך אחיך א'ס' אל תגזול דל' כי רל הוא סס עד	תנחומא וכו' ימך אחיך א'ס' אל תגזול דל' כי רל הוא סס עד
מ' תני רבי הושעיה יותר ממה סכעל הבית עוסה עס העני	מ' תני רבי הושעיה יותר ממה סכעל הבית עוסה עס העני
העני עוסה עס ב'ה	העני עוסה עס ב'ה
עור חרש כפי' מאמר זה	עור חרש כפי' מאמר זה
מחול אסר לא עזב את החיים ואת המתים את החיים סהיה זן	מחול אסר לא עזב את החיים ואת המתים את החיים סהיה זן
אותם	אותם
מחול אס' בחקתי תלכו חקים סחקקתי בהם את הסמי' והארץ	מחול אס' בחקתי תלכו חקים סחקקתי בהם את הסמי' והארץ
סס עד	סס עד
מחול על פסוק הכל' ר' לוי אמ' חקי' סהם חקוקים ל'ס' סס עד	מחול על פסוק הכל' ר' לוי אמ' חקי' סהם חקוקים ל'ס' סס עד
מ' על פסוק הכל' חקים סמב' א' את האד' לחיי' ע'ה' קמא עא	מ' על פסוק הכל' חקים סמב' א' את האד' לחיי' ע'ה' קמא עא
מחול על פסוק הכל' ההד' חסבתי דרדו אחר דוד רכשע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר	מחול על פסוק הכל' ההד' חסבתי דרדו אחר דוד רכשע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר
מ' על פסוק הכל' ועתה בניס' סמכו לי מדבר ביעקב סס עד	מ' על פסוק הכל' ועתה בניס' סמכו לי מדבר ביעקב סס עד
מ' פרס' בחקתי א'ס' על הפרנסה הסיבו	מ' פרס' בחקתי א'ס' על הפרנסה הסיבו
מחול פרס' בחקתי אעפ' סזרעו מבקש לחס' לא ראיתי דרית	מחול פרס' בחקתי אעפ' סזרעו מבקש לחס' לא ראיתי דרית
קעזב מיראיתו	קעזב מיראיתו
מחול ויאמר בועז לנערו למי הנערה הזאת וכו' לא היא מכיר	מחול ויאמר בועז לנערו למי הנערה הזאת וכו' לא היא מכיר
אותה	אותה
מחול ותאמר אלקטתה כא ואספתי בעמרים מעט תפיסה לו' ק'ו	מחול ותאמר אלקטתה כא ואספתי בעמרים מעט תפיסה לו' ק'ו
מאותה טבבית	מאותה טבבית
מ' יסלס' ה' פעלך א' חסא אסר בא'ת לחס' תחת כנפיו סס עד	מ' יסלס' ה' פעלך א' חסא אסר בא'ת לחס' תחת כנפיו סס עד
מ' והקם היא וכלותיה ותלכנה בדרך' עכרו על שורת הדין	מ' והקם היא וכלותיה ותלכנה בדרך' עכרו על שורת הדין
והלכו ביט'	והלכו ביט'
מ' ותפק ערפה לחמות' כל נסוקה סל תפלות בר מן תלת סס	מ' ותפק ערפה לחמות' כל נסוקה סל תפלות בר מן תלת סס
מחול למה נקרי' רות פראתה ברב' חמותה קמא עא	מחול למה נקרי' רות פראתה ברב' חמותה קמא עא
מחול וסמו בועז הבדיקים סמס קורמ' להם וסמו בועז סס עד	מחול וסמו בועז הבדיקים סמס קורמ' להם וסמו בועז סס עד
מ' איס' על דגלו באותות ההד' נרכנה ב'סועתך סס עד	מ' איס' על דגלו באותות ההד' נרכנה ב'סועתך סס עד
מחול והחונים קדמה מרחה ראה סאמרו מרחם סממנו יוכא	מחול והחונים קדמה מרחה ראה סאמרו מרחם סממנו יוכא
אורה	אורה
מחול כתוב א' אומר וכל חפכך וכתו' אח' אומ' וכל חפכ' סס עד	מחול כתוב א' אומר וכל חפכך וכתו' אח' אומ' וכל חפכ' סס עד
מחול אמרה תורה מפני מה בני עניים והסיב הקב' להנחיל	מחול אמרה תורה מפני מה בני עניים והסיב הקב' להנחיל
אוהבי יס'	אוהבי יס'
מ' איס' א' אס' כי יפליא ההד' ויהי איס' א' מכרפה קמו עב	מ' איס' א' אס' כי יפליא ההד' ויהי איס' א' מכרפה קמו עב
מ' ויהי אחר רבי ירד' כל מקום סכאמר בלסון הזה בבדיקים	מ' ויהי אחר רבי ירד' כל מקום סכאמר בלסון הזה בבדיקים
סוקל הוא כל' דריקים	סוקל הוא כל' דריקים
מחול ואסתו פקרה ולא ילדה מלמד סהיה מחלוקת בין מנחם	מחול ואסתו פקרה ולא ילדה מלמד סהיה מחלוקת בין מנחם
לססתו	לססתו
מחול ויפתר מנחם א' סכב למה נמסלה תפלת הבדיקים	מחול ויפתר מנחם א' סכב למה נמסלה תפלת הבדיקים
לפטר	לפטר
מחול על ענין מנחם חזר המלאך אל' האשה ולא בא	מחול על ענין מנחם חזר המלאך אל' האשה ולא בא
אליו	אליו
מ' ויסס' לך סלום רבי אומר זה סלום תורה סכאמר ה' עול לעמו	מ' ויסס' לך סלום רבי אומר זה סלום תורה סכאמר ה' עול לעמו
יחן	יחן
מ' גרול סלום סה' סינה בדבר מפני סלום סכאמר האף	מ' גרול סלום סה' סינה בדבר מפני סלום סכאמר האף
סס עד	סס עד
אמנם אלר	אמנם אלר
טעם למה כוה ה' סה' סה' ויברכו את יס' לא בירכ' הוא קמא עא	טעם למה כוה ה' סה' סה' ויברכו את יס' לא בירכ' הוא קמא עא
מחול	מחול

מפתחות

מחזל כל המעשה אשר כשרה כל קווי התורה מאף ועד תיו מס עב
מדרש רות בפסוק ברוכה את לה בתי ר' אהרן לזלום אל ומנע
אדם עבדו לילך אכל זקן לברכו מס עב
מ' לכך נאמרה פ' הכנים אחר פ' כבוד פכל מי שמזיר עצמו מן
היו לט' מס
במדרש יברכך ה' בבנים וישמך בבנות מס עב
במדרש יברכך וישמך בגופך מס
במדרש וישמך וישמך בפס' בשעת מיתה מס
מחזל על פסוק בה תברכו פ' רשמו בכזיר קמט עא
מחזל מהעלה הבה כלו כל ה' כ' כ' הקריבו יוס' א' מס עב
מ' ר' יקרה היא מפניו מרבר בקה' וברשון מס עב
מחזל בהעלותך את הכרות את מוכא יב שבטים שהקריבו
קרבנות לחנוכת המזבח קנ עב
מ' בהעלותך מה כתיב למעלה מהענין שחומר ויהי ביום
כלות מטה מס עב
מ' על פסוק בהעלותך זשה החפץ למען כרקו קנא עב
ספרי ואחר נסעו העם מחברות וכי ב' חכרות היו קנב עא
פסיקתא ואחר נסעו העם מחברות למעלה הוא חומר מקברו
התורה נסעו העם חכרות מס
מחזל על כל א' חכמים ה' לא ידעו ולא יבינו קנב עב
מ' על כל א' חכמים ויתברר מדין וזהו במשה מס
מחזל לקול המולה גדולה הכית א' עליה ורעו רליותיו קנב עב
מ' פ' על כל א' חומר פנחס א' הכהן דומה למלאך מס עב
מ' כיון שאמר ישראל למטה נסלחה חכמים התחיל משה עומר
ותוהא קנב עא
מ' על כל א' חכמים ה' לא היה מהבה פילכוס עב
מחזל וישנובו מתור הארץ מה בולתם בעצה רעה גם הליכותם
בעצה רעה קנב עא
מ' רב לכס חומר רבי לו באותה משה כנס קרח עריתו מס עב
מדרש הלך קרח והיה מטעה את ישראל ואומר מה אתם סבורי
שאני עוסק ליטול גדולה לעבדו קנב עא
מחזל וישמע משה ויפול על פניו מלמד שחשדוהו בא' מס
מ' ויקח קרח מה בתי למע' מהענין ועשו להם כיבית מס עב
מ' למת כתוב כאן שבט משפחות לפי שצפה הבה שפתי קרח
לחלוק מס עב
מ' ויכא נכבדים אין כ' כ' לא חירופין וגידופין קנב עא
מ' ותפתח הארץ את פיה בא' ורא' כמה קשה המחלוקת מס עב
פסיקתא חומר אל אלעזר וירם את המחנות למת חומר לאלעזר
ולא לאהרן מס עב
פסיקתא קח את המחנה חומר לאהרן למשה בי ארונ' הלהרבי
אתה חומר קנב עא
מחזל כשאמר משה לאהרן קח את המחנה חומר לו בי ארונ' מס עב
להרבי אתה מבקש מס עב
מחזל ויסב אהרן אל משה לבשרו מס עב
מחזל ויתכבדו בתחתיה הדר מל' ש' עליה ה' כ' כ' ק' עא
מ' וישע מקד' זשה בהתחברך עם אחיהו פרץ המעשיך מס
מ' לא תעבור בי זשה א' פלום וכי ארבר המה למלחמה מס
מ' ואסף אהרן מלמד שמוריעים לכדיקים יום מיתתם מס עב
מדרש איך שמעו כי נאחזה א' ר' יהושע פתח קרי באהרן מס
מ' בדיק כחמר יפרח מה התמרה כלה רחוק וכו' קנא עב
מחזל זכור נא מה יעץ בלק ומה ענה אותו בלעם השווינו סנינו
להיות כפוי טובה קנב עב
מחזל וקמתי בידם שלקחו קמתי א' ולינו הלילה כו' קנב עא
מחזל א' יתן לי בלק מלא ביתו מהיה לו נסע רחבה מס עב
מ' וירא בלק מה ראה בפועלנות שעתידה לבא לישראל מכל
קנא עא

מחזל ר' א' ויבר מואב לזון יראה מהיו מתוראין מס עב
ויס' ה' רבר צפי בלעם רבי יוחנן אחר מכה מסמר ס' ברזל
כתן בברונ קנב עא
ילקוט וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל זשה מונע
בר עקבוהו לאוס זה בלעם מס
מחזל מברך רשעו בקול גדול מהיה קולו של בלעם הולך בכל
העולם מס עב
מ' ההוא חומר ולא יעשה חומר להביא עליהם רעות וא' עמו
תשובה הוא מבטל מס עב
מ' לא הביט און ביעקב חומר בלעם אינו מסתכל בעבירות
סבירס קנב עא
מחזל על בנות כלפחד פרס' זו כתובה כך לפני במר' קנב עב
מחזל היה יורע משה הדין וכסתפק א' יורעו בראוי
בבמחזק קנב עב
מחזל חובה ה' שצדיק ביון בכל מריבה י' למלך פלטי' קנב עא
מחזל ויורתו בהררי קרס יסורתו של ירושלם בזכות ב' הרים
ס' קדושה מס
במדרש כסברות מדובר כך א' חמי למה היו חומרי ה' במקדש
בעי' מס עב
מ' א' לוי חומר משה לפני הק' רבשע עצמותיו של יוסף
כנסו לארץ ואני איני כנס מס עב
מ' בשם כרות יכלך א' שית אינו א' קאים בהון קנב עב
מחזל ויר' פנח' ר' פנח' א' חומר ראה המלאך שהשחי' בע' מס עב
מחזל ביון שהביא אכל שבטו של שמעון א' הכן מבינו מס עב
מ' לוי גדול משבטו של שמעון מס
מ' שמנו יב נסים שנעשו לפנחס כשיצא עמר שבטו לפגוע בו
קנב עא
ילקוט ויהי אחרי המעשה זשה א' חומרי מטה רגלי חסרך
ה' יסעדי קנב עא
מחזל התורה נקראת כלה כשם שהכל מתקטט בכד' תכטיטין
ס' עב
ילקוט א' שכל פנחס הוא אליהו אל הק' אתה נתת פלום
בין ישראל ביה' קנב עב
מחזל ה' חומר בן משיב חומר קנא' בן קנא' מס
במדרש את בריתי פלום ה' בריתי היתה אתו החי' והס' לו מס
מחזל על פסוק סניך כעדר הרחלים ששאלו ישראל למלחמ'
מרוז וכו' קנב עא
מחזל כלילה למה כלילה לפי שאין קול הולך לא כלילה מס עב
מחזל א' לה מכחם א' לוי כל מקו' שכל א' לה הולך קנב עא
מחזל בלתי יהוד' מעוני א' אי' ב' ל' א' א' ש' ב' ל' וכו' מס עב
מחזל היא יסבה ב' ב' ל' לא מכא מנוח הא' א' ל' מכא מנוח
לא היתה חוזרת מס
מ' ומק' ר' ה' זשה לב חכם לימיו ולב כסיל לשמאל קנב עב
מחזל וכן אתה מוכא בבני בר ובבני ראובן מהיו עשירי ויהי
להם מקנה גדול מס
מחזל מכינו שוית הבה על ע' נ' ופ' ולא ויתר על מאוסה ס' ל'
תורה מס עב
מדר' איבה ר' אבא פתח בהל' קולך בתנאים עד שאתם חומרי
סירים וחומרים לפי צהלי קולך ברת מס
ולמרו ויר' ה' א' משה לאמר נקום נקמת א' וירבר לא לזון
ע' קנב עב
ספרי חומר פנחס כמו שפקדונו ענינו מס עב
מ' מה הכאן א' ש' מחבל את האילנו' אין בעליה מועלים
עליה קנב עב
מחזל מה טעם היו צריה לראש כל המצ' ל' ש' ראש מס עב
מ' חומר הבה למשה כתוב את המסעו' שנסעו י' ב' מרבר מס
מ'

מפתחות

מ"ה ולא מפני משל למלך שהיה בנו מולה והוליו אביו למקום אחר קצת עב
מחזל מכבו לארץ חובות לפי העבירה שעברו כך היתה מפלתם
מ"ה מפני מה הקריפה לעין שהיו אומרי' בפיהם מה שלא ראו בעיניהם
ובמדרש נחלקנו מהפכה באי זו הפכה כמה הפכת סדום וכו' מחזל הסיבה ה' א"ך אחר כנסת יש לפני הבה שלך היא שם עב
מ"ה מכינו שויתר הבה על ע' בעשר ולא ויתר על עזיבתם של תורה
מחזל לכן כאכול קם לשון אש וכו' יש קם אוכל אש קם עב
מחזל וכבא תחת על התמי' בפעם של תורה שם עב
מחזל על פסוק יד' כס' רחמינו בשל וירחיה העלה עליהם הבה כאלו בשל וירחיה קפא עב
מ"ה ויהי בימי אחז מה צרה היתה שם ארס מקרס ופלטתם מאחור
מ"ה ראה לשונה של תורה כמה חביבה שהיא מרפאה את הלשון קפא עב
מדרש איכה ר' פתח תחת אשר לא עברת את ה' אלהיך אלו זכיתם היתם קוראים וכו' קפא עב
מ"ה ב' כתובא בלשון איכה משה ירמיה וירמיה שם עב
מחזל ר' ור' ר' אומר איך איכה אלא לשון תוכחה שם
מחזל אלה הרברים הה' אלה עשית והחרשתי קפא עב
מחזל כך אחר מ"ה בשביל שאמרתי שמעו כל המזרי בטלתי את שלי קפא עב
מחזל הרבה אחס' ע' רייניכס שם עב
מחזל אחרו ישראל אתה נותן קצבה לברכותינו אחר משה זה משלי שם עב
מחזל נחמו נחמו עמי זשה האנוש מאלוק יצחק קפא עב
פסוקתא ויקרא משה א כל יע' ער' ו' נסמכת שלמלה פסוקתא ושמרת את חקיו קפא עב
מחזל ר' ושמתי לך מקום מלמד שהיו יס' בוליס במדבר' שם
מ"ה אזי יבריל משה כו' מה כתי' למעלה מן הענין וידעת היום והשבתה אל לבבך קפא עב
מ"ה אזי יבריל משה ג' ער' זשה אוהב כסף לא ישבע כסף שם עב
מחזל אכינו ולא יהיה לך מפי הבכורה שמענו שם עב
מחזל על פסוק ותאמר ציון עזבני ה' אחר כנסת ישראל לפני הקבה עכחת אותנו עז שאמרו לפניך בים קפא עב
מחזל אחר ר' אבנו ב' דברים שאלו ישראל תלפנו הבה ואמרו להם הנביאים לא שלתם כהוג' שם עב
מחזל כל הברכות שאוכלי יס' הם מברכותיו של בלעם קפא עב
מ"ה הלכה ארס מישראל שיש לו מנורה של פקקים מהו שיהא מותר לטלטלה בשבת קפא עב
מחזל על פסוק וישבתו העם ביום ה' דלא שמו יס' אלא שבת אחת ואת סבור שמה לרעתך נתתי לך את השבת שם עב
מחזל למה הקים פרו בטכ' לפני ארמית קפא עב
מ"ה ויהי עקב מה כתי' למעלה וירע' כיה' אהיך הוא הא' יס' עב תנחמו ויהי עקב תשמעון זשה למה אירא בימי רע' קפא עב
מחזל וירא מנחה כי טוב זו תורה שם עב
ספרי לפי שכתוב ולמדתם אותם ושמרת' לעשותם שלא נתחייבו בלמוד עב שבו לזרי מעשה קפא עב
מחזל גדול השל' שניתן ללומדי תור' ש' אורב סלו' בכיך קצר עב
מ"ה ראה אנכי נותן לפניך זשה שמעו והאזינו ו' תגבהו שם עב
ספרי ראה אנכי נותן כו' מה תל' ברכה וק' ל' לפי שכתוב החיים והמות שם עב
מ"ה הלכה ארס מי' מהו שיהא מות לקר' קריו' הרבה קצה עב

כונ' רבנין של יאמרו כי לרעת' כתתי להם הברכות והקללו' ספרי
מ"ה ותפק לרעם בפס' זכה לרעבו של יעקב וכו' שם עב
מחזל על פסוק שלח אכבע ודבר אח' אס רחית חבורך שבזרח מן המלכות
מ"ה ר' אבון בש' ברכיה אחר וקורא לך בורר פרץ אחר הבה הפצה הזאת היה עליו' גורה
מחזל משוכב כתיבות לשבת אר' בר סימון העני הזה יושב ומתעס
מחזל ר' ואים תככי' כפגשו וכו' פשירו' כפגשו וכו' עומר רס
עם אים תככי' שם
מ"ה ועניי' מרורים אלו בעלי בתים שוררו מכסיהם שם
מ"ה השמ' לך פן תעזוב את הלוי מה כתיב בתורה כי ירחיב' אלהיך את גבולך שם עב
מחזל שופטים ושוטרים תתן לך זשה עשה כדק' ומספט כבחר לה' מוכח שם עב
מחזל א' הבה' ליש' בני חיי' בזכו' שאח' משמרי' את הדין קצו עב
מחזל אר' יצח' ב' דברים' הם בימינו של הבה' כונ' דברי' הן בידו הנפש והדין דלכאור' סות' מאמ' לכו' בידך ונר' כירי והניחו בצע
מחזל כח אחר השמרו משפט וה' כי קרוב' ישועתי שאני מקרב עכמי עמכם שם עב
מ"ה וכן את' מוכ' בכוכ' נא' כשרא' את החלו' ככ' דניא' אלו שם טעם למה נתן עצה דניא' לכוכ' נא' לעשו' כדקה שם עב
מ"ה א' כבוכ' נא' לדיאל' רחיתי בחלומי' ונא' אילן בני ארעא וכו' ומזון' לכולא' ביה זה מלך ב' שם
מחזל שופטים ושוטרים תתן לך הלכה קרובו של ארס מהו שיהא מותר לו לישב בדינו קפא עב
מ"ה אר' אלעזר במקום שיש דין איך רין ובמקום שאין דין יס' דין שם עב
ספרי לפיכך תלתה התורה בכל לו מפני כבוד הדיו' קפא עב
ספרי ולא ימס את לבב אחיו מלמ' שאם היה אח' מהם מתירא מעבירות שבירו שכלם חוזרים שם עב
מחזל לך וישב לבייתו פן ימו' שסדאי' הוא עביר' ו' סימון' בה שם ספרי כפר לעמך ישראל אשר עדות כשהוא אומר אשר פירט ה' מלמד שכפרה זו שם עב
מחזל כפר לעמך אלו החיים אשר עדות אלו המתים שם עב
מ"ה אר' שבב' א' תהא מלגלג בדין שהו' א' מ' רגלי העול' ר' עב
מ"ה שופטים ושוטרים זשה לך אל נמלה עב' ר' עב
ספרי כי תא' למלחמ' במלחמה הרשות הכתוב מרבר' רב עב שמע ואנכי בממטרי' תא' לומ' שבזכו' שניה תא' למלחמ' שם עב
פסוקתא בטו' כדוק' תפלו' קריה לו יס' עב' ועמך כלס' כדוק' שם מחזל ויעבור הדנה באבור רשעים דינה ובאבור אחאב בן עמרי רני ריכה שם עב
מ"ה שלח תשלח את האם אחר רבי אלעזר לא היה צריך לומר כן ר' עב
מ"ה ר' שלח תשלח רבנין אמרי' למה ב' שם אירע לך המנו' הזאת ב' פעמים לא תאמר כבוד יבאתי ו' שם עב
מחזל אל' כבוכ' נא' לא כך כתיב אני שו' מלך סמור' שם עב
מחזל את זו ר' שם תורום אים רומי' מה ראו חכמיה' קימל' ועזרוה ממסרו עמ' ללכבשן האש שם
טעם למה המלך' גבריא' הלך אחריהם בדכתיב וירייה ר' רביעא' דמיה' לכו' אלקין' ולמה עשוה' למזון' לאתקנא' חד שבעה ר' עב
הלכה ארס מי' ישראל שיהא עובר לפני התיבה מהו שיהא מותר לו לענות אמן אחר הכהנים שם עב
מ"ה אמן זה יס' בו ב' אש' פליאות קבלה' אמהה' שבעה ר' עב
מ"ה

מפתחות

מ"ד והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך יהושע דסכנין אחר הבה
אם שמעת למצותי אף אני אשמע תפלתך
מ"ד והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך זשה אשרי אדם שומע
ל' ר' עב
ילקוט הורולה כי טוב וכו' אין לישראל ממה שישלמו להקבה
אלא הוראה
מחז' ואחרת אליו שאיך כפוי טובה
מחז' ז' רברים נבראו קודם שכברא העולם תורה תשובה
מחז' בתנ"ך ישראל
מחז' ויחזק קין גדול עובי שהתורה ואמר לפני הקבה גדול
עובי וכתכפר
מחז' יוסף אברהם אדם מנע וישב במי גיחון חמשי' שם עב
מחז' אל הקבה לראובן מעולם לא חטא אדם לפני ועשה
תשובה
מ"ד טובה ישראל ער ה' אלהיך אחר רבי לוי גדולה תשובה
שמעתי ער כסא הכבוד
מחז' טובה ישראל אומרי ישראל לפני הקבה אם אני עושים
תשובה מי מעיר עלינו
ילקוט אחר להם משה מבקשים אתם לעמוד בעולם עבוק
בתורה
למה נסמכה פרש' נכבים לפרשת קללות לפי ששמנו ישראל
וכו'
מחז' אשרי נשוי פשע זשה אורח חיים למעלה למסכיל
מחז' אתם נכבים אימתי כשהיו אברהם א'
מ"ד גדולה תפלה לפני הקבה אחר רבי אלעזר רבנוך לירע
כחה של תפלה
מחז' כסברא הקבה העולם הביט דריקים ורשעים מזאבים
ממנו
מ"ד ריב' אחר תשוב' עושה כל מה חמי אחיה למ' מאנשי ענת' שם
ילקוט אחר אין כתיב כאן אלא אחרת בתשובה
מחז' אתם נכבים למה נסמכה פרש' זו לקללות
מחז' אתם נכבים אימתי כשהיו באברהם אחר היום
כלכם
מחז' כחן שראה הקבה באנשי כימה ששבו מדרכס הרעה נח
מכעסו
מחז' מ' שנה האריך אפן כנר מ' יום ששלח לנינוה
מחז' אחר דור מפני מה אומרים אלהי אברהם ולא אלהי
דור
מ"ד על פסוק כי המצה הזאת זשה ראמו' לאויל חכמו' רנו עב
מ"ד אחר הקבה אם קרייתם את התורה מצוה אתם עושים
מ"ד כי קרוב אליך הדבר מאד אף שמואל בר כחמנ' לה' לבת
מלך שלא היה אדם מכירה
מס עב
ספרי ראה אנכי נותן לפניכם היום לפי שנאמר אשר אנכי מצוך
היום
מחז' אל הבה לראובן מעולם לא חטא אדם לפני ועשה
תשובה
רמז למלת תשובה
פסיקתא קרעו לבבכם ואל בנהבם אריב' אם קרעת לבבכם
בתשובה אז אתם קורעים בנהבכם על ברכיכם ועל
בנותיכם
פסיקתא וה' נתן קולו לפני חילו ברה כי רב מאד מתכנהו אליו
ישראל
מחז' כי בתחבולות תעשה לך מלחמה אם עשית חבולות של
עבירות וכו'
פסיקתא וה' נתן קולו לפני חילו בראש השנה
מחז' אשרי נשוי פשע שהוא מסתכל למעלה וכו' רכא עא

מחז' אשרי נשוי פשע אל תהא קורא סמך אלף פין
מחז' כתוב ביעקב ויעברו ימי בכיתו ובמטה כתיב ויתמו ימי
בכי
מ"ד הן קרבנו ימך למוה חל' לו משה רבשע אחר כל אותו כבוד
ואותה גבורה שראו עיני אני מת
מחז' הן קרבנו ימך למוה זשה הן דריק בארץ ישולם
מחז' הן דריק בארץ ישולם זה משה
מחז' מי יודע רוח בני אדם וכו' תני אחר נשמתי של דריקים
וא' נשמתי של רשעים עולים למרום
מס
מחז' מתוך כפס רכון
מחז' יחי ראובן במעשה יוסף וא' ימות במעשה בלהה דכר עא
מחז' ויעבור העל פניו ויקרא אף יונחן אלמלא מקרא כתוב
אף לאומרו מלמר שנתעטף הבה
מ"ד בזעקך ילונך קבוציך אליו ישראל בשעה שהם בצרה
מתקבצים לבה ומתפללים
מחז' דרש רבי תנחום ויכנעו שרי ישראל והאנץ כו' ובראות ה'
כי כנענו וכו' נתענו אין כתיב כאן אלא כנענו
מחז' נשא לבביו אל כפיו נשוי לביון אל יריקו
מחז' על כפיו כסה אור על עון גדל כפי' כסה אור וכו'
מחז' גדולה ידירת גשמים שנקולה כתחיות' המיתם שנאמר
ויחינו תיומים
מחז' ואד יעלה מן הארץ כשיעלה שבר מן הארץ
מחז' רבי ברכיה אחר יערוף כמט' כמו בריות עורפן
מ"ד אם כסף תלזה את עמי הה' טוב איש חונן ומלזה רכט עב
מ"ד כה' אלהינו בכל קראינו אליו זשה ואני תפילתי לך ה' עת
רכון
תנחומא סדר האזינו ואם עשיתם תשובה לפני אקבל אתכם
לכף זכות
ספרי תורה כזה למ משה כווי זה אינו אלא בשבילנו
חולין ויעש אלהים את ב' המאורות אמרה ירח לפני הקבה אי
אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר א'
חולין אף חמא בר חמינא גדולים דריקים במיתתם יותר
מבחייהם עס פי' על פי' רש' ותוספות

מפתחות לכאברי חול הבאים בשם
כתובות ואחם הדריקים בה' וכו' וכי אפשר לדבוקי בשכני' ז עב
פסוק אין מזונון לאדם זשה אלא לפי מעשיו
מס עב
מק מותר לאדם בחש' שמה יקדמו אחר
עא דרש רבי אבא בר כהנא מ"ד חלילה לך מעשות כדבר
הזה
כ עב
נדרים גדולה תילה שאלמלא הוא לא ברא הקבה את
עולמו
כב עב
טעם למה לא ניתנה המילה לאדם הראשון
מס
מכילא ויחמכו אליו איה שרה אשתך ויחמך הנה באהל להוריע
שפחה אחנו כנועה היתה עס פי' רש' ותוס'
כר עא
עבת מ"ד אורף ימים בימינה בשמלה עוסר וכבוד לא בימינה
אורף ימים איכא
כח עב
תפנית אחר רבי שמואל בר כחמנ' אחר ר' ג' שאלו שלא
כהונן
ל עב
תפנית אשכחיה ר' לינוקא ר"ל והוא יתיב ואמר אולת אדם
תפלה דרכו
מח עב
מק' אל תבכו למת יותר מדאי ואל תכורו לו יותר
מכשיעור
כד עא
מכות אחר רבא כיה טפשא שאר אינשי דקיימי מקמי סת
ולא קיימי קמי גברא רבא
כו עב
נדרים

מפתחות

קכח עב	בחייו	גדולה מילה מכל מצוה מעשה ח"ל לא נקרא מלם עד שחל	גדרים
מ"ק א תבסו למת וא תנודו לו בכסו בכו להולך אר"י להולך בלא	בכיס	אעם למה לא כולל ארס הראשון מהול	אעם
סס	בתרא	ר"י אומר גדולה מילה שרמחה הסבת החמור' מס עב	גדרים
מה כאמר בינאכ מיתה וברוד שכיבה	מה כאמר בינאכ מיתה וברוד שכיבה	נחיות ת"י חביבין ישראל מחיבבן הקבה במכות תפילין	נחיות
סס ער	ברכות	בראשיהם	בראשיהם
אר"י כנעים ובנים אינם יסורי' של אהבה עם פי' רמ"י	ותום	תניא ר"י בן קרחה אומר גדולה מילה מכל זכו' שעשה	גדרים
קכט ער	מכות	משה רבינו לא עמדו לו כענתרסל מן המילה קא עב	משה רבינו לא עמדו לו כענתרסל מן המילה קא עב
יסב ארס ולא עבר עבירה נותנין לו סכר כעושה	מצוה	רמס תודוס איס רומי מה ראו חכניה מישאל ועזריה	פסחים
קלא עא	ברכות	פמסרו ענתן לכבסן האם	פמסרו ענתן לכבסן האם
אר"י לעולם ירגת אדם יצהט על יצה"ל סנאמר רגוז	ואל תחטאו	תביר וכרמל רגוז בעשת מתן תורה עיתן הבה עליה	תביר וכרמל רגוז בעשת מתן תורה עיתן הבה עליה
קלג עב	סכה	תורה	תורה
לעתיד לבא מביאו הבה ליצה"ל ושוחטו	ברכות	תעוה	תעוה
אר"י רבא כל העושה דבר עביר' ומתבייש בה מוחלין	לז על כל עונותיו	תעוה	תעוה
קלז עב	ברכות	רבי יהושע ב"ל כל המלמד לבנו תורה כלו קבלה מהר	רבי יהושע ב"ל כל המלמד לבנו תורה כלו קבלה מהר
אר"י רבה בר חנינא כל שאפשר לבקם רחמים ואינו	מבקם נקרא חוטא	פני עא	פני עא
סס	סוטה	ת"י ג' שותפים ים בארס הבה אביו ואמו	ת"י ג' שותפים ים בארס הבה אביו ואמו
איוב מאהבה עשה מרכיב חליה לז אס אכרי' אהכס	ער אנוס	סתירת ב' מאמרי' הא' בירוסלמי רפאה רשב' אומר	סתירת ב' מאמרי' הא' בירוסלמי רפאה רשב' אומר
קחה ער	תענית	גרול הא כיבוד אב ואם * והב' במכילתא כבר את	גרול הא כיבוד אב ואם * והב' במכילתא כבר את
וכפר עליו מאשר חטא על הכפס נקרא חוטא שפער	עכמו מן היין	אביך יכול ברברים ת"ל כבר את ה' מהנך במאכל	אביך יכול ברברים ת"ל כבר את ה' מהנך במאכל
קמו עא	סוטה	ומשתה * עיין בפנים	ומשתה * עיין בפנים
ררע רבי עקיבא הנאץ ונקר יסחט להם ומכא להם	וכי הוה מספיק להם	למה ברברות א' באמר כבר את אביך ואת אחך למען	למה ברברות א' באמר כבר את אביך ואת אחך למען
קנא עב	סנהדרין	יארסון ימך וברברות פניות כתוב כבר את אביך	יארסון ימך וברברות פניות כתוב כבר את אביך
סנהדרין וימהר משה ויקור ארצה מה ראה רבי חנינא בן	גמליאל אומר ארץ אפים ראה	ואת אחך כאשר כן ה' אלהיך	ואת אחך כאשר כן ה' אלהיך
קנב ער	שבת	סתירת ב' מאמרים הא' פ"ק רקרוסין רתניא כאמ' כבר	סתירת ב' מאמרים הא' פ"ק רקרוסין רתניא כאמ' כבר
ויתכבו בתחתית ההר מלמד סכפ' עליהם ה' ר	כניגית	את ה' מהנך ונאמר כבר את אביך והב' בירוסלמי	את ה' מהנך ונאמר כבר את אביך והב' בירוסלמי
קס עא	יומא	ררסו מהנך ממה שחנך וכיבוד אב אפילו חו' על	ררסו מהנך ממה שחנך וכיבוד אב אפילו חו' על
קסא עב	ברכות	הפתחים	הפתחים
אלעזר למען רעת דרקות ה' מלמד פבאותם הימי'	לא זעם	למה ברברות א' כתיב כבר את אביך וכו' ולא אומר	למה ברברות א' כתיב כבר את אביך וכו' ולא אומר
קסב ער	סנהדרין	למען יוטב לך ובפניות כתיב למען יוטב לך	למען יוטב לך ובפניות כתיב למען יוטב לך
קסג ער	סנהדרין	תניא רבי יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שמתן	תניא רבי יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שמתן
סס	עמות	סכרה בברה	סכרה בברה
קסז עב	בתרא	גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקבה את	גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקבה את
קסח ער	היו	עולמו	עולמו
קסח ער	כתובות	גדולה מילה שנקולה ככל המצות סנאמר הנה רס	גדולה מילה שנקולה ככל המצות סנאמר הנה רס
קסח ער	קדושין	הברית	הברית
קסח ער	תכשיטין	גדולה מילה שנקולה ככל המצות סנאמר כי ע"י	גדולה מילה שנקולה ככל המצות סנאמר כי ע"י
סס	ברכות	הרברים האלה	הרברים האלה
קסח עב	בהלכה	בתרא	בתרא
קסח עב	סנהדרין	כי יורשים יסב מס ינאכ וכו' כי אחא לקמי' דוד אל	כי יורשים יסב מס ינאכ וכו' כי אחא לקמי' דוד אל
קסח עב	אכל זמרי ואל' הן כרוסין דיני כפשו	מאי טעמ' עבדית הכי	מאי טעמ' עבדית הכי
קסח עב	מכישא על עזבא את תורתא אשר נתתי לפניהם שלא בירכו	ליהורי היתה אורה ופמחה וכו' אורה זו תורה	ליהורי היתה אורה ופמחה וכו' אורה זו תורה
קסח עב	בתורה תחלה	על מה נעכסו יס' פבאותו הרור בשביל סנהנו פט ער	על מה נעכסו יס' פבאותו הרור בשביל סנהנו פט ער
קסח עב	ברכות	אר' ענני בר שסון למה נסמכה פ' בגדי כהונה לפרשת	אר' ענני בר שסון למה נסמכה פ' בגדי כהונה לפרשת
קסח עב	ברכות	קרבנות	קרבנות
קסח עב	ברכות	זי' על פי רמ"י בזבחים נסמכה פ' כזו דכתיב זאת תורת העולה	זי' על פי רמ"י בזבחים נסמכה פ' כזו דכתיב זאת תורת העולה
קסח עב	ברכות	וסמך ליה פ' בגדים	וסמך ליה פ' בגדים
קסח עב	ברכות	בתרא	בתרא
קסח עב	ברכות	אר' אבהו אומר משה לפני הקבה במה תרוס קרן	אר' אבהו אומר משה לפני הקבה במה תרוס קרן
קסח עב	ברכות	ישראל	ישראל
קסח עב	ברכות	מנחות	מנחות
קסח עב	ברכות	כל העוסק בתורה באלו הקריב עולה	כל העוסק בתורה באלו הקריב עולה
קסח עב	ברכות	פסחים	פסחים
קסח עב	ברכות	אר' אחי מאי דכתיב ויגדל הילר ויגמל עתיר הקבה	אר' אחי מאי דכתיב ויגדל הילר ויגמל עתיר הקבה
קסח עב	ברכות	לעשות סעודה לכדייקים ביום שיגמל חסר עם זרעו	לעשות סעודה לכדייקים ביום שיגמל חסר עם זרעו
קסח עב	ברכות	סל יצחק	סל יצחק
קסח עב	ברכות	ע"א אשרי איש ירא ה' אשרי איש ולא אשרי אשה עם פי'	ע"א אשרי איש ירא ה' אשרי איש ולא אשרי אשה עם פי'
קסח עב	ברכות	תום	תום
קסח עב	ברכות	שבת	שבת
קסח עב	ברכות	כל המתעצל בהספדו של אדם טער דאני לקוברו	כל המתעצל בהספדו של אדם טער דאני לקוברו

מפתחות

על רעתך שהיה יושב בדיון מן הבקר עד הערב ר' עב	חגיגה רבי אחי בר אריה ר' יוחנן בר אבא ר' יוחנן
סנהדרין ויעבור הרכה במחנה אמר ר' אחא בר חנינא באבד	באורחא רכוס
רשעים רינה	בירוש' אמר אלעזר ג' רביר' מכטלין גזירה קשה תפל' כדק
מגילה והיה כאשר שם העליכם ומי חרי קבה במפלתן	ותשובה רכוס
של רשעים	ירושלמי דתענית אמר רבי אלעזר הכזה יהיה כוס אבחרהו
ברכות אמר רבי יהודה אמר רב ד' צריכין להורגת	אלא יום ענות אדם נפשו
פסחים הבורק צריך שיברך מאי מברך	תענית אס קהה הברזל אס ראית רוקיעהשמי' סקהה ככרזל
עאתר' מי יתן והיה לבבם זה להם אמר משה לישראל כפוי	מלהריר טל ומטר וכו' ובמדרש קהלת במעט פנוי
טובה בבי כפוי טובה	פוד' במלאס יסך הכחש אס רא' רור שהשמי' מסתכין
ומציעא ובבלעי שמחו ונאספו וכו' קרעו ולא רמו אמר רור גלוי	עליו ככחשת
וידע לפנך שלו היו קורעי רמי לא היה שותת רט עד	תענית נאמר עבירה בגשמים ונאמר עבירה ביולר' נאמרה כי
מנחות מט תליא כרעיה רחא וכו'	עבור עבר וכו'
עא לא היה רור ראוי לאותו מעשה ולא היו ישראל ראוי לאותו	ברכות מר' משמים השמעת דין ארץ יראה וסוקטה אס יראה
מעשה	למה סקטה
עא לא היה רור ראוי לאותו מעשה ולא היו ישראל ראוי לאותו	ברכות דרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא בריך רחמנא
מעשה עם פי לתוספות	דיהב לן אוריין תליתאי עם פי לפי' התוס'
סנהדרין אמר הרבר הזה שאמר הק"ה לירבע' חזור בך ואני	ימא גרולה תשובה שדחה לא תעשה שכתורה נאמרה
ואת' זכ' ישי נטייל בג'ע	יסלח אים את אשתו וכו'
סנהדרין שאלו צדוקים את רבן גמליאל מנין שהק"ה מחיה	ברכות חין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבה
מתים אל מן התורה מן הכביאים ומן הכתובי' דין עא	שבת ארי אמר רב מאי רכתי' אל תגעו במשיחי וכו' א תגעו
ימא גרולה תשובה מזדנות נעשות כזכיות	במשיחי אלו תמוקות של בית רבן
ימא שאל רבי מתיא בן חרש לרבי יעמאל ממעט ר' חלוקי	ברכות אל לרבי יוחנן איכא סבי בבבל תמה אמ' למען ירבו
כפרה	ימיו וימי בניכם על הארמ' כתי' אבל בחל לא עם עב
לה אמר ר' צחק ר' ברביס מקרעין גזר דינו של אדם עם עב	אבות
ברכות הקובר בגין מחללין לו על כל עומותיו	רבי יעקב אומר העולם הזה רומה לפי' דורו
לה רמנו ה בהמאזר דרשנו זל ביחיר אימ' בעשרת סבין לה	הוא היה אומר יפה טעה אחת בתשובה ומעשים טובי' עם עב
ה'מבס פכ' מה תשובה כל המתורה ולא גמר בלבו	יוסי בן יוחנן אים ירושלם אומר יהי ביתך פתוח לרוחה
קדושין על פה הכני' זבי' את העם הזה פרי מחשבות' רט עא	אכטניבס אים סוכו קבל משמעון הצדיק הוא היה אומר אל
הרהורי עבירה קפין מעבירה	תהיו כעבדים המשמעין את הרב עמ' לקבל פרס
לה אמר ר' צחק כל מנה מרפה בתחלתה מתעשרת	עשה רצונו כרצונך
בסוף	בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה
ברכות אר' חנינא פבא מממיה דרב כל העושה רבר עבירה	בן זומא אומר אחיהו חכם הלמד מכל אדם
ומתבייש מוחלים לו על כל עונותיו	רבי עקיבא אומר שחוק וקלות ראש מרגילין לאדם
לה אמר ר' כרזה פראי אמר ר' ג' ספרים נפתחי בלה רכא עב	לערה
ברכות ויאמר למלאך משחית רב מאי רב אל הקבה למלאך	חביב אדם שנברא בכלם והנמשכים
טול הרב שבהה	עשה רצונו כרצונך כדי שיפשה רצונך כרצונו
סכה לעתיד לבא מביא הקבה ליצהר ושוחטו בפני	רבי אלעזר הקפר אומר הקבאה והתאנה והכבוד מוציאין וכו'
הצדיקים	הוא היה אומר הילודים למות
מנחות אמר חזקי' מר' ואף הסיתך משי' בר רחב וכו' בא וראה	ר' מרדכי בבזכני כרקס הדוכה שיתן ולא יתנו אחרים קלט עא
סלא כמדת הבה מרת וכו'	בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תל
תעניות לא נאמר באנשי כסוה וירא לה' את שק' ואת תעניתה	בן בב אומר הפוך בה והפוך בה דכלא בה
וכו' ובקבלה הוא אומר וקרעו לבבכם ואל	כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעומר
בברכים	רבי מאיר אומר הוי ממעט בעסק ופסקו בתורה
בירושלמי אמר רבי אלעזר ג' דברים מכטלין גזירה קשה	בן בבב אומר הפוך בה וכו'
תפלה כדקה ותשובה	קמה עב

תמו המפתחות